BIJBELVERKLARING.

V. DEEL.

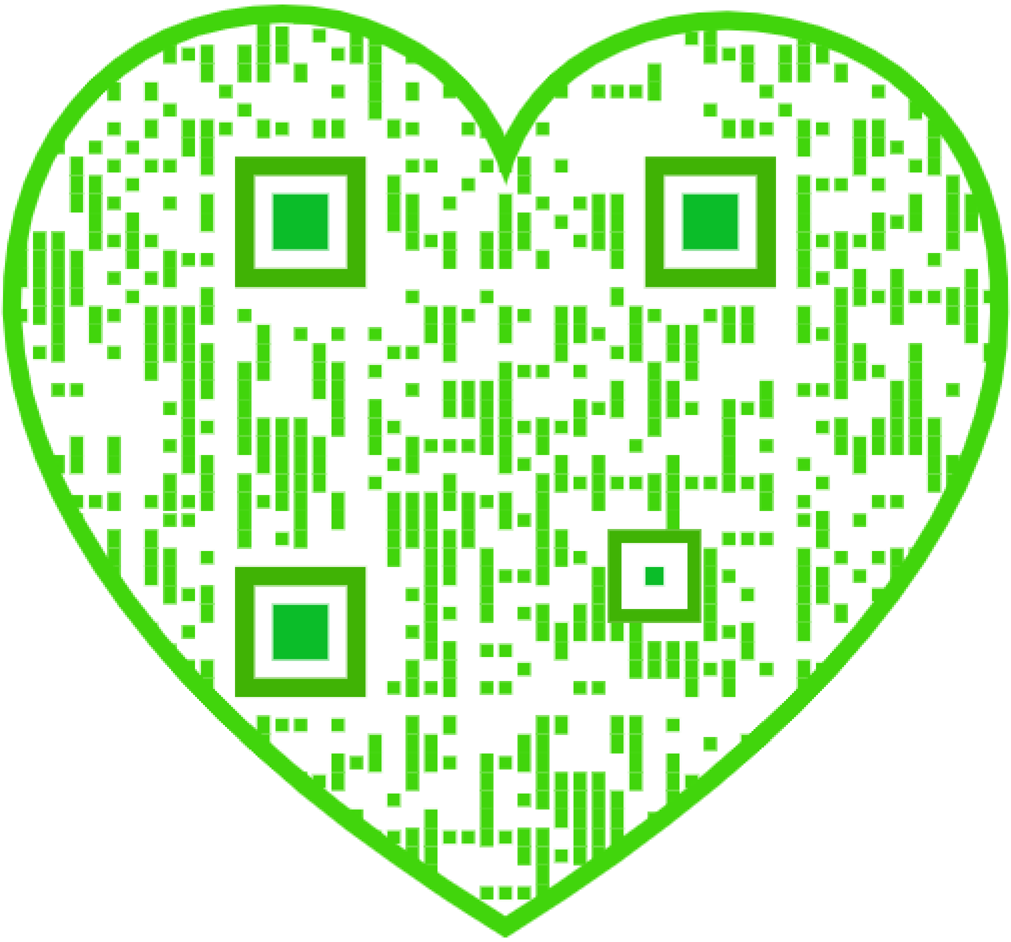

DE
BIJBEL,
DOOR BEKNOPTE
UITBREIDINGEN,
EN OPHELDERENDE
AENMERKINGEN,
VERKLAERD;
DOOR

J. VAN NUYS KLINKENBERG.
A. L. M. PHIL. DOCTOR EN PREDIKANT
TE AMSTERDAM.

VIJFDE DEEL.

TE AMSTERDAM, BY
JOHANNES ALLART,
MDCCLXXXII.

*Met Privilegie van de Ed. Gr. Mog. Heeren Staaten
van Holland en Westvriesland.*

Met Adprobatie van de Eerw. Klasſis van Amſterdam.

den 19 November 1782.

VOORBERICHT

AEN DEN

BESCHEIDEN LEZER.

Ontvang, BESCHEIDEN LEZER, *dit* Vijfde Deel *van mijne* UITBREIDENDE BIJBELVERKLARING, *met dezelve gunst en toegenegenheid*, *als de voorige.*

Het behelst de boeken van JOSUA, de RICHTEREN en RUTH. —— *By wijs van* INLEIDING, *heb ik eenige voorbereidende aenmerkingen*, *omtrent elk van deze gewijde schrivten*, *kortelyk medegedeeld.* — *Ik verzoek*, *dat men deze Inleidingen vooraf leze*, *om des te beter*, *tot het rechte verstand van zaken*, *door te dringen.*

Voor dit mael, *heb ik niets anders te berichten*, *dan de twee volgende byzonderheden.*

De eerste *betreft de goedwilligheid van die geleerde mannen*, *die my*, *met hunne hulp*, *verëerd hebben.* — *Ik betuig mijnen openlyken dank*, *aen den Wel Eerwaerdigen Heer* J. HINLOPEN, *Predikant te* Utrecht, *voor het mededeelen van zijne aenteekeningen*, *over* JOS. IX; *aen den Hoog Eerwaerdigen Heer* KROM, *Professor en Predikant te* Middelburg, *voor het nut*, *het welk ik*, *uit twee Verhandelingen over* JOS. X. *getrokken*

heb; en aen den zeer Geleerden Heer REGULETH, *Predikant te* Haerlem, *voor zijne uitbreiding over* RICHT. I, *welke ik, zoo veel, behoudens de gelijkvormigheid met mijnen gewoonen ſtijl, mogelyk was, vry naby woordelyk geplaetst heb. — Dan de meeste verplichting heb ik aen den oordeelkundigen Grijsaert* A. 'S GRAVEZANDE, *Predikant te* Middelburg. *De aenteekeningen van zijn Wel Eerw. over* JOS. V, IX, XIII, XXIV; *over* RICHT. IV, IX, XIV, XXI, *en over* RUTH IV. *zijn my van ongemeenen dienst geweest.*

By deze gelegenheid neem ik de vryheid nog eens te verklaren, dat ik alle zoodanige ſtukken, als my, ter opheldering van volgende Bybeldeelen, worden toegezonden, met dankbaerheid ontvangen zal, en de welgemelde Heeren gedienstig te verzoeken, om, in hunne goedgunstigheid, voort te gaen.

De tweede *byzonderheid betreft de* Tijdrekening, *byzonder van de Geſchiedenisſen in het Boek der* RICHTEREN. — *Dit ſtuk heb ik, in de* INLEIDING, *met opzet behandeld; en ten dezen aenzien heb ik onvergelijklyk veel licht ontvangen, van mijnen zeer gelievden Ambtgenoot, den doorgeleerden Grijsaert* SCHUTTE.

Ik verkoos dit ſtuk, ten nutte van eenigzins meer geoeffenden, in de INLEIDING, *wat uitvoeriger te behandelen. —— In de* UITBREIDENDE VERKLARING *zelve, heb ik op de* TIJDREKENING *minder acht geſlagen, omdat het gros mijner lezeren, voor welke*

dit

dit Werk eigenlyk geschikt is, daerby minder belang hebben. — Maer deze onachtzaemheid heeft veroorzaekt, dat 'er misslagen zijn ingesloopen, welke niet zullen kunnen nalaten, by den oplettenden in het oog te loopen. — Toen ik de TIJDREKENING, *by het stellen der* INLEIDING, *voorbedachtelyk bestudeerde, is het my gebleeken, dat 'er, onder deze misslagen, zelvs de zoodanige waren, welke van aenbelang zijn. — Ik nam in overweging, of ik deze misslagen, door* Cartons, *zoo als men het noemt, door het herdrukken van eenige bladzijden, zoude laten verbeteren; dan ik bevond dat dan de uitgave van dit Deel merkelyk zoude vertraegd worden.*

De oordeelkundige Lezer zie de plaetsen, in welke deze verandering invloed heeft, op de hier volgende Lijst van Drukfeilen en Verbeteringen.

De Algenoegzame God doe ook deze poging strekken, ter bevordering van de kennis der Waerheid, welke naer de Godzaligheid is.

J. VAN NUYS KLINKENBERG.

Amsterdam.
den 5de Nov. 1782.

	staet	*moet zijn*
Bl. 256.	reg. 24. van doe af,	doe
— 291.	boven aen, 281.	
——	reg. 32. dat is tot op	dat is, kreeg rust in
— 328.	— 21,22. na dat begin der verdrukkingen door de Midianiten,	dat is, *in 't veertigste jaer*, na de voorige rust-bezorging door Debora en Barak, Kap. 5: 31.
— 332.	18. Tent,	Text.
—	— 21. om dat	op dat.

— 353. — 10. *Moet vs. 6. dus beginnen:*
Doe voeren de kinderen Israëls voort, dit moet verstaen worden: *Maer de Kinderen Israëls voeren voort*, of *hadden voortgevaren*, onder 't bestier der beide laetstgenoemde Richteren, ondanks derzelver pogingen tegen de afgodery en boosheid, te doen dat (*a*) quaet was in de oogen des HEEREN, *enz.*

— 354. — 2. *Moet het slot van vs. 8. zijn:*
Zoo lang waren de Overjordaensche Israëliten, in het Oosten, aen het geweld der Ammoniten onderworpen: maer de inval der Philistijnen ten Westen, in het eigenlyke Canaan, schijnt slechts in stroperyen bestaen te hebben, welke spoedig gestuit zijn: zoo dat deze verdrukking wel te onderscheiden is, van de 40 jarige Kap. 13: 1. welke 29 jaren later begon.

— 355. — 27-29. *Moeten de woorden in vs. 16.*
Ook schijnt ze van duur geweest te zijn: want, in de geschiedenis van de volgende Richteren, vindt men geene melding van Israëls afgoderyen, *gerekend worden als niet daer staende.*

— 374. *Moet de aenmerking op Kap. 13: 1, dus gelezen worden:*
Kap. 10: 6-8. is reeds aengemerkt, dat de Philistijnen, in 't zelvde jaer met de Ammoniten, de Israëliten aengevallen hadden; doch dat die aenval onderscheiden was van de verdrukking hier voorkomende, en spoedig zal gestuit zijn; zoo dat het by eenige roveryen bleev. —— Maer Israël, terstond na Jephtas dood, het kwaed doen in des HEEREN oogen hervattende, en daer mede voortvarende onder de drie Richteren Ebsan, Elon en Abdon, liet de HEER, tot eene rechtvaerdige straffe daer over, toe, dat de Philistijnen Israël op nieuw aenvielen, en van tijd tot tijd in macht toenemende, eindelyk geheel begonden te overheerschen, en wel in alles 40 jaren lang; waer in men weder opmerke, de vermeerende opklimming van Israëls straffen, daer voorheen de langste verdrukkingen slechts halv zoo lang geduurd hadden.

In de Inleiding tot dit Boek is gebleeken, dat deze 40 jaren in 't 6de jaer van Ebsan beginnen; door de jaren van Elon, Abdon, en Simson heenloopen, en eerst in Simsons dood eindigen; welligt nu met vermindering, dan weder met verzwaring der verdrukking. —— Of men moest het dus begrijpen: dat de Philistijnen, van den inval dien zy te gelijk met de Ammoniten begonnen, tot Simsons dood, zijnde 68 à 69 jaren, by onderscheidene hervattingen, Israël verdrukt hebben, met elkanderen t' zamen 40 jaren uitmakende, te weten 20 jaren op verschillende tijden in de 48 eerste jaren, en 20 jaren onafgebroken, geduurende Simsons bestuur. Dit maekt in de geheele tijdrekening geene verandering. — Maer dan is zeker Jephtas tijd aen deze zijde een tijd van rust geweest; anders zou Ephraïm zich wel gewacht hebben Jephta vyandelyk aen te vallen Richt. 12: 1-6.

— 257. *Kan het gezegde van Othniël blijven zoo als 't is; mids men den tijd welken hy Richter bleev na het verslaen van Cuschan, niet begrijpe onder de 40 jaren Kap. 3: 11. maer in de volgende 80 jaren vs. 30, te loopen.*

INLEIDING

TOT HET BOEK

VAN

JOSUA.

Tot nader verſtand van dit Boek, zullen wy het een en ander aenmerken, omtrent:

I. Den *naem.*
II. Den *Schrijver.*
III. Den *inhoud.*
IV. Het *oogmerk.*
V. Het *Godlyk gezach.*
VI. De *nuttigheid.*
VII. De *Tijdrekening*, en
VIII. De *Uitlegkundige ſchrivten.*

I. *De benaming van dit Boek.*

Het draegt den naem van JOSUA, nae den heirvoerer van Israël, en den opvolger van Moſe. Deze JOSUA was een nakomeling van JOSEPH, uit de ſtam EPHRAIM. — Hy was een man van een zeer groot aenzien. Hy behoorde onder de

LXX Oudſten, met welken Moſe de zorgen der Regeering deelde. Moſe benoemde hem, op Gods bevel, tot zijnen opvolger, in het beſtier over Israël Num. 27. en Deut. 31; en zoo drae Moſe geſtorven was, werd hy, door eene Godlyke aenſpraek, plechtig in zijn ambt bevestigd. Onder Gods gunstige hulp en beſcherming, leidde hy Israël in het beloovde Canaan, en ſtelde hen in het bezit van dat gezegend land.

Nae den naem nu van dezen JOSUA, is dit boek genoemd; omdat daerin de geſchiedenis van zijne bedrijven, regeering, overwinningen, en de vastſtelling van het Gemeenebest der Israëliten, onder zijn beſtier, beſchreeven is; en ook onzes erachtens, omdat hy 'er zelvs de ſchrijver van is. Dan dit geevt ons aenleiding, om nader onderzoek te doen nae

II. *Den Schrijver van dit Boek.*

Te weten, ſommigen meenen, dat dit boek, alleen om de eerst gemelde reden, den naem van JOSUA drage, doch dat het zelve door Eleazar, Pinehas, Samuel, of iemand anders, zy opgeſteld.

Wy, voor ons, zijn van oordeel, dat JOSUA zelvs de Schrijver zy. — Dit ſchijnt ons genoegzaem te blijken, uit Kap. 24: 6. JOSUA *ſchreev deze woorden, in het Wetboek van God.* Mogen

gen wy hier uit niet besluiten, dat JOSUA zijne geschiedenissen, als een aenhangsel en vervolg van Moses Wetboek geschreeven, en dit geschrivt, nevens den Pentateuchus, aen de zijde van de Verbondsark, ter bewaring hebbe nedergelegd? — Uit Kap. 6: 26. leeren wy, dat Rachab noch leevde, toen dit boek geschreeven werd, derhalven moet het door JOSUA, of immers geduurende zijnen leevtijd, zijn opgesteld. — In het Apocryphe boek *Ecclesiasticus* Kap. 46: 1. wordt uitdrukkelyk gezegd; dat JOSUA *in de plaets van Mose kwam, in de prophecyen.* Wy mogen 'er ten minsten dit uit afleiden, dat het in dien tijd een algemeen gevoelen was, onder de Joden, dat JOSUA, ook in het schrijven der heilige Geschiedverhalen, de opvolger van Mose geweest zy. — Dit is ook het eenparig begrip van alle de Thalmudisten. — De natuur der zake schijnt het zelvs te leeren; zou JOSUA niet, door het voorbeeld van zijnen grooten Voorganger, opgewekt zijn, om de zeer merkwaerdige Geschiedenissen van Israël, onder zijn bestier, te boek te stellen?

Twee bewijzen meenen anderen te hebben, ten betooge, dat Josua zelvs de Schrijver van dit boek niet zijn kunne: (1). omdat daerin zijn eigen dood vermeld wordt Kap. 24: 29, en (2). omdat 'er uitdrukkingen in voorkomen, welke ons

naer eenen Schrijver van eenen lateren leevtijd schijnen heen te wijzen.

1. Wat de geschiedenis van Josua's dood aengaet; deze is 'er zekerlyk, door eene andere hand, bygevoegd. Maer zou Josua daerom de schrijver van dit boek niet zijn, omdat 'er een ander dit aenhangsel heeft bygevoegd? dan zou Moses ook de schrijver van den Pentateuchus niet wezen.

2. Tot de uitdrukkingen, welke eenen schrijver van lateren tijd zouden aenwijzen, brengt men de volgende byzonderheden: —— dat de opsteller, van de XII steenen, ter gedachtenis van den doortogt door de Jordaen, zegge: *zy zijn 'er tot op dezen dag* Kap. 4: 9; —— dat de plaets, alwaer de Israëliten besneeden zijn, den naem van Gilgal drage, mede *tot op dezen dag* Kap. 5: 9; — dat hy zoo ook van Rachab zegge: zy heeft onder Israël gewoond, *tot op dezen dag*.

Deze uitdrukkingen, zegt men, wijzen aen, dat dit boek, eenigen tijd na den dood van JOSUA, door iemand anders, geschreeven zy. —— Dan men stelle zich de zaek zoo voor: JOSUA zal de aenmerkelykste gebeurtenissen, welke onder zijne Regeering voorvielen, van tijd tot tijd, by wijs van dagverhael hebben aengeteekend, en dit opstel naderhand, toen Israël tot rust gekomen was, omtrent 20 jaren na den doortogt door

de

de Jordaen, overgezien, en 'er zoodanige vermeerderingen en verbeteringen bygevoegd hebben, als hy noodig oordeelde. Toen ter tijd kon hy zeer gepast, ter bevestiging der zaken, welke hy verhaelde, ſchrijven: die dingen zijn tot op dezen dag.

Wy meenen daerom genoegzame gronden te hebben, om te gelooven, dat JOSUA zelvs de Schrijver zy van dit boek, het welk nae zijnen naem genoemd is.

III. *De inhoud van dit Boek.*

Koomt hoofdzakelyk hier op neder: dat het een onmiddelyk vervolg behelze, op de geſchiedverhalen, welke Moſe beſchreeven heeft. JOSUA verhaelt 'er de merkwaerdige geſchiedenisſen, welke, na den dood van Moſe, tot aan zijn eigen overlijden, onder de Israëliten zijn voorgevallen, byzonder betreffende hunne koomst in Canaan, de verovering van dat land, de verdeeling van het zelve, onder de verſchillende ſtammen, en de vastſtelling van den openbaren Godsdienst.

In dit alles, verſtrekt onze JOSUA, tot een aengenaem leerbeeld van wijsheid, dapperheid, ſtandvastigheid en Godsvrucht, voor allen, die in hoogheid, en in openbare bedieningen, geſteld zijn.

Men kan dit ganſche boek, in twee hoofddeelen onderſcheiden.

I. De INNEMING van Canaan, Kap. 1-12.
II. De BESTIERING van het zelve, Kap. 13-24.
I. Tot de INNEMING, behooren: de *Voorbereidſels*, en de *Inneming* zelve.
1. De *Voorbereidſels* vinden wy, Kap. 2 tot 5: 12.
A. JOSUA, die nu met Israël, in de vlakke velden van Moab, gelegerd was, wordt van God geroepen, om den togt naer Canaan te aenvaerden; en in zijn ambt, als opvolger van Moſe, openlyk bevestigd, Kap. 1.
B. Hy zendt verſpieders uit, om de geſteldheid van het land, en de ſterkte van Jericho, de eerste grensſtad, op te nemen, Kap. 2.
C. Hy trekt, met gansch Israël, door een Godlyk wonderwerk, dwars door de Jordaen, Kap. 3.
D. Ter herinnering van deze wonderdadige gebeurtenis, richt hy, in deze rivier, een gedenkteeken op, Kap. 4.
E. Voor het innemen van Canaan, liet hy het volk zich heiligen en het verbond met God vernieuwen, door beſnijdenis, en het houden van het Paſcha, Kap. 5: 1-12.
2. De *Inneming* van Canaan zelve, Kap. 5: 13 tot Kap. 12. Deze beſtond. A. In

I. 2. A. In de verovering van *Jericho*, Kap. 5: 13. Kap. 6: 27.

B. In het overmeesteren van *Ai*, Kap. 7: 1 Kap. 8: 35.

A. Deze overmeestering van *Ai* werd wel begonnen, maer door Achans dievery gestuit, Kap. 7.

B. Naderhand werd zy hervat, en gelukkig volvoerd, Kap. 8.

C. De Inneming van gansch Canäan werd voleindigd, door twee roemruchtige veldslagen, Kap. 9— 11: 15.

A. De eerste was, in het Zuiderdeel van Canaan, Kap. 9 en 10.

α. De aenleiding bestond in het belegeren van Gibeon, door de vereenigde macht der Koningen van Zuider Canaan, Kap. 9: 1. 10: 6.

†. De Gibeoniten waren, door list, bondgenooten der Israëliten geworden, Kap. 9.

††. Om deze oorzaek werden zy, door de inwooners van Zuider Canaan, belegerd, Kap. 10: 1-6.

β. JOSUA, door de Gibeoniten om hulp verzocht zijnde, sloeg het vereenigde leger der Koningen van Zuider Canaan. By deze gelegenheid, stonden de zon en maen stil, op het gebed

I. 2. C. *A*, β. van Josua, opdat hy des te meer tijd zoude hebben, om zijne zegepraeI te voltooijen, Kap. 10: 7-43.

B. De andere Veldslag viel voor in Noorder Canaan, Kap. 11: 1-15.

α. De Canaaniten verzamelen zich, en trekken tegen Israël op, Kap. 11: 1-5.

β. Zy worden, door JOSUA, verslagen, Kap. 11: 6-15.

D. Ten slotte der geschiedenis van Canaans inneming; worden 'er.

A. Eenige byzonderheden opgegeven, betreffende deze verovering, Kap. 11: 16-23, en 'er wordt.

B. Een lijst bygevoegd van de Koningen, welke de Israëliten verslagen hebben, en van de plaetsen, welke zy, aen wederzijden van de Jordaen, hebben ingenomen, Kap. 12.

II. Het tweede deel van dit Boek gaet; over de BESTIERING van Canaan, Kap. 13-24. Hier toe behoort.

1. De *Verdeeling* van Canaan, Kap. 13-19.

A. In het gemeen, werd het eigenlyk gezegde Canaan, aen de Westzijde der Jordaen, op Gods bevel, verdeeld onder negen en eene halve stammen, omdat de overige derdehalve stam reeds het overjordaensche ten erfdeele verkreegen hadden, Kap. 13.

B. Deze

II. 1. B. Deze verdeeling wordt meer byzonder beschreeven Kap. 14-19. —— Hier vinden wy eene onderscheidene bepaling des ervlots.

A. Van Caleb, Kap. 14.

B. Van Juda, Kap. 15.

C. Van Ephraim, Kap. 16.

D. Van Manasse, Kap. 17.

E. Van Benjamin, Kap. 18.

F. Van de overige stammen, Kap. 19.

2. De bepaling der *Vrysteden*, Kap. 20, en der *steden voor de Priesteren en Leviten*, Kap. 21.

3. De terugzending der Overjordaensche stammen, die het eigenlyk gezegd Canaan hadden helpen innemen, naer hun ervdeel, Kap. 22.

4. Het afscheid van JOSUA, door twee plechtige redevoeringen, Kap. 23, 24.

A. Van de Oudsten des volks, Kap. 23.

B. Van gansch Israël, Kap. 24: 1-28.

By wijs van aenhangsel wordt de dood en de begravenis van JOSUA, als ook van den Hoogepriester Eleazar, verhaeld, Kap. 24: 29-33.

IV. *Het oogmerk van dit Boek.*

Het hoofdoogmerk van dit boek was; om Gods waerheid te doen blijken, in het vervullen van zijne belovte, reeds voor meer dan vier Eeuwen

aen Abraham gedaen, dat zijn zaed het land Canaan ervelyk bezitten zoude, als mede, om den Israëliten geduurig te herinneren, dat zy de bezitting van dat gezegend land, niet aen zich zelven, hunne eigene wijsheid, of dapperheid, hadden dank te weten, maer alleen aen Gods gunstigen en wonderdadigen byſtand. — Dit waren de hoofdoogmerken, tot welke de geſchiedenis der *Inneming* van Canaan beſchreeven werd.

Het verhael der *Verdeeling* van Canaan werd 'er bygevoegd, om alle twisten over ervdeelen en eigendommen afteſnijden. — Uit kracht van deze verdeeling, had elk een Stam, elk een geſlacht in ieder Stam, een onbetwistbaer blijk van zijn recht, op de landerijen welke hy bezat.

V. *Het Godlyk gezach van dit Boek.*

Aen de *geloovwaerdigheid* der geſchiedenisſen, welke in dit boek verhaeld worden, kan niemand twijffelen.

Deze gebeurtenisſen zijn, voor het oog van gansch Israël, voorgevallen. — Ook zijn zy, van dien tijd af, tot op den huidigen dag, door de Joden, als onlochenbare geſchiedenisſen, geloovd en aengenomen. — De rechten der onderſcheidene Stammen, elk tot zijne bezitting, zijn altoos, volgens de verdeeling, welke in dit boek beſchreeven is, bepaeld gebleeven, immers tot op

de

de Babylonische gevangenis. — De openbare gedenkteekens, welke JOSUA, by aenmerkelyke gebeurtenissen, heeft laten oprichten, zijn, nog lang naderhand, onder het Joodsche volk bekend geweest.

By de Heidensche volkeren was 'er ook een naem uitgegaen van JOSUA. — Trouwens hy had zeven machtige volkeren van Canaan verslagen, en het is ligt te denken, dat de vluchtelingen, die zijn zwaerd ontkomen waren, zijne dappere bedrijven allerwegen zullen verhaeld hebben. — Althans het *Phoenicische* opschrivt, van het welk PROCOPIUS, *de bello Vandalico* l. 2. c. 10, melding maekt, is zeer merkwaerdig. Deze Grieksche Geschiedschrijver, die ten tijde van Keizer JULIANUS gebloeid heeft, verhaelt ons: „ Dat „ de *Phoeniciers*, JOSUA niet kunnende weder„ staen, zich op de vlucht begeven hebben, „ naer *Egypte*; dat zy aldaer, van wege de groote „ menigte der inwooneren, geen plaets genoeg „ vindende, verder in *Africa* zijn voortgetrokken, „ en zelvs tot aen de *zuilen van* HERCULES, dat „ is, de straet van Gibralter, zich uitgebreid heb„ ben; dat zy zich aldaer hebben nedergeslagen; „ dat zy ook eene vesting gebouwd hebben, in „ Numidiën; dat zy aldaer twee zuilen van wit„ ten steen hebben opgericht, naby de groote „ bron; dat op deze zuilen, in de Phoenicische „ tael, de volgende woorden gegraveerd waren:

„ WY ZIJN DE GENEN, DIE GEVLUCHT ZIJN, „ VOOR HET AENGEZICHT VAN JOSUA, DEN „ ROOVER, DEN ZOON VAN NAVE." De gemelde Gefchiedfchrijver voegt 'er by, dat de zuilen, op welke dit opfchrivt gegraveerd was, nog in zijnen tijd, te zien waren.

Wat het *Godlyk gezach* van dit boek aengaet; het is, met en nevens de boeken van Mofe, aen de zijde van de Verbondsark nedergelegd, Kap. 24: 26. En fchoon dit al eens, van JOSUAS laetfte redenvoering, moest verftaen worden, de Joden hebben dit boek altoos, in den Canon der Godlyke fchrivten, gerangfchikt. De echtheid nu van dezen Canon is, door het Godlyk gezach van JESUS en de Apostelen, bekrachtigd.

Ik zal dit nu niet breeder uitzetten, omdat ik deze zaek jongstleden, met opzet, behandeld heb, *Onderwijs in den Godsdienst*, IV. Deel. p. 261-290.

VI. *De nuttigheid van dit Boek.*

Het zelve was van ongemeene nuttigheid voor den *Israëliten.* —— Zy vonden 'er de krachtigfte drangreden in, om den HEER te danken en te dienen; die hen, met zoo veele kennelyke proeven van zijn wonderdoend Alvermogen, in de bezitting van het beloovde Canaan had ingeleid. Uit zoo veele zonderlinge blijken van Gods gunsti-

tigen byſtand, moesten zy leeren, op den HEER te betrouwen, in alle gevallen. — Door de verdelging der grouwzame en afgodiſche inwooneren van Canaan, moesten zy worden afgeſchrikt van zich immer, aen ſoortgelijke euveldaden, ſchuldig te maken.

Dan ook, voor ons *Christenen*, is dit boek van eene uitnemende nuttigheid. — Wy vinden hier veele en ſterke gronden voor ons geloov. In deze gebeurtenisſen heeft de HEER, op eene overtuigende wijs, doen blijken, dat hy de vervuller zy van zijne belovten; hoe zeer is de overdenking daervan geſchikt, om ons geloov te verſterken, dat wy ons volkomen verlaten, op de verklaringen en belovten van den God der Waerheid! —— Er verliepen meer dan vier eeuwen, eer God zijne belovten, aen Abraham gedaen, vervuld heeft; wy moeten 'er uit leeren, te hopen en met lijdzaemheid te verwachten. — Menigmalen zag het 'er donker uit voor Iſraël, maer de HEER ſchonk hun de roemruchtigſte overwinningen; het diene, om onze gemoederen, in de meest drukkende omſtandigheden, op te beuren. ——

Ook vinden wy, in den perſoon van JOSUA, een uitmuntend leerbeeld van eenen deugdzamen Vorst, van eenen dapperen Veldheer, en godvruchtigen Voorganger, die zich, in alle opzich-

ten, treffelyk gedragen heeft; zoo in Godzaligheid omtrent den HEER, als in rechtvaerdigheid omtrent zijnen evenmensch, en matigheid omtrent zich zelven.

Voorts is 'er geen twijffel aen, of wy moeten dezen JOSUA beſchouwen, als een voorbeeld van den Godlyken JESUS. — Hy droeg denzelven naem, met onzen aanbiddelyken Verlosſer; en de rust der Israëliten in Canaan, was een voorbeeld van die eeuwige rust, welke, door de overwinning van JESUS op hel en dood, verworven is, en overblijvt voor het volk van God. — Vergelijk Hebr. 4.

VII. *De Tijdrekening.*

De TIJDREKENING der gebeurtenisſen, welke in dit boek verhaeld worden, is veelszins zeer duiſter.

Volgens de Tijdrekenkundige tafelen van USSERIUS, welke wy ook in de voorgaende deelen gevolgd zijn, viel de uittocht der Israëliten uit Egypte, in het jaer 2513 na de ſchepping der waereld. Na eene veertig-jarige omzwerving, door de woeſtijnen van Arabien, kwamen zy aen de grenzen van Canaan. Toen ſtierv Moſe, 120 jaren oud zijnde; daer hy 80 jaren bereikt had, by den uittogt uit Egypte Deut. 34. — De dood derhalven van Moſe viel voor in het jaer

2553

2553 na de schepping der waereld, en hier van daen begint de tijdrekening der geschiedenissen, in het boek van JOSUA beschreeven.

Tot in het zevende jaer, was JOSUA bezig, om de volkeren van Canaan te beoorlogen en te verdelgen. — Toen maekte men een begin, met de verdeeling van het veroverde land. — Dit is derhalve geschied in het midden van het jaer 2559. en dit was ook het eerste zaei-jaer. — Deze rekening wordt ook gestaevd, door de bepaling der jaren van Caleb Kap. 14: 10. Toen de verdeeling van Canaan eenen aenvang nam, was Caleb 85 jaren oud, en, 45 jaren te vooren, was hy, in zijn 40ste jaer, als verspieder uitgezonden. Dit uitzenden nu der verspieders geschiedde in het jaer 2514. Vergel. ons III Deel p. 27. van de *Inleiding*. Wanneer men nu hier de 45 jaren by telt, welke Caleb naderhand beleevd heeft, toen Canaan begon verdeeld te worden, heeft men het jaer 2559.

Maer hoe lang heeft JOSUA, na dezen tijd geleevd? Dit zegt de Heilige Schrivt niet. — Veele, waer onder onze Overzetters, rekenen slechts 17 jaren. JOSEPHUS bepaelt den tijd der regeering van JOSUA op 25 jaren, *Antiq. Jud.* l. 5. c. 1, en dan zou hy in het jaer 2578 na de schepping der waereld gestorven zijn. — Dit koomt ook, met de jaren van JOSUAES leevtijd, vry wel overeen. Hy stierv in den ouderdom van 110 jaren Kap. 24: 29.

Volgens deze bepaling van Josephus zou hy dan de regeering op zijn 85ste jaer aenvaerd hebben, en by de eerste verdeeling van Canaan, 91 jaren bereikt hebben.

CLEMENS *de Alexandryner* zegt, *Strom.* l. I. p. 323. dat Josua 65 jaren de oorlogen des Heeren gevoerd hebbe: dit komt ook hier mede overeen, als men, by zijne 25 jaren na Moses dood, de 40 jaren der reize door de Woestijne voegt, geduurende welke Josua mede, als Krijgsoverste, op Moses bevel, Israël aenvoerde, gelijk reeds kort na den uittogt uit Egypte tegen de Amalekiten.

Wanneer wy dan USSERIUS, en met hem JOSEPHUS, blijven volgen; en stellen dat Israël uit Egypten getogen zy, in 't jaer der Schepping 2513. zijnde 't jaer 3223. der Juliaensche Periode, zal de tafel der Tijdrekening van JOSUAES boek deze zijn.

Jaer van de Jul. Periode.		Jaer na de Schepping.	
3178	—	2468	werd Josua gebooren.
3223	—	2513	in de lente, trokken de Israëliten uit Egypte, en toen had JOSUA 45 jaren bereikt.
3263	—	2553	in de lente, kwamen de Israëliten in Canaan, en aenvaerde JOSUA de regeering 85 jaren oud.
3269	—	2559	in den herfst, begon de verdeeling van Canaan en het eerste Zaei-jaer.
3275	—	2565	in den herfst, begon het eerste Sabbathjaer.
3288	—	2578	sterf Josua 110 jaren oud.

Dan,

Dan, ik heb ook, met mijnen zeer gelievden Ambtgenoot, den waerlyk grooten SCHUTTE, over dit ſtuk mondeling geraedpleegd, en niemand zal het betwisten, dat deze oordeelkundige Grijzaert, in zaken de Tijdrekening betreffende, de beste vraegbaek zy. —— Volgens zijn Wel Eerwaerdigen, heeft JOSUA, als opvolger van Moſe, geregeerd 30 jaren 6 maenden, en het beſtier over Israël aenvaerd in zijn 80ſte jaer.

Elk oplettende ziet, dat dit in het bovenſtaende tijdtafeltjen deze verandering zou veroorzaken, dat dan Joſua 5 jaren later geboren, en 5 jaren later geſtorven zijn zoude. Maer dit is nog al het voordeel niet, dat my deze zamenſpraek met zijn Wel Eerw. heeft toegebracht.

Mijn Ambtgenoot bepaelt den tijd des uittogts uit Egypte, op het jaer der Juliaenſche Periode 3217, of 2507 na de Schepping: dit verſchilt van Usſerius 6 jaren, welk verſchil uit twee oorzaken ſpruit.

De eerste is: dat zijn Wel Eerw. de woorden Gen. 11: 10. *Sem was* 100 *jaer oud en gewan Arphaczad*, 2 *jaren na den vloed*, niet verſtaet 2 jaren *na het einde*, maer *na het begin* des vloeds: om redenen, juist niet in die woorden, maer in het geheele ſtelſel liggende. Dit maekt 1 jaer verſchil.

De tweede: dat zijn Wel Eerw. onderſcheid maekt, tusſchen eenen togt van Abraham uit Ur

der Chaldeen naer Haran, toen hy 70 jaren, en eenen tweeden togt uit Haran naer Canaan, toen hy 75 jaren oud was, uit vergelijking van Gen. 11: 31, 32. en 12: 1. met Hand. 7: 2-4. — Zijn Wel Eerw. begint, van den eersten uittogt, de tijdrekening der 430 jaren, welke van daer verloopen zijn tot den algemeenen uittogt uit Egypte, daer USSERIUS dezelve van Abrahams 75ste jaer begint — deze 5 jaren, gevoegd by het ééne uit de eerste reden vloejende, maken de gemelde 6 jaren vervroeging in de rekening.

Zijn Wel Eerw. heeft in het tweede deel der *Bybelsche Historie*, 't welk eerstdaegs staet in 't licht te komen, deze redenen opgegeven, en nader bevestigd dat, volgens starrekundige gronden, alleen 't jaer 3217 in den Juliaenschen tijdkring, en niet 3223 of eenig jaer vroeger of later, de kenmerken van 't jaer des uittogts heeft.

Ik zal dan, nu en vervolgens, deze berekening overnemen, en op dien grondslag mijne tijdtafelen vestigen. De tafelen in de voorige deelen van dit werk, blijven dan goed van de Schepping tot den Zondvloed, maer na den Zondvloed rekene men alles 1 jaer vroeger tot op Abrahams uittogt uit Ur, welke vallen moet in het jaer der Schepping 2077 in plaets van 2083, en van daer moeten alle gebeurtenissen 6 jaren vervroegd worden, en dus ook het zoo even beredeneerde, pag. XV.

Op

Op dezen grondslag valt de tijdrekening van Josuas boek dus:

Jaer der Juliaensf. Periode.		Jaer na de Schepping.	
3177	—	2467	werd Josua geboren.
3217	—	2507	trok Israël uit Egypte in Josuas 40ste jaer.
3257	—	2547	kwam Israël in Canaan en Josua aen 't bestier in zijn 80ste jaer.
3263	—	2553	in den herfst, begon de landverdeeling en 't eerste Zaei jaer.
3269	—	2559	in den herfst, begon 't eerste Sabbathjaer.
3287	—	2577	sterf Josua 110 jaren oud.

De bepaling van Josuas geboorte door mijnen waerdigen Ambtgenoot, rust op eene berekening van zijn Wel Eerw. in 't eerste deel zijner *Bybelsche Historie*, in 't voorwerk bl. XXXIX-XLI. ter opheldering van 1 Chron. 7: 20-27, een berekening die waerlyk zeer bekrompen is, maer niet ruimer kan gemaekt worden, wil men de uitdrukking *zijn zoon*, altijd het zelvde laten beteekenen, in de geslachtlijsten welke in de 9 eerste Kapittelen van 't eerste boek der Chroniken voorkomen. —— Men ziet met zekerheid uit die rekening, dat het onmogelyk is Josua slechts 17 jaren na Moses dood toe te schrijven, en hem dus 93 jaren oud te maken by zijne komst in Canaan. — Maer kon men van zich verkrijgen, om de 5 laetste van de aldaer voorkomende voortteelingen, ieder op 15 jaren te stel-

len, in plaets van 16 gelijk zijn Eerw. doet; dan zou men Josephus gezach kunnen bewaren, dat Josua 25 jaren na Moses dood, geleevd heeft; dan zou men het geheele eerste tijdtafeltjen slechts 6 jaren te verminderen hebben, — dan zou men ook, voor den tijd van verval tusschen Josuas dood en Cuschans verdrukking, welke zijn Eerw. genoodzaekt is op slechts 8 jaren te stellen, 13 jaren kunnen vinden; en zoo zou men ook zelfs Josephus kunnen volgen, in de 18 jaren, welke hy stelt tusschen Josuas dood en den eersten Richter Othniel, als men stellen mogt, dat die (schoon te vooren met het gezach van hoofd der stamme Juda bekleed) niet eerder tot Israëls algemeenen Richter en Verlosser geroepen zy, dan toen Cuschans verdrukking reeds 5 jaren geduurd had.

Dan, dit behoort tot het boek der Richteren, alwaer dit nader zal voorkomen: intusschen geve ik dit aen de keuze van den onderzoeklievenden lezer. Nae dat men de eene of andere onderstelling kiest, begrijpt het Boek van Josua, tusschen den dood van Moses en dien van Josua, de geschiedenis van 30 of van 25 jaren. — En by deze 30, 8 jaren, of by de 25, 13 jaren gevoegd, voor den tijd van het sterven der Oudsten na Josua, en de doorbrekende afgodery, maekt 38 jaren tusschen Moses dood en 't begin der eerste verdrukking door Cuschan.

Ik

Ik heb hier de jaren van den Juliaenſchen tijdkring by die der Schepping gevoegd; doch alzoo de eerstgemelde, in de voorige tijdtafelen van dit werk, niet gebruikt zijn, zal ik dezelve ook in 't vervolg achterwege laten, als ook de jaren voor Christus geboorte; om den lezer in geen verwarring door verſchillende getallen te brengen, en ook te minder gevaer te loopen van drukfeilen.

Eens vooral zy dan gezegd; dat de Wereldſchepping best gerekend en hier onderſteld wordt, geſchied te zijn in den herfst van het 710de, en dus het eerste jaer na de Schepping het 711de is, der Juliaenſche Periode; dus men, by de jaren der Schepping, 710 te voegen heeft, om die der Juliaenſche Periode te vinden.

En daer het eerste jaer onzer gewoone Christen Jaertelling het 4714de is der Juliaenſche Periode of het 4004de na de Schepping, doch volgens de nauwkeurigſte berekening van mijnen gemelden Ambtgenoot, onze Zaligmaker geboren is in 't laetst van het 4710de der Juliaenſche Periode of van het 4000ſte na de Schepping; behoeft men, het Jaergetal na de ſchepping waer in dit of dat gebeurde, ſlechts af te trekken van 4000, om te weten hoe veel jaren het was voor 's Heilands waere geboorte; of van 4003, om te ontdekken hoe lang het was voor 't begin onzer Jaertelling: by welke laetſte uitkomst men dan weder ons

gewoone jaergetal kan tellen, om te zien hoe lang die gebeurtenis nu geleden is.

Een voorbeeld zal het klaer maken.

De uittogt uit Egypte geschiedde op Paesschen, in 't jaer na de Schepping.	2507	
Dus voor Paesschen in 't jaer van Christus waere geboorte 4000,	1493	jaren.
Voor Paesschen in 't jaer met welks einde onze jaertelling begint, zijnde 4003,	1496	jaren.
En op Paesschen dezes jaers 1782 was die uittogt geleden	3278	jaren.

VIII. *Uitlegkundige Schrivten.*

De voornaemste, behalven de algemeene werken over den Bybel, van HARTMAN, HENRY, en *de Engelsche Godgeleerden*, zijn de volgende:

BURMANNUS, *Wet en Getuigenis.*

RIDDERUS, *Schrivtuurlyk licht.*

——— *Apollos.*

CALMET; *in het tweede deel van het Oude Verbond.*

IN-

INLEIDING

TOT HET BOEK

DER

RICHTEREN.

Laten wy kortelyk iets zeggen, over.

I. Den *naem van dit Boek.*
II. Het *ambt der* RICHTEREN, *nae welke dit boek genaemd is.*
III. Den *inhoud.*
IV. Het *oogmerk en de nuttigheid.*
V. Den *Schrijver.*
VI. Het *Godlyk gezach.*
VII. De *Tijdrekening.*
VIII. De *Uitlegkundige Schriyten.*

I. *De naem.*

Is het *boek der* RICHTEREN. Zoo heet het by Joden en Christenen. —— De Hebreeuwen noemen het, *Sepher Sophetem*, het *boek der Richteren.* — De Syrische en Arabische vertalingen hebben het meer uitvoerig, *het boek der* RICHTEREN *van de*

kinderen Israëls. —— De Griekſche vertaling der LXX noemt het eenvouwig RICHTEREN.

Het draegt derhalven den naem niet van den ſchrijver, maer van zekere Opperhoofden, welker daden, in het zelve, beſchreeven worden. — Deze Opperhoofden van Israël heten RICHTERS. — Om ons een recht denkbeeld te maken van deze RICHTEREN, dienen wy onderzoek te doen naer hun ambt en hunne bediening.

II. *Het ambt en de bediening der* RICHTEREN.

Toen JOSUA geſtorven was, werd 'er niemand tot zijnen opvolger aengeſteld. — Trouwens, de bediening van MOSE en JOSUA was buitengewoon geweest. Deze waren heirvoerers geweest; de eerſte, om Israël tot op de grenzen van Canaan te leiden; en de ander, om Israël, in het werkelyk bezit van dat gezegend land, in te voeren. — Nu de Israëliten werkelyk Canaan veroverd hadden, en aen elke Stam zijn byzonder ervdeel was toegeweezen, moest deze buitengewoone bediening van zelvs een einde nemen. 'Er was nu nog maer overig, dat elke Stam zich meester maekte van die plaetſen, welke tot deszelvs ervdeel behoorden, en nog in de handen der Canaaniten waren. — Alle de onheilen, welke hun, in vervolg van tijd, bejegenden, werden te weeg gebracht, door hunne nalatigheid, in het verdrijven der nog overgebleevene Canaaniten.

Evenwel leevden de Israëliten, niet zonder burgerlyk bestuur. Na den dood van JOSUA regeerden, die OUDSTEN, *die lang na* JOSUA *geleevd hebben.* Jos. 24: 31 en Richt. 2: 10. Na den dood van deze Oudsten, zal het bestuur van zaken geweest zijn, in handen der hoofden van elke byzondere Stam. Ook is 'er geen twijffel aen, of elke Stad zal een zeker soort van Magistraet gehad hebben, die den naem droegen van, de *Oudsten der Stad*, Ruth. 4: 12.

Maer de bediening der RICHTEREN was wederom buitengewoon, en maer voor eenen tijd. De regeering van deze Opperhoofden was niet bestendig en onafgebroken; maer wanneer Israël in ongelegenheid was, werden 'er RICHTERS, onmiddelyk van den HEER verwekt, om hen te verlossen van het geweld der vyanden, en van den afgodsdienst af te trekken.

De RICHTERS waren derhalven *personen van eene zonderlinge heldhaftigheid, welke de* HEER, *wanneer de Israëliten, door hunne vyanden, onderdrukt werden, dan uit de eene, dan uit de andere Stam, op eene byzondere wijs, verwekte, om Israël te verlossen, en tot den waeren Godsdienst te doen wederkeeren.* — In zulk een geval werden zy, met eene buitengewoone kloekmoedigheid en sterkte, begivtigd, zoo dat zy zulke daden verrichtten, uit welke de Israëliten ten duidelykste zagen, dat zy de verlossing, aen Gods gunstigen bystand, hadden dank

te weten. — Deze Richters waren in zeer groot aenzien; trouwens de verlossingen, welke zy te weeg brachten, konden niet nalaten, de weldenkende Israëliten, tot eerbied, lievde en dankbaerheid aen te spooren. — Zy bedienden zich daerom ook van deze gelegenheid, om het volk tot den dienst des HEEREN aen te zetten. — Ondertusschen was hun gezach niet algemeen: want de één richtte meer in dit, en een ander in dat gedeelte van het land, naemate de verlossing, welke zy te weeg brachten, zich uitstrekte, of tot het gansche volk, of tot deze en gene byzondere Stammen.

Uit dit alles is het blijkbaer, dat hun gezach grootelyks verschilde, van dat der Koningen, hoewel zy, in zekeren zin, wel eens *Koningen* genaemd worden, Kap. 17: 6. 18: 1. 19: 1. God zelvs was, in byzonderen nadruk, de Koning van Israël Kap. 8. en de Richters waren slechts werktuigen, van welke de HEER zich, by buitengewoone gelegenheden, voor eenen tijd bediende. — Daerenboven waren zy, van de Koningen, onderscheiden, in de volgende byzonderheden. (1). Zy werden niet gezalvd, gelijk de Koningen. (2). Hunne Regeering was niet bestendig, de één volgde de ander niet op, immers niet voor den tijd van Abimelech; maer, in geval van nood, werd 'er een Richter, op eene byzondere wijs, van God zelven verwekt. (3). Zy hadden geene macht, om nieuwe wetten te maken, of het volk belastingen op te leggen. (4). Zy leevden,

geduurende den tijd van hun beſtuur, zonder pracht en luister, welke den Koningen eigen zijn. Zy hadden geen ſtoet, geen wachten, geen inkomen, of eenige andere voorrechten, om hun gezach te onderſteunen. — Kortom, zy waren Verlosſers van Israël, in tijden van verdrukking, handhavers van den Godsdienst, en tegenſtanders van de afgodery, de rampzalige bron van alle onheilen der Israëliten.

Zoodat deze RICHTERS een ſoort van Overheden waren, niet zeer ongelyk aen de ARCHONTES of *Overſten* onder de Atheners, en de DICTATORS of *Bevelhebbers* onder de Romeinen. — Men zou hen zeer gevoeglyk, REGEERENDE LEGERHOOFDEN, noemen kunnen.

Tusſchen deze RICHTEREN zelve was, in veele byzonderheden, een aenmerkelyk onderſcheid. Zy verſchilden. (1). Ten aenzien der Stammen, uit welke zy oorſprongelyk waren. OTHNIEL was uit Juda Kap. 3: 9; EHUD uit Benjamin Kap. 3: 15; GIDEON uit Manasſe Kap. 8. enz. (2). Met opzicht tot hunne verrichtingen; vermids de verlosſing van den eenen Richter zich verder uitſtrekte, dan die van den anderen. (3). Met betrekking tot de wijs van verlosſing. Sommigen werden, op eene wonderdadige wijs, geholpen, gelyk SAMGAR, en SIMSON. (4). Ten aenzien der wijd-uitgeſtrektheid van hun gezach. Het bewind van ſommigen was algemeen, over

alle de Stammen, anderen regeerden alleen over eene bepaelde Stam. (5). Ook verfchilden zy nog in hun gedrag: fommigen waren uitmuntende voorbeelden van Godsvrucht, anderen hebben hunne buitengewoone gaven, door zware misflagen, bezwalkt.

III. *De inhoud van dit Boek.*

Beftaet, in een uitvoerig verhael, der aenmerkelykfte gebeurtenisfen, welke by de Israëliten, na den dood van JOSUA, tot op den tijd van ELI, zijn voorgevallen. — Wy vinden hier een merkwaerdig bericht van Israëls wangedrag, onheilen, en verlosfingen, zoodat vryheid en dienstbaerheid, oorlog en zegeprael, elkander opvolgen. — Voornamelyk evenwel houdt de Gefchiedfchrijver zich bezig, met het leven en de daden der RICHTEREN, door middel van welke de HEER zijn volk van tijd tot tijd verloste, uit de hand hunner vyanden, in welker macht zy, tot eene rechtvaerdige ftraf van hunne grouwzame afgoderyen, waren overgegeven.

Deze RICHTERS hebben een getal van XIV vermaerde perfonen uitgemaekt. — De daden der XII eerfte worden, in dit boek, verhaeld. I. OTHNIEL, Kap. 3: 9. — II. EHUD, Kap. 3: 15. III. SAMGAR, Kap. 3: 31. IV. DEBORA en BARAK, Kap. 4, 5. V. GIDEON, Kap. 6-9. VI. THO-

THOLA, Kap. 10: 1, 2. VII. JAIR, Kap. 10: 3-5. VIII. JEPHTAH, Kap. 11—12: 7. IX. EBZAN, Kap. 12: 8-10. X. ELON, Kap. 12: 11, 12. XI. ABDON, Kap. 12: 13-15. XII. SIMSON, Kap. 13-16. — De geschiedenissen van den XIIIden en XIVden Richter, ELI en SAMUEL, worden, in de eerste Kapittelen van SAMUELS eerste boek, voorgedragen.

By wijs van aenhangsel worden 'er twee schroomelyke gebeurtenissen verhaeld, welke zooveele beklaeglyke bewijzen zijn, van het diep verval in Godsdienst en zeden, het welk, reeds in deze vroegste tijden, onder Israël plaets had.

Men kan dit Boek zeer gevoeglyk, in drie hoofddeelen, onderscheiden, de INLEIDING, de GESCHIEDENIS zelve, en het AENHANGSEL.

I. Tot de INLEIDING Kap. 1: 1. — Kap. 3: 8. behoort.

1. Een korte schets der verrichtingen van de Israëliten, om de nog overgebleevene inwooners van Canaan te verdelgen; hier in gingen zy zeer slappelyk te werk, Kap. 1.
2. Hier over werden zy, door den ENGEL DES HEEREN, zeer scherpelyk bestraft, Kap. 2: 1-5.
3. Wijders vindt men een kort begrip, van het gene, in de volgende Kapittelen, omstandiger verhaeld wordt; te weten, de hoofdsom van

het geſchiedverhael, in dit boek, beſtaet hierin: dat de HEER zijn volk, om hunne grouwzame afgoderyen, van tijd tot tijd, overgav in de handen hunner vyanden, en hen weder verloste, zoodra zy zich bekeerden; zoodat de voornaemſte oorzaek van hunne onheilen gelegen was, in het niet uitroejen van de afgodiſche Canaaniten, met welke zy zich verzwagerden, en hunne afgoderyen naevolgden Kap. 2: 6. — Kap. 3: 8.

II. De GESCHIEDENIS DER RICHTEREN zelve is uitvoerig voorgedragen Kap. 3: 9. — Kap. 16: 31.

1. Van OTHNIEL, die de Israëliten van het juk der Meſopotamiers verloste, Kap. 3, 9-11.
2. EHUD, die hen redde, uit de hand der Moabiten, Kap. 3: 12-30.
3. SAMGAR, die de Philiſtijnen vernederde, Kap. 3: 31.
4. DEBORA en BARAK, die Jabin den Koning der Canaaniten, en Siſera zijnen Veld-Overſten, verſloegen, Kap. 4, 5.
   A. Deze overwinning ontmoeten wy, Kap. 4, en.
   B. Het triumphlied, het welk DEBORA, by die gelegenheid, gezongen heeft, Kap. 5.
5. GIDEON, die Israël, van het geweld der roovzuchtige Midianiten, verloste, Kap. 6. — 8. Kap. 9.

A. De

A. De roeping van GIDEON vinden wy, Kap. 6: 1-24.

B. De uitvoering van zijne Richterlyke bediening, Kap. 6: 25. — Kap. 8: 32.

A. Hy roeide den afgodsdienst uit, Kap. 6: 25-32.

B. Hy versloeg de Midianiten, Kap. 6: 33. Kap. 8: 32.

C. Gideons bastaertzoon ABIMELECH, matigde zich de regeering aen, en werd een dwingeland; dan de HEER deed hem zijne hand ontmoeten, Kap. 8. 33. — Kap. 9: 57.

6. THOLA werd Richter, Kap. 10: 1, 2.

7. JAIR was zijn opvolger, Kap. 10: 3-5.

8 JEPHTAH bracht de Ammoniters te onder, Kap. 10: 6.— Kap. 12: 7. — Na hem volgde.

9. EBSAN, Kap. 12: 8-10.

10. ELON, Kap. 12: 11, 12.

11. ABDON, Kap. 12: 13-15.

12. SIMSON was de laetste Richter, van welken, in dit boek, gesproken wordt, Kap. 13-16.

A. Zijne geboorte, welke zeer merkwaerdig was, vinden wy, Kap. 13.

B. De zonderlinge daden, welke hy verricht heeft, Kap. 14-16.

A. De aenleiding, tot zijnen yver tegen de Philistijnen, was gelegen in zijn hu

welyk, met eene dochter der Philiſtij
nen, Kap. 14.

α. Toen hy ging, om dit Huwelyk te voltrekken, doodde hy eenen leeuw, die hem brullende tegen kwam, Kap. 14: 1-8.

β. Uit zijne ontmoeting, met dien Leeuw, ontleende hy een raedſel, het welk hy den ſpeelnooten, op de bruilovt voorſtelde; dan de bruid hield zoo lang by hem aen, dat hy hær de zaek verklaerde, en daerna gav zy 'er de ſpeelnooten bericht van, Kap. 14: 9-18.

γ. Door deze ontrouw werd SIMSON dermate verbitterd, dat hy zijne vrouw verliet, Kap. 14: 19, 20.

B. Van toen aen, liet SIMSON niets onbeproevd, om den Philiſtijnen, den vyanden van zijn Vaderland, alle mogelyke afbreuk te doen Kap. 15-19. Hy wreekte zich aen deze onbeſneedenen:

α. Door het verbranden van hun koorn, door middel van vosſen, met brandende fakkelen aen de ſtaerten, Kap. 15: 1-5.

β. Tot twee malen toe, maekte hy, door ongeziene middelen, eene zeer groote ſlagting onder de Philiſtijnen, Kap. 15: 6-20.

Te

γ. Te Gaza bezet zijnde, redde hy zich, door zijne buitengewoone ſterkte, Kap. 16: 1-3.

δ. Door de listige verleiding van eene Delila, raekte hy in de handen der Philiſtijnen; die hem de oogen uitgroeven, en tot de laegſte diensten gebruikten, Kap. 16: 4-21.

ε. Zijn dood; in welken hy meer Philiſtijnen deed ſneuvelen, dan hy, geduurende zijn leven, had omgebracht, Kap. 16: 22-31.

III. In het AENHANGSEL wordt, door twee ſchroomelyke voorbeelden, aengeweezen, dat 'er al zeer vroeg, onder de Israëliten, een diep verval, in *Godsdienst* en *zeden*, hebbe plaets gehad, Kap. 17-21.

1. Ten aenzien van den *Godsdienst*, Kap. 17, 18.

A. In het huis van eenen Micha werd een nieuw ſoort van afgodery ingevoerd, Kap. 17.

B. Deze verſpreidde zich, onder de ganſche ſtam van Dan, Kap. 18.

2. Met opzicht tot de *zeden*, Kap. 19-21.

A. Men zag een ſchroomelyk blijk van het bederv der zeden, te Gibea in Benjamin, in de ſchreeuwende en beestachtige mishandeling van eenen reizenden Leviet, met zijn bywijv, Kap. 19

B. Van deze ſchendaed nam gansch Israël wraek, door den *Benjaminitiſchen Oorlog*, Kap. 20, 21.

A. By deze gelegenheid, werd de geheele ſtam van Benjamin uitgeroeid, op 600 mannen na, om dat zy de Gibeaniten, onder hunne beſcherming, genomen hadden, Kap. 20.

B. De middelen, van welke de Israëliten zich bedienden, om deze 600 overgebleevene Benjaminiten weder van vrouwen te voorzien, Kap. 21.

IV. *Het oogmerk en de nuttigheid van dit boek.*

Het hoofdoogmerk van dit boek was, om den Israëliten een geſchiedkundig bericht ter hand te ſtellen, van de merkwaerdigſte gebeurtenisſen, welke 'er by hun volk, van den dood van JOSUA, tot op het Richterſchap van ELI, waren voorgevallen.

Dit boek was derhalven van zeer groote nuttigheid, voor den Israëliten. — Wy vinden 'er in, het eenigſte geſchiedverhael van dit volk, geduurende bykans drie eeuwen.

Ook konden de Israëliten 'er uit leeren, dat hunne voorſpoed, aen het onderhouden van Gods geboden, verbonden was; en dat het trouwloos verlaten van den HEER de meest geduchte oor-

deelen

deelen naer zich ſleepte. — Zoo lang de Israëliten, onder het beſtier der RICHTEREN, God en zijnen dienst aenkleevden, genooten zy allen voorſpoed in het gezegend Canaan; maer, zoo drae waren zy des HEEREN ſtem niet ongehoorzaem, of zy werden, door hunne vyanden, verdrukt.

Voor ons Christenen is dit boek ook van eene ongemeene nuttigheid, zoo ten aenzien van het *Geſchiedkundige*, als het *Zedelyke*. — Ten aenzien van het *Geſchiedkundige*. Zonder het zelve, zouden wy, van de Geſchiedenisſen der Israëliten, tusſchen den dood van JOSUA, en het invoeren der Koninglyke Regeering, bykans niets, met eenige zekerheid, weten. — Met opzicht tot het *Zedelyke*, kunnen wy 'er uit leeren: (1) dat de afgodery de grootſte is van alle zonden; (2) dat de Heilige God het verachten van zijnen dienst niet kan ongewroken laten; (3) dat men zich wachten moet van de verleidende verkeering, met de werkeren der ongerechtigheid: had Israël de Canaaniten, volgens Gods bevel, uit geroeid, in plaets van zich met hun te verzwageren, nimmer waren zy tot hunne gruwelen vervallen; (4) dat men, in den nood, tot den HEER de toevlucht nemen moete: zoo menigmalen de Israëliten, door hunne vyanden verdrukt zijnde, tot den HEER riepen, verwekte hy eenen Richter; (5) dat de toeſtand van zulk een volk

allerbeklaeglykst zy, het welk regeeringloos is, of het welk door Regenten bestierd wordt, die de boosdoenders, uit vrees, niet straffen durven, of hen, uit gunst en gelijkheid in neigingen, verschoonen, of zich, uit traegheid en zorgloosheid, de moeite niet geven willen, om het kwaed te stuiten; toen 'er geen Koning was in Israël, deed elk, het gene goed was in zijne oogen; (6) dat het geloov van groote kracht zy; dit heeft PAULUS Hebr. II, met veele voorbeelden, uit dit boek, gestaevd, van GIDEON, BARAK, SIMSON en JEPHTA, die, door de kracht van het geloov, wonderbare dingen verricht hebben.

V. *De Schrijver van dit Boek.*

Wie de *Schrijver* geweest zy, kunnen wy, met geene zekerheid, bepalen. — Het is zeer waerschijnlyk, dat elk een RICHTER de geschiedenissen van zijnen tijd, in Jaerboeken, hebbe aengeteekend, en dat de Propheet SAMUEL naderhand dit gansche boek, uit deze afzonderlyke stukken, in eenen eenparigen schrijvstijl, hebbe zamengesteld.

By de Joden, is het ook een algemeen aengenomen gevoelen, dat SAMUEL de schrijver zy. — Dit begrip wordt ook, door het gansche beloop van zaken, bevestigd. Dit geschiedverhael is zekerlyk, voor den tijd van Koning DAVID, geschree-

ſchreven: want toen het opgeſteld werd, hadden de Jebuſiten de burgt Zion nog in hunne macht Kap. 1: 21; maer zoodrae DAVID aen de Regeering gekomen was, verdreev hy deze Heidenen van daer 2 Sam. 5: 6, 7. Nu is 'er, na JOSUA, tot op DAVID, niemand, welken men, met zooveel waerſchijnlykheid, voor den opſteller van dit boek, houden kan, dan de Propheet SAMUEL.

Sommigen zijn van oordeel, dat dit boek veel later, misſchien door EZRA den Schrivtgeleerden, zy opgeſteld. —— Het voornaemſte bewijs ontleenen zy, uit Kap. 18: 30; alwaer verhaeld wordt, dat de zoonen van JONATHAN Priesters geweest zijn, by de Daniten, *tot op den dag toe*, *dat het land gevangelyk is wechgevoerd.* Door deze gevangenis verſtaet men dan de Asſyriſche wechvoering. — Maer men bedriegt zich. Zou niemand der Koningen, en althans DAVID, die alle pogingen aenwendde, om den Godsdienst, door het ganſche land, van *Dan* tot *Berſeba*, te doen bloejen, deze afgodery der Daniten geſtoord hebben. —— De *gevangenis van het land*, van welke, in de aengehaelde plaets, geſproken wordt; is de wechvoering van de Ark, door de Philiſtijnen, ten tijde van ELI. Dit leert ook het volgende vs. 31. *alzoo ſtelden zy onder hen het geſneeden beeld van Micha*, *dat hy gemaekt had*, *alle de dagen*, *dat het huis Gods te* SILO *was.* Nu is de gevangelyke wechvoering van de Ark, juist het tijdperk geweest, dat *Silo* opgehouden heeft de

verblijvplaets van Gods huis te zijn: want, nadat de Ark wederom in het land der Israëliten gekomen is, heeft zy hare plaets niet meer te *Silo*, maer te *Kiriath Jearim* gehad, 1 Sam. 6: 21.

VI. *Het Godlyk gezach van dit Boek.*

Het *Godlyk gezach* van dit boek, wordt, op dezelvde wijs, beweezen, als dat van JOSUA. —— Het is altoos in den Canon van het Oude Testament geweest; die, door den Heer JESUS en zijne Apostelen, bekrachtigd is. —— Ook ſtaet het in een onafſcheidbaer verband, met de overige gewijde boeken, byzonder met dat van JOSUA, waervan het een onmiddelyk vervolg is. Indien dit Boek ontbrak, was de ganſche ſchakel der gewijde Geſchiedenis gebroken. —— Voeg 'er by, dat dit boek, in andere Godlyke ſchrivten, zeer dikwijls wordt aengehaeld, zoo in die van het Oude, als van het Nieuwe Testament, 1 Sam. 12: 9. enz. 2 Sam. 11: 21. Jeſ. 9: 3, 4. Hand. 13: 20. Hebr. 11: 30.

VII. *De Tijdrekening.*

De *Tijdrekening* van dit Boek is by uitnemendheid moeilyk. Wy zullen ons daer over, wat uitvoeriger, moeten bezig houden.

Van den uittocht uit Egypte, tot aen het bouwen van den Tempel, zijn 'er 480 jaren verloopen, dit

dit weten wy met zekerheid, uit 1 Kon. 6: 1. In zo ver hebben wy eenen vasten grondslag. — Van den uittocht uit Egypte, tot aen den dood van JOSUA, zijn, volgens het gene wy p. XVI-XX beredeneerd hebben, 70 of 65 jaren verloopen. Derhalven begint het tijdvak van dit Boek, 410 of 415 jaren voor het bouwen van den Tempel.

Maer zoo drae wy tot nadere bepalingen komen, geraken wy in 't onzekere.

1. De eerste vraeg is: Hoe lang hebben de Oudsten, na den dood van JOSUA, geleevd.
2. In dit Boek der RICHTEREN worden de jaren wel nauwkeurig bepaeld; eerst van de onderdrukking der vyanden, en van de rust; vervolgens de tijd, hoe lang elk Richter het bestier in handen had. Maer wanneer men alle die opgemelde jaren te zamenvoegt, vindt men een tijdverloop, het welk veel te lang is. — De tweede vraeg is derhalven: Hoe moeten die jaren ondergeschikt en ingeschoven worden?
3. In de HANDELINGEN DER APOSTELEN, Kap. 13: 20, schijnt de tijd van het Richterlyk bestier op 450 jaren bepaeld te worden. — De laetste vraeg is daerom, hoe is dit, met 1 Kon. 6: 1, over een te brengen?

De eerste vraeg is deze: Hoe lang hebben de *Oudsten*, na den dood van JOSUA, geleevd? of, dat het zelvde is: Hoe veel jaren zijn 'er verloopen, tusschen den dood van JOSUA, en het begin

der dienstbaerheid, onder den Koning van Mesopotamien? De Heilige Schrivt bepaelt dit niet. Wy lezen 'er eenvouwig, dat de *Oudsten*, *nog lang na* JOSUA, geleevd hebben. Jos. 24: 31, en dat 'er, na den dood van deze *Oudsten*, een ander geslacht zy opgestaen, het welk de groote werken niet kende, door den HEER, ten behoeve van Israël, verricht Richt. 2: 10.

Elk bepaelt dezen tijd op zoo veele jaren, als hy, volgens zijn stelsel, noodig heeft, om de 480 jaren, tusschen dien uittocht uit Egypte, en het bouwen van den Tempel, volgens 1 Kon. 6: 1, te kunnen berekenen.

JOSEPHUS bepaelt den tijd, geduurende welken de Israëliten, onder het bestier van de gemelde Oudsten stonden, op 18 jaren, *Antiq. Jud.* l. 6. c. 6; hy noemt dit tijdperk eene *Anarchie*, eenen staet van regeeringloosheid. Trouwens, daer de afgodery en allerlei soort van boosheid al zeer spoedig het hoofd begon op te steken, hebbende den ongelukkigen oorsprong, uit de slapheid der Israëliten, in het verdrijven van de nog overgebleevene Heidenen, en hunne verzwagering met dezelve, is het ligtelyk te begrijpen, dat het gezach van deze Oudsten hoe langs zoo meer verminderd zy. Zoodrae de meeste van die Oudsten gestorven waren, en weinigen overgebleeven, die ooggetuigen geweest waren van des HEEREN groote daden, werd de afwijking algemeen en heer-

schen-

ſchende, Richt. 2: 10. enz., en dit gav aenleiding, dat de HEER de Israëliten, tot eene rechtvaerdige ſtraf, 8 jaren lang, liet verdrukken, door *Cuſchan Riſchataim*, den toenmaligen Koning van Meſopotamien Richt. 3: 8. — OTHNIEL was de eerste Richter, die Israël, uit de dienstbaerheid aen *Cuſchan Riſchataim*, verloste, en deze OTHNIEL bekleedde de Richterlyke waerdigheid, geduurende den tijd van 40 jaren Richt. 3: 9-11. immers dit ſchijnt uit onze vertaling te volgen. Volgens deze bepaling van JOSEPHUS, zou men de tijdrekening dus moeten opgeven.

Het jaer van de Juliaenſ. Periode.	Het jaer na de Schepp. der waer.	
3287 —	2577	ſterv Joſua.
		Na den dood van Joſua regeerden de Oudſten nog 18 jaren.
3305 —	2595	waren de Oudſten meest geſtorven, en dus het ganſche geſlacht, het welk des HEEREN daden gezien had, geeindigd. — In dit zelve jaer zou dan de Meſopotamiſche dienstbaerheid begonnen zijn. Deze duurde 8 jaren, tot dat de eerste Rechter OTHNIEL verwekt werd.
3313 —	2603	aenvaerde OTHNIEL het Richterambt, en deed de Meſopotamiſche dienstbaerheid eindigen.
3353 —	2643	ſterv OTHNIEL.

Dan, het gezach van JOSEPHUS is, op zich zelven, weinig grooter, dan dat van eenen anderen

ongewijden Schrijver. —— Ik heb my daerom veel moeite gegeven, om deze Tijdrekening nader te onderzoeken, en met de meest vermaerde Schrijveren, over dit moeilyk ſtuk, te raedplegen. —— Dan, door de verſcheidenheid der begrippen en onderſtellingen, raekte ik meer en meer in het onzekere, tot dat ik my by den grooten SCHUTTE vervoegde. — Zijn Wel Eerw. berichtte my, dat hy, over dit gedeelte der gewijde Tijdrekening, uitvoerig gehandeld had, in het reeds gemelde tweede Deel der *Bijbelſche Hiſtorie.* Inmiddels deelde zijn Wel Eerw. 'er my den hoofdzakelyken inhoud van mede. — Volgens dezen mijnen ambtgenoot, zou men den tijd, die 'er tusſchen den dood van JOSUA, en dien der Oudſten, verloopen is, bepalen moeten op 8 jaren; en ſchoon dit, en zelvs al ſtelde men het op 13 jaren, gelijk op het ſlot der tijdrekening van JOSUAES boek gezegd is, zeer kort ſchijnt, is echter de mogelykheid van zulk een allerſpoedigst verval in Godsdienst en Zeden, klaer genoeg uit het zoo even gezegde. — Daerenboven, dat wy dien tijd niet zeer lang kunnen ſtellen, en de woorden Richt. 3: 7 en 10. dat Israël den Heere diende, alle de dagen der Oudſten, *die lang geleevd hadden na Joſua* (of, gelijk men 't vertalen kan, *die de dagen verlengden nog na Joſua*) en dat *al het geſlacht*, het welk Gods groote werken gezien had, ook tot zijne Vaderen vergaderd was,

eer de afwijking doorbrak; dat wy (zeg ik) die woorden niet in den volſten nadruk verſtaen kunnen, blijkt daer uit; dat Othniel, de eerste Richter, die Israël reeds verloste uit de eerste verdrukking om die afwijking toegezonden, nog tot dat geſlacht dat over de Jordaen trok behoorde.

De gegrondheid en noodzakelykheid van deze onderſtelling zal ons nader blijken, wanneer wy de tweede vraeg beantwoorden: Hoe die jaren, welke, in 't boek der Richteren, aen de Regeering dezer Opperhoofden, aen de tijden van rust en onderdrukking, gegeven worden, moeten worden ondergeſchikt en ingeſchoven.

De grondſlag van alles is, gelijk wy reeds gezegd hebben, dat 'er 480, of eigenlyk ruim 479 jaren, verloopen zijn, tusſchen den uittogt uit Egypte en de gronding van Salomons Tempel, 1 Kon. 6: 1., dus, als de uittogt geſchied is in de eerste Joodſche maend Niſan van 't jaer der Juliaenſche Periode 3217 of der Schepping 2507, dat dan de Tempel-gronding moet komen, in de tweede Joodſche maend Ziw van 't jaer der Juliaenſche Periode 3696 of der Schepping 2986.

Daer ik my nu, by de Tijdrekening van Joſuaes Boek, voorgeſteld heb, in 't vervolg dezen grondſlag te behouden, zal ik op denzelven de Tijdtafel laten volgen; zoo als deze 479 jaren, volgens mijnen zeer waerden ambtgenoot, den nauwkeurigen en oordeelkundigen SCHUTTE, moeten bere-

kend worden; waer uit tevens blijken zal, hoe de onderſcheidene jaergetallen, welke in 't Boek der Richteren voorkomen, op de beste wijze kunnen in elkander geſchoven worden, om die hoofdſom uit te maken.

Dan, daer deze 479 jaren vroeger beginnen en later eindigen dan de geſchiedenis van dit Boek, is het begin en einde dezer tijdtafel, onderſcheidshalve, met een andere letter gedrukt.

		Jaren en maenden		eindigen in 't jaer na de Schepping.
De uittogt uit Egypte geſchiedde op Paesſchen den 15 van Niſan in 't jaer der Schepping.				2507.
De reis der Israëliten door de woeſtijnen, duurde tot den doortogt door de Jordane op den 10 van Niſan, Joſ. 4: 19, zijnde 33 dagen na Moſes dood.		40.	0.	2547.
Van de inkomst in Canaan, tot het begin der landverdeeling op den 1 Tisri 2553, waren omtrend		6.	6.	2553.
Van daer tot Joſuas dood, zie pag. XVI-XX.	24 *of* 19.			
Van daer tot dat, na het ſterven van Joſua en de verdere Oudſten, de afgodery en boosheid des volks dermate was toegenomen, dat God het gaf in de hand van Cuſchan Riſchataim, *Koning van Meſopotamien.*	8 *of* 13.	32.	—	2585.
		78.	6.	

Dus

	Jaren en Maenden		eindigen in 't jaer na de Schepping.
	78.	6.	
Dus viel het begin van die eerste verdrukking.	. .	. .	2585.
Deze dienstbaerheid duurde, Richt. 3: 8, tot I. OTHNIEL, de eerste Richter, Israël verloste na	8.	—	2593.
(Hier uit kan men zien hoe de 40 jaren moeten berekend worden, van welke wy lezen Richt. 3: 11. *Doe* Othniël Israël uit de hand van Cuſchan verlost had, *was het land veertig jaren ſtil.* Men vertale het: *Doe bezonk het land, (of kwam tot ſtilte) in het veertigſte jaer*, namelyk na de *eerste* rust, welke Joſua beſchikt had by de eerste verdeeling van Canaan; met welke eerste rust, op den 1 Tisri 2553, Israëls burgerlyke Jaertelling begon: dus zijn, van daer af, juist 40 jaren tot deze *tweede* rust in 2593.)			
Van deze rust door *Othniël* beſchikt, tot de tweede verdrukking, door *Eglon* den Koning der Moabiten, verliepen 62 jaren, van welke Othniël nog een gedeelte in vrede kan beleevd hebben.	62.	—	2655.
Deze verdrukking door Eglon duurde Richt. 3: 14. tot dat II. EHUD, de tweede Richter, Israël de derde rust beſchikte na,	18.	—	2673.
(Nu bemerkt men, welke 80 jaren bedoeld worden Richt. 3: 30. *Alzoo werd Moäb te dien dage onder Israëls hand ondergebracht, en het land was ſtil 80 jaren*, dat is: *kwam tot rust in het 80ſte jaer*, te weten, na de laetstvoorgaende tweede rust.)			
III. SAMGAR, de derde Richter of Verloſſer,			
	166.	6.	

	Jaren en Maenden	eindigen in 't jaer na de Schepping.
	166. 6.	
moet zijn heldenſtuk tegen de ſtropende *Philiſtijnen* Richt. 3: 31, uitgevoerd hebben in 't laetst dezer 80, of liever in 't eerst der volgende 40 jaren; dus komt hy, in de tijdrekening, in geene aenmerking.		
Van de rust door Ehud bezorgd, tot de derde verdrukking door *Jabin* den Canaaniter, verliepen.	20. —	2693.
Deze verdrukking duurde Richt. 4: 3, tot IV. DEBORA en BARAK Israël ten vierden male rust bezorgden na	20. —	2713.
(Deze tweemael 20 zijn de 40 jaren Richt. 5: 31. gemeld; welk vers dus weder vertaeld moet worden: *En het land kwam tot rust in 't 40ſte jaer*, te weten, na de voorige rust.)		
Van deze rust, door Debora en Barak beſchikt, tot de verdrukking der *Midianiten*, verliepen	32. —	2745.
Die verdrukking duurde Richt. 6: 1.	7. —	2752.
V. GIDEON verloste het volk van dezelve, En *het land kwam tot rust, in het 40ſte jaer* na de laetſte rust. Richt. 8: 28, dus	1. —	2753.
Doch dan moet hy nog in 't zelvde, immers niet ver in 't volgende jaer, geſtorven zijn; want onmiddelyk na zijn dood ſtond op, *Abimelech*, zijn bastaert-zoon; die, volgens Richt. 9: 22. zijne dwinglandy oefende.	3. —	2756.
Na het omkomen van dezen booswicht, ſchijnt eene meer geregelde opvolging van Richteren plaets gegreepen te hebben; zoo dat de éene onmiddelyk de plaets des anderen vervong.		
	249. 6.	

VI.

	Jaren en Maenden	eindigen in 't jaer na de Schepping.
	249. 6.	
VI. THOLA volgde onmiddelyk op Abimelech, en regeerde in vrede, Richt. 10: 2.	23. —	2779.
VII. JAÏR, regeerde nog in vrede 4 jaren, en 18 onder de verdrukking der *Ammoniten*, die hun geweld eerst tot het overjordaensche bepaeld hebbende, in Jaïrs laetste jaer over de Jordane trokken; dus volgens Richt. 10: 3.	22. —	2801.
In 't begin dezer Ammonitische verdrukking vielen ook de *Philistijnen* in 't land; Richt. 10: 7, doch deze stropery moet men onderscheiden van de 40 jarige dienstbaerheid, onder welke God daerna Israël overgaf Kap. 13: 1.		
VIII. JEPHTA, verloste Israël van de Ammoniten in zijn eerste jaer, en regeerde voords in vrede, volgens Richt. 12: 7.	6. —	2807.
IX. EBSAN, regeerde 5 jaren in vrede, en geduurende de twee eerste der 40 jarige verdrukking door de Philistijnen Richt. 13: 1. dus te zamen, Richt. 12: 9.	7. —	2814.
X. ELON, van het 3de tot het 12de jaer der gemelde Philistijnsche verdrukking Richt. 12: 11.	10. —	2824.
XI. ABDON, van het 13de tot het 20ste jaer der genoemde dienstbaerheid Richt. 12: 14.	8. —	2832.
(Men merke op, dat men dan Richt. 13: 1. als ook 10: 6, de woorden: *De Kinderen Israëls voeren voort te doen dat kwaed was in de oogen des Heeren;* niet moet opvatten, als of zy dat kwaed doen eerst *hervat* hadden *na den dood* der voorafgenoemde Richteren, gelijk onze vertaling in den		
	325. 6.	

	Jaren en Maenden		eindigende in 't jaer na de Schepping.
eersten opslag schijnt te zeggen; maer zoo, dat zy daer mede *voortgevaren* waren *onder* die Richteren, en ondanks derzelver pogingen tegen de afgoderyen en boosheden.)	325.	6.	
XII. SIMSON, van het 21ste tot het 40ste jaer derzelver verdrukking, welke hy met zijnen heldendood deed eindigen, Richt. 15: 20, 16: 31.	20.	—	2852.
XIII. ELI *de Hoogepriester, in wiens laetste jaer de Philistijnen op nieuw in Canaan vielen, regeerde* 40 *jaren, eindigende by zijnen dood met het nemen der Arke* 1 *Sam.* 4: 17, 18. *in Tisri*	40.	—	2892.
XIV. SAMUEL, *was de laetste Richter; en regeerde de* 7 *maenden welke de Ark by de Philistijnen was,* 1 *Sam.* 6: 1, *en de* 20 *jaren* 1 *Sam.* 7: 2. *vermeld, van welke de* 10 *laetste verloopen zijn geduurende het morren des volks om eenen Koning, zijnde te gelijk de* 10 *eerste der* 40 *jaren door Paulus gemeld Hand.* 13: 21. *Dus bedraegt zijne regeering, tot op de inhulding van Saul, en de redevoering, met welke Samuël zijn ambt nederlei en de zuivere Godsregeering eindigde* 1 *Sam.* 12, *'t welk, volgens vs.* 17, *in den tarwenoogst omtrent Pinxter was.*	20.	7.	2913.
SAUL *regeerde, als Israëls eerste Koning, de* 30 *laetste van de* 40 *jaren Hand.* 13: 21, *doch eigenlyk tot in den voorzomer, toen zijn* 30*ste jaer even begonnen was.*	29.	1.	2942.
DAVID *regeerde te Hebron* 7½, *en te Jerusalem* 33 *jaren* 2 *Sam.* 5: 4, 5. *eindigende diep in 't najaer.*	40.	6.	2982.
SALOMO *begon den tempel te bouwen, in het* 4*de jaer zijner regeering, op den* 2*de der maend Ziw, vallende in April;* 1 *Kon* 6: 1. 2 *Chron.* 3: 2, *en regeerde dus, voor de tempelgronding.*	3.	4½.	2986.
Som van alle deze Jaren.	479.	0½.	

Zoo

Zoo dat, by de tempel-gronding, het 480ste jaer na den uittogt uit Egypte begonnen was, volgens 1 Kon. 6: 1.

Trekt men nu van deze 479, de eerste 78½ jaren, van den genoemden uittogt tot het begin der eerste dienstbaerheid onder Cuschan, en de laetste 133½ jaren, van Simsons dood tot de Tempel-gronding; dan blijven, voor de geschiedenissen in dit boek vervat, van Cuschans inval tot Simsons dood, 267 jaren: of van Josuas dood af gerekend, de meer gemelde 8 of 13 jaren meer, dus 275 of 280 jaren.

Men zal deze tijdrekening nader opgehelderd en betoogd kunnen vinden, in het aengehaelde werk mijns waerden Ambtgenoots SCHÜTTE, *Bybelsche Historie*, II Deel bl. 176-183, en 270-292. Een werk, het welk aen de gewijde Geschiedenissen en veele Bybelplaetsen een aengenaam licht byzet; zoo dat iemand die zich, op het rechte verstand der heilige Geschiedverhalen, en vooral op de Bybelsche tijdrekening, wil toeleggen, 't zelve niet ontbeeren kan.

Mijn vriend J. C. MOHR, die zich, na het eerste deel, wel met de moeite heeft willen belasten, om de eerste proeven van deze Bybelverklaring na te zien, deelt my daerby van tijd tot tijd eenige aenmerkingen mede, welke aendacht verdienen, en van welke ik ook nu en dan gebruik make. Deze is, door den Wel Eerw. Heer

SCHUTTE, ook op de heilige Tijdrekening gevallen, en heeft my, by gelegenheid van het handelen over dit ſtuk, de volgende bedenking medegedeeld.

„ Ik heb, op aenleiding van Vader SCHUTTE, „ zijn Eerw. Tijdrekening zoo veel my mogelyk „ was nagegaen; doch, hoe voortreffelyk en „ nauwkeurig ik dat geheele ſtelſel vinde, blijvt „ my, in dit tijdvak der Richteren, ééne groote „ zwarigheid, betrekkelyk tot Gideon.

„ Om de woorden; *het land was ſtil 40 jaren*, „ Richt. 8: 28, ſtrikt op dezelvde wijze te ver- „ talen en te vatten als Kap. 3: 11, 3: 30, en „ 5: 31, is zijn Eerw. in de noodzaek, Gideons „ dood geen jaer na zijne aengebragte redding en „ rust te ſtellen: dan, daer 't my voorkomt dat men „ dan, in deszelvs geſchiedenis, eenen t'zamenloop „ van groote onwaerſchijnlykheden moet vinden, „ geve ik in bedenking, doch met al den eerbied „ welken de jeugd aen de Grijsheid, de leerling aen „ zijnen Leeraer, verſchuldigd is; of het byvoegſel „ Kap. 8: 28. *in de dagen Gideons*, dergelijke in „ de andere 3 plaetſen niet gevonden wordt, „ geen grond geevt, om de tijdsbepaling daer „ eenigzins anders te verſtaen; en wel op deze „ of dergelijke wijze, met eene invulling: „ *En het* „ *land kreeg ſtilte* en bleev nog ſtil *in 't veertigſte* „ *jaer, geduurende de dagen Gideons.*" —— De ver- „ maerde COCCEJUS vat die woorden, op alle vier „ de genoemde plaetſen zoo: dat het jaertal, met

„ een

„ een punt (.) van 't voorige gescheiden wordt, „ dus: „ *En het land was stil*, of, *kreeg stilte. Veertig* „ (of 80) *jaren*, zoo van rust als verdrukking, verlie- „ pen hier mede, sedert de voorige tijdsbepaling"; „ het welk in de zaek met den Heer SCHUTTE „ overeenkomt. Op die wijze zou hier de veran- „ dering nog kleiner, ja geen verandering te noe- „ men zijn, en Richt. 8: 28. kunnen vertaeld wor- „ den: „ *En het land kreeg stilte. Veertig jaren*, na de „ voorgaende tijdpael, verliepen *in de dagen Gideons.*"

„ Kan dit doorgaen, dan kan Gideon die ver- „ lossing lang voor zijnen dood aengebragt, en „ hy eenen geruimen tijd daerna in vrede geleevd „ hebben: hoe lang dit geweest zy, blijvt dan „ wel onzeker; maer als ik het Tijdtafeltjen der „ voortteelingen van Davids voorouderen aen- „ neme, door den Wel Eerw. SCHUTTE opgegeven, „ in 't Iste Deel der *Bybelsche Historie* pag. 59, op „ de onderstelling van zijn Eerw. en anderen, dat „ Rachab, Boaz Moeder Matth. 1: 5, niet Rachab „ van Jericho, maer eene andere geweest zy, dan „ kan ik, door de volgende rekening, juist zoo uit- „ komen, dat de hongersnood, voor welken Naomi „ met haren Man en Zoonen uit Canaan trokken, „ juist die zou zijn, welke uit de 7 jarige gewel- „ dige verwoesting des lands door de roovzuch- „ tige Midianiten, natuurlyk volgen moest. —— „ Die rekening is dan deze.

„ Debora en Barak verlosten Israël in 't Najaer „ van 't jaer der Schepping.		2713.
„ Het land bleev in rust.	$8\frac{1}{2}$.	
„ De Midianſche inval begon dan in 't Voorjaer.		2722.
„ De verdrukking duurde.	7.	
„ Gideon bezorgde rust, in 't Voorjaer.		2729.
„ Hy leevde, volgens Richt. 8: 29-32. daerna „ in vrede en zegen.	$24\frac{1}{2}$.	
„ Hy ſterv in 't Najaer.		2753.
	40 Jaren.	

„ Waerop Abimelechs 3 jaren beginnen, welke weder in „ 't Najaer na den Wijn-oogst eindigen, als blijkt Richt. 9: 27.

„ Was dan, by 't verſlaen der Midianners, GIDEON een „ man in zijne beste kracht, ſtel van 50 jaren, en zijn *oudſte* „ Zoon JETHER een *jongeling*, ſtel van 20 jaren, Richt. „ 8: 20, 21, dan zou hy geſtorven zijn in den *goeden ou-* „ *derdom* van 75 jaren vs. 32, toen de *jongſte* zijner 70 Zoonen, „ JOTHAM, reeds, volgens Kap. 9: 7-21, een wijs en kloek- „ moedig jongeling was. Dan blijvt ook voegzame tijd voor „ de afgodery, om na de hervorming Kap. 6, en daerop „ gevolgde redding Kap. 7, weder in 't laetst van Gideons „ leven in te kruipen, en aenſtonds na zijnen dood door te „ breken, Kap. 8: 27, 33-35 en 9: 4.

„ Dan, ik geef dit alles ſlechts op by wijze van „ bedenking: kan mijne voorgeſlagene opvatting „ van Richt. 8: 28, in den grondtext geen ſteek „ houden, dan moet men denken, dat alles zoo „ gebeurd zy als 't, nae Vader SCHUTTES ſchik- „ king, uitkomt, hoe veel onwaerſchijnlyks men „ ook, op zich zelven, in de zaken vinden mogt."

Ik heb deze bedenking waerdig gekeurd hier mede plaets te geven, met voorkennis van deszelfs voorſteller, en na dat zijn E. daerop de toe-

toestemming van den Heer SCHUTTE gevraegd en verkreegen heeft. Het zy men deze of de andere schikking kieze, men ziet, dat het geene verandering maekt in de tijdtafel zelve, maer alleen in het berekenen der 40 jaren Richt. 8: 28.

De derde vraeg verkeert, omtrent de tijdsbepaling, welke PAULUS opgeevt Hand. 13: 20, 21, zeggende: *En daerna*, na de uitdeeling van het land Canaan, onder de Israëliten, *omtrent vier honderd en vijftig jaren, gav hy hun Richters tot op Samuel den Propheet: en van doen aen begeerden zy eenen Koning, en God gav hun Saul, den zoon van Kis, eenen man uit de stam van Benjamin, veertig jaren.*

Hoe is deze plaets te verstaen, en met de berekende 480 jaren over een te brengen, welke 'er tusschen den uittocht uit Egypte, en het bouwen van den Tempel, verloopen zijn? —— Volgens het gene wy even beredeneerd hebben, aenvaerdde Othniel, de eerste Richter, zijn ambt in het jaer 2593 na de Schepping der waereld. Saul werd Koning in het jaer 2913. Gevolgelyk heeft de tijd van het bestier der Richteren niet langer geduurt, dan uiterlyk 320 jaren. —— Maer PAULUS spreekt van 450 jaren.

Dan, men moet twee zaken in opmerking nemen.

1. Dat de laetste woorden: *God gav hun* SAUL, *den zoon van Kis, eenen man uit de stam van Benjamin,* VEERTIG JAREN; niet zoo moeten opgevat worden, als of de Koninglyke Regeering van SAUL

werkelyk 40 jaren zoude geduurd hebben. Die 40 jaren sluiten mede een gedeelte in van dien tijd, geduurende welken SAMUEL het Richterambt bekleed heeft. — Deze 40 jaren moet men beginnen te tellen, van dien tijd af, toen de Israëliten begonden te morren, om eenen Koning te hebben. God gav hun ook, toen Samuel 20 jaren het Richterambt bekleed, en nadat hun gemor 10 jaren geduurd had, een Koning, in den persoon van SAUL; in het jaer 2913 na de Schepping. Saul regeerde maer even tot in het 30ste jaer, tot in den voorzomer van het jaer 2942, toen David te Hebron Koning werd.

De 40 jaren derhalven, van welke PAULUS spreekt, hebben eenen aenvang genomen, in het jaer 2903, toen het volk om een Koning begon te morren, en geduurd tot in het jaer 2942.

2. De tweede aenmerking is, dat men de gemelde 450 jaren niet moet beginnen te rekenen van Othniel den eersten Richter. — Het oogmerk van PAULUS was niet, om den tijd op te geven, hoe lang Israël, door Richters bestierd zy; maer alleen te bepalen, hoe veel jaren 'er, sedert den uittocht uit Egypte, tot op de Koninglyke Regeering van DAVID, verloopen zijn, welken DAVID de Apostel voorstelt, als den Stam-Vader van CHRISTUS vs. 23. — Nu is de uittocht uit Egypte voorgevallen in het jaer

2507.

2507. Van daer tot het jaer 2942, zijn 437 of ten naesten by omtrent 450 jaren.

De uitdrukking derhalven, DAERNA *omtrent* enz. is betrekkelyk, niet tot de verdeeling van Canaan, maer tot de verlosſing uit Egypte; zoodat de zin deze zy. *Daerna, tot omtrent in het 450ſte jaer, na de verlosſing uit Egypte, gaf hy hun Richters* enz.

Ik laet dit alles, ter nadere beoordeeling van des kundigen. —— Eene meer uitvoerige verhandeling, over de Tijdrekening, zou, met mijn tegenwoordig oogmerk, niet beſtaenbaer zijn. — Alleenlyk heb ik zoo veel willen zeggen, als genoeg is, ter onderrichting van min-geoeffenden, om hen op den weg te brengen, om dit moeilyk ſtuk, des begeerende, nader te onderzoeken.

Misſchien zou een ander kunnen oordeelen, dat ik my, voor eene *Inleiding*, tot het boek der RICHTEREN, reeds te lang over de TIJDREKENING heb opgehouden. — Maer de zaek is van ongemeen veel aenbelang, en, zonder het behoorlyk onderzoek, der TIJDREKENKUNDIGE ſtrijdigheden, welke zich in de Heilige Schrivten *ſchijnen* op te doen, zal men niet in ſtaet zijn de achtbaerheid van Gods woord te verdeedigen. — Dit zal nu ook tot eenen vasten grond ſtrekken, voor de berekening van alle de volgende Hiſtoriſche Boeken.

Ondertusschen is dit onderzoek zeer moeilyk, en vordert eene gezette overweging. Dit is ook de reden, dat ik my, in de *uitbreidende Verklaring* van het Boek der RICHTEREN zelve, met de TIJDREKENING niet heb opgehouden. — Ik heb dit stuk liever, in deze INLEIDING, met opzet willen behandelen; deels om den draed van het gewijde Geschiedverhael niet al te zeer en te dikwijls aftebreken; deels om den ongeoeffenden, die in dit slach van zaken geheel onkundig zijn, niet te vervelen.

VIII. *Uitlegkundige Schrivten.*

Onder de Uitlegkundige werken, over het Boek der RICHTEREN, in onze tael geschreeven, zijn, behalven de algemeene over den ganschen Bybel, van PATRIK, POLUS, WELS en andere *Engelsche Godgeleerden*, HENRY en STAKHOUSE, den *Huisbybel* van HARTMAN, de volgende de voornaemste:

BURMANNUS, *Wet en Getuigenis.*

RIDDERUS, *Schrivtuurlyk licht.*

——————— *Apollos.*

CALMET, *over het Oude Verbond*, 2de Deel.

HESS, *Geschiedenis der Israëliten*, 6de Deel.

IN-

INLEIDING
TOT HET BOEK
VAN
RUTH.

Omtrent dit kleine Boeksken kunnen wy korter zijn.

Het draegt den *naem* van RUTH, nae de *vrouw*, welke de hoofdperſoon is van de merkwaerdige geſchiedenis, die in het zelve verhaeld word.

De geſchiedenis zelve, om den zakelyken *inhoud* van dit Boek kortelyk op te geven, beſtaet hierin: „ ELIMELECH, een gegoed burger van Bethle„ hem, werd, door eenen nijpenden honger„ nood, genoodzaekt, zijn Vaderland te verla„ ten, en zijn onderhoud by de Moabiten te zoeken. „ Hy vertrok derwaerds, met NAOMI zijne Echt„ genoot, en met zijne twee zoonen MACHLON en „ CHILJON. — ELIMELECH kwam aldaer te ſter„ ven. Zijne beide Zoonen begaven zich in den „ echt, met Moabitiſche dochteren; MACHLON „ met RUTH, en CHILJON met ORPA. Binnen „ korten ſtierven ook MACHLON en CHILJON. — „ NAOMI beſloot naer haer Vaderland weder te kee„ ren. RUTH was dermate aen hare Schoonmoe„ der NAOMI verkleevd, dat zy haer, in weerwil „ van alle afradingen, naer Canaan vergezelde,

„ om haer nimmer te verlaten. —— RUTH om-
„ helsde den Joodschen Godsdienst; volgens de
„ Wet der *Lossing*, werd zy de vrouw van den
„ rijken BOAZ, die een bloedverwant was van
„ MACHLON, haren eersten man; en, door dit
„ Huwelyk is zy de Over-Grootmoeder van Ko-
„ ning David geworden."

Wat den *rang* van dit Boek, onder de gewijde Schriften aengaet; het is geplaetst tusschen het boek der RICHTEREN, en het eerste van SAMUEL. Trouwens het kan zeer gevoeglyk beschouwd worden, als een Aenhangsel van het eerste, en eene Inleiding tot het tweede. Verscheidene Kerkvaders vervatten daerom de geschiedenis der RICHTEREN, en die van RUTH, te zamen in één Boek. —— De Jooden evenwel plaetsen het boek van RUTH, in hunne Bybels, achter aen, in de laetste Afdeeling, tusschen het *Hooglied van* SALOMO, en de *Klaegliederen van* JEREMIAS.

De *Schrijver* kan, met geene zekerheid, bepaeld worden. —— Over het algemeen houdt men 'er SAMUEL voor. Het is ook zeer waerschijnlyk, dat dezelvde Schrijver, die het Boek der RICHTEREN beschreeven heeft, ook de opsteller zy van dit Boek; en dat hy, door het zelve, als een Aenhangsel, by het Boek der RICHTEREN te voegen, de geschiedenis heeft willen vervolgen, tot op zijnen eigenen leevtijd.

Tegen de *geloovwaerdigheid* van dit boeksken is

met geenen ſchijn iets in te brengen, en aen deszelfs *Godlyk gezach* kan niemand twijffelen, die in aenmerking neemt, dat de oude Jooden het zelve altoos, tot hunnen Canon, gebracht hebben, en dat deze Canon, door het Godlyk gezach van JESUS en zijne APOSTELEN, goedgekeurd en bekrachtigd zy.

Het *hoofdoogmerk* van dit Boek is; aen te toonen, hoe de MESSIAS, nae de belovte, uit de ſtam van Juda, en vervolgens uit Koning DAVID, zy voortgeſprooten.

Maer, zal men denken, moest daertoe het wedervaren van NAOMI en RUTH, in alle de byzonderheden, zoo uitvoerig en omſtandig worden aengeteekend? —— Ik antwoord: deze Geſchiedenis is ook voor ons zeer *nuttig* en leerzaem.

Laet ik deze nuttigheden een weinig nader aenwijzen. —— (1). Wy vinden hier de blijkbaerſte proeven van Gods merkwaerdige Voorzienigheid, in het beſtieren van de lotgevallen der menſchen RUTH werd, van eene behoevtige weduw, langs onverwachte wegen, de vrouw van den vermogenden BOAZ, en de Over-grootmoeder van Koning DAVID, uit welken de CHRISTUS is, wat het vleesch aengaet. Wy leeren 'er uit, hoe de HEER *de nedrigen uit den drek verhoogt, en hen doet zitten by de Prinſen, by de Prinſen van zijn volk.* — (2). De beproeving des geloovs van RUTH is zeer aenmerkelyk, en hare ſtandvastigheid in het geloov niet min zonderling. — (3). Wy ontmoeten, in RUTH, een

zeer beminnelyk Karakter, en een aengenaem leerbeeld van dankbaerheid en verkleevdheid aen hare Schoon-moeder. — (4). In BOAZ, vinden wy een naevolgingswaerdig voorbeeld van braevheid en Godsvrucht. Hy is een Israëliet, die aen den eisch van MOSES wetten, in alle opzichten, voldoet. In zijn gansche gedrag ontmoeten wy noch schijn noch schaduw van Afgodery. De Edelmoedigheid straelt duidelyk door, in alle zijne handelingen. Hy eerbiedigt de rechten van bloedverwantschap, ook in eene vernederde en dood arme weduw. Zijn goedheid en milddadigheid gaet verder, dan hy verplicht is. Hy betoont eerbied te hebben voor de deugd, en de braevheid van RUTH, in haer gedrag met NAOMI, beloont hy, door milddadigheid. — (5). Wy zien hier, in een byzonder en merkwaerdig voorbeeld, hoe de Wet van MOSE, in zaken van eigendom, ervenis, en vooral in geval van lossen, werken moest. — (6). Eindelyk kan men RUTH zeer gevoegzaem aenmerken, als een aengenaem voorbeeld van de roeping der Heidenen, tot de gemeenschap van Christus; daer zy, eene Heidinne, onder deszelvs Voorouderen behoorde.

Het is moeilyk den *tijd* te bepalen, wanneer de hier gemelde gebeurtenis zy voorgevallen. — De Geschiedschrijver zegt in het algemeen, zonder nadere bepaling: *Het geschiedde in de dagen, als de Richters richteden.* — Sommige Joodsche

Leer-

Leeraers meenen, dat BOAZ dezelve perſoon geweest zy als EBSAN, de Richter; maer voor deze gedachte is geen genoegzame grond altoos. — JOSEPHUS brengt deze geſchiedenis tot den tijd van ELI, maer dit is blijkbaer ſtrijdig met de tijdrekening, en het Geſlacht-Register van Koning DAVID, aen het ſlot van dit Boek gehecht.

De waerneming van mijnen nauwkeurigen Vriend MOHR, van welke wy reeds, in de *Inleiding* tot het Boek der RICHTEREN hebben beginnen te ſpreken, verdient alle aendacht. Volgens zijne berekening, zou de hongersnood, die ELIMELECH noodzaekte, om zich, met zijn huisgezin, naer het land van Moab te begeven, door den geweldigen inval der Midianiten veroorzaekt zijn, waervan wy lezen Richt. 6. En dan zal de Tijdrekening dezer gebeurtenis, op de volgende wijs, moeten begreepen worden.

De Midianitiſche verdrukking begon in het Voorjaer 2722 na de Schepping.

ELIMELECH vertrok, met zijn huisgezin, naer Moab in 2723.

Daer bleeven zy tien jaren Ruth 1: 4, te weten zeven jaren, welke de gemelde verdrukking duurde, en nog drie, welke men onderſtellen mag, dat het land nog zal noodig gehad hebben, om zich zoo geheel te herſtellen, dat de duurte en de hongersnood ophieldt. — Dan is NAOMI terug gekomen, Kap. 1: 22, in den gerſten-oogst, zijnde in

't voorjaer, van 2733. In het zelvde jaer zal dan RUTH, met BOAZ, getrouwd, en, in het volgende jaer 2734, OBED gebooren zijn.

Volgens deze rekening, is de Geschiedenis van RUTH voorgevallen, in den tijd van Gideon, na die rust, welke door DEBORA en BARAK beschikt was.

Deze rekening rust, gelijk bl. LI gezegd is, op het gevoelen, dat Boaz Moeder niet de Jerichosche Rachab geweest zy, en op de schikking van den Wel Eerw. SCHUTTE bl. 499. opgegeven; volgens welke de geboorte van Salmon valt in 't jaer 2546, Boaz 2645, Obed 2734, Isai 2823, en David 2912 na de schepping, zijnde 30 jaren oud toen hy Koning werd in 2942.

Maer als Rachab van Jericho Boaz Moeder was; dan zou, volgens de andere berekening bl. 499. gemeld, Boaz geboren zijn in 't jaer 2582. Obed 2692. Isai 2802. en David ook 2912. — Dan zou reeds de geschiedenis van RUTH voorgevallen zijn, geduurende de rust door EHUD beschikt, en Obeds geboorte 1 jaer voor de verdrukking door Jabin den Canaaniter, die in 2693. begon.

Onder de *Uitlegkundige* schrivten, in welke dit Boek in onze tael opzettelyk verklaerd wordt; zijn de volgende de voornaemste:

BURMANNUS, *Wet en Getuigenis.*

OUTHOFF, *over het Boek van* RUTH.

CRUCIUS, *over het Boek* RUTH.

J O S U A.

HET BOEK

JOSUA.

HET I. KAPITTEL.

In eene zeer plechtige aenspraek tot Israël, moedigt Josua het gansche volk aen, om Kanaan in bezit te nemen vs. 1-11, *in het byzonder spoort hy de stammen Ruben, Gad en de halve stam Manasse, die reeds aen de oostzijde der Jordaen hun ervdeel gekreegen hadden, ernstig aen, om hunnen broederen, met hulp en daed, by te staen vs.* 12-18.

1. HEt geschiedde nu, na (*a*) de doot Mose des knechts des HEEREN, toen de dertig dagen der rouwe over zijn afsterven geeindigd waren, dat de HEERE tot Josua den sone Nun, die (*b*) Mose dienaer geweest, en na hem zijn opvolger geworden was, onmiddelyk uit het Heiligdom, sprack, met eene hoorbare stem, verg: Deut. 31: 14, 23, om hem, die nu de Leidsman van Israël wezen zoude, te onderrichten van het gene hem te doen stond, als mede, om hem tot het inneemen van Kanaän te bemoedigen, seggende:
2. Mijn knecht Mose, die tot dusver, in mijne plaets, het bestuur gehad heeft over Israël, is gestorven: Ik heb u tot zijnen opvolger aengesteld, schik u nu, om dezen gewichtigen post te aenvaerden. Nu is de tijd gekomen, dat Israël het land Kanaan, tot eene ervlyke bezitting, zal innemen. Daerom so maeckt u nu op, ende treckt, met het gansche leger, uit deze vlakke velden der Moabiten, over dese rivier, welke voor u ligt en de Jordane genaemd wordt, gy, ende al dit volck, en gaet over tot het eigenlyk gezegde lant Kanaan, dat ick

(*a*) Deut. 34: 5. (*b*) Deut. 1: 38.

hen, te weten den kinderen Israëls, volgens mijne belovten, hunnen vaderen gezwooren. nu in daedelyke bezitting geve.

3. Niemand uit het volk denke, dat de dood van Mose, in de uitvoering mijner belovten, eenige verhindering maeken zal. (c) Alle plaetse daer ulieder voetsole in Kanaan op treden sal, hebbe ick u toegeschikt en gegeven: gelijck als ick tot Mose gesproken hebbe.

4. Van de woestijne Sin ten Zuiden, ende van desen Libanon, ten Noorden, af, tot aen de groote riviere, de riviere Phrath, of den Euphraet ten Oosten; dat is, het gantsche lant der Hethiten, het welk tusschen den Libanon, en den Euphraet ligt, ende tot aen de groote of Middellandsche zee, [*tegen*] den ondergangh der sonne, dat is ten Westen; dit gansche uitgebreide gewest, sal ulieder lantpale zijn. Verg. Deut. 11: 24.

5. Niemant van deze volken, hoe machtig en geducht zy ook wezen mogen, sal voor uw aengesichte bestaen en zich, tegen uwe zegepraelende wapenen, verzetten kunnen, alle de dagen uwes levens: Heb goeden moed en vrees niet. Verlaet u op mijne hulp. Gedenk, wat ik, ten tijde van Mose, gedaen heb, zoo in Egypte, als op den langduurigen tocht door de woestijnen. Nu, gelijck als ick met Mose geweest ben, gelijk ik hem raed gegeven, en, met mijne almachtige hulp, in alle zwaerigheden, heb bygestaen, zo sal ick ook altoos met u zijn, (d) Ick de Jehovah, die mijne belovten niet kan onvervuld laten, en alle schepselen onder mijn bewind heb, ik, en sal u niet begeven, noch en sal u niet verlaten, maer u altoos, in alle gevallen, op allerlei wyzen, helpen en bystaen.

6. Daerom Josua, hoe zeer gy, tegen veele en groote zwaerigheden, moogt opzien, laet den moed niet zakken; (e) Zijt sterck ende hebt goeden moet: want gy sult dit volck dat lant, het welk over de Jordaen, voor

(c) Deut. 11: 24. Jos. 14: 9. (d) Deut. 31: 6, 8. Hebr. 13: 5, 6.
(e) Deut: 31: 23.

voor u ligt, voorzeker erflick doen besitten, dat ick haren vaderen hebbe gesworen, hen te geven.

7. Alleenlick houdt dit in gedachten, dat uw geluk, en de voorspoed van gansch Israël, op het allernaeuwst, met mijnen dienst verbonden zy. Wanneer gy, met Israël, mijne geboden getrouwelyk waerneemt, kunt gy gerust vertrouwen, dat alle uwe ondernemingen wel gelukken zullen. Nu dan weest sterck, gedraeg u dapperlyk, ende hebt seer goeden moet; laet u door niets ter waereld van mijnen dienst aftrekken, draeg toch zorg, dat gy waerneemt te doen nae de gantsche wet, welcke Mose mijn knecht u geboden heeft, (*f*) en wijckt daer van niet, ter rechter noch ter slinckerhant: op dat gy, overeenkoomstig mijnen voorschrivten, verstandelick handelt alomme daer gy sult gaen, en in alles wat gy onderneemt.

8. Pleeg geduurig raed, met het Wetboek, het welk ik, by de oprichting der Godsregeering, door Mose, heb laten opstellen, en in het welk ik voorgeschreeven heb, hoe ik, als Israëls Opperheer, wil gediend worden. Gy hebt een afschrivt van dit Boek, het welk de grondwetten van Israëls Gemeenebest in zich vervat: Dat dan het boeck deser wet niet en wijcke van uwen monde, dat gy het by aenhoudenheid leezet en daervan spreekt met de Oudsten des volks. Laet dit uwe gezette bezigheid zijn; zijt 'er niet traeg in; (*g*) maer overlegt het voorschrivt mijner wetten dagh ende nacht, op dat gy waerneemt te doen, met de uiterste omzichtigheid, nae alles dat daer in geschreven is: want alsdan sult gy uwe wegen voorspoedigh maken, ende alsdan sult gy verstandelick handelen, zoodat uwe Regeering in alles zal voorspoedig wezen.

9. Hebbe ick 't u niet bevolen? zekerlyk meer dan eens heb ik u dezen plicht ernstig aengepreezen, zoodat gy nooit eenige onkunde zult kunnen voorwenden van het gene uw post is als Veldheer, weest dan sterck, ende

(*f*) Deut. 5: 32. ende 28: 14. (*g*) Psam. 1: 2.

hebt goeden moet, en verschrickt niet, ende en ontsett u niet: want de HEERE uwe Godt is met u alomme daer gy henen gaet, zo gy hem en zijnen dienst slechts getrouw blijvt.

10. Josua nu, des HEEREN bevelen ontvangen hebbende, en door God zelven bemoedigd zijnde tot den aenstaenden tocht, schikte zich, als een voorzichtig Veld-Overste, tot dat werk, het welk hy nu gereed stond, in de mogendheden des HEEREN, te ondernemen. Doe geboodt Josua den Amptlieden des volcks, welker werk het was, het gansche Israël, tot eene plechtige Volks-vergadering, te dagvaerden en op te roepen, seggende:

11. Gaet door het midden des legers, door het gansche leger van Israël, ende beveelt het volck, seggende, Bereydet teerkost voor ulieden: verziet u van de noodige leevens-middelen, welke u zullen te stade komen, op dien lang gewenschten tocht in Kanaan, welken gy eerlang ondernemen zult: want binnen nogh drie dagen sult gylieden over dese Jordane gaen, daar gy thans voor gelegerd zijt, dat gy ingaet om te erven het lant, 't welck de HEERE uwe Godt ulieden geeft om te be-erven, zorgt daerom, dat gy eenen genoegzamen voorraed van leevens-middelen gereed maekt, welke u deze overwonnen landen van Sihon en Og rijkelyk opleveren. Ten dage toch, als wy zullen moeten optrekken, zal 'er zekerlyk geene gelegenheid zyn, om des morgens vroeg zooveel manna te vergaderen, als tot den optocht noodig wezen zal.

Het ongeloov meent hier eene strijdigheid te vinden, ten aenzien der bepaling van den tijd, op welken de Israellers over de Jordaen getrokken zijn.

Hoe, vraegt men, kan Josua zeggen, *binnen nog drie dagen, zult gy over de Jordaen gaen?* daer hy, volgens het verhael in het 2 de Kap., eerst naderhand verspieders naer Kanaan zond, om de gelegenheid des lands en vooral van de Stad Jericho, op te nemen; daer deze verspieders niet

dan

dan na drie dagen wederkeerden Kap. 2: 22; en daer 'er, na derzelver wederkomst, nog eens drie dagen verliepen, eer het leger naer de Jordaen opbrak.

Op deeze schijnbare bedenking kan men gevoeglyk antwoorden.

1. Dat dit bevel van JOSUA, aen den Ambtlieden, eerst na de terugkoomt der Verspieders gegeven zy, zoodat het volgende 2de Kap:, in het welk de lotgevallen der Verspiederen verhaeld zyn, als een tusschen-verhael moet aengemerkt worden van zaken, welke, voor het geven van het hier gemelde bevel, gebeurd zyn. Trouwens zoo begint ook het 2 de Kap:, als een verhael van zulke zaken, welke reeds te vooren gebeurd waren: JOSUA *nu, de zoon van Nun*, HAD *twee mannen, die heimelyk verspieden zouden, gezonden* enz.
2. Misschien had JOSUA gedacht, dat de reis in de daed na drie dagen beginnen zoude; en zou dit ook werkelyk geschied zijn, indien de Verspieders niet, door een zeker toeval, waren opgehouden, het welk Kap. 2. uitvoerig verhaeld wordt.
3. Of men zou het ook op deze wys begrijpen kunnen, dat JOSUA op den zelvden tijd, als hy de Verspieders uitzond, of even daerna, den Amptlieden bevel gav, om het volk aen te zeggen, dat zy zich van leevtocht voorzien zouden, tegen het overtrekken over de Jordaen, het welk ten einde van drie dagen geschieden zoude, vastelyk staet maekende, dat de Verspieders ten minsten binnen drie dagen zouden zijn wedergekeerd; dat dit ook werkelyk gebeurd zy; dat JOSUA, op het einde dezer drie dagen, de Ambtlieden andermael door het leger zond, om het volk nader te onderrichten, op welk eene wys de overtocht geschieden zoude; en dat hy, in den tusschentijd, dat men de Verspieders te rug wachtte, het leger deed opbreken van Sittim, en het zelve liet nederslaen aen den oever der Jordaen. Verg. Kap. 3. 1.

Hier op volgt nu het bevel van Josua aen de Rubeniten, Gaditen en de halve Stam van Manasse vs. 12-18

De Rubeniten, de Gaditen, en de halve Stam van Manasse, hadden niet lang voor Moses dood, van dezen Godsman, verzocht, dat zy het land in bezitting nemen mogten, het welk beoosten de Jordaen lag, en op den Koning der Amoriten en van Basan veroverd was, als zijnde eene landstreek, welke zeer geschikt was tot de Vee-fokkery, waerop deze Stammen zich byzonder hadden toegelegd. Dit verzoek willigde Mose in, en gav hun het gansche land Gilead beoosten de Jordaen, onder deze voorwaerde, dat zy; met een genoegzaam getal van manschap, met de overige Stammen over de Jordaen zouden trekken, om hen te helpen, tot het innemen van het eigenlyk gezegde land Kanaan. Deze voorwaerde hadden zy gereedelyk aengenomen, met onderwerping aen des HEEREN geduchte oordeelen, zo zy hunne belovten niet vervulden. — Nu werd het tijd, dat het land Kanaan moest ingenomen, en tot eene ervbezitting der overige Stammen van Israël veroverd worden. JOSUA herinnerde daerom den Rubeniten, Gaditen en de halve Stam van Manasse hunne belovte, daer men zich gereed maekte tot den overtocht over de Jordaen.

12. Ende Josua sprack tot de Rubeniten ende Gaditen, ende den halven stamme Manasse, seggende:

13. Gedenckt aen het woort, 't welck Mose de knecht des HEEREN ulieden geboden heeft, seggende: De HEERE uwe Godt geeft ulieden ruste, ende hy geeft u dit lant aen deze zijde der Jordane.

14. Uwe wijven, uwe kleyne kinderen, ende uw vee laet in den lande blijven, dat Mose ulieden aen dese zijde der Jordane gegeven heeft, maer gylieden sult gewapent trecken voor het aengesichte uwer broederen, alle strijtbare helden, ende sultse helpen.

15. Tot dat de HEERE uwen broederen ruste ge-

geve, als ulieden, ende datse oock erffelick besitten het lant, dat de HEERE uwe Godt hen geeft: alsdan sult gylieden wederkeeren tot het lant uwer erffenisse, ende sult het erffelick besitten, dat Mose de knecht des HEEREN ulieden gegeven heeft aen dese zijde der Jordane, tegen den opgangh der sonne.

16. Doe antwoordden sy Josua, seggende: Al wat gy ons geboden hebt sullen wy doen, ende alomme waer gy ons senden sult, sullen wy gaen.

17. Gelijck wy in alles nae Mose hebben gehoort, alsо sullen wy nae u hooren: wy eerbiedigen u, als den Veldheer van Israël, die van God zelven tot opvolger van Mose zijt aengesteld, en wy zullen u daerom dezelvde gehoorzaemheid en onderwerping bewijzen, welke wy aen Mose beweezen hebben: alleenlick dat de HEERE uwe Godt met u zy, gelijck als hy met Mose geweest is, en alle uwe ondernemingen, ten blijke zijner hooge goedkeuring, met zijnen almachtigen zegen bekroone.

18. Alle man, die uwen monde wederspannigh wesen sal, ende uwe woorden niet hooren en sal in alles dat gy hem gebieden sult, die sal gedoodt worden: alleenlick weest sterck, ende hebt goeden moet.

HET II. KAPITTEL.

Josua zend verspieders, om de gelegenheid van Kanaan, vooral van de Stad Jericho, op te nemen.

Vooraf hebben wy het een en ander aen te merken.

Dit 2 de Kapittel moet men niet aenmerken, als het verhael van eene gebeurtenis, welke voorgevallen

is, nadat Josua, volgens vs. 10. van het voorgaende Kapittel, aen den Ambtlieden bevel gegeven had, om zich, binnen drie dagen, reisvaerdig te houden, tot den overtocht in Kanaan: maer, gelijk wy reeds by Kap. I: 11, gezegd hebben, als de beschrijving van eene gebeurtenis, welke voor dat bevel is voorgevallen.

Deze gebeurtenis wordt zeer omstandig beschreeven, omdat de zeer merkwaerdige byzonderheden, welke daerby plaets hadden, by uitnemendheid geschikt waren, om te doen blijken, wat het was, het welk Josua en het gansche volk bemoedigde, tot zulk eene zeer gewichtige onderneming, als de verovering van Kanaan was.

De HEER had aen JOSUA de sterkste toezeggingen gedaen, dat zijne onderneming, in het verdelgen der Kanaaniten, wel zoude slagen, en de Veldheer twijffelde in het geheel niet, aen de vervulling der Godlyke beloften. — Evenwel moest deze wel gegronde verwachting zijnen yver en zijne poogingen niet doen verslaeuwen. Het voegde hem, als eenen voorzichtigen Veld-Oversten, zulke ontwerpen uittedenken, welke hem in staet zouden stellen, om, onder de begunstiging van Gods Almachtigen bystand, den eersten stap wel te doen. — Hy besloot daerom, en misschien had hy 'er wel van God zelven bevel toe ontvangen, den toestand van het land, en byzonder van de Stad Jericho, te laten opnemen, of onderzoeken, hoe men in Kanaan dacht, over den aentocht van zulk een talrijk heirleger, als zich, in de velden van Moab, gereed maekte om Kanaan in te trekken. Dit kon ongemeen veel toebrengen, om den moed der Israëlleren op te wekken, of te doen verslaeuwen.

1. Josua nu de sone Nun hadde, uit dit beginsel, voordat hy het leger deed opbreken, twee mannen, die heymelick, de gesteldheid van het land en van het daer in woonend volk verspieden souden, gesonden van Sittim, daer Israël gelegerd was, seggende, Gaet henen besichtigt het lant, ende byzonder de gelegenheid van de eerste Stad, aen welke wy komen moeten, welke Jericho genaemd wordt: Sy dan, de noodige bevelen ontvangen hebbende, gingen henen,

ne-

nemende hunnen weg naer dat gedeelte des oevers van de Jordaen, het welk vs. 7. *de veijren* of de overtochten genaemd werd, daer het veer was, om met schuiten over de rivier te varen, ende zy quamen te Jericho, eene vermaerde Stad, twee mijlen bewesten de Jordaen gelegen, daer zy, na dat zy het omliggend land of de Stad, zooveel de tijd toeliet, bezichtigd hadden, tegen den avond hunnen intrek namen, ten huyse eener vrouwe, eener hoere, of waerdin, wiens name was Rachab, ende, nadat sy zich ververscht hadden, sliepen zy daer.

2. Dan hoe heimelyk deze mannen waren te werk gegaen, om hunne oogmerken te verbergen, men had, het zy aen hunne spraek, het zy op eene andere wys, ontdekt, dat zy tot het leger der Israëlleren behoorden, het welk beoosten de Jordaen lag, en Kanaan met eenen inval dreigde. Men begreep dat zy, als Verspieders, waren afgezonden. Zo drae dan doe men argwaen tegen hen had opgevat, wert den Koningh te Jericho geboodschapt, seggende: Siet, in deser nacht zijn hier mannen in de Stad gekomen van de kinderen Israëls, die zekerlyk geen ander oogmerk hebben, dan om dit lant te doorsoecken. Zy hebben hunnen intrek op den muur genomen, ten huize van Rachab.

3. Daerom sondt de Koningh van Jericho eenigen van zijne bedienden tot Rachab, met bevel, dat zy deze mannen, als vyanden des lands, zou hebben over te leveren; dit bevel brachten de Koninglyke bedienden met allen spoed aen de gemelde vrouw, seggende: Brengt de mannen uyt die tot u gekomen zijn, die t'uwen huyse gekomen zijn, want sy zijn gekomen om het gantsche lant te doorsoecken.

4. Dit bevel zou zeker den Verspiederen het leeven gekost, en het oogmerk van Josua geheel verydeld hebben, indien de HEER het hart dezer vrouwe niet te vooren krachtdaedig bewerkt, en haer volkomen verzekerd had, dat de Israëllers, door den eenigen en waeren God, geroepen waren, om ten straffe der inwooneren van Kanaan, deze afgodische volkeren te verdelgen, en de bezitting van dit

land, het welk hun van God was aengeweezen, te aenvaerden. — Het gerucht der wonderen, door welke de Israëllers uit Egypte opgevoerd, en door de Schelfzee geleid waren, — de tijding, dat zy het land der Amoriten zoo gemakkelyk overweldigd hadden, — en andere dergelijke blijken, dat dit volk, door eene onzichtbare hand, geholpen werd, liet haer niet twijffelen, dat niemand in ſtaet ware, om zich tegen den God van Israël te verzetten. — Zy had daerom beſlooten het bevel van den Koning niet te gehoorzamen, Maer zich aen den wil van Israëls God te onderwerpen, en, door het begunstigen der Verſpiederen, dienstbaer te zijn, aen Zijne heilige oogmerken, hoopende ook, langs dien weg, haer leeven en dat van hare maegſchap te beveiligen: die vrouwe hadde ten dien einde, die beyde mannen onder hare beſcherming genomen, zoo drae zy, by geruchte, ontwaer werd, dat men hunne aenkoomst ontdekt had, en poogingen zou aenwenden om hen in hechtenis te nemen, ende ſy hadſe verbergt: ende eene goede ſchuilplaets bezorgt. Wanneer dan de afgezondenen des Konings van Jericho, ten haren huize, gekomen waren, ſeyde zy tot de boden des Konings aldus; Daer zijn mannen tot my gekomen, maer ick en wiſt niet van waer ſy waren.

5. Ende 't geſchiedde, als men de Stads poorte ſoude ſluyten, als het duyſter was, dat die mannen uytgingen, ick en weet niet waer henen die mannen gegaen zijn; denkelyk zullen zy, zo ze uit het leger der Israëlleren, als Verſpieders, gezonden waren, den weg naer de Jordaen zijn ingeſlagen, jaegtſe haeſtelick na, want zy kunnen nog niet ver gevorderd zyn, en gy ſultſe achterhalen.

6. Op deeze wys zocht Rachab de verſpieders te beveiligen, evenwel zy loog: want deze mannen waren niet vertrokken, Maer ſy haddeſe op het dack doen klimmen: het welk, volgens den Oosterſchen bouwtrant, plat was, ende ſy haddeſe verſteken onder de vlasſtoppelen, die van haer op het dack beſchickt waren.

7. Die mannen nu, die van den Koning afgezonden

wa-

waren, om de Verspieders op te zoeken, jaegdense na op den wegh der Jordane, tot aen de veyren, tot aen het veer, zijnde die plaets aen de Jordaen, daer de gewoone overtocht was, ende men sloot de poorte der Stad toe, na dat sy uytgegaen waren, diese najaegden, om, langs dezen weg, te beletten, dat het de Verspieders ontkwamen, zo zy zich nog ergens in de Stad onthouden mogten.

8. De boden nu vertrokken zijnde, die gezonden waren, om de Verspieders te achterhaelen, dacht Rachab, dat het nu tyd ware, om dezen mannen eene veilige ontkoming te bezorgen, en tevens met hun een verdrag aentegaen, by het welk zy haer leeven en dat van hare maegschap behouden konde, dan wanneer de Stad in de handen van Israël vallen zoude: Eer sy nu sliepen, so klom sy tot hen op, op het dack.

9. Ende sy sprack tot die mannen, Ick weet dat de HEERE, de God der Israëlleren, van welken ik bemerkt heb, dat hy de eenige en waere God zy, u en uw volk dit lant gegeven heeft; ende dat ulieder verschrickinge op ons gevallen is, zoodat alle, op de aenkoomst van uw leger, dermate ontzet, ende verbaesd zijn geworden, dat alle de inwoonders deses lants voor ulieder aengesicht gesmolten zijn, als hebbende den moed ten eenemael laten zakken, om zich tegen de ondernemingen van uw volk te verzetten.

10. Hier van ben ik ten minsten voor my ten vollen verzekerd. Want ik heb gelegenheid gehad, de gedachten van verscheidene reizigers over dit stuk in te nemen, die van tijd tot tijd hunnen intrek in mijne herberg genomen hebben, van welke wy reeds lange hebben gehoort, dat die God, welken gy onder den naem van Jehovah of de HEERE dient, (a) de wateren der schelfzee uytgedroogt heeft voor ulieder aengesichte, doe gy uyt Egypten gingt: ende nog onlangs hebben wy, met de grootste verschrikking vernomen, (b) wat gylie-

(a) Exod. 14: 21. Jos. 4: 23. (b) Num. 21: 24, 34.

den den twee machtigen Koningen der Amoriten, Sihon ende Og, in onze nabuurschap, gedaen hebt, die op gene zijde der Jordane waeren, doch nu niet meer zyn, dewelcke gylieden verbannen of geheel en al uitgeroeid hebt.

11. Als wy het gerucht van zulke verbaezende gebeurtenisſen hoorden, ſo verſmolt ons herte, als wasch, ende dit kan ik u betuigen, daer en beſtaet geen moet meer in yemant van wegen ulieder tegenwoordigheyt: men ſtelt voor zeker vast, dat uw leger den optogt herwaerts in het kort zal aennemen, en daerom is de dapperste van ons land kleinmoedig geworden: want, en dit geloov ik voor my zelven vastelyk, (*c*) de HEERE ulieder Godt is geen God, gelijk die Goden, op welke men in dit land vertrouwt. Deze kunnen ons niet beſchermen, gelijk, in de verdelging der Amoriten, zoo duidelyk gebleeken is; maer uwe God is een Godt boven in den hemel, ende beneden op der aerde, aen wiens wil en macht alles in Hemel en op aerde onderworpen is. — Wat derhalven onze Koning, en de overige Vorsten dezes lands, zouden willen ondernemen, tegen het gene ik denk dat de oogmerken van uwen JEHOVAH zijn, om zich te verdeedigen tegen uwe Krijgsmacht, welke, door uwen Almachtigen God, werdt aengevoerd, alles zal vruchteloos wezen. Ik houde my verzekerd, dat deze Stad binnen korten in uwe macht zal zijn, en dat gy ook alle hare inwooneren verbannen zult, gelijk gy de Amoriten verbannen hebt. Ik kan my daerom niets anders voorſtellen, dan dat ik, met alle mijne maegſchap, eerlang zal omkomen; ten ware gylieden, ter erkentenis dat ik u beveiligd heb, dit te weeg brengen wilt, dat ik en de mijnen, in de algemeene ſlachting, verſchoond mogen worden.

12. Nu dan, daer ik begrijp, dat mijn leeven en dood eerlang in de hand van uw volk wezen zal, ſweert my doch by den HEERE, die de God is van Hemel en van aerde, dewijle ick weldadigheyt aen ulieden ge-

(*c*) Deut. 4: 39.

gedaen hebbe: dat gy, wanneer Israël deze Stad zal innemen, oock weldadigheyt doen fult niet alleen aen my, aen welke gy uw leeven verfchuldigd zijt, maer ook aen mijne ganfche maegfchap, aen mijns vaders huys, ende geeft my een waerteecken, het welk ik zal kunnen vertoonen, op dat men my onderkenne, of wete, dat ik het ben, die uw leeven beveiligd heb.

13. Dat gy mijnen vader ende mijne moeder in 't leven fult behouden, als oock mijne broeders, ende mijne fufters, met alles dat fy hebben: ende dat gy onfe zielen van den doot redden fult.

14. Dit verzoek was allerredelykst, en had ook den gewenschten invloed op het gemoed der Verfpiederen, zoodat zy alleszins gereed waren, om het zelve in te willigen, fchoon zy geenen byzonderen last van JOSUA ontvangen hadden, om met iemand der inwooneren van Kanaan in onderhandeling te treden. Trouwens, zy konden niets anders verwachten, dan dat de Veldheer dit hun gedrag zoude goedkeuren, zelvs twijffelden zy niet aen de goedkeuring des HEEREN, wiens byzondere Voorzienigheid zy, in deze ontmoeting, zoo zonderling ontdekten. Doe dan Rachab, die nu niet meer als eene vyandin van Gods volk, maer als eene geloovige belijdster van JEHOVAH's naem, moest worden aengemerkt, om haer leeven en dat van hare maegfchap verzocht, zo fpraken die mannen tot haer, Onfe ziele zy voor ulieden om te fterven, wy ftellen ons leeven te pand voor het uwe, en de HEER doe ons, als trouwloozen, fterven, zo wy niet alle zorg voor uw leeven zullen dragen, en u, ten dage van Jerichoos verwoesting, behouden: alleenlyk moet gy van uwen kant zorg dragen, dat de ganfche zaek geheim blijve; gy zult leeven met alle de uwen, indien gylieden zelve defe onfe fake en onderhandeling niet te kennen en geeft: 't Sal dan gefchieden, wanneer de HEERE ons dit lant geeft, fo fullen wy aen u weldadigheyt ende trouwe bewijfen.

15. Rachab, door die plechtige betuiging der Verfpiede-

ren, gerust gesteld, dacht, dat het nu beter voor hun was, haer huis ten spoedigsten te verlaten, voordat de boden des Konings wederkeerden, en men haer huis op nieuws doorzoeken mogt, Sy lietse dan neder met een zeel door de venster, over de Stads muur, terwijl de poort gesloten was: en daertoe had zy zeer goede gelegenheid; want haer huys was op den stadtsmuer gebouwd, ende sy woonde op den muer.

16. Maer, voor dat de Verspieders vertrokken, gav zy hun eenen zeer voorzichtigen raed, Ende sy seyde tot hen, Gaet op 't gebergte, neemt toch uwen weg niet regelrecht naer het veer van de Jordaen, werwaerds 's Konings boden gegaen zijn, om u te zoeken; op dat niet misschien de vervolgers u en ontmoeten, ende verbergt u aldaer drie dagen, tot dat de vervolgers wedergekeert sullen zijn, ende gaet daer na uwen wegh.

17. Oock seyden die mannen tot haer, voordat zy over den Stadsmuur werden nedergelaten: Wy sullen onschuldigh zijn van desen uwen eedt, dien gy ons hebt doen sweeren: het zal voor geene verbreking van onzen eed kunnen gehouden worden, wanneer gy de navolgende voorwaerde van uwen kant niet volbrengt: niet alleen moet alles, het welk tusschen ons is afgesproken, een diep geheim blijven, maer;

18. Siet ook toe, dat gy, die een waerteeken verzocht hebt, dan ook het volgende volbrengt, wanneer wy met ons gansche leger, in 't lant komen, so sult gy dit snoer van scharlaken draet aen de venster binden, door dewelcke gy ons sult nedergelaten hebben, opdat uw huis, door ons volk, zal kunnen onderkend worden, en wy zullen zorg dragen, dat dit merkteeken aen elk in ons leger bekend zy, ende gy sult tot u in 't huys vergaderen uwen vader, ende uwe moeder, ende uwe broederen, ende met een woord 't gantsche huysgesin uwes vaders, alle uwe bloedverwanten, om welker behoudenis gy ons verzocht hebt. Deze alle zullen des tijds, als de Stad wordt ingenomen, binnens

huis

huis blijven moeten; anders zal 'er geen middel zijn, om hen te ſpaeren.

19. Want, So ſal 't geſchieden, al wie, by het innemen der Stad, uyt de deuren uwes huyſes nae buyten gaen ſal, (*d*) ſijn bloet zy op ſijnen kop, hy zal zijnen dood niet aen ons, maer aen zich zelven te wijten hebben, ende wy ſullen onſchuldigh zijn: maer al wie by u in den huyſe zijn ſal, diens bloet zy op onſen kop, indien een hant tegen hem zijn ſal. Zo imand, binnen uw huis, om het leeven zal gebracht worden, dan zullen wy de ſtraf van onze trouwlooze ondankbaerheid dragen moeten.

20. Volg onzen raed, en houd de zaek vooral geheim, indien u dan eenig leed geſchiedt, dan zyn wy meineedigers, Maer indien gy deſe onſe ſake te kennen ſult geven, ſo ſullen wy onſchuldigh zijn van uwen eedt, dien gy ons hebt doen ſweeren.

21. Sy nu ſeyde, Het zy alſoo nae uwe woorden: alles, het welk onderling afgeſproken is, zullen wy nakomen. Doe dan alles van wederzijden geſchikt en vastgeſteld was, liet ſyſe op de gezegde wys gaen, ende ſy, met zeelen nedergelaten zijnde buiten de Stad, gingen henen: ende ſy, te weten Rachab, bondt het ſcharlaken ſnoer aen de venſter, van waer zy hetzelve naer buiten deedt afhangen.

22. Sy dan gingen henen, wel voorzien van de behoevten, welke zy op de te rug reis noodig hadden, ende zy quamen op 't aengeweezen gebergte, ende bleven aldaer drie dagen, tot dat de vervolgers, nae hunne gedachten, wedergekeert waren: zo als zy ook naderhand verſtonden, misſchien door iemand, die van Rachab gezonden was, dat zy werkelyk in Jericho waren wedergekoomen: want de vervolgers haddenſe op al den wegh, die naer het veer der Jordane leidde, geſocht, maer niet gevonden.

23. Alſo keerden die twee mannen, die door

(*d*) Matth. 27: 25.

Josua gezonden waren, om de gelegenheid van Jericho op te nemen, weder, ende gingen af van 't gebergte, wel voldaen zijnde over hunne ontmoeting; welke volkomen aen het oogmerk voldoen zoude, wanneer zy, ter bemoediging van Israël, de tijding brengen zouden van eene algemeene verslagenheid, onder de inwooneren van Kanaan., ende zy voeren over, aen het gewoone veer der Jordane, ende quamen tot Josua den sone Nun: ende sy verteelden hem al wat haer wedervaren was.

24. Ende sy seyden tot Josua, Sekerlick de HEERE heeft dat gantsche lant in onse handen gegeven: want oock alle de inwoonders des lants voor onse aengesichten gesmolten zijn, voorzoover zy ten eenenmael zijn neergeslagen en allen moed verlooren hebben.

Omtrent dit gedrag van Rachab hebben wy het een en ander te doen opmerken.

I. Niemand kan dit Geschiedverhael aendachtig nadenken, zonder zich te verwonderen, over het gevoelen, het welk Rachab had omtrent den God van Israël, en zijne voornemens met hare landgenooten. — Zy was, van hare jeugd af, opgevoed, in de afgodische denkenswys der Kanaanneren, die geene kennis hadden van den eenigen en waeren God; en evenwel geloovt zy, dat die JEHOVAH, welken de Israëllers dienden, de eenige God is, de Schepper en Bestuurer aller dingen. — Zy geloovt dat gene, het welk die JEHOVAH, aen den voorvaderen der Israëlleren, beloovd had. Zy hield zich verzekerd, dat die JEHOVAH, door zijn wonderdoend Alvermogen, de tegenwoordige inwooneren van Kanaan, uit hunne bezittingen uitdrijven, en dat gezegend land aen Israël, tot eene ervelyke bezitting, geven zoude. — Haer geloov gaet zelvs dat der Oudsten van Israël ver te boven, die niet konden gelooven, dat zy bezitters van Kanaan worden zouden, voor dat zy, door afgevaerdigde Verspieders, waren verzekerd geworden, dat alle de inwooners van Kanaan

naan ten eenenmael moedeloos waeren. — Zy wordt daerom ook door PAULUS, onder de grootste geloovshelden gerangschikt, en als een voorbeeld ter naervolging van het geloov voorgedragen Hebr. 11: 31. — De Heilige Geest had het rechtvaerdigend geloov in haer hart gewrocht, JAC. 2: 20.

II. Het ongeloov weet evenwel eenige schijnbaere dingen, tegen dit gedrag van Rachab, in te brengen, zoo als het, door PAULUS en JACOBUS, gepreezen wordt.

A. Rachab, zegt men, was eene *hoer*, een schandvlek van het menschdom, en verdiende derhalven geene lovspraek altoos.

Maer het oorsprongelyk woord, door eene *hoer* vertaeld, kan ook eene *waerdin* beteekenen, iemand die een herberg houdt. Het was derhalven in het geheel niet vreemd, dat de Verspieders, by deze Rachab, hunnen intrek namen, daer zy zich niet alleen, in hare herberg, best ververschen konden, maer daer zy ook de meest geschikte gelegenheid hadden, om de denkwys der landzaeten naer te speuren. Verkiest men evenwel, om de aengehaelde plaetsen van PAULUS en JACOBUS, in welke het grieksch die beteekenis heeft, het woord *hoer* te behouden, dan kan men zeggen, dat Rachab dus genaemd worde, omdat zy zich te vooren aen ontucht had schuldig gemaekt, schoon zy nu eene eerbaere levenswys leidde. In de Heilige schrivt, is het meermaelen gewoon, personen te noemen, nae het gene zy te vooren geweest zijn. En zou iemand, die te vooren eene groote zondaeres was, niet kunnen bekeerd worden? — Wy leeren 'eruit, dat 'er, voor de grootsten der zondaeren, genade te vinden zy. — Voor het overige, is het een ongegronde en kwaedaertige lastering, dat de Verspieders zich met Rachab, als eene hoere, zouden bezondigd hebben. Niets is 'er, in het geheele geschied-verhael, het welk tot deze beschuldiging, eenige de allerminste aenleiding geevt.

B. De tweede tegenwerping is van meerder aenbelang, dat RACHAB haer eigen Vaderland, op eene schandelyke wys zoude verraeden hebben.

Zyn Vaderland te verraeden, is eene allerverfoei lykste misdaed, en, indien PAULUS en JACOBUS zulk eene euveldaed aenpreezen, konden zy, onder de zedenleeraers, ik laet ſtaen onder de Godlyke ſchrijveren, met geene mogelykheid geduld worden. — Maer dit was in het geheel het geval van Rachab niet. Zy wist, en was 'er volkomen van overtuigd, dat God beſlooten had, om Kanaan, aen Israël, tot eene ervelyke bezitting te geven. Zy had dien God van Israël, als den eenigen en waeren God, leeren kennen. Zy wist, uit die verbaezende wonderen, welke 'er, in de roode zee, en in de woestijne, waren voorgevallen, dat die God een onbeperkt Alvermogen bezat. Uit de overwinningen, welke de Israëllers reeds op de Amoriten behaeld hadden, maekte zy met zekerheid op, dat de inwooners van Jericho zich te vergeefsch verzetten zouden, tegen de Israëllers, en tegen dien God, die hen onder zijne byzondere en almachtige beſcherming genomen had. — Wat moest zy nu, in deze omſtandigheden, gedaen hebben? moest zy de Verſpieders van kant gemaekt, of in de handen van het Gerecht overgegeven hebben? zou zy zich dan niet tegen den Almachtigen God, met een opgehevene hand, hebben aengekant? moesten de plichten jegens het Vaderland niet, voor de plichten omtrent den Allerhoogsten God, wijken? zou zy ook haer eigen welzijn niet verwaerloosd hebben, indien zy, by deze gunstige gelegenheid, niet voor hare eigene behoudenis gezorgd had? en, geſteld zijnde, Rachab had de Verſpiederen aen het Gerecht overgegeven, zou Jericho evenwel niet, volgens Gods wil en zijne onfeilbaere belovten, in de handen der Israëlleren gekomen zijn?

C. Eindelyk voegt men 'er by, dat het gedrag van Rachab niets minder dan lov verdiene, daer zy haren wettigen Koning, met leugenen en valſche berichten, heeft om den tuin geleidt. — Het is waer, Rachab heeft geloogen; maer evenwel, met dit alles, was haer oogmerk Gode

Gode aengenaem, schoon de middelen, van welke zy zich bediende, in alles, geenszins waren goed te keuren. — Ten aenzien van het eerste, maer niet van het laetste, wordt zy gepreezen en ten voorbeelde voorgesteld. In het liegen handelde zy kwalyk, zoowel als Rebecca, die Vader Isaac misleidde, toen zy den zegen der eerstgeboorte op Jacob zocht te brengen. — Ondertusschen was 'er, in de omstandigheden, in welke Rachab verkeerde, vry wat tot hare verschooning. Het was haer onmogelyk, om de Verspieders, op eene andere wys, te beveiligen. Stilzwijgen kon zy niet; zy kreeg op het alleronverwachst bevel, om oogenblikkelyk te antwoorden. Had zy de waerheid gezegd, en verklaerd, dat de verspieders in haer huis verborgen waren, dan zou zy niet alleen deze mannen, maer ook zich zelven, aen den dood hebben blootgesteld: want, zo hare onderneming ware aen den dag gekomen, zou men haer zekerlyk aen den lijve gestraft hebben.

HET III. KAPITTEL.

De doortocht van Israël door de rivier de Jordaen.

Het voorgaende tweede Kapittel moet, als eene tusschenrede, worden aengemerkt, in welke de uittocht, de ontmoeting, en de wederkeering der Verspiederen tusschen beide verhaeld wordt. Nu wordt de draed van het Geschied verhael, welke, met het slot van Kap. 1, door de gemelde tusschenrede, was afgebroken, wederom opgevat:

1. Josua dan, nadat elk zich, tot den optocht, klaergemaekt, en van de noodige behoevten voorzien had, maeckte sich, des anderen daegs, des morgens vroegh op, om het leger op te breken, ende sy reysden van Sittim, daer zy nu twee maenden waren gelegerd geweest, ende

quamen dien zelvden dag tot aen de Jordane, hy, ende alle de kinderen Israëls: uitgezonderd de wijven en de kleine kinders, als meede eenige manschap, der twee en een halve stam, die in het veroverde land der Amoriten bleeven, en sy, de te rug komst der Verspiederen willende afwachten, vernachtten en bleven aldaer, tot derzelver wederkomt, eer sy de Jordaen overtrocken.

2. Wanneer nu de tijd gekomen was, dat de aenvaerding van Kanaans erveIyke bezitting eenen aenvang nemen, en deze, op de allerdoorluchtigste wys, geschieden zoude, zo wilde Josua den Israëlleren daer van vooraf kennis geven, Ende hun onderrichten, hoe zy zich, in den overtocht, te gedragen hadden; 't geschiedde dan, als zy in het gezicht van de Jordaen gelegerd waren, dat Josua ten tweeden maele, de Amptlieden op 't eynde van de gemelde drie dagen, of wel op den laetsten van deze drie dagen afzond, door het midden des legers, om het volk nu meer byzondere onderrichtingen te geven, en zy gingen:

3. Ende geboden den volcke, in den naem van Josua den Veldheer, die zekerlyk dezen last van den HEER zelven ontvangen had, seggende, dit zal het teeken van den algemeenen optocht zijn. De Arke des Verbonds, welke doorgaends in het midden van het leger gedragen is, terwijl de Wolk-Kolomme den weg aenwees, zal nu, in dezen optocht, voor het leger gedragen worden, en de plaets van de Wolkkolom, welke niet meer zal gezien worden, vervangen, om u den weg aen te wijzen, welken gy te gaen hebt. De Priesters zullen de gemelde Ark, in plaets van de Levieten, by deze byzondere en buitengewoone gelegenheid, dragen. Wanneer gy dan de Arke des verbonts des HEEREN uwes Godts siet, ende de Levitische Priesters deselve dragende: verreyst gylieden dan oock van uwe plaetse, ende volgtse na.

4. Alleenlyk ziet toe, Dat 'er nochtans ruymte zy tusschen ulieden ende tusschen deselve Arke des Verbonds. Deze tusschen ruimte zal zijn by of omtrent de

de twee duysent ellen, of drie duizend voeten, in de mate, dat is in eene rechte lijn achter de Ark, ende en naedert, binnen deze tusschen-wijdte, tot deselve niet, deels wegen den eerbied, welken gy, aen dit zichtbaer teeken der byzondere tegenwoordigheid van uwen Godlyken Leidsman, verschuldigd zijt, deels ook om de volgende reden, op dat gy, de Ark van verre volgende, dien wegh wetet, dien gy gaen sult, want gylieden en zijt door dien wegh niet gegaen gisteren [*ende*] eergisteren, die weg zal een geheel onbekende en ongewoone weg zijn.

5. Josua seyde oock tot den volcke, Heyligt u: zondert u, op eene byzondere wijs, af, van al het gene, in eenig opzicht, onbestaenbaer is, met dat ontzag en dien eerbied, welke gy, aen de byzondere tegenwoordigheid van den HEER, verschuldigd zijt: want morgen zal het een allerplechtigste dag zijn, dan sal de HEERE, voor aller oogen, de teekenen van zijne geduchte macht vertoonen, en wonderheden in het midden van ulieden doen; daerom stelt u, door eene gepaste voorbereiding, in staet, om wel op te merken, het gene de HEER, door zijn wonderdoend Alvermogen, ten uwen behoeve, verrichten zal.

6. Desgelijcks sprack Josua ook tot de Priesters, des anderen daegs, s'morgens zeer vroeg, om hen te onderrichten, hoe zy zich, by den aenstaenden optocht, te gedragen hadden, seggende, Neemt gylieden zelve de Arke des verbonts op, draegt dezelve op uwe schouderen, ende gaet met dezelve recht door voor het aengesichte deses volcks: opdat zy dezelve zien en volgen kunnen. Wanneer gy nu koomt aen het uiterste des waters van de rivier, staet dan, met uwe voeten voor aen in het water, stil, en rust daer, met de Verbonds Ark op uwe schouderen, zonder verder voorwaerds te gaen. In gevolge van dit bevel, deden dan ook de Priesters, Sy dan namen de Arke des verbonts op, ende sy gingen voor het aengesichte des volcks, en bleeven, ter gemelde plaetse, stil staen.

7. Deze schikking maekte Josua, niet volgens zijne eigene

goedvinding, maer volgens Gods uitdrukkelyk bevel. Want de HEERE hadde tot Josua geseyt, Desen dagh sal ick beginnen u groot te maken voor de oogen des gantschen Israëls: door het verbaezend wonderwerk, het welk ik, op dezen dag, verrichten zal, zal ik uwe achting by al het volk bevestigen; Ik zal, by hunne inleiding in Kanaan, iets doen, het welk niet minder zal zijn, dan het gene, by hunne uitleiding uit Egypte geschied is, op dat sy weten, (a) dat ick met u zijn sal, gelijck als ick met Mose geweest ben.

8. Gy dan sult de Priesteren die de Arke des verbonts dragen, gebieden, seggende: Wanneer gylieden komt tot aen het uyterste des waters der Jordane, zoo ver namelyk als het zich thans buiten zijne oevers verspreidt heeft, staet dan stille in de Jordane.

9. Zoodrae hadden de Priesters, ingevolge dit bevel, de Ark niet opgenomen, om het leger van Israël, ten wegwijzer, te dienen, of Josua gav het volk nog eene nadere onderrichting: want Doe seyde Josua tot de kinderen Israëls: Naedert herwaerts, ende hoort de woorden des HEEREN uwes Godts, die, op dezen dag, door zijn oneindig vermogen, doen zal het gene hy beloovd heeft.

10. Voorder seyde Josua, toen al het volk tot hem genaederd was, Hier aen, aen het wonderwerk, het welk heden geschieden zal, sult gylieden, als aen de zichtbaerste blijken, bekennen, dat de levendige Godt, die, boven de stomme afgoden der Heidenen, oneindig verheven is, in 't midden van u is, ende dat hy gantschelick voor uw aengesichte uytdrijven sal de Canaaniten, ende de Hethiten, ende de Heviten, ende de Pheriziten, ende de Girgasiten, ende de Amoriten, ende de Jebusiten, en dusdoende die beloovte vervullen zal, welke hy, aen Abraham onzen Vader, gedaen heeft.

11. Siet, de Arke des verbonts des Heeren der

(a) Jos. 1: 5.

der gantſcher aerden, gaet door voor ulieder aengeſichte in de Jordane, om u den weg te wijzen naer Kanaan, dwars door de wateren der Jordaen, door welke de HEER, op eene wonderdadige wijs, voor ulieden, een veilig pad maeken zal. Merkt dit doch op, als een zichtbaer teeken, dat de HEER u eerlang, volgens zijne toezeggingen, in het volle bezit van Kanaan ſtellen zal.

12. Nu dan, neemt en zondert gylieden u twaelf mannen af uyt de ſtammen Iſraëls, uyt yeder ſtamme éénen man, die doen zullen het gene ik vervolgens gebieden zal, (zie Kap. 4: 2) zoo drae het ganſche leger, door de rivier, zal zijn heen getrokken.

13. Het gene gy dadelyk voor uwe oogen zien zult, zal zekerlyk een kennelyk wonderwerk zijn, een teeken van de mogendheid des HEEREN, die u, in de Verbonds Ark, als uw Leidsman, voorgaet: Want het ſal geſchieden, met dat of zoo dra de voetſolen der Prieſteren die de Arke des HEEREN, des Heeren der gantſcher aerde dragen, in 't water der Jordane ſullen ruſten, zoo drae zy aen het uiterste van het water zullen gekomen zijn, op dat zelvde oogenblik, ſo ſullen de wateren der Jordane afgeſneden worden, [*te weten*] de wateren die van boven afvlieten, (*b*) ende ſy ſullen op éénen hoop blijven ſtaen. Juist op die plaets, daer de Priesters, met de Verbonds Ark, zullen ſtaen, daer zal de ſtroom, die van het Noorden af komt, opgeſtopt worden, en als een ſteile waterberg blijven ſtaen, terwijl het water Zuidwaerts van de Priesteren, zijnen loop vervolgende naer de zoutzee, den bodem der Jordane zal droog laten tot een pad, waerdoor het leger droogvoets zal kunnen doortrekken.

14. Ende 't geſchiedde ook werkelyk, zoo als Joſua gezegd had; doe het volck vertrock uit ſijne tenten, om over de Jordane te gaen, (*c*) ſo droegen de Prieſters de Arke des verbonts voor het aengeſichte des volcks, het welk volgde op dien afſtand, die vs. 3 en 4, bepaeld is.

(*b*) Pſalm 114: 3. (*c*) Hand. 7: 45.

15. Ende als die, Priesters, die de Arke droegen, tot aen de Jordane gekomen waren, ende de voeten der Priesteren, dragende de Arke, ingedopt waren in 't uyterste des waters: (De Jordane nu was (d) vol alle de dagen des oogstes aen alle hare oeveren;)

Deze aenteekening, welke hier als eene tusschenrede voorkoomt, is van zeer veel aenbelang. De gewijde Schrijver heeft ons daerdoor het blijkbare van het wonderwerk des te meer willen doen opmerken. — Het was nu omtrend de tijd van den Garsten-Oogst, die in het voorjaer werd ingezameld, beginnende op dien tijd, dat Israël het Paesch-Feest vieren moest, verg. Kap. 5: 10. Omtrent dezen tijd begon de sneeuw, op het gebergte Libanon, te smelten. Aen den voet van dit gebergte, was de bron van den Jordaen-stroom. Door het smelten nu van de sneeuw, zwol die rivier dermate op, dat zy buiten hare gewoone oevers stroomde, zoodat de boorden der Jordane, aen wederzijden, op eenen aenmerkelyken afstand, onder water stonden. — Buiten allen twijffel heeft de HEER juist dezen tijd bestemd, om Israël, door de Jordaen, in Kanaan over te brengen, opdat het wonderwerk des te blijkbaerer wezen, en eenen des te grooteren schrik, by de omliggende volkeren, verwekken zoude.

16. Zoo drae dan de voeten der Priesteren het uiterste des waters van den uitstrijkenden Jordaenstroom hadden aengeraekt, So stonden oogenblikkelyk de wateren die van boven afquamen stil zonder verder af te vlieten: sy resen op éénen hoop, als een waterberg, seer verre van de stadt Adam af, die ter zijden Zartan [*ligt*] welk Zartan in dien tijd eene zeer bekende Stad was, ende die wateren, die Zuidwaerds aen, beneden de standplaets der Priesteren, nae de zee des vlacken velts, [*te weten*] de Soutzee, in welke de Jordaen zich ontlaet, afliepen, die vergingen, of vervolgden hunnen loop, zoodat sy, van de stilstaende wateren, wierden afgesneden; waerdoor de kil van de Rivier volkomen droog werd, en 'er

(d) 1 Chron. 12: 15.

'er een open weg gegeven werd, voor den doortocht van het leger. Na dat de weg, op deze wys, dwars door de Jordaen, gebaend was, ging de Ark des Verbonds, het eerst in de opgedroogde Rivier, tot in het midden van dezelve, en doe trock het volck over, tegen over Jericho, op den bepaelden afstand, ter zijde van de Verbonds-Ark.

17. Maer de Priesters die de Arke des verbonts des HEEREN droegen, stonden steevaste op het drooge in 't midden der Jordane, zonder van plaets te veranderen, ende gantsch Israël gingh over op het drooge, tot dat al het volck ge-eyndigt hadde door de Jordane te trecken, hierop trokken ook de Priesters, met de Verbonds-Ark over, en daerna hernamen de wateren weder hunnen gewoonen loop, gelijk, in het vervolg, zal verhaeld worden.

Het ongeloov heeft deeze gebeurtenis veelszins zoeken te verdonkeren.

I. De geschiedkundige waerheid van deze gansch zeer merkwaerdige gebeurtenis, kan niet ontkend worden. Hier zijn zoo veele, en zulke sterke gronden van zekerheid, als, in soortgelijk een geval, ooit kunnen plaets hebben. Gansch Israël was 'er getuige van. Hoe kon eene dergelijke gebeurtenis, met mogelykheid, verdicht worden? zouden zich zooveele duizenden van menschen hebben laten wijsmaeken, dat zy droogvoets, door de Jordaen, waren heen getrokken, indien het niet waerlyk gebeurd was? De Jooden hebben 'er nimmer aen getwijffeld, en zouden deze eene dergelijke gebeurtenis geloovd hebben, indien dezelve, niet met genoegzaeme blijken van zekerheid, door hunne Vaderen was overgeleverd? — Uit het volgende Kapittel, zal het ons blijken, dat 'er twee gedenkteekenen, ter gedachtenis van deze gebeurtenis, zijn opgericht, een te Gilgal, en een in het midden der Jordaen, ter plaetse van den doortogt. Deze gedenkteekens zijn, veele jaeren na-

derhand, onlochenbaere getuigen geweest van deze merkwaerdige gebeurtenis.

II. Maer voornaemelyk heeft 'er zich het ongeloov op toegelegd, om het wonderdaedige van deze gebeurtenis te verdonkeren, en de gansche zaek, uit natuurlyke oorzaeken, te verklaeren. — Dan alle de omstandigheden, dragen de duidelykste kenmerken van een verbaezend wonderwerk. — Het water verdeelde zich op een oogenblik. — Dit gebeurde juist op dien tijd, toen de voeten der Priesteren het uiterste van het water aenraekten. — Het nederstroomend water hoopte zich op een, zoodat het de gedaente kreeg van eenen vasten en doorzigtigen berg. — Zoodrae Israël den doortocht voleindigd had, vervolgde het opgestopte water den gewoonen loop. — Eindelyk het een en ander viel juist op dien tijd voor, dat de Rivier overliep, en de boorden aen weerskanten onder stonden. — Kan deze gebeurtenis nu anders veroorzaekt zijn, dan door Gods wonderdoend Alvermogen?

Het zeggen van *Voltaire*, dat JOSUA een brug had laten slaen, of dat hy het gansche leger, met schuiten, zou hebben overgevoerd, verdient geene aendacht, als zijnde een ongezouten verdichtsel, het welk, met het gewijde Geschiedverhael, lijnrecht strijdig is. Indien dit de geheele zaek geweest ware, zy zou der aenteekening niet eens zijn waerdig geweest.

Voor te wenden, dat het geweld van zuidelyke winden den loop der riviere gestuit en het water te rug gedreeven hebbe, is byna even zoo ongerijmd. — Het gewijde geschiedverhael bericht ons, dat de wateren, op eene zekere plaets, als tot eenen dam, op een gehoopt werden. Dit kan zekerlyk de wind niet veroorzaeken. Ook stroomden de wateren beneden dezen dam, naer de Zoutzee.

Het schijnbaerste van alle is de uitzondering, dat de Jordaen van eene geringe wijdte, en, op sommige plaetsen, zeer ondiep was, zodat de Israëliten dezelve ligtelyk zouden hebben kunnen doorwaden. — Wy antwoorden:

den: (1). dat, gesteld zijnde, de Jordaen was zoo ondiep, dat men dezelve gemakkelyk doorwaden konde, dat deze zaek evenwel, ten tijde van Israëls doortogt, ten eenemael onmogelyk ware, omdat de Rivier toen buiten hare oevers ſtroomde, het gene daerom ook., als eene zeer merkwaerdige byzonderheid, wordt aengeteekend. (2). Dat geloovwaerdige Reizigers, die aen deze Rivier geweest zijn, dezelve beſchrijven, als eenen ſtroom van eene aenmerkelyke diepte. (3). Eindelyk hoe zouden de Kanaanners zoo verſchrikt zijn geworden, op het gerucht, dat Israël de Jordaen was doorgetrokken, zo zy de doorwading niet ondoenlyk hadden gerekend, en deze gebeurtenis beſchouwd, als een gewrocht van eene meer dan menſchelyke kracht.

HET IV. KAPITTEL.

Het vervolg der geſchiedenis van Israëls doortogt door de Jordaen.

1. HEt geſchiedde nu, doe al het volck geeyndigt hadde over de Jordane te trecken, doe JOSUA zich mogelyk had afgezonderd, om den HEER voor dit zonderlinge blijk van zijne wonderdoende gunst te danken, dat de HEERE tot Joſua (*a*) ſprack, hem bevelende, op welk eene wys, hy deze gebeurtenis, tot roem van Gods wonderdoend Alvermogen, by de volgende geſlachten, vereeuwigen zoude, ſeggende:

2. Neemt gylieden u die twaelf mannen, die reeds op mijnen last verkooren zijn, uyt den volcke, uyt elcke ſtamme éénen man.

3. Ende gebiedet hen, ſeggende, terwijl de kil der Jordaen nog droog is, en die, door het op een gehoopte

(*a*) Joſ. 3: 12.

water, weder zal overstroomd worden, zoo drae de Priesters, met de Verbonds-Ark, hunne standplaets zullen verlaten, en uit de rivier optrekken: Nemet voor ulieden op, van hier uyt het midden der Jordane, uyt de nabyheid van de stantplaetse van de voeten der Priesteren twaelv steenen, ende bereydt die twaelf steenen, zoodat zy tot gedenksteenen kunnen verstrekken, ende brengtse met ulieden over, ende steltse, tot eene gedachtenis van dezen wonderbaren doortocht, in het nachtleger daer gy desen nacht, bewesten de Jordaen, sult vernachten.

4. Gelijk aen Josua bevolen was, zoo deed hy dan ook. Ingevolge den gemelden Godlyken last, riep, of deed hy tot hem komen, die twaelf mannen die hy hadde doen bestellen van de kinderen Israëls, uyt elcke stamme éénen man, zoodat zy, in hunne persoonen, de twaelv byzondere stammen van Israël verbeelden konden.

5. Ende Josua seyde tot hen: Gaet over voor of tegen over, tot naby de Arke des HEEREN uwes Godts, ter plaetse daer de Priesters nog met dezelve stil staen, midden in de Jordane: ende heffet u van den bodem der uitgedroogde Jordaen, een yeder zulk eenen grooten steen op sijn schouder, als hy dragen kan, in alles twaelv steenen, nae 't getal der stammen der kinderen Israëls.

6. Deze twaelv steenen zullen, in de vlakte van Jericho, opgericht worden, op dat dit een teecken zy onder ulieden, en voor uwe nakomelingen, van dezen wonderdadigen doortocht: wanneer uwe kinderen morgen, dat is in volgende tijden, deze opgerichte steenen zien en u vragen sullen, seggende; Wat zijn u dese steenen? wat beduiden zy?

7. So sult gy tot haer seggen; deze steenen zijn hier ter plaetse gesteld, (*b*) Om te gedenken, dat de wateren der Jordane zijn afgesneden geweest voor de

(*b*) Jos. 3: 13.

de Arke des verbonts des HEEREN; als sy toogh door de Jordane, wierden de wateren der Jordane afgesneden, zoodat het gansche leger droogvoets, over den bodem der Jordaen, overtrok, ter bezitneming van Canaan: In dezer voege so sullen dese steenen den kinderen Israëls ter gedachtenisse zijn tot in eeuwigheyt, dat de HEER zijn volk Israël, op zulk eene wonderdadige wys, in Canaan heeft ingeleid.

8. De kinderen Israëls nu, of wel die twaelv mannen, uit elke stam een, deden alsoo, gelijck als Josua geboden hadde, ende sy namen twaelf steenen op, midden uyt de Jordane, gelijck als de HEERE tot Josua gesproken hadde, nae 't getal der stammen der kinderen Israëls: ende sy brachtense met haer over nae het nachtleger, ende steldense aldaer tot een gedenkteeken.

9. Josua richtte of deed oock, behalven de gemelde steenen, noch twaelf andere steenen oprichten, midden in de Jordane, ter stantplaetse van de voeten der Priesteren, die de Arke des verbonts droegen, terwijl de Priesters, op Godlyken last, een weinig voorwaerts waren opgegaen, ende sy, die steenen, zijn daer tot op desen dagh, dat dit boek geschreeven wordt.

Nae alle gedachten werden deze steenen op een gestapeld, in de gedaente van eenen Pylaer, zoodat dezelve, by laeg water, boven de oppervlakte van den stroom gezien wierden, en altoos, door het geruisch van het water, het welk tegen dezelve aenstroomde, konden gehoord worden, wanneer men de rivier overvoer. — Dit gav derhalven gelegenheid, om zich dit doorluchtig geval geduurig te herinneren.

10. Op zodanig eene wys, geschiedde de overvoering van Israël in Canaan, in welke de Priesters ongemeene blijken gaven van de standvastigheid hunner gehoorzaemheid, en hunnes vertrouwens op den HEER. Men mogt denken, dat zy, nu het geheele leger was overgetrokken, zich, met de Ark, uit de Jordaen, zouden hebben voortgespoed, eer de wateren hen, by het hernemen van den gewoonen loop.

overvielen; maer neen, de Priesters, die de Arke droegen, ftonden en bleeven pal ftaen, midden in de Jordane, tot dat alle dingh volbracht was, de overtocht van het ganfche volk niet alleen, maer ook het oprichten van het gedenkteeken in de Jordaen; alles werd eerst voleindigd 't welck de HEERE Jofua geboden hadde den volcke aen te feggen, gelijk Jofua daeraen ook volvaerdig voldaen had, nae al dat Mofe, ten opzichte van deze gehoorzaemheid aen Gods bevelen, aen Jofua geboden hadde. Maer zoo ftandvastig als de Priesters, in het vertrouwen op den HEER, geweest waren, zoo vreesachtig ende befchroomd fchijnt het volk, by dien doortocht, geweest te zijn: want het haeftede zich ende het trock met groote fchielykheid over, als waren zy bevreesd, dat de op één gepakte waterberg doorbreken en hen overftroomen zoude.

11. Ende 't gefchiedde als al het volck geeyndigt hadde over te gaen: doe gingh de Arke des HEEREN over, ende de Priefters voor het aengefichte des volcks, nadat zy daertoe een byzonder bevel ontvangen hadden.

12. (c) Ende de kinderen Rubens, ende de kinderen Gads, mitfgaders de halve ftamme Manaffe, trocken gewapent over, met de overige ftammen, voor het aengefichte der kinderen Ifraëls: gelijck als Mofe en daerna Jofua Kap. 1: 12. tot hen gefproken hadde, nae alle waerfchijnlykheid, maekten zy, als gewapende, de voorhoede uit van Israëls leger.

13. Ontrent veertigh duyfent toegerufte krijgsmannen van deze derdehalve ftam, terwijl de overige manfchap beoosten de Jordaen, ter beveiliging van hunne huisgezinnen achter bleev, trockender, over den bodem van de opgedroogde Jordaen, voor het aengefichte des HEEREN ten ftrijde nae de vlacke velden van Jericho, om den overtocht van het leger te dekken, zoo de Canaanners denzelven gewapender hand wilden betwisten.

14.

(c) Num. 32: 20, 29.

14. (*d*) Te dien selven dage derhalven maeckte de HEERE Josua groot voor de oogen van 't gantsche Israël, gelijk Kap. 3: 7. beloovd was, ende sy vreesden hem, gelijck als sy Mose gevreest hadden, alle de dagen sijns levens.

15. Het een en ander, de gemelde byzonderheden betreffende, was alles geschied op uitdrukkelyken last des HEEREN, die ook, na den overtocht van Israël, de stil gehouden wateren, door zijn Alvermogen, hunnen gewoonen loop deed vervolgen. De HEERE dan, nadat het geheele leger was overgetrokken, sprack of had tot Josua gesproken, seggende:

16. Gebiedt in mijnen naem den Priesteren die de Arke der getuygenisse dragen, dat sy uyt de Jordane opklimmen.

17. Doe geboodt Josua den Priesteren, seggende: Klimmet op uyt de Jordane.

18. Ende 't geschiedde, doe de Priesters, die de Arke des verbonts des HEEREN droegen, uyt het midden der Jordane opgeklommen waren, [*ende*] de voetsolen der Priesteren afgetrocken waren tot op het drooge, zoodat zy op den Wester-oever van de Jordaen stonden: so keerden de wateren der Jordane weder in hare plaetse, ende gingen, by het hervatten van hunnen natuurlyken loop, als gisteren [*ende*] eergisteren aen alle hare oevers, zy stroomden wederom af naer beneden, gelijk zy gewoon waren te doen.

19. Zoo waren 'er, op vijf dagen nae, juist 40 jaeren verloopen, sinds den uitgang der Israëliten uit Egypte, die op den 15den van Nisan was voorgevallen, 't Volck nu was den tienden der eerster maent, die Nisan genaemd werd, uyt de Jordane opgeklommen, zoo dat God zoo wel zijne bedreigingen bevestigde, als zijne belovten vervulde: ende sy legerden haer te Gilgal, eene plaets aen 't oosteynde van Jericho, welke toen den naem van

(*d*) Jos. 3: 7.

Gilgal kreeg, om redenen, welke Kap. 5: 9. worden opgegeven.

Ter dezer plaets, werd het Hoofdleger van Israël uitgestoken, en het Heiligdom opgericht, terwijl het Krijgsheir vervolgens verder optoog, om bezit van het gansche land te nemen. Dit *Gilgal* toch schijnt de plaets van het Hoofdleger en van den Tabernakel geweest te zijn, tot dat het geheele land ingenomen en onder de stammen verdeeld was: toen werd de Tabernakel te *Silo* opgericht, vergel. Kap. 14: 6. 18: 1. 22: 9, 12.

20. Ende Josua rechtte die twaelf steenen te Gilgal op, die sy uyt de Jordane genomen hadden.

21. Ende gelijk hy tot die twaelv mannen, die uit elke stam waren afgezonderd geweest, om de steenen op te brengen, gesproken had, zoo sprack hy ook, by de oprichting van die gedenksteenen, tot alle de kinderen Israëls, seggende: Wanneer uwe kinderen morgen, dat is, in volgende tijden, hare vaderen vragen sullen, seggende, Wat zijn dese steenen?

22. So sult gy 't uwe kinderen te kennen geven, seggende: Op het drooge is Israël door dese Jordane gegaen.

23. Want de HEERE uwe Godt heeft de wateren der Jordane voor uwe aengesichten doen uytdroogen, tot dat gylieden daer waert doorgegaen: (*e*) gelijck als de HEERE uwe Godt aen de schelfzee gedaen heeft, die hy voor ons aengesichte heeft doen uytdroogen, tot dat wy daer doorgegaen waren.

24. Op dat alle volcken der aerde, die van deze wonderdaedige gebeurtenissen hooren zullen, de hant des HEEREN kennen souden, dat sy sterck is: en vooral op dat gylieden den HEERE uwen Godt van wiens macht en goedheid gy zooveele blijken gezien hebt, vreeset t'allen dagen.

HET

(*e*) Exod. 14: 21.

HET V. KAPITTEL.

De gevolgen van 't intrekken in Canaan over de Jordaen, bestaende in de ontzetting der Canaaniten. vs. 1. En de verscheiden voorschikkingen, om Israël als Gods volk in 't beloovde land te stellen, eerst door afwending van den smaed van Egypten, door de besnijding des volks vs. 2-8. daerna door eene geregelde Godsdienstoeffening, vs. 9-12. achtervolgd van eene Godlyke verschijninge vs. 13-15.

1. ZOo drae waren de Israëliten niet, op zulk eene wonderdadige wys, door de Jordaen getrokken, Ende hadden hun leger, in het gezicht van Jericho, neergeslagen, of 't geschiedde, dat het gerucht van deze verbazende gebeurtenis zich wel haest verspreidde door het geheele land, zoodat doe alle de Koningen, dat is Vorsten en Opperbestuurders van gedeelten des Lands, of de Heeren van byzondere Steden met het daer aen onderhoorige Rechtsgebied, als van Jericho Jos. 2: 3. Ai Kap. 8: 2. Jerusalem, Hebron, enz. Kap. 10: 3, 5; alle deze Vorsten der Amoriten, uit Chams Zoon Canaan afkomstig Gen. 15: 21. die aen dese zijde der Jordane westwaerts, dat is tusschen de Jordaen en de Middellandsche Zee waren, in onderscheidinge van die Amoriten, welke aen de overzijde der Jordane oostwaerts waren geweest, tot welke Sihon en Og behoorden, en reeds te vooren waren ondergebracht, ende alle de Koningen der Canaaniten, niet zoo zeer van alle de inwoonders des Lands, die Gen. 10: 18. Canaaniten heeten, als wel een byzonder gedeelte, dat Gen. 15: 21. van den Amoriter, Girgasiter enz. wordt onderscheiden, die aen de zijde der Groote of Middellandsche zee [*waren*], hoorden, en vernamen, dat de HEERE, de wonderdoende God van Israël, de wate-

ren der Jordane, schoon thans vol aen alle hare oevers Kap. 3: 15. hadde uytgedroogt, voor het aengesichte der kinderen Israëls, tot dat wy Israëliten, langs den bodem of 't bedde der Riviere, droogsvoets, geheel en volkomen, daer doorgegaen waren: So versmolt haer het herte, verliezende alle vastheid en dapperheid des gemoeds, waer door de gezindheid om Israël tegenstand te bieden verzwakte en verflauwde, ende daer en was geen moet meer in hen, voor het aengesichte der kinderen Israëls; zy waren dermate verslagen, dat zy de Israëliten onbelemmerd lieten voorttrekken, zonder hun verhindering toe te brengen, of in 't veld tegen hen ten strijde op te komen, zich vergenoegende, met de Poorten van Jericho Kap. 6: 1. te sluiten, waer door Israël van de geheele vlakte des Lands, tusschen de Jordaen en Jericho, en van den overjarigen voorraed van Canaans graengewas, veilig konde gebruik maeken.

't Is noodig hier by nog te doen opmerken.

1. Dat of wel *zeven* volken doorgaends in Canaan worden geteld, die aen de verbanninge zouden worden overgegeven hier alleen de *Amoriten* en *Canaaniten* worden genoemd, of schoon 'er behalven deze noch vijf anderen waren. De reden schijnt daer in te zijn, om dat de Amoriten en Canaaniten de talrijkste, en de magtigste, en dus ook wel de moedigste en dapperste zullen zijn geweest. Zoo dat de overigen onder deze twee konden worden begreepen, en dus heeten alle de inwooners van dit Land *Amoriten* Gen. 15: 6. en *Canaaniten* Gen. 24: 3. 50: 11.
2. Dat, wanneer van hunne *Koningen* wordt gesproken, men geenszins aen zoodanige Koningen moet denken, als in onzen tijd zijn de Koningen van Europa, die uitgestrekte Heerschappyen regeeren, maer alleen Heeren en Gebieders, en dus kleine Vorsten of Prinsen, die heerschten over eenige Stad en derzelver grond-gebied, zoo als Jos. 13. daerom 31 overwonnen Koningen in Canaan geteld worden, in een Land van zoo kleinen omtrek.

3. Alle deze Vorsten zullen, buiten twijffel opmerkende zijn geweest, op de bewegingen van 't Leger der Israëliten; en zich tegen hen hebben gewapend. Ondertusschen konden zy waenen nog buiten gevaer te zijn, zoo lang de Jordaen, vooral nu die vol was aen alle hare oevers, als een scheidsmuur, tusschen beide was, en zy ligtelyk door verspieders hadden konnen ontdekken, dat 'er by de Israëliten, noch schuiten noch ponten waren, om over de Jordaen te komen met zulk een magtig heir. En de voorzichtigheid zal hen hebben doen waken, dat alle de werktuigen, en voermiddelen van dien aert, zorgvuldig wierden wechgenomen.

4. Nadat die van Jericho waren wakker geworden, om op de bewegingen van Israël te letten, hebben zy de eerste konnen zijn, die oor en ooggetuigen waren van der Israëliten overtogt over de Jordaen, en die de mare van deze gebeurtenisse terstond door 't geheele land hebben verspreid.

5. En 't konde niet anders, of deze opdrooging der Jordane in alle hare omstandigheden beschouwd, moest hen doen opmerken, dat hier een hooger hand werkzaem was; en dat 'er geen strijden kon van nut of voordeel zijn tegen een volk; dat zoo van de Godheid werd geholpen, dat de reden- en levenlooze schepselen, ja Rivieren zelvs, hun ten dienste stonden; en had het lot der Egyptenaren, die by den doortocht van Israël, in de Roode-Zee versmoorden, hen beangstigd, hoe moest dan de overtocht droogvoets over en door de Jordaen, hun 't hart niet doen smelten, en hunne zaken als wanhoopig doen aenmerken, en in tegendeel aen Israël moed en vertrouwen op den HEERE inboezemen. Exod. 23: 27. Deut. 4: 39. 7: 9-23.

6. Deze verbaesdheid der Koningen van Canaan gav Israël gelegenheid, om al dat gene, in de legerplaets, te verrichten, tot het welk zy rust en veiligheid noodig hadden. — Dit werdt vooral, door Gods goede Voorzienigheid, zoodanig beschikt, opdat Israël gelegenheid hebben zoude, om nu die twee Sacramenten te gebruiken, die teekens en zegels waren der Godlyke toezeggingen, welke met opzicht

op Canaan, voor zoo veele jaren, beloovd waren. Deze Sacramenten had de HEER niet toegelaten, dat Israël gebruiken zoude, geduurende den tijd, dat hy, in de woestijne, teekenen wilde geven van zijn ongenoegen tegen Israël, uit hoofde van hun ongeloov en veelvuldige murmureeringen, gelijk Hy daerom ook gezworen had, dat zy in de rust van Canaan niet zouden ingaen.

2. Te dier tijt, waerschijnlyk op den tienden dag der eerste maend, zoo als het volk uit de Jordane opgeklommen, en te Gilgal ten oosten van Jericho gelegerd was, sprack de HEERE, 't zy door eene onmiddelyke aenspraek, of door de Urim en Thummim, zoo rasch de Tabernakel was opgericht, tot Josua, Maeckt (*a*) u of laet voor u maeken steenen messen, waertoe de ouden veeltijds den vuursteen gebruikten, waer aen men de scherpte van 't stael wist te geven, in eenen genoegzamen voorraed, ende besnijdt, door zulken, die daer toe in staet zijn, vooral door de Leviten, wederomme de kinderen van Israëls, die noch niet zijn besneeden, ten tweeden male; gelijk Abraham de eerstemael de besnijding in het algemeen oeffende op mijn bevel aen alle de zijnen, doe gy nu de tweedemael zulk eene algemeene besnijdenis, omtrent alle de kinders van Israël, die zich onder hen gevoegd hebben, voor zoo verre zy nog niet zijn besneeden; En laet zoo *wederom* als van ouds de besnijdenis voortaen onderhouden worden.

3. Doe, ter gehoorzaming aen dezen Godlyken last, maeckte sich Josua, door bekwame werklieden, steenen messen, ende zoodrae deze gereed waren, besneedt hy de kinderen Israëls op eenen verheven grond of heuvel, eene plaets in 't gezichte zoo 't schijnt van 't gansche Leger, en welke daer van heeft behouden den naem van den heuvel der voorhuyden.

4. Dit nu was d' oorsake waeromse Josua, op Godlyken last, besneedt: Al het volck dat boven de 20 jaeren oud uyt Egypten getogen was, de volwassene mans-

(*a*) Exod. 4: 25.

mansperſoonen, alle krijgslieden, waren geſtorven in de woeſtijne op den wegh, 't zy door eenig Godlyk oordeel, of op eene natuurlyke wyze, na dat ſy uyt Egypten getogen waren.

5. Want al het volck dat 'er uyttoogh was beſneden, als zijnde de beſnijdenis in Egypten onderhouden, in de huizen van Israël, zoo als zelvs uit Moſes beſnijdenis is af te nemen, ſchoon ſommige Jooden dit ontkennen, beuzelende dat Moſe alle de onbeſneedenen in Egypten had laten beſnijden, geduurende de driedaegſche duisternis Exod. 10: 21, 22. of anders voor het houden van het 2de Paſcha, Num. 9: 1, 2. maer al het volck dat geboren was in de woeſtijne op den wegh, na dat ſy uyt Egypten getrocken waren, en hadden ſy niet beſneden.

Waerom was de beſnijdenis niet bediend; na den uittocht uit Egypte? — Hiervan geevt men verſchillende redenen. — Sommigen denken aen der Jooden onwilligheid: doch nergens zijn deswegen beſtraffingen of vermaningen, zelvs niet Deut. 30: 6. — Anderen denken aen de onzekerheid van reizen of rusten in de Woeſtijne: echter waren 'er langduurige rusttijden genoeg; ten minſten kraemvrouwen hadden eenige rust nodig, en die was ook genoegzaem ter oeffening der beſnijdenisſe aen de kinderen. — Voor het naest was de reden aen des Heeren zijde te zoeken. Want de beſnijdenis was een zegel van Gods verbond met Abraham; eene der belovten van dat verbond was de ervenis en ruste in Canaan Gen. 17: 8. voor zich en hun zaed. Werd het zaed van een Israëliet beſneeden, zoo werd in dat zaed die belovte aen hem zelve ook verzegeld; maer 't is vermoedelyk, dat de Heer, ſedert de wederſpannigheid in de Woeſtijne Paran Num. 14: 4. hen door verbod of andere wegen de beſnijdenis hebbe verhinderd, dewijl zy, door ſmadelyke verwerping, zich des Lands onwaerdig hadden gemaekt. Num. 14: 31-35. Dus zy in de Woeſtijne vielen, en hunne onbeſneden zoonkens de zigtbare blijken van Gods ongenoegen, en der verbeurde belovte vertoonden. — Het ſtilzwijgen der Schrivt van zulk eene Godlyke verhindering kon be-

greepen zijn, onder de andere zaken, geduurende hun zwerven door de Arabische Woestijnen, waer van slechts de Legerplaetsen worden opgenoemd. Of nu de kinderen van Josua en Caleb, waer aen de belovte Deut. 1: 36. was bevestigd, ook nog onbesneeden waren, is niet wel te bepalen.

6. Want de kinderen Israëls wandelden veertigh jaer in de woestijne, tot dat vergaen was 't gantsche volck der krijgslieden, die boven de twintig jaeren uyt Egypten gegaen waren, die de stemme des HEEREN niet gehoorsaem geweest waren: wanneer de Heere hun in Paran beval op te trekken, om het Land te beërven: den welcken de HEERE gesworen hadde, (*b*) dat hy hen niet en soude sien laten het lant, 't welck de HEERE haren vaderen gesworen hadde ons Israëliten te sullen geven, een lant vloeyende van melck ende honich.

7. Maer hare sonen, zoo die beneden de 20 jaeren oud waren, toen zy uittrokken, als die in de Woestijne waren geboren, heeft Hy te weten de Heer, aen hare plaetse gestelt, die, welke in de Woestijne waren geboren, heeft Josua besneden, om dat sy de voorhuyt hadden, want sy en haddense op den wegh niet besneden.

8. Ende 't geschiedde als men een eynde gemaeckt hadde van al dat volck te besnijden, waer toe vele handen zullen moeten zijn te werk gesteld, en de eene stam na de andere zich, by geslachten, op den heuvel, zal hebben begeven, so bleven sy, die besneeden waren, in hare plaetse in 't leger, tot dat sy genesen waren. Deze genezing maekte de HEER ook buitengewoon voorspoedig, zoodat zy die op den 11den dag, daegs na den overtocht besneeden werden, weder in staet waren, om reeds op den 14den het Pascha te houden.

9. Voorder sprack de HEERE tot Josua, op de voorige wyze, Heden hebbe ick den smaet van Egypten, naer welk land uwe Vaders, om der vleeschpotten wil, geduurig hunkerden, en niettegenstaende hunne voo-

(*b*) Num. 14: 23.

voorige dienstbaerheid, een hoofd wilden opwerpen, om derwaerds weêr te keeren, toen ik gereed ſtond, hen in Canaan in te brengen, doch zy zich weerſpannig betoonden, en dit land, wegens de hoogſchattinge van Egypten, boven het zelve verſmaedden, van ulieden afgewentelt, en door de beſnijdenis, de blijken van mijn ongenoegen tegen uwe Vaders afgenomen: daerom noemde men, wegens die afwenteling, den name dier plaetſe Gilgal, dat is *Afwenteling*, tot op deſen dagh, dat dit boek is geſchreeven. Zijnde wel te onderſcheiden van dat Gilgal, Deut. 11: 30. dat by de Bergen Geriſim en Ebal was, en ook Joſ. 12: 23. zal voorkomen.

Nadere Aenmerkingen over vs. 2 - 9.

Deze gebeurtenis verdient eene zonderlinge opmerkinge.

I. 't Is niet noodig van de Beſnijdeniſſe op zich zelven te ſpreken, dat is geſchied over Gen. 17. en Levit. 12. 3. noch van de Godlyke oogmerken, zoo met Abraham als zijn zaed; 't is genoeg te herinneren, dat Israël door de beſnijdenis werd gekend (1). als Abrahams zaed; (2). als Gods byzonder volk, in onderſcheiding van andere volken. (3). als gerechtigd tot de verbonds-belovten, vooral van Canaan. Gen. 17: 8. (4). als verbonden tot alle de verbondspligten; en (5). als, door de beſnijdenis, dus ſchuldenaers der geheele wet. Gal. 5: 3.

II. Deze beſnijdenis was in de Woeſtijne niet geoeffend, waer van wy over vs. 2. de reden hebben opgegeven; nu beval de Heer *wederom* te beſnijden, of *weder te keeren* en te beſnijden; dat is, de beſnijdenis, die zoo lang was onderlaten, *wederom* in gebruik en gezette oeffeninge te brengen; en dus, als wel eer, voort te gaen met de beſnijdeniſſe; zie Gen. 30: 31. daer *wederom weiden*, zegt, *voortgaen te weiden.* En wel *ten tweeden male* te beſnijden, door een bevel van herhaling eener algemeene beſnijdeniſſe, niet van dezen of genen enkelden, maer van allen. Immers ten *tweeden male*, wordt niet ſlechts gebruikt van 't geen andermael geſchiedt, omtrent het zelvde onderwerp

in het zelvde opzicht. Lev. 13: 6. daer de Priester den Melaetschen *andermael* moest bezien; 1 Chron. 29: 22. daer zy Salomo *ten anderen male* Koning maekten. Maer ook van dezelvde zaek, doch ten opzichte van andere personen staet Esth. 2: 19. dat ten *anderen male* maegden vergaderd waren voor Ahasueros, om eene daer uit ter vrouwe voor hem te zoeken. Zoo dat hier een tweede algemeen bevel was van besnijdenis, 't gene de Jooden verkeerdelyk verstaen van eene dubbelde besnijdenis, eerst met het mes, daerna door 't scheuren met den nagel.

III. Deze besnijdenis beval de HEER, zoodrae Israël in Canaan was overgegaen, om hen daerdoor te bemoedigen, tegen alle zwaerigheden, welke hun, by de inneming van Canaan, ontmoeten konden. — De besnijdenis toch, als een zegel van het Verbond, kon hun dienen, ter bevestiging van hun geloov, dat de HEER alle zijne belovten vervullen zoude, en hen voorspoedig maeken in Canaan, zo zy ook van hunne zijde de wetten des Verbonds gehoorzaem bleeven, welke vooral moesten onderhouden worden, in het land, het welk hun ten erve gegeven werd.

IV. Dit bevel was evenwel zeer beproevende, zoo wel voor Josua, als voor Israël. Josua was maer pas in 't gebied; hy konde beducht zijn voor 's volks wederstand, waer van hy zoo vele bewijzen ten tijde van Moses had bygewoond. En wat het volk aenging, zy waren maer even op 's vyands bodem; 't was wat te zeggen, de bloem van Israëls manschap, door de pijnlyke besnijdenis, allen te gelijk, in eene zwakke omstandigheid te brengen, en zoo weerloos te maeken, ja in gevaer te stellen, dat het gene Simeon en Levi Gen. 34: 24-30. wel eer aen de Sichemiten hadden verricht, en waer van mogelyk 't geheugen onder de Canaaniten noch niet geheel was uitgewischt, op hunne beurte, nu over hen gebracht wierde, wanneer zy zich in de smert op den derden dag bevonden; te meer daer het schijnt, dat dit op eene kenbare en zichtbare plaetse is verricht, op den heuvel der voorhuiden.

V. Wonderbaer was, met dit alles, de gewilligheid van 't volk ten dezen tijd. Mogelyk dat de doortocht door de Jordaen

droog-

droogvoets, nu nog de hoogheid van God levendig in hun gemoed drukte; even als toen Israël door de roode Zee was gegaen; toen vreesde het volk den HEERE, ende geloovden in den Heere, en aen Mose zijnen knecht. Exod. 14: 31. Hadden zy dus gezien dat God met hun was, billyk was 't dan 's Heeren bevel in 't ſtuk der beſnijdenisſe te volgen met gewilligheid, om dat hen dit herſtelde in de voorrechten van Abrahams zaed, en zy daer door ook werden gewettigd, om het Paſcha te vieren, dat aenſtaende was, en waer toe zy welligt, nae de oude wijze, op dezen tienden dag, een Lam hadden moeten kiezen.

VI. Ondertusſchen zijn hier ook blijken, dat God zonderling met dit volk was. Niet alleen had hy hen, door wonderen van zijne magt, over den Jordaen geleid in 't beloovde land, maer hy toonde zich hier terſtond, in zijne zoo magtige als gunſtige bewaering, tegen den overval der Inwoonderen; die zoo zy Israël verſpied, en hunne magt gebruikt hadden, met weinig manſchap, al wat mannelyk was, in gelijkheid met de Sichemiten, hadden kunnen verdelgen; althans eene groote ſlagting onder hen aenrichten, doch zy zaten verzaegd en bedeesd. En deze zelvde verzaegdheid en werkeloosheid der Canaaniten moest Israël moed bijzetten, ziende dat God met hen was.

10. Terwijle de kinderen Iſraëls te Gilgal, daer zy de beſnijdenis hadden ontvangen, gelegert lagen, nae hunne wijze; zoo dat zy in vier hoofdlegers waren onderſcheiden, in welker midden de Prieſters en Leviten hunne Tenten hadden, rontom den Tabernakel, die het middelpunt van het Israëlitiſche Heir uitmaekte; ſo hielden of maekten ſy Paeſchen, door 't ſlagten van het afgezonderde Lam, volgens de Godlyke inſtelling by den uittogt uit Egypten, Exod. 12: 6. En dit deden zy, nae Gods bepaling (*c*) op den veertienden dagh der ſelver eerste maent, welke is Niſan of Abib, in den avont, dat is

(*c*) Exod. 12: 6.

tusschen de twee avonden, te weten tusschen de negende en twaelvde uur; zijnde by ons tusschen 's namiddags ten drie en 's avonds ten zes uuren. Waer op dit Lam moest worden aen 't vuur gebraden en met bittere sause en ongezuurde brooden in eene reisvaerdige gestalte gegeten, met haeste, onder het zingen van eenen staetlyken Lovzang, het gene geschiedde op de vlacke velden van Jericho, daer Gilgal lag. En waer van het geluid in den nacht, tot ontzetting, in de ooren der naest by zijnde Canaaniten konde klinken.

11. Ende sy, de kinders van Israël, aten, van 't overjarige of liever overgegaene, dat is overwonnen koorn des lants, het gene de Canaaniten hadden gezaeid, en 't gene Israël nu ten gebruiken mogt maejen, ingaende tot eens anders oogst; zoo deden zy 's anderen daegs van Paeschen; 't zy dan de 15de dag, die de eerste dag was der ongezuurde brooden, of anders de 16de dag, toen aten zy (*d*) ongesuerde dat is ongehevelde of ongerezen brooden, uit de voorraedschuuren der Canaaniten, of van het noch te veld staende graen; ende zy aten ook versengde koorn aren, aen of over het vuer geroosterd, eene bekende spijze der Israëliten, even op dien selven dagh:

12. Ende het Man, dat buitengewoone wonderbrood, 't gene de Heere aen Israël, na den doortogt van 't Roode Meir, bestendig in de Woestijne had gegeven, hieldt op en viel niet meer uit den Hemel, rondom het Leger van Israël, 's anderen daegs te weten van Paeschen, na dat sy van 's lants overjarige of liever in hunne magt overgegaene of veroverde koorn gegeten hadden, ende de kinderen Israëls en hadden geen Man meer, behalven het gene ter gedachtenis, in de gouden kruike, in 't Heilige der Heiligen was bewaerd: maer sy aten van dien dag af, in den selven jare van hunnen ingang in 't beloovde Land, van de inkomste des lants Canaan; van 't gezaeide der Inwoonders, tot welker oogst zy ingingen, en dus voortaen op de gewoone wijze gevoed werden, schoon zy daer aen niet hadden gearbeid. Waerschijnlyk is ook nae de

(*d*) Exod. 12: 39. Levit. 2: 14.

de Wet eene Garve der eerstelingen van dit gewas van Canaan den Heere bewogen, en daer door deze oogst der vyanden voor hun geheiligd.

Dit plegtig Paeschfeest gevoegd by de besnijdenis, in dezen tijd, daer God dit volk door de zonderlingste blijken zijner magt, door de Jordaen in 't Land had ingebracht, moest aen Israëls aendacht alle de oude betrekkingen als Abrahams zaed, en 's Heeren weldaeden van Egypten af tot nu toe, herinneren, en hen brengen onder eerbiedige besessen van 's Heeren magt, Hoogheid en Goedheid, in de getrouwe vervullinge zijner belovten, en hen zonderling, vooral de Godvruchtigen onder hen, aenspooren tot 's Heeren vreeze. Dit Paeschfeest was hun een gedenkfeest van Gods wonderen, en eene opleiding tot het ware Pascha, 't gene eens voor 't ware Israël in dit land zoude geslagt worden.

Of nu tusschen de Paeschviering Num. 9. en dit Paeschen jaerlyks dit Feest zy gehouden, dan of het, zoo wel als de Besnijdenis, in de Woestijne zy nagelaten, wordt verschillende beoordeeld.

13. Voorder, na dat de Besnijdenis was verricht en het Paeschen gevierd, bleev de vraeg, hoedanig Israël nu moest handelen, daer de naeste Stad, die by het Leger was, Jericho, de poorten had gesloten Kap. 6: 1. zoo dat de toegang van Israël tot dezelve was belet; in deze omstandigheid geschiedde 't, als Josua by Jericho was, om de Stad van buiten in oogenschouw te nemen, en hare sterkte van alle zijden te bezien, overleggende hoedanig best den aenval op, en de verovering van dezelve te ondernemen, en welligt ook uit hoofde der belovte, door de verspieders aen Rachab gedaen, dat hy eerst als in diep gepeins, en mogelyk wel in 't stil gebed, om Licht en Wijsheid tot den Heere gezucht hebbende, sijne oogen ophief, ende sagh toe, ende siet, 't gene zeer onverwacht en ongedacht voorkwam, en de aendacht van Josua op 't onvoorzienste ten sterkste bepaelde, (*e*) daer, in de nabyheid van Jericho, stont een man van deftig gelaet en wakkere houding, tegen over hem,

(*e*) Exod. 23: 23.

die gewapend was en een uytgetogen ſweert in ſijne hant hadde. Hoe verwonderend dit voorkwam, terwijl Joſua zijne aenkomst en nadering niet had gemerkt, hy vreesde niet voor dezen man, ſchoon 't hem onbekend was, of 't vriend ware of vyand, maer hy hield ſtand, ten blijke van zijnen moed: Ende Joſua gingh tot hem, ende ſprak hem vrijmoedig aen, ende ſeyde tot hem, Zijt gy onſe, een Israëliet, of althans een vriend van Israël, en komt gy om ons te helpen? of zijt gy een onſer vyanden, die opkomt om tegen my, den Leidsman van Israël, te ſtrijden en my te vellen, ware het u mogelyk?

14. Ende hy, deze man, die tegen over Joſua ſtond, ſeyde: Neen, ik ben niet aen de zijde uwer vyanden, ook koom ik niet om u te beſtrijden, maer ick ben de Vorſt, de Oppergebieder van het heyr des HEEREN, niet ſlechts van het Heir der Hemelen, als de Aerts-Engel, als de Engel van Gods Aengezicht, maer als de Heirvorst van Israëls Heir, 't welk een Heir des Heeren is: ick ben nu gekomen, om met u te ſpreken, en u te onderwijzen, en als Opperveldheer mijne bevelen te geven, hoedanig gy zult handelen, om deze Stad Jericho in te nemen. Doe, wanneer Joſua merkte, dat het de HEERE was, die gewoon was, in de vuurwolk, voor Israël, door de Woeſtijne, als Leidsman, vooruit te trekken, doe viel Joſua op ſijn aengeſichte ter aerde, ende badt aen, ende ſeyde tot hem met den diepſten eerbied, zeer begeerig om 's Heeren bevelen te ontvangen: Wat ſpreeckt mijn Heere tot ſijnen knecht? Zie ik ben gereed om te hooren en uwen last te gehoorzamen.

15. Doe ſeyde de Vorſt des heyrs des HEEREN tot Joſua, even als de Heere, toen hy Moſes riep uit het brandende Braembosch: Treckt uwe ſchoenen af van uwe voeten, want de plaetſe daer gy op ſtaet, is heyligh, niet in zich zelven, maer uit hoofde der verſchijninge van dezen verheven perſoon, en om dat de Heer zich dit land had afgezonderd en geheiligd, als een Land, daer hy, in onderſcheidinge van alle Landen, wilde gediend worden, van Israël, 't gene zich de Heere, de Heilige

lige Israëls, tot zijn volk had geheiligd. Ende Josua gehoorzaemde terstond ende dede alsoo. Waerop hy bevel van den Vorst van 't Heir des Heeren, nopens de veroveringe van Jericho, ontving, nae Kap. 6: 2.

Josua toonde in dit geval voorzichtige oplettendheid in 't bezichtigen der Stad en hare sterkte; hy gav bewijs van bedaerdheid des gemoeds en van eene dappere ziel, by de verschijning van den onbekenden man; doch niet minder van zijnen eerbied voor, en Godvruchtige gehoorzaemheid aen dezen Godlyken persoon; schoon ongewoon aen onmiddelyke verschijningen der Godheid. Zijnde het ook onzeker, hoe lang na Moses dood het zichtbaer teeken der Godlyke tegenwoordigheid in de vuurwolke, nog zy gebleeven, en vooral of dit, na de ophouding van het ongewoone voedsel het Man, nog zichtbaer voor vriend en vyand zy gebleeven, of veel eer op eene onzichtbare wijze blijken van tegenwoordige wooninge tusschen de Cherubim, in 't Heilige der Heiligen, gegeven hebbe.

Inmiddels was deze verschijning zeer gepast, zoo wel ter bestuuring als bemoediging van Josua, en een heimelyk bewijs, dat de Heere zijne belovte, Exod. 23: 23. gedaen, dat zijn Engel de Canaaniten voor Israëls aengezichte zoude uitdrijven, ook metterdaed wilde houden.

HET VI. KAPITTEL.

Het vervolg des gespreks van den Engel des Heeren met Josua vs. 1-5. en het wonderdaedig innemen van Jericho vs. 6-27.

Hier vinden wy een allerduidelykst blijk van de verkeerde verdeeling der Kapittelen. De vijf eerste versen hadden noodzakelyk tot Kap. 5. moeten gebracht worden, als behelzende het verder gesprek van dien HEER, die volgens de laetste versen van Kap. 5, in de gedaente van eenen

Krijgsman, aen Josua verscheenen was. — Het 1ste vers is een tusschenrede, geschikt, om aentetoonen, dat het niets minder dan onnoodig was, dat de Vorst van het heir des HEEREN aen Josua verscheen, om hem te verzekeren, dat Jericho op eene roemrugtige wys zoude worden ingenomen, schoon de Vorst van deze Stad, door het sluiten der poorten, betoonde, dat hy op zijne hoede was tegen de onderneming van het leger der Israëliten.

1. Jericho nu sloot [*de poorten*] toe, ende was gesloten, voor het aengesichte der kinderen Israëls, daer en gingh niemant uyt, noch daer en gingh niemant in; alle de poorten waren bezet, en men maekte alle schikkingen tot het doorstaen van het beleg.

Men scheen geen voornemen te hebben, om met Israël, aengaende de behoudenis van de Stad, in onderhandeling te treden, maer om zich, tot het uiterste toe, te verdedigen; hoe zeer die van Jericho, uit alle de wonderen, welke ten behoeve van Israël gewrocht waren, hadden kunnen en moeten besluiten, dat het onmogelyk ware zich tegen die Almachtige hand te verzetten, welke Israël geleidde. — Daer men zich nu, op de gezegde wys, binnen de Stad, in staet stelde, om Israël, met de wapenen in de vuist, te ontvangen, werd Josua, op dien zelven tijd, verwaerdigd, met de byzondere ontmoeting van Israëls Opper-Vorst.

2. En toen hy zich alleszins bereid toonde, om des HEEREN bevelen te ontvangen en te gehoorzamen, Doe seyde de HEERE tot Josua, Siet, hoe sterk en onverwinbaer deze Stad ook schijnen moge, ick hebbe Jericho met haren Koningh [*ende*] strijtbare helden, die men in deze vesting, als eene grensplaets geworpen heeft, in uwe hant gegeven. Gy zult die Stad zekerlyk veroveren. Alleenlyk stel in het werk het gene ik u zeggen zal, hoe vreemd deze wys van belegeren ook wezen mag, en houd u verzekerd, dat, hoe weinig uwe dapperheid en krijgskunde, ter vermeestering van deze vesting, zal toebrengen, dezelve evenwel, door mijn wonderdoend Alvermogen, in uwe handen vallen zal.

3. Gy dan alle die krijgslieden zijt, sult rontom-

me de ſtadt gaen, door eenen ſtaetlyken omgang der ſtrijdbare manſchap uit het leger van Israël, de ſtadt omringende eenmael des daegs, op zulken afſtand evenwel van de muuren, dat gy niet gaet onder het bereik van hunne ſchietgevaertens: alſoo ſult gy doen ſes dagen langh, elken dag eenmael de Stad omgaende.

4. De Prieſters zullen telkens de Verbonds-Ark, dat zichtbaer teeken van mijne byzondere tegenwoordigheid, mede rondsom de muuren van Jericho dragen, ende ſeven Prieſters ſullen nemen ſeven ramsbaſuynen, zulke bazuinen, op welke geboden is te blazen, by de aenkondiging van het Jubeljaer; deze zullen zy dragen voor de Arke, en by elken omgang op dezelve blazen, terwijl niemand der rondgaende Krijgslieden, voor den zevenden dag, eenig geluid zal laten hooren, ende gylieden ſult op den ſevenden dagh de ſtadt, niet ſlechts één maer ſevenmael, op de voorgemelde wys, ommegaen met de Arke des Verbonds: ende de Prieſters ſullen elken keer met de baſuynen blaſen.

5. Ende 't ſal geſchieden, als men langſaem met den ramshoorn blaeſt, zoodat dezelve een langduurig eenparig geluid geevt, als gylieden dit teeken, het langzaem geluyt namelyk der baſuyne hoort, ſo ſal al het volck juychen met een groot gejuych, gelijk men gewoon is, een krijgsgeroep aen te heffen, by den aenval van twee ſtrijdende legers; zoodrae dit geſchiedt, dan ſal de ſtadtsmuur onder ſich vallen en in den grond wechzinken, ende 't volck van Israël ſalder inklimmen, een yegelick tegen over hem, door de breſſen, welke het wechzinken der muuren zal veroorzaken. Op deze wys, zal de Stad, als van alle kanten ſtormenderhand ingenomen, in uwe macht vallen, met alle hare inwooners, die, van rondsomme omſingeld, gene gelegenheid ter ontvluchting hebben zullen.

6. Zoo drae de Engel des HEEREN, uit het gezicht van Joſua, verdweenen was, maekte hy aenſtonds ſchikkingen, om het Godlyk bevel ter uitvoer te brengen, Doe riep Joſua de ſone Nun, de Prieſters, ende ſeyde tot hen,

Draegt de Arke des verbonts: ende dat seven Priesters seven ramsbasuynen dragen, voor de Arke des HEEREN, en gaet dus zes dagen achter een, telken dag éénmael, en, op den zevenden dag, zeven malen, als blazende, rondsom Jericho.

7. Ende tot den volcke seyde hy, Treckt door, ende gaet rontom dese stadt: ende wie toegerust is ten strijde, die gae door voor de Arke des HEEREN.

Men kan zich de orde van dezen staetlyken omgang dus voorstellen. (1). Vooraf ging de gewapende Manschap. (2). Daerop volgden de zeven Priesters, die op de bazuinen bliezen. (3). Wijders de Verbonds-Ark, die door Priesteren gedragen werd. (4). Vervolgens kwamen waerschijnlyk de overige Priesters en Leviten. (5). Eindelyk maekte het volk, uit alle de stammen, behalven de Vrouwen en Kinderen, die in de legerplaets te Gilgal bleven, de achterhoede uit.

8. Ende 't geschiedde, gelijck Josua tot den volcke gesproken hadde, so gingen de seven Priesters, dragende seven ramsbasuynen voor het aengesichte des HEEREN, sy trocken door ende bliesen met de basuynen: ende de Arke des verbonts des HEEREN volgdese na.

9. Ende wie toegerust was, gingh voor het aengesichte der Priesteren die de basuynen bliesen: ende de achtertocht volgde de Arke na, terwijlen men gingh ende blies met de basuynen.

10. Josua nu hadde 't volck geboden, seggende: Gy en sult niet juychen, ja gy en sult uwe stemme niet laten hooren, ende geen woort salder uyt uwen monde uytgaen, tot op den dagh, wanneer ick tot ulieden seggen sal, Juycht, dan sult gy juychen.

11. Ende hy dede de Arke des HEEREN rontom de stadt gaen, omringende [*deselve*] eenmael: doe quamen sy [*weder*] in het leger, ende vernachtten in het leger.

12. Daer

12. Daer na ſtont Joſua des morgens vroegh op, ende de Prieſters droegen de Arke des HEEREN.

13. Ende de ſeven Prieſters dragende de ſeven ramsbaſuynen voor de Arke des HEEREN, gingen voort, ende blieſen met de baſuynen: ende de toegeruſte gingen voor hare aengeſichten, ende de achtertocht volgde de Arke des HEEREN na, terwijlen men gingh ende blies met de baſuynen.

14. Alſo gingen ſy eenmael rontom de ſtadt op den tweeden dagh, ende ſy keerden weder in het leger: alſoo deden ſy ſes dagen langh.

15. Ende 't geſchiedde op den ſevenden dagh, dat ſy haer buitengewoon vroegh opmaeckten, zelvs met het opgaen des dageraets, omdat zy nu den ommegang verſcheiden malen herhalen moesten; ende ſy gingen rontom de ſtadt nae de ſelve wijſe, als op de zes voorige dagen, maer nu deden zy het ſevenmael: alleenlick was 'er dit onderſcheid, met de zes voorgaende dagen, op dien zevenden dagh gingen ſy ſevenmael rontom de ſtadt.

16. Ende 't geſchiedde, toen zy ten ſevenden male rondgingen, als de Prieſters met de baſuynen langzaem blieſen, het welk, als het ware, een ſein was van den aenval, dat Joſua tot den volcke ſprack, of hun allen, door de Ambtlieden, liet aenzeggen, Juycht, want de HEERE heeft ulieden de ſtadt gegeven, beklimt dezelve en neemt de vesting in.

17. Doch zijt het woord indachtig, het welk de HEER Deut. 7: 1, 2. tot u geſproken heeft. Ingevolge van Gods uitdrukkelyk bevel, ſal deſe ſtadt den HEERE verbannen zijn, ſy, ende al dat daer inne is: gy zult niets laten leven, het welk adem heeft; de geheele Stad zult gy verbranden, en haren naem te niet doen; alleenlick ſal de hoere Rachab levendigh blijven, ſy, ende alle die met haer in den huyſe zijn, om dat ſy de boden, die wy uytgeſonden hadden, verborgen

heeft, en daer door betoond eene eerbiedige vrees te hebben, voor den God van Israël.

18. Alleenlick vorder ik dit, uit 's HEEREN naem, dat gylieden u wacht van 't verbannene, neemt toch niets voor u van alles, het welk gy in Jericho vinden zult, hoe begeerlyk het u ook moge voorkomen, de HEER wil alles vernield hebben; gehoorzaemt, in dit geval, Gods bevel, op dat gy u misschien niet en verbannet, en u zelven het oordeel der uitroejing op den hals halet, mits nemende van 't verbannene, ende opdat gy u zelven niet alleen ongelukkig maekt, maer ook 't geheele leger Israëls niet stellet tot eenen ban, noch dat selve en beroeret, en het gansche volk aen het gevaer van verdelging blootstelt.

Deeze zeer gestrenge bedreiging liet de HEER, by zijne waerschuwing, voegen, om elk een van het gansche leger der Israëliten, welker belangens onderling ten nauwsten verbonden waren, met des te meer omzichtigheid te doen handelen, en elk te wapenen tegen de veel vermogende kracht der verzoeking. — Door deze bedreiging, werd de waerschouwing niet alleen des te sterker, op het gemoed van elken Israëliet aengedrongen; maer daer door werd ook ieder een aengespoord, om op het bedrijv van zijnen naesten te letten, en voor te komen, dat niemand zich iets van het verbannene toeeigende, ten einde men, door onderlinge oogluiking, in het vooruitzicht van daerna het geroovde onder elkander te verdeelen, de wraek van den Alwetenden God niet over zich en zijne maegschap bracht.

19. (*a*) Maer, zoo vervolgde Josua, hoewel 'er niets van de bezittingen der inwooneren van Jericho moet gespaerd, en de gansche buit met vuur verbrand worden, volgens Deut. 13: 16, zal evenwel deze uitzondering plaets hebben; al het silver ende gout, ende de koperen ende yseren vaten, moeten niet met vuur verbrand worden, deze dingen sullen den HEERE heyligh zijn: tot den schat des HEEREN sullen sy komen, zy zullen, in

(*a*) Num. 31: 54.

in den Tabernakel, als des HEEREN schatkist, bewaerd, en ten dienste van het Heiligdom gebruikt worden.

20. Het volck dan, het voorheen gemelde bevel van te juichen ontvangen hebbende, juychte als sy, te weten de Priesters, met de basuynen zeer langzaem bliesen: ende 't geschiedde, op het zelvde oogenblik, als het volck, zoo in de achter als voorhoede, het geluyt der basuyne hoorde, so juychte het volck met een groot gejuych; niets meer, dan dit, doende ter bestorming van Jericho, in vertrouwen op Gods onmiddelyke wondermagt, en zekere beloften: (*b*) ende de muer viel op dat zelvde oogenblik onder sich, en verzonk, met hare grondvesten op het bevel van Gods Almachtigen wil; zoodat 'er rondsom, in de muur, wijde bressen kwamen, om door dezelve de Stad te bemachtigen, terwijl, onder andere, dat gedeelte van den muur staen bleev, op het welk de wooning van Rachab gebouwd was: ende 't volck klom daerop yllings in de stadt, een yeder tegen over hem, ende omsingelde dus van alle kanten de inwooners, die, nae alle gedachten, de Israëliten tot dus ver, over hunne zonderlinge manier van belegeren, bespot hadden, maer nu in de uiterste verwarring gebracht wierden: sy, de Israëliten, namen dus doende, niet door hun eigen beleid en dapperheid, maer door Gods alvermogende werking, de stadt in.

21. Ende sy verbanden alles wat in de stadt was, van den man tot de vrouwe toe, van het kint tot den ouden, ende tot den osse ende 't kleyn vee, ende den esel, door de scherpte des sweerts.

22. Josua nu, het zy even voor, of met het inzinken van de Stads-muur, seyde tot de twee mannen, de verspieders des lants, Gaet in het huys der vrouwe, der hoere Rachab, ende brengt die vrouwe van daer uyt, met al dat sy heeft, (*c*) gelijck als gy haer gesworen hebt.

23. Doe gingen de jongelingen, de verspieders, daer in, ende brachtender Rachab uyt,

(*b*) Hebr. 11: 30. (*c*) Jos. 2: 14. Hebr. 11: 31.

ende haren vader, ende hare moeder, ende hare broederen, ende al wat sy hadde, oock brachten sy uyt alle hare huysgesinnen, ende sy steldense buyten den leger Israëls.

De geheele Stad moest verbrand worden, derhalven kon Rachab, met hare maegschap, niet in haer huis blijven. Men leidde haer derhalven buiten Jericho. — Men liet evenwel haer en den heuren vooreerst niet toe in het leger, het welk, wegens Gods byzondere tegenwoordigheid, heilig gerekend werd; en al wat onrein was, moest buiten het leger vertoeven. — Zy zal zoo lang buiten het leger gebleeven zijn, tot dat zy, met de haren, in den Godsdienst der Israëliten, behoorlyk onderweezen zijnde, als Joden-genooten, tot Israëls Kerk-gemeenschap werden toegelaten.

24. De stadt nu verbrandden sy, volgens Gods rechtvaerdig vonnis, met vyere, ende alles wat daer in was: alleenlick het silver ende gout, mitsgaders de koperen ende yseren vaten, gaven sy tot den schat van het huys des HEEREN.

25. Dus liet Josua, van alle de inwooneren, alleen de hoere Rachab leven, ende het huysgesin hares vaders, ende al wat sy hadde, ende sy heeft gewoont in het midden van Israël tot op desen dagh, dat dit boek geschreeven werd. Deze gunst genoot Rachab, met hare maegschap, om dat sy de boden verborgen hadde, die Josua gesonden hadde om Jericho te verspieden.

Uit de geslachtlijsten Ruth. 4: 17, 21. 1 Chron. 2: 11. Matth. 1: 5. Luc. 3: 32, mogen wy besluiten, dat Rachab, in vervolg van tijd, eene vrouw van aenzien onder Israël geworden zy, als gehuuwd zijnde aen Salmon, den zoon van Nahesson, eenen Vorst in Israël, die Boas by haer verwekt heeft, den Over-groot-vader van David, uit welken Christus is, voor zoo ver het vleesch aengaet. Ten zy, dat Rachab, de huisvrouw van Salmon, Matth. 1: 5, eene andere, dan Rachab van Jericho geweest zy.

Voorts wilde de HEER, dat de puinhoopen van Jericho, altoosduurende gedenkteekens van zijne rechtvaerdigheid en Almacht wezen zouden. Ten dien einde gav hy Josua in last,

om de Israëliten te bezweren, of om hen te doen zweren, dat zy zich zelve tot eenen ban of vloek ſtelden, zo iemand uit hun, of uit hunne nakomelingen, ondernemen zoude, om Jericho te herbouwen.

26. Ende ter ſelver tijt beſwoerſe Joſua, hy ſtelde den gemelden eed in dezer voege voor, ſeggende: Vervloeckt zy die man voor het aengeſichte des HEEREN, die ſich opmaken, ende deſe ſtadt Jericho wederom bouwen ſal. Hy, noch zijne kinders, tot welker nut hy deze zaek ondernemen zoude, zal 'er eenig voordeel van hebben. Die de herbouwing ondernemen zal, dat hyſe grontveſte op ſijnen eerſtgeborenen ſone, zijn eerstgeboren zoon moet ſterven, zoodrae hy hare grondvesten zal leggen, ende dat hy hare poorten ſtelle op ſijnen jongſten ſone, de laetſte van alle zijne kinderen moet ſterven, zoodrae hy de poorten, als zijnde het laetſte werk, zal voltooid hebben, wanneer hy namelyk, door den dood van zijnen eerstgeborenen niet afgeſchrikt, het werk zal voortzetten.

Dit is, in alle de byzonderheden, blijkbaer bewaerheid, ten tijde van Koning Achab, 1 Kon. 16: 34, wanneer Hiel, de Betheliter, de herbouwing van Jericho begonnen heeft, ten koste van het leven zijnes eerstgeboornen zoons Abiram, terwijl zijn jongſte zoon Segub ſtierv, by de voltooijing van het werk.

Men moet hier by evenwel aenmerken, dat de vloek zich niet verder uitſtrekte, dan tot den genen, die de verwoeste Stad herbouwen zoude, en tot zijn nageſlacht, het welk, door den dood, zoude belet worden, om van dit werk eenig voordeel te trekken; zoo dat Jericho, wanneer het eenmael, tot ſchade van den ondernemer, zoude herbouwd zijn, van anderen echter mogt bewoond worden; gelijk 'er ook naderhand, binnen het herbouwde Jericho, een genootſchap van Propheten gewoond heeft. Zelvs is deze Stad, door de verkeering van Elias en Eliza, en vooral van den Heer JESUS, zeer bekend geworden.

27. Alſo was de HEERE met Joſua: ende ſijn geruchte liep door 't gantſche lant.

HET VII. KAPITTEL.

De merkwaerdige ſtraf van Achan, die, tegen Gods uitdrukkelyk verbod, van het verbannene uit Jericho geroovd had.

1. DE HEER had uitdrukkelyk geboden, dat niemand der Israëliten iets het allerminſte, uit den buit van Jericho, voor zich nemen zoude; men mogt daerom met reden verwachten, dat elk zich, by de wonderdadige verovering van die Stad, nae dit bevel zoude gedragen hebben; Maer wel rasch bleek het tegendeel: de kinderen Iſraëls, of immers één uit hun midden, overtraden door overtredinge met, en vergreepen zich, op eene ſchromelyke wys, aen het verbannene: (*a*) want Achan, die daerna, als een beroerder van Israël, *Achar* genaemd is 1 Chron. 2: 7. de ſone Carmi, des ſoons Zabdi, des ſoons Zerah, uyt de ſtamme Juda, nam van 't verbannene, en eigende zich zelven het een en ander toe van het gene, tot den ſchat des HEEREN, komen moest, doe ontſtack de toorn des HEEREN dermate tegen de kinderen Iſraëls, dat hy beſloot zijn ongenoegen, wegens deze daed van Achan, op een gevoelige wys, te doen blijken, aen een gedeelte van het leger, het welk, misſchien iets van zijn misdrijv geweten hebbende, het zelve ſtilzwijgende goedgekeurd, en niet aen Joſua ontdekt had.

2. Te weten, Als Joſua zich gereed maekte, om de overmeestering van Canaan verder voort te zetten, moest hy eerst Ai innemen, eene der geſterkſte grensſteden, liggende drie mijlen van Jericho. Hy oordeelde het, als een voorzichtig Veldheer, raedzaem, om vooraf de ſterkte van die vermaerde Stad te laten onderzoeken. Hy koos daerom eenige

man-

(*a*) Joſ. 22: 20. 1 Chron. 2: 7.

mannen uit, en sondt die van Jericho nae Ai, die by Beth-aven leyt, aen 't oosten van Beth-El, Doe Josua deze mannen tot zich ontboden had, so sprack hy tot hen, seggende, Treckt opwaerts, ende bespiedt het lant, en de gelegenheid van de Stad Ai. Die mannen nu, dit bevel ontvangen hebbende, trocken op, ende bespiedden Ai.

3. Daer na, nadat zy alles nauwkeurig hadden opgenomen, keerden sy weder nae Josua, ende seyde tot hem, Dat het gantsche volck niet op en trecke, dat 'er slechts ontrent twee duysent mannen, ofte ontrent drie duysent mannen optrecken, om Ai te slaen: wy hebben den staet der zaken zoo gevonden, dat wy dit getal van manschap genoegzaem oordeelen, om Ai te overweldigen, en daerom vermoeyt daer henen al het volck niet, want sy, de inwooners van deze Stad, of immers die wederstand bieden kunnen, zijn weynige.

4. Deze raed der Verspiederen geviel Josua, die evenwel, in dit stuk, niet met de vereischte voorzichtigheid schijnt te werk gegaen, noch met den mond des HEEREN geraedpleegd te hebben. De HEER liet dit wijsselyk toe, om zijn ongenoegen, wegens de zonde van Achan, op eene gevoelige wijs, te doen blijken. Gelijk dan bepaeld was, alfo trocken derwaerts naer Ai op van den volcke ontrent drie duysent man: dewelcke, gewapend tegen getrokken, door de bezetting der Stad, terstond vloden voor het aengesichte der mannen van Ai.

5. Ende de mannen van Ai sloegen van deselve ontrent ses ende dertigh man, ende vervolgdense [*van*] voor de poorte, van Ai tot Schebarim toe, eene zekere plaets, tusschen Ai en Jericho, toen zoo genaemd nae dit ongeval, beteekenende dit woord eene *brekinge*, ende sloegense in een afgangh, op eenen smallen weg, die van het gebergte, op het welk Ai gelegen was, naer de vlakte van Jericho neder liep. Dit vluchtend gedeelte des legers was zoo drae niet tot Josua wedergekeerd, of 'er verspreidde zich een algemeene schrik en verbaesdheid onder de Israëliten: want doe versmolt het herte des volcks, ende het

wert tot water. Elk liet den moed zakken, ziende, dat de hulp des HEEREN hen verlaten had.

6. Dit ongeval trof ook den Veldheer ten sterksten: want Doe deze droevige maer tot zijne ooren gekoomen was, verscheurde Josua, tot een teeken van droevheid, syne kleederen, ende henen gegaen zijnde naer den Tabernakel, die thans te Gilgal was opgericht, viel hy op syn aengesichte ter aerde, voor de Arke des HEEREN, tot den avont toe, den geheelen dag zich afzonderende, om, over dit ongeval, de ernstigste gebeden voor den HEER uit te storten, hy, ende de Oudtste Israëls; ende sy wierpen, gelijk by dergelijke verootmoedigingen gebruikelyk was, stof op haer hooft.

7. Ende Josua seyde, Ach Heere HEERE, waerom hebt gy dit volck door de Jordane oyt doen gaen, om ons te geven in de hant der Amoriten, om ons te verderven? Och dat wy doch te vreden geweest ende gebleven waren aen gene zijde der Jordane!

8. Och Heere! wat sal ick seggen, nademael dat Israël voor het aengesichte sijner vyanden den necke gekeert heeft?

9. Als het de Canaaniten, ende alle inwoonders des lants hooren sullen, so sullen sy ons omcingelen, ende onsen name uytroeyen van der aerde: Wat sult gy dan uwen grooten name doen?

Uit dit gebed van Josua, moet men niet besluiten, dat hy het in de daed daervoor hield, dat het voor Israël beter zoude geweest zijn, aen de andere zijde der Jordane gebleeven te zijn; noch ook zoo, dat hy waerlyk bevreesd ware, dat het des HEEREN voornemen ware, gansch Israël, door de wapenen der Canaanneren, te doen omkomen. — Niets minder dan dit! Josua had volgens Kap. 1: 5. de sterkste verzekeringen van den HEER ontvangen, dat alle de belovten aen Abraham gedaen, de inneming en ervelijke bezitting van Kanaan betreffende, ontwijffelbaer zouden vervuld worden. Trouwens, indien Josua daeraen getwijffeld had, zoude

hy

hy zich, aen een God- onteerend ongeloov, hebben schuldig gemaekt.

Men moet, uit dit gebed van Josua, liever opmaken, dat hy niet vry ware van menschelyke zwakheid, welke hem, in eene schielyke overyling van droevheid, eene reden deed voeren, waeraen zijn hart geen deel had. — Uit het gansche beloop van zijn gebed, blijkt tevens zijne bezorgdheid, voor de eer van 's HEEREN naem, als willende zich liever, met eene bekrompene woonplaets, vergenoegen, dan dat de naem des HEEREN, onder de Canaaniten, zoude ontëerd worden. — Ook bleev hy, in alle zijne bekommeringen, vertrouwen, dat de HEER zijne hulp aen Israël niet geheel en al onttrekken zoude. Zijne nedrige wil, maer tevens vrymoedige smeeking, is hier van een genoegzaem bewijs.

De HEER nam daerom ook, als die het hart van Josua aenzag, deze zijne aenspraek niet euvel op. In plaets van hem, over de zwakheid van zijnen geest, te bestraffen, bemoedigde de HEER hem, met een allergunstigst antwoord.

10. Want, Doe Josua zich, met de Oudsten des volks, op de gezegde wijs, verootmoedigd had, seyde de HEERE tot Josua, Staet op: gy en de Oudsten van Israël, waerom ligt gy dus neder op uw aengesichte? Het is betamelyk, dat gy u voor my vernedert, wegens het ongeval, het welk een gedeelte des volks, als een zichtbaer blijk van mijne gramschap, is overgekomen; maer wordt evenwel niet moedeloos, richt u op, om de oorzaek van mijn ongenoegen te hooren, en de middelen te vernemen, door welke Israël weder in mijne gunst kan hersteld worden.

11. De reden, om welke de uitgezondene manschap, voor de bezetting van Ai, heeft moeten vluchten, is de volgende: Israël, immers één uit het midden van hen, heeft op eene schromelijke wijs, tegen my gesondigt, ende sy hebben oock de voorwaerden van mijn verbont, 't welck ick haer geboden hadde, overtreden: ende oock hebben sy, by de inneming van Jericho, tegen mijne uitdrukkelyke waerschouwing aen, van 't verbannene genomen, het welk, onder eenen plechtigen vloek, aen my geheiligd was, ende oock gestolen, ende oock

gelogen, toen 'er onderzoek gedaen is, of iemand ook iets ontvreemd hadde, van het gene den HEER moest geheiligd worden, hebben zy dit misdrijv hardnekkig ontkend, ende hebben 't gestolene oock onder hare gereetschap geleyt. Zy hebben het geroovde, als of het voor mijne Alwetende oogen niet zichtbaer ware, onder hunne goederen verborgen; zoo dat beide, mijn wetgevend gezach, en mijne Alwetendheid, op eene onbeschaemde wijs, gehoond zijn.

12. Daerom, vermids by het gemaekt verdrag, de een de schuld van den anderen heeft op zich genomen, om gestraft te worden, zo iemand zondigde tegen het verbond, *daerom* is Israël zoo ongelukkig geweest, in de onderneming tegen Ai, en om die zelvde reden, sullen de kinderen Israëls niet kunnen bestaen voor het aengesichte harer vyanden, sy sullen den necke voor het aengesichte harer vyanden keeren; zy zullen telkens de nederlaeg krijgen; want sy zijn in den ban: zy liggen allen onder den vloek: Ick en sal voortaen niet meer met ulieden zijn, om u te helpen tegen de inwooners van Canaan, ten zy dat gy den ban uyt het midden van ulieden verdelget: ten zy gy die personen opspoort en straft, die, op de gezegde wijs, tegen my gezondigd hebben. Wanneer die strafbare personen verschoond blijven, zoudt gy u en gansch Israël voor altoos schuldig en strafbaer maken.

13. Staet dan op, heyligt het volck, ende segt, Heyligt u tegen morgen: zondert u af, en bereid u, om, op eene heilige wijs, met heilige gedachten, voor het aengezicht des HEEREN te verschijnen, en, uit zijnen mond, te hooren, wat gy te doen hebt: want alsoo seyt de HEERE de Godt Israëls, Daer is een ban in 't midden van u, Israël, daer is iemand onder u, die zich, door te rooven van het gene den HEER toekoomt, des doods schuldig gemaekt heeft, gy en sult niet kunnen bestaen voor het aengesichte uwer vyanden, gy zult telkens de nederlaeg krijgen, tot zoo lange, dat gy den ban, dat is den strafwaerdigen persoon, wechdoet uyt het midden van u, omdat hy zich, als een verbreker van

het

het Verbond, en een Heiligschenner, des HEEREN verontwaerdiging heeft op den hals gehaeld.'

14. Om dien persoon, die onder den vloek ligt, te ontdekken, zult gy, Josua, op volgende wijs, te werkgaen, Gy sult dan in den morgenstont aenkomen, en u voor het Heiligdom stellen, nae uwe stammen: ende 't sal geschieden, als de voornaemsten van elken Stam, die den geheelen Stam verbeelden, het lot zullen geworpen hebben, zoo zal de stamme welcke de HEERE, door het bestuur van het lot, geraeckt en even daerdoor als schuldig verklaerd sal hebben, die Stam sal dan aenkomen nae de geslachten, ende welck geslachte, op de wijs als vooren, de HEERE geraeckt sal hebben, dat geslacht sal aenkomen by huysgesinnen, ende welck huysgesin de HEERE geraeckt sal hebben, dat sal aenkomen man voor man.

15. Ende 't sal geschieden, die bepaelde man die geraeckt sal worden met den ban, en openlyk, door den HEER, als de misdaediger, zal bekend gemaekt worden, die sal met den vyere verbrandt worden, hy, ende al wat hy heeft: volgens de Wet Num. 15: 30, 35. en Deut. 13: 16. om dat hy het verbont des HEEREN overtreden heeft, ende om dat hy dwaesheyt in Israël gedaen heeft, hebbende gezocht zich zelven, ten nadeele des ganschen volks, te verrijken, met iets, waerop de algenoegzame Verzorger van Israël een byzonder recht van eigendom had, en die zulk eenen hoon niet straffeloos dulden kan.

16. Doe hy dit bevel van den HEER ontvangen had, maeckte hem Josua des anderen daegs, 's morgens vroegh op, waerschijnlijk, zonder aen het volk eenige kennis te geven van deeze Godlyke aenspraek, opdat de schuldige zich niet zoude wech maken, en gelegenheid zoeken, om het geduchte strafvonnis te ontwijken, ende ingevolge den Godlyken last, dede hy Israël aenkomen nae sijne stammen: Josua schijnt dit werk uitgevoerd te hebben, met die bedaerdheid van geest, en die onderwerping aen Gods rechtvaerdig oordeel, welke zulk eenen kenmerkte, die de

eer van Gods onschendbaren naem hooger schatte, dan zijn eigen maegschap; hy wist toch niet, wien de Godlyke wraek treffen zoude. Zoo dra nu de onderscheiden stammen, na den anderen, voor het Heiligdom, gekomen waren, ende het lot geworpen hadden, zoo geschiedde het, dat de stamme Juda wiert geraeckt, en schuldig verklaerd.

17. Als hy vervolgens 't geslachte Juda dede aenkomen, dat is de byzondere geslachten in dien Stam, so raeckte hy 't geslachte Zarchi misschien dezelvde met *Zerah* vs. 18. Doe hy 't geslachte Zarchi dede aenkomen, te weten man voor man, dat is elk der hoofden van de byzondere huisgezinnen in dat geslacht, so wert het huisgezin van Zabdi geraeckt:

18. Des welcken huysgesin als hy dede aenkomen man voor man, so wert Achan geraeckt, en, door het Godlyk bestuer, als de strafwaerdige persoon ontdekt, om wiens verfoeilyk wanbedrijv, een gedeelte van Israëls leger, door de mannen van Ai, was geslagen geworden. Men mag zich verwonderen, dat Achan, die, uit al den toestel, ligtelyk bevroeden kon, dat hy het lot der ontdekking niet ontgaen zoude, zich niet op de vlucht begav, of zijne misdaed boetvaerdig bekende. Het is zeer waerschijnlijk, dat zijn aengezicht, op de nadering van het lot, is verbleekt geworden: dan het behaegde den HEER Achan verhard te doen blijven, opdat elk daerna zijn onherroepelyk doodvonnis te meer zoude billyken. Deze Achan was de sone van Carmi, des soons Zabdi, des soons Zerah, uyt de stamme Juda; derhalven was Achan reeds een man van jaren, daer 'er, zederd den tijd der koomst van Israël in Egypten, meer dan 250 jaren verloopen waren; zeker was hy onder de genen die beneden 20 Jaeren uit Egijpte getrokken waren. Uit dezen hoofde was zijne misdaed des te grooter, daer hy, meer dan eens, van naby ooggetuige geweest was van Gods geduchte strafgerichten, over de verwaerloozing van zijn Verbond.

19. Doe nu de misdadiger ontdekt was, seyde Josua tot Achan, met zoodanig eene grootmoedigheid, als zulken treffelyken Veldheer betaemde, Mijn sone, Achan, het is 'er zoo ver van daen, dat ik u eenigen haet zoude toedragen, die my vervoeren zou, om het doodvonnis tegen u uit te spre-

ſpreken, dat ik omtrent u, met dezelvde tederheid en het zelvde medelijden, ben aengedaen, als een Vader omtrent zijnen zoon, die zijnen plicht verwaerloost. Het is nu, door het blijkbaer beſtuur der Godlijke Voorzienigheid zelvs, beſlischt, dat gy, door uw verfoeilyk wangedrag, de oorzaek zijt van het ongeval, het welk ons volk is overgekomen; nu dan geeft doch den HEERE, den Godt Iſraëls, de eere, ende doet voor hem belijdeniſſe van uwe misdaed, en betoon zoo, voor het ganſche volk, dat gy Jehovah erkent, als alwetend, rechtvaerdig, almachtig en getrouw, welke Godlyke Volmaektheden gy, door uwe misdaed, verlochend hebt: ende geeft my doch te kennen wat gy gedaen hebt, en verbergt het voor my niet, zeg my toch, wat gy, van den verbannen buit uit Jericho, voor u zelven behouden hebt, opdat wy het mogen te rug geven in de ſchatkist des Heeren. Verberg nu uwe misdaed niet langer, daer gy zoo duidelyk ziet, dat gy, voor den Alwetenden God, niets kunt verholen houden. Door deze kwalyk geplaetste geheimhouding, zoudt gy des HEEREN reeds ontſtoken toorn nog des te meer doen ontvlammen.

20. Achan nu antwoordde Joſua, ende ſeyde: Voorwaer ick hebbe tegens den HEERE, den Godt Iſraëls, geſondigt, ende hebbe alſoo ende alſoo, gelijk ik vervolgens zeggen zal, gedaen.

21. Want ick ſagh onder den roof één ſchoon cierlick Babyloniſch overkleet, eenen kostbaren mantel, het zy van ſcharlaken. het zy, met verſcheiden van de ſterkſte kleuren, geborduurd, een kleed althans, het welk den hebzuchtigen Achan, van wegen deszelvs heerlykheid, in het oog had geloopen, ende, zoo vervolgde hy, benevens dit kleed, twee hondert ſikelen ſilvers, ende éene goudene tonge, een ſtuk louter goud, het welk de gedaente van eene tong had, welcker gewichte was vijftigh ſikelen, ende ick kreegh luſt daer toe, ende ick namſe: en eigende my dus toe, het geen ik wist, dat de HEER verordend had, om in zijne ſchatkist te leggen; ende ſiet alle de opgenoemde en geroovde goederen, ſy zijn verborgen in d'aerde in 't midden mijner ten-

te, het kleed, het goud, ende het silver daer onder.

22. Doe Achan zijne schuld beleeden, en den geroovden buit had aengeweezen, sondt Josua terstond boden henen, die tot de tente liepen, om de gestolen goederen te halen, en ter plaetse te brengen, daer zy behoorden, om elk te overtuigen, dat de belijdenis, welke Achan gedaen had, hem niet, door dwang, was afgeperst: ende siet, het een en ander lagh, zoo als hy gezegd had, verborgen in sijne tente, ende het silver daer onder.

23. Sy dan namen die dingen uyt het midden der tente, ende sy brachtense tot Josua, ende tot alle de kinderen Israëls, of derzelver Oudsten, die aen den Tabernakel waren, zoo dat elk het zien konde: ende sy storttense uyt voor het aengesichte des HEEREN, die in het Heiligdom woonde.

24. Doe dit verricht was, nam Josua het besluit, om het Godlyk strafvonnis terstond, volgens de Wet, aen Achan, uittevoeren, hy ende gantsch Israël met hem, alle gewillig om, zonder aenzien des persoons, Gods gebod te volbrengen, namen Achan den sone dat is nakomeling van Zerah, ende het silver, ende het cierlick overkleet, ende de goudene tonge, ende sijne sonen, ende sijne dochteren, ende sijne ossen, ende sijne eselen, ende sijn ander vee, ende sijne tente, ende met een woord alles wat hy hadde: ende voerdense nae het dal Achor, eene valeie, welke dus genaemd werd naer Achan die het volk *beroerd* had: want *Achan* of *Achor* betekent eenen *beroerer*.

25. Ende Josua, die hier, uit Gods naem, het Gericht hield, seyde tot Achan, Hoe hebt gy ons beroert? waer toe zijt gy gekomen, om het gansche volk van Israël, door uwe misdaed, in de grootste onrust, in de uiterste verlegenheid, ja in gevaer te brengen van geheel geslagen te worden, door onze vyanden? gy hebt te weeg gebracht, dat wy alle gerekend wierden trouwloos gehandeld te hebben, omtrent den HEER, die ons de plechtigste verzekering van zijne machtige gunst en hulp gedaen had, wanneer wy zijne stem gehoorzaem waren. Om deze reden zijt gy den

HEERE een vloek, daer gy zijnen naem gelasterd en zijne Volmaektheden verloochend hebt. Gy hebt uw leven verbeurd, De HEERE ſal u beroeren te deſen dage: op 's HEEREN last zult gy, met den dood, geſtraft worden, tot een betoog, dat God Heilig en Rechtvaerdig is: ende zoo dra Joſua dit vonnis had uitgeſproken, werd het, op zijn bevel, aenſtonds ter uitvoer gebracht; gantſch Iſraël ſteenigde hem en zijne kinderen met ſteenen, ende ſy verbranddenſe, dood zijnde, met vyere, te gelijk met alle zijne goederen, welke nevens hem naer de ſtrafplaets gebracht waren, ende ſy overwierpenſe met ſteenen.

Waerſchijnlijk is het vee eerst dood geſteenigd, of, op eene andere wijs, om het leven gebracht, en daerna met de overige brandbare dingen verbrand, terwijl het goud en zilver, in de ſchatkist des HEEREN gebracht was. Met Achan werd dan zoo gehandeld, als hy zelvs, in gevolge des HEEREN last, had moeten handelen, met de perſonen en goederen der Canaaniten, welke den HEER verbannen waren.

26. Ende, nadat deze geduchte ſtraf-oeffening voleindigd was, maekten de Israëliten, die hem geſteenigd hadden, een gedenkteeken van deze gebeurtenis; ſy richtten over hem eenen grooten ſteenhoop, zijnde tot op deſen dagh: om anderen, door het herinneren van Achans zonde en ſtraf, van zulk eene euveldaed afteſchrikken, als hy, tegen den HEER, den God van Israël, gepleegd had; alſo keerde ſich de HEERE van de hittigheyt ſijnes toorns: de HEER nam Israël wederom in zijne byzondere gunst en beſcherming, en toonde dit kort daerna, op de zichtbaerſte wijs, by de overmeestering van Ai en de overige Steden. Daerom, ter gedachtenis van deze gebeurtenis, noemde men den name dier plaetſe Het dal van Achor, of het dal der *beroerte*, tot deſen dagh toe.

Omtrent deze rechtspleging met Achan worden eenige bedenkingen gemaekt, welke wy kortelyk zullen ter toetſe brengen.

I. Voor eerst vraegt men, of alle de kinders van Achan

wel, met hem, gesteenigd en verbrand zijn, daer men vs. 25. eenvouwig leest *en gansch Israël steenigde* HEM.

'Er is wel, die willen, dat Achan alleen ter dood gebracht zy, en niet zijne kinderen, zoo dat deze slechts, door Josua, nevens hunnen Vader, buiten de legerplaets, zijn gevoerd geworden, om aenschouwers te wezen van hunnes Vaders doodstraf, ten einde zy daerdoor, van soortgelijke misdaden, des te sterker zouden worden afgeschrikt. — Men schijnt tot deze gedachten over te hellen, om dat men meent, dat men Josua dus doende beter kan vry pleiten van hardigheid en wreedheid, aen welke men oordeelt, dat hy zich zou hebben schuldig gemaekt, wanneer hy de *onschuldige* kinderen, te gelijk met, en op dezelve wijs, als den schuldigen Vader, gestraft had. — Maer zou het ook geen hardigheid geweest zijn, *onschuldige* kinderen, naer de strafplaets te laten brengen, om aenschouwers te zijn van de doodstraf, welke hunnen Vader werd aengedaen? zy, die *niet geheel* onschuldig zijn, worden wel eens, tot het aenschouwen van dergelijke straf-oeffeningen, uitgeleid, om de meest smertende aendoeningen, in hunne gemoederen, te verwekken, het welk iemand, die volstrekt onschuldig is, in het geheel niet verdient. — Wy voor ons houden het daervoor, dat niet alleen Achan, maer ook zijne kinders, gestraft zijn, omdat wy Kap. 22: 20. uitdrukkelijk leezen: *Achan stierv* NIET ALLEEN *in zijne ongerechtigheid.*

II. Hier uit rijst nu de tweede bedenking, of het dooden van Achan, met zijne kinderen, geen hardigheid en wreedheid zy? Wy antwoorden.

A. Dat Achan, uit kracht der Godlijke bedreiging Kap. 6: 18, door eene opzettelyke overtreding van 's HEEREN bevel, zich gelijk gesteld had met de Canaaniten. Hy was een *ban* of eene vervloeking geworden. Nu waren niet alleen de hoofden der huisgezinnen, van de Canaaniten, maer ook hunne kinders, onder den vloek begreepen. Was nu het laetste niet strijdig, met Gods Goedheid en Rechtvaerdigheid, gelijk Deut.

20: 16. gebleeken is, zoo waren ook Achans kinders, nevens hem, door zijne misdaed, een *ban* geworden, zonder dat zulks met Gods Goedheid en Rechtvaerdigheid ſtrijdig was.

B. Uit de ſtraf, welke Achan, te gelijk met zijne kinderen, werd aengedaen, beſluiten wy in tegendeel, dat zijne kinders zoowel ſchuldig waren, als hy zelvs. Mogelyk heeft Achan, in zijne ſchuldbekentenis, welke hier, nae de gewoonte der gewijde Schrijveren, even als de uitvoering der ſtraffe, zeer beknopt wordt opgegeven, uitdrukkelyk verklaerd, dat zijne kinders zijne misdaed geweten, en hem, in het verbergen van den geſtolen ſchat, geholpen hebben. Hadden zy nu de ſtemme des vloeks gehoord, en de misdaed niet te kennen gegeven, dan waren zy medeplichtig aen dezelvde misdaed. — Trouwens het is niet wel te begrijpen, hoe Achan, buiten weten van zijne huisgenoten, de geſtolen goederen, in zijne tent, heeft kunnen verbergen. Om deze reden, waren zy, niet minder dan hun Vader, des doods ſchuldig.

III. Dat Achan eerst geſteenigd en daerna verbrand zy, ſtrijdt niet tegen het vonnis vs. 15. uitgeſproken, dat hy verbrand zoude worden. — Het vonnis immers vorderde niet, dat hy levendig zoude verbrand worden.

IV. Dat de Osſen en Ezels van Achan ook moesten verbrand worden, kon dienen, om het onverſchoonbare van Achans misdaed des te duidelyker te toonen, vermids hy wel gegoed, en derhalven niet door nood, tot dievery, gedrongen was.

HET VIII. KAPITTEL.

Wy ontmoeten 'er in I. Het voorspoedig innemen van de Stad Ai vs. 1-29. II. Het vernieuwen van het Verbond tusschen den HEER *en Israël, aen de bergen Ebal en Gerizim vs. 30-35.*

1. DOe nu Israël, door het straffen van Achans dievery, in Gods byzondere gunst en bescherming, hersteld was, seyde de HEERE tot Josua, die mogelyk wel eenige vrees behouden had, ten aenzien van den krijg, die nu tegen de Canaaniten moest worden voortgezet, (*a*) En vreest niet, ende en ontsett u niet, nu gy, met zulken yver, voor de eer van mijnen naem, zonder den persoon des menschen aen te zien, den ban uit uw midden hebt wechgenomen, nu zal ik ook voortaen weder met u zijn; hebt dan goeden moed. Zo Israël aen my en mijn Verbond getrouw blijvt, zullen alle uwe verdere ondernemingen wel gelukken. Hervat kloekmoedig den aenslag op de vesting Ai, welke ik, schoon niet op zulk eene wonderdadige wijs als Jericho, echter met zichtbare blijken van mijnen machtigen bystand, in uwe handen zal geven: neemt met u al het krijgsvolck, ende maeckt u op, maek u gereed tot den aenval, treckt met alle de gewapende manschap, op nae Ai: en laet slechts zooveel volk achter, als noodig is, om de legerplaets te Gilgal te beschermen, siet, ick hebbe den Koningh van Ai, ende sijn volck, ende sijne stadt, ende sijn lant, in uwe hant gegeven, gy kunt zoo zeker zijn van eene volkomen overwinning, als of gy dezelve reeds bevochten had.

2. Gy nu sult Ai, ende haren Koningh doen, (*b*) gelijck als gy Jericho, ende haren Koningh ge-

(*a*) Deut. 1: 21. ende 7: 18. (*b*) Jos. 6: 21.

gedaen hebt, gelijk gy Jericho, den Koning en alle de inwooneren van Jericho verdelgd hebt, alzoo zult gy ook te Ai doen: alleen zal 'er dit onderscheid plaets hebben, gy zult den buit voor u behouden; gy zult met Ai, even als met Jericho handelen; behalven dat gy haren roof; ende (c) haer vee, voor ulieden rooven sult: te Jericho had ik alles my zelven toegeëigend, als de eerstelingen aller goederen van Canaan, welke ik aen Israël wil schenken; maer van nu voortaen zal al de buit voor het volk zijn. Hier door wil de HEER Israël des te meer aenmoedigen. Voorts zult gy het beleg in dezer voege beginnen: stelt u eene achterlage tegen de stadt, van achter deselve, zondert eenige manschap af, die zich heimelyk verbergen moeten, aen de Westzijde van Ai, terwijl gy vervolgens het overige van het leger, tegen de Noordzijde van de Stad zult aenvoeren, om dus doende de vesting van wederzijden in te sluiten.

3. Doe hy deze bemoediging en dit bevel van den HEER ontvangen had, maeckte hem Josua op, ende al het krijgsvolck, om op te trecken nae Ai: ende Josua verkoos, uit het gros van het leger, dertigh duysent mannen, strijtbare helden, en dus tienmael zooveel, als hy te vooren tegen Ai had afgezonden, die geschikt waren, om zich, achter de Stad, in eene hinderlage te leggen, ende hy sondtse by nachte uyt, om des te minder gevaer te loopen van ontdekt te worden.

4. Ende geboodt hen, seggende: Siet toe, gylieden sult der stadt lagen leggen van achter de stadt, houdt u niet seer verre van de stadt: ende weest gy alle bereydt, om, op het gegeven teeken, ter Stad in te rukken en dezelve in brand te steken.

5. Ick nu ende al het volck dat by my is, sullen tot de stadt van deze zijde naederen: als of wy dezelve bestormen wilden, ende 't sal geschieden, wanneer de bezetting van Ai ons zal zien naderen, zullen zy op ons eenen uitval doen, in dat vertrouwen, dat de onderneming, even als de voorige, ten onzen nadeele zal uit

(c) Deut. 20: 14.

vallen; dan hierin zullen zy zich jammerlyk bedrogen vinden: want zoo drae ſy ons te gemoete ſullen uytgaen, gelijck als in 't eerſte, ſo ſullen wy wel den ſchijn maken van voor haer aengeſichte te vlieden, dan het zal zijn, om hen, door eene krijgslist, te misleiden.

6. Laetſe dan, zoovelen als in de Stad zijn, uytkomen achter ons, zonder dat gy hen nazet, om hen te achterhalen; deze onze gewaende vlucht zal ſlechts zoo lang duuren, tot dat wyſe geheel en al van de ſtadt aftrecken, want ſy ſullen ſeggen, zoo drae zy ons zien vluchten, Sy vlieden voor onſe aengeſichten, gelijck als in 't eerſte: want ſo ſullen wy in hunne oogen weder ſchijnen te vlieden voor hare aengeſichten.

7. Zoodrae ik nu bemerken zal, dat al de manſchap uit Ai ons nazet, en zich van de Stad verwijderd heeft, dan zal ik, op Gods bevel, met mijne ſpieſſe, een teeken tot den aenval geven, en Dan ſult gylieden opſtaen, uyt de achterlage, ende gy ſult de ſtadt innemen: want de HEERE uwe Godt ſalſe in uwe hant geven.

8. Ende 't ſal geſchieden, wanneer gy de ſtadt ingenomen hebt, ſo ſult gy de ſtadt, of immers een gedeelte van dezelve, met vyere aenſteken, opdat het my tot een teeken verſtrekke, dat gylieden dezelve reeds hebt ingenomen; dan zullen wy ons omkeeren, om de inwooneren van Ai te verdelgen, hunnen roov te rooven, en voorts de geheele Stad in koolen te leggen; nae den woorde des HEEREN, zoo als de HEER my zulks in last gegeven heeft ulieden aen te zeggen, ſult gylieden dit alles doen: ſiet toe, dat gy u in alles gedraegt, overeenkoomstig dien Godlyken last, ick van mijnen kant hebbe omtrent u mijnen plicht betracht, ik heb 't ulieden uit Gods naem en van zijnent wege, geboden.

Dat de Canaaniten zulk eenen uitval doen zouden, kon Joſua zeer waerſchijnlyk vermoeden, of liever het zal hem door God geopenbaard zijn.

9. Alſo, met de noodige bevelen toegeruſt, ſondtſe Joſua henen, de manſchap namelyk, welke tot de hinderlage geſchikt was, ende ſy gingen nae de beſtemde ach-

achterlage, ende sy bleven tusschen Beth-El, het welk een weinig achterwaerds ten zuiden van Ai gelegen was, ende tusschen Ai tegen 't westen van Ai: maer Josua overnachtte nog, eer hy, met het overig leger opbrak, dien nacht in het midden des volcks.

10. Ende Josua maeckte hem, des anderen daegs, des morgens vroegh op, ende hy monsterde het volck: ende zoodrae hy dit verricht had trock hy op, hy ende de Oudtste van Israël, of de voornaemste bevelhebbers van het leger, voor het aengesichte des volcks, in de voortocht, nae Ai.

11. Oock trock al het krijgsvolck op dat by hem was, ende sy naederden, ende quamen tegen over de stadt: ende sy legerden haer tegen 't noorden van Ai, ende daer was een dal tusschen hem ende tusschen Ai, daer die van de Stad, zoodrae Josua vervolgens in de laegte kwam, hem schielyk ontdekken konden.

12. Hy daer zijnde, oordeelde het raedzaem die manschap nog te versterken, die, achter Ai, in de hinderlage gezonden was, en nam oock nog ontrent vijf duysent man: ende hy steldese by de voorheen gemelde, tot een achterlage tusschen Beth-El, ende tusschen Ai aen 't westen der stadt.

13. Ende sy, Josua en de Oudsten van Israël, stelden het overige volck, het gantsche leger namelyk, dat onder het Opperbevel van Josua bleev, ter plaetse, die aen het noorden der stadt was. Zoo lag Josua, met het Hoofdleger, ten Noorden, ende sijne achter-lage was aen 't westen der stadt: ende Josua, door het gros des legers gevolgd, gingh in de selve nacht, de volgende van die vs. 9. gemeld is, in het midden des dals, om zich voor de Stad te vertoonen, en de bezetting uittelokken.

14. Ende het geschiedde, doe de Koningh van Ai [*dat*] sagh, doe den Vorst bericht werd, dat de Israëliten zich tegen over de Stad gelegerd hadden, so haesteden sy zich, om hen tegen te trekken, ende maeckten hen vroegh op, ende de mannen der stadt quamen uyt, Israël te gemoete, ten strijde, hy ende al

ſijn volck, ter beſtemder tijt, die bepaeld was, om, in gemeenſchap met die van Bethel, gelijkerhand den uitval te doen, ſtellende zich in ſlagorde voor het vlacke velt, in het welk Joſua, met zijn leger, was afgekomen, zonder dat de Koning order gav, om eenige manſchap naer de Westzijde der Stad aftezenden: want van dien kant verwachtte hy geene vyandelykheden, en hy wiſte niet dat hem yemant aen dien kant een achterlage leyde vanachter de ſtadt. Het zy dat dergelijke Krijgslisten, in dien tijd, anders nog onbekend waren; het zy dat deze Koning, of zoo onervaren in de Krijgskunde was, of zoo aenmerkelyk verdwaesd wierd.

15. Joſua dan ende gantſch Iſraël, week hier op, zoo als afgeſproken was, op het aennaderen van den vyand te rug, en wert, zoo die van Ai meenden, geſlagen voor hare aengeſichten: ende ſy vloden door den wegh der woeſtijne, die zich terugwaerts naer Jericho uitſtrekte.

16. Nu dacht de Koning van Ai, dat hy in ſtaet was, om alle de Israëliten op eenmael eene volkomen nederlaeg te geven, immers zo de overigen uit Ai toeſchoten, om hem te onderſteunen, daerom gav hy terſtond daertoe de noodige bevelen: want er wert t'ſamengeroepen al het ſtrijdbaer volck dat nog, als bezetting, in de ſtadt gebleeven was, om hen na te jagen: ende ſy joegen Joſua na, ende werden dus doende, hoe verder zy hunnen uitval voortzetten, des te meer van de ſtadt afgetrocken.

17. Ende daer en wert niet een man, die tot den ſtrijd bekwaem was, overigh gelaten in Ai, nochte Beth-El, die niet uyt en trocken Iſraël na. Mogelyk hadden de inwooners van Bethel, ſinds het eerste gerucht der aennadering van Israël, zich met die van Ai vereenigd, om, met gezamenlyke, en daer door des te ſterkere, macht, het leger der Israëliten te keer te gaen; zy zullen daerom, de tijding gekreegen hebbende, dat Israël vluchtte, niet lang getoevd hebben, om, met die van Ai, in den zegen over Israël, te deelen. Althans zoodanig hield zich de Koning van Ai verzekerd, dat Israël geheel zoude verſlagen worden, dat men geene zorg droeg, om eene behoorlyke wacht in de Stad te laten, ende te zorgen tegen deze

tot gene heimelyke onderneming, ſy lieten de ſtadt, aen alle kanten open ſtaen, ende joegen, met de uiterſte roekeloosheid, Iſraël alle achter na.

18. Doe werd het tijd voor Joſua, om zijnen kans, ter ſlagting van zijne vyanden, waer te nemen, en daertoe het bepaelde ſein te geven, aen hun, die in de achterlage waren. Zoodrae toch die van Ai zich ver genoeg, van hunne Stad, verwijderd hadden, ſprack de HEERE tot Joſua, Streckt de ſpieſſe uyt, die in uwe hant is, nae Ai, want ick ſalſe in uwe hant geven. Naestdenkelyk was, aen het boven einde van de ſpiesſe, een ſoort van vlag, welke ligtelyk van verre konde gezien worden; zelvs die genen, die ten Westen van Ai lagen, konden zekerheid hebben van dit ſein, voor zoo ver zy niet zullen nagelaten hebben, van post tot post, eenige perſonen te ſtellen, die het ſein van Joſua herhaelden. Doe hy deze Godlyke vermaning ontvangen had, ſtreckte Joſua de ſpieſſe die in ſijne hant was nae de ſtadt aen, om de achterlage te waerſchouwen, en de verdere vlucht van zijn onderhebbend leger te ſtaeken.

19. Doe rees de achterlage haeſtelick op van hare plaetſe, ende ſy liepen toe met dat hy ſijne hant uytgeſtreckt hadde, ende quamen aen de ſtadt, ende namenſe in, zonder eenigen den allerminsten tegenſtand te ontmoeten: ende ſy haeſteden haer, ende ſtaken, zoo veel van de ſtadt aen met den vyere, als noodig was, om ook aen Joſua een teeken te geven, dat zy meesters van de Vesting waren.

20. Als de mannen van Ai haer achter om keerden, ſo ſagen ſy, ende ſiet de roock der ſtadt gingh op nae den hemel; dit bracht hen, in de doodelykſte ontſteltenis en in de uiterſte verwarring, daer zy nu hunnen misſlag te laet bemerkten, dat zy, by het uittrekken uit de Stad, niet genoeg voor hunne veiligheid gezorgd hadden. Zy waren nu van wederzijden ingeſloten, ende ſy en hadden geene ruymte, om herwaerts of derwaerts te vlieden: want, wanneer zy naer de Stad terug keerden, liepen zy den genen in den mond, die hunne Stad

overmeesterd hadden, en voorwaerds konden zy ook niet vluchten: want het volck Israels, dat in schijn nae de woestijne van Jericho vluchtte, keerde sich tegen de gene die [*hen*] najoegen.

21. Ende Josua ende gantsch Israël siende, dat de achterlage de stadt ingenomen hadde, ende dat de roock der stadt opgingh, het welk daervan een teeken was, so keerden sy haer yllings om, vallende, met de uiterste verwoedheid, welke de verwarring van hunne vyanden nog des te grooter maekte, op hunne vervolgeren aen, ende sloegen de mannen van Ai.

22. Oock quamen ter zelvder tijd die mannen, die de Stad Ai bemachtigd en in brand gestoken hadden, uyt de stadt haer te gemoete, so dat sy in 't midden der Israëliten waren, dese van hier ende gene van daer: ende (*d*) sy sloegense tot dat geen overige onder hen over en bleef, nochte die ontquam.

23. Doch den Koningh van Ai grepen sy levendigh, zoo als hun waerschijnlyk belast was: ende sy brachten hem tot Josua, ten einde hy, aen dien Vorst, eene byzondere wraek oeffende, denkelyk om hem te straffen over de Godslastering, met welke hy de slagordens van het heir des HEEREN gehoond had.

24. Ende 't geschiedde doe de Israëliten een eynde gemaeckt hadden van alle de inwoonders van Ai te dooden op het velt, in de woestijne, in dewelcke sy haer nagejaegt hadden, ende dat sy alle door de scherpte des sweerts gevallen waren, tot dat sy alle vernielt waren: so keerde sich gantsch Israël nae de Stad Ai zelve, om aldaer de overgebleevene inwooneren te verdelgen, ende sloegense met de scherpte des sweerts.

25. Ende 't geschiedde, dat alle die te dien dage vielen, soo mannen als vrouwen, waren twaelf duysent, al t'samen lieden van Ai, of die ter dezer tijd zich, met de inwooneren van Ai, vereënigd hadden, namelyk die van Bethel, met hunnen Koning. Deze alle

(*d*) Deut. 7: 2.

alle werden op eenmael afgemaekt, gelijk bevolen was. Naestdenkelyk werden de lijken dezer verslagenen, op het veld, door aengestoken vuuren, of in de Stad, door de vlammen der huizen, tot asch verteerd.

26. Josua en trock oock sijne hant niet te rugge, die hy met de spiesse hadde uytgestreckt, hy hield dezelve, tot een teeken van aenmoediging, geduurig opgeheven, tot dat hy alle de inwoonders van Ai verbannen hadde.

27. Niemand der inwooneren werd gespaerd, of in den dienst der Israëliten genomen, (e) Alleenlick rooffden de Israëliten voor haerselven, 't vee, ende den buyt der selver stadt, (f) nae den woorde des HEEREN, dat hy Josua geboden hadde.

28. Josua nu, nadat de roov geborgen was, verbrandde Ai, ende hy steldese tot eenen eeuwigen puinhoop, hy gav de gansche Stad ter volkomen verwoestinge over, zoo als dezelve nog is tot op desen dagh, dat deze merkwaerdige geschiedenis geboekt wordt.

29. Ende den Koningh van Ai, die zekerlyk, niet zonder de grootste Godslastering uit te braeken, tegen den God van Israël, zich tegen het leger der Israëliten verzet had, hingh Josua, of hy liet zulks doen, aen een hout, gelijk men gewoon was de grootste misdadigers te doen, het zy levendig, of, dat meer waerschijnlyk is, nadat hy vooraf ter dood gebracht was, en liet hem hangen tot aen den avontstont: ende (g) ontrent den ondergangh der sonne geboodt Josua, dat men sijn doode lichaem van den houte afname, gelijk de Godlyke Wet Deut. 21: 22, omtrent de opgehangenen, bepaeld had, ende nadat sy het lijk hadden afgenomen, wierpen zy het aen de deure der stadtpoorte, of ter plaets, daer de voornaemste poort, alwaer men het Gerecht pleegde te houden, geitaen had, ende zy richteden daer op, ter gedachtenis van deze merkwaerdige gebeurtenis, eenen groo-

(e) Num. 31: 22, 26. (f) Jos. 8: 2. (g) Deut. 21: 22, 23.

ten steenhoop, zijnde dezelve nog ter dier plaetse tot op desen dagh.

In de overige versen van dit Kapittel word ons verhaeld, hoe de Israëliten het Verbond met den HEER*, by de bergen Ebal en Gerizim, plechtig vernieuwd hebben.*

Mose had, Deut. 11: 29. en 27: 1., geboden, dat, wanneer Israël in Canaan zoude gekoomen zijn, de zegen en de vloek, van de bergen Gerizim en Ebal, op eene zeer staetlyke wys, ten aenhooren van het gansche volk, zouden worden uitgesproken, opdat elk zou weten, welken zegen hy te hoopen, of welken vloek hy te duchten had, naemate zy, des HEEREN geboden, al of niet gehoorzaemden.

Mose had ook te gelijk een opstel gemaekt van die vloeken en zegeningen, welke het volk moesten worden voorgelezen, en een voorschrivt gegeven, hoe deze afkondiging van zegeningen en vloeken, met Godsdienstige plechtigheden, onder het offeren van Brand- en Dank-offeren, geschieden moest.

Josua was thans, met de Israëliten, in Canaan; zy hadden reeds het heil des HEEREN gezien, en stonden nu gereed, om hunne overwinningen voort te zetten, volgens het gene hun voorzegd was, nae het Verbond, het welk de HEER met hun gemaekt had. Dus besloot de Veldheer, dat het nu zeer voegzaem wezen zoude, om ter verdere bemoediging van het volk, de voorwaerden van dat Verbond, aen allen Israëliten, op eene plechtige wijs, te verlevendigen, gelijk hem bevolen was te doen, wanneer hy by de bergen van Ebal en Gerizim zoude gekomen zijn. Ai toch lag zoo ver niet van deze bergen af, dat hy zich verplicht zou rekenen, deze plechtigheid uit te stellen, tot dat het land verder was ondergebracht.

Sommigen oordeelen wel, dat deze plechtige Verbonds-vernieuwing, welke hier verhaeld wordt, eerst naderhand verricht zy, toen de Israëliten hunne legerplaets te Gilgal opgebroken, en naer Silo verlegd hadden. Dan, wanneer men

men den eenvouwigen ſtijl der Geſchiedſchrijveren in het oog houdt, ſchijnt zulk eene verſchikking, in de orde der gebeurtenisſen, niet ligtelyk te kunnen toegeſtaen worden.

30. Na de verovering dan van Ai; Doe Joſua het leger had doen optrekken naer Ebal, werwaerds hy ook, nae alle gedachten, dat gedeelte van het leger zal hebben op-ontboden, het welk zich reeds, ten Oosten der Jordane, in de ervenis gevestigd had, vermids geheel Israël, by de aenſtaende plechtigheid, een algemeen belang had; doe bouwde Joſua eenen altaer den HEERE den Godt Iſraëls, niet op Gerizim, maer op den vloek-bergh Ebal, als wilde hy, ter plaetſe, daer de vloeken zouden worden uitgeſproken, in de offeranden, de middelen der genade aenwijzen, en den weg der verzoening met God, ter wechneming der vloeken en ter verwerving der zegeningen, afmalen.

31. Dit alles deed Joſua, (*h*) Gelijck als Moſe de knecht des HEEREN den kinderen Iſraëls geboden hadde, Deut. 11 en 27. achtervolgens 't gene dat daer geſchreven is in 't wetboeck Moſe. Hy bouwde eenen altaer van geheele ſteenen, het welk, in zulk eene buitengewoone gelegenheid, geoorloovd was, anderszins mogt men niet offeren, dan op den Altaer in het Heiligdom. Deze Altaer was dan ook ſlechts gemaekt van ruuwe ſteenen, over dewelcke men geen yſer bewogen en hadde, om dezelve te behouwen en te fatſoeneeren: want, zoodrae zy tot het tegenwoordig oogmerk gediend had, moest zy aenſtonds worden afgebroken: ende daer op offerden ſy den HEERE brand-offeren, oock offerden ſy danck-offeren, om daervan vervolgens te eten, en, als op een Verbondsmael, vrolyk te zijn voor het aengezicht des Heeren.

32. (*i*) Aldaer richtte Joſua ook groote ſteenen op, en beſtreek dezelve met kalk, om de Wet daerop des te beter en des te zichtbarer te kunnen ſchrijven, toen ſchreef hy oock op deze gemelde ſteenen een dobbel van de wet Moſe, dat is de tien geboden, waervan het andere

(*h*) Exod. 20: 25. Deut. 27: 4. (*i*) Deut. 27: 3.

dubbeld, op twee steenen tafelen, in de Arke, bewaerd werd, welcke Wet hy Josua, dus openlyk geschreven heeft voor het aengesichte der kinderen Israëls, opdat deze, ten allen tijde, de voorwaerden konden lezen, op welke zy in Canaan ingeleid waren, en vervolgens de beloovde zegeningen genieten konden.

33. Ende die gansche plechtigheid werd verricht, in het gezicht van de Arke des Verbonds, dat byzonder teeken der tegenwoordigheid van JEHOVAH, Israëls grooten Koning. Het schijnt, dat die Verbonds-Ark, tot deze plechtigheid, mede uit het Heiligdom is opgevoerd; niet alleen om den luister van die plechtigheid te vergrooten, maer ook om de gemoederen der Israëliten met des te meer ontzach en eerbied te vervullen: gantsch Israël althans, met sijne Oudtste, ende Amptlieden, ende sijne Rechters, stonden aen dese ende aen gene zijde der Arke, voor de Levitische Priesteren, die de Arke des Verbonts des HEEREN droegen, soo vreemdelingen als inboorlingen, eene helft daer van tegen over den bergh Gerizim, ende eene helft daer van tegen over den bergh Ebal: gelijck als Mose de knecht des HEEREN bevolen hadde, om het volck van Israël in 't eerste te segenen; om eerst den zegen over het volk uit te spreken, en daerna ook den vloek aen 't zelve voor te stellen.

34. Ende daer na las hy overluyt, of liet door de Priesteren lezen, alle de woorden der wet, voorts de segeninge ende den vloeck, nae alles dat in het wetboeck geschreven staet.

35. Daer en was niet een woort van al 't gene dat Mose geboden hadde, dat Josua niet overluyt en las of liet lezen (*k*) voor de geheele gemeynte Israëls, ende de wijven, ende de kleyne kinderen, ende de vreemdelingen, die in 't midden van hen wandelden.

(*k*) Deut. 31: 11.

HET IX. KAPITTEL.

De Gibeoniten verzoeken den vrede, op eene bedrieglyke wys van Josua, en verkrijgen denzelven.

Vooraf verhaelt de gewijde Geschiedschrijver, hoe alle de Canaanitische Koningen zich te zamen verbonden, om den voortgang der overwinningen van Israël, met geweld van wapenen, te stuiten, vs. 1, 2. — De LXX Grieksche Overzetters hechten deze woorden onmiddelyk aen vs. 29. van het voorgaende Kapittel, en dan laten zy daerop volgen, het gene Kap. 8: 30-35, omtrent Ebal en Gerizim gezegd wordt. Maer voor deze verschikking is geene reden altoos. — De aenteekening, welke wy hier vs. 1, 2. vinden, kan men beschouwen, als een algemeen opschrivt, voor de geheele geschiedenis der verdere inneming van Canaan. Hier ontmoeten wy de toerusting ten strijde tegen Israël, van alle die Vorsten, van welke ons sommigen, in het Zuiden van Kanaan, zullen voorkomen Kap. 10: 1, 5, en sommigen in het Noorden Kap. 11: 1-3.

1. Ende het geschiedde, doe [*dit*], namelyk het innemen van Jericho en Ai, hoorden alle de Koningen, die aen dese zijde der Jordane waren, op 't gebergte, ende in de leegte, ende aen alle havenen der grooter zee, tegen over Libanon: De Hethiten, ende de Amoriten, de Canaaniten, de Pheriziten, de Heviten, ende de Jebusiten.

2. So vergaderden sy hen t'samen om tegen Josua, ende tegen Israël te krijgen, eenmoediglick.

Door het maken van de volgende aenmerkingen, schijnen my deze beide versen best te zullen opgehelderd worden.

I. Onder den naem van *Koningen*, moeten wy ons zekere

Vorsten verbeelden, die het gebied voerden over eene zekere voorname Stad, midsgaders over de mindere Steden, vlekken en dorpen, welke aen het Rechtsgebied van die Hoofdstad onderhoorig waren.

II. Die Koningen waren *aen deze zijde der Jordaen*, dat is aen de Westzijde, in het eigenlyk gezegde Canaan, in onderscheiding der Amoriten, die aen gene of de Oostzijde van die rivier gewoond hadden. — Zy waren *op het gebergte en in de laegte*. Canaan was een land van bergen en dalen. 'Er was een zwaer gebergte, het welk meerendeels midden door Canaan liep; behalven de vruchtbare dalen, waren 'er schoone valleien, zoo ten Oosten langs de Jordaen, als ten Westen langs de Middellandsche Zee. Ook waren zy *aen alle havenen der grooter zee*. De Middellandsche zee word de *groote zee* genaemd, in tegen-overstelling van de Galileesche zee, of het meir Gennezareth, welke binnen Canaan gelegen was. De Middellandsche zee was de Wester grenspael van Canaan. Aen dien kant waren verscheiden zeehavens, by neeringrijke koopsteden, welke mede hare Koningen hadden. — *Libanon* was een gebergte, het welk ten Noorden van Canaan gelegen was, en het zelve van Syrien affcheidde. — *Alle de havenen der grooter zee, tegen over Libanon*, zijn de Noordelyke zeehavens van Canaan, welke naer Phænicie strekten, in onderscheiding van de Zuidelyke, welke door de Philistijnen bewoond werden, en deze laetste, die zelve vreemdelingen waren in Canaan, hebben zich tegen de Israëliten niet verzet, dan lang na Josua.

III. De namen der volkeren, over welke de gemelde Koningen het bewind voerden, vinden wy vs. 1-5. *de Hethiten, en de Amoriten, de Canaaniten, de Phereziten, de Heviten en de Jebuziten.* Hier worden maer zes volkeren van Canaan opgenoemd, of schoon 'er eigenlyk zeven waren, welke de HEER alle verbannen had. De Girgasiten worden hier onder de andere begreepen, gelijk meermalen geschiedt Exod. 3: 8. Deut. 20: 17. 1 Kon. 9: 20.

IV. Alle deze Koningen *vergaderden zich te zamen, om tegen Josua en Israël te krijgen, eenmoediglyk*, vs. 2. — Het

schijnt,

schijnt, dat 'er by deze Koningen, schoon elk een onafhangelyk Vorst was in zijne eigen Stad, eenige ondergeschiktheid hebbe plaets gehad, misschien wel, door een onderling verdrag, om de algemeene belangen van Canaan gezamenlyk te verdeedigen. Op deze wys schijnt de Koning van Jerusalem de Opperste geweest te zijn, in het Zuiden, en die van Hazor, in het Noorder-deel van Canaan. Vergel. Kap. 10: 1-5. en 11: 1-3. — Het schijnt, dat deze verbondene Koningen gedacht hebben, dat de Israëliten geen voornemen hadden, om het land Canaan zelve te bemachtigen, maer dat zy, nae de gewoonte der Arabieren, de grenzen wilden afstroopen, en dat Josua, hun Opper-Bevelhebber, wanneer hy het land verder zogt in te dringen, zijn hoofd wel stooten zoude, aen de gesterkte Steden Jericho en Ai. — Maer nu zy hoorden, dat die voormuuren van Canaan ingenomen, dat de inwooners neergehouwen, en die vestingen geslecht waren, begreepen zy, dat de onderneming der Israëliten van verder uitzicht ware, en hoe eer zoo beter moest gestuit worden. — Zy hielden daerom eene algemeene Rijksvergadering, het zy in persoon of liever door hunne afgezanten, om te overleggen, wat men, in deze zorgelyke omstandigheden, doen zoude, of zich aen Josua te onderwerpen, of den kans van den oorlog te beproeven. — Men besloot tot het laetste, en dat wel *eenmoediglyk*; men stelde, met eenpaerige stemmen, vast, dat elk een Vorst, op het eerste opöntbod, met zijne gewapende manschap, ter bepaelder plaets verschijnen zoude, om den algemeenen vyand, met vereende krachten, te keer te gaen.

Tusschen beide verhaelt nu de Geschiedschrijver, de bedrieglyke handelwijs der Gibeoniten, omdat deze zaek, in den aenmerkelyken weg der Godlyke bestiering, aenleiding gav, dat alle de gemelde Koningen in eens verslagen wierden, gelijk uit Kapittel X blijken zal.

3. Als de inwoonders te Gibeon hoorden wat Josua met Jericho ende met Ai gedaen hadde:

Dit *Gibeon* was eene aenzienlyke Stad, liggende 40 Stadien, of 5 Romeinsche Mijlen, dat een uur en drie kwartier gaens was, ten Noord-Westen van Jerusalem. Zy droeg dezen naem, nae hare verhevene legging, even als Geba en Gibea. In later tijd behoorde zy tot het ervdeel van Benjamin, Kap. 18: 25. — Het was eene groote Stad, als eene der Koninglyke Steden Kap. 10: 2; evenwel was het geene Koninglyke Stad: want op de lijst der Koninglyke Steden Kap. 12: 9-24. wordt Gibeon niet geteld. — De Regeeringswijs schijnt derhalven de gedaente van een Gemeenebest gehad te hebben. Nu zal men ook begrijpen, waerom 'er niet van den Koning der Gibeoniten gesproken wordt, maer wel van hunne *Oudsten* vs. 11.

By de *inwooners* van *Gibeon* voegden zich ook die van *Cephira*, *Beeroth* en *Kiriath Jearim* vs. 17. Deze steden zullen onder het Rechtsgebied van Gibeon behoord hebben. — Uit het een en ander mogen wy besluiten, dat de Gibeoniten eene volkplanting waren van de Heviten, die een vry Gemeenebest hadden opgericht, en dat 'er tot dit Gemeenebest vier Steden behoorden, van welke Gibeon de Hoofdstad was.

Men vraegt, of de Gibeoniten, in dien algemeenen raedslag der Canaanitische Koningen, om tegen Israël te strijden vs. 1, 2, mede gestemd hebben? — Dit zou men haest denken moeten, omdat zy zulk eene aenzienlyke Stad bewoonden, by welke wy Kap. X zien zullen, dat de Koningen van Canaan zoo veel belang stelden; maer dat zy naderhand, begrijpende, dat de vereënde macht der Canaaniten niet bestand ware, tegen die macht, welke Israël ondersteunde, tot andere gedachten gekomen zijn.

Althans toen zy hoorden, hoe Josua, met de inwooners van Jericho en Ai gehandeld had, hen allen verdelgende, oordeelen zy dat geweldige tegenstand hen allen in doodsgevaer brengen zoude, en dat 'er niets raedzamer ware, dan de toevlucht tot list en bedrog te nemen.

4. So handelden sy oock arglistelick, zoo wel als de Koningen, die zich heimelyk tegen Josua verbonden hadden: evenwel sloegen zy eenen geheel anderen weg in, ende gingen henen, te weten eenigen uit dit volk, denkelyk man-

mannen van aenzien en beleid, aen welke men, in eene algemeene Staetsvergadering te Gibeon, deze onderneming had aenbevolen en toebetrouwd, ende deze veynsden sich gesanten te zijn, die van zeer verre kwamen, ende sy namen oude sacken voor hunne spijzen op hare esels, ende oude ende gescheurde, ende t'samengebondene lederen wijnsacken; gelijk men in oude tijden gewoon was, de wijnen te vervoeren in zakken, welke van leder gemaekt waren.

5. Oock hadden zy oude ende bevleckte of *t'zamengeplakte* schoenen, die van lappen aen elkander hongen, aen hare voeten, ende sy hadden oude kleederen aen: ende al het broot dat sy op hare reyse hadden, was droogh [*ende*] beschimmelt, uitgeslagen met stippen; of dooreten van mijten en ander ongedierte.

Dit alles diende, om eene vertooning te maken, als of zy van verre kwamen, en de Israëliten in een begrip te brengen, dat zy tot de inwooneren van Canaan niet behoorden.

6. Ende sy gingen tot Josua, die, van den optocht tegen Ai, wedergekeerd zijnde, zich thans bevond in 't leger te Gilgal: ende sy seyden tot hem, ende tot de mannen Israëls eene volslagen onwaerheid: Wy zijn gekomen uyt verren lande, wy behooren niet tot de Canaaniten, welke gy voornemens zijt te verdelgen, en derhalven kunnen wy, als afgezanten van ons volk, vryelyk met u handelen, onze Natie heeft eene byzondere achting voor de uwe; en daerom so maeckt nu een verbont met ons, van onderlinge hulp en vriendschap.

Maer, zal men denken, waertoe deze list? de Gibeoniten hadden immers vrede met Israël kunnen maken, indien zy zich onbepaeld hadden willen onderwerpen. Zoo begrijpen het sommigen, die meenen, dat de aenbieding van vrede Deut. 20: 10, 11. ook aen den inwooneren van Canaan, moeste gedaen worden. Deze antwoorden, op de voorgestelde bedenking. — Dat alle de byzondere omstandigheden van zaken ons niet genoegzaem bekend zijn. De Gibeoniten, voegen zy er by, schijnen, uit het lot der inwooneren van Jericho en Ai, begreepen te hebben, dat alle de Canaaniten, zonder eenige

verschooning, moesten uitgeroeid worden, en niet geweten te hebben, dat de Israëliten hun eenigen voorslag van vrede doen mogten. En zoo zy hier iets van geweten hebben, zullen zy gedacht hebben, dat de algemeene raedslag der Koningen, om Israël met de wapenen te keer te gaen, alle hoop op verschooning had wechgenomen. Dan deze aenbieding was, onzes erachtens, alleen voor zulke Heidenen, die buiten Canaan woonden; en daerom veinsden de Gibeoniten, dat zy van zeer verre kwamen. Verg. onze aenteekening by Deut. 20: 10, 11.

7. Doe de gewaende gezanten van een zeer ver afgelegen land, hun voorstel by Josua gedaen hadden, zoo seyden de voornaemste mannen, de Hoofden Israëls, tot de Gibeoniten, die oorsprongelyk tot de Heviten behoorden: de geheele zaek koomt ons bedenkelyk voor; wat zou een volk, zoo ver afgelegen, als gylieden voorgeevt, dat het uwe is, bewegen kunnen, om met ons een Verbond te begeeren? Misschien is de gansche zaek verdicht, misschien zijt gy Canaaniters, en woont gylieden in't midden van ons, in het binnenste van Canaan, het welk wy thans bezig zijn, in ons bezit te nemen; hoe sullen wy dan een verbont met u maken? want met de volken van Canaan mogen wy geen verbond van vriendschap aengaen, noch dulden, dat zy eene vrye inwooning onder ons hebben, vergel. Exod. 23: 32. en Deut. 7: 2.

8. Sy dan seyden tot Josua, Wy zijn uwe knechten.

Men zou dit zeggen wel kunnen opvatten, als een beleevd verzoek van verschooning, als wilden zy zeggen: wy vragen wel nedrig verschooning, het is ver van ons, dat wy u, door eenige valschheid, zouden willen bedriegen. — Maer liever zouden wy het nemen, als eene nadere openlegging der voorwaerden van het Verbond, het welk zy begeerden, zoodat zy wilden te kennen geven: wy onderwerpen ons volkomen aen uw goedvinden, het zal ons Volk en Overheden eere genoeg wezen, met Israël in een Verbond te staen, bepaelt gylieden zelvs de voorwaerden, nae uwe bekende bescheidenheid. vergel. vs. 11.

Dan, Israëls Veldheer was met dit algemeene niet voldaen,

hy

hy wilde nadere opening van zaken hebben: doe seyde Josua tot hen, Wie zijt gylieden, ende van waer komt gy?

9. Sy nu seyden tot hem, Uwe knechten zijn uyt seer verren lande gekomen, om den name en den roem des HEEREN uwes Godts: want wy hebben sijn geruchte gehoort, ende alles wat hy in Egypten gedaen heeft. Wy hebben van de verbazende wonderen gehoord, welke JEHOVAH, dien gy als uwen God dient, ten uwen behoeve, in Egypten gedaen heeft; hier uit hebben wy bemerkt, dat gylieden door eenen zeer grooten en machtigen God begunstigd wordt, daerom hebben wy eene zeer byzondere achting voor uwe Natie opgevat.

10. Ende deze onze achting is naderhand nog al grooter geworden, toen wy (*a*) alles gehoord hebben, wat hy, die Jehovah, uwe God, gedaen heeft den tween Koningen der Amoriten, die aen gene zijde der Jordane waren; Sihon den Koningh van Hesbon, ende Og den Koningh van Basan, die te Astaroth [*woonde*]:

Van den doortogt door de Jordaen, en de wonderdadige inneming van Jericho en Ai zwijgen zy stil, als of zy daer nog niets van weten; om de vertooning te blijven maken, dat zy van zeer verre kwamen.

11. Daerom spraken tot ons onse Oudtste, de Overheden van ons vry Gemeenebest, want eenen Koning hebben wy niet, ende alle de inwoonders onses lants, seggende: Neemt reyskost met u in uwe handen op de reyse, ende gaet haer, de beroemde Natie der Israëliten, te gemoete: ende segt tot haer, Wy zijn ulieder knechten; So maeckt nu een verbont met ons.

12. Dit ons broot hebben wy warm tot onsen teerkost uyt onse huysen genomen, ten dage doe wy uyttogen om tot ulieden te reysen: maer siet, nu is 't droogh, ende 't is beschimmelt.

(*a*) Num. 21: 24, 34. Deut. 1: 4.

13. Ende dese ledere wijnsacken die wy gevult hebben, waren nieuwe, maer siet, sy zijn gescheurt: ende dese onse kleederen, ende onse schoenen zijn oudt geworden van wegen dese seer lange reyse.

14. Doe namen de aenzienlykste mannen, de Hoofden Israëls, van haren reyskost, van het brood en den wijn der Gibeoniten, om het zelve te bezien en te proeven, en daer door de zaek te onderzoeken: ende sy en vraegden 't den mont des HEEREN niet, zy pleegden met den HEERE geen raed, die, door den Hoogepriester met de Urim en Thummim gevraegd zijnde, antwoord pleegde te geven. Zy handelden derhalven voorbarig en ligtvaerdig, en dat in eene zaek van zoo groot gewicht, en daer zoo veele redenen waren, om bedrog te vermoeden.

De eerste woorden, welke de onzen dus vertaelen: *doe namen de mannen van haren reiskost*, zou men misschien beter, op volgende wijs, overzetten. Zy, de Israëliten namelyk, *namen de mannen* van Gibeon aen, *van wege hunne teerkost*. De eenige grond. op welken de Israëliten de Gibeoniten, als gezanten uit zeer ver afgelegen landen, aennamen, bestond hierin, dat hunne gansche toerusting, ook zelvs hunne teerkost, de vertooning maekte, van zeer oud te zijn.

15. Ende Josua maeckte vrede met hen, hy verzekerde den Gibeoniten, dat zy van de zijde der Israëliten niets kwaeds te vreezen hadden, ende hy maeckte een verbont met hen, dat hyse by het leven behouden soude: dit was de eenige voorwaerde van Israëls zijde, dat de inwooners van Gibeon niet zouden gedood, noch met den Canaaniten gelijk gesteld worden; en de laetsten beloovden van hunnen kant, dat zy den Israëliten, als knechten, zouden onderworpen wezen: ende de Overste der vergaderinge, de Oudsten, uit de onderscheiden stammen, die den Staets-Raed van Josua uitmaekten, swoeren haer by Jehovah.

16. Ende 't geschiedde ten eynde van drie dagen, na dat sy 't verbont met haer gemaeckt hadden; so hoorden en vernamen sy, de Israëliten namelyk

lyk, dat ſy, met welken zy het gemelde Verbond gemaekt hadden, hare naebueren waren, ende dat ſy in 't midden van haer en van Canaan waren woonende.

17. Want doe de kinderen Iſraëls westwaerts voorttogen, ter verovering der overige Steden van Canaan, ſo quamen ſy ten derden dage aen hare ſteden, te weeten de Steden der gener, met welker afgezanten zy een verbond gemaekt hadden: hare ſteden nu waren Gibeon, ende Cephira, ende Beëroth, ende Kiriath Jeärim.

Cephira behoorde naderhand aen Benjamin, ook na de Babyloniſche gevangenis Kap. 18: 26. Ezra 2: 25. Neh. 7: 29, zoo was het ook gelegen met *Beëroth* Kap. 18: 25. 2 Sam. 4: 2. Ezra 2: 25. Neh. 7: 29. *Kiriath Jearim* ſtaet wel op de lijst der Steden van Benjamin Kap. 18: 26, maer Kap. 15: 60. word zy ook onder de Steden van Juda gerekend, omdat zy op de grenzen lag, alwaer die beide ſtammen aen elkander grensden Kap. 18: 9, 10. Onlangs was haer naem Kiriath Baal of Baäla, maer nu heette zy, nae den berg Jearim, Kiriath-Jearim, de Stad by het gebergte Jearim. Naderhand is zy, in de Heilige Geſchiedenis, zeer bekend geworden, vooral door het verblijv der Verbonds-Arke, in het huis van Abinadab 1 Sam. 7: 1, 2. — Aen deze Steden, welke Westwaerts van Gilgal lagen, kwamen de Israëliten, om dezelve aen te tasten. Maer de Overheden gingen Joſua te gemoet, verklaerden hem het bedrog, zy beriepen zich op het Verbond, het welk hy met hunne afgezanten gemaekt, en den eed, welken hy gezworen had.

18. Ende daerom de kinderen Iſraëls en ſloegenſe niet, om dat de Overſte der vergaderinge haer geſworen hadden by den HEERE den Godt Iſraëls: daerom murmureerde de gantſche vergaderinge tegen de Overſte, de menigte was gansch onvergenoegd over deze handelwijs van Joſua en de Hoofden hunner ſtammen.

Indedaed de menigte der Israëliten had zeer veele redenen, om onvergenoegd te wezen. — (1). De HEER had bevolen, dat Israël met de Canaaniten geen verbond maeken

zoude. Exod. 34: 12. Deut. 7: 2, en dat zy alle de inwooners van Canaan, ten eenenmael moesten uitroejen. Deut. 20: 10, 12, 16, 17. (2). Daerenboven hadden de Gibeoniten zeer valſchelyk gehandeld; en zich bediend van volſtrekte leugenen. (3). Hier kwam nog by, dat men met grond te vreezen had, dat de Gibeoniten den nakomelingen tot eenen ſtrik dienen zouden, en 'er veelen verleiden tot afgodery. (4). Misſchien heeft men ook wel het jongſte voorbeeld van Achan aengevoerd, die, door iets uit den roov van Jericho te nemen, eenen ban over het volk gebracht had; en er uit afgeleid, dat de Gibeoniten hun nog veel meer tot eenen ban verſtrekken zouden.

Dezelvde murmureering was zeer gevaerlyk. Zy kon Israël geſtuit hebben, in de gewilligheid tot het veroveren van Canaan. Ook hadden de gewapende Koningen van Canaan, het leger, in die verwarring, kunnen overvallen en verſlaen.

Evenwel het gedrag der Oudſten was zeer beſcheiden, en recht geſchikt, om de morrende menigte tot bedaeren ie brengen.

19. Want doe het volk aen het muiten was, ſeyden alle de Overſte tot de gantſche vergaderinge, Wy hebben haer geſworen by den HEERE den Godt Iſraëls; daerom en kunnen wy haer niet aentaſten, wy moeten onzen eed, hoe onbedachtzaem ook gedaen, heilig houden; ons woord kunnen wy niet breken, de Gibeoniten moeten geſpaerd wordnn.

20. Dit ſullen wy hen doen, dat wyſe by 't leven behouden: op dat geen groote toorn over ons en zy, om des eedts wille, dien wy hen geſworen hebben.

21. Voorder ſeyden de Overſte tot haer, Laetſe alleenlyk leven, maer wy zullen hen tot de laegſte diensten ſchikken, en maken dat het ganſche volk nut van hun hebbe, ende laetſe houthouwers, ende waterputters zijn der gantſcher vergaderinge; dan zal gansch Israël, door hunne diensten, van laege en moeilyke bezigheden ontlast worden, zonder dat zy eenig eigendom, van huizen, ſteden en landeryen hebben zullen, gelijck of naedien de

Over-

Overſte tot haer geſeyt en het met eenen eed bevestigd hebben, dat zy in het leven zouden geſpaerd worden.

22. Ende Joſua riepſe, de gezanten, met welken hy het Verbond gemaekt had, ende ſprack tot haer, ſeggende: Waerom hebt gylieden ons bedrogen, ſeggende, Wy zijn ſeer verre van ulieden geſeten, daer gy in 't midden van ons zijt woonende? en tot de volken van Canaan behoort?

23. Nu dan; wy zullen onzen eed houden, en alle de inwooners van uwe ſteden laten leven; maer uwe bedrieglyke handelwys is allerverfoeilykst, draegt 'er de rechtmatige ſtraffen van! vervloeckt zijt gylieden, ende onder ulieden en ſullen niet afgeſneden worden knechten, nochte houthouwers, noch waterputters ten huyſe mijnes Godts, ik veroordeel u en uwe nakomelingen tot den verachtelykſten ſtaet en tot de laegſte diensten,

Men merke hier het volgende op.

Het bedrijv, tot het welk de Gibeoniten voor altoos veroordeeld worden, om *houthouwers* en *waterputters* te zijn, was zeer lastig en moeilyk: want het hout moest, in bosſchen gehakt, en allerwegen vervoerd worden. Het water moest dikwijls van zeer verre gehaeld worden. Behalven de Jordaen, had men geene rivieren in Canaan, alleenlyk waren hier en daer eenige kleine beekjes. Voorts moest men zich bedienen van eenige bronnen en fonteinen, welke hier en daer in de valleien waren, of van welputten, welke met zeer veel moeite gegraven werden. Derhalven was het putten en dragen van het water, aen de huizen der Israëliten, tot allerlei gebruik, en het aenbrengen van hout, ongemeen lastig.

Joſua ſchikte derhalven de Gibeoniten, niet zoo zeer tot dienstknechten van byzondere perſonen, maer van het ganſche volk, en vooral *ten huize* des HEEREN.

Van den HEER ſpreekende, zegt Israëls Veldheer, *mijn God*, en niet onze God. Misſchien om den Gibeoniten te doen begrijpen, dat 'er van hun eene geheele verandering van

Godsdienst gevorderd wierd. Hy wilde hun doen opmerken, dat hy ſprak van dien God, welken hy zelvs eerbiedigde, en tot wiens dienst zy zich ook begeven moesten. — Door *het huis van zijnen God* verſtaet hy den Tabernakel. Dezen moesten de Gibeoniten vooral bedienen. Er was zeer veel hout noodig voor den altaer, en zeer veel water, tot de menigvuldige wasſchingen.

In het een en ander was de handelwijs van Joſua zeer billyk en rechtmatig. — Overmids zy hem bedrogen hadden, legt hy hun de laegſte dienstbaerheid, als eene wel verdiende ſtraf, op. — Langs dezen weg zou gansch Israël zeer aenmerkelyke diensten hebben, van de Gibeoniten, en deze overdenking was zeer geſchikt, om de morrende menigte tot bedaren te brengen. — Het vonnis, het welk over de Gibeoniten word uitgeſproken, was niet zwaerer, dan het gene Noach reeds, door den Geest der Voorzegging, over Canaan bedreigd had. Gen. 9. — Ook hebben andere volkeren, in ſoortgelijke gevallen, op dergelijke wijzen, gehandeld. Zoo deden althans de Romeinen, met de Brutiers, zeker volk in Italien: want, toen Hannibal, met een leger, in Italien, gevallen was, en de Romeinen, in eenige veldſlagen, de nederlaeg bekomen hadden, vielen de Brutiers het eerst aen Hannibal toe; het gene de Romeinen zoo kwalyk namen, dat zy, na den aftogt van Hannibal, de Brutiers niet meer in den krijgsdienst dulden, noch voor bondgenooten houden wilden. Zy veroordeelden hen tot de meest verachtelyke bezigheden, om dienstbaer te zijn, aen de afgezanten in de Wingewesten, en wel om de misdadigers te binden en te geesſelen. — Eindelyk ſtrekte deze dienstbaerheid aen de Gibeoniten tot een geduurig verwijt, dat zy uit Canaan oorſprongelyk waren, en onder den vloek lagen; als mede dat zy zich aen een zeer ſchandelyk bedrog hadden ſchuldig gemaekt.

24. Sy dan, de afgezanten der Gibeoniten, antwoordden op de vragen en het vonnis van Joſua, ende ſeyden, Dewijle het uwen knechten ſekerlick was te kennen gegeven, dat de HEERE uwe Godt ſijnen knecht Moſe geboden heeft, dat hy uliederen

den al dit lant geven, ende (*b*) alle de inwooners des lants voor ulieder aengesichte verdelgen soude: so vreesden wy onses levens seer voor ulieder aengesichten, daerom hebben wy dese sake gedaen.

25. Ende nu, siet wy zijn in uwe hant: doet gelijck het goet, ende gelijck het recht is in uwe oogen ons te doen, wy onderwerpen ons in alles aen u, en laten ons lot aen uwe bescheidenheid over.

26. So dede hy haer alsoo, hy schikte hen tot de laegste diensten, ende hy verlostese van de hant der kinderen Israëls, dat syse niet doot en sloegen. Waertoe het misnoegde volk schijnt de toebereidselen reeds gemaekt te hebben.

27. Also gaffe Josua over ten selven dage tot houthouwers, ende waterputters der vergaderinge, ende dat tot den altare des HEEREN, tot desen dagh toe, aen de plaetse die hy verkiesen soude, tot den zetel van den openbaren Godsdienst, daer zullen zy vooral dienen.

Ten slotte zijn 'er nog eenige vragen te beantwoorden.

A. Bleeven de Gibeoniten Heidenen, of zijn zy Jodengenooten geworden? — Over het algemeen geloovt men het laetste. Maer 'er is geen genoegzaem bewijs voor. Althans ten tijde van Koning Saul, stonden zy nog bekend, als Amoriten, en geheel onderscheiden van de Israëliten, 2 Sam. 21: 2.

B. Waer hebben zy onder Israël gewoond? — Voornamelyk hebben zy zich onthouden by het Heiligdom, om aldaer brandhout en water te bezorgen, voorts waren zy allerwegen, door het gansche land verspreid.

C. Heeft de HEER deze verordening van Josua goedgekeurd? zekerlyk ja. Dit bleek allerduidelykst, toen Saul de Gibeoniten, in zijnen yver, zogt te slaen, waerover de HEER Israël eenen driejaerigen honger toezond 2 Sam. 21: 1-11.

(*b*) Deut. 7: 1, 2.

D. Hoe lang hebben de Gibeoniten, in dezen dienst, volhardt? — Naderhand vind men de Gibeoniten niet, met hunnen eigen naem, genoemd. Evenwel schijnen zy onder de *Nethinim* of *gegevenen* te behooren, waervan men eerst na de Babylonische gevangenis gewag vindt. Tot deze *Nethinim* zullen behoord hebben, de overgelatene uit de Midianiten, die aen den Leviten gegeven waren. Num. 31: 29, deze Gibeoniten, en, zoo als sommigen meenen, de knechten van Salomo. Vergel. Ezr. 2: 5, 8. Neh. 7: 60, 78. — Men wil, dat de Gibeoniten, tot de laetste tijden toe, zoodanig in verachting gebleeven zijn, dat men hen als bastaerden beschouwde, aen welken geene Dochters uit de Israëliten mogten Huwelyken.

E. Was dit geval der Gibeoniten van zooveel aenbelang, om zoo uitvoerig te worden aengeteekend? — Zekerlyk ja. Deze gebeurtenis gav aenleiding tot het gene Kap. X verhaeld werd. — Omdat de Gibeoniten zich aen Israël hadden onderworpen, werden zy, door de t'zaem verbondene Koningen belegerd, en dit baende den weg, dat alle deze Koningen, in éénen Veldslag, met hunne onderdanen, geheel en al werden uitgeroeid.

Josua keerde derhalven weder naer zijne voorige legerplaets te Gilgal, alwaer wy hem Kap. 10: 6. zullen aentreffen.

HET X. KAPITTEL.

De doorluchtige overwinning, welke Josua op vijf Koningen van het Zuidelyk Canaan bevochten heeft.

DE aenleiding tot deze gewichtigste gebeurtenis bestond hierin, dat de gemelde Koningen de Gibeoniten gewapender hand aentasten, omdat zy zich aen Israël onderworpen hadden. — Hierop zonden de Gibeoniten naer Josua, met verzoek om zijnen bystand; met dat gevolg, dat het zegenpralend

lend leger van Israël niet alleen de Gibeoniten verloste, maer ook de verëende Koningen van het Zuidelyk Canaan geheel en al te onder bragt.

1. 't Geschiedde nu, doe Adonizedek de Koningh van Jerusalem gehoort hadde, dat Josua Ai ingenomen ende haer verbannen hadde, [*ende*] Ai ende haren Koningh alsoo gedaen hadde, gelijck als hy (*a*) Jericho ende haren Koningh gedaen hadde: ende (*b*) dat de inwoonders van Gibeon vrede met Israël gemaeckt hadden, ende in 't midden derselver waren: zijnde hun, als slaven, onderworpen.

2. So vreesden sy seer; want Gibeon was een groote stadt, als eene der Koninckliicker steden: ja sy was grooter dan Ai, ende alle hare mannen waren sterck.

Laten de volgende aenmerkingen, ter nadere opheldering, dienen.

I. De eerste en voornaemste aenlegger van deze onderneming, was *Adoni-Zedek, de Koning van Jerusalem.*

Dit *Jerusalem* was eene oude en sterke Stad, welke ten tijde van Abraham, onder den naem van Salem, reeds vermaerd was. Toen werd zy geregeerd, door Melchizedek, die tevens Priester was van den allerhoogsten God. Thans droeg zy den naem van *Jebus* of *Jebusi*, als of men zeide, de Stad van Jebusi Jos. 18: 28. Richt. 19: 10, 11. Naderhand hebben de Israëliten haer den naem van *Jerusalem* gegeven. Over den oorsprong dezer benaming, die by de taelkenners verschillendlyk begreepen wordt, zal ik my niet uitlaten. Het is ons hier genoeg te weten, dat zy eene sterke en zeer aenzienlyke Stad was in Canaan, welke naderhand verwaerdigd is, met de zetel te zijn van den Godsdienst, en de Hofplaets van het Joodsche Koningrijk.

De naem van den thans regeerenden Koning was *Adoni-Zedek*, dat is, Heer der Gerechtigheid, het welk, in

(*a*) Jos. 6: 21. (*b*) Jos. 9: 15.

het zakelyke, het zelvde is, met *Melchizedek*, Koning der Gerechtigheid. Men meent, dat deze naem, den Koningen van Jerusalem, zedert de vroegste tijden, zy eigen geweest.

II. Deze Adoni-Zedek was de eerste aenlegger der onderneming tegen Gibeon. — Wy hebben Kap. 9: 1, 2. gezien, hoe de Koningen van Canaan een zeker bondgenootschap hadden aengegaen, om zich, tegen Israël, met vereende krachten, te verzetten. Onder de Koningen van het Zuidelyk Canaan, schijnt onze Adoni-Zedek in zoo ver den voorrang gehad te hebben, boven de andere Vorsten, dat hy de macht had, om zijne nabuuren op te ontbieden, wanneer hy het noodig oordeelde, en zich aen het hoofd te stellen van hunne vereende Krijgsmacht. Op dezelve wijs, schijnt Jabin, de Koning van Hazor, soortgelijk bewind gehad te hebben, over de andere Vorsten van het Noordelyk Canaan. — Uit kracht van dezen voorrang, deed Adoni-Zedek alle de Koningen van Zuider Canaan in de wapenen komen, gelijk ons, in het vervolg, nader blijken zal.

III. De aenleiding tot deze onderneming was wel in het gemeen, dat Adoni Zedek, *gehoord* had, *hoe Josua met Jericho en Ai gedaen had*, hebbende deze sterke steden bemachtigd, en de Koningen, zoowel als het volk, over den kling doen springen, maer byzonder, dat Gibeon zich aen Israël onderworpen had. — Hy *vreesde*, dat Josua, wanneer hy ook Jerusalem innam, hem, met al zijn volk, zoude ombrengen, en dat de vrees het meest veroorzaekte, was de afval der Gibeoniten: *want Gibeon was eene groote Stad, als eene der Koninglyke Steden, ja zy was grooter dan Ai, en alle hare mannen waren sterk.*

IV. Deze onderwerping der Gibeoniten oordeelde hy dan van een zeer zorgelyk vooruitzicht te wezen. — Daerdoor was de vyand hem en zijne Stad zoo veel nader bygekomen. Gibeon toch was ten Noordwesten van Jerusalem, en zeer naby aen deze Koninglyke Stad gelegen. — En, dat de zaek nog veel zorgelyker maekte, *Gibeon was eene groote Stad*, schoon de regeeringswijs de gedaente had van een Ge-

Gemeenebest, kon zy evenwel, *met de Koninglyke Steden*, in eenen rang gesteld worden. Zelvs was zy *grooter*, *dan* de Koninglyke Stad *Ai*. Dat nu zulk eene aenzienlyke Stad vrede met Israël gemaekt had, kon ook andere machtige Steden, vervoeren, om dit voorbeeld nae te volgen. — Daerenboven waren de *mannen* van Gibeon *sterk*, de inwooners maekten een machtig volk uit, het waren kloeke helden. Indien zulk een machtig volk zich aen Israël onderwerpt, dacht Adoni-Zedek, wat zullen dan mindere Steden doen. — Eindelyk begreep hy nog, dat de Vorsten van Canaan niet alleen de Gibeoniten verloren hadden, maer zelvs, dat deze kloeke helden zich, uit kracht van den gemaekten vrede, zouden verplicht oordeelen, om de belangens van Israël te helpen bevorderen, en de wapenen op te vatten, tegen hunne eigen landgenooten.

V. Het een en ander in aenmerking nemende, oordeelde hy het raedzaem de Gibeoniten, met geweld van wapenen, aen te vallen. Gelukte deze aenslag, dan zouden niet alleen de andere volkeren van Canaan werden afgeschrikt, om het voorbeeld van Gibeon nae te volgen, maer men zou zich zelvs van hunne Steden, nadat men dezelve over meesterd had, bedienen kunnen, om den voortgang der overwinningen van Israël des te beter te stuiten.

VI. Alleen was hy niet in staet tot deze onderneming, vooral daer Josua, met zulk eene ontzachlyke macht, te Gilgal, gelegerd was, 'er waren de vereende krachten toe noodig, van de Koningen, die met hem in bondgenootschap stonden.

3. Daerom sondt Adonizedek Koningh van Jerusalem boden tot Hoham den Koningh van Hebron, ende tot Piream den Koningh van Jarmuth, ende tot Japhia den Koningh van Lachis, ende tot Debir den Koningh van Eglon, seggende:

4. Komt op tot my met uwe gewapende Krijgsbenden, ende helpt my, dat wy Gibeon slaen: om datse vrede gemaeckt heeft met Josua, ende met

de kinderen Israëls, die niets anders beoogen, dan ons allen, den een na den anderen, te vernielen.

Ter nadere beschrijving van deze verbondene Koningen diene het volgende.

Onder de Vorsten, welke Adoni-Zedek op ontbood, werd eerst geteld *Hoham, de Koning van Hebron.* Dit *Hebron*, het welk reeds, in de geschiedenis der Aerts-Vaderen bekend was, lag zeven uuren ten Zuiden van Jerusalem, en voerde het bewind over eenige mindere Steden, welke in hare nabuurschap gelegen waren; zoodat *Hoham*, de tegenwoordige Koning, vry wat gewapende manschap konde opleveren, vergel. vs. 37. — De ander was *Piream de Koning van Jarmuth*; dit *Jarmuth*, denkt men, dat eene Koninglyke Stad geweest zy, westwaerts van Jerusalem gelegen. — De derde was *Japhia, de Koning van Lachis*, zijnde eene Stad ten Zuidwesten van Jerusalem. — Eindelyk kwam 'er nog by *Debir, de Koning van Eglon*; dit *Eglon*, meent men, dat ook ten Zuidwesten van Jerusalem, tusschen Lachis en Hebron, gelegen hebbe.

5. Doe de gemelde Koningen de boodschap van Adoni-Zedek ontvangen hadden, bewilligden zy aenstonds in zijn voorstel, op dit opontbod werden de manschappen versamelt, welke tot den krijg bekwaem waren, ende de gewapende Keurbenden dezer Vorsten quamen moedig op naer Jerusalem, om van daer, vereenigd met het leger van Adoni-Zedek, naer Gibeon te trekken. Zy alle trokken gezamentlyk op, vijf Koningen der Amoriten, de Koningh van Jerusalem, de Koningh van Hebron, de Koningh van Jarmuth, de Koningh van Lachis, de Koningh van Eglon, sy, ende alle hare legers: ende sy belegerden Gibeon, ende krijgden tegens haer: zy vielen op de mannen van die groote Stad aen, met voornemen, om alle de inwooners te vernielen, en daer door alle andere Canaaniten afteschrikken, van het laf hartig en trouwloos voorbeeld der Gibeoniten na te volgen.

Men mag hier vragen, hoe kunnen deze vijf Vorsten

Ko-

Koningen der Amoriten genaemd werden, daer de Amoriten Kap. 9: 1. van de Hethiten en Jebusiten onderscheiden werden, terwijl Hebron tot de Hethiten en Jerusalem tot de Jebusiten behoorden? dan men wete, dat het woord Amoriten eene algemeene benaming was, onder welke alle inwooners van Canaan begreepen werden, omdat de Amoriten het machtigste en talrijkste volk uitmaekten. Vergel. Gen. 15: 16. Amos 2: 10.

6. Doe de mannen nu van Gibeon tijding kreegen, dat deze vereenigde macht der Koningen van het Zuidelyk Canaan zich verzamelde, om hunne Stad te overweldigen, en alle de inwooners te verdelgen, namén zy de toevlucht tot de Israëliten, met welke zy in het verbond stonden; zy sonden boden tot Josua in 't leger te Gilgal, seggende: En treckt uwe handen niet af van uwe knechten, laet ons nu niet in den nood; gedenk aen het Verbond, het welk wy met u gesloten hebben, komt haestelick tot ons op met een genoegzaem getal van manschap, ende verlost ons, ende helpt ons tegen zulk eene groote overmacht, als tegen ons aenrukt: want alle de Koningen der Amoriten die op 't gebergte woonen, hebben haer tegen ons vergadert.

7. Doe de Israëliten deze boodschap ontvangen hadden, spoedden zy zich aenstonds, om de Gibeoniten te helpen; zonder uitstel toogh Josua op van Gilgal, hy, ende al het krijgsvolck met hem, ende alle strijtbare helden; dat is zoo veel manschap, als hy ter ontzetting van Gibeon noodig oordeelde, latende zooveel krijgsvolk te Gilgal, als genoegzaem was ter dekking en bewaering van deze legerplaets.

8. Dit deedt Josua evenwel niet zonder den Heer te raedpleegen: Want de HEERE hadde tot Josua geseyt, toen de Veldheer Zijnen mond vroeg, door den Hoogepriester met de Urim en Thummim, Vreest u niet voor hen, voor alle de verbondene Koningen van het Zuider Canaan: want ick hebse in uwe hant gegeven: niemant van hen sal voor uw aengesichte bestaen.

9. Alſo quam Josua snellick tot haer, de Stad der

Gibeoniten namelyk: den gantſchen nacht over was hy, om ſpoed te maken, van Gilgal opgetrocken.

10. Ende de HEERE verſchrickteſe voor het aengeſichte Iſraëls, ende hy ſloeghſe met eenen grooten ſlagh te Gibeon: ende vervolgdeſe op den wegh, daer men nae Beth-Horon opgaet, ende ſloeghſe tot Azeka ende tot Makkeda toe.

Wy mogen uit deze woorden beſluiten, dat de verbondene Koningen zich niet alleen ontzetteden, op de onverwachte aennadering van Joſua's legermacht, maer dat de HEER zelvs een algemeene verſchrikking in het leger der Canaaniten veroorzaekt hebbe, zoodat de Vorsten raedloos waren, niet wetende wat te beginnen, de Krijgshelden in wanorde door elkander liepen, en 'er voor Joſua niets anders overbleev, dan de ontroerde vyanden neer te vellen. *Hy ſloeg hen* ook, *met eenen grooten ſlag te Gibeon.* Die niet konden nedergeveld worden, *vlooden* eerst den *weg op naer Bethoron*, vervolgens naer *Azeka* en *Makkeda*. *Bethoron* lag ten Noorden van Gibeon, en werd onderſcheiden in Opper- en Neder-Bethoron, zijnde twee Steden, na by elkander gelegen, de eene op eene hoogte, de andere in de vlakte. *De weg* derhalven *daer men naer Bethoron opging*, leidde naer Opper-Bethoron; en de *afgang na Bethoron* vs. 11. was de weg naer Neder-Bethoron. *Azeka* lag Zuidwaerds van Bethoron, en *Makkeda* nog verder op ten Zuiden. — De vlucht der Canaaniten zal zich dan op deze wijs hebben toegedragen. Joſua is hen van de Oostzijde overvallen. De vluchtelingen, die de ſlagting ontkwamen, welke de Israëliten aenrichten, begaven zich, in de uiterſte verwarring, niet West en Zuidwaerds, alwaer hunne Steden gelegen waren, maer Noordwaerds, en derhalven verwijderden zy zich al meer en meer van hunne geſterkte Steden. De Israëliten vervolgden de vluchtelingen al Noordwaerds op, maer aen Bethoron gekomen zijnde, en de vlugtenden hunnen misſlag bemerkende, veranderden zy van weg, en begaven zich Zuidwaerds op, over Azeka en Makkeda, om waer het mogelyk hunne Steden te bereiken.

11. 't Geſchiedde nu doeſe voor 't aengeſichte van Iſraël vluchteden, zijnde in den afgangh van

Neder-

Neder Beth-Horon, so wierp de HEERE groote steenen op haer van den hemel, tot Azeka toe, dat sy storven: daer warender meer die van de hagelsteenen storven, dan die de kinderen Israëls met den sweerde doodden.

Dat 11de vers vordert eene nadere opheldering.

I. Welke Steenen worden hier bedoeld, wanneer de Geschiedschrijver zegt, de HEER *wierp groote steenen*, op de vluchtende Canaaniten, *van den hemel?* — Sommigen denken aen een regen van *eigenlyke Steenen*, anderen aen *Hagelsteenen* van eene verbazende groote.

Sommigen denken aen eigenlyke steenen, welke uit den Hemel zouden zijn nedergevallen, en worden deze groote steenen vervolgens *Hagelsteenen* genaemd, dan vatten zy het zoo op, als of stond; *een hagelbui van steenen.* Men heeft deze verklaring zoeken te staeven, met voorbeelden van dergelijke steenregens, welke, by de Geschiedschrijveren, gevonden worden. — De echtheid van deze berichten zal ik ditmael in het midden laten. — Ook heeft men de mogelykheid van zulken steenregen zoeken aen te toonen; eenigen denken aen steenen; die, door een onderaerdsch vuur, in de lucht waren opgeworpen; anderen aen zand en keizelgruis, door eenen wervelwind in de lucht opgenomen, en aldaer, door vermenging met salpeter, zwavel en olyachtige deelen, tot steenen geformeerd.

Wy voegen ons by die genen, die dit geval, van zeer *groote hagelsteenen*, van eene geweldige *hagelbui*, verstaen, om de volgende redenen.

1. Omdat 'er in het geheel geene noodzaek is, om aen eenen eigenlyk gezegden *steenregen* te denken. In het vervolg van dit zelvde vers, wordt uitdrukkelyk van *Hagelsteenen* gesproken: *daer waren 'er meer, die van de* HAGELSTEENEN *storven* enz.
2. 'Er schijnen zich, in de andere verklaring, verscheiden onvoegzaemheden op te doen. Het is ten eenemael onbegrijpelyk, om maer dit ééne aentemerken,

hoe zulke zwaere en versteende lichamen, en dat in zulk eene verbazende hoeveelheid, zoo lang in de lucht zouden kunnen worden opgehouden.

3. In verscheiden andere gevallen, heeft de HEER zich, ter uitoeffening van zijne geduchte grimmigheid, van Hagelsteenen bediend. Men zie Ezech. 13: 11. en 38: 22. Men denke vooral aen dien verschrikkelyken hagel, met welken de HEER Egyptenland bezogt, toen de Koning bleev weigeren, Israël te laten trekken Exod. 9:

4. Hier koomt nog by, dat onze verklaring door de LXX, door JOSEPHUS, door den Schrijver van het boek ECCLESIASTICUS, en vooral door den Propheet HABAKUK, bevestigd wordt. — De LXX vertalen de oorspronglyke woorden ook door Hagelsteenen. — JOSEPHUS, deze gebeurtenis verhalende, maekt gewag van een zwaer onweder van Donder en Blixem, vergezeld met *hagelsteenen van eene buitengewoone grooie*. — JESUS SYRACH zegt, Eccles. 46: 6, dat de HEER Josua hielp, *door geweldige sterke hagelsteenen*. — En, dat het voornaemste is, de Propheet HABAKUK, Kap. 3: 11. spreekt, even als JOSEPHUS, van een onweder van Donder en Blixem, ter dezer gelegenheid voorgevallen.

II. Dan evenwel wy moeten, in dit geval, eene zeer byzondere bestuuring der Godlyke Voorzienigheid opmerken.

Dit buitengewoone bestuur der Godlyke Voorzienigheid openbaerde zich, in de volgende byzonderheden.

1. Dat 'er, in zulk een warm land, als Canaan, en dat in den zomer, Hagel viel van zulk eene verbazende grootte, als zwaer genoeg was, om menschen en beesten te dooden.

2. Dat deze Hagel, juist op dien tijd en op die plaets, nederviel, dat dezelve, ter verdelging van zooveele Canaaniten, strekken konde.

3. Dat deze Hagelsteenen alleen de Canaaniten troffen, en niet de Israëliten. — Men moest hier evenwel de won-

de

derwerken niet, zonder noodzaek, vermenigvuldigen en denken dat de Israëliten, hoewel zy onder de Canaaniten vermengd waren, verschoond bleeven. Men moet de zaek zoo begrijpen, dat het grootste gedeelte der vluchtende Amoriten vry ver voor uit geweest zy, dat de hagelbui lijnrecht boven deze vluchtelingen hong, zonder dat de Israëliten, die de vluchtelingen najaegden, en alle de achterblijvende vyanden vast nedervelden, eenig letzel hadden van dit verschrikkelyk onweder.

4. Eindelyk, dat deze verdervende hagelbui van eenen zeer langen duur was, en de vluchtelingen volgde. Dit onweder moet verscheiden uuren geduurd hebben: want de text zegt, dat de HEER hagelsteenen, op het vluchtend leger der Amoriten, wierp *van den afgang van Bethoron af, tot Azeka toe*, een weg; die van sommigen op 6 of 7 uuren, en van anderen nog veel langer, berekend wordt.

III. Men moet zich derhalven deze zeldzame gebeurtenis op deze wijze voorstellen. — De vluchtende Canaaniten hadden, in de uiterste verwarring, eenen verkeerden weg ingeslagen. Dit naderhand bemerkende, slaen zy den weg in naer Neder Bethoron, om zuidwaerts aen naer hunne Steden te vluchten, over Azeka en Makkeda. Maer aen den afgang van den heuvel van Bethoron gekomen zijnde, barst 'er een ontzachlyk onweder los, vermengd met zware hagelsteenen, zoodat sommigen ogenblikkelyk gedood, sommigen deerlyk gekwetst, sommigen bedwelmd worden. De meesten vluchtten voort, hoopende zoowel het onweder te ontwijken, als Josua, die de gewonde en bedwelmde Amoriten ter neder velt. Dan alle poogingen der vluchtelingen waren vergeevsch. Het onweder was geduurig boven hen, en duurde eenige uuren achter een, tot dat de laetste overgebleevene Azeka bereikt hadden. — Deze Hagelbui velde zooveele Canaaniten neder, dat het getal der genen, die door de Hagelsteenen gedood werden, veel grooter was dan dat der genen, welke de Israëliten, met hun zwaerd, verslagen hadden.

Hier op volgt het verhael van een zeer verbazend wonderwerk, door het welk de dag verlengd werd, op dat Josua tijd zoude hebben, om de Amoriten geheel uitteroejen vs. 12-14.

12. Doe de Israëliten de vluchtende Amoriten najaegden, en 'er zooveelen versloegen, als 'er door hagelsteenen gewond of bedwelmd waren, sprack Josua, in een ernstig gebed, tot den HEERE, ten dage als de HEERE de Amoriten voor het aengesichte der kinderen Israëls overgaf, ende seyde voor de oogen, dat is, integenwoordigheid en ten aenhooren, der Israëliten, Sonne staet stille te Gibeon, ende gy mane in het dal Ajalons.

I. Eigenlyk staet 'er: Zonne *zwijg stil* te Gibeon enz. Dan men wete, dat dit woord *stilzwijgen*, van het ophouden der beweging ontleend zijnde, meermalen gebruikt worde, van een stilstaen van zaken en de ophouding van derzelver beweging, 1 Sam. 14: 9. en Jon. 1: 11, 12; en dat het ook door Josua, in dien zin, genomen worde, blijkt allerduidelykst, omdat de verhooring van zijn gebed vs. 13: daerin gesteld word, dat de *zon bleev stil staen en niet haestte om onder te gaen,*

II. Josua deed derhalven een krachtig gebed, dat de dag, op eene wonderdaedige wijs, mogt verlengd worden; buiten allen twijffel op een byzonder ingeven van Gods Geest. Zonder dit zou het ten uiterste reukeloos geweest zijn, zulk een verbazend wonderwerk van den God des Hemels te begeeren, die duizend andere middelen had, gelijk hy reeds zag in de wonderlyke hagelbui, om de Canaaniten te verdelgen. — In dit gebed betoonde hy zijnen onvermoeiden yver; men zou anders gedacht hebben, dat de volbrachte optocht, zonder in den voorgaenden nacht eenige rust genoten te hebben, hem en zijn volk, naer den avond, zoude hebben doen verlangen. — Men merke wijders in dit gebed op, de kracht van Josua's geloovs vertrouwen. Hy sprak deze woorden *voor de oogen* en ten aenhooren *der Israëliten*. Hy had derhalven geene de minste

vrees,

vrees, dat hy, in zijne hope op verhooring, zoude beschaemd gemaekt worden. — Eindelyk is 'er geen twijffel aen, of deze woorden van den biddenden Josua, zullen rasch, door het gansche leger, verspreid, en door den eenen, aen den anderen, medegedeeld zijn.

III. Tot het rechte verstand van dit 12de vers, dienen wy te weten, waer Josua zich bevond, en hoe ver de dag reeds verloopen was, toen hy dit Gebed hemelwaerds op zond.

Wat de *plaets* aengaet, alwaer Josua zich bevond; om 'er eenigzins gegrond over te oordeelen, moeten wy ons de ligging der beide plaetsen herinneren, *Gibeon* en *Ajalon*, boven welke Josua, wanneer hy dit gebed uitsprak, de Zon en de Maen gezien heeft. — *Het dal von Ajalon* was waerschijnlyk dus genaemd, naer eene Stad van denzelven naem, in die nabuurschap gelegen. 'Er wordt, in de Heilige Schrivt, van twee Steden melding gemaekt, welke den naem van *Ajalon* dragen, de eene, in de stam van Dan, in het Zuidelyke, en de andere in de stam van Zebulon, in het Noorder gedeelte van Canaan, gelegen. — Het *Ajalon*, van het welk hier gesproken wordt, was zekerlyk in het Zuider deel van Canaan gelegen, alwaer zich Josua thans bevond. — Hier werd derhalven dat *Ajalon* bedoeld, het welk naderhand aen de stam van Dan is te beurt gevallen. Deze Stad lag twee en een halv-uur westelyk van Gibeon. Hier uit bemerkt men, dat *Gibeon* en het *dal van Ajalon*, in hare strekking, Oost en Westwaerds van elkander gelegen waren.

Nu heeft Josua het gemelde gebed uitgesproken, toen hy de Amoriten tot aen Opper-Bethoron had nagezet, gelijk blijkt uit het gansche beloop van het geschied verhael. Josua sprak dit gebed uit, toen de HEER den hagel wierp op de Amoriten; dit geschiedde toen de Amoriten waren in den afgang van Neder-Bethoron; gevolgelyk bevond zich Josua, de vijanden nazettende, by en omtrent Opper-Bethoron vs. 11: 12. Dit Opper-Bethoron nu lag ten Noorden van Gibeon.

Hier uit kunnen wy ligtelyk opmaken, hoe ver de dag

gevorderd ware, of den *tijd* van Josuas gebéd. — De Veldheer, te Opper-Bethoron gekomen zijnde, het welk noordwaerds van Gibeon lag, zag hy, zich omkeerende naer Gibeon, de Zon boven die Stad. De Zon stond dan ten Zuiden van hem, lijnrecht boven Gibeon, en derhalven was het middag, een weinig voor of daerna. Deze tijdsbepaling wordt ook bevestigd vs. 13: de zon stond stil, in *het midden des Hemels.* — Josua zag de Maen boven het *dal van Ajalon.* Dit *Ajalon*, hebben wy gezegd, lag Westwaerds van Gibeon, derhalven zag Josua, by Opper-Bethoron, de maen Zuidwest van zich. Gevolgelyk was de Maen nader aen haren ondergang dan de Zon; en vermids de Maen, wanneer zy afneemt, de Zon voor uit en eerder ondergaet, mogen wy besluiten, dat het thans geen wassende maer afnemende Maen geweest zy.

De zwarte onweers wolk, uit welken de HEER de hagelsteenen wierp op de Amoriten, verhinderde Josua niet om de Zon en de Maen boven Gibeon en Ajalon te zien: want deze onweersbui was vooruit, noordwaerds van Josua, lijnrecht boven de vluchtende Canaaniten,

Men zal in het vervolg bemerken, dat deze bepaeling van tijd en plaets van zeer veel gewicht zy.

IV. Maer zou men denken, waertoe begeerde Josua eene wonderdaedige verlenging van den dag? Was het eerst middag, dan had hy tijd genoeg, om de vluchtende Amoriten na te jagen en geheel te vernielen voor den avond. — Men moet antwoorden: Wilde Josua de Canaaniten geheel vernielen, dan moest hy zorg dragen, dat die genen, die den hagel en het zwaerd der Israëliten ontkwamen, de toevlucht niet nemen konden tot hunne gesterkte Steden. De Amoriten nu waren, by vergissing, wel noordwaerds gevlucht, maer aen Bethoron gekomen zijnde, veranderden zy van weg, en vlooden zuidwaerds op, om, over Azeka en Makkeda, naer hunne Steden te komen. De naeste van hunne Steden was Hebron, maer dit Hebron lag ten minsten 10 uuren van Bethoron. Het was reeds middag, derhalven waren 'er nog maer zes uuren voor den ondergang der Zonne. De avond zou derhalven den vluchtenden vyand

ge-

gelegenheid hebben kunnen geven om te ontkomen. Dit gebed van Josua werd werkelyk verhoord.

13. Ende de sonne stont stille, ende de mane bleef staen, tot dat sich het volck van Israël aen sijne vyanden gewroken, en dezelve volkomen verdelgd hadde. Is dit niet geschreven in 't boeck des Oprechten? De sonne nu stont stille in 't midden des hemels, ende en haestede niet onder te gaen ontrent eenen volkomenen dagh.

14. Ende daer en was geen dagh desen gelijck, voor hem noch na hem, dat de HEERE de stemme eenes mans [*alsoo*] verhoorde: want de HEERE streedt voor Israël.

Het verhael van dit verbazend wonderwerk wordt, door het ongeloov, op verschillende wijzen bestreeden. Mijn oogmerk duldt niet, om het zelve opzettelyk te verdeedigen. Alleenlyk zal ik eenige vragen beantwoorden, en daerdoor, zo ik meen, genoeg zeggen, ter onderrichting van zulke Lezeren, voor welke dit werk voornaemelyk is ingericht.

I. De eerste vraeg is deze: *Heeft hier een wonderwerk plaets gehad?* — 'Er is wel geweest, die de verlenging van dezen merkwaerdigen dag, uit natuurlyke oorzaken, hebben zoeken afteleiden. Sommigen hebben gedacht, aen eene by-zon, welke dat gedeelte van Canaan, na het ondergaen der eigenlyke Zon, zoude verlicht hebben; anderen in eene buitengewoone buiging der stralen van de reeds ondergegaene Zon, zoodat het scheen, als of zy nog boven den gezichteinder stond; andere hebben het nog anders begreepen. Dan alle dergelijke verklaringen strijden blijkbaer met het geschiedverhael, het welk van de eigenlyke Zon spreekt, en verzekert, dat zy, *in het midden des Hemels stil stond, en niet haestte onder te gaen, omtrent eenen geheelen dag.* — Het was derhalven een Godlyk wonderwerk, dat de dag dermate verlengd wierd, zoo dat de Zon by na 12 uur laeter ondergong, dan nae gewoon-

te. De dag duurde bykans zoo lang, als twee andere dagen.

II. Ik koom tot de tweede vraeg, welke uitvoeriger moet beantwoord worden: *Leert ons de Schrivt ter dezer plaets geene blijkbare onwaerheid? geven de hier gebruikte uitdrukkingen niet te kennen, dat het wonderwerk aen de* Zon *zy voorgevallen? maer het wonderwerk moet aen onzen* Aerdbol *geschied zijn: want het is eene uitgemaekte zaek, dat de opvolging van dag en nacht niet door de beweging der zonne, maer door de omwenteling der aerde, om haren eigenen as, veroorzaekt worde.* — Mijn antwoord bestae, in de volgende aenmerkingen.

1. Men moet onderscheid maken, tusschen eene *natuurkundige* en *gezichtkundige* waerheid. — Men spreekt, volgens de *natuurkundige* waerheid, wanneer men eene zaek zoo voordraegt, als zy wezenlyk gesteld is; en volgens de *gezichtkundige*, zoo als zy zich aen ons gezicht vertoont.

Wanneer de Zon reeds werkelyk is ondergegaen, vertoont zy zich, nog eenige minuten, als boven den Horizon, ter oorzake der buiging van haere stralen, door den dampkring. Zy is, op dien tijd, werkelyk ondergegaen; dit is de *natuurkundige* waerheid. Zy is nog niet ondergegaen, voor zoo ver zy zich nog vertoont; dit is de *gezichtkundige* waerheid. — Nu zijn wy altoos gewoon, volgens de *gezichtkundige* waerheid te spreken. De grootste Natuurkenner spreekt van het rijzen en dalen der Zonne; hoe zeer hy verzekerd is, dat de zaek zich slechts zoo vertoone, en dat dit schijnbaer rijzen en dalen der Zonne, door de dagelyksche omwenteling van onzen aerdbol veroorzaekt worde. — Van deze gewoone spreekmanieren bedient zich ook de Heilige Schrivt. Ps. 19: 6. wordt de Zon gezegd *haer pad te loopen*, en Pred. 1: 5. *te rijzen, onder te gaen, en te hijgen naer hare plaets, daer zy oprees.* — Volgens deze gewoone manier van spreken, wordt hier ook van de Zon gezegd, dat zy *stil stond en niet haestte om onder te gaen.* Hiervan daen zeide Josua ook, dat de Zon zou *stilstaen te Gibeon.* Het was geene *natuurkundige* waerheid,

heid, dat de zon ſtond boven Gibeon, want het Joodſche Land ligt niet tusſchen de Keerkringen; maer eene *gezichtkundige* waerheid, omdat de zon zich aen Joſua vertoonde, als ſtaende boven Gibeon.

2. Wanneer eene dergelijke gebeurtenis ten huidigen dage beſchreeven wierd, door eenen Starrekundigen van den eersten rang, zou hy zich, op dezelvde wijs, uitdrukken, als onze gewijde Geſchiedſchrijver. Hy zou zelvs, volgens de natuurkundige waerheid, niet kunnen ſpreken, zonder volſtrekt onverſtaenbaer te worden, immers voor ver weg het grootſte gros van zijne lezeren.

3. Laet ik dit eene nog byvoegen, dat 'er iets, in dit geſchiedverhael en in de manier van uitdrukken, gevonden worde, het welk uitnemend wel overeenkoomt met die *natuurkundige* waerheid, welke, door geen verſtandig mensch, meer betwist wordt; dat de dagelykſche beweging van onzen bol, rondsom zijnen as, de opvolging van dag en nacht veroorzake. — Joſua namelyk begeerde, dat niet alleen de *Zon*, maer ook de *Maen* zoude ſtilſtaen. Zijn gebed werd verhoord, de onwenteling der aerde werd, door het Godlyk Alvermogen geſtuit, en dit veroorzaekte den ſchijnbaren ſtilſtand van de Zon. Maer wat belang had Joſua, by het ſtilſtaen van de Maen? hy begeerde eenen verlengden *dag*, derhalven had hy met het maenlicht niet noodig? De zaek is deze: Het een was een gevolg van het ander. Zoo drae de omwenteling der aerde geſchorst werd, moest er ook een ſchijnbare ſtilſtand van de Maen veroorzaekt worden.

III. Men zou, ten derden, kunnen vragen: *Is de Tijdrekening, door dit wonderwerk, niet verward geworden?* Maer de Tijdrekening hangt niet af van de dagelykſche beweging der aerde, welke, by deze gelegenheid, geſchorscht is, maer van de Jaerlykſche beweging, welke, in weerwil van dezen ſtilſtand der dagelykſche beweging, heeft kunnen voortgaen.

IV. De alleen wijze God, zou men verder zeggen kunnen,

doet niets, zonder gewichtige redenen; *Waertoe diende toch zulk een verbazend wonder? de Amoriten waren reeds op de vlucht gejaegd, en het gene, aen hunne geheele verdelging nog, by het vallen van den avond, ontbreken mogt, kon op den volgenden dag volbracht worden.* — Dit wonderwerk diende tot zeer gewichtige einden.

1. Door deze wonderdadige verlenging van den dag, werden de Canaaniten verhinderd zich, in hunne Steden te versterken. Hoe veelen 'er ook, zoo door den hagel, als door het zwaerd der Israëliten geveld waren, zy die het een en ander ontkomen waren, zouden zich van den nacht bediend, en zich naer hunne Steden begeven hebben, om zich, in deze sterkten, tegen het heirleger der Israëliten, te verdeedigen. Om deze reden gelastte Josua, dat de Israëliten niet zouden stilstaen, en verhinderen, dat de *vyanden niet in hunne Steden kwamen* vs. 19.

2. Door dit Wonderwerk werd de macht des HEEREN blijkbaer verheerlykt, voor de oogen der Canaaniten. Nimmer kon hunne afgodery meer beschaemd worden. Zy dienden de Zon en de Maen, onder de namen van Bael en Astarooth. Deze gewaende Godheden zelve dienden nu tot werktuigen, om Israël in staet te stellen, ten einde zy hunne overwinning, over de aenbidders van deze Hemellichten, voltooijen zouden.

3. Langs dezen weg moest Israël ook afgeschrikt worden van den dwaezen Afgodsdienst der Heidenen. Zoo menigmael zy zich dezen merkwaerdigen dag herinnerden, vonden zy 'er een bewijs in, dat de afgoden der Heidenen bloote schepselen waren, welke aen JEHOVAH, hunnen God, op zijne wenken, moesten ten dienste staen.

4. Voor het overige dienden deze en andere wonderwerken, om het in de harten der Israëliten diep in te prenten, dat zy de bezitting van Canaan, niet aen hunne wijsheid en dapperheid, maer aen de goedheid en het wonderdoend Alvermogen des HEEREN te danken hadden.

V. De

V. De gewijde Geschiedschrijver beroept zich op *het Boek des Oprechten.* Welk boek bedoelt hy? en wat bewijs ligt 'er in deze aenhaeling?

Dit *boek des Oprechten* vinden wy nog ééns aengehaeld 2 Sam. I: 18. Maer deze beide aenhalingen stellen ons niet in staet, om eenig nader bericht te geven, nopens den Schrijver en den inhoud van dit Boek. Zekerlyk was het een geschrivt, het welk in dien tijd zeer bekend was. In dit geschrivt was het verbazend wonderwerk van den Zonne stilstand ook aengeteekend. Onze geschiedschrijver beroept 'er zich op, gelijk 'er, in het Oude Testament, meermalen Historische gedenkstukken worden aengehaeld, en zijne tijdgenooten konden het 'er vinden. Deze aenhaeling was van zeer veel nut voor de volgende geslachten der Israëliten, om hen van deze wonderdadige gebeurtenis des te meer te verzekeren, en hen in staet te stellen, om de geloovwaerdigheid van dit Boek, het welk nae den naem van Josua genaemd is, tegen alle tegensprekers en twijffelingen, te verdeedigen.

Alle de woorden, in het tweede lid van het 13 en het geheele 14de vers, moeten beschouwd worden als eene aengehaelde plaets, uit het boek des Oprechten: *De Zon nu stond stil in het midden des Hemels* enz. Laten wy dezelve, by wijs van uitbreiding, kortelyk ophelderen.

De Zon nu, stond op het gebed van Josua, werkelyk *stil in het midden des Hemels.* Omtrent den middag zag men de zon boven Gibeon, en in plaets van naer de Westerkimmen voort te snellen, bleev zy zich op die zelvde plaets vertoonen, *zy haestede niet onder te gaen omtrent eenen volkomen dag*, zy bleev bykans twaelv uuren boven Gibeon staen, zoodat deze merkwaerdige dag omtrent tweemael zoo lang duurde, als een gewoone dag. Ook bleev de Maen staen boven het dal van Ajalon, het welk niet opzetlyk behoevde aengeteekend te worden, omdat dit een gevolg was van het stilstaen der Zonne, en op zich zelve Josua geen voordeel toebracht. *En daer was geen dag dezen*, in langte *gelijk, voor hem, noch na hem*, tot op dezen

tijd, dat dit Boek des Oprechten geschreven word; is 'er geen zoo lange dag geweest. Nimmer is het gebeurd, *dat de* HEER *de* biddende *stemme eenes mans (alzoo) verhoorde*, door het verrichten van zulk een verbazend wonderwerk. Trouwens God zelvs kwam Josua en zijn volk, door eene buitengewoone tusschenkomst van zijn oneindig Alvermogen te hulp: *want de* HEER *streed*, op eene zichtbare wijs, *voor Israël*,

VI. *Brengt het*, kan men verder vragen, *de geloovwaerdigheid van dit wonderwerk niet in verdenking, dat* PAULUS, *wanneer hy Hebr.* XI. *zoo veele voorbeelden van de wonderdaedige kracht des geloovs aenhaelt; gene melding make van deze zonderlinge gebeurtenis?* — Dan men herinnere zich, dat PAULUS alleen eenige voorbeelden aenhale, en dat hy 'er geen meer kon byvoegen, zonder te wijdloopig te worden, voor eenen briev. Maer zal men daerom deze gebeurtenis verdenken, omdat de Apostel 'er niet van spreekt? Hy maekt ook geene melding, van de wonderen in Egypte, van den doortocht door de Jordaen, van andere wonderen. Kan men daeruit eenigen schijnbaren grond ontleenen, om die gebeurtenissen te lochenen?

VII. Eindelyk zou men nog zeggen kunnen: *Dit wonderwerk, is, wegens deszelvs algemeenheid, als zich uitstrekkende over de geheele aerde, het grootste geweest na den zondvloed; moest men zich dan niet verwonderen, dat men 'er in de gedenkschrivten der Egyptenaeren, Chaldeen, Phœniciers en andere volkeren geene melding van vinde?* Ik antwoord.

1. Dat 'er, in de dagen van JOSUA, geen volk geweest zy, beschaevd genoeg, om gedenkschrivten op te stellen, en merkwaerdige gebeurtenissen aen de vergetelheid te onttrekken.
2. Dat alle oude geschrivten, voor het bloejen der geleerdheid by de Grieken opgesteld, zijn verloren geraekt. Die oude Schrijvers, van welke eenige overblijvselen tot ons zijn overgebracht; zijn te laet gekomen, om deze gebeurtenis aen te teekenen: want, hoe veel verwondering deze lange dag moge veroorzaekt

neb-

hebben, by de volkeren, welke denzelven beleevd hebben, na het verlopen van eenige eeuwen was de gebeurtenis geheel verlopen.

3. Ook meenen sommige geleerden eenige kennelyke voetstappen van deze gebeurtenis te vinden, in eenige oude overleveringen, welke, door fabelen en poëtische verdichtselen, jammerlyk verbasterd zijn.

Hierop volgt nu.

15. Doe keerde Josua weder, ende gantsch Israël met hem, nae 't leger of de legerplaets te Gilgal.

Deze zelvde woorden worden, in het laetste vers van dit Kapittel, nog eens herhaeld, nadat de geheele verovering van Canaans Zuiderdeel vermeld was. Hoe moet men dit verstaen? Is Josua tweemael naer de legerplaets te Gilgal wedergekeerd? eerst by het eindigen van dien wonderdaedigen dag, en naderhand nog eens, toen hy den strijd tegen de vijf Koningen van Zuider Canaan volstreeden had?

Dat Josua tusschen beide niet naer Gilgal zy wedergekeerd, maer toen eerst, nadat hy het gansche Zuider Canaan overweldigd had, blijkt allerduidelykst, uit vs. 42. JOSUA *nam alle deeze Koningen en hun land op* EENMAEL. Maer was Josua, met het eindigen van dien zonderlingen dag, tusschen beide naer Gilgal wedergekeerd, dan zou hy de Koningen van het Zuiden, niet op *eenmael*, dat is in éénen veldtocht, maer op twee onderscheidene reizen, te ondergebracht hebben. Gevolgelyk moeten de woorden, in dit 15de vers, van die zelvde wederkeering naer Gilgal, verstaen worden, welke vs. 43. vermeld werd.

Deze gansche veldtocht heeft zekerlyk verscheiden dagen geduurd, maer het beloop der geschiedenis leert evenwel, dat al dat gene, het welk tot vs. 28. verhaeld wordt, op dien eenen wonderdaedigen dag zy voorgevallen: want vs. 27. word eerst gesproken van den ondergang der zonne, en vs. 28. staet uitdrukkelyk, dat Josua *deszelven daegs* Makkeda hebbe ingenomen.

Wy besluiten 'er uit, dat de woorden van vs. 15. nog

mede behooren tot de aenhaling uit het boek des Oprechten, die van die zelvde wederkeering naer Gilgal ſpreekt, welke onze Geſchiedſchrijver vs. 43. bedoelt; doch zonder melding te maken van Joſua's verdere verrichtingen, voor de gemelde wederkeering.

Wy gaen over tot de verdere verrichtingen van Joſua, zoo op dien wonderdaedigen dag, vs. 16-27. als geduurende eenige volgende dagen, in het overmeesteren van het ganſche Zuider Canaan, vs. 28-43.

16. Maer die vijf Koningen, die zich vereenigd hadden, om Gibeon te verwoesten, waren gevloden, ende hadden haer verborgen in de ſpeloncke by Makkeda: zijnde een groote ſpelonk, welke toen, onder de Canaaniten, zeer bekend was. Hier hoopten zy zich te zullen behouden, te meer, omdat de gelegenheid des lands aen Joſua onbekend was.

17. Ende Joſua wiert geboodſchapt, mits te ſeggen: Die vijf Koningen zijn gevonden, verborgen in de ſpeloncke by Makkeda: het zy, dat hem dit bericht gebracht werd, door eenigen der Amoriten, die tot hem overliepen, of liever door de Gibeoniten, die in zijn leger waren, en de gelegenheid des lands zeer wel kenden.

18. So drae de Veldheer der Israëliten deze tijding bekomen had, droeg hy zorg dat de Koningen der Canaaniten hem niet ontſnapten, hy liet hen bewaken, om inmiddels zijne overwinning voort te zetten: want doe ſeyde Joſua tot den eenen of anderen der Oversten, die het naeste by hem was: Wentelt groote ſteenen, die in dit berg- en rotsachtig land allerwegen te vinden zijn, voor den mont der ſpeloncke, ende ſtelt een genoegzaem getal van mannen daer voor om haer te bewaren.

19. Maer ſtaet gylieden met uwe onderhebbende manſchap niet ſtille; die Koningen zullen ter zijner tijd te recht geſteld worden, draelt niet om onze overwinning voorttezetten, jaegt uwe vyanden achter na, ende

ſlaetſe

ſlaetſe in den ſteert of achterhoede, en laetſe in hare ſteden niet komen, om zich daer te verſterken: want de HEERE uwe Godt heeftſe in uwe hant gegeven, wanneer gy maer niet ophoudt hen na te zetten, en alles neer te vellen, het welk onder uw bereik komt.

20. Ende het geſchiedde doe Joſua ende de kinderen Iſraëls ge-eyndigt hadden haer met eenen ſeer grooten ſlagh te ſlaen, tot dat ſy vernielt waren, dat is te zeggen, tot dat zy geheel uit elkander geſlagen waren, en 'er nergens meer Canaaniten, in één lichaem vergaderd, gevonden werden, ende dat de weinige overgeblevene die van hen overgebleven waren in de vaſte ſteden gekomen waren:

21. So keerde al het volck, het welk uitgezonden was, om de vluchtende Canaaniten uit één te ſlaen, tot Joſua in 't leger by Makkeda in vrede; niemant hadde ſijne tonge tegen de kinderen Iſraëls geroert: de Canaaniten waren zoo verbaesd geweest, dat zy niet alleen hunne handen niet hadden uitgeſtrekt, om het zwaerd der Israëliten aftekeeren, maer zelvs had niemand zijnen mond durven opdoen, om het volk van Israël te vloeken of te ſchelden.

Wy ſchijnen, uit dit 21ſte vers, te moeten beſluiten, dat de zaek zich, op volgende wijs, hebbe toegedragen. Toen Joſua de vijf Koningen in de ſpelonk had laten verzekeren, zond hy eenige manſchap, om de vluchtende Amoriten na te jagen, maer hy zelvs ſloeg zich, met het Hoofdleger, neder voor de Stad Makkeda. Deze Stad nam hy middelerwijl ſtormenderhand, of by verrasſing in, en verſloeg alle de inwooneren, met hunnen Koning: want dat Joſua dit Makkeda, op dien zelven langen en wonderdaedigen dag, hebbe ingenomen, blijkt allerduidelykst uit vs. 28. Na het innemen van deze Stad, ſtaekte Joſua den veldtocht voor dien dag, en de uitgezonden manſchap *keerde tot Joſua in het leger*, *by* het ingenomen *Makkeda*, *in vrede*, vrolyk en wel gemoed. — Het verſtaet zich van zelven, dat Israëls Krijgshelden, die den laetst voorledenen nacht hadden doorgetrok-

ken, en geslagen geduurende eenen dag, die tweemaal zoo lang was als een gewoone dag, door den Heer, op eene byzondere wijs, gesterkt zijn; zonder dit zou het een en ander te vermoejende, en zelvs ondoenlyk geweest zijn.

22. Nu was 'er tijd en gelegenheid, om de gevangen Koningen te recht te stellen. Daer na, na het overmeesteren van Makkeda, nu gansch Israël by deze Stad gelegerd was, en getuigen zijn konde van het lot dezer Koningen, seyde Josua tot iemand der Oversten: Opent den mont der speloncke, ende brengt tot my uyt die vijf Koningen, uyt die speloncke.

23. Sy nu, die Overste, met zijne onderhebbende Manschap, deden alsoo, gelijk Josua bevolen had, ende brachten tot hem uyt die vijf Koningen uyt de speloncke: den Koningh van Jerusalem, den Koningh van Hebron, den Koningh van Jarmuth, den Koningh van Lachis, den Koningh van Eglon.

24. Ende het geschiedde, als sy die Koningen uytgebracht hadden tot Josua, so riep Josua alle de mannen Israëls, om dit te aenschouwen, ende hy seyde tot de Overste des krijgsvolcks, die met hem getogen waren; Treedt toe, sett uwe voeten op de halsen deser Koningen: ende sy traden toe, ende setteden hare voeten op hare halsen; terwijl deze Koningen voorover op den grond lagen. Deze plechtigheid was niet alleen ingericht, om den Vorsten van Canaan de alleruiterste verachting aen te doen, maer ook om Israël verderen moed in te boezemen: want.

25. Doe de Oversten hunne voeten op de nekken der gevangen Koningen hielden, seyde Josua tot haer, Vreest niet, ende en ontsett u niet, zijt sterck ende hebt goeden moet, want alsoo sal de HEERE allen uwen vyanden doen tegen dewelcke gylieden strijdet, als hy dezen Koningen doet, en alle uwe vyanden verslagen geven voor uw aengezicht.

26. Ende Josua sloeghse daer na, ende dooddese,

dese, ende hinghse aen vijf houten; dit alles deed hy, voor zoo ver hy 'er bevel toe gav: ende sy hingen aen de houten, tot den (*c*) avont.

27. Ende 't geschiedde ten tijde als de sonne ondergingh, beval Josua dat mense van de houten afname, niet, om hen te vereeren, maer volgens de Godlyke Wet Deut. 21: 23, ende sy, aen welken Josua dit gelast had, wierpense in dezelvde spelonckе. alwaer sy verborgen geweest waren: ende sy leyden groote steenen voor den mont der spelonckе, [*die daer zijn*], als bekende gedenkteekenen van deze gebeurtenis, tot op desen selven dagh dat dit Boek geschreeven werd.

28. Des selven daegs nam oock Josua Makkeda in, of *had* Makkeda *ingenomen*, ende sloeghse, of *had* alle de inwooneren *geslagen*, met de scherpte des sweerts; daer toe verbande hy, of *had hy verbannen*, derselver Koningh, haerlieden, ende alle ziele die daer inne was, hy en liet geen overige overblijven: ende hy dede den Koningh van Makkeda, gelijck als hy den Koningh van Jericho gedaen hadde; latende hem dood slaen, doch zonder hem ten toon te stellen, gelijk die vijf Koningen, die zich tegen hem verbonden hadden.

Was de handelwijs van Josua, met die 5 overwonnen Koningen, zou men kunnen vragen, niet al te wreed en zelvs te onmenschelyk?

Wy antwoorden:

A. Om, over dit geval, gegrond te kunnen oordeelen, dienden wy deze Koningen, en hun voorig gedrag, meer van naby te kennen. Wie weet, hoe zy te vooren den HEER, en Israëls slagordenen, gehoond hebben? de HEER zal hun daerom ook de grootheid van zijne macht, op dezen dag, hebben willen doen ondervinden, en Josua, met zijne Krijgsoversten, ter hunner beschimping, en ter

(*c*) Deut. 21: 23. Jos. 8: 29.

uitoeffening van zijne geduchte wraek, willen doen gebruiken.

B. Althans zy waren verfoeilyke Afgodendienaers, die hunne nekken verhard hadden tegen Israëls God. Zy wisten, wat Ai was overgekomen. Zy hadden bericht gekreegen, nopens de wonderdadige verovering van Jericho. Dan, met dit alles, hadden zy zich *eenmoediglyk* verbonden, om tegen den HEER aen te druifchen.

C. Zulke verachters van zijne wonderen, wilde de HEER zijne gramfchap doen gevoelen, en allen den overigen Koningen van Canaan daerdoor waerfchouwen, dat zy zich niet tegen Israël verzetten zouden.

D. Ook kon deze merkwaerdige ftrafoeffening dienen, om Israël des te meer aftefchrikken, van de gruwelen dezer volkeren, door welke zy den HEER zoo zeer verbitterd hadden.

E. Eindelyk, was dit alles zeer gefchikt, om de hoop en het vertrouwen der Israëliten te fterken. Dit oogmerk bedoelde ook Jofua, daerom zeide hy vs. 25. *Vreest niet en ontzettet u niet, zijt fterk en hebt goeden moed: want alzoo zal de* HEER *allen uwen vyanden doen, tegen dewelke gylieden ftrijdet.*

In de overige verfen van dit Kapittel wordt ons bericht, hoe Jofua, op de volgende dagen, nog verfcheidene andere plaetfen van het Zuider Canaan aen zich onderworpen hebbe.

29. Doe, op eenen der volgende dagen, nadat het leger behoorlyk had uitgerust, *doe* toogh Jofua door, ende gantfch Ifraël met hem, van Makkeda nae Libna: ende hy krijgde tegen Libna.

30. Ende de HEERE gaf defelve oock in de hant Ifraëls, met haren Koningh, ende hy floeghfe met de fcherpte des fweerts, ende alle ziele die daer inne was, hy en liet daer in geen overige overblijven: ende hy dede derfelver Koningh, gelijck als hy den Koningh van Jericho gedaen hadde.

31. Doe

31. Doe toogh Josua voort, ende gantsch Israël met hem van Libna nae Lachis: ende hy belegerdese, ende krijgde tegen haer.

32. Ende de HEERE gaf Lachis in de hant Israëls, ende hy namse in op den tweeden dagh, ende hy sloeghse met de scherpte des sweerts, ende alle ziele die daer inne was, nae alles dat hy Libna gedaen hadde.

33. Doe trock Horam de Koningh van Gezer op, om Lachis te helpen: maer Josua sloegh hem, ende sijn volck, tot dat hy hem geen overige over en liet.

34. Ende Josua trock voort van Lachis nae Eglon, ende gantsch Israël met hem: ende sy belegerdense, ende krijgden tegens haer.

35. Ende sy namense in, ten selven dage, ende sloegense met de scherpte des sweerts, ende alle ziele die daer in was verbande hy des selven daegs: nae alles dat hy Lachis gedaen hadde.

36. Daer na toogh Josua op, ende gantsch Israël met hem, van Eglon nae Hebron: ende sy krijgden tegen haer.

37. Ende sy namense in, ende sloegense met de scherpte des sweerts, soo haren Koningh, als alle hare steden, ende alle ziele die daer inne was, hy en liet niemant in 't leven overigh blijven, nae alles dat hy Eglon gedaen hadde: ende hy verbandese, ende alle ziele die daer inne was.

38. Doe keerde Josua, ende gantsch Israël met hem nae Debir: ende hy krijgde tegen haer.

39. Ende hy namse in, met haren Koningh, ende alle hare steden, ende sy sloegense met de scherpte des sweerts, ende verbanden alle ziele die daer inne was, hy en liet geen overige overblijven, gelijck als hy Hebron gedaen hadde, alsoo dede hy Debir, ende haren Koningh,

ende gelijck als hy Libna ende haren Koningh gedaen hadde.

Ter nadere opheldering van alle deze veroveringen, heb ik de volgende aenmerkingen geschikt.

I. Alle de Steden, welke door Josua werden ingenomen, en hier, met hare onderscheidene namen, genoemd worden, waren te zamen gelegen, in het Zuiderdeel van Canaan. Sommige lagen, *in de vlakte van Sephala*, naer den kant van de Middellandsche Zee, en sommige *op het gebergte.* — Dat nu Josua, nadat Makkeda was ingenomen, in eenen geregelden tocht, van Stad tot Stad, van *Libna* naer *Lachis*, en zoo vervolgens tot *Hebron* en *Debir* toe, heeft kunnen voorttrekken, om zijne zegepralende wapenen voorttezetten, ter bemachtiging van alle deze Steden, is uit het gene te vooren verhaeld wordt, ligtelyk te begrijpen. Misschien heeft Josua nog meer andere Steden bemachtigd, welke hier niet afzonderlyk genoemd worden, maer, onder de algemeene beschrijving van zijne overwinningen, begreepen zijn.

II. Voorts heeft men wel optemerken, dat alle de hier genoemde Steden *Koninglyke Steden* geweest zijn: want zy werden *verbannen, met hare Koningen.* Dit maekte derhalven dezen Veldtocht des te opmerkelyker, dat 'er, in zulk eenen korten tijd, zoovele *Koninglyke Steden*, welke als zoovele kleine Vorstendommen waren, overwonnen wierden.

III. Men leest hier niet van de verbanning der Koningen van *Lachis* en *Eglon*, maer men moet zich herinneren, dat deze, onder de opgehangene Koningen, reeds geteld zijn. Dit zal ook de reden geweest zijn, dat *Horam, de Koning van Gezer, optrok, om Lachis te helpen* vs. 33. Deze Vorst zal zich, uit hoofde zijner nabuurschap met Lachis, om zijne eigene bescherming, verplicht geacht hebben, om Lachis, het welk thans van Koning beroovd was, de behulpzame hand te bieden.

IV. Maer hoe koomt het, dat hier van *Hebron* en *haren Ko-*

ning gesproken wordt vs. 36, 37, daer deze behoorde onder de vijf Koningen, welke Josua had laten ter dood brengen? Dit moet men verstaen van den opvolger des opgehangenen Konings. Men zal zich te Hebron, het welk eene sterke Stad was, op het gebergte gelegen, aenstonds van een ander Opperhoofd voorzien hebben; het gene des te gemakkelyker geschieden konde, omdat Hebron eene der laetste Steden was, welke Josua, op dezen Veldtocht, bemachtigd heeft, in het Zuiderdeel van Canaan.

V. Onder de Steden, welke Josua veroverd heeft, worden 'er maer drie geteld van de reeds overwonnene Koningen, *Lachis*, *Eglon* en *Hebron*, waerom heeft hy nu *Jerusalem* en *Jarmuth* ook niet mede onder zijn gebied gebracht.

1. Het kan zijn, dat *Jerusalem* en *Jarmuth*, onder de genoemde Steden, mede begreepen worden, en dat de Geschiedschrijver tot *Hebron* en *Debir* terug gekomen zijnde met zijn verhael, die lijst afbreeke, en, om niet al te lang te zijn, zich vergenoege, met die meer algemeene beschrijving, welke hy 'er vs. 40. op volgen laet; te meer, omdat hy voornemens was, een afzonderlyk register van alle de overwonnene plaetsen op te geven Kap. 14.

2. Het kan ook zijn, dat deze beide Steden, *Jerusalem* en *Jarmuth*, op dezen tijd, niet veroverd zijn; het zy, dat het volk, na zulken zwaren tocht, zwarigheid maekte, om nu nog zulke sterke Steden aen te tasten, alwaer de Canaaniten, die zich door de vlucht geredt hadden, zich, op alle mogelyke wijzen, gesterkt hadden; het zy dat zy, met de reeds gemaekte veroveringen, zeer wel in hunnen schik, reeds naer de rust, en de legerplaets te Gilgal, verlangden, zoodat zy zich de schoonste gelegenheid lieten ontglippen, om zich van deze Steden, welke in den voorigen veldslag reeds zooveel volks verloren hadden, ten eenemael meester te maken.

3. Althans wy vinden, dat Jerusalem, nadat zy van Juda's stam was ingenomen en in het vuur gezet, Richt. 1:8,

echter, na hare herbouwing, wederom tot eene ſchuilplaets voor de Jebuſiten gediend hebbe, en dat de volkomen bemachtiging, eerst lang daerna, in Davids tijd, heeft kunnen geſchieden 2 Sam. 5.

4. Hoe het zy, de HEER liet, om wijze redenen, toe, dat de Canaaniten niet geheel wierden uitgeroeid; opdat Israël een ſtrijdend volk zoude blijven; opdat zy gelegenheid hebben zouden, om hunne afkeerigheid van den Afgodsdienst op den duur te betoonen; en opdat hun geloov aen, en hope op den HEER hunnen God nog geduurig zouden beproevd en geoeffend worden.

VI. Vs. 36-39. lezen wy, dat, op dezen Veldtocht, ook de Steden *Hebron* en *Debir* voor Joſua hebben moeten bukken, en *dat alle zielen, welke daerin waren, omkwamen door de ſcherpte van het zwaerd.* — Maer hoe ſtrookt dit met Kap. 14: 12. en vooral met Kap. 15: 13. enz., daer ons bericht wordt, dat CALEB deze Steden eerst naderhand overweldigd hebbe, en dat OTHNIEL *Debir* veroverd en de kinderen Enaks daeruit verdreeven heeft? — Men kan deze zwarigheid, welke, in den eersten opſlag, al vry wat ſchijn heeft, op twee verſchillende wijzen wechnemen.

1. Men kan het zoo begrijpen, dat Joſua die beide Steden overmeesterd, en de Enaks kinderen op het gebergte, op eenmael uitgeroeid hebbe. Maer, met dit alles, bleeven zy overig, in drie voorname Steden, Gaza, Gath en Asdod Kap. 11: 22. Derwaerds zijn 'er zekerlyk eenigen, van Hebron en Debir, door de vlucht, ontkomen. Dewijl nu Joſua niet aenſtonds, voor de verdeeling des Lands, bezetting konde leggen in de verwoeste Steden, is het ligtelyk te begrijpen, dat de wechgevluchten zich daer weder nedergeſlagen, en deze ſterkten op nieuws verſchanst hebben, zoodat de nadere verovering noch voor Kaleb overbleev.

2. Of men kan zich de opvolging der gebeurteniſſen op deze wijs voorſtellen, dat de overwinningen van Joſua

eerst

eerst in het gemeen worden opgegeven Kap. 10 en 11, en daer onder ook, in dit Kap. 10, de verovering der Steden Hebron en Debir, van welke overwinningen nog eene korte aenteekening geschiedt Kap. 12; dat daerop een verhael volge van de verdeeling des Lands onder Israëls ſtammen; maer dat dan, juist by die gelegenheid, herinnerd wordt, hoe het, met de verovering der Steden Hebron en Debir zy toegegaen, en hoe Caleb aen de bezitting van dezelve gekomen zy. — Men moest niet denken, dat hy dezelve toen eerst innam; dit was reeds te vooren verricht door Joſua, en wel bepaeldelyk door Caleb, op zulk eene wijs, en door zulke middelen, als Kap. 15 en Richt. 1. verhaeld wordt.

VII. Door het zeer kort en beknopt verhael der vermeestering van zoovele en verſchillende Steden, zonder melding der byzondere omſtandigheden hier of daer voorgevallen, ſchijnt de Geſchiedſchrijver ons den grooten ſpoed te willen herinneren, welken Joſua maekte, in zijne overwinningen, en den zeer ſnellen voortgang zijner wapenen, zoo dat de eene Stad voor en de andere na, zich, binnen eenen zeer korten tijd, aen Israël onderwierp. Schoon de een of andere Koning het nog al waegen mogt, om zijnen nabuuren by te ſpringen, gelijk de Koning van Gezer omtrent Lachis deed, niets kon den loop van Joſua's overwinningen ſtuiten; ſomtijds gingen de Steden, op dien zelvden dag, over, als Joſua er, met zijn volk, voorkwam, gelijk Eglon, vs. 35, en andere na eene belegering van ſlechts twee dagen, gelijk Lachis, vs. 32.

Het verhael van alle deze overwinningen word vs. 40: 41, 42. kortelyk zamengetrokken.

40. Alſo ſloegh Joſua 't gantſche lant, 't gebergte, ende 't zuyden, ende de leegte, ende de afloopingen der wateren, ende alle hare Koningen, hy en liet geen overige overblijven: ja hy verbande alles wat adem hadde, van de men-

fchen, want het vee was de buit des volks; gelijck als de HEERE de Godt Ifraëls (*d*) geboden hadde.

41. Ende Jofua floeghfe van Kades Barnea ende tot Gaza toe; oock 't gantfche lant Gofen, ende tot Gibeon toe.

42. Ende Jofua nam alle defe Koningen ende haer lant op eenmael: want de HEERE de Godt Ifraëls ftreedt voor Ifraël.

Ter opheldering van deze drie verfen dienen de volgende aenteekeningen.

I. Wanneer 'er gefproken wordt van het *ganfche land*, *het gebergte*, *en het Zuiden*, *en de laegte en de aflopingen der wateren*, herinnere men zich, dat Canaan zeer *bergachtig* was, vooral ten *Zuiden* en ten *Oosten*. Maer 'er was eene groote laegte of vlakte meer Westwaerts, tusfchen dit gebergte en de Middellandfche Zee, *de vlakte van Sephila*, of, gelijk naderhand, voor een groot gedeelte, *de vlakte van Juda*, geheeten. — *Het gebergte en het Zuiden* beteekent het gebergte, het welk zich wijd uitftrekte naer het Zuiden. — *De afloopingen der wateren* zijn die plaetfen, in het afhangen der bergen, alwaer het water, in beekjes en rivieren, afliep, om zich in de Middellandfche Zee te ontlasten.

II. Dit ganfche land onderwierp Jofua aen zijne zegepralende wapenen. Hy floeg alle de inwooneren, met hunne Koningen, en *liet niemand overblijven*, *hy verbande alles wat adem had*, *gelijk als de* HEER, *de God Israëls*, *geboden had*.

Dit laetste word 'er opzettelyk bygevoegd, om Jofua van bloedgierigheid vry te fpreken. — Het gefchiedde, op last van dien God, wiens de aerde is, met alle hare volheid, en die de vrijmachtige beftelling heeft, over alle zijne fchepfelen. — Het gefchiedde, ter uitoeffening van Gods rechtvaerdige wraek, over de volkeren van Canaan, die den HEER al te lang getergd hadden, door hunne afgo-

(*d*) Deut. 7: 2. ende 20: 16, 17. Jof. 8: 2.

goderyen en andere ongerechtigheden, waervan de maet nu was vervuld geworden. — Het geschiedde ter vervulling van de vloekspraek, welke Noach reeds, door den Geest der Voorzegging, over Canaan en zijn nageslacht, had uitgesproken. — De Israëliten moeten hier derhalven beschouwd worden, als middelen in Gods hand, om de Canaaniten te verdelgen. De HEER konde zich hiertoe, zoowel van de Israëliten bedienen, als van watervloeden, hagelsteenen, vuur en zwavel-regens enz.

III. Men moet zich hier bewonderen, over de groote uitgestrektheid van het Land, het welk Josua, binnen zulken korten tijd, bemachtigde. Het was het geheele Zuider deel van Canaan, het geheele land, ten Zuiden en Westen van Gilgal gelegen, namelyk *van Kades Barnea*, het welk het Zuidelykste was van Canaan, *tot Gaza toe*, eene Stad der Philistijnen, naer het Noorderdeel van Canaan gelegen, ten Westen van Gilgal, welke laetst genoemde Stad hier evenwel, onder Josua's overwinningen, niet mede begreepen wordt, gelijk Kap. XI nader blijken zal. — *Ook* overwon Josua *het gansche land Gozen en tot Gibeon toe*. Dit *land Gozen* was gelegen op het gebergte, en schijnt dezen naem ontvangen te hebben, van de groote vruchtbaerheid, even als dat gedeelte van Egypte, het welk de Israëliten voormaels bewoond hadden. Dit gansche land sloeg Josua *tot Gibeon toe*, schietende naer het Noorder deel van Canaan, Noord-Oostwaerds van Gaza, van waer de overwinning, op dezen veldtocht, eenen aenvang genomen had.

IV. Vs. 42. wordt 'er bygevoegd: *want de Heer de God Israëls streed voor Israël*, om ons de mogelykheid te doen begrijpen, dat Josua, binnen zulken korten tijd, zoovele overwinningen behaelde. Zonder Gods byzonderen bystand, was deze zaek ten eenenmael ondoenlyk geweest.

43. Doe alle die overwinningen behaeld waren, keerde Josua weder, ende gantsch Israël met hem, wel gemoed en zegepralende, nae het leger te Gilgal, zoo, om van hunnen arbeid uitterusten, als om die gene, die,

ter bewaring van de legerplaets, te Gilgal gebleeven waren, deelgenooten van den buit te maken.

'Er is geen twijffel aen, of 'er werd, in het leger, een vrolyk gejuich gehoord. Ook is het zeer waerschijnlyk, dat de HEER, op last van den Godvruchtigen Veldheer, door gansch Israël, by zijnen Tabernakel, voor zijne wonderdaedige hulp, op het plechtigst zal zijn groot gemaekt.

HET XI. KAPITTEL.

Josua bemachtigt ook het Noorder deel van Canaan vs. 1-15. hier op volgt een algemeen bericht van Josuaes overwinningen, in de beide deelen van Canaan, zoo in dezen, als in den voorgemelden Veldtocht vs. 16-23.

1. 't GEschiedde daer na, nadat Josua, in den voorheen gemelden Veldtocht, het gansche Zuider-deel van Canaan aen zich onderworpen had, dat God hem den weg baende, om ook het Noorder-deel te overmeesteren: want als Jabin de Koningh van Hazor, de Hoofdstad van Noorder Canaan vs. 10, dit hoorde, en by geruchte vernam; hoe alle de Koningen in het Zuider-deel van Canaan, door Josua, overwonnen en gedood waeren, so sondt hy boden tot Jobab den Koningh van Madon, ende tot den Koningh van Simron, ende tot den Koningh van Achsaph.

2. Ende tot de Koningen die tegen 't noorden op 't gebergte, in het bergachtig land, na by den Libanon, ende op het vlacke tegen 't zuyden van Cinneroth, dat is, in het vlakke land, het welk ten zuiden van het meir Genezareth, gelijk het naderhand genaemd werd, gelegen was, ende in de leegte, misschien het dal van Jisreel, ende in Naphoth-Dor of *de Landstreek van Dor*; aen de Middellandsche zee waren.

3. Tot

3. Tot de Canaaniten tegen 't oosten aen de Jordaen, ende tegen 't westen, aen de Middellandsche zee, ende de Amoriten, ende de Hethiten, ende de Pheriziten, ende de Jebusiten op 't gebergte, ende de Heviten onder aen Hermon, zijnde een vermaerd gebergte, in het Noord-Oosten van Canaan, in den lande Mizpa.

Omtrent alle deze Koningen dient men te weten, — dat zy het Noorder-gedeelte van Canaan bewoonden; — dat zy kleine Vorsten waren, die het bewind voerden over eene zekere Stad, en het omliggend land, met de daerin liggende stedekens, vlekken en dorpen; — dat zy in een zeker bondgenootschap stonden van onderlinge verdeediging; — dat zy, in zoo ver, aen *Jabin den Koning van Hazor*, schijnen ondergeschikt geweest te zijn, als deze het recht had, om hen alle te wapen te roepen verg. vs. 10; — dat men door de *Amoriten*, *Heviten*, *Phereziten*, *Jebuziten en Hethiten*, de eigenlyk gezegde Canaaniten verstaen moete, die, hier en elders verspreid, het Noorder-deel van dat vruchtbaer land bewoonden.

4. Alle Dese nu waren, op de boodschap van Jabin, aenstonds gereed, om de wapenen tegen Israël op te vatten: zy togen uyt, elk uit zijne byzondere woonplaets, naer den aengeweezenen hoefslag, ende alle hare heyrlegers met haer, veel volcks, als het zant dat aen den oever der zee is in veelheyt: alle deze Koningen, met hunne gewapende manschap, maekten een machtig en talrijk heirleger uit, ende, het gene voor Israël, die alleen uit Voetknechten bestonden, des te ontzachlyker was, zy waren voorzien van seer vele peerden ende krijgs-wagens, welke gewapende mannen voerden, en van ter zijde met seisfens voorzien waeren.

5. Alle dese Koningen werden vergadert, ende quamen ende legerden sich t'samen aen de wateren van Merom, zijnde een zeker Meir, het welk de Jordaen maekt, in het Noorden van Canaan, gelegen niet ver van Hazor, de Hoofdstad van Jabin, vry na in het midden der verbonden Koningen, om tegen Israël te krijgen, en te be-

proeven, of zy dit zegepralend Volk niet zouden kunnen te onder brengen.

Het lot der Koningen van het Zuiden had hen moeten leeren, om Israël den vrede te verzoeken; maer, in plaets van dit, vereenigden zy zich tegen de Heirmacht van Josua. Deze reukelooze onderneming gav, even als die der Koningen van het Zuiden, in den weg der Godlyke Voorzienigheid, aenleiding, dat zy ook allen te zamen, in éénen Veldslag, werden te onder gebracht.

6. Ende de HEERE seyde tot Josua, toen hy tijding gekreegen had van deze vereeniging der Canaanitische Koningen, en daer over den mond des HEEREN raedpleegde: Vreest niet voor hare aengesichten, want motgen ontrent deser tijt sal ickse allegaer verslagen geven voor het aengesichte Israëls: al is hun getal nog zoo groot, en hunne ruitery nog zoo talrijk, vreest in het geheel niet, verlaet u op mijnen Almachtigen bystand, gy zult hen volkomen verslaen, even als gy de verbonden Koningen van het Zuider deel gedaen hebt; dit begeer ik ondertusschen, dat gy de paerden en de wagenen, welke gy overweldigt, niet voor u behoudt: want ik heb het houden van paerden aen Israël verboden Deut. 17: 16, hare peerden sult gy verlemmen, en den kniesschijv aen stukken houwen, ende hare wagenen met den vyere verbranden.

7. Ende Josua, door deze Godlyke aenspraek bemoedigd, ende al het krijgsvolck met hem, trokken uit de legerplaets te Gilgal, quam snellick met eenen overhaesten marsch, over haer, t: w: de vereende macht der verbondene Koningen van het Noorden, aen de wateren van Merom, daer zy by een gekomen waren, ende de Israëliten overvielense, op het alleronverwachst.

8. Ende de HEERE gaffe in de hant Israëls, ende sy sloegense, ende sy joegense na tot groot Zidon toe, zijnde eene zeer vermaerde Stad, in het Noord-Westen van Canaan, aen de Middel-landsche zee, ende tot Misrephoth-maim, in de nabuurschap van het gemelde Sidon, ende tot het dal Mizpe, aen den voet van

den

den berg Hermon tegen 't oosten, ende sy sloegense tot dat sy geen overige onder haer over.en lieten.

Sidon lag in het Westen, en *het dal Mizpe tegen het Oosten* van Noorder Canaan. Wy mogen 'er uit besluiten, dat de vluchtende Canaaniten, in de uiterste verwarring waren; zommigen vlooden Oost, anderen Westwaerds. De Israëliten, die hen naerjaegden, verdeelden zich ook in twee hoopen; de eene vervolgde de vluchtelingen naer het Oosten, en de ander naer het Westen. Niemand der vluchtelingen ontkwam de handen der Israëliten; allen werden zy verslagen.

9. Josua nu dede haer gelijck als hem de HEERE geseyt hadde, hare peerden verlemde hy, ende hare wagenen verbrandde hy met vyer.

In het voorgaende X Kapittel, leest men niet, dat de verbonden Koningen van Zuider Canaan, Ruiteren en Wagenen by zich hadden. De reden zal deze zijn, dat zy alleen opgetogen waren, om Gibeon te belegeren. Denkelyk hebben zy verwacht, dat zy deze Stad zeer gemakkelyk zouden kunnen overweldigen, zonder dat zy daertoe Paerden en Wagenen noodig oordeelden.

10. Ende Josua keerde weder ter selver tijt, van het vervolgen der vluchtende Canaaniten, ende hy nam de Hoofdstad Hazor in, ende haren Koningh Jabin, die de eerste aenlegger geweest was dezen veldtocht, sloegh hy met den sweerde: want Hazor was te vooren het Hooft aller deser Koninckrijcken, in Noorder Canaan.

11. Ende sy, de zegepralende Israëliten, sloegen alle ziele die daer inne was met de scherpte des sweerts, die verbannende, daer bleef niets overigh dat adem hadde: ende Hazor verbrandde hy met den vyere.

12. Ende Josua nam alle de overige steden deser verbonden Koningen, de eene na de andere, in, ende alle hare Koningen, ende hy sloeghse met de scherpte des sweerts, haer verbannende, (*a*) ge-

(*a*) Deut. 20: 16, 17. Jos. 10: 40.

lijck als Mose de knecht des HEEREN geboden hadde.

13. Alleenlick en verbrandden de Israëliten geene steden, die op hare heuvelen stonden, of die *gesterkt waren*, omdat zy voornemens waren in dezelve te gaen woonen, behalven Hazor alleen, dat verbrandde Josua, omdat zy de Hoofdstad was, of haer Koning de eerste aenvoerer van dezen krijg.

14. Ende al den roof deser steden, ende 't vee roofden de kinderen Israëls voor sich: alleenlick sloegen sy alle de menschen met de scherpte des sweerts, tot dat syse verdelgden, sy en lieten niet overblijven dat adem hadde.

15. (*b*) Gelijck als de HEERE Mose sijnen knecht geboden hadde, (*c*) alsoo geboodt Mose aen Josua: ende alsoo dede Josua, hy en deed'er niet een woort af van allen dat de HEERE Mose geboden hadde. Hy was in alles gehoorzaem, tot de minste byzonderheid toe.

16. Also op de gezegde wijs, nam Josua al dat lant, in twee Veldtochten in, den eersten tegen de verbonden Koningen van Zuider, en den anderen tegen de vereende Vorsten van Noorder Canaan; al dit land nam Josua in, het gebergte, ende al het zuyden, ende al het lant Gosen, ende de leegte, ende 't vlacke velt, ende 't gebergte Israëls, ende sijne leegte.

17. Van den kalen bergh, die opwaerts nae Seïr gaet, tot Baal-Gad toe, in het dal van Libanon, onder aen den bergh Hermon: Alle hare Koningen nam hy oock, ende sloeghse, ende doodde se.

Hier vinden wy eene algemeene beschrijving van Canaan, het Josua aen zich onderworpen heeft.

In deze optelling der byzondere deelen van het bemachtigde Ca-

(*b*) Exod. 23:32, 33. ende 34: 12. Num. 33: 52. (*c*) Deut. 7:2. ende 20: 16.

Canaan, begint de Geschiedschrijver van het Zuiden. — Daer lag een vermaerd *gebergte*, verg. Num. 13: 17; door het *Zuiden* verstae men al het land; in het Zuider deel van Canaan, *het lant Gozen* is dat vruchtbaer land, waervan wy Kap. 10: 41, reeds gesproken hebben; *de leeghte* betekent de vruchtbare valleijen; *het vlakke veld* doet ons denken aen de wei en zaeilanden; door *het gebergte Israëls en zijne leegte* verstaen sommigen den berg van Samaria, met de omliggende valleijen 1 Kon. 16: 24, anderen die plaets, welke Gen. 28: 12, 13. *Bethel* genaemd word, anderen, en dit schijnt wel zoo voegzaem, alle de voornaemste gebergtens van Canaan, — Josua nam het gansche land in *van den kaelen*, of onvruchtbaren berg, *die opwaerds na Seir*, het land der Edomiten, *gaet, tot Baal Gad toe, in het dal van Libanon, onder aen den berg Hermon.*

De kaele berg anders, de berg *Halak*, was de grenspael ten Zuiden, en *Baal Gad* ten Noorden, van dat uitgestrekte Land; het welk Josua heeft ingenomen.

18. Vele dagen voerde Josua krijgh tegen alle dese Koningen, eer hy dezelve en hunne onderdanen geheel en volkomen overweldigd had, gelijk in het vervolg nader blijken zal.

19. Daer en was geene stadt die vrede maeckte met de kinderen Israëls, behalven de Heviten, inwoonders van Gibeon: sy namense alle in door krijgh, en dit was de reden, dat deze oorlog zoo lang duurde; 'er was een groot aental Steden, behalven die der verbondene Koningen van het Zuiden en het Noorden, in Canaan, welke de een na de andere moesten ingenomen worden, eer Josua het gansche land overmeesterd had, van den *kaelen berg* ten Zuiden, tot *Baal Gad* ten Noorden.

20. Want het was van den HEERE, hare herten te verstocken. De HEER had het hart dezer volkeren wel kunnen vermurwen; maer dit behaegde hem niet, hy had 'er ook rechtvaerdige redenen toe, daer zy de mate van hunne ongerechtigheid vervuld hadden; Hy liet hen daerom over aen hunne eigene wederspannigheid, en aen het vertrouwen op zich zelven; in zoover verstokte de HEER hunne

harten, datse, in plaets van den vrede te begeeren, Israel met oorloge te gemoete gingen, op dat hyse langs dezen weg, gelijk zy rechtvaerdig verdiend hadden, verbannen soude, dat haer geen genade en geschiedde, maer op dat hyse verdelgen soude, gelijck als de HEERE Mose geboden hadde.

21. Te dier tijt nu van den gemelden oorlog, en misschien op het laetst van den zelven, quam Josua, ende roeyde de Enakim uyt, menschen van eene reusachtige gestalte van 't gebergte, alwaer zy in holen en spelonken woonden, en het welk bykans ontoegangelyk was, ook van de steden Hebron, van Debir, van Anab, ende van 't gantsche gebergte, het welk naderhand door Juda bewoond is, ende van 't gantsche gebergte Israëls: Josua verbandese met hare steden.

Wy mogen 'er uit besluiten, dat deze Enaks kinders zich wel voornaemelyk op het gebergte onthielden, maer dat zy zich ook ten deele in de genoemde Steeden genesteld hebben, welker oorsprongelyke inwooners door Josua verdelgd waren. Thans liet de Veldheer ook deze Steden verbannen en verwoesten.

22. Daer en bleef niemant van de Enakim overigh in 't lant der kinderen Israëls: Alleenlick bleven sy, die het zwaerd der Israëliten hadden weten te ontvluchten, overigh te Gaza, te Gath, ende te Asdod, drie Steden, welke den Philistijnen toebehoorden.

23. Also nam Josua al dat lant in, nae alles dat de HEERE tot Mose gesproken hadde: ende Josua gaf het Israël ten erve, nae hare afdeylingen, nae hare stammen: gelijk de HEER zelvs had voorgeschreeven Num. 26: 53, en 33: 54, ende 't lant rustede van den krijgh; niemand van de Vorsten der Philistijnen, of andere omliggende volken, ondernam het om Israël te ontrusten, zoodat zy nu Canaan, in vrede, verdeelen konden, om het ervelyk te bezitten.

Doorgaends rekent men, dat de gemelde oorlogen, door welke Josua gansch Canaan heeft ingenomen, zes jaren geduurd hebben. — Dit tegenwoordig Jaer was derhalven

het

het eerste Sabbath Jaer, en van dezen tijd moeten de Israëliten het Jubeljaer beginnen te rekenen.

HET XII. KAPITTEL.

Eene korte opgave der Koningen van Canaan, welke de Israëliten overwonnen hebben, zoo onder het bestuur van Mose, beoosten de Jordaen vs. 1-6, als onder dat van Josua, bewesten die Rivier vs. 7-24.

1. DIt getal nu van Vorsten, welke ik zoo zal opnoemen, zijn de Koningen des lants, Canaan, die de kinderen Israëls geslagen hebben, ende haer lant erflick besaten aen gene of de Oostzijde der Jordane, tegen den opgangh der sonne: van de beke Arnon af, tot den bergh Hermon, ende 't gantsche vlacke velt tegen 't oosten: verg. Deut. 3: 8. 4: 48.

2. Sihon den Koningh der Amoriten, die te Hesbon woonde, was de eerste Koning, wiens land door de Israëliten veroverd werd Num. 21: Hy was een machtig Koning, Die van Aroër af heerschte, welcke aen den oever der beke Arnon is, (a) ende [over] of van 't midden der gemelde beke, die de scheidspael was tusschen de Amoriten en Moabiten, ende de helft van Gilead, ende tot aen de beke Jabbok, de lantpale der kinderen Ammons, verg. Num. 21: 24. en Deut. 3: 16.

3. Ende hy heerschte [over] of van het vlacke velt tot aen de zee Cinneroth, naderhand genaemd het meir Gennezareth, tegen 't oosten, ende tot aen de zee des vlacken velts, de Soutzee, tegen 't oosten, des weegs nae Beth-Jesimoth: ende van het zuy-

(a) Deut. 3: 8, 16.

den beneden Asdoth Pisga, het welk de Zuider grens-
pael was van Sihons land.

4. (*b*) Daer toe hebben de Israëliten ook, aen de Oostzijde der Jordaen, veroverd de lantpale van Og den Koningh van Basan, die van 't overblijfsel der Reusen was, woonende te Astaroth ende te Edreï, zijnde beide Koninglyke Hofplaetsen.

5. Ende heerschte over den bergh Hermon, ende over Salcha, zijnde eene Stad van Basan, ende over geheel Basan tot aen de lantpale der Gesuriten, ende der Maachatiten: ende de helft van Gilead de lantpale Sihons des Konings van Hesbon.

6. Deze overwinningen zijn in voorige tijden, door Mose, mijnen Voorzaet, onder Gods Almachtigen bystand, behaeld geworden: want Mose de knecht des HEEREN, ende de kinderen Israëls sloegense, (*c*) ende Mose de knecht des HEEREN gaf den Rubeniten ende den Gaditen, ende den halven stamme Manassè dat [*lant*] tot eene erffelicke besittinge.

7. Dit getal, van Vorsten, welke nu zullen opgeteld worden, zijn de Koningen des lants, Canaan, die Josua sloegh, ende de kinderen Israëls, onder zijn bestuur, (*d*) aen dese zijde der Jordane tegen 't westen, van Baal-Gad aen, in 't dal van Libanon, zijnde de Noorder, ende tot aen den kalen bergh, die nae Seïr opgaet: zijnde de Zuider grenspael Kap. 11: 17: ende Josua gaf naderhand het gemelde land den stammen Israëls tot een erffelicke besiittinge, nae hare afdeylingen.

8. Wat op 't gebergte, ende in de leegte, ende in 't vlacke velt, ende in de afloopingen of beken der wateren, aen den voet der gebergtens, ende in de woestijne, ende tegen 't zuyden was: de Hethiten, de Amoriten, ende Canaaniten, de Pheriziten, de Heviten, ende de Jebusiten.

9. De Koningh van Jericho een: zijnde de aller eerste

(*b*) Deut. 1: 4. (*c*) Num. 21: 24. ende 32: 33. (*d*) Jos. 10: 40.

eerste Vorst van het eigenlyk gezegde Canaan, die door Josua overwonnen is. De Koningh van Ai, die ter zijden Beth-El is, een. Deze was de tweede der overwonnene Vorsten, en die van Bethel, die ter zijner hulpe kwamen, waren te gelijk te ondergebracht, zie Kap. 8: 17.

10. De Koningh van Jerusalem een, de Koningh van Hebron een.

11. De Koningh van Jarmuth een, de Koningh van Lachis een.

12. De Koningh van Eglon een. Deze Koningen van Zuider Canaan, die van Hebron, Jarmuth, Lachis en Eglon, hadden zich met Adoni-Zedek, den Koning van Jerusalem, tegen Josua verbonden Kap. 10: 1, 2. De Koningh van Gezer een, die tot hulp van Lachis gekomen was Kap. 10: 33.

13. De Koningh van Debir een, Kap. 10: 38, de Koningh van Geder een.

Dees is te vooren niet gemeld.

14. De Koningh van Horma een, de Koningh van Harad een.

Van deze Koningen is ook te vooren niet gesproken. Hunne Steden, *Horma* en *Harad*, lagen in dat gedeelte van Canaan, het welk naderhand aen Juda is ten lote gevallen Richt. 1: 16, 17.

15. De Koningh van Libna een, zie Kap. 10: 29. de Koningh van Adullam een. Dit Adullam lag mede in het ervdeel van Juda Kap. 15: 35.

16. De Koningh van Makkeda een, Kap. 10: 28. de Koningh van Beth-El een: liggende dit Bethel, op de grenzen van Benjamin en Ephraim.

17. De Koningh van Tappuah een, de Koningh van Hepher een. De eerste Stad lag in de Stam van Ephraim, de andere in die van Zebulon.

18. De Koningh van Aphek een, de Koningh van Lassaron een: zijnde de laetste Stad misschien dezelvde met Saron Jes. 35: 2.

19. De Koningh van Madon een, de Koningh van Hazor een. Zie Kap. 11: 1.

20. De Koningh van Simron Meron een, de Koningh van Achsaph een. Zie Kap. 11: 1.

21. De Koningh van Thaanach een, de Koningh van Megiddo een. Verg. Kap. 17: 11.

22. De Koningh van Kedes een, in de Stamme Naphtali Kap. 19: 37. de Koningh van Jokneam, aen den Carmel, een: in de ſtam van Zebulon Kap. 19: 11.

23. De Koningh van Dor, tot Naphath-Dor, een: behoorende deze Stad tot het ervdeel van Manasſe Kap. 17: 11. De Koningh der Heydenen te Gilgal een, hier ſchijnt het Galilea der Heidenen bedoeld te worden, waervan Tideal eertijds de Koning was Gen. 14: 1.

24. De Koningh van Tirza een: verg. 1 Kon. 14: 17. Alle deſe Koningen, of kleine Vorsten, welke Joſua overwonnen heeft, zijn te zamen een en dertigh.

HET XIII. KAPITTEL.

Met dit Kapittel begint het verhâel der verdeeling van Canaan, onder de Stammen van Israël, het welk zich uitſtrekt tot Kap. XXI ingeſloten. — Hier vinden wy; het Godlyk bevel aen Joſua, tot deze verdeeling vs. 1-8. en dan eene beſchrijving van het land, aen de Oostzijde der Jordaen, het welk aen Ruben, Gad en de halve Stam Manasſe, reeds te vooren, ten ervdele, gegeven was vs. 9-33.

1. JOſua nu was oudt, de teekenen van den ouderdom begonden zich reeds, op zijn gelaet, te vertoonen, trouwens hy was wel bedaegt: ende de HEERE ſeyde tot hem, waerſchijnlyk door de Urim en Thummim: Gy zijt oudt geworden, wel bedaegt, ende daerom is het noodig, dat gy u haestet, om al dat gene aftedoen, het welk nog voor uwe rekening ligt: want hoewel gy reeds vele ſteden veroverd, en een groot getal van Koningen ver-

verslagen hebt, daer is evenwel nog seer veel lants in Canaan overgebleven, het welk nog door Israël moet veroverd worden, om dat erffelick te besitten.

Men mag hier met reden vragen: hoe oud was Josua, toen hy, met deze Godlyke aenspraek, verwaerdigd werd? Wy weten uit Kap. 24: 29, dat hy 110 jaren bereikt had, toen hy sterv, en dit geschiedde eerst vele dagen, nadat de HEER Israël rust had gegeven, van alle zijne vyanden, rondom henen Kap. 23: 1. — Maer hoevele dagen of jaren? Het naeste middel, om daeromtrent iets te gissen, is door de vergelijking van Josua met Caleb. — Deze beide waren onder de Verspieders, Caleb uit Juda, en Josua uit Ephraim Num. 13: 6, 8. Wie van hen beiden de oudste was, is onbekend, en, uit den rang, in welken zy genoemd worden, is niets te bepaelen: want dan leest men van Josua en Caleb. Num. 14: 6, 38 en dan weder van Caleb en Josua. Num. 14: 36 en Deut. 1: 36, 38. — Waerschijnlyk zullen zy beide, ten naesten by, van denzelven ouderdom geweest zijn. Nu was Caleb, by de verspieding, 40 jaren: want toen hy 85 jaren oud was, waren 'er, zedert die verspieding, 45 jaren verloopen Jos. 14: 10; zoodat Josua ook een man van 80 of 90 jaren moet geweest zijn, toen Caleb 85 jaren oud was.

Maer dan blijvt de vraeg nog over: Wanneer verklaerde Caleb, dat hy 85 jaren oud was Kap. 14: 10? — De zaek schijnt ons zoo te moeten begreepen worden, dat het gene Kap. 14. verhaeld word, in tijd-orde, niet *na* dit Kap. 13, maer *voor* het zelve, is voorgevallen, en behoort tot het gene Kap. 11: 21-23, nopens de uitroejing der Enaks, vermeld is; omdat het slot van Kap. 11: vs. 23, *het land rustte van den krijg* Kap. 14: 15. herhaeld word, en schijnt derhalven, op den zelvden tijd, en op de zelvde gebeurtenis, te wijzen. Wel is waer, dat onze Overzetting Kap. 14: 6 heeft: *toen naderden de kinders van Juda tot Josua te Gilgal, en Caleb* enz. Maer het kan ook zeer wel vertaeld worden, *zy waren genaderd*, in den voorledenen tijd, met eenen weerslag op het gene Kap. 11: 21-23 vermeld was. — Kap. XI zal dan, in het algemeen, vermeld zijn, dat Josua de Enaks, die te

Hebron waren, had te ondergebracht, en Kap. 14 meer in het byzonder, dat dit geſchied was, door het beleid van Caleb; en dan zal daerin de aenleiding geweest zijn, dat Hebron aen Caleb ten deele viel, en dat de Stam van Juda, tot welke Caleb behoorde, haer lot ontvong in het Zuiderdeel des Lands Kap. 15, in het welk ook Hebron gelegen was.

Uit dit alles beſluiten wy, op waerſchijnlyke gronden, dat Joſua, ter dezer tijd, den ouderdom van 90 jaren, een weinig meerder of minder, bereikt hadde.

By deze gelegenheid gav de HEER zelvs eene afteekening van het land, het welk nog ter beërving was overgebleeven, vs. 2-6.

2. Dit is 't lant dat overgebleven is, onder de macht der vyanden, en het welk nog moet overweldigd worden, opdat het de Israëliten ervelyk bezitten mogen: alle de grenzen der Philiſtijnen, ende het gantſche Geſuri:

Vooraf dient men het volgende te weten.

Veel al beſchouwen de Uitleggers dit register, als eene lijst van *plaetſen*, welke de eene op de andere volgden, zoo dat vs. 2. het Westen aen de Zee gemeld worde, waertoe men dan, behalven de *Philiſtijnen*, ook het *geheele land van Geſuri* moet betrekken vs. 3. Dan het zuiden vs. 4ª. Voorts het Noordwesten vs. 4ᵇ. Wijders het Noordoosten vs. 5. Eindelyk het Noorden, vs. 6. — Doch het blijkt, uit vs. 13, vergeleeken met, Deut. 3: 14, dat de Geſuriten, niet in het Westen aen de Zee, maer in het Noord-Oosten, woonden. —

Wy zouden het daerom liever zoo begrijpen, dat vs. 2. twee voornaeme gedeeltens van Canaan, onder den naem van *Philiſtijnen en het geheele Geſuri*, bedoeld worden, en dat 'er vervolgens eene meer byzondere verklaring van het een en ander worde bygevoegd, eerst omtrent het land der *Philiſtijnen*, vs. 3, 4. en dan omtrent het *ganſche Geſuri*, vs. 5, 6.

Alle de grenzen der Philiſtijnen, en het ganſche Geſuri.

Door

Door de *Philistijnen* wordt een volk bedoeld, van het welk, in volgende tijden, dikwijls, in de Heilige Schrivten, gesproken werd. Zy stamden, benevens de Caphtorim, af uit de Casluhim, die afkomstig waren van Mitsraim, den tweeden zoon van Cham, en den Stamvader der Egyptenaren, Gen. 10: 6, 13, 14. De Caphtorim woonden onlangs in Caphtor Deut. 2: 23. Dit Caphtor was een eiland Jer. 47: 4; waerschijnlyk een der eilanden, welke, door de armen van den Nijl, geformeerd worden. Nu heeten de Philistijnen, het overblijvsel van Caphtor, Jer. 47: 4. Zy waren uit Caphtor uitgetogen Amos. 9: 7, zy hadden de Aviten, die in Hazerim, tot Gaza toe, woonden, verdelgd, en de Steden der Aviten ingenomen Deut. 2: 23. — Uit het een en ander schijnen wy te mogen besluiten, dat de Philistijnen, uit de Casluhim afgestamd zijnde, zich, met de Caphtorim, van een eiland in Egypte, door den Nijl geformeerd, noordwaerds op begeven hebben, en naderhand, geduurende den tijd van Israëls tocht door de woestijne, dat gedeelte van Canaan, het welk aen de Middellandsche lag, al verder Noordwaerds op bemachtigd hebben. — *Alle de grenzen der Philistijnen*, of gelijk 'er eigenlyk staet, *al het afgewentelde der Philistijnen*, beteekent derhalven al dat land, het welk de Philistijnen, aen den bewooneren van Canaan, ontvreemd hadden, liggende aen den Zeekant, ten Westen langs de Middellandsche Zee, en strekkende van het Zuiden af, van de zijde van Egypte, alwaer de Philistijnen woonden, volgens Exod. 13: 17, 18; en dit land of deze grenzen strekten zich tot tegen het Noorden van Canaan.

Gesuri is het land der Gesuriten, waervan Gesur de Hoofdstad was. Dit land der Gesuriten, die vs. 13. nevens de Maachatiten genaemd worden, was gelegen aen de Noord-Oostzijde van Canaan. Jair had de hoofdstad Gesur, en mogelyk andere gedeeltens van dit land, ingenomen Num. 32: 41. — 'Er was wel reeds een gedeelte van dit land ingenomen, verg. vs. 13, maer de HEER verklaerde, dat de Israëliten het *gansche Gesuri*, overmeesteren moesten.

Deze algemene opgaev der landen, welke de Israëliten

nog moesten innemen, wordt vervolgens in de byzonderheden nader uitgebreid; en wel eerst ten opzichte der Philistijnen, vs. 3-4.

3. Het land der Philistijnen strekt zich uit, ten Zuiden Van de beek Sichor, die voor aen Egypten is, tot aen de lantpale Ekrons tegen 't noorden; deze landstreek van Ekron, gelegen aen de Middellandsche Zee, is de Noorder grenspael van het land der Philistijnen, dat den Canaaniten toegerekent wort: voor zoo ver het oorsprongelyk tot Canaan behoort, en, door de Philistijnen, met geweld is ingenomen. Dit gansche land wordt beheerscht door vyf Vorsten der Philistijnen, de Gazatiter, ende Asdoditer, de Askeloniter, de Gethiter, ende Ekroniter, ende by deze moeten nog de Aviten gevoegd worden, zijnde de oude bewooners van deze landstreek, die door de Caphtorim verjaegd, en waerschijnlyk hooger Noordwaerds opgeweeken waren Deut. 2: 23.

4. Van 't zuyden, of ten zuiden van het land der Philistijnen, ligt 't gantsche lant der Canaaniten, ende ten Noorden ligt Meara, zijnde een landstreek, die der Zidoniten is, zich uitstrekkende tot Aphek toe, tot aen de lantpale of de grenzen der Amoriten, die ten Oosten der Jordaen gewoond hadden, en welker land zich Noordwaerds op uitstrekte, ook boven den Oorsprong der Jordaen.

Wy zien, uit deze beschrijving der grenzen van de Philistijnen, dat zy een talrijk en machtig volk uitmaekten, hebbende zich van alle kanten verspreid, ten Oosten en ten Westen der Jordane, zoo Zuid als Noordwaerds.

Hier op volgt eenen andere beschrijving van het *gansche Gesuri*, het welk, vs. 2. in het algemeen genoemd was.

5. Daer toe behoort het lant der Gibliten, liggende in het Noord Oosten van Canaan, ende daertoe moet men ook brengen den gantschen Libanon tegen den opgangh der sonne, dat is het Oostelykste gedeelte van den berg Libanon, die Canaan van Syrien afscheidt, beginnende van Baal Gad onder aen den bergh Hermon,

(tot

(tot welke plaets toe Canaan reeds was ingenomen, Kap. 11. 17, en 12: 7.) ſtrekkende zich nog verder Noordwaerds tot aen den ingangh van Hamath, het welk tot Syrien behoort.

6. Tot dit Geſuri behooren, Alle die op 't gebergte woonen van Libanon aen tot Miſrephoth-maim, het welk ten Noorden van Canaan ligt, toe; deze alle maken eene volkplanting uit van de Zidoniten. Alle deze landſtreken moeten nog overwonnen worden, daertoe moeten de Israëliten zich ten ſtrijde opmaken, en ik zal hunne ondernemingen, met mijnen Almachtigen byſtand, begunstigen. Ick ſalſe, alle de inwooners der opgemelde landen, verdrijven, van het aengeſichte der kinderen Iſraëls: alleenlick heb ik u Joſua dit te bevelen, maeckt dat het Iſraël ten erfdeele valle, gelijck als ick u geboden hebbe; draeg zorg, dat het lot geworpen worde over alle de gemelde landen, welke nog in de macht der Canaaniten zijn. Ik vorder niet van u, dat gy langer, met Israël, ten ſtrijde, optrekt, voor uw perſoon vergun ik u de rust; maer dat gy van die landen, by voorraed, eene verdeeling maekt, opdat een iegelyk van die Stammen, aen welke 'er zekere gedeeltens van toegeewezen zijn, het zelve, ter zijner tijd, moge innemen.

7. Ende nu, deylt dit ganſche lant, zoo het gene gy reeds ingenomen hebt, als de zoo even gemelde ſtreken, welke nog in de macht der Canaaniten zijn, tot een erfdeel den negen ſtammen, ende den halven ſtamme Manaſſe.

8. Met de wederhelft van den welcken de Rubeniten ende Gaditen hare erffeniſſe ontfangen hebben: dewelcke Moſe haerlieden gaf aen gene zijde der Jordane tegen 't ooſten, gelijck als Moſe de knecht des HEEREN hen gegeven hadde.

Nopens dit Godlyk bevel, omtrent de verdeeling van Canaan, hebben wy het volgende aen te merken.

I. In deze verdeeling, moest Joſua niet willekeurig te werk

gaen, maer het voorſchrivt volgen, het welk de HEER daeromtrent wel eer aen Moſe gegeven had. Num. 26: 53-56. — Uit kracht van dit Godlyk voorſchrivt, moest de verdeeling geſchieden. (1). In twaelv deelen, naer de namen der XII ſtammen vs. 53. Maer. (2). de deelen der onderſcheidene Stammen moesten niet alle dezelvde grootte hebben, maer geëvenredigd zijn, nae de talrijkheid der byzondere Stammen. De talrijkſte Stam moest het grootſte deel hebben vs. 54. De toewijzing evenwel der deelen moest (3). Door het lot, geſchieden vs. 55, 56, zoodat de plaetſing van elks onderſcheiden ervdeel, het zy in het Zuiden, het zy in het Noorden, het zy in het midden des lands, by loting, moest bepaeld worden.

II. In deze verdeeling, moet Joſua wel het opperbewind voeren, maer ook Eleazar den Priester, en de Oudsten van Israël, tot medehelpers gebruiken, Num. 34: 16-29.

III. Het eigenlyk gezegd Canaan, moest tusſchen IX en eene halve Stam verdeeld worden, omdat de Rubeniten, Gaditen en de halve Stam van Manasſe, reeds aen de Oostzijde der Jordaen, hun ervdeel verkreegen hadden. Dit was geſchied op hun uitdrukkelyk verzoek aen Moſe, Num. 32. Door deze ſchikking moest 'er noodzakelyk verandering komen in de verdeeling, en hier door werd veroorzaekt, dat het eigenlyk gezegde Canaan, niet tusſchen de XII Stammen, behoorde verdeeld te worden, maer ſlechts tusſchen IX en eene halve.

IV. Joſua was nu verſcheiden jaren bezig geweest, om, aen het hoofd van Israël, het eigenlyk gezegde Canaan, bewesten de Jordaen, in te nemen, en evenwel was alles nog op ver na niet veroverd. By voorraed wilde de HEER evenwel dit ganſche land, zoo dat reeds ingenomen, als het gene nog in de macht der vyanden was, onder IX en eene halve Stam verdeeld hebben. Van nu voortaen zou de algemeene oorlog een einde nemen, en Joſua zijne rust genieten. Ook zouden nu de 40000 mannen, die uit de Rubeniten, Gaditen, en de halve Stam Manasſe, mede op getrokken waren, om Canaan te bemachtigen, weder naer hun ervdeel, aen de Oostzijde der Jordaen, kunnen te

rug

rug keeren. Alleenlyk werd het nu aen de byzondere Stammen overgelaten, om elk dat gedeelte van zijne ervenis te bemachtigen, het welk nog in de handen der Canaaniten was.

V. Dit Godlyk bevel is ook werkelyk ter uitvoer gebracht. De Geschiedschrijver geevt ons in het vervolg een omstandig bericht van deze verdeeling, het welk zich uitstrekt tot Kap. 21. ingesloten. Zie hier de orde van dit bericht.

A. Eerst worden de landstreken aengeweezen aen de Oostzijde der Jordaen, welke den Rubeniten, Gaditen, en de halve Stamme Manasse, ten ervdeele gegeven waren; in het overige van dit Kapittel vs. 9-33.

B. Hier op volgt de verdeeling van het eigenlyk gezegde Canaan, onder IX en eene halve Stam Kap. 14-21. Deze verdeeling geschiedde, op twee onderscheiden tijden.

A. De eerste reis te Gilgal, kreegen alleen Juda, Ephraim, en de wederhelvt van Manasse hunne ervdeelen Kap. 14-17.

B. De tweede reis werd de verdeeling voleindigd te Silo, werwaerds de Tabernakel was overgebracht, Kap. 18-21.

a. De VII overgebleevene Stammen kreegen elk hun ervdeel Kap. 18, 19.

b. De vrysteden werden afgezonderd Kap. 20.

c. De Levitische Steden werden bepaeld Kap. 21.

C. Na dit alles gav Josua aen de manschap, die van de Overzijde der Jordaen mede was opgetrokken, vryheid, om naer hunne huizen weder te keeren Kap. 22.

In het overige van dit Kap. vinden wy het ervdeel der Rubeniten, Gaditen, en der halve Stam Manasse vs. 9-33.

9. Twee en eene halve Stam hadden reeds van Mose hun ervdeel ontvangen, aen de Oostzijde der Jordaen. Dit ervdeel strekte zich uit, ten zuiden Van Aroër aen, die aen den oever der beke Arnon is, ende de stadt,

die in, of nabij 't midden der beke is, welk midden van de beek voorheen de grensscheiding was tusschen Moab en het land der Amoriten, Num. 21: 13, ende van dit Aroër strekte zich het gemelde ervdeel Noordwaerds op, zoodat al het vlacke lant van Medeba tot Dibon, het welk meer Westelyk lag, ook daer toe behoorde.

10. Ende hiertoe behooren ook alle de steden Sihons des Konings der Amoriten, die te Hesbon geregeert heeft, tot aen de lantpale der kinderen Ammons:

Men herinnere zich het gene Mose zelv hier omtrent heeft aengeteekend. Te weten, toen Israël, op den tocht door de Woestijne, genaderd was tot aen de landpalen van Sihon, den Koning der Amoriten, liet Mose hem, onder de aller redelykste voorwaerden, de vryheid verzoeken, om, door zijn land, naer Canaan te trekken. Maer hy trok tegen Israël ten strijde op, met dat gevolg, dat hy geslagen en zijn land veroverd werd Num. 21. — Deze Sihon had een deel van het land der Ammoniten, als mede de vlakke velden van Moab, in voorige tijden, onder zijne macht gebracht. Nu had de HEER wel aen Israël uitdrukkelyk verboden, om Ammon of Moab te benadeelen Deut. 2: 9, 19. Maer evenwel, door het recht van oorlog, waren zy bezitters geworden van die landen, welke Sihon, den Ammoniten en Moabiten, ontnomen had. Dit is de reden, dat hier gesproken wordt van de *landpalen der kinderen Ammons*.

11. Ende hier toe behoort ook Gilead, het welk meer Noordwaerds op ligt, ende daerenboven de lantpale der Gesuriten, ende der Maachatiten, in het Noord Oosten ende nog meer Noordwaerds op, den gantschen bergh Hermon, strekkende tot aen het dal van Libanon, ende gantsch Basan, aen de Noord Oostzijde tot Salcha toe, het gene de grenspael is van Basan, verg. Deut. 3: 10. 1 Chron. 5: 11.

12. Alle die landstreken maekten te vooren uit, Het gantsche Koninckrijke Ogs in Basan, die geregeert heeft te Astaroth, ende te Edreï, dese is overigh gebleven uyt het overblijffel der Reusen,

de-

dewelke Mose heeft verslagen, ende heeftse verdreven.

Het veroveren van dit land van Og, is Num. 21: 33 - 35 en Deut. 3: 1 - 11. uitvoerig beschreeven. Deze Koning Og was mede tegen Israël opgetrokken. Het blijkt niet, dat Israël hem verzocht hebbe, om door zijn land te trekken. Trouwens, nu Sihon overwonnen was, had men dit ook niet noodig. De Israëliten hadden de vlakke velden van Moab ingenomen, en van daer konden zy in Canaan trekken. Og was verslagen, en daer door was zijn land, zoowel als dat van Sihon, het ervdeel van Israël geworden.

Alle de zoo even gemelde landen waren, door Mose, aen Israël gegeven, maer een gedeelte daervan was nog niet veroverd.

13. Doch de kinderen Israëls en verdreven de Gesuriten, noch de Maachatiten niet. Zy *hadden* deze volkeren voor als nog *niet verdreeven:* Maer Gesur ende Maachath woonden in 't midden van Israël tot op desen dagh, op welken dit bericht geboekt wordt. Trouwens, terwijl die twee en eene halve Stammen, aen welke Mose dit land gegeven had, gewapend, met Israël, over de Jordaen, in Canaan getrokken waren, om hunne broederen te helpen, was 'er nog geene gelegenheid geweest, om, na de eerste overwinning, welke zy op Og behaeld hadden, hunne zegepralen verder voort te zetten. Dit kon toen eerst geschieden, wanneer zy, na de verdeeling van Canaan, tot het hunne waren wedergekeerd.

14. Alleenlick en gaf hy, te weten Mose, by de verdeeling van het Over-Jordaensche land onder die twee en eene halve stammen, den stamme Levi geen erffenisse. Dan evenwel deze stam had daerom geen gebrek: want de vyer-offeren Godes des HEEREN Israëls, die zijn sijne erffenisse, gelijck als hy hem gesproken hadde. Vergel. Num. 18: 9 - 32.

Dit wordt hier aengeteekend, om te doen blijken, dat 'er voor de wooningen der Leviten, by de eerste verdeeling des lands, niet gezorgd ware, en zy daerom met recht verzochten, dat hun eenige Steden mogten worden toegevoegd Kap. 21.

Vervolgens wordt het onderscheiden deel van elk der derdehalve stammen, aen de Oostzijde der Jordaen, meer byzonder aengeweezen vs. 15-31. Eerst wordt het ervdeel van Ruben opgegeven vs. 15-23. van Gad vs. 24-28. van de halve stam Manasse vs. 29-31.

15. Also gaf Mose de stamme der kinderen Ruben, nae hare huysgesinnen, of Hoofdgeslachten: want de Stam Ruben was verdeeld in vier Hoofdgeslachten, van Hanoch, Pallu, Hezron en Carmi Num. 26: 5-10. Elk van deze kreeg zijn onderscheiden deel.

16. Die verdeeling viel zoo uit, dat ten Zuiden hare lantpale was van Aroër af, dat aen den oever der beke Arnons is, ende de stadt die in 't midden der beke is, ende al het vlacke lant Noordwaerds op tot Medeba toe:

17. Tot deze landstreek behoorden dertien Steden: Hesbon ende alle hare steden, die in het vlacke lant zijn, Dibon, ende Bamoth-Baal, ende Beth-Baal-Meon.

18. Ende Jahza, ende Kedemoth, ende Mephaath.

19. Ende Kiriathaim, ende Sibma, ende Zereth Hassahar, op den bergh des dals.

20. Ende Beth-Peor, ende Asdoth Pisga, ende Beth-Jesimoth.

Deze Steden worden hier voorgesteld, onder hare oude namen, in welke vele overblijvsels waren van den dienst en de Tempels van Baal. Naderhand had Israël deze namen veranderd Num. 32: 38.

21. Ende deze zoo even opgenoemde plaetsen maekten uit, alle steden des vlacken lants, ende 't gantsche Koninckrijcke Sihons des Konings der Amoriten, die te Hesbon regeerde: den welcken Mose geslagen en daer door zijn land bemachtigd heeft, mitsgaders de Vorsten van Midian of der Midianiten, Evi, ende Rekem, ende Zur, ende Hur, ende

Re-

Reba, Geweldige Sihons, inwoonders des lants: want de Midianiten waren verslagen, omdat zy, met de Moabiten, hadden mede gewerkt, om Israël tot de zonden met Baal-Peor te verlokken Num. 31: 8.

22. Daer toe hebben de kinderen Israëls met den sweerde gedoodt Bileam den sone Beors, den voorsegger, die zich onder de Midianiten bevond, nefsens de gene, die van haer verslagen zijn.

23. De Westelyke lantpale nu der kinderen Rubens was de Jordane, ende [*derselver*] lantpale ten Oosten was het land der Midianiten. (*a*) Dat alles is het erfdeel der kinderen Rubens, nae hare huysgesinnen; De steden, ende hare dorpen.

24. Ende der stamme Gads, den kinderen Gads, nae hare huysgesinnen, gaf Mose ook haer ervdeel. Tot de stamme van Gad behoorden zeven *huisgezinnen* of Hoofdgeslachten, van Zephon, Hagi, Suni, Osni, Hevi, Arod en Areli Num. 26: 15-17. Nae deze huisgezinnen, werden de Gaditen zoo bedeeld:

25. Dat hare lantpale was Jaëzer, ende alle de steden Gileads, ende het halve lant der kinderen Ammons: tot Aroër toe, die voor aen Rabba is.

26. Ende van Hesbon af tot Ramath-Mizpe, ende Bethonim: ende van Mahanaim tot aen de lantpale van Debir.

27. Ende in 't dal Beth-Haram, ende Beth-Nimra, ende Succoth, ende Zaphon, dat overigh was van 't Koninckrijcke Sihons des Konings te Hesbon, de Jordane, ende [*derselver*] lantpale, tot aen het eynde der zee Cinnereth, over de Jordane, tegen 't oosten.

28. Dit is het erfdeel der kinderen Gads, nae hare huysgesinnen: De steden, ende hare dorpen.

(*a*) Num. 32: 37, 38.

Men merke, omtrent dit ervdeel der Gaditen op.

I. Dat de optelling der plaetsen geschiede, in verscheidene doorloopingen van het Zuiden naer het Noorden, als eerst aen de Oostzijde van *Jaezer* in het Zuiden, Noordwaerds op, *alle de Steden Gileads, en het halve land der kinderen van Ammon*, het geen Sihon reeds te vooren had ingenomen; en dat *tot Aroer toe, die vooraen Rabba is*, aen de Noord-Oostzijde op de grenzen der Ammoniten. — Vervolgens wordt een tweede streek genoemd, vs. 26. beginnende in het Zuiden *van Hesbon af*, doch meer Westwaerds dan de voorige, Noordwaerds optrekkende *tot Ramath Mizpe en Bethonim.* — Vervolgens wordt een derde streek genoemd vs. 26[b], beginnende in het Noorden *van Mahanaim*, en afdalende naer het Zuiden, *tot aen de lantpale van Debir*, het welk ook Debon genaemd wordt. — Eindelyk volgt vs. 27[a] eene vierde landstreek, die *in het dal*, langs de Jordaen gelegen is, als de meest Westelyke, welke begint met *Beth-aram*, *Beth-Nimra*, *Succoth* en *Zaphon.*

Waerschijnlyk is deze optelling by streken, geschied, om de onderscheidene plaetsing der verschillende huisgezinnen van Gad aen te wijzen. Hier wordt nog bygevoegd, dat dit was het *overige van het Koningrijk Sihons* enz. vs. 27[b].

II. Het ervdeel van Gad bevatte mede een gedeelte der landen van Sihon, gelijk ook, voor zoo ver Gilead betrof, een gedeelte des Koningrijks van Og.

III. In de handen der Gaditen vielen verscheiden plaetsen, welke zeer merkwaerdig waren, door de gebeurtenissen van Vader Jacob, gelijk Mahanaim Gen. 32: 2. en Succoth Gen. 33: 17. — Wy mogen 'er uit besluiten, dat Pniël, het welk tusschen beiden lag, naer Gen. 32: 30, 31, mede tot dit land behoord hebbe.

Hierop volgt het ervdeel der halve stamme van Manasse vs. 29-31.

29. Voorder hadde Mose den halven stamme

Ma-

Manasse [*een erffenisse*] gegeven: die bestendig aen de halve stamme der kinderen Manasse bleef, nae hare huysgesinnen.

30. So dat hare lantpale was van Mahanaim af, Noordwaerts op, het gantsche Basan, het gantsche Koninckrijcke van Og den Koningh van Basan, ende alle de vlecken Jaïrs, die in Basan zijn, welke Jaïr had ingenomen Num. 32: 41. te zamen tsestigh steden.

31. Ende het halve Gilead, ende Astaroth, ende Edreï, steden des Koninckrijcks van Og in Basan, waren der kinderen Machirs, des soons Manasse; dewijl de kinders van den gemelden Machir dit land veroverd hadden, Num. 32: 39; dit moet [*namelick*] zoo verstaen worden, dat het genoemde land ten deele viel aen de helft der kinderen Machirs, nae hare huysgesinnen; dewijl de wederhelvt het ervdeel in Canaan ontvong.

De dapperheid en yver der Manasfiten had, in het middelyke, veel toegebracht, tot de zegeprael over Og den Koning van Basan, en daerin lag eene billyke reden, om hun dit land toe te bedeelen.

32. Dat is het dat Mose ten erve uytgedeylt hadde in de velden Moabs, op gene zijde der Jordane van Jericho, tegen 't oosten.

Het gene Mose verricht had, werd derhalven van waerde gehouden, en daerom ook hier geboekt; als een gedeelte van het werk, het welk de Heer verder aen Josua belastte. — Door deze erfverdeeling werden twee en eene halve, van negen en eene halve stammen, afgescheiden. Dan, met dit alles, bleeven zy te zamen één volk, het welke gezamelyk betrekking had, tot denzelvden Godsdienst. Hierom werd er, na de verdeeling des lands, een gedenkteeken opgericht aen de Jordaen, ten blijke dat de stammen, in het Over-Jordaensche woonende, deel hadden aen Israël en den plechtigen Godsdienst, gelijk ons Kap. 22. nader blijken zal. — Doch zy waren de eersten, die zich van den waeren Godsdienst vervreemdden, waertoe de gelegenheid des lands hun

aenleiding verschafte, zoodat zy de Goden der verdelgde volkeren nahoereerden 1 Chron. 5: 25. en dat, onaengezien zy, op hunne smeekingen, door den HEER, zoo zeer tegen de Hagarenen, geholpen waren vs. 20. Om deze reden waren zy ook de eersten aen de beurt, in het oordeel der Assyrische wechvoering, door Pul en Tiglath Pilnezer, Koningen van Assyrien vs. 26.

33. Maer den stamme Levi en gaf Mose geen erfdeel, of hy *had* dezelve geen ervdeel toegeschikt; waervan de reden deze was: (*b*) De HEERE de Godt Israëls is selfs haerlieder erfdeel, gelijck als hy tot haer gesproken heeft.

De HEER, *de God van Israël, was het ervdeel* der Leviten. Dit wordt Kap. 18: 7. zoo verklaerd: *het Priesterdom des* HEEREN *is hun ervdeel*, en, vs. 14. van dit Kapittel, lezen wy: *de vuurofferen des* HEEREN *zijn de ervenis van Levi.* — Wy leeren 'er uit, dat Levi geen ervdeel had, omdat de HEER hen niet riep, om zich te bemoejen, met het verkrijgen der dingen van dit leven, maer om zich, alleen met de zaken van den Godsdienst, bezig te houden. Het was derhalven een voorrecht der Leviten, dat zy niet te zorgen hadden, voor het onderhoud van dit leven. God zelvs zorgde voor hun, en zy aten, als het ware, aen zijne tafel. Al wat den HEERE, voor den Altaer, geheiligd werd, was ten deele voor Levi. Voorts vielen, deze stamme, de Eerstelingen, de Tienden, het Verbannene, en wat dies meer is, ten deele.

Deze byzonderheid, de stam van Levi betreffende, wordt hier aengeteekend, om aentetoonen, dat deze gansche stam, aen welke Mose geen deel aen gene zijde der Jordane gegeven had, mede in het eigenlyk Canaan was overgetrokken. Dan, offchoon zy geen afzonderlyk deel, by loting, in Canaan, verkreegen, moest 'er evenwel voor hunne wooningen gezorgd worden, zoo als de HEER, door Mose, geboden had Num. 35: 2. — Kap. 21. zal ons blijken, hoe dit bevel werkelyk zy ter uitvoer gebracht.

HET

(*b*) Num. 18: 20. Deut. 10: 9. ende 18: 2.

HET XIV. KAPITTEL.

Eene algemeen verhael omtrent de verdeeling van Canaan vs. 1-5. Eer deze verdeeling begon, kreeg Caleb, de Kenesiter, Hebron tot zijn ervdeel vs. 6-15.

1. DIt land, het welk, in het vervolg, meer byzonder, in deszelvs onderscheidene gedeeltens, zal beschreeven worden; dit land is nu 't gene dat de kinderen Israëls ge-erft hebben in 't eigenlyk gezegde lant Canaan, ten Westen van de Jordaen, (*a*) 't welck de Priester Eleazar, ende Josua de sone Nun, ende de XII Hoofden der vaderen van de stammen der kinderen Israëls, die Num. 34. met hunne namen genoemd zijn, haer hebben doen erven;

2. Door het werpen van het lot over het byzonder deel harer erffenisse: gelijck als de HEERE door den dienst Mose Num. 26 en 33. geboden hadde, (*b*) aengaende de negen stammen ende den halven stamme, welke in het eigenlyk gezegde Canaan woonen zouden:

3. Want den overigen tween stammen, ende den halven stamme hadde Mose een erfdeel gegeven op gene zijde der Jordane: maer den Leviten en hadde hy geen erfdeel onder hen gegeven, gelijk, by het voorige Kapittel, breeder vermeld is.

4. Want offschoon Levi geen afzonderlyk ervdeel verkreeg, bleeven 'er evenwel XII stammen, en moesten 'er XII ervdeelen zijn, de kinderen Josephs toch waren gerekend voor twee onderscheidene stammen, en benoemd nae zijne beide Zoonen Manasse ende Ephraim: gelijk Jacob reeds voorspeld had, dat Joseph in zoo ver het voor-

(*a*) Num. 34: 17. (*b*) Num. 26: 55.

recht der eerstgeboorte hebben zoude, als hy een dubbeld ervdeel ontvangen zoude Gen. 48: 5, 6. ende den Leviten en gaven sy, aen welken het werk der verdeeling was toevertrouwd, om deze reden, geen deel in den lande, maer steden om te bewoonen, ende derselver voorsteden voor haer vee ende voor hare besittinge had.

5. Gelijck als de HEERE Mose Num. 35. geboden hadde, alsoo deden de Opperhoofden van de kinderen Israëls, ende sy deylden het lant, nae het Godlyk voorschrivt.

6. Doe men nu schikkingen maekte, om het land Canaan te verdeelen, naederden, of *waren genaderd*, (vergelijk het aengeteekende op Kap. 13: 1.) de kinderen Juda tot Josua te Gilgal, alwaer hy gelegerd was en den Tabernakel had laten oprichten, ende billykten een zeker verzoek, het welk Caleb deed, de sone Jephunne, de Keniziter, want deze vermaerde man, nu nevens Josua de oudste van het gansche volk, seyde tot hem Josua: Gy weet (*c*) het woort dat de HEERE tot Mose den man Godts gesproken heeft te Kades Barnea, ter oorsake van my, ende ter oorsake van u, by dit woord der belovte, hebt gy zoowel belang als ik.

7. Ick was veertigh jaer oudt, doe Mose de knecht des HEEREN my, nevens u, en nog tien andere mannen, uytgesonden heeft van Kades Barnea, om het lant te verspieden: ende toen ick, gelijk ook gy, hem antwoorde bracht, aengaende de gesteldheid van het land, toen sprak ik mijn gevoelen vrymoedig uit, zonder de minste beschroomdheid, gelijck als 't in mijn herte was, zoo als ik dacht, sprak ik.

8. Maer aldus deden mijne broederen niet, die met my en met u opgegaen waren, om met ons het land te bespieden. Zy gaven een verkeerd bericht van zaken, en zeiden uit lafhartigheid: Nimmer kunnen wy de Canaaniten overwinnen, zy zijn veel machtiger dan wy, alle onze pogingen zouden tot ons verderv uitloopen; dus deden zy

(*c*) Num. 14: 24. Deut. 1: 36.

zy het herte des volcks ſmelten, en maekten alle Israëliten geheel moedeloos: (*d*) doch ick volherdde, niet minder dan gy zelvs, den HEERE mijnen Godt na te volgen, ik vertrouwde ſtandvastig op den toegezegden byſtand des Heeren, en liet niets onbeproevd, om het wanhoopend volk te bemoedigen. De zedigheid zou het my anders verbieden, met zooveel lov, van my zelven te ſpreken, maer ik vind my thans gedrongen, om u te herinneren het gene de HEER zelvs, zoowel van my als van u, getuigd heeft, Num. 14: 24, omdat dit tot een grond verſtrekt van mijn verzoek.

9. Immers, Doe wy ons zoo getrouw en ſtandvastig bleeven gedragen, ſwoer Moſe, uit 's Heeren naem, te dien ſelven dage, ſeggende tot my: Indien niet dat gedeelte van het lant van Canaan, daer uw voet op getreden heeft, u, ende uwen kinderen ten erfdeele ſal zijn in eeuwigheyt! dewijle gy volherdt hebt den HEERE mijnen Godt na te volgen. Dezen eed zult gy u zeer wel herinneren.

10. Ende nu, ſiet, de HEERE heeft my in 't leven behouden, gelijck als hy geſproken heeft, ſchoon de overigen van onzen leevtijd, volgens Gods bedreiging, in de Woestijne, geſneuveld zijn, zoo ben ik met de mijnen geſpaerd gebleeven, en heb, met u, onder Gods beſtuur, het land dus ver helpen vermeesteren: 't zijn nu vijf ende veertigh jaer ſedert dat de HEERE dit woort tot Moſe geſproken heeft, doe Iſraël in de woeſtijne wandelde: ende nu, ſiet ick ben heden vijf en tachtentigh jaer oud. Uit dit alles, ziet gy, dat de HEER zijne belovte aen my, op eene blijkbare wijs, vervuld hebbe. Niet is derhalven overig, dan dat gy my een vast ervdeel in Canaan aenwijst. Ik ben, het is waer, een man op mijne dagen, en het mogt u zoms toeſchijnen, dat ik niet in ſtaet zou wezen, om voor my zelven dat gedeelte des lands te vermeesteren, het welk ik gaern tot mijn ervdeel hebben zoude.

(*d*) Num. 14: 24.

11. Maer ick ben, met dit alles, door des Heeren gunstige voorzorg, nogh heden ſoo ſterck, gelijck als ick was ten dage, doe Moſe my uytſondt: gelijck mijn kracht doe was, alſoo is nu mijne kracht; en derhalven ben ik nu nog even bekwaem tot de oorloge, ende om (e) uyt te gaen, ende om in te gaen.

12. Ende nu, geeft my dit gebergte, deze bergachtige landſtreek van Hebron, welke ik verſpiedt heb, en daer van de HEERE te dien dage geſproken heeft, dat ik en mijn zaed dit gedeelte des lands ervelyk bezitten zoude Num. 14: 24. Geev my derhalven vryheid, om de volken, welke nog op dat gebergte woonen, van daer te verdrijven, en my hun land toe te eigenen: want deze plaets is het, en gy hebt het te dien ſelven dage gehoort, van welke men, met zulk eene verbaesdheid zeide, dat de Enakim, menſchen van eene reusachtige geſtalte, aldaer waren, ende dat 'er groote vaſte ſteden waren, welke men voor onverwinbaer hield: ſtae my toe, daer ik my volkomen op den Godlyken byſtand verlaet, om die zoogenaemde onverwinbare natie van daer voor eens en altoos te verdelgen, of de HEERE, daer ik voor my niet aen twijffel, met my ware, dat ickſe verdreve, gelijck als de HEERE geſproken heeft, dat alle volkeren van Canaan zouden verdelgd worden, welke men, vertrouwende op Zijne almachtige hulp, zou aentasten.

13. Joſua, zooveel geloov en onverzaegdheid in Caleb ziende, en herdenkende aen de belovte, welke de HEER hem gedaen had, kon niet nalaten 's mans verzoek toe te ſtaen; Doe ſegende hem Joſua, en badt den Grijsaert den Godlyken byſtand toe, in zijne ondernemingen, ende hy gaf Caleb den ſone Jephunne Hebron ten erfdeele, mids hy de kinderen Enaks van daer verdreev.

14. Daerom wert Hebron, het welk, na de loting, ten blijke van Gods byzonder beſtuur over deze loting, bevonden werd in het ervdeel van Juda te liggen, aen Caleb den ſone Jephunne den Keniziter, ten byzon-

(e) Num. 27: 17. Deut. 31: 2.

zonderen erfdeele tot op desen dagh: om dat hy volherdt hadde den HEERE den Godt Israëls na te volgen, zoodat zijne byzondere Godsvrucht, met eene zonderlinge gunst, beloond wierd.

15. De name nu van Hebron was eertijts Kiriath Arba of de Stad van Arba; vergel. Gen. 23: 2, nae eenen zekeren Arba, die een groot, een zeer sterk en vermaerd mensche geweest is onder de reusachtige Enakim: ende het lant rustede van den krijgh, zoodat de Israëliten nu gelegenheid hadden, om het land, by loting, onder zich te verdeelen.

De Stad *Hebron* heette oudtijds *Kiriath-Arba*, nae Arba den Vader van Enak, Kap. 15: 13. Thans was hare naem *Hebron.* Zou zy den laetsten naem ook ontvangen hebben van Calebs kleinzoon, die ook *Hebron* heette 1 Chron. 2: 42, 43? maer hoe kon Mose haer dan reeds *Hebron* noemen Gen. 23: 2? — De zaek is deze. *Hebron* was een zeer oude Stad, welke, volgens JOSEPHUS, 80 jaren na den zondvloed, gebouwd werd. *Hebron* was derhalven de oude en oorsprongelyke benaming. Toen Enak deze Stad in zijne macht kreeg, noemde hy haer *Kiriath-Arba*, nae zijnen Zoon Arba. Maer toen Caleb die Stad overmeesterde, gav hy haer den ouden naem van Hebron weder, en denkelyk is de kleinzoon van Caleb, nae deze Stad, Hebron genaemd.

De laetste uitdrukking: *het land rustte van den krijg;* is reeds voorgekomen Kap. 11: 23, en word hier herhaeld: dit maekt te waerschijnlijker, gelijk voorheen reeds gezegd is, dat dit verhael vroeger gebeurd, dan in orde geboekt zy.

HET XV. KAPITTEL.

By de verdeeling van Canaan kwam eerst het lot uit voor de ſtam van Juda. De grenzen van Juda's ervdeel worden nauwkeurig beſchreeven vs. 1-12. hierop volgt een register der Steden, welke in dit ervdeel gelegen waren vs. 13-63. Tusſchen beide word verhaeld, hoe Caleb zich in het bezit van dat byzonder ervdeel geſteld heeft, het welk hem was toegeweezen, en in het lot van Juda gelegen was vs. 13-19.

NAdat Joſua het voorheen gemelde verzoek aen Caleb had toegeſtaen, ging men over tot de verdeeling des lands onder die ſtammen, welke nog geen ervdeel verkreegen hadden. — Ten aenzien dezer verdeeling, hebben wy het volgende aen te merken.

I. Dat Joſua waerſchijnlyk het veroverde land hebbe doen opnemen, om, niet alleen nae de uitgeſtrektheid, maer ook nae de hoedanigheid van den grond, Canaan in gedeeltens, voor negen en eene halve ſtam, zoo nauwkeurig te verdeelen als mogelyk was. Ephraïm en halv Manasſe voor éene ſtam gerekend zijnde, Kap. 16: 1.

II. Dat hy deze verdeeling gemaekt hebbe, met behulp van Eleazar den Opperpriester, en de Overſten van elke ſtam.

III. Dat het land, na deze algemeene verdeeling, welke maer diende om een begin te maken, naderhand nog nauwkeuriger zy opgenomen, om de grenzen der byzondere ervdeelen zekerer en bepaelder vast te ſtellen, gelijk Kap. 18. blijken zal.

IV. Dat men, na deze algemeene verdeeling, aen de deur van den Tabernakel vergaderd zy, opdat het lot, als in de tegenwoordigheid des HEEREN, met des te meerder plechtigheid, zoude getrokken worden.

V. De

V. De wijs der loting wordt ons niet bepaeld. — Zeer waerschijnlyk had men twee kruiken. De eene zal een IX tal brievjes bevat hebben, met de namen der onderscheidene Stammen, en de ander een gelijk getal van brievjes, met zekere benamingen, aen welke de onderscheidene gedeeltens van Canaan kenbaer waren. Eleazar zal, uit elke kruik, een brievje getrokken hebben, van welke het een de Stam aenwees, welks ervdeel bepaeld werd, en het ander dat gedeelte des lands, het welk deszelvs bezitting zoude uitmaken.

VI. Het lot wees gevolgelyk alleenlyk aen, welk een gedeelte des lands, aen elke Stam, zoude toebehooren; maer dit gedeelte werd, door Josua en zijne medehelpers, wederom onderscheiden, nae de byzondere huisgezinnen, welke in elke Stam waren.

VII. Eindelyk werd, door deze loting, het ervdeel van elke Stam niet zoo volstrektelyk bepaeld, dat men het zelve vervolgens niet zoude mogen vermeerderen of verminderen, wanneer men naderhand bevond, dat het deel, het welk door het lot aen deze of gene Stam was toegevallen, voor zulk eene Stam te groot of te klein was. In zulk een geval, mogt men van den eenen iets afnemen, om het te voegen by het deel van zulk eene Stam, welke, nae het getal der personen, te weinig lands had. Dit heeft ook werkelyk plaets gehad, ten aenzien der loten van Juda en Simeon, daer, aen de laetste Stam, een gedeelte van de eerste werd toegeweezen, Kap. 19: 9. By Kap. 18: 10, zullen wy nader gelegenheid hebben, om nog het een en ander, over de verdeeling van Canaan, aen te merken, het welk deze zaek in klaerer daglicht stellen zal.

1. Zoo drae nu de loting in gereedheid was, Ende men het eerste lot getrokken had, bevond men, dat het zelve voor de stamme der kinderen Juda, nae hare huysgesinnen was, zoo als dit lot ook vervolgens, nae en onder de byzondere huisgezinnen van die Stam, verdeeld is. Het lot van Juda kwam derhalven het eerst uit, als wilde de Voorzienigheid daerdoor de voorzegging van Jacob ver-

vullen, aengaende den eersten rang, welken Juda boven zijne broederen hebben zoude. Dit ervdeel van Juda ſtrekte zich uit tot aen de lantpale Edoms, welke lag aen de woeſtijne Zin zuydwaerts; deze woeſtijne was derhalven 't uyterſte der grenzen van Juda tegen 't zuyden.

2. So dat hare lantpale (*a*) tegen 't zuyden of Zuid-Oosten, het uyterſte van de Sout of doode zee was, van de tonge, van den inham of het voorgebergte, het welk aen die zee lag af, die tegen 't zuyden of Zuid-Oosten ſiet: verg. Num. 34: 3.

3. Ende deze zuider grensſcheiding gaet vervolgens uyt nae 't zuyden, tot den opgangh van Akrabbim, aen het einde der doode zee gelegen, ende zy gaet al verder door nae Zin, ende gaet op van 't zuyden nae Kades Barnea: ende gaet door Hezron, ende gaet op nae Addar, ende gaet om Karkaa: Verg. Num. 34: 4.

4. Ende gaet door nae Azmon, ende komt uyt aen de beke, welke op de grenzen van Egypten is, ende de uytgangen deſer lantpale ſullen ten Westen nae de Middellandſche zee zijn: Dit ſal uwe lantpale tegen 't zuyden zijn. Dit zal de Zuider grensſcheiding zijn des ervdeels van Juda, van de doode zee ten Oosten tot de beek van Egypte ten Westen.

5. En wat de Oosten grenzen aengaet: De lantpale nu tegen 't ooſten ſal aen den Zuiderkant de gemelde tong van de Sout of doode zee zijn, en van daer Noordwaerds op loopen tot aen 't uyterſte der Jordane, tot aen den Noorder oever van de doode zee, alwaer de Jordaen in dezelve nederſtort. De geheele lengte derhalven van de doode zee, van het Zuider tot aen het Noorder einde, was de Oostelyke landpael was Judaes ervdeel: ende, wat de Noorder grensſcheiding aengaet, de lantpale des ervdeels van Juda aen de zijde tegen 't noorden, ſal zijn van de tonge der zee, van het uyterſte of de mond der Jordane, daer dezelve in de doode zee valt.

6. Ende

(*a*) Num. 34: 4.

6. Ende dese Noorder lantpale sal opgaen tot Beth-Hogla, eene Stad, welke naderhand aen Benjamin is toegeweezen Kap. 18: 21, ende zy sal vervolgens doorgaen van 't noorden nae Beth-Araba: ende dese lantpale sal opgaen tot den gedenk-steen Bohans des soons Ruben: door hem, zekerlyk ter gedachtenis van eenig merkwaerdig bedrijv, aldaer opgericht.

7. Voorder sal dese lantpale opgaen nae Debir, eene Stad wel te onderscheiden van een ander Debir, in het zuiden, naby Hebron gelegen vs. 15, als mede van een derde Debir, het welk over de Jordaen lag Kap. 13; 26, van het dal Achor, ende sal noordwaerts sien nae Gilgal, 't welck geheel onderscheiden is van Gilgal by de Jordaen Kap. 4: 19, de hier bedoelde plaets was in het Noorden gelegen, en wordt Kap. 18: 17. Geliloth genaemd, welke tegen den opgangh van Adummim is, die aen het zuyden aen den zuider oever der beke is: Daer na sal dese Noorder lantpale nog al verder zuidwaerds doorgaen tot het water van En-Semes, ende hare uytgangen sullen wesen te En-Rogel, of de fontein van Rogel, het welk digt by Jerusalem is, 1 Kon. 1: 9.

8. Ende dese lantpale sal al verder opgaen door het dal des soons Hinnom, eene beroemde plaets ten Oosten van Jerusalem, in welker schaduwrijke bosschen, de Israëliten, in volgende tijden, veel afgodery gepleegd hebben. Zy werd daerom naderhand voor eene onreine plaets gehouden, alwaer allerlei vuiligheid gebracht en verbrand werd. Dit dal Hinnoms lag aen de zijde van de Stad des Jebusiters van 't zuyden, deselve Stad is Jerusalem: en deze Stad hadden de Jebusiters dermate versterkt, dat de Benjamiters te vergeefsch beproevd hebben, om dit volk te verdrijven, hoewel zy naderhand voor de wapenen der Stamme van Juda hebben moeten bukken; ende dese lantpale sal nog al verder opwaerts gaen tot de spitse des bergs, misschien Moria, die voor aen het dal van Hinnom is, westwaerts, 't welck in 't uyterste des dals der Rephaiten is, tegen 't noorden.

9. Daer na sal dese lantpale strecken van de hoogte des bergs tot aen de waterfonteyne Nephtoah, ende uytgaen tot de steden des gebergtes Ephron: Verder sal dese lantpale strecken nae Baala, dese is Kiriath Jearim, of Bosch-Stad genaemd, naer het aengenaem geboomte, het welk aldaer weelig groeide.

10. Daer na sal dese lantpale niet verder rechtuit loopen, maer haer westwaerds ommekeeren of met een elboog buigen, van Baala tegen 't westen, nae het gebergte Seïr, het welk wel moet onderscheiden worden van het gebergte der Edomiten, in het Zuiden vs. 1. Het was een ander *ruuw* of boschachtig gebergte, aen het Noorden des ervdeels van Juda, het welk, naer deszelvs ruuwheid, *Seïr* genaemd word, ende de grensscheiding sal doorgaen aen de zijde des bergs Jearim van 't-noorden: dese is Chesalon, ende hy sal afkomen nae Beth-Semes, naderhand eene Priesterlyke Stad geworden Kap. 21: 16. ende door Timna gaen; welke plaets naderhand aen Dan gegeven is, Kap. 19: 43.

11. Voorder sal dese lantpale uytgaen aen de zijde van Ekron, een Stad der Philistijnen nog al verder noordwaerts, ende dese lantpale sal strecken nae Sichron aen, ende over den bergh Baala gaen, ende uytgaen te Jabneël: alle Steden, op de grenzen der Philistijnen, ende voorts sullen de uytgangen de uiterste grenzen deser Noorder-lantpale zijn nae de Middellandsche zee.

12. (*b*) De lantpale nu tegen 't westen, de Wester grensscheiding des ervdeels van Juda, sal zijn tot de groote of Middellandsche zee, ende [*derselver*] lantpale zal zich uitstrekken tot aen de Rivier van Egypte: Dit is de lantpale der kinderen Juda rontom henen, nae hare huysgesinnen; zoo als dit ervdeel, by de eerste algemeene verdeeling, aen alle zijden begrensd was, want

(*b*) Num. 34: 6.

want naderhand bevond men, dat dit ervdeel te groot was voor Juda, zoo dat 'er Simeon, Dan en Benjamin elk een ſtuk van kreegen.

13. In dit lot nu der Stamme van Juda, moest elk een huisgezin zijn byzonder deel ontvangen, Doch aen Caleb den ſone Jephunne hadde hy, te weten Joſua, zulk een deel gegeven in 't midden der kinderen Juda, als nae den mont of het bevel des HEEREN tot Joſua, bepaeld was. Caleb behoorde tot de Stam van Juda, en dat byzonder ervdeel, het welk hem was toegezegd, lag ook in het lot van Juda: want het byzonder ervdeel van Caleb was de ſtadt van Arba, (*c*) (vader van Enak,) dat is Hebron.

14. Ende (*d*) Caleb verdreef van daer de drie ſonen Enaks, Seſai, ende Ahiman, ende Thalmai, geboren van Enak.

15. Ende van daer toogh hy opwaerts tot de inwoonders van Debir vs. 7. gemeld (de name Debirs nu was te vooren Kiriath Sepher).

Men vergelijke het aengeteekende by Kap. 10: 39.

16. Ende Caleb, die, door Godlyke ingeving, aen Othniel, eenen held van beproevde dapperheid, gelegenheid geven wilde, om zijnen moed voor al het volk openbaer te maken, ſeyde, Wie Kiriath Sepher ſal ſlaen, ende nemenſe in, dien ſal ick oock mijn dochter Achſa tot een vrouwe geven

17. Othniël nu, de ſone van Kenaz, welke Kenaz Calebs broeder was, namſe in, gelijk Caleb ook verwacht had, ende hy gaf hem Achſa ſijn dochter tot een vrouwe.

18. Ende 't geſchiedde als ſy [*tot hem*] quam, als Achſa, nae het gebruik van dien tijd, uit het huis van haren Vader, naer dat van Othniël, haren Bruidegom gebracht werd, ſo porde ſy hem aen, om nevens den toegeweezen bruidſchat, een velt van haren vader te begeeren. Othniël ſchijnt begreepen te hebben, dat het voegzae-

(*c*) Joſ. 14: 15. Richt. 1: 20. (*d*) Richt. 1: 10.

mer ware, dat zy zelve dit verzoek aen haren Vader deed, zy reed althans naer Caleb, ende fy, by haren Vader gekomen zijnde, fprongh, tot een teeken van eerbied, van den efel af: doe fprack Caleb tot haer, als uit hare houding wel bemerkende, dat zy iets verzoeken wilde: Wat is u? wat hebt gy my voor te ftellen?

19. Ende fy feyde, Geeft my eenen fegen, maek my, door een gefchenk, gelukkig: dewijle gy my een dorre lant gegeven hebt, het welk, ten Zuiden liggende, te veel aen de verdroogende winden is blootgefteld, zoo het niet door kunst bevochtigd wordt, geeft my oock waterwellingen: voeg 'er nog een ander ftuks lands by, in het welk waterbronnen zijn, om het dorre land zoo veel mogelyk te hulp te komen. Achfa flaegde in haren wensch: want doe zy dit verzoek aen Caleb haren Vader had voorgefteld, gaf hy haer hooge waterwellingen, ende leege waterwellingen; dat is twee ftukken lands, het een hoog en het ander laeg, welke beide met waterbronnen voorzien waren. Evenwel fchijnt Achfa dit land niet gekreegen te hebben, tot een altoos duurend ervdeel, maer alleen als eenen bruidfchat, om daervan, geduurende haer leven, het vruchtgebruik te trekken.

20. Dit land nu, het welk vs. 1-12, van deszelvs grenzen, aen alle kanten, befchreeven is; dit is het erfdeel der ftamme der kinderen Juda. zoo als het vervolgens, nae hare huyfgefinnen, moest verdeeld worden.

21. De fteden nu van het uyterfte der ftamme der kinderen Juda tot aen de lantpale Edoms tegen 't zuyden, dat is de fteden in de Zuider Landftreek van Juda, zijn, Kabzeël, ende Eder, ende Jagur.

22. Ende Kina, ende Dimona, ende Adada.

23. Ende Kedes, ende Hazor, ende Itnan.

24. Ziph, ende Telem, ende Bealoth.

25. Ende Hazor, Hadattha, ende Kerioth, (Hezron, dat is, Hazor.)

26. Amam, ende Sema, ende Molada.

27. Ende Hazar, Gadda, ende Hefmon, ende Beth-Pelet.

28. Ende Hazar Sual, ende Beërſeba, ende Bizjotheja.

29. Baala, ende Ijim, ende Azem.

30. Ende Eltholad, ende Cheſil, ende Horma. vergelijk Richt. 1: 17.

31. Ende Ziklag, ende Madmanna, ende Sanſanna.

32. Ende Lebaoth, ende Silhim, ende Ain, ende Rimmon: Alle deſe ſteden zijn negen en twintigh, ende hare dorpen.

Wanneer de hier genoemde Steden worden opgeteld, welke in de Zuider Landſtreek van Juda gelegen waren, vind men 'er, niet 29, gelyk de text heeft vs. 32, maer een getal van 38. — Gemeenlyk neemt men deze ſchijnſtrijdigheid wech, door te veronderſtellen, dat door het getal van 29 worde aengeweezen, hoeveele 'er van deze Steden tot het eigenlyk ervdeel van Juda gekomen zijn, terwijl de overige 9, vermids het lot van Juda te groot was, aen de Stam van Simeon gegeven zijn; verg. Kap. 19: 9. — Maer hier tegen zou men, met recht, kunnen aenmerken, dat 'er, in het vervolg van deze lijst der Steden, ook de zulke geteld worden, welke naderhand aen Dan en Benjamin gegeven zijn. Voeg 'er by, dat 'er, uit het lot van Juda, en wel uit deszelvs Zuidelyke landſtreek, niet 9 maer 15 Steden aen Simeon gegeven zijn, Kap. 19: 1-9. — De zaek ſchijnt ons zoo te moeten begreepen worden, dat ſommige van deze Steden twee namen hadden, zoodat men niet elk eene benaming voor eene onderſcheidene Stad nemen moet, zoo als men uit de onderſcheidings teekens, (de commaes) in onze vertaling beſluiten zoude. By voorbeeld: *Hazor* en *Hadattha* vs. 25, zijn geene onderſcheidene Steden. Het woord *ende* ſtaet niet tusſchen beide, en *Hazor Hadattha*, zegt zooveel als het *nieuwe Hazor*, ter onderſcheiding van dat Hazor te vooren vs. 23, genoemd, en welke beide verſchilden van Hazor de hoofdſtad van Noorder-Canaan Kap. 11: 1. Het *ende* ontbreekt ook by *Ziph* vs. 24, en by *Amam* vs. 26. *Hazar* en *Gadda* vs. 27, is zekerlyk ook éene plaets enz.

33. In de leegte of valleijen der bergen, zijn de volgende Steden: Eſthaol, ende Zora, ende Aſna,

34. Ende Zanoah, ende En-gannim, Tappuah, ende Enam,
35. Jarmuth, ende Adullam, Socho, ende Azeka,
36. Ende Saaraim, ende Adithaim, ende Gedera, ende Gederothaim: deze alle maken te zamen Veertien steden, ende hare dorpen.
37. Zenan, ende Hadasa, ende Migdal Gad,
38. Ende Dilan, ende Mizpe, ende Jokteël,
39. Lachis, ende Bozkath, ende Eglon,
40. Ende Chabbon, ende Lahmas, ende Chitlis,
41. Ende Gederoth, Beth-Dagon, ende Naama, ende Makkeda: deze zijn te zamen Sestien steden, ende hare dorpen.
42. Libna, ende Ether, ende Asan,
43. Ende Iphtah, ende Asna, ende Nezib,
44. Ende Kehila, ende Achzib, ende Maresa: deze zijn te zamen Negen steden, ende hare dorpen.
45. In het land der Philistijnen zijn: Ekron, ende hare onderhoorige plaetsen, ende hare dorpen.
46. Van Ekron, ende nae de zee toe, alle die aen de zijde van Asdod zijn, ende hare dorpen.
47. Asdod, hare onderhoorige plaetsen, ende hare dorpen: Gaza, hare onderhoorige plaetsen, ende hare dorpen, tot aen de riviere van Egypten: ende de groote of Middellandsche zee, ende [*hare*] lantpale.
48. Op 't gebergte nu, in de hooger Landstreeken zijn: Samir, ende Jatthir, ende Socho.
49. Ende Danna, ende Kiriath Sanna, die is Debir.
50. Ende Anab, ende Esthemo, ende Anim.
51. Ende Gosen, ende Holon, ende Gilo: te zamen Elf steden, ende hare dorpen.
52. Arab, ende Duma, ende Esan,
53. Ende Janum, ende Beth-Tappuah, ende Apheka,
54. Ende Humta, ende Kiriath Arba, die is Hebron, ende Zior: Negen steden, ende hare dorpen.
55. Maon, Carmel, ende Ziph, ende Juta,

56. Ende

56. Ende Jizreël, ende Jokdeam, ende Zanoah,
57. Kain, Gibea, ende Timna: te zamen Tien
ſteden, ende hare dorpen.
58. Halhul, Beth-Zur, ende Gedor,
59. Ende Maarath, ende Beth-Anoth, ende
Eltekon: te zamen Ses ſteden, ende hare dorpen.
60. Kiriath Baal, die anders genaemd is Kiriath
Jearim, ende Rabba: Twee ſteden, ende hare
dorpen.
61. In de woeſtijne, in de onvruchtbare Landſtre-
ken van Juda, welke om die reden minder bewoond waren,
lagen alleenlyk de Steden Beth-Araba, Middin, ende
Sechacha.
62. Ende Nibſan, ende de Soutſtadt, ende En-
Gedi: in alles Ses ſteden, ende hare dorpen.

Men zou hier twee vraegen kunnen opperen.

I. Waerom wordt, na het opnoemen van ſommige ſteden, nu en dan derzelver getal bepaeld, gelijk vs. 32, 36, 41, 44, 45, 50, 57, 59, 60 en 62? — Wy antwoorden, dat veelen van deze Steden en derzelver ligging ons nu onbekend zijn. Voor het naest mag men denken, dat hier eenige Steden worden zamengevoegd, welke het naest by elkander gelegen waren.

II. Waerom zijn 'er, in deze lijst der Steden, ſommige overgeſlagen, welke wy van elders weten, dat tot het ervdeel van Juda behoord hebben, gelijk *Gath* en *Askelon*, toen reeds vermaerde Steden der Philiſtijnen, verg. Kap. 13: 3? Wy antwoorden, dat de gewijde Schrijver niet voornemens was, alle de Steden van het land der Philiſtijnen by name op te tellen. Hy noemt vs. 45, 46, 47 alleenlyk *Ekron*, *Asdod* en *Gaza*, maer hy ſpreekt evenwel van derzelver *onderhoorige plaetſen*, onder welke derhalven *Gath* en *Askelon* mede begreepen waren.

Zoo vraegt men ook, waerom *Bethlehem*, de geboorteplaets van den MESSIAS, niet mede onder de Steden van Juda gerekend worde, gelijk de LXX Overzetters daerom vs.

60, nevens Bethlehem, nog verscheidene plaetsen hebben ingelast? — Sommigen denken, dat de Jooden hier den text vervalscht hebben, om de geboorteplaets van CHRISTUS te verdonkeren. Maer deze beschuldiging is geheel ongegrond. — Bethlehem was zelvs, in volgende tijden, nadat het, door de geboorte van Koning David, was vermaerd geworden, nog maer eene kleine en onaenzienlyke plaets Mich. 5: 1. Het is derhalven ligtelyk te begrijpen, dat het, in de dagen van Josua, nog in het geheel niet zy bekend geweest, of immers niet onder de Steden behoord hebbe. — Wat de inlasching der LXX aengaet; soortgelijke bijvoegsels, welke tot den text niet behooren, vind men dikwijls in hunne Overzetting. In een afschrivt dezer Griekſche Vertaling, kan iemand dit byvoegsel aen den kant geplaetst hebben, terwijl het, door eenen onvoorzichtigen afschrijver, in den text, is ingelascht.

Omtrent Jerusalem, naderhand de Hoofdstad van het Joodsche land, word 'er deze aenmerking bygevoegd.

63. Maer de kinderen Juda en konden de Jebusiten, inwoonders van Jerusalem, niet verdrijven: Alſo woonden de Jebusiten by de kinderen Juda te Jerusalem, tot desen dagh toe.

Jerusalem lag eigenlyk, in de Stam van Benjamin Kap. 18: 28, doch zoo, dat de grensscheiding van Judaes ervdeel langs deze Stad henenliep, zoodat zy als tusschen deze beide Stammen inlag.

Josua had wel den Koning van Jerusalem overwonnen, maer wy lezen niet, dat hy de Stad veroverd had; en schoon de kinders van Juda, daertoe aengezocht door de Benjaminiten, die Stad al mogten ingenomen en in vlammen gezet hebben Richt. 1: 8, de Jebusiten evenwel hadden zy niet kunnen verdrijven, vermids zy zich, in het opperste gedeelte der Stad, Sion genaemd, verschanst hadden, waervan zy meesters gebleeven zijn, tot dat David hen, van dien heuvel, verdreeven heeft. De Jebusiten derhalven worden inwooners van Jerusalem genaemd, uit hoofde van hun verblijv op den

berg Sion, terwijl de kinders van Juda, in het overige gedeelte van Jerusalem, woonden, in welks bezit zy, volgens het recht van den oorlog, gesteld waren, schoon de Stad anders in de Stam van Benjamin gelegen was.

HET XVI. KAPITTEL.

Eene opgaev des ervdeels van Josephs kinderen in het gemeen vs. 1-4, van de Stam Ephraim in het byzonder vs. 5-10.

1. DAer na wanneer, aen de Stamme Juda, desselvs ervdeel, door het lot, was toegeweezen, werd het lot verder getrokken, en toen quam het lot der kinderen Josephs uyt, volgens uitwijzing van het welk, de grensscheiding des ervdeels van Josephs nakomelingen zich strekte, van de Jordane by Jericho, aen het water van Jericho, oostwaerts: verder de woestijne opgaende van Jericho, door het gebergte Beth-El.

2. Ende 't komt van de Stad Beth-El uyt, zoo vermaerd in de geschiedenis van Vader Jacob Gen. 28. strekkende al verder nae Luz: ende 't gaet door tot de lantpale des Architers, tot Ataroth toe.

3. Ende 't gaet af tegen 't westen nae de lantpale Japhleti, tot aen de lantpale van 't benedenste Beth-Horon, ende tot Gezer: ende hare uytgangen zijn tot aen de Middellandsche zee.

4. Alsо hebben haer erfdeel bekomen de kinderen Josephs, te zamen anderhalve Stam uitmaekende, de helvt van Manasse ende Ephraim.

Twee zaken verdienen hier onze opmerking.

I. Gods byzondere Voorzienigheid was hier zonderling blijk-

baer, dat eerst het lot van Juda uitkwam, die de voornaemste onder zijne broederen wezen zoude, en onmiddelyk daerna het lot voor de kinderen van Joseph, die in rang aenstonds op Juda volgden, om dat het eerstgeboorterecht van Ruben, op Juda en Joseph, was overgebracht. Aen Juda kwam de heerschappy, en aen Joseph het dubbel ervdeel.

II. De kinders van Joseph, die, in dit lot, deelen moesten, maekten anderhalve Stam uit, naerdien de halve Stam van Manasse, aen de overzijde der Jordaen, een ervdeel bekomen had. Evenwel kwam 'er, voor deze anderhalve Stam, maer één lot uit. Vs. 1, word uitdrukkelyk gesproken van *het lot der kinderen Josephs* en vs. 4, van het *ervdeel der kinderen Josephs Manasse en Ephraim.* Kap. 17: 14, klagen de kinders van Joseph by Josua, dat hy hun maer *een* lot en *een* snoer ten ervdeele gegeven had. Zy, de Ephraimers en de Manassiten, woonden derhalven by elkander, hunne landschappen paelden niet slechts aen elkander, maer zelvs waren hunne Steden, vlekken en dorpen onder een gemengd, en dat was zeer wijzelyk geschikt, vermids zy alle te zamen kinders waren van eenen Stam Vader. Het schijnt derhalven, dat dit *ééne* lot, onder de anderhalve Stammen, nae evenredigheid van het getal der huisgezinnen, verdeeld zy. — Althans het byzonder ervdeel van Ephraim word vs. 5-10, en van halv Manasse Kap. 17: 1-11, meer onderscheiden opgegeven.

5. De lantpale nu des byzonderen ervdeels der kinderen Ephraims, zoo als het aen die Stam, nae hare huysgesinnen, vervolgens is toegeweezen, is dese: Te weten de lantpale hares erfdeels was oostwaerts, de Ooster grenscheiding strekt zich, van Atroth-Addar in het Zuiden, tot aen het bovenste Beth-Horon, in het Noorden.

6. Ende dese lantpale gaet uyt tegen 't westen by Michmethath, van 't noorden, de Noorder grensscheiding loopt, van opper Beth-Horon, tot Michmetath Westwaerds, en Oostwaerds naer Thaanat Silo, ende dese lantpa-

pale keert haer om tegen 't ooſten nae Thaanath Silo, ende gaet door deſelve van 't ooſten nae Janoach, het welk nog al verder op Oostwaerds ligt.

7. Ende komt af van Janoach nae Ataroth, ende Naharath: ende ſtoot aen het omliggend land van Jericho, ende gaet uyt aen de Jordane.

8. Van Tappuah gaet deſe lantpale weſtwaert nae de beke Kana, ende hare uytgangen zijn aen de Middellandſche zee: Dit land, binnen de gemelde grensſcheidingen liggende, is het erfdeel der ſtamme der kinderen Ephraims, het welk naderhand nae hare huyſgeſinnen, verdeeld is.

Deze grensbeſchrijving van Ephraim is zeer duister, wegens de onbekende gelegenheid van de meeste plaetſen. Zoo veel kunnen wy 'er, met zekerheid, van bepalen, dat het ervdeel van Ephraim de ganſche breedte van Canaan beſlagen hebbe, van de Jordaen tot aen de Zee: want deze beide worden vs. 7, 8. uitdrukkelyk genoemd.

9. Dan, behalven de Steden, welke in dit bepaelde ervdeel lagen, heeft Ephraim naderhand, om deszelvs talrijkheid, nog eenige andere Steden bekomen, welke eigenlyk tot het grondgebied van Manasſe behoorden, ende de ſteden, die naderhand afgeſondert waren voor, en toegevoegd werden aen de kinderen Ephraims, waren in het midden des erfdeels der kinderen Manaſſe: Alle die ſteden, ende hare dorpen.

10. Ende ſy en verdreven de Canaaniten niet die te Gezer aen de Zeekust woonden. Zy hadden, tegen Gods uitdrukkelyk bevel, verzuimd deze Canaaniten uitteroejen, gelijk 'er zoo meer van de oude inwooneren des lands hier en elders waren overgelaten, waervan zy naderhand de nadeeligſte gevolgen gezien hebben: Alſo woonden die Canaaniten in 't midden der Ephraimiten tot op deſen dagh, maer evenwel zoo, dat ſy waren onder tribuyt dienende, betalende ſchatting aen Ephraim, terwijl zy, gelijk ſommigen willen, dezen Canaaniten de afgodery hadden doen verzaken, en hen verplicht tot de onderhouding der zeven geboden van Noach.

HET XVII. KAPITTEL.

Beschrijving van het ervdeel der halve stam van Manasse vs. 1-11. — *De Kinders van Joseph poogden te vergeevsch hun ervdeel te vergrooten vs.* 12-18.

1. Er was maer één lot geschikt voor de kinderen van Joseph, en daerom De stamme Manasse hadde oock een deel in dat algemeene lot, om dat of liever *want* hy (*a*) Josephs eerstgeborene was: schoon het gedeelte voor Ephraim Kap. 16: 5-10. eerst beschreeven is, spreekt het van zelvs, dat Manasse ook vooral een deel van het lot hebben moest, daer hy de eerstgeboorne was; [*te weten*] Machir, de eerstgeborene van Manasse, de vader Gileads, om dat hy een krijgsman was, so hadde hy, in zijne nakomelingen, Gilead ende Basan over de Jordaen.

2. Oock hadden de overgeblevene kinderen, dat is de andere helvt der stamme Manasse [*een lot*], een gedeelte van het lot van Josephs kinderen, in het eigenlyk gezegde Canaan, geëvenredigd nae hare huysgesinnen, [*te weten*] de kinderen Abiëzer of Jezer Num. 26: 30. ende de kinderen Heleks, ende de kinderen Asriël, ende de kinderen Sechem, ende de kinderen Hepher, ende de kinderen Semida: Dit zijn de mannelicke kinderen Manasse des soons Josephs, nae hare huysgesinnen.

3. (*b*) Zelaphead nu de sone Hephers des soons Gileads, des soons Machirs, des soons Manasse, en hadde geen sonen, maer dochters: ende (*c*) dit zijn de namen sijner dochteren, Machla, ende Noa, Hogla, Milca, ende Tirza.

4. Dese

(*a*) Gen. 46: 20. (*b*) Num. 26: 33. ende 27: 1. (*c*) Num. 27: 1.

4. Dese dan traden toe voor het aengesichte Eleazars des Priesters, ende voor het aengesichte Josua des soons Nun, ende voor het aengesichte der Overste, toen deze bezig waren, om het ervdeel van Manasse onder de byzondere huisgezinnen te verdeelen, seggende: (*d*) De HEERE heeft Mose geboden dat men ons een erfdeel geven soude in het midden onser broederen, en dat het ervdeel van onzen overleedenen Vader Zelaphead op ons zou komen; geevt ons derhalven eene bezitting in het midden onzer broederen, en laet ons gerekend worden een geslacht uit te maken, in de stam van Manasse, gelijk ons door den mond des Heeren is toegezegd Num. 27: 1-7. Josua bewilligde in dit rechtmatig verzoek, en daerom gaf hy haer, nae den mont des HEEREN, een erfdeel in het midden der broederen hares vaders.

5. Ende Manasse vielen tien snoeren toe, of tien deelen, in welke de ervenis van Manasse, met meetsnoeren, verdeeld was, te weten, eerst werd het in zes deelen onderscheiden, nae de zes mannelyke kinderen van Manasse, die vs. 2. zijn opgenoemd; maer vermids 'er, door den dood van Zelaphead, geene mannelyke nakomelingen van Hepher waren, werd zijn deel wederom in vijf deelen onderscheiden, voor zijne vijf dochteren vs. 3. gemeld. Er waren derhalven 5 grootere en 5 kleinere deelen, 10 te zamen. Dit moet verstaen worden van het ervdeel der halve stam Manasse, in het eigenlyk Canaan, behalven het lant Gilead, ende Basan, dat op gene zijde der Jordane aen de wederhelvt van die stam is toebedeeld.

6. Want de dochteren van Zelaphead, die uit Manasse afkoomstig was, erfden een erfdeel in het midden sijner sonen; ende 't lant Gilead, beoosten de Jordaen, hadden de overgeblevene kinderen Manasse, de wederhelvt van die stam uitmakende, in bezitting gekreegen.

7. So dat de Zuider lantpale des ervdeels van Manasse

(*d*) Num. 27: 7. ende 36: 2.

was van Aser af tot Michmethath, die voor aen Sichem is: te weten, dit Michmethat lag over Sichem, eene Stad van Ephraim, ende dese lantpale gaet ter rechterhant tot aen de inwoonders van En-Tappuah.

8. Manasse hadde wel het lant Tappuah, maer de Stad Tappuah selfs aen de lantpale Manasse hadden de kinderen Ephraims.

9. Daer na komt de lantpale af nae de beke Kana tegen 't zuyden der beke: want dese gemelde Stad Tappuah, en de andere steden, welke bezuiden de genoemde beek liggen, zijn Ephraims steden, welke, wegens de volkrijkheid van Ephraim, vervolgens aen die stam werden toegeweezen, in het midden der steden van Manasse: Ende de lantpale Manasse is aen 't noorden der beke, aen de Noordzijde van die beek, lagen de steden, welke Manasse zelvs bewoonde, ende hare uytgangen zijn aen de Middellandsche zee.

10. 't Land was Ephraims ervdeel, dat tegen 't zuyden lag, ende dat tegen 't noorden lag was het ervdeel Manasses. Ten Westen werden hunner beide ervdeelen begrensd door de Middellandsche zee, ende de zee was sijne lantpale: ende aen 't noorden stieten sy, de Manasiten, aen het ervdeel, het welk naderhand door het lot aen de Stam Aser, ende aen 't oosten aen het ervdeel, het welk vervolgens aen de stam Issaschar werd toegeweezen.

11. Want Manasse hadde daerna, even gelijk Ephraim eenige steden kreeg in Manasses ervdeel, in het lot van Issaschar, ende in dat van Aser, de steden Beth-Sean, ende hare onderhoorige plaetsen, ende Jibleam, ende hare onderhoorige plaetsen, ende de inwoonderen te Dor, die zy wederom, tegen Gods bevel, spaerden en tot knechten maekten, ende hare onderhoorige plaetsen, ende de inwoonderen te En-Dor, ende hare onderhoorige plaetsen, ende de inwoonderen te Thaanach, ende hare onderhoorige plaetsen, ende de inwoonderen te Megiddo,

ende

ende hare onderhoorige plaetsen, liggende in drie lantstreken, Issaschar, Aser en Manasse.

12. Ende (*e*) de kinderen Manasse en konden [*de inwoonders van*] die gemelde steden niet verdrijven: want de Canaaniten, toen zy zagen dat die van Manasse geene ernstige pogingen deden, om hen uit te roejen, versterkten zy zich, en wilden in den selven lande immers blijven woonen.

13. Dan naderhand ging het ten dezen opzichte beter, Ende 't geschiedde, als de kinderen Israëls van tijd tot tijd talrijker en sterck wierden, so maeckten sy de Canaaniten cijnsbaer: maer evenwel sy en verdrevense niet gantschelick, gelijk zy, volgens Gods uitdrukkelyk bevel, verplicht geweest waren te doen Deut. 20: 17, 18.

14. De nakomelingen van Joseph hadden zekerlyk een zeer ruim land tot hun ervdeel bekomen, groot genoeg voor alle hunne huisgezinnen; echter was het, in zeker opzicht, te eng, zo zy zich de moeite ontzagen, om de uitgestrekte houtbosschen, op het gebergte, en de overgebleevene Canaaniten, in verscheidene steden, uitteroejen. Doe zy dit overdachten, na de bepaling van hun ervdeel, spraken de kinderen Josephs, door gemachtigden, tot Josua, seggende; Waerom hebt gy my ten erfdeele maer een lot ende een snoer gegeven, daer ick doch een groot volck ben? voor soo vele de HEERE my dus verre gesegent en zoo vruchtbaer gemaekt heeft, wy worden op anderhalv gerekend, en ons toegeweezen ervdeel is niet meer dan een lot voor eene enkele stam. Zy dachten misschien, dat Josua, die zelvs tot de stam van Ephraim behoorde, hun nog een goed deel lands zoude hebben toegevoegd, om hun, als zijnen stamgenooten, te bevoorrechten.

15. Josua, die alleszins onpartijdig was te werk gegaen, en de zijnen, ten nadeele van anderen, niet had willen verrijken, kon geenszins toestemmen het geene de kinders

(*e*) Richt. 1: 27.

van Joſeph, met eene zekere verachting van hun ervlot, voorſtelden. Hy wist wel, dat zy een groot volk uitmaekten, maer hy begreep ook tevens, dat hun ervdeel, zo zy de handen, door traegheid of bloohartigheid, niet lieten verſlappen, voor hun geenszins te beperkt ware. Dit nu moesten zy zelve eens indenken, en des ſeyde hy tot haerlieden, Dewijle gy een groot volck zijt, en meent, dat uw ervdeel, zoo als het thans bepaeld is, te klein zy, ſo gaet op nae het wout op het gebergte, ende houwt daer voor u de bosſchen af in het lant der Pherizitten, ende der Rephaiten, maekt het zelve u bewoonbaer, dewijle u 't gebergte Ephraims, zoo als gy voorgeevt, anders te enge is.

16. Doe ſeyden de kinderen Joſephs, Dat gebergte en ſoude ons, ter wooninge, niet genoegſaem zijn, offchoon wy alle deszelvs bosſchadien afhakten, wy zouden daerby ook de valleien dienen in bezit te hebben; maer daer vinden wy wel gewapende vyanden, 'er zijn zelvs oock met yſeren ſeisſens beſlagen wagens by alle Canaaniten, die in het lant des dals, in de valleien, woonen, by dien te Beth-Sean, ende hare onderhoorige plaetſen, ende dien die in het dal Jizreël zijn; allerverſchriklykſte werktuigen, met welke men, in de gevechten, de menſchen nedermaeit, gelijk men het koorn doet. Tegen zulke machtige vyanden, en hunne verſchriklyke wapenen, zijn wy niet beſtand.

17. Voorder ſprack Joſua, die zich, door hunne tegenbedenkingen, van zijn beſluit niet liet afbrengen, tot het huys Joſephs, tot Ephraim ende tot Manasſe, ſeggende: het is zoo, de gemelde Canaaniten zijn ſterk, en, op eene verſchrikkelyke wijs, ten krijge toegerust, maer Gy zijt ook een groot volck, ende gy hebt ook niet min groote kracht, zoo gy dezelve wel gebruikt, zult gy geen reden hebben, om, over een bekrompen ervdeel, te klagen, gy en ſult alsdan geen een lot hebben, geen lot, het welk, gelijk gy voorwendt, ſlechts voor ééne ſtam zoude geſchikt zijn.

18. Maer 't geheele gebergte ſal uwe zijn, [*ende*] de-

dewijle het een wout is, ſo houwt het af, ſo ſullen ſijne uytgangen uwe zijn, zoo zult gy eenen gemakkelyken toegang kunnen krijgen tot de valleien, welker inwooners zich achter de hooge bosſchen verbergen; hebt ſlechts goeden moed, en verlaet u op den Godlyken byſtand, die u is toegezegd: want, wanneer gy dit doet, zoo ſult gy de Canaaniten verdrijven, al hebben ſy yſeren wagens, al zijn ſy ſterck, God zal met u wezen.

By beſchouwing van het ervdeel der kinderen van Joſeph, zien wy allerduidelykst de vervulling van Moſes zegen, aen deze ſtam toegebeden. Deut. 33: 13-17. Zy kreegen een dubbeld ervdeel in Canaan, en hun land was tevens van eene ongemeene vruchtbaerheid, boven dat der andere ſtammen.

HET XVIII. KAPITTEL.

De verdeeling van Canaan, welke te Gilgal begonnen was, werd te Silo voleindigd, nadat aldaer de Tabernakel was opgericht.

Vooraf hebben wy het volgende onder het oog te brengen.

NAdat de Stam van Juda, gelijk ook de anderhalve ſtam der nakomelingen van Joſeph, hun ervdeel, by loting, ontvangen hadden, dacht het den HEER goed, den Tabernakel vooraf te verplaetſen, eer men overging, om het land, het welk nog onverdeeld lag, aen de overige ſtammen, door het lot, toe te wijzen. Trouwens, door het aftrekken der ſtammen Juda, Ephraim en Manasſe, zouden 'er drie hoofdlegers, welke gewoonlyk den Tabernakel omringden, gebroken zijn, blijvende alleen dat leger, van het welk Dan de hoofdbanier voerde, in zijn geheel. — Het was derhalven voegzaem, dat de Tabernakel meer landwaerds ingebracht, of meer naer het midden van het zelve verplaetst wierde. — Maer niemand vermogt dit te doen, op eigen gezach; het is

meer dan waerschijnlyk, dat de HEER, op deze of gene wijs, aen Josua zal hebben bekend gemaekt, welke plaets hy, uit de stammen, verkoren had, om aldaer Zijnen naem te zetten en Zijne wooning te stichten.

De HEER verkoos daertoe *Silo*, eene Stad gelegen in het ervdeel van Ephraim. Dit woord *Silo* beteekent *ruste* Denkelyk was dit dezelvde plaets, die Kap. 16: 6. *Thaanath Silo* heet, zijnde 't eerste de oude naem der Stad, die nu dezen naem daerby kreeg, by gelegenheid, dat de arke te dier plaetse *rustte*.

Deze Stad lag midden in het land Canaan, en was derhalven eene zeer geschikte plaets voor den Tabernakel, werwaerds de stammen van Israël zoo dikwijls moesten opgaen.

Ook lag deze plaets, in het ervdeel van die Stam, tot welke Josua behoorde, die ook daer zijne wooning had, en den HEER telkens moest raedplegen.

1. Deze verplaetsing van den Tabernakel geschiedde dan ook, met de gewilligste gehoorzaemheid, ende plechtigheid: de gantsche vergaderinge der kinderen Israëls versamelde sich te Silo, ende sy, te weten de Priesters en Leviten, die tot dit werk verordend waren, Num. 4: 5. richtten aldaer te Silo op de Tente der t'samenkomste: na dat het lant voor hen onderworpen was, en zy derhalven geenen tegenstand in dit werk te vreezen hadden. Ter dezer plaets is het Heiligdom vervolgens eenen tijd van byna 350 jaren gebleeven, tot de dagen van Samuel.

2. Nu moesten de Israëliten de verdeeling van het land, onder de overige stammen, vervolgd hebben, maer het zy vadzige luiheid, het zy onverschoonbare bloohartigheid, daervan de oorzaek was, dit werk bleev van tijd tot tijd uitgesteld, Ende daer bleven overigh onder de kinderen Israëls, den welcken sy haer erfdeel niet uytgedeylt en hadden, seven stammen.

Mogelyk was de reden van hunne traegheid gelegen, in het misnoegen, het welk ontstaen was, over de ongelijke verdeeling der ervenissen. Men vondt het lot van Juda te groot voor die stam, en de kinders van Joseph oordeelden hun lot te klein; zoodat men niet eerder, tot het verder verdeelen des lands

lands, wilde overgaen, voor dat het zelve andermael en nauwkeurig was opgenomen. Ook zagen zy op tegen de moeilykheden, welke zy ontmoeten zouden, wanneer zy die landen, welke nog verdeeld moesten worden, in bezitting nemen zouden: want deze werden, voor een gedeelte, nog bewoond, door de oude inwooneren, die zich niet gemakkelyk zouden laten verdrijven.

Evenwel het werd tijd, dat elke ſtam zijne eigene bezitting aenvaerde. Hiertoe ſpoorde Joſua hen ten ſterkſten aen, met opgave der middelen, door welke de verdeeling eerlang, met den besten ſpoed, en tot gemeen genoegen, zoude kunnen voleindigd worden.

3. Ende Joſua ſeyde tot de kinderen Iſraëls, Hoe lange houdt gy u ſoo ſlap en werkeloos, om voort te gaen, om het lant te be-erven, het welck de HEERE de Godt uwer vaderen u gegeven heeft? meent gy, dat de verdeeling niet nauwkeurig genoeg is, laet het land dan nader onderzocht worden.

4. Geeft voor ulieden drie mannen van elcke ſtamme, dat ickſe henen ſende, ende ſy haer opmaken, ende 't lant doorwandelen, ende beſchrijven 't ſelve nae hare erven, ende [*weder*] tot my komen: Laet deze het ganſche Land op de nauwkeurigste wijs opnemen, zoo ten aenzien van de grootheid, als ook van de hoedanigheid der gronden, opdat voortaen geen Stam klachtig valle, over de geringheid van zijn lot.

5. Sy nu ſullen het overige land deylen in ſeven deelen: nae het getal der Stammen, die nog geen ervdeel gekreegen hebben, Juda ſal blijven op ſijne lantpale van 't zuiden, ende 't huys Joſephs ſal blijven op ſijne lantpale van 't noorden; het lot van Juda zal niet veranderd worden, ten ware men bevond, dat het ervdeel voor die Stam te groot ware, en dat anderen te kort zouden komen, wanneer deze, met gemeene bewilliging, een gedeelte zullen afſtaen of overnemen, nae mate zy te veel of te weinig hebben.

6. Ende gylieden ſult de verdeeling van het lant nauwkeurig in een boek beſchrijven, zoo als gy het zelve

zult verdeeld hebben in ſeven deelen, ende die beſchrijving zult gy tot my herwaerts brengen: dat ick voor ulieden, die nog geen ervdeel hebben, het lot hier werpe voor het aengeſichte des HEEREN onſes Godts: de loting zal weder, in de tegenwoordigheid des HEEREN, voor den Tabernakel, geſchieden, opdat elks bezitting, als met een Godlyk gezach, bepaeld worde.

7. In zeven deelen zult gy het overige land verdeelen: Want de Leviten en hebben geen deel in 't midden van ulieden, maer het Prieſterdom des HEEREN is haer erfdeel: zy zullen van den Altaer leeven; En wat de Stam van Gad nu betreft, ende Ruben, ende de halve ſtamme Manaſſe, deze, weet gy alle, hebben haer erfdeel genomen op gene zijde der Jordane, ooſtwaerts, 't welck hen Moſe de knecht des HEEREN gegeven heeft.

8. Doe maeckten haer die mannen op, ende gingen henen: vertrouwende op Gods gunstige en almachtige bewaring, wanneer zy die ſtreken zouden opnemen, daer de vyanden van Israël zich nog gevestigd hadden, ende, by hun vertrek, ſprak Joſua hen nog eens aen, en geboodt hen, die henen gingen om het lant te beſchrijven, ſeggende: Gaet, ende doorwandelt het lant, neemt het niet ſlechts ter loops, maer nauwkeurig, op, ende beſchrijft alles, zoo als gy het vinden zult, ende komt dan weder tot my, ſo ſal ick ulieden hier voor den Tabernakel, in Gods meer byzondere tegenwoordigheid, het lot werpen voor het aengeſichte des HEEREN te Silo.

9. De mannen dan gingen henen, ende doortogen het lant, ende beſchreven het, nae de ſteden, in ſeven deelen, in een boeck: ende quamen, na verloop van eenigen tijd (de Joden zeggen van zeven maenden) [*weder*] tot Joſua in 't leger te Silo.

10. Doe dan het nog overige land, volgens de nauwkeurigste opgave, in zeven deelen verdeeld was, wierp Joſua het lot voor hen te Silo, voor het aengeſichte des HEEREN: ende Joſua deylde aldaer den

den kinderen Israëls het lant, nae hare afdeelingen.

Tot nader verstand van zaken, zal ik eenige bedenkingen moeten beantwoorden; die zich aenstonds by elk eenen oplettenden op doen, wanneer men dit verhael, omtrent de verdeeling van Canaan, vergelijkt, met het bericht, het welk wy in de drie voorige Kapittelen gevonden hebben.

A. De eerste vraeg is deze: Het geheele land Canaan, aen de Westzijde van de Jordaen, moest in IX Portien verdeeld worden, naer de onderscheidene grootheid van elke Stam, en daerna moest door het lot beslecht worden; welk eene Stam deze, en welke Stam gene portie, tot eene ervelijke bezitting, verkrijgen zoude. — Dit schijnt zeer onvoegzaem en tegenstrijdig. Zy die het land verdeelden, konden immers, met geene mogelijkheid, weten, welk eene Portie, door het lot, aen zulk en zulk eene Stam zou worden toegeweezen; hoe was het hun dan mogelyk zich, in de verdeeling der portien, naer de verschillende talrijkheid der byzondere Stammen, te schikken?

Deze vraeg wordt verschillendlyk beantwoord. — Wy hebben de zaek zoo begreepen, en dan is alle schijnstrijdigheid wechgenomen, dat die algemeene verdeeling van Canaan, welke door het lot geschieden moest, slechts in het ruuwe de oorden van het land bepaeld hebbe, in welke de byzondere Stammen zouden geplaetst worden. Zoo werd het, by voorbeeld, in het algemeen beslischt, dat *Juda* zijn ervdeel in het zuiden hebben zoude, by de grenzen der Edomiten, *Benjamin* tusschen Jerusalem en de Jordaen, *Dan* in het Westen, aen de Middellandsche zee, enz. Maer in het vervolg werd het ervdeel van elke Stam of wijder uitgezet, of nauwer ingetrokken, nae dat de Stammen meer of min talrijk bevonden werden.

B. 'Er zijn nog verscheidene andere vragen, welke wy alle gezamenlyk zullen beantwoorden. Hoe kwam het by, dat het land, op twee onderscheidene tijden, verdeeld werd? dat Juda en Joseph, by de eerste verdeeling, alleen hunne portien kreegen Kap. 15-17? dat de zeven overige Stammen, nog eenen geruimen tijd, onbedeeld bleeven? dat het land, by de tweede verdeeling, nog eens moest worden

opgenomen Kap. 18: 1-10? dat de eerste verdeeling, voor Juda en Joseph, zoo onregelmatig werd bevonden, dat eenige der overige Stammen genoegzaem konden bedeeld worden, uit het overtollige der loten van Juda en Joseph? enz.

Het oorsprongelyk ontwerp, volgens het welk God bevolen had, dat de verdeeling van Canaan geschieden zoude, vinden wy Num. 26: 52-56. — Het gansche land Canaan, te weten het eigenlyk gezegde Canaan, aen de Westzijde der Jordaen, moest, naer de XII Stammen, in XII deelen onderscheiden worden. Eerst moest men, door het lot, onderzoeken, in welke oorden van het land de byzondere Stammen zouden geplaetst worden, en daerna moest de uitgestrektheid van den grond bepaeld worden, voor elke Stam, nae evenredigheid der onderscheidene talrijkheid. Wanneer men nu dit ontwerp, nae den letter, gevolgd had, zou de gansche verdeeling zeer nauwkeurig zijn uitgevoerd. — Maer 'er deeden zich verscheidene beletselen op, welke verwarring veroorzaekten. Deze beletselen lagen in het ongeloov en de ongehoorzaemheid van Israël.

Het eerste beletsel deed zich reeds op, by den leevtijd van Mose. Het bestond hierin, dat de Rubeniten, Gaditen, en de halve Stam Manasse, hun ervdeel begeerden, en, onder Godlyke goedkeuring, verkreegen, in het land aen de Oostzijde der Jordaen. Num. 32. — Dit maekte aenstonds, dat het eigenlyk gezegd Canaan, slechts onder IX en eene halve Stammen, moest verdeeld worden. Van daer ook die verandering, in het bevel des HEEREN, zoo aen Mose, als aen Josua, Num. 34: 13, en Jos. 13: 7.

De andere oorzaek van nog grooter verwarring was hier in gelegen, dat Josua het land reeds begon te verdeelen, toen 'er, door de lafhartigheid der Israëliten, nog aenmerkelyke gedeeltens in de macht der Canaaniten waren Kap. 13: 1 6. Maer na zeven jaren, toen Josua een einde maekte van zijne krijgsverrichtingen tegen de Canaaniten, was 'er eene genoegzame uitgestrektheid van land gewonnen,

hen, om de verdeeling te hervatten en voorttezetten, gelijk hy toen een tweede bevel ontvong, ter nadere verdeeling Kap. 18: 7. — Toen Josua, met Eleazar en de hoofden der Stammen de verdeeling begonden, in de legerplaets te Gilgal, bevond men, dat 'er nog nauwlyks zoo veel land veroverd was, als toereiken konde, om, den nakomelingen van Juda en Joseph, hunne ervdeelen toe te wijzen. Dit was de reden, dat men het werk voor ditmael liet berusten Kap. 15: 1. 16: 1, 4.

Het gene inmiddels aen Juda en Joseph was toebedeeld, bleev aen deze derdehalve Stammen eigen. Trouwens daervoor waren zeer wijze redenen. Door de lafhartigheid van het volk, gong de verovering van Canaan zeer traeg voort, zoodat 'er zelvs vrees ware, om het veroverde wederom te zullen verliezen. Josua ruimde daerom, by voorraed, aen de twee machtigste Stammen, Juda en Joseph, hunne ervportien in, ten Zuiden en ten Noorden van Gilgal, om deze legerplaets te beschermen, verwachtende, dat die Stammen deze landstreeken, welke zy nu reeds in eigendom gekreegen hadden, met deste meerder kloekmoedigheid, zouden verdeedigen.

Maer even daerdoor werd het Josua, by den traegen voortgang der verovering van het overige Canaan, onmogelyk, aen de andere Stammen, hunne ervportien, nae evenredigheid, toe te bedeelen.

By de volgende landverdeeling te Silo, werden daerom geheele stukken lands, van Judas ervdeel, ten behoeve van andere Stammen, afgenomen.

Hoeveel tijds 'er nu verloopen zy, tusschen de voorgaende verdeeling, en deze, welke hier gemeld wordt en te Silo gemaekt is, kan men met geene zekerheid bepaelen. De Heilige Schrivt zegt 'er niets van. Gemeenlyk gist men, dat 'er zeven jaren tusschen beide verloopen zijn, in welk tijdverloop de Israëliten waren bezig geweest, om het Noordelyk gedeelte van Canaan, het welk, na de overwinning by Hazor, wel aenvangelyk vermeesterd was, geheel onder hunne heerschappy te brengen.

De Stammen, welke, by deze laetste verdeeling, hunne

ervbezittingen ontvangen moesten, waren VII, Benjamin, Simeon, Zebulon, Issaschar, Aser, Naphtali en Dan. Deze moesten hun lot hebben in Noorder Canaan, want het Zuider Canaan was reeds onder Juda en Joseph verdeeld geworden.

Josua schijnt voornemens geweest te zijn, het Noorder Canaan in VII Portien te verdeelen, door genoegzaem rechte lijnen, gaende van de Jordaen westwaerds naer de Middellandsche zee. Althans daer Canaan in de Noordelyke en Zuidelyke strekking langer, maer in de Oostelyke en Westelyke korter is, zou het allereenvouwigst geweest zijn, het land, op gemelde wijs te verdeelen. Dus doende zouden alle de Stammen, zoo wel aen de Jordaen als aen de zee, gepaeld, en gelegenheid gehad hebben, om de voordeelen, zoo wel van de eene, als van de andere, te genieten. Ook was de Zuidelyke landstreek, op die wijs, onder Juda en Joseph, verdeeld, Kap. 15: 5, 11. 16: 1-3.

Maer Josua bevond, dat dit ontwerp onuitvoerbaer was. De Landbeschrijvers, die hy had uitgezonden, bevonden, dat al wat verder Noordwaerds, tot aen het gebergte Libanon, te verdeelen was, nauwlijks voor vier Stammen zoude kunnen toereiken. Men was derhalven genoodzaekt het gene te kort kwam, van het Zuidelyk deel, het lot van Juda en Joseph, af te trekken.

In het overige van dit Kapittel, wordt het lot opgegeven, het welk elke Stam ten deele viel.

In de beslissching van dit lot, was de bestuuring eener byzondere Voorzienigheid zeer blijkbaer, vooral in tweederlei opzichte.

1. Dat de Stammen juist in die orde, door het lot werden aengeweezen, in welke Mose dezelve eenigen tijd te vooren had opgeteld, toen hy de mannen benoemde, die het Land onder de Stammen verdeelen zouden Num. 34: 19.
2. Dat elke Stam zodanig een ervlot verkreeg, als door Mose Deut. 33. voorspeld was.

Het lot der Stamme van Benjamin wordt aengeweezen vs. 11 29. *A. Eerst ten aenzien der grensscheiding vs.* 11 - 20. *B. Daerna met opzicht tot de Steden vs.* 21 - 29.

11. Als men dan het gestaekte werk wederom begon; Ende het lot wierp, ziet het lot der stamme der kinderen Benjamins quam het eerste op, zoo als het, nae hare huysgesinnen, verder verdeeld moest worden: ende de lantpale hares lots gingh uyt tusschen de landpale van de kinderen Juda, ende tusschen de landpale van de kinderen Josephs.

De loten derhalven der beide zoonen van Rachel volgden onmiddelyk op elkander; en even daerdoor werden ook Juda en Benjamin zoo na aen elkanderen gehecht, dat deze twee Stammen, by de scheiding der overigen, met elkander konden verbonden blijven.

12. Ende hare lantpale was nae den hoeck noordwaerts van de Jordane: ende dese lantpale gaet opwaerts aen de zijde van Jericho van 't noorden, ende gaet op door 't gebergte, door het bergachtig land, het welk benoorden Jericho lag, westwaerts, ende (*a*) hare uytgangen zijn aen de woestijne van Beth-aven.

13. Ende van daer gaet de lantpale door nae Luz, aen de zijde van Luz, (welcke is Beth-El) zuydwaerts, ende dese lantpale gaet af nae Atroth Addar, aen den bergh, die aen de zuydzijde van 't benedenste Beth-Horon is.

14. Ende die lantpale streckt ende keert haer om nae den westhoeck zuydwaerts van den bergh, die tegen over Beth-Horon zuydwaerts is, ende hare uytgangen zijn aen Kiriath Baal, (welcke is Kiriath Jearim) eene stadt der kinderen Juda: Dit is de hoeck ten westen; hier eindigde de westhoek.

15. De hoeck nu ten zuyden, strookende met den

(*a*) Jos. 7: 2.

Noorderhoek van Juda's ervdeel, is aen 't uyterste van Kiriath Jearim: Ende dese lantpale gaet uyt ten westen, deze grensscheiding liep niet recht Zuidelyk, maer kromde zich eenigzins naer het Westen, naer den kant der Middellandsche Zee, ende sy komt uyt aen de fonteyne der wateren van Nephtoah. De Zuider landpael van Benjamin, was dezelvde met de Noorder grensscheiding van Juda, verg. Kap. 15: 9.

16. Ende dese lantpale gaet af tot aen het uyterste des bergs, die tegen over het dal des soons Hinnoms is, die in 't dal der Rephaiten is tegen 't noorden: Ende (*b*) gaet af door het dal Hinnoms aen de zijde der Jebusiten zuydwaerts, tot in de Stad Jerusalem, ende (*c*) gaet af aen de fonteyne Rogels. Verg. Kap. 15: 7, 8.

17. Ende streckt haer van 't noorden, ende gaet uyt te En-Semes, van daer gaet sy uyt nae Geliloth, welcke is tegen over den opgangh nae Adummim: ende (*d*) sy gaet af aen den steen Bohan des soons Ruben. Verg. Kap. 15: 6, 7.

18. Ende gaet door ter zijden tegen over Araba nae 't noorden, ende gaet af te Araba, of Beth-Araba, Zie Kap. 15: 6.

19. Voorder gaet dese lantpale door aen de zijde van Beth-Hogla noordwaerts, ende de uytgangen deser lantpale zijn aen de tonge der Soutzee noordwaerts, dat is, aen den Noordelyken arm der doode Zee, die landwaert inliep aen het uyterste der Jordane zuydwaerts, daer die rivier zich in de doode zee ontlast, Dit is de zuyder lantpale.

20. De Jordane nu bepaeltse aen den hoeck nae den oosten: Dit is het erfdeel der kinderen Benjamins in hare lantpalen of grensscheidingen rontom, nae hare huysgesinnen.

De Noordelyke grensscheiding begon dan, Oostwaerds van de Jordaen, ten Noorden van Jericho, gaende Westwaerds naer

(*b*) Jos. 15: 8. (*c*) Jos. 15: 7. (*d*) Jos. 15: 6.

naer het gebergte, langs de woestijne van Beth-Aven en langs Bethel tot Atroth-Addar, aen zekeren berg, by Neder Bethoron gelegen. De Westelyke landpael liep van dezen berg tot aen Kiriath Jearim, eene Stad in Juda. De Zuidelyke begon Westwaerds van Kiriath Jearim, en gong, tusschen het dal der Rephaiten ten Noorden Jerusalem, ten Zuiden tot aen de Jordaen. Deze Rivier was de Ooster landpael.

21. De steden nu, welke in het gemelde ervlot der stamme der kinderen Benjamins, nae hare huysgesinnen, liggen, zijn, Jericho, ende Beth-Hogla, ende Emek Keziz.

22. Ende Beth-Araba, ende Zemaraim, ende Beth-El; welke laetste Stad eigenlyk gelegen was op de grenzen van Ephraim, en waerschijnlyk bewoond door lieden uit beide de Stammen Ephraim en Benjamin.

23. Ende Havvim, ende Para, ende Ophra.

24. Ende Cephar-Haammonai, ende Ophni, ende Gaba: Twaelf steden, ende hare dorpen.

25. Gibeon, ende Rama, ende Beëroth,

26. Ende Mizpe, ende Cephira, ende Moza,

Beth Araba en Mizpe worden anders tot de Stam van Juda gerekend Kap. 15: 38, 61. Welligt waren deze beide Steden, door Juda, aen Benjamin, afgestaen.

27. Ende Rekem, ende Jirpeël, ende Tharala,

28. Ende Zela, Eleph, ende Jebusi, (dese is Jerusalem) Gibath, Kiriath; Veertien steden, mitsgaders hare dorpen: Dit is het erfdeel der kinderen Benjamins, zoo als het nae hare huysgesinnen, moest verdeeld worden.

Deze lijst bevat evenwel niet alle de Steden van Benjamin: want onder die plaetsen, welke deze Stam aen den Leviten heeft afgestaen, komen ook Anathoth en Almon voor, Kap. 21: 18.

HET XIX. HAPITTEL.

Het vervolg der verdeeling van Canaan onder de zes overige Stammen.

Het lot van Simeon vs. 1-9.

1. DAer na, zoo drae Benjamin zijn ervdeel was toegeweezen, gingh het tweede lot uyt voor Simeon, dat is voor de ſtamme der kinderen Simeons, nae hare huyſgeſinnen: ende haer erfdeel was eenigermate in 't midden des erfdeels der kinderen Juda: want de meeste Steden, welke Simeon werden toebedeeld, lagen in de Zuidelyke landſtreek van Juda, aen de grenzen van Edom.

2. Ende ſy, de Simeoniten, hadden de volgende Steden in haer erfdeel, Beërſeba, ende Seba, ende Molada,

3. Ende Hazar Sual, ende Bala, ende Azem.

4. Ende Eltholad, ende Bethul, ende Horma.

5. Ende Ziklag, ende Beth-hammarcaboth, ende Hazar Suſa,

6. Ende Beth-Lebaoth, ende Saruhen: Dertien ſteden, ende hare dorpen.

7. Ain, Rimmon, ende Ether, ende Aſan: Vier ſteden, ende hare dorpen.

8. Ende alle de dorpen die rontom deſe ſteden waren, tot Baalath-Beër, [*dat is*] Ramath tegen 't zuyden: Dit is het erfdeel der ſtamme der kinderen Simeons, nae hare huyſgeſinnen.

9. Der kinderen Simeons erfdeel is onder het ſnoer der kinderen Juda: want het erfdeel der kinderen Juda was te groot voor hen, daerom erfden de kinderen Simeons in 't midden of een gedeelte hares erfdeels.

Dit

Dit lot van Simeon was alleropmerkelykst.

I. By de nadere opneming van Canaan, had men bevonden, dat het ervdeel van Juda, voor die Stam, te groot ware. In zulk een geval, had men de vryheid behouden, om van een grooter deel iets afteneimen, en daermede het kleiner aen te vullen; Juda kantte zich ook daerom tegen deze fchikking niet aen, maer bewilligde 'er in, dat 'er een gedeelte van haer lot afgenomen, en aen de overige Stammen toegeweezen wierde.

II. Hier werd de Voorzegging van Aerstvader Jacob zeer duidelyk vervuld, dat de Simeoniten zouden verdeeld worden onder Jacob, en verftrooid onder Israël Gen. 49: 7. — Te weten, Simeon kreeg, in het ervlot van Juda, geene aen een hangende ftreek lands, maer verfcheiden ftukken, een eind wegs van elkander verwijderd, zoodat de verfcheidene geflachten, in deze Stam, zoowel als die van Levi, van elkander verftrooid waren. — Dit is nog nader bewaerheid, by de verdeeling van Israëls Koningryk, toen de Simeoniten zich by die Stammen voegden, welke het met Jeroboam hielden 1 Kon. 11: 31. Zy waren, met geheel Israël, te Sichem vergaderd, en terwijl zy het niet met Rehabeam hielden, was het niet raedzaem naer hun land weder te keeren. Zy verfpreidden zich daerom hier en elders onder de andere Stammen. Sommige vereenigden zich naderhand weder, met Juda en Benjamin 2 Chron. 15: 9. Zy waren derhalven in de daed door het geheele land verftrooid.

III. De Steden der Simeoniten werden hier in twee hoofdfoorten onderfcheiden. — Tot de eerste hoofdfoort worden dertien Steden gebracht vs. 6. Wanneer men alle de genoemde plaetfen optelt, vindt men 'er Veertien. Edoch *Seba* fchijnt eene kleine plaets geweest te zijn, en dit is ook vermoedelyk de reden, dat deze naem in het register van Simeons Steden 1. Chron. 4: 28. enz. niet gevonden wordt. — Tot de tweede hoofdfoort worden vier Steden gebracht vs. 7. Maer 1 Chron. 4: 32. vind

men 'er *Tochin* bygevoegd, en vijf Steden gerekend. Het kan zijn, dat dit *Tochin*, eerst in latere tijden, gebouwd zy.

Het lot van Zebulon vs. 10-16.

10. Daer na quam het derde lot op voor de kinderen Zebulon, nae hare huysgesinnen: ende de lantpale hares erfdeels was tot aen Sarid, digt by het gebergte Carmel aen de Zeekust.

11. Ende hare lantpale gaet opwaerts nae den westen, ende Marala, ende reyckt tot Dabbaseth: ende reyckt tot aen de beke die voor aen Jokneam is,

12. Ende sy wendet haer van Sarid oostwaerts tegen den opgangh der sonne, tot de lantpale van Chisloth Thabor: ende sy komt uyt te Dobrath, maer deze Stad zelve behoorde tot de Stam van Issaschar, die dezelve aen den Leviten heeft afgestaen Kap. 21: 28. ende gaet opwaerts nae Japhia.

13. Ende van daer gaetse oostwaerts door nae den opgangh, nae Gath Hepher, te Eth Kazin: ende sy komt uyt te Rimmon Methoar, 't welck is Nea.

14. Ende dese lantpale keert haer om tegen het noorden nae Hannathon: ende hare uytgangen zijn het dal van Jiphtah-El.

15. Ende Kattath, ende Nahalal, ende Simron, ende Idala, ende Bethlehem, wel te onderscheiden van eene andere Stad, welke denzelvden naem droeg, en in de Stamme Juda gelegen was, daerom Bethlehem-Juda geheeten. Dit waren de Twaelf voornaemste steden van Zebulon, ende hare dorpen.

16. Dit is het erfdeel der kinderen Zebulons, nae hare huysgesinnen: Dese steden, ende hare dorpen.

Men merke wel op, dat hier alleen de grenssteden van Zebulon worden opgegeven, en geenszins alle de Steden,

die

die in het midden des ervdeels van deze Stam lagen. Immers *Karta* en *Dimna* behoorden mede tot de Steden der Zebuloniten, welke zy aen den Leviten hebben afgestaen Kap. 21: 34, 35.

Het lot van Issaschar vs. 17-23.

17. Het vierde lot gingh uyt voor Issaschar: voor de kinderen Issaschars, nae hare huysgesinnen.

Het vierde lot was voor Issaschar, en, offschoon hy ouder was dan Zebulon, volgde hy evenwel, by de loting, achter Zebulon. Dit stemde juist over een, met de orde, in welke die beide broeders, in Jacobs Testament, en in den zegenwensch van Mose, na elkander geplaetst worden Gen. 49. en Deut. 33.

18. Ende hare lantpale was, dat is te zeggen, *de Steden, binnen Issaschars landpalen besloten, waren:* Jizreëla, ende Che-sulloth, ende Sunem.

19. Ende Hapharaim, ende Sion, ende Anacharath.

20. Ende Rabbith, ende Kisjon, ende Ebez,

21. Ende Remeth, ende En-gannim, ende En-Hadda, ende Beth-Pazez.

22. Ende dese lantpale reyckt aen Thabor, ende Sahazima, ende Beth-Semes, ende de uyt gangen harer lantpale zijn aen de Jordane: Deze zijn de Seftien voornaemste steden, ende hare dorpen.

23. Dit is het erfdeel der stamme der kinderen Issaschar, nae hare huysgesinnen: De steden, ende hare dorpen.

Wy leeren uit vs. 22, dat het ervdeel van Issaschar ten Oosten aen de Jordaen paelde, en dewijl Thabor, die vermaerde berg in de vlakte van Jisreël, by de grensbepaling van Issaschar genoemd wordt, mogen wy besluiten, dat de Noordelyke landscheiding, tusschen Zebulon en Issaschar, langs den gemelden berg Thabor, gegaen zy. Ten Zuiden

grensde Isfaschar aen Ephraim. Ten Westen van Isfaschar lag het lot van Manasse; want Manasse stootte ten Oosten aen Isfaschar Kap. 17: 10. De Steden van Isfaschar worden vs. 22. op zestien bepaeld. Maer om dit getal te vinden, moet men *Thabor* vs. 22. voor eene Stad nemen, in de nabuurschap van den vermaerden berg, die denzelven naem droeg. Zonder dit, zouden 'er slechts vijftien zijn. — Even wel moeten 'er nog meer Steden, in het ervdeel van deze Stam, geleegen hebben. Althans *Dobrath* en *Jarmuth*, welke Isfaschar aen den Leviten heeft afgestaen, zie Kap. 21: 28, 29, worden op deze lijst niet gevonden. Ook bestond deze Stam uit 64300 strijdbare mannen Num. 26: 25, voor welke Zestien Steden zekerlyk te weinig waren.

Het lot van Aser vs. 24-31.

24. Doe gingh het vijfde lot voor de stamme der kinderen Aser uyt, nae hare huysgesinnen.

Het is zeer opmerkelyk, dat het vijfde lot voor Aser ware. Volgens een byzonder bestuur der Voorzienigheid, in deze loting, ontvongen eerst die zoonen van Jacob hunne ervenissen, welke hy by zijne vrye vrouwen geteeld had, en daerop volgden de zoonen, welke hy by zijne dienstmaegden gewonnen had; en wel eerst Aser, die de tweede zoon was der dienstmaegd van Lea, vermids Gad, de eerste zoon, reeds aen de andere zijde der Jordaen, zijn ervdeel bekomen had. Na Aser volgden Dan en Naphtali, zoonen van Bilha, welke de dienstmaegd was van Rachel.

25. Ende hare lantpale, der ervenis namenlyk van Aser, was Helkath, ende Hali, ende Beten, ende Achsaph,

26. Ende Allammelech, ende Amad, ende Misal: ende reyckt aen Carmel westwaert, ende aen Sichor Libnath.

Het Hebreeuwsche woord *Westwaerds*, deze Stam *reikt aen Carmel Westwaerts*, zou men al zoo wel vertaelen: *aen* of *by de zee*, verg. Jer. 46: 18, en dan zal de berg *Carmel aen de zee* onderscheiden worden van eenen anderen berg, met eene daer-

daerop gelegen Stad, die ook denzelven naem droeg, maer in de Stam van Juda gelegen was, zie Kap. 15: 55. — Asers Stam reikte niet *West* maer *Zuidwaerds* aen den berg Carmel, even wel zoo niet dat zijn ervdeel by dien berg eindigde, het bevatte nog een aenmerkelyk stuk lands, verder Zuidwaerd op, tot aen de Noordelyke grensscheiding van Manasse: want Manasse stiet ten Noorden aen Aser, zie Kap. 17: 10.

Ten Zuiden derhalven strookte Aser met de Noordelyke grenspael van Manasse. Ten Westen werd zijn ervdeel bepaeld door de Middellandsche Zee. De Ooster grenspael vinden wy vs. 27.

27. Ende wendet sich tegen den opgangh der sonne nae Beth-Dagon, ende reyckt aen Zebulon, ende aen het dal Jiphtah-El, noordwaerts nae Beth-Emek, ende Nehiël, ende komt uyt tot Cabul ter slinckerhant.

28. Ende Ebron, ende Rehob, ende Hammon, ende Kana: tot aen groot Zidon, eene Stad gelegen aen de Middellandsche Zee, *groot* genoemd, wegens haren rijkdom, uit den koophandel voortspruitende. Deze Stad hebben de Israëliten nooit in bezit gehad. Alleenlyk wordt zy hier genoemd, omdat de grenspael van Aser zich ten Noorden strekte naer den weg naer Sidon.

29. Ende dese lantpale wendt haer nae Rama, ende tot aen de vaste stadt Tyrus: dan keert dese lantpale nae Hosa, ende hare uytgangen zijn aen de Middellandsche zee, van het lantsnoer, of van de landstreek [*streckende*] nae of behoorende tot Achzib.

30. Ende Umma, ende Aphek, ende Rehob: Twee en twintigh steden, ende hare dorpen.

31. Dit is het erfdeel der stamme der kinderen Aser, nae hare huysgesinnen: Dese steden, ende hare dorpen.

Ten Oosten dan grensde Aser aen Naphtali, Zebulon en Issaschar. Hoe ver zijn ervdeel zich Noordwaerds hebbe uitgestrekt, is niet te bepalen, omdat verscheidene Steden, in die streek gelegen, uit lafhartigheid en ongeloov, niet door de Aseriten bemachtigd zijn. Tyrus en Sidon althans

hebben zy nooit bezeten, en Richt. 1: 31. worden zeven Steden opgeteld, in welke zy de Canaaniten gerustelyk lieten woonen.

Het ervdeel derhalven van Aſer was eene ſmalle landſtreek, in de lengte langs de groote Zee uitgeſtrekt, maer de grond was by uitnemendheid vruchtbaer. Men vond 'er niet alleen eene ſchoone vlakte langs de Zee, maer ook veele bergen en dalen, die overvloed van koorn, wijn en oly opleverden. Zoo blijkbaer werden de Voorzeggingen vervuld van Jacob en Moſe, *dat zijn brood vet zijn, en dat hy Koninglyke lekkernyen leveren* zoude, als mede, dat hy *zijnen voet in oly doppen* zoude Gen. 49: 20. Deut. 33: 24.

De Steeden van Aſer worden vs. 30. op twee en twintig begroot. By de optelling zal men dit getal vinden, wanneer men *Sichor Libnath* vs. 26. voor eene beek houd, en *Rehob*, hier tweemalen genoemd vs. 28, 30. voor eene en dezelve Stad neemt.

Het lot van Naphtali vs. 32-39.

32. Het ſeſte lot gingh uyt voor de kinderen Naphtali: voor de kinderen Naphtali, nae hare huyſgeſinnen.

33. Ende hare lantpale is van Heleph, van Allon, tot Zaanannim, ende Adami-Nekeb, ende Jabneël tot Lakkum: ende hare uytgangen zijn aen de Jordane.

34. Ende deſe lantpale wendet haer weſtwaerts nae Aznoth Thabor, ende van daer gaetſe voort nae Hukkok; ende ſy reyckt aen Zebulon tegen 't zuyden, ende aen Aſer reyckt ſy tegen 't weſten, ende aen Juda aen de Jordane, tegen den opgangh der ſonne.

Wy leeren, uit vs. 34, dat het ervdeel van Naphtali, ten Zuiden aen dat van Zebulon, en ten Westen aen dat van Aſer grensde; maer de laetſte woorden, door welke de Oostelyke grensſcheiding bepaeld wordt, zijn zeer duister, *ende aen Juda aen de Jordaen, tegen den opgang der Zonne.*

De

De uitdrukking *tegen den opgang der Zonne*, geevt te kennen aen de Oostzijde. Dat het ervdeel van Naphtali ten Oosten aen de Jordaen gepaeld hebbe, is bekend: door deze rivier, werd Naphtali van de halve Stam Manasfe, welke in Bafan woonde, afgefcheiden; verg. vs. 33. — De zwarigheid is deze, hoe koomt *Juda* hier te pas? de landpaele *reikt* Oostwaerds *aen Juda aen de Jordane.*

Aen het ervdeel der Stamme van Juda, kan men hier zekerlyk niet denken, Juda lag niet aen de Jordaen, maer aen de Zoutzee; Naphtali grensde ook niet aen Juda, tusfchen hen beide lagen niet minder dan vier Stammen, Zebulon, Isfafchar, Ephraim en Benjamin; daerenboven reikte Naphtali niet Oostwaerds aen Juda, maer Juda lag ten Zuiden van Naphtali. — Voor het naest zouden wy ons by den Heer BACHIENE voegen, en gisfen, dat 'er, ergens aen de Jordaen, ten Oosten van Naphtali, eene Stad gelegen hebbe, welke den naem had *Juda* of *Jehuda*, gelijk 'er ook eene Stad van dien naem geweest is, in het ervdeel van Dan, verg. onder, vs. 45, en dan zou ons *Juda* omfchreeven worden, als *Juda aen de Jordane*, om het, van het gemelde Juda in de Stamme Dan, te onderfcheiden.

35. De vaste fteden nu in het ervdeel van Naphtali zijn: Ziddim, Zer, ende Hammath, Rakkath, ende Cinnereth.

36. Ende Adama, ende Rama, ende Hazor.

37. Ende Kedes, ende Edreï, ende En-Hazor.

38. Ende Iron, ende Migdal-El, Horem, ende Beth-Anath, ende Beth-Semes: Negentien fteden, ende hare dorpen.

39. Dit is het erfdeel der ftamme der kinderen Naphtali, nae hare huyfgefinnen: De fteden, ende hare dorpen.

Deze fteden van Naphtali worden vs. 38, op negentien bepaeld. Evenwel vindt men, in deze lijst, 24 of 25 benamingen; dan deze fchijnftrijdigheid laet zich, door dezelvde aenmerkingen, welke wy zoo even omtrent de Steden van Afer gemaekt hebben, ligtelyk uit den weg ruimen.

Het lot van Dan vs. 40-48.

40. Het ſevende lot gingh uyt voor de ſtamme der kinderen Dan, nae hare huyſgeſinnen.
41. Ende de lantpale hares erfdeels was: Zora, ende Eſthaol, ende Ir-Semes,
42. Ende Saalabbin, ende Ajalon, ende Ithla,
43. Ende Elon, ende Timnata, ende Ekron,
44. Ende Elteke, ende Gibbethon, ende Baalath.
45. Ende Jehud, ende Bene-Berak, ende Gath-Rimmon,
46. Ende Me-Jarkon, ende Rakkon: met de lantpale tegen over Japho.
47. Doch de lantpale der kinderen Dan, was haer te kleyne uytgekomen: daerom togen de kinderen Dan op, ende krijgden tegen Leſem, ende namenſe in, ende ſloegenſe met de ſcherpte des ſweerts, ende erfdenſe, ende woonden daer in, ende ſy noemden Leſem, Dan, nae den name hares vaders Dan.
48. Dit is het erfdeel der ſtamme der kinderen Dan, nae hare huyſgeſinnen: Deſe ſteden, ende hare dorpen.

By dit lot van Dan moeten wy onze aendacht wat nader bepalen.

I. Wat de gelegenheid van dit ervdeel aengaet. Het was mede een van die loten, welke van het land, dat, by de eerſte verdeeling te Gilgal, aen de Stammen Juda en Joſeph was toebedeeld, moest afgetrokken worden, naedien de Noordelykſte landſtreek, voor de VII nog overgebleevene Stammen, te klein was. — Het lot van Dan viel bepaeldelyk tusſchen de gemelde Stammen Juda en Joſeph, ten Westen van Benjamin aen de Middellandſche Zee. Deze ligging gav den Daniten aenleiding, om zich al vroeg op den Koophandel en Zeevaert toeteleggen, Richt. 5: 17.

II. De uitgestrektheid van dit ervdeel kan men, met geene zekerheid bepalen. De grenzen van deze Stam worden alleen, door de aenwijzing eeniger Steden bepaeld, en deze Steden zijn ons meerendeels onbekend. De gemelde Steden worden tot een getal van XVII gebracht.

III. Vermids het ervdeel van Dan, uit de loting van Juda en Benjamin, genomen werd, is het ligtelyk te begrijpen, dat sommige Steden tot het ervdeel van Dan gebracht worden, welke wel eer op de lijst der Steden van Juda gestaen hebben. Zoo was het althans gelegen met *Zora*, *Estaol*, en *Ekron*, zie Kap. 15: 33, 45. — De andere Steden zal Dan, van Ephraim, die het naest aen hem grensde, hebben overgenomen. Ter vergoeding van dit verlies, zal Ephraim wederom eenige Steden, uit de ervenis van Manasse, ontvangen hebben, verg. Kap. 16: 9.

IV. Vooral verdient het verhael vs. 47 onze opmerking: *doch de landpale der kinderen Dan was hun te kleine uitgekomen, daerom togen de kinderen Dan op, en krijgden* enz.

A. De Daniten, die eene zeer talrijke Stam van 64400 strijdbare mannen uitmaekten Num. 26: 43, woonden eerst te zamen, in het gemelde ervdeel, maer naderhand vonden sommigen zich genoodzaekt Lesem te veroveren en aldaer te gaen woonen. — Volgens onze vertaling, zou de aenleiding, tot deze gebeurtenis, eenvouwig hierin bestaen hebben, dat het ervdeel der Daniten *te klein was uitgekomen*. — Dan men kan de Hebreeuwsche woorden, in het begin van vs. 47, zeer gevoeglyk dus vertalen: *de landpael der kinderen van Dan ging van hen uit*. Wanneer iemand van eene zekere bezitting beroovd wordt, zijn de Hebreeuwen gewoon te zeggen, die bezitting *gaet van hem uit*, zie Lev. 25: 28, 30 31, 33. Zoo zal ook hier de uitdrukking, *de landpael der kinderen Dan ging van hen uit*, te kennen geven: „ de Daniten „ werden, door vyandelyke nabuuren, van een gedeel„ te hunnes lands beroovd". Deze gebeurtenis wordt ons verhaeld Richt. 1: 34. *De Amoriten drongen de kinderen Dan in het gebergte: want zy lieten hun niet toe, aftekomen in het dal.*

De zaek was gevolgelyk deze. — De Daniten hadden eerst de vlakte bewoond, tusschen het gebergte en de Zee, maer zy werden, door de Amoriten, van daer gedreeven, en genoodzaekt de wijk te nemen, op het gebergte. Hierdoor werden zy, van het beste deel hunner ervenis, beroovd. Sommigen wendden zich daerom naer de Noordelyke grenzen van Canaan, alwaer zy de Stad *Lezem* of Lais, aen den Canaaniten, ontweldigen, en naer den naem van hunnen Vader, *Dan* vernoemden. Een gedeelte derhalven der Daniten bleev in hun aengeweezen ervdeel, tusschen de Stammen Juda, Benjamin en Ephraim; maer het ander gedeelte, begav zich, als eene nieuwe volkplanting, met 'er woon, in het Noorden van Canaan, by het ervdeel van Naphtali.

B. Uit Richt. 18: 29. blijkt het, dat deze bemachtiging van *Lesem* of Lachis, lang na den dood van Josua, zy voorgevallen. — De reden, waerom die gebeurtenis hier, by wijs van voorverhael, wordt aengeteekend, schijnt onder anderen geweest te zijn, om ons onder het oog te brengen, deels wat het ervdeel van Dan heeft uitgemaekt, zoo binnen Canaan, als op deszelvs Noorder grenzen; deels dat Dan zijn ervenis hebbe uitgebreid, met dien moed, die aen eenen *jongen leeuw* eigen is, gelijk Mose van Dan voorspeld had, Deut. 33: 22.

Eindelyk kreeg Josua ook voor zich een ervdeel vs. 49-51.

49. Doe sy nu ge-eyndigt hadden het lant erflick te deylen nae sijne lantpalen: so gaven de kinderen Israëls Josua den sone Nun, een erfdeel in het midden van hen.

Niets was 'er billyker dan dit: daer Josua niet alleen geweest was, onder die genen, die, in de woestijne, aen God getrouw bleeven, en, niet min dan Caleb, den moed van het volk had zoeken op te houden; maer ook daer hy, als de opvolger van Mose, het volk over de Jordaen gebracht, in de oorlogen des Heeren, en by de verdeeling des lands,

lands, alleszins gezorgd had voor de belangen der Israëliten, die onder zijn bestuur stonden.

50. Toen God belastte, welk een gedeelte des lands aen Caleb zoude gegeven worden, zal hy ook zeer waerschijnlyk bevolen hebben, dat aen Josua zulk eene plaets, ter vergelding van zijne getrouwe diensten, moest uitgedeeld werden, als hy begeeren zoude; Nae den mont des HEEREN gaven sy hem daerom, ook met de grootste gewilligheid, die stadt welcke hy begeerde, te weten Timnath-Serah of Thimnath-Heres Richt. 2: 9. gelegen op het gebergte van Ephraim: eene plaets gevolgelyk in die zelvde Stam, tot welke Josua behoorde, ende hy herbouwde en verbeterde die stadt, ende woonde in deselve.

51. Dit zijn de erfdeelen welcke Eleazar de Priester, ende Josua de sone Nun, ende de Hoofden der vaderen der stammen, door het lot den kinderen Israëls erflick uytdeylden te Silo voor het aengesichte des HEEREN, aen de deure der Tente der t'samenkomste: Aldus maeckten sy een eynde van het uytdeylen des lants.

HET XX. KAPITTEL.

Bepaling der Vrysteden, voor onschuldige doodslagers.

1. DAer nu het land Canaan, op de gezegde wijs, verdeeld was onder de XII Stammen, moest ook ter uitvoer gebracht worden, het gene de HEER bevolen had, dat geschieden moest, wanneer de Israëliten over de Jordaen zouden gekomen zijn; hier toe behoorde inzonderheid het afzonderen van Vrysteden, op zulk eene wijs, als best geschikt was, om aen het oogmerk der Godlyke Instelling te beantwoorden. Voorder dan, nadat elk een Stam zijn byzonder ervdeel ontvangen, en in bezit genomen had, sprack

de HEERE tot Josua, welken hy nu de uitvoering van het gebod, omtrent de vrysteden, wilde aenbevelen, seggende:

2. Spreeckt tot de kinderen Israëls, die nu nog by den anderen zijn, eer zy zich naer hunne ervelyke bezittingen begeven, seggende: Geeft voor ulieden de vrysteden, (a) daer van ick met ulieden gesproken hebbe door den dienst Mose, zondert nu zes Steden af, drie aen deze, en drie aen gene zijde der Jordaen, welke het best gelegen zijn, om, in geval van nood, tot Vrysteden te kunnen dienen, gelijk ik daeromtrent aen Mose uitvoeriger bericht gegeven heb, Num. 35: 15. enz. te weten,

3. Dat daer henen vliede de ongelukkige dootslager die een ziele door dwalinge, niet met wetenschap, met voorbedachtheid en een moorddadig opzet, verslaet: op dat sy, de Vrysteden namelyk, ulieden zijn tot eene toevlucht en tot wijkplaetsen, daer zulk een ongelukkige veilig kan zijn voor de vervolging van den bloetwreker. Verg. Num. 35: 12.

4. (b) Als het dan gebeurt, dat iemand zijnen broeder onverhoeds van het leven zal beroovd hebben, ende hy vlucht tot eene van die steden, so sal hy niet vermogen zich binnen eene van die Vrysteden te begeven, voor dat hy zijn geval, aen het Gerecht van die Stad, zal hebben aengegeven; hy zal blijven staen aen de deure der stadtpoorte, daer men gewoon is het Gerecht te houden, ende hy sal sijne woorden spreken voor de ooren der Oudtsten der selver stadt: hy zal zijne zaek, in alle hare omstandigheden, aen de Overheden, voorstellen, ten einde zy onderzoeken, of de doodslag zonder opzet en by ongeluk begaen is, dan sullen sy hem tot haer in de stadt nemen, ende hem plaetse geven, dat hy by haer woone.

5. Ende als de bloetwreker hem najaegt, nadat het

(a) Exod. 21: 13. Num. 35: 6. Deut. 19: 2, 3. (b) Num. 35: 22, 23. Deut. 19: 4: 5.

het den Rechteren gebleeken is, dat hy zijnen naesten, niet uit boosaertigheid, hebbe omgebracht, so en sullen sy den dootslager in sijne hant niet overgeven, dewijle hy sijnen naesten niet met wetenschap verslagen en heeft, ende en heeft hem gisteren [*ende*] eergisteren niet gehaet.

6. Ende hy sal in de selve stadt vry woonen: tot dat hy stae voor het aengesichte der vergaderinge voor 't gerichte; de bloedwreker zal het vermogen hebben, om zich, van de vryspraek der Rechteren van de gemelde Vrysteden, te beroepen op het Gerecht van die Stad, in welke, of in de nabuurschap van welke, de verslagene gevallen is, naer die Stad zal de doodslager dan moeten veilig heen gevoerd worden, opdat de zaek ook daer beoordeeld worde; maer blijkt het ook, voor deze tweede Rechtbank, dat het een ongeluk geweest zy, dan zal hem een veilig verblijv gegeven worden in de Vrystad, tot dat de Hoogepriester sterve, die in die dagen zijn sal: dan sal de dootslager wederkeeren, ende komen tot sijne stadt, ende tot sijn huys, tot de stadt van daer hy gevloden is.

Men vergelijke het aengeteekende by Num. 35: 24, 25.

7. Zoo drae hadden de Israëliten dit Godlyk bevel, om Vrysteden aftezonderen, niet door den mond van Josua ontvangen, of zy gehoorzaemden het ook aenstonds. Doe heyligden sy, dat is, zy zonderden tot Vrysteden af; Kedes in Galilea op het gebergte Naphtali, in het Noorden, ende Sichem op het gebergte Ephraim: in het midden, ende Kiriath Arba, dese is Hebron, op het gebergte Juda, in het Zuiden van Canaan. Dit waren de drie Vrysteden, ten Westen van de Jordaen, in het eigenlyk gezegde Canaan. Zy lagen op eenen bekwamen afstand, en alle op bergen, zoodat de vluchtelingen dezelve, in drie gedeeltens van het Land, spoedig bereiken konden.

8. Ende aen gene zijde der Jordane van Jericho oostwaert, gaven sy tot Vrysteden (*c*) Bezer in de

(*c*) Deut. 4: 43.

woeſtijne, in het platte lant van de ſtamme Rubens: ende Ramoth in Gilead van de ſtamme Gad, ende Golan in Baſan van de ſtamme Manaſſe.

Moſe zelvs had deze drie Vryſteden, reeds te vooren bepaeld Deut. 4: 43. Thans werd deze ſchikking nader bevestigd. Hier uit blijkt het ook, dat de Israëliten zich nauwkeurig hielden, aen de verordeningen, welke Moſe gemaekt had. Men trachtte 'er, uit eene verkeerde zucht tot nieuwigheden, geene de minste verandering of verſchikking in te maken.

9. Dit nu zijn de ſteden die beſtemt waren tot Vryſteden voor alle de kinderen Iſraëls, ende voor den vreemdelingh die in 't midden van haerlieden verkeert, op dat derwaerts vluchtte, al die een ziele ſlaet door dwalinge: op dat hy niet en ſterve door de hant des bloetwrekers, tot dat hy voor het aengeſichte der vergaderinge geſtaen ſal hebben.

Het is opmerkelyk, dat men deze Vryſteden alle nam, uit de zulke, welke men den Leviten, ter bewooning, afſtond. Met deze dienaren van het Heiligdom, konden de vluchtelingen, ter hunner onderwijzing en vertroosting, gedurig verkeeren, en daer door werd hun gemis eenigermate vergoed, dat zy ter plaetſe van het Heiligdom, ter verrichting van den plechtigen Godsdienst, niet mogten opgaen.

HET XXI. KAPITTEL.

Eene beſchrijving des erydeels van de Leviten.

1. DOe nu het geheele land Canaan, onder de byzondere Stammen verdeeld was, en men ook de Vryſteden had afgezonderd, zoo (*a*) naederden de Hoofden der

(*a*) 1 Chron. 6: 54. &c.

der vaderen der Leviten, de voornaemste persoonen uit Levies Stam, tot Eleazar den Priester, ende tot Josua den sone Nun: ende tot de Hoofden der vaderen der stammen der kinderen Israëls, want de HEER had bevolen, dat de Opperpriester en de Oversten der Stammen, met Josua, over de verdeeling staen zouden.

2. Ende sy spraken tot hen te Silo in het lant Canaan, daer nu de Tabernakel was opgericht, seggende: De HEERE heeft geboden door den dienst Mose, (b) dat men ons steden te bewoonen geven soude, ende hare voorsteden voor onse beesten, uit kracht van dit Godlyk bevel, verzoeken wy dat nu, den Leviten, Steden met derzelver voorsteden mogen worden toegeweezen.

Eer Israël in Canaan introk, had de HEER reeds voor de Leviten gezorgd, dat hun Steden zouden gegeven worden, om te bewoonen, welke met voorsteden, en grazige weiden voorzien waren, tot onderhoud van hun vee. Dit Godlyk bevel hebben wy reeds Num. 25: gevonden.

De HEER had het getal van hunne Steden bepaeld op 48. Num. 35: 7. — Dit schijnt te veel te zijn voor zulk eene kleine Stam, als die van Levi was; toen de Leviten, in de velden van Moab, geteld werden, bevond men, dat deze Stam bestond uit niet meer dan 23000 manspersoonen, en dan waren 'er nog alle kinderen by gerekend, die boven de maend oud waren. Tusschen dit getal en 48 Steden was geene evenredigheid, en evenwel had de HEER dezen algemeenen regel gesteld, by de verdeeling van Canaan, *den genen, die veel zijn, zult gy hunne ervenis meerder, en, den genen, die weinig zijn, zult gy hunne ervenis minder maken* Num. 26: 54. — Dan, men zal de wijsheid dezer schikking aenstonds bemerken, wanneer men in overweging neemt, (1.) dat deze 48 Steden niet enkel en alleen door Leviten bewoond wierden; 'er verkeerden vele andere Israëliten in hun midden, hier toe behoorden alle kunstenaers, ambachtslieden, daglooners enz. Deze hadden de Leviten, die alleen tot dienst van het Heiligdom geschikt waren, in hunne Steden noodig. Hier

(b) Num. 35: 2, &c.

kwam (2.) nog by, dat die der andere Stammen ook ten platten lande, in vlekken en op dorpen, woonen konden; maer de Leviten moesten zich alleen binnen hunne Steden onthouden Derhalven hadden de Leviten, nae evenredigheid van hun getal, meerder Steden noodig, dan de andere Stammen.

De Steden der Leviten moesten, volgens het Godlyk bevel Num. 38: 8, uit die der overige ftammen, worden overgenomen; en dat wel met onderfcheid, nae evenredigheid van elks bezitting, zoodat de Leviten, van de Stammen, die vele Steden hadden, veel, maer van zulke, die minder bedeeld waren, weinig nemen moesten. — Wy zullen daerom, in het vervolg, zien, dat 'er, voor den Leviten, van *Juda*, *Simeon* en *Benjamin*, 13 fteden werden afgezonderd, van *Ephraïm Dan* en de halve Stam *Manasfe* 10, van de wederhelvt van *Manasfe*, *Isfafchar*, *Afer* en *Naphtali* 13, van *Ruben*, *Gad* en *Zebulon* 12, makende in alles 48 Steden.

Hierin werd derhalven de Voorzegging van Jacob allerduidelykst vervuld, dat Levi onder de overige Stammen zoude verdeeld worden Gen. 49: 7. — Dit was Levi bedreigd als eene ftraf, wegens den verraderlyken moord, welken hy, met Simeon, aen den Sichemiten, gepleegd had. — Maer ter genadige vergelding van den yver der Leviten, in het wraek oeffenen over die genen, die zich met het gouden kalv bezondigd hadden, Exod. 32: 26 28, was deze vloek in zoo ver in eenen zegen veranderd, dat deze verfpreiding, zoo voor den Leviten, als voor gansch Israël, zeer voordeelig uitviel: want de Leviten waren verordend, om het volk in den Godsdienst te onderwijzen Deut. 33: 10; en, door deze verfpreiding, kreegen zy hier toe de allergefchikfte gelegenheid, verg. 2 Chron. 35: 3.

Men moet ondertusfchen dit afftaen van 48 Steden, aen den Leviten, niet zoo begrijpen, als of zy hun flechts ter inwooning gegeven wierden, zoodat zy 'er niets anders dan alleen het vruchtgebruik van hadden. Die Steden behoorden den Leviten in vollen en wettigen eigendom. Lev. 25: 32, 33. worden de Steden der Leviten niet alleen *fteden van hunne bezitting* genaemd, maer 'er wordt ook bygevoegd, dat zy die Steden, met de daerinftaende huizen, verkoopen, en, in

het

het Jubeljaer, weder losſen konden, even als de andere Stammen.

3. Daerom, omdat de HEER zelvs het gemelde bevel gegeven had, en de hoofden der Leviten met recht deszelvs uitvoering verzochten, gaven de kinderen Iſraëls den Leviten van haer erfdeel, nae den mont des HEEREN, deſe ſteden, ende de voorſteden derſelver.

De verdeeling geſchiedde wederom door het lot, op dezelvde wijs als gansch Canaan onder de overige Stammen verdeeld was. — Deze loting zal zich op volgende wijs hebben toegedragen. De gemelde 48 Steden, welke van de overige Stammen, ter ervelyke bezitting, voor den Leviten waren afgezonderd, werden, gelijk wy gezegd hebben, in vier partyen verdeeld; het eerste deel, in *Juda*, *Simeon* en *Benjamin*, bevatte 13 ſteden.

Het ander, in *Ephraim*, *Dan* en halv *Manaſſe*, bevatte 10 ſteden.

Het derde, in de andere helft van *Manaſſe*, *Iſſaſchar*, *Aſer*, en *Naphtali*, bevatte 13 ſteden.

Het laetſte, in *Ruben*, *Gad* en *Zebulon*, bevatte 12 ſteden.

Nu waren 'er onder de Leviten ook vier geſlachten: Levi had drie zoonen nagelaten, *Gerzon*, *Kohath* en *Merari*, uit deze waren drie geſlachten voortgeſprooten, de Gerzoniten, de Kohathiten en de Merariten. Maer ook uit Kohath was Aaron, de Vader der Priesteren, voortgekomen. Deze Aaroniten of Priesteren werden voor een byzonder geſlacht gerekend. In alles waren derhalven vier geſlachten.

'Er zullen twee buſſen geweest, in elk van welke 4 brievkens gelegd waren. Die in de eene bus behelsden de namen der vier onderſcheiden geſlachten van de Leviten, en die in de andere de namen der vier hoofddeelen. Eleazar zal, voor den Tabernakel, uit elke bus een brievken getrokken, en daerdoor aengeweezen hebben, aen welk een geſlacht dit, en aen welk een geſlacht dat deel, door het lot was toegeſchikt. — Althans het eerste lot was voor het Priesterlyk geſlacht, het welk het eerste en waerdigſte was, en daerom ook eerst en best verzorgd werd.

4. Doe gingh het lot uyt voor de huysgesinnen der Kahathiten: ende wel eerst voor den kinderen Aarons des Priesters, Voor dit aenzienlykste geslacht uyt de Leviten, waren van de stamme Juda, ende van de stamme Simeons, ende van de stamme Benjamins door het lot, toegeweezen dertien steden.

Hier heeft men weder het wijs bestuur der Godlyke Voorzienigheid op te merken, dat het Priesterlyk geslacht van Aaron, als het aenzienlykste, niet alleen het beste deel bekwam, maer ook juist zulke Steden, welke naest by Jerusalem lagen, daer de HEER, in het vervolg, den zetel van den plechtigen Godsdienst zoude vestigen. Dit diende tot groot gemak van de Priesteren, die geduurig by beurten naer Jerusalem zouden moeten opgaen, om aldaer den Heiligen dienst te verrichten.

5. Ende den overgeblevenen kinderen Kahaths, makende het tweede geslacht der Leviten uit, vielen by den tweeden lote van de huysgesinnen der stamme Ephraims, ende van de stamme Dan, ende van de halve stamme Manasse, tien steden, ten erfdeele.

6. Ende den kinderen Gersons werden van de huysgesinnen der stamme Issaschar, ende van de stamme Aser, ende van de stamme Naphtali, ende van de halve stamme Manasse in Basan, by lote dertien steden, toegeweezen.

7. Den kinderen Merari nae hare huysgesinnen, vielen van de stamme Ruben, ende van de stamme Gad, ende van de stamme Zebulon, twaelf steden, by loting toe.

8. Alfo gaven de kinderen Israëls, den Leviten dese gemelde 48 steden, ende hare voorsteden, by lote, gelijck de HEERE geboden hadde door den dienst Mose.

Hier-

Hierop volgt nu eene meer byzondere opgaev der benamingen van de gemelde 48 *ſteden.*

De Steden van het Prieſterlyk geſlacht vinden wy vs. 9-19.

9. Voorder gaven ſy van de ſtamme der kinderen Juda, ende van de ſtamme der kinderen Simeons, deſe ſteden, die men by name noemde:

10. Datſe waren der kinderen Aarons, die het eerste en aenzienlykſte geſlacht uitmaekten van de huyſgeſinnen der Kahathiten uyt de kinderen Levi: want het eerſte lot was hare.

11. So gaven ſy hen, die tot het Priesterlyk geſlacht van Aaron behoorden, de ſtadt van Arba des vaders van Anok of Enak, (ſy is Hebron) op den bergh Juda: ende hare voorſteden rontom haer, alle de weiden, binnen den omtrek van 2000 ellen, rondom deze Stad liggende Num. 35: 5.

12. Maer het velt der ſtadt, het welk buiten de 2000 ellen lag, ende hare onderhoorige dorpen, gaven ſy Caleb den ſone Jephunne tot ſijne beſittinge, gelijk dit land hem reeds te vooren gegeven was, Kap. 14: 13.

13. Alſo gaven ſy den kinderen des Prieſters Aarons de vryſtadt des dootſlagers, Hebron, ende hare voorſteden, ende Libna, ende hare voorſteden.

14. Ende Jatthir, ende hare voorſteden, ende Eſthemoa, ende hare voorſteden.

15. Ende Holon, ende hare voorſteden, ende Debir, ende hare voorſteden.

16. Ende Ain, ende hare voorſteden, ende Jutta, ende hare voorſteden, Beth-Semes, ende hare voorſteden: Negen ſteden van deſe twee ſtammen.

17. Ende van de ſtamme Benjamin, Gibeon, ende hare voorſteden: Geba, ende hare voorſteden.

18. Anathoth, ende hare voorſteden, ende Almon, ende hare voorſteden: Vier ſteden.

19. Alle de ſteden der kinderen Aarons, der Prieſteren, welke hun, uit de ervdeelen van Juda, Simeon, en Benjamin, werden toegeweezen, waren derhalven te zamen dertien ſteden, ende hare voorſteden.

Omtrent deze 13 ſteden, voor het Priesterlyk geſlacht geſchikt, dient men te weten, dat dezelve niet aenſtonds door de Priesteren bezet zijn. Het getal der Priesteren was thans nog zoo klein, dat zy, met hunne huisgezinnen, nauwlyks ééne Stad zouden hebben kunnen bevolken. — Aaron had 4 Zoonen gehad, Nadab, Abihu, Eleazar en Ithamar, en van deze waren de twee eerste, zonder kinderen, geſtorven. — Hier wordt derhalven gezorgd voor volgende tijden, wanneer het Priesterlyk geſlacht verder zoude zijn uitgebreid. Intusſchen zullen deze ſteden, ſchoon reeds het eigendom der Priesteren, bewoond zyn door die ſtam in welke dezelve lagen.

De ſteden der Kahathiten vs. 20-26.

20. Den huyſgeſinnen nu der kinderen Kahaths, der Leviten, die overgebleven waren van de kinderen Kahaths, dat is, wat de overige nakomelingen van Kahath, in onderſcheiding der Prieſteren, aengaet, die eigenlyk het geſlacht van Kahath genaemd werden die hadden de ſteden hares lots vooreerst van de ſtamme Ephraims.

21. Ende ſy Joſua, Eleazar, en de Overſten der ſtammen, gaven hen Sichem eene vryſtadt des dootſlagers, ende hare voorſteden op den bergh Ephraim ende Gezer, ende hare voorſteden.

22. Ende Kibzaim, ende hare voorſteden, ende Beth-Horon, ende hare voorſteden; en zoo hadden zy in alles, van de ſtam Ephraim, Vier ſteden.

23. Ende van de ſtamme Dan, Elteke, ende hare voorſteden: Gibbethon, ende hare voorſteden.

24. Aja

24. Ajalon, ende hare voorsteden, Gath Rimmon, ende hare voorsteden: zo hadden zy ook van de stamme Dan Vier steden.

25. Ende van de halve stamme Manasse kreegen de Kahathiters, Thaanach, ende hare voorsteden, ende Gath Rimmon, ende hare voorsteden, te zamen twee steden.

26. Alle de steden voor de huysgesinnen der overiger kinderen Kahaths, die als een afzonderlyk geslacht beschouwd werden, in onderscheiding van het Priesterlyk geslacht, zijn te zamen tiene, met hare voorsteden.

Deze 10 steden der Kahathiten waren het naest gelegen, aen die der Priesteren, hunne naeste bloedverwanten.

De Steden der Gerzoniten vs. 27-33.

27. Ende den kinderen Gersons van de huysgesinnen der Leviten vielen ten deele, van de andere halve stamme Manasse, de vrystadt des dootslagers, Golan in Basan, ende hare voorsteden, ende Beëstera, ende hare voorsteden: Twee steden derhalven uit de wederhelvt van Manasse, in het Overjordaensche.

28. Ende van de stamme Issaschar, Kisjon, ende hare voorsteden, ende Dobrath, ende hare voorsteden.

29. Jarmuth, ende hare voorsteden, Engannim, ende hare voorsteden: in alles Vier steden uit het ervdeel van Issaschar.

30. Ende van de stamme Aser, Misal, ende hare voorsteden, Abdon, ende hare voorsteden.

31. Ende Helkath, ende hare voorsteden, ende Rehob, ende hare voorsteden: Vier steden gevolgelyk uit het ervdeel van Aser.

32. Ende van de stamme Naphtali, de vrystadt des dootslagers, Kedes in Galilea, ende hare voorsteden, ende Hammoth-Dor, ende hare voor-

steden, ende Kartan, ende hare voorsteden: Drie
steden uit het ervdeel van Naphtali.
33. Zoodat alle de steden der Gersoniten, nae
hare huysgesinnen, zijn dertien steden, ende hare
voorsteden, in het Noorderdeel van Canaan.

De steden der Merariten vs. 34-40.

34. Den huysgesinnen nu der kinderen Mera-
ri, der overiger Leviten, [*wert gegeven*] een getal
van 12 steden uit de stammen Zebulon, Ruben en Gad. Uit
elk dezer drie ervdeelen kreegen zy een gelijk getal van vier
steden, te weten van de stamme Zebulon, Jokneam,
ende hare voorsteden: Karta, ende hare voor-
steden.
35. Dimna, ende hare voorsteden, Nahalal,
ende hare voorsteden: Vier steden.
36. Ende van de stamme Ruben, Bezer, ende
hare voorsteden: ende Jahza, ende hare voor-
steden.
37. Kedemoth, ende hare voorsteden, ende
Mephaath, ende hare voorsteden: Vier steden.
38. Van de stamme Gads nu, de vrystadt des
dootslagers, Ramoth in Gilead, ende hare voor-
steden; ende Mahanaim, ende hare voorsteden.
39. Hesbon, ende hare voorsteden, Jaëzer,
ende hare voorsteden: Alle die steden zijn viere.
40. Alle die steden waren der kinderen Mera-
ri, nae hare huysgesinnen, die nogh overigh wa-
ren van de huysgesinnen der Leviten, als makende
het vierde geslacht uit, in de stam van Levi: ende haer
lot was twaelf steden.
41. Zoodat alle de steden der Leviten in 't mid-
den der erffenisse der kinderen Israëls; waren acht
en veertigh steden, ende hare voorsteden.
42. Dese steden waren elck met hare voorste-
den rontom haer tot op 2000 ellen: alsoo was 't met
alle die steden der Leviten, en elk der zelve.

1 Chron.

1 Chron. 6: 54-81. vinden we nog eene andere lijst der ſteden van de Leviten, welke, in vele opzichten, van dit Register, verſchilt. — De Joodſche Meesters geven tot reden van dit verſchil, dat ſommige van deze 48 ſteden, toen zy den Leviten, door het lot, werden toebedeeld, nog in de handen der Canaaniten waren, dat hun daerom, by voorraed, andere ſteden geleend zijn, tot dat de vyanden zouden verdreeven zijn, en dat derhalven ter dezer plaets de ſteden genoemd worden, welke den Leviten, door het lot waren toebedeeld, maer 1 Chron. 6. die ſteden, welke zy werkelyk in bezit gekreegen hadden. — Dan het kan zeer wel zijn, dat dezelvde ſteden, in beide lijsten, bedoeld worden, maer dat de namen van ſommigen naderhand veranderd zijn, of dat eenige ſteden twee onderſcheidene namen gedragen hebben.

43. Alſo gaf de HEERE Iſraël het ervlyk recht op 't gantſche lant Canaan, dat hy geſworen hadde haren vaderen te geven, zoo ver zy de macht hadden, om die gedeeltens, welke nog in de macht der vyanden waren, onder den Godlyken byſtand, te veroveren: ende ſy de Israëliten. be-erfden en bevochten 't, ende woonden daer in, in zoo ver, als zy dit, voor als nog, konden doen.

44. Ende de HEERE gaf haer ruſte rontom, nae alles dat hy haren vaderen geſworen hadde: niemand verontrustte hen, in hunne bezitting, ende daer en beſtont niet een man van alle hare vyanden voor haer aengeſichte, want alle, die hun tegenſtand geboden hadden, waren reeds verdelgd, alle hare vyanden gaf of had de HEERE in hare hant gegeven, die zich, geduurende het leven van Joſua, tegen hen verzet hadden.

45. Daer en viel niet een woort van alle de goede woorden die de HEERE geſproken hadde tot den huyſe Iſraëls: het quam altemael, alle de Godlyke belovten werden blijkbaer vervuld, vergel. Kap. 23: 14, 15, het gene 'er, in het vervolg, aen ontbrak, hadden de Israëliten aen hun eigen ongeloov en bloohartigheid te wijten.

HET XXII. KAPITTEL.

De terugtocht der derdehalve ſtammen, die hunne bezittingen, aen de Oostzijde der Jordaen, gekregen hadden, nadat zy den overigen ſtammen, in het bemachtigen van het eigenlyk gezegd Canaan, geholpen hadden.

1. DOe nu gansch Israël in de geruste bezitting van Canaan geſteld was, riep Joſua de Rubeniten, ende de Gaditen, ende de halve ſtamme Manaſſe, die, by het overtrekken van de Jordaen, als hulpbenden, mede opgetogen waren, om hunne broederen by te ſtaen, in het veroveren van het eigenlyk gezegde Canaan, vergel. Kap. 11: 12.

2. Ende hy ſeyde tot hen, of immers tot de hoofden dezer ſtammen: Ik kan u den welverdienden lov niet weigeren; Gylieden hebt onderhouden alles wat u Moſe de knecht des HEEREN geboden heeft: in het bemachtigen van het eigenlyk gezegd Canaan, met en ten behoeve der overige ſtammen, ende (*a*) gy zijt in zoo ver ook mijne ſtemme gehoorſaem geweeſt in allen dat ick u geboden hebbe.

3. Gy en hebt uwe broederen niet verlaten nu langen tijt, van dat wy door de Jordaen zijn heen getrokken tot op deſen dagh toe: maer gy hebt waergenomen de onderhoudinge der geboden des HEEREN uwes Godts, in het helpen van uwe broederen.

4. Ende nu, de HEERE uwe Godt heeft uwen broederen ruſte gegeven, gelijck hy haer toegeſeyt hadde: de algemeene oorlog tegen de Canaaniten is nu geëindigd, en hun ganſche land onder de ſtammen verdeeld,

(*a*) Num. 32: 20. Deut. 3: 18.

deeld, alleenlyk ligt het nu voor rekening van elke ſtam dat hy, het hem toebedeelde gedeelte,, welk nog in de handen der vyanden is, bemaehtige; keert dan nu wederom, ende gaet gy nae uwe tenten of wooningen, nae het lant uwer beſittinge, (*b*) 't welck u Moſe de knecht des HEEREN ten ervdeele gegeven heeft op gene zijde der Jordane.

5. Alleenlick neemt neerſtelick waer te doen het gebodt ende de wet, dat is alle de geboden der Wet, die u Moſe de knecht des HEEREN geboden heeft. Legt 'er u op toe, met alle uwe vermogens, (*c*) dat gy den HEERE uwen Godt lief hebbet: want eene onverdeelde lievde tot God is de hoofdſom en grondſlag van alle de geboden, welke Moſe u, uit 's Heeren naem, heeft voorgeſchreeven; ende draegt zorg dat gy wandelt in alle ſijne wegen, ende ſijne geboden houdt, ende hem alleen aenhangt, met achterlating van alle valsch genaemde Goden: ende dat gy hem dient met uw gantſche herte, ende met uwe gantſche ziele, aen deze gehoorzaemheid heeft de HEER zijnen zegen verbonden.

6. Alſo ſegendeſe Joſua; en badt hun het goede van den God des Hemels toe, met een bewogen hart; ende hy lietſe gaen, ende ſy gingen nae hare tenten.

7. Onder deze was ook de halve ſtam van Manasſe, gelijk vs. 1. gezegd is: Want aen de helft der ſtamme Manaſſe hadde Moſe [*een erfdeel*] gegeven in Baſan, aen de Westzijde der Jordaen; maer aen de [*andere*] helft derſelver ſtam gaf Joſua of *had Joſua gegeven* [*een erfdeel*] by hare broederen aen deſe zijde der Jordane weſtwaert: voorder oock als Joſua haer liet trecken nae hare tenten, ſo ſegende hyſe, niet minder dan de Rubeniten en Gaditen.

8. Ende hy ſprack tot hen, tot de twee en eene halve ſtam, die gereed ſtonden, om naer hunne ervdeelen

(*b*) Num. 32: 33. Deut. 3: 13. ende 29: 8. Joſ. 13: 8. (*c*) Deut. 10: 12.

te rug te keeren, ſeggende, Keert blymoedig en dankbaer weder tot uwe tenten met veel rijckdoms, ende met ſeer veel vees, met ſilver, ende met gout, ende met koper, ende met yſer, ende met ſeer veel kleederen: deylt den roof uwer vyanden met uwe broederen, behoudt gylieden de helvt van den buit, en geevt de andere helvt aen uwe broederen, die aen de overzijde der Jordaen gebleeven zijn, om aldaer uwe bezittingen te beſchermen.

9. Alſo keerden de kinderen Rubens, ende de kinderen Gads, ende de halve ſtamme Manaſſe wederom, ende togen van de kinderen Iſraëls van Silo, dat in 't eigenlyk gezegde lant Canaan is: om te gaen nae het lant van Gilead, nae het lant harer beſittinge, in het welcke ſy beſitters gemaeckt waren, nae den montdes HEEREN door den dienſt Moſe.

10. (*d*) Doe ſy quamen aen de grenzen of dijken der Jordane, die in het lant Canaan zijn, voeren zy de rivier over naer het land Gilead. Toen zy in dit land hunner ervlyke bezitting waren aengekomen: ſo bouwden de kinderen Rubens, ende de kinderen Gads, ende de halve ſtamme Manaſſe aldaer eenen altaer aen de Jordane, eenen altaer groot in 't aenſien, zijnde niet alleen zeer groot en hoog, om van verre gezien te worden, maer ook zeer fraei van maekſel, om de aendacht der beſchouweren naer zich te trekken.

11. Ende de overige kinderen Iſraëls, die in het eigenlyk gezegd Canaan woonden, kreegen ſpoedig bericht van deze onderneming: want zy hoorden ſeggen: Siet de kinderen Rubens, ende de kinderen Gads, ende de halve ſtamme Manaſſe, hebben eenen grooten en prachtigen altaer gebouwt, tegen over het eigenlyk lant Canaan, aen de grenzen der Jordane aen de zijde der kinderen Iſraëls, dat is aen de bedijking der Jordane, van waer men Weſtwaerds ziet naer het

(*d*) Joſ. 18: 7.

het land onzer bezitting, of anders digt by de plaets *Geliloth*, daer men naer onze zijde overvaert.

Uit onze vertaling, zou men moeten besluiten, dat de derdehalve stammen dien altaer gebouwd hadden, aen de uiterste grenzen van het eigenlyk gezegd Canaan, voor dat zy over de Jordaen trokken, om tot hunne ervbezitting weder te keeren. Dan dit is zeer onaennemelyk. Langs dezen weg zoude hunne onderneming, aen het oogmerk, niet hebben kunnen beantwoorden. Door het bouwen toch van dezen altaer, wilden zy te kennen geven, dat de Jordaen geene scheiding maekte tusschen hen en de overige Israëliten, en dat zy hunne betrekking bleeven behouden tot den plechtigen Godsdienst, die te Silo, in den Tabernakel, verricht werd.

Om deze reden kunnen wy 'er niet aen twijffelen, of de gemelde altaer werd, na den overtocht over de Jordaen, in het land Gilead gebouwd. Nae dit begrip, hebben wy onze uitbreidende verklaring ingericht. — Ook strookt deze zeer wel met het oorsprongelyke. Het Hebreeuwsche woord, het welk de onze door *grenzen* vertaeld hebben, beteekent hoogtens; opëen-stapelingen. Wy nemen het voor de *dijken*, om de overstroomingen van de rivier voor te komen, welke men op eenige lage plaetsen had opgeworpen. Anders zou men het woord *Geliloth*, voor de eigen naem van eene plaets, kunnen nemen, welke toen zeer bekend was, doch dan onderscheiden moet geweest zijn van Geliloth, in Canaan Kap. 18: 17. Daerenboven word onze verklaring bevestigd, door de uitdrukking, *tegen over het land Canaan* vs. 11.

12. Als de kinderen Israëls [*dit*] hoorden, dat hunne Broeders, aen gene zijde der Jordaen, eenen altaer hadden opgericht, so versamelde de gantsche vergaderinge der kinderen Israëls, dat is de oudsten en hoofden des volks, die nu, elk in zijne eigene Stad, woonden, te Silo, en beslooten, dat deze onderneming, als een openbare afval van Jehovah, moest beschouwd en gestraft worden, zo dat sy tegen hen optogen met een heyr.

Er mogt maer één altaer zijn, omdat 'er ook maer één God was Deut. 12 en 13. Daerenboven mogt de altaer van Jehovah maer drie ellen hoog zijn, opdat men tot denzelven

met geene trappen zoude opgaen Exod. 27: 1. en 20: 26, maer de gemelde altaer was zeer hoog, 't welk nae de wijs der Heidenen geleek.

Evenwel men oordeelde het billyk en raedzaem, eerst te beproeven, of men de afvalligen, met kracht van reden, zou kunnen bewegen, om den altaer aftebreken. Ten dien einde werd 'er een zeer aenzienlyk gezantschap afgevaerdigd.

13. Ende de kinderen Israëls sonden aen de kinderen Rubens, ende aen de kinderen Gads, ende aen de halve stamme Manasse, in het lant Gilead, Pinehas den sone Eleazars des Priesters:

14. Ende tien Vorsten met hem, van yeder vaderlick huys éénen Vorst, uyt alle de stammen Israëls: ende sy waren een yeder een Hooft des huyses harer vaderen over de duysenden Israëls.

15. Doe sy tot de kinderen Rubens, ende tot de kinderen Gads, ende tot de halve stamme Manasse quamen, in het lant Gilead: so spraken sy met hen, dat is hunne hoofden en afgevaerdigden, die gemachtigd waren, om het gezantschap te hooren, seggende door den mond van Pinehas:

16. Wy zijn door de groote vergadering des volks van Israël in Canaan afgevaerdigd, om u, nevens het gansche volk, te onderhouden, over den altaer, welken gylieden hebt opgericht. Aldus spreeckt de gantsche gemeynte des HEEREN; Wat overtredinge, welk een verfoeilyk misdrijv, is dit daer mede gylieden overtreden hebt tegen den Godt Israëls, heden, zoo kort na dat gy de kennelykste proeven van 's Heeren goedheid en wonderdoend Alvermogen gezien hebt, reeds afkeerende van achter den HEERE, en den waeren Godsdienst schandelyk verlatende, mits of daerin dat gy eenen altaer voor u gebouwt hebt, om op den zelven te offeren, en heden tegen den HEERE wederspannigh te zijn? die ons zoo uitdrukkelyk bevolen heeft, dat de Tabernakel, die thans te Silo is opgericht, de eenige plaets van den plechtigen eerdienst wezen zal.

17. (e) Is

17. (*e*) Is ons de ongerechtigheyt Peors te weynigh? is het niet genoeg, dat wy ons, in voorige tijden, met de afgoden en de dochteren der Moabiten, bezondigd hebben? van dewelcke wy niet gereynigt en zijn tot op desen dagh, voorzoover de schande dezer gruwelen nog niet is uitgewischt, hoewel de plage in de vergaderinge des HEEREN geweest is, door welke veelen van ons volk, op eene voorbeeldige wijs, gestraft zijn.

Anders zou men het ook zoo begrijpen kunnen, dat de meening van Pinehas deze zy: *Is het niet voor eens en altoos overgenoeg, dat wy ons met Baal-Peor verontreinigd hebben? en evenwel schijnt Israël tot nog toe niet gezuiverd te zijn van de besmetting der afgodery, hoe zeer de* HEER *zijn geducht ongenoegen, over de misdaed met Baal-Peor, door eene zware plaeg, heeft openbaer gemaekt, daer gy lieden al zoo spoedig weder nieuwe schikkingen maekt, tot afgodery.*

18. Dewijle gy u heden van achter den HEERE afkeert: 't sal dan geschieden, als gy heden wederspannigh zijt en blijvt tegen den HEERE, so sal hy sich morgen, dat is eerlang en binnen korten tijd, grootelicks vertoornen tegen de gantsche gemeynte Israëls, en zijne geduchte oordeelen niet alleen onder u, maer ook onder gansch Israël, zenden, omdat zy den voortgang van uwe afgodery niet gestuit hadden.

19. Maer waerom zoudt gy doch in dit verfoeilyk voornemen volharden? indien het lant uwer besittinge, volgens uw oordeel, daerom onreyn is, om dat 'er geen altaer, of andere zichtbare teekenen van Gods byzondere tegenwoordigheid, gevonden worden, komt dan liever tot ons over in 't lant der besittinge des HEEREN, daer de Tabernakel des HEEREN woont, ende neemt besittinge in 't midden van ons; wy zijn bereid, om u een gedeelte van onze ervelyke bezittingen afteſtaen en in te ruimen: maer en zijt niet wederspannigh tegen den HEERE, en zijt oock niet wederspannigh tegen ons, verwerpt toch onze broederlyke waerschouwingen niet, eenen

(*e*) Num. 25: 3. Deut. 4: 3.

altaer voor u bouwende, behalven den altaer des HEEREN onſes Godts.

20. Heeft niet Achan de ſone Zerah, overtredinge begaen met het verbannen? ende quam daer niet eene verbolgenheyt over de gantſche vergaderinge Iſraëls? ende die man en ſterf niet alleen in of om ſijne ongerechtigheyt, maer, behalven zijn ganſche huisgezin, kwamen 'er ook veelen om, van het volk, het welk tegen Ai gezonden was. Heeft nu de HEER de overtreding van éénen byzonderen perſoon, aen het ganſche volk, zoo zichtbaer gewroken, wat hebben wy dan niet te duchten, wanneer twee en eene halve Stam geheel afvallig wierden?

21. Doe Pinehas zijne redenvoering geeindigd had, antwoordden de afgevaerdigden van de kinderen Rubens, ende de kinderen Gads, ende de halve ſtamme Manaſſe, ende ſy ſpraken met de Hoofden der duyſenden Iſraëls:

22. (*f*) De Godt der goden, de HEERE, ja nog eens, de Godt der goden, de HEERE, die weet het, dat wy, met het bouwen van den gemelden Altaer, niets minder bedoeld hebben, dan om van den HEERE, en zijnen vastgeſtelden eerdienst, aftevallen! Iſraël ſelfs ſal het oock weten: al het volk zal van het tegendeel volkomen overtuigd zijn, wanneer wy ons oogmerk zullen hebben aengeweezen. Indien wy iets van dien aert bedoelden, als gy lieden ons te laste legt, rechtvaerdige redenen zoud gy hebben, om ons allen te verdelgen. Is 't door wederſpannigheyt, of is 't door overtredinge tegens den HEERE, ſo en behoudt ons heden niet.

23. Is het Dat wy ons eenen altaer ſouden gebouwt hebben, om ons van achter den HEERE af te keeren: ofte om brand-offer, ende ſpijs-offer daer op te offeren, ofte om danck-offer daer op te doen, ſo eyſſche het de HEERE, en ſtraffe ons nae verdiensten.

24. Ende of *ja zelvs* de HEER ſtraffe ons, op de meest geduchte wijs, ſo wy dit niet in tegendeel, uyt ſorge van wegen

[*deſe*]

(*f*) Pſ. 50: 1.

[*dese*] ſake gedaen hebben, zo wy den gemelden altaer niet gebouwd hebben, uit vrees, dat wy anders, ten eenigen tijd, van den waeren Godsdienst zouden verwijderd raken. Wy hebben deze zaek rijpelyk met elkander overwogen, ſeggende, Morgen, dat is in volgende tijden, mochten uwe kinderen en nakomelingen, tot onſe kinderen en nakomelingen ſpreken, ſeggende: Wat hebt gy met den HEERE den Godt Iſraëls te doen? Gy, die over de Jordaen woont, hebt geene betrekking tot den HEER, gylieden zijt aen zijnen dienst niet verbonden, dit is alleen de eer en 't voorrecht van ons, die in het eigenlyk Canaan woonen, alwaer de Tabernakel is opgericht.

25. De HEERE heeft immers de Jordane ter lantpale geſett tuſſchen ons, ende tuſſchen ulieden, gy kinderen Rubens, ende gy kinderen Gads, gy en hebt geen deel aen den HEERE: ſo mochten uwe kinderen onſe kinderen doen ophouden, datſe den HEERE niet en vreeſden.

26. Daerom, uit dit beginſel, ſeyden wy, tot elkanderen: Laet ons doch voor ons maken, bouwende eenen altaer, niet ten brand-offer, noch ten offer van eenig ander ſoort.

27. Maer tot een geheel ander einde, (*g*) dat hy een getuyge zy tuſſchen ons ende tuſſchen ulieden, ende tuſſchen onſe geſlachten na ons, dat wy zoo wel tot het volk van 's HEEREN byzonder eigendom behooren, als onze broeders, die hunne ervdeelen hebben in het eigenlyk Canaan, op dat zy ons van den Tabernakel en den plechtigen Godsdienst, onder geenerlei voorwendſel, uitſluiten, en wy den dienſt des HEEREN voor ſijn aengeſichte, in den Tabernakel, zoowel als andere Israëliten, ten allen tijde, dienen mochten met onſe brand-offeren, ende met onſe ſlacht-offeren, ende met onſe danck-offeren, ende dat uwe kinderen tot onſe kinderen morgen niet en ſeggen, Gylieden en hebt geen deel aen den HEERE,

(*g*) Gen. 31: 48. Joſ. 24: 27.

en zijt, met de Heidenen, van den plechtigen Godsdienst, uitgesloten.

28. Daerom seyden wy, Wanneer het geschiet, dat sy morgen [*alsoo*] tot ons ende tot onse geslachten seggen sullen: so sullen wy seggen, Siet de gedaente des altaers des HEEREN welcken onse vaderen gemaeckt hebben, niet ten brand-offer, nochte ten offer, maer hy is een getuyge tusschen ons ende tusschen ulieden. Immers heeft deze onze altaer eene volkomene gelijkheid met den altaer van Jehovah, behalven alleenlyk, dat de onze grooter is, om te meer in 't oog te vallen. Hadden nu onze Vaders geene betrekking gehad tot den altaer des HEEREN, hoe zouden zy dan dezen, nae deszelvs gelijkheid, hebben kunnen bouwen?

29. Het zy verre van ons, ja het zy altoos zeer verre van ons, dat wy souden wederspannigh zijn tegen den HEERE, ofte dat wy te desen dage ons van achter den HEERE afkeeren souden, bouwende eenen altaer ten brand-offer, ten spijs-offer, ofte ten slacht-offer, behalven den altaer des HEEREN onses Godts, die voor sijnen Tabernakel is.

30. Doe de Priester Pinehas, ende de Overste der vergaderinge, ende de Hoofden der duysenden Israëls die by hem waren, de woorden hoorden, die de kinderen Rubens, ende de kinderen Gads, ende de kinderen Manasse gesproken hadden, so was het goet in hare oogen: zy namen een volkomen genoegen in dit antwoord, en waren zeer verblijd, door het vernemen van het waere oogmerk hunner broederen, in het bouwen van den altaer, die zooveel gerucht gemaekt had.

31. Ende Pinehas de sone des Priesters Eleazars seyde tot de kinderen Rubens, ende tot de kinderen Gads, ende tot de kinderen Manasse. Heden weten wy, dat de HEERE in 't midden van ons is, met zijne gunst en zegeningen, dewijle gy dese overtredinge tegen den HEERE niet begaen en

hebt:

hebt, van welke wy u verdacht hielden. Doe of nu hebt gylieden de kinderen Israëls verlost uit de vrees, dat wy in de straffende hant des HEEREN vallen zouden.

32. Ende Pinehas de sone des Priesters Eleazars keerde blymoedig wederom, met de Overste, van de kinderen Rubens, ende van de kinderen Gads, uyt het lant Gilead nae het lant Canaan, tot de kinderen Israëls, ende sy brachten haer antwoorde weder.

33. De antwoorde nu was goet in de oogen der kinderen Israëls, ende de kinderen Israëls loofden Godt: ende en seyden niet [*meer*] van tegens haer op te trecken met een heyr, om het lant te verderven daer de kinderen Rubens ende de kinderen Gads inne woonden.

34. Ende de kinderen Rubens, ende de kinderen Gads, noemden dien altaer: Dat het een getuyge zy tusschen ons, dat de HEERE Godt zy.

Waerom, zou men kunnen denken, drongen Pinehas en zijne mede afgevaerdigden 'er niet op aen, dat de altaer wierd afgebroken; te meer omdat men 'er, in volgende tijden, ligtelyk misbruik van zoude kunnen maken, tot afgodery? — Maer de naem, welke aen dezen altaer gegeven werd, en het oogmerk altoos herinnerde, tot het welk dezelvde gebouwd was, maekte deze voorzorg onnoodig. — Voeg 'er by, dat deze gansche gebeurtenis zeer uitvoerig en nauwkeurig werd aengeteekend: gelijk dezelve ook tot een doorluchtig gedenkteeken verstrekte, van de verkleevdheid aen, en den yver voor JEHOVAH's dienst, welke, in dezen eersten tijd van Israëls Gemeenebest, nog plaets had by het gansche volk, zoo wel aen de eene als andere zijde van de Jordaen.

HET XXIII. KAPITTEL.

Eene plechtige redenvoering van Josua, in welke hy, na eene korte herinnering der Godlyke weldaden vs. 1-5, op de gehoorzaemheid aen de Godlyke gebooden ernstig aendringt vs. 6-16.

1. ENde 't geschiedde na vele dagen, eenen aenmerkelyken tijd na dat de HEERE Israël ruste gegeven hadde van alle sijne vyanden rontom henen: zoodat zy Canaan in vreede en voorspoed bezaeten ende nadat Josua, die reeds Kap. 13: 1. als een man van hooge jaren beschreeven is, oudt geworden [*ende*] wel bedaegt was:

2. So riep Josua, die by deze plechtige gelegenheid, van Timnath-Serah, de Stad zijner wooning, naer Silo gegaen was, gantsch Israël, by den Tabernakel, te zamen, te weten hare Oudtste, ende hare Hoofden, ende hare Richters, ende hare Amptlieden, die, in hunne personen, het gansche volk vertegenwoordigden; ende hy seyde tot haer, Ick ben oudt geworden, [*ende*] wel bedaegt, mijn einde nadert, welligt spreek ik thans voor de laestemael tot ulieden, hoort my daerom met aendacht, en gehoorzaemt mijnen raed.

3. Ende of *immers*, gylieden hebt gesien alles wat de HEERE uwe Godt gedaen heeft allen desen volckeren voor uw aengesichte, hoe hy de inwooners van Canaan, om uwent wil, verdelgd heeft: Want de HEERE uwe Godt selve is het die, door zijn wonderdoend Alvermogen, voor u gestreden heeft.

4. Siet ick hebbe u dese overige volckeren, welke voor als nog niet verdelgd zijn, door het lot doen toevallen, ten erfdeele uwen stammen: want, wanneer

neer wy tegen deze ſtrijden, zoo zal de HEER hen ook in uwe handen geven; hun ganſche land heb ik onder uliedeu verdeeld, van de Jordane af, ten Oosten, met alle de volcken die ick uytgeroeyt hebbe, ende tot de groote of Middellandſche zee, daer de Philiſtijnen woonen, ten Westen, tegen den ondergangh der ſonne.

5. Ende de HEERE uwe Godt ſelve ſalſe uytſtooten voor ulieder aengeſichte, ende hy ſalſe van voor ulieder aengeſichte verdrijven; ende gy ſult haer lant erflick beſitten, (*a*) gelijck als de HEERE uwe Godt tot u geſproken heeft, zo gy, in vertrouwen op des HEEREN almachtigen byſtand, tegen hen te velde trekt.

6. So weeſt ſeer ſterck en onverzaegd, en beyvert u, om te bewaren ende om te doen alles dat geſchreven is in het wetboeck Moſe: (*b*) op dat gy daer niet van af en wijckt ter rechter noch ter ſlinckerhant.

7. Dat gy niet in en gaet tot, noch u door huwelijken, vermaegſchapt, noch verbintenisſen ſluit, met deſe heidenſche en afgodiſche volckeren; ik bedoel deſe volkeren, die overgebleven zijn by ulieden: (*c*) gedenckt oock niet aen den name harer goden, noch en doet 'er niet by ſweeren, noch en dientſe niet, noch en buygt u voor die niet.

8. (*d*) Maer den HEERE uwen Godt ſult gy aenhangen, en Hem alleen dienen, gelijck als gy tot op deſen dagh gedaen hebt, ſedert uwe aenkomst in Canaan.

9. Want de HEERE heeft van uw aengeſichte verdreven groote ende machtige volckeren: ende u aengaende, niemant heeft voor uw aengeſichte beſtaen, tot op deſen dagh toe; alle, die zich tegen u verzetten, hebt gy roemrugtig overwonnen, en daeruit

(*a*) Exod. 14: 14. ende 23: 27. Num. 33: 53. Deut. 6: 19. J. ſ. 13: 6. (*b*) Deut. 5: 32. ende 28: 14. (*c*) Exod. 23: 13. Pſalm. 16. 4. Jer. 5: 7. Zeph. 1: 5. Epheſ. 5: 3. (*d*) Deut. 11: 22.

kunt gy besluiten, wat de HEER, in het vervolg, doen zal, wanneer gy hem oprechtelyk dient, en hartelyk op hem vertrouwt.

10. (*e*) Een eenigh man onder u ſalder duyſent jagen, gelijk de getrouwe God u beloovd heeft Lev. 26: 8, en Deut. 32: 30. want het is de HEERE uwe Godt ſelve die voor u ſtrijdt, gelijck als hy u geſproken heeft. Exod. 14: 14, en 23: 27.

11. Daerom bewaert uwe zielen neerſtelick, en wapent u tegen alle verzoekingen, dat gy den HEERE uwen Godt lief hebbet.

12. Want ſo gy eenigſins afkeert, ende het overige deſer volckeren aenhangt, deſer die by u overgebleven zijn: ende u met haer verſwagert, ende gy tot haer ſult ingaen, ende ſy tot u, wanneer gy u, op deze of andere wijs, aen hun verbindt.

13. Wetet voorſeker, dat de HEERE uwe Godt niet voortvaren en ſal deſe volcken van voor uw aengeſicht te verdrijven: maer ſy ſullen ulieden zijn tot een ſtrick, ende tot een net, om u, tot verdere godloosheid, te verlokken, ende tot een geeſſel aen uwe zijden, zy zullen u ſmertelijke plagen veroorzaken, ende u zijn tot doornen in uwe oogen, u allerlei verdriet en rampen berokkenen, tot dat gy ten laetſten ommekomt en verdreeven wordt van dit goede lant, 't welck u de HEERE uwe Godt gegeven heeft.

14. Ende ſiet, ick gae heden, dat is *binnen korten tijd*, in den wegh der gantſcher aerde: mijn einde nadert, hoort daerom mijne woorden, met die aendacht en met die belangneming, met welke men de woorden van eenen ſtervenden pleegt te hooren: ende gy weet in uw gantſch herte, ende in uwe gantſche ziele, met eene volkomene overtuiging van uw eigen geweten, dat 'er niet een eenigh woort gevallen en is van alle die goede woorden welcke de HEERE uwe Godt over u geſproken heeft, ſy zijn u

(*e*) Lev. 26: 8. Deut. 32: 30.

u alle overkomen, daer en is van deselve niet een eenigh woort gevallen, geen een eenige der Godlyke belovten is onvervuld gebleeven.

15. Ende 't sal geschieden, gelijck als alle die goede dingen aenvangelyk over u gekomen zijn, die de HEERE uwe Godt tot u gesproken heeft: alsoo sal de HEERE over u komen laten alle die quade dingen, alle die geduchte oordeelen, welke hy, op de overtreding zijner geboden, bedreigd heeft, tot dat hy u verdelge van desen goeden lande, 't welck u de HEERE uwe Godt gegeven heeft.

16. Wanneer gy de voorwaerden en wetten van het verbont des HEEREN uwes Gods overtreedt, dat hy u geboden heeft, ende gy henen gaet ende dient andere goden, ende u voor deselve nederbuygt: so sal de toorn des HEEREN over u ontsteken, ende gy sult haestelick omkomen van het goede lant 't welck hy u gegeven heeft.

Men vergelijke Deut. 28.

HET XXIV. KAPITTEL.

Josua verzamelt Israël te Sichem. vs. 1. en houdt de laetste onderhandeling met hun vs. 2-28. waer in hy van Gods wege voorstelt den lagen stand, waer in hunne vaders, als Afgodendienaers, zich wel eer hadden bevonden 2, 3. en de wegen, die de Heer had gehouden, omtrent hen en hunne nakomelingschap, tot de inleiding in Canaan toe vs. 4-13. Op welk voorstel Josua eene statelyke onderhandeling met het volk bouwt, ten einde hen wel beraeden en opzettelyk aen den Heere en zijnen dienst, door vernieuwing des Verbonds, te verbinden. Vs. 14-27. Na 't welk hy Israël naer hun Ervdeel te rug zendt vs. 28. Daerop volgt het besluit van dit boek, behelzende drie berichten, eerst nopens Josua's uit einde vs. 29, 30, dan 't gedrag van Israël na Josua's dood. Vs. 31, 32, Eindelyk Eleäzars dood en Begraving. Vs. 33.

1. DAer na, als Josua's einde nu naby was, doch hy in 's Heeren naem noch een last aen 't volk had aen te kondigen, versamelde Josua, door een algemeen opontbod, 't zy door de Ambtlieden of door andere personen, alle de twaelf stammen Israëls, woonende in hunne Ervdeelen, ten Oosten en Westen der Jordane, te Sichem, zijnde een Stad en bygelegen vlakte in het Ervdeel van Ephraim, van ouds bekend in de Aertsvaderlyke geschiedenissen, Gen. 12: 6. 35: 4. 37: 13. niet ver van Timnath-Serah, de woonplaets van Josua, als ook in de nabuurschap van Silo, daer de Tabernakel was geplaetst. Richt. 21: 19. zoo wel als van Gerizim en Ebal, daer 't verbond met den Heere was gestaevd, en vloek en zegen uitgeroepen. Jos. 8: 30-35. Derhalven eene plaets, die zeer geschikt was ter herinnering van oude gebeurtenissen en wezenlyke betrekkingen,

gen, welker aendenken hier zeer te ſtade kwam. End ewanneer nu het volk was opgekomen, was het, dat hy Joſua riep de Oudtſte van Iſraël, in Jaren en gezag, mogelyk de Vorsten der Stammen, ende deſſelven Hoofden, anders genoemd Overſten en Hoofden der vaderlyke huizen. Num. 7: 2. of Overſten der Stammen, die over de getelde ſtonden, van 1000,100,50, en 10. Num. 10: 4. Deut. 1: 15. ende deſſelven Richters, wier post was de verſchillen van het volk te hooren en te beſliſſen Deut. 1: 16. ende deſſelven Amptlieden, welke de bevelen der Overheid aen de Gemeente bekend maekten Joſ. 1: 10. 3: 2. en toezagen, dat alles in den Burgerſtaet behoorlyk toeging, en ter uitvoer wierd gebracht: ende ſy ſtelden ſich voor het aengeſichte Godes, niet alleen in de Godlyke tegenwoordigheid, maer voor al, zoo als die tegenwoordigheid zich byzonder had geplaetſt boven de Verbonds ark; 't zy dan zoo als die zich in den Tabernakel te Silo bevond, of dat Joſua dezelve in de vergaderinge der Gemeente, by Sichem, door de Priesters en Leviten had doen brengen. Daer plaetſten zy zich by Joſua, om van het hoofd des volks te hooren, wat de Heer hun zoude aenkondigen.

2. Doe ſeyde Joſua, niet alleen tot deze voorgangers, maer ook tot den gantſchen volcke, volgens de Openbaring, die hy van den HEERE zal hebben ontvangen, om aen Israël bekend te maken: Alſoo ſeyt de HEERE de Godt Iſraëls, (*a*) Over gene zijde der groote riviere Phrath of Euphraet in Chaldæa of Meſopotamiën Gen. 15: 18. Deut. 1: 7. 11: 24. en daer na in Haran, hebben uwe voor-vaders van oudts gewoont [*namelick*] (*b*) Terah, de vader Abrahams, ende de vader Nahors: Gen. 11: 26, 31. ende ſy hebben andere goden, daer onder ook Teraphim, gedient, nevens of behalven den waeren God; Gen. 31: 19, 30. 35: 4. Dies was 'er in hun geene waerdy boven andere volken.

3. Evenwel heb ik, uit vrye goedheid, Barmhartigheid aen hun beweezen, want (*c*) Doe nam ick uwen vader

(*a*) Deut. 26: 5. (*b*) Gen. 11: 26, 31. (*c*) Gen. 12: 1.

Abraham van gene zijde der riviere, hem roepende uit zijn Land, uit zijn maegſchap en uit zijn 's vaders huis, naer een Land, dat ik hem zoude wijzen; hy hoorde mijne ſtemme en ging uit, niet wetende waer hy komen zoude. Ik bracht hem in dit Land, ende dede hem wandelen door 't gantſche lant Canaan, daer hy als vreemdeling verkeerde: Ik deed hem belovte van een Zegenend Zaed, en van groote vermenigvuldiginge, doch ik ſtelde eenen geruimen tijd zijn geloov op de proev, en eindelyk (*d*) Ick vermeerderde oock ſijn zaet, toen hy 100 jaren oud was, uit zijne oude en onvruchtbare huisvrouwe, ende gaf hem Iſaac.

4. (*e*) Ende Iſaack gaf ik uit Rebecca, als een geſchenk, dewijl zy onvruchtbaer was, twee zoonen, Jacob ende Eſau, de vaders van twee groote volken: ende (*f*) ick gaf Eſau 't gebergte Seïr, ten Zuiden van Canaan aen den kant van Egypte, op dat hy van Jacob zoude zijn afgeſcheiden, om dat gebergte erflick te beſitten: (*g*) maer Jacob bleev in Canaan zijn verblijv houden; doch als 'er een groote hongersnood ontſtond, hy ende ſijne kinderen togen af in Egypten, daer zijn zoon Joſeph een Heerſcher was geworden, en zijn geſlacht onderhield, 't gene daer zeer vermenigvuldigde, tot zoo verre, dat de Egyptenaers deswegen beducht werden voor nadeel, en derhalven trachtten op verſcheide wijzen, door zware dienstbaerheid, en andere harde middelen, het te onderdrukken.

5. (*h*) Doe ſondt ick Moſe ende Aaron, ende ick plaegde Egypten, met tien zware plagen, gelijck als ick op eene zeer kenbare wijze in 't midden deſſelven lands gedaen hebbe, zoodanig, dat niet tegenſtaende de verharding van Pharao, en de vruchtelooze pogingen der tovenaers en waerzeggers, zy den vinger van God daer in moesten erkennen: ende daer na leydde ick u daer uyt, met eenen machtigen hand en uitgeſtrekten arm.

6. Als ick uwe vaders uyt Egypten gevoert had-

(*d*) Gen. 21: 2. (*e*) Gen. 25: 24. (*f*) Gen. 36: 8. (*g*) Gen. 46: 1. (*h*) Exod. 3: 10, &c. ende 12: 37.

hadde, so quaemt gy aen de Roode zee, (*i*) ende de Egyptenaers, berouw hebbende, dat zy Israël hadden laten trekken, jaegden uwe vaderen na met wagens, ende met ruyters, tot de schelfzee, waer door zy, tusschen hooge bergen aen weerzijden zich bevindende, waren ingeslooten, door de Zee van vooren, en de Egyptenaers van achteren, en nae hunne meening, in een onvermijdelyk doodsgevaer.

7. Sy nu (uwe vaders) riepen, uit de diepte van hunnen angst en benauwdheid, tot den HEERE, zoo wel zelve, als door den dienst van Mose, wiens stille verzuchtingen tot den Heere geduurig opgingen; ende hy, de Heere, dien zy aenriepen, gav niet alleen last om stil te staen en 't heil des Heeren te zien, maer Hy maekte zich ook op tot hunne verlossing; want Hy stelde een duysternisse tusschen u, ende tusschen de Egyptenaers, dewijl Gods Engel, die voor het Leger van Israël ging, vertrok, en achter hen ging, en de vuurwolk van hun aengezichte ook vertrok, en achter hen stond, waer door het Leger van Israël, en der Egyptenaren, van den anderen was afgescheiden, zoo dat de duistere zijde der wolke aen de zijde der Egyptenaren was, doch het vuur in den nacht Israël zoo verlichtte, dat zy droogvoets, tusschen de van een gescheiden wateren der Schelfzee, over deszelvs bodem, aen den tegen over zijnden oever konden overgaen; ende hy bracht de zee, welke hy deed wederkeeren tot hare kracht, over hen, namelyk Pharaö en zijn Heir, ende bedecktese, zoo dat zy alle in het water versmoorden. Ende uwe oogen hebben gesien wat teekenen ende wonderen ick in Egypten gedaen hebbe, maer daer na hebt gy vele dagen, van wegen de murmureeringen en wederspannigheid uwer vaderen, in de woestijne gewoont, en in dezelve omgezworven.

8. (*k*) Doe, wanneer het geslacht der wederspannigen, die boven de twintig jaren oud uit Egypten waren gegaen, verteerd was, bracht ick u in 't lant der Amoriten, niet willende dat gy Edom, Moäb of Ammon zoudt beangsti-

(*i*) Exod. 14: 1. &c. (*k*) Num. 21: 21, 33.

gen, maer dat gy zoudt verzoeken te trekken door het Land der Amoriten, die over gene, namelyk de Oostzijde der Jordane woonden, waer van Sihon te Hesbon Koning was, en Og de Koning van Basan: die echter waren weigerig om u den doortocht toe te laten, maer zy trokken te velde ende streden tegen u, maer met eene voor hun nadeelige uitkomst: want ick gaffe in uwe hant, Num. 21: 23, 33. ende gy besaett haer lant over de Jordane erflick, dewijl het ten deel viel aen Ruben, Gad, en halv Manasse, ende ick verdelgdese voor ulieder aengesichte, zoo dat gy door mijne kracht en hulp volkomen overwinnaers wierd bevonden.

9. (*l*) Oock maeckte sich Balak op, de sone Zippors, de Koningh der Moabiten, met een vyandlyk hart, ende hy streedt, of liever zocht te strijden, tegen Israël: wel niet met geweld maer met list, in hope, daer door Israël te brengen, in eenen staet, dat hy het zelve zoude kunnen slaen, of uit het land drijven, zoo dat hy de begeerte had om te strijden: ende hy sondt henen, om zijn oogwit te bereiken, ende dede Bileam den sone Beors, wel een waerachtig doch een onheilig Propheet, die in Syrien, op 't gebergte tegen 't oosten, woonde, roepen, op dat hy u vervloecken soude. Zie Num. 22-24.

10. Maer ick en wilde Bileam, hoe zeer hy zijne pogingen op allerlei wijze en by herhaling aenwendde, om my te brengen in Balaks belangen; ik wilde Bileam niet hooren: Dies kreeg zijn arbeid een geheel verschillende uitslag, het tegendeel gebeurde van 't gene hy en Balak zocht, en zelvs segende hy u gestadelick, ende ick verloste u uyt sijne hant, en verydelde Balaks ontwerp.

11. (*m*) Doe gy op eene wonderbare wijze over de Jordane getrocken waert, welker wateren waren opgedroogd, zoo dat gy droogsvoets daer door gingt, ende te Jericho, de eerste bemuurde en versterkte Stad, ten westen der Jordane, quaemt, so krijgden de burgers van Je-

(*l*) Num. 22: 5. Deut. 23: 4. Richt. 11: 25. (*m*) Jos. 3: 14. ende 6: 1.

Jericho tegen u, althans 't was hun toeleg, daerom floten zy voor u, als vyanden, de poorten toe, bedacht hoe zy u zouden afweeren en beſtrijden: even zoo deden alle de volken van Canaan, de Amoriten, ende de Pheriziten, ende de Canaaniten, ende de Hethiten, ende de Girgaſiten, de Hivviten, ende de Jebuſiten: (n) doch alle hunne pogingen waren ydel, want ick gaffe in ulieder hant.

12. Ende (o) ick ſondt horſelen, groote wespen, met geheele zwermen, voor u henen, die drevenſe wech van ulieder aengeſichte, [*gelijck*] (p) de beyde Koningen der Amoriten, Sihon en Og; dies zy verdreeven zijn, niet zoo zeer door uw ſweert, noch door uwen boge, dewijl de overwinning was door mijne hand, nademael mijne verſchrikking hen had doen vluchten, en gy hen nu alleen behoevdet af te maeken. Deut. 6: 10, 11, 12.

13. (q) Dus hebbe ick u, volgens mijne belovte, een lant gegeven, met alle deszelvs inkomſten, daer aen gy niet gearbeydt en hebt, ende ſteden, die gy niet gebouwt en hebt, ende gy woont in deſelve, gy etet van de wijngaerden, ende olijfboomen, die gy niet geplant en hebt.

14. Ende nu, daer de Heere zoo veel weldadigheid en trouw aen u heeft beweezen, en het u betaemt, als een zoo hoog begunstigd volk, u zelven dankbaer te gedragen, zoo vreeſt den HEERE, alleen, als die uwe God is, en alleen God is, ende dient hem, volgens zijnen geopenbaerden wil, in oprechtigheyt van uw gemoed, ende in waerheyt, niet in ſchijn of geveinsdheid: ende, indien dit uwe meening en toeleg is, doet dan, ten bewijze van uwe oprechtheid, wech de goden die uwe vaders gedient hebben, aen gene zijde der riviere den Euphraet, en welke noch by veelen als huisgoden geliefd worden, ende de Goden, die gy in Egypten hebt lee-

(n) Joſ. 6: 20. ende 10: 8. ende 11: 8. (o) Exod. 23: 28. Deut. 7: 20. (p) Pſam 44: 4. (q) Deut. 6: 10, 11, 12.

ren kennen en eerbiedigen, en achter welke uw harte zich mogelyk nog neigt, ende dient den HEERE alleen.

15. Doch so deze eisch u te hard voorkoomt; ja zelvs soo het quaet is, en niet begeerlyk in uwe oogen den HEERE te dienen, om dat de HEERE by u op zoo hoogen prijs niet staet, koomt 'er dan openlyk voor uit, kiest u, maer doet het heden, wien gy voortaen dienen sult, 't zy de goden, welcke uwe vaders, Therah en Abraham, en anderen, die aen d' andere zijde der riviere waren, gedient hebben: ofte zoo gy beter keurt de goden der Amoriten, in welcker lant gy woont, en waer van de overblijvzels noch over al in 't Land zijn te vinden, kiest dan dezelve. Maer wat gylieden ook verkiest, aengaende my, ende mijn huys, wy hebben onze keuze bepaeld, en ik verklare u plegtig en in 't openbaer voor het Aengezichte des HEEREN, wy sullen den HEERE dienen.

Josua bedoelde geenszins Israël *volstrekt* aen eigen keuze over te laten, als meende hy, dat dé dienst van den waeren God en de vreemde Goden, onverschillig, als aen elkanderen in waerdigheid gelijk, konden worden gekozen. Het tegendeel toonde hy met zijn voorbeeld; maer voornemens zijnde, hen nader aen den Heere te verbinden, stelt hy hen op de toets om hunne gezindheid te beproeven; en toont (1). Dat tot den Godsdienst eene welberaden keuze behoort, na voorgaende genoegzaem onderzoek. (2). Dat de waere Godsdienst in haeren aert zoo veel waerdy heeft, dat ze by een bescheiden oordeel, geredelyk het overwigt zal maken. (3). En hy wilde gelegenheid geven, dat zo iemand in bedenkinge stond, hy zijne zwarigheden konde opgeven; dewijl 'er redenen konden zijn, voor de oude Goden, ter navolging der oude vaderen; en voor de *nieuwe* Goden der *Amoriten*, nabuurschap, vriendelykheid, en vermenging met de Canaaniten, die noch in 't Land waren.

16. Doe Josua dit met zoo veel nadruk had voorgesteld en betuigd, antwoordde het volck ende seyde: 't Zy verre van ons, wy hebben daer van een gruwel, dat wy den HEERE verlaten souden, om andere goden

den te dienen, die noch onze vaders konden helpen, noch de Egyptenaren of Amoriten, tegen den HEERE konden beveiligen, of uit zijne hand verlosſen.

17. Want de HEERE is onſe Godt, dien wy hebben verkoren te dienen; hy is 't doch die ons zelve, die toen noch jong waren, ende onſe vaderen, uyt den lande van Egypten uyt den dienſthuyſe heeft opgebracht: Ende die deſe groote teeckenen voor onſe oogen gedaen heeft, toen hy Pharaö en de Egyptenaren plaegde, ende heeft ons bewaert op al den wegh door welcken wy, in de Woeſtijne, en het land der Amoriten, getogen zijn, ende onder alle volcken, zoo in de Woeſtijne als in Canaan, door welcker midden wy getrocken zijn.

18. Ende de HEERE heeft, om zijne beloften uit te voeren, voor ons aengeſichte uytgeſtooten alle die volcken, die andere Goden dienden, ſelfs den Amoriter, oorſprongelyken inwoonder des lants, in 't overjordaenſche, zoo wel als de andere volken van Canaan; Derhalven ſtaen wy met u in dezelvde gevoelens: Wy ſullen oock den HEERE dienen, want hy is onſe Godt.

19. Doe ſeyde Joſua tot den volcke, vreezende, dat zy, gelijk wel eer Ex. 19: 8. 24: 3, 7. Deut. 5: 27-29. door onbedachtzaemheid ſprekende, ſchielyk zouden ontrouw worden, wanneer zy woorden zonder hart ſpraken: Gy lieden, die zoo volvaerdig des Heeren dienst kiest, en ſult den HEERE niet kunnen dienen, met die zuivere oprechtheid en ſtandvastigheid, zoo wel als tedere omzichtigheid, gelijk het betaemt: want hy is een heyligh Godt: die geheiligd wil worden in de genen, die tot hem naderen; Hy, de HEERE, is een yverigh Godt, die zijn eer aen geen anderen wil geven, en hy oeffent gerechtigheid tegen de ſchenders van zijn verbond, hy en ſal uwe overtredinge noch uwe ſonden niet vergeven, indien gy u van Hem tot de afgoden wendt.

20. Indien gy den HEERE verlaten ende vreem-

de goden dienen fult: (r) so sal hy sich omkeeren, en ophouden zijne zegeningen te schenken, maer zijnen weg veranderen, ende hy sal u quaet doen, ende hy sal u verdoen, na dat hy u goet gedaen sal hebben.

Josua zocht geenszins hen af te schrikken van des Heeren dienst, maer oppert de Heiligheid van God: ten deele als een gewichtige waerheid, die bedachtzaemheid vorderde; ten deele als eene tegenwerping van de verleidinge, welke tot afrading van Jehova's dienst konde inbrengen, dat hy een harde Heer was, zijn dienst onuitvoerlijk, Hy zelden te behagen, en onverzoenlyk als hy beleedigd was, en alleen wilde gediend zijn; terwijl de Goden der volken veel verdraegzamer waren, en zoo heilig of yverig niet.

Boven dien toont Josua zijnen kommer over hunne volbrenging der belovte, voor al als zy in eigen kracht werkten; en hy leert hen gepaste besessen maken van den Heere en zijnen dienst, en met des te meer bepaling staen nae bedachtzame handeling in deze verbindtenisse.

21. Doe seyde het volck tot Josua: Neen, Geenszins laeten wy ons te rug houden; *Niets* is 'er dat ons stremt: maer wy, zoo wel als gy en uw huis, wy sullen den HEERE dienen.

22. Josua nu, vernemende hun herhaeld en verklaerd opzet, seyde tot den volcke, Gy, die uwe gezindheid dus plechtig hebt betuigd, zijt getuygen over uselven, dat gy u den HEERE verkoren hebt, om hem te dienen: Ende sy seyden, Wy zijn getuygen.

23. Ende nu, dewijl de Heere geen andere voorwerpen van Godsdienstigheid voor zijn aengezichte kan dulden; doet de vreemde goden wech, die nog in 't midden van u zijn, en trekt uwe genegenheid van dezelve geheel af, ende neygt uwe herten tot den HEERE den Godt Israëls.

24. Ende het volck seyde tot Josua, ter nadere bevestiging: Wy sullen den HEERE onsen Godt dienen, ende wy sullen alleen sijne stemme gehoorsa-

(r) Jos. 23: 15.

ſamen, en alle vreemde Goden verwerpen en verre wech doen.

25. Alſo (s) maeckte Joſua op dien ſelven dagh een verbont met den volcke: ter ſtaving van het verbond aen Sinai opgericht, en in de vlakke velden van Moab bevestigd, ende hy ſtelde 't haer tot een inſettinge ende recht te Sichem, daer zy nu waren, om van dat oogenblik af zich dienvolgende te gedragen.

26. Ende Joſua ſchreef deſe woorden in het wetboeck Godes, of de Rolle daer in Moſes de wetten had geſchreeven, en welke by de verbonds ark werd bewaerd, ende hy nam eenen grooten ſteen, ende hy rechtede dien daer op, tot een gedenkteeken, onder de groote en beroemde eycke, die by het heyligdom, of den Tabernakel des HEEREN was; en mogelyk wel de Eike, daer Jacob Gen. 35: 4. de afgoden en verſierſelen van zijn Huisgenoten had verborgen, en daer Richt. 9. 6. 't huis van Millo, Abimelech, Gideons zoon, Koning maekte.

27. Ende Joſua ſeyde tot den gantſchen volcke, Siet, deſe ſteen ſal ons tot een getuygeniſſe zijn, want hy heeft gehoort, zoo als hy zoude hebben kunnen doen, zo hy een levendig en redelyk wezen was, daer dit nu alleen by perſoons verbeelding plaets heeft, alle de redenen des HEEREN, die hy door mijnen mond tot ons geſproken heeft; ja hy ſal tot een getuygeniſſe tegens ulieden zijn, op dat gy uwen Gode niet en liegt, maer getrouw blijvt aen uw woord.

28. Doe ſondt Joſua het volck wech, een yeder nae ſijn erfdeel.

Hier op volgt nu het beſluit van dit Boek.

29. Ende 't geſchiedde na deſe dingen, hoe lang of kort, weten wy niet, dat Joſua de ſone Nun, de voortreflyke knecht des HEEREN, Moſes opvolger, ſterf, oudt zijnde hondert ende tien jaren.

(s) Exod. 15: 25. (t) Joſ. 19: 50. Richt. 2: 9.

30. Ende ſy begroeven hem in de lantpale ſijns erfdeels, (*t*) te Timnath-Serah, welcke is op eenen bergh Ephraims, aen 't noorden des bergs Gaas. Joſ. 19: 50. 2 Sam. 23: 30. 1 Chr. 11: 32.

31. Iſraël nu, 't welk aen den Heere was verbonden, hield zich een geruimen tijd aen Hem, en diende den HEERE alle de dagen van Joſua, ende alle de dagen van de Oudtſte, die lange na Joſua leefden, ende die al het werck des HEEREN wiſten, 't welck hy, in Egypten, in de Woeſtijne, en in Canaan, aen Iſraël gedaen hadde.

32. Sy, de Israëliten, begroeven oock de beenderen Joſephs, (*v*) die de kinderen Iſraëls uyt Egypten opgebracht hadden, te Sichem, 't zy nu by gelegenheid van deze algemeene vergadering of reeds te vooren, en wel in dat ſtuck velts, 't welck Jacob, een afſtammeling van vader Abraham, een Abrahamiet, vergelijk Hand. 7: 16. gekocht hadde van de kinderen Hemors, des vaders van Sichem, voor hondert ſtucken gelts: zijnde eene munt zoo genaemd; Gen. 33: 19. want ſy, te weten dat ſtuk lands, en de begraevplaets op 't zelve, waren den kinderen Joſephs ter erffeniſſe geworden.

33. Oock ſterf Eleazar de ſone Aarons, waerſchijnlijk na den dood van Joſua. Ende ſy begroeven hem op den heuvel Pinehas ſijns ſoons, die hem gegeven was geweeſt op 't gebergte Ephraims; 't zy op aenleiding van zijnen yver Num. 25: 7-13. of om andere redenen; dewijl anders het ervdeel der Priesteren niet in dat van Ephraim gelegen was.

(*v*) Gen. 50: 25. Exod. 13: 19.

EINDE VAN JOSUA.

HET

RICHTEREN.

HET BOEK

DER

RICHTEREN,

GENAEMD

JUDICUM.

HET I. KAPITTEL.

De ſtammen van Israël gaen, na den dood van Joſua, voort, in het veroveren der landen, welke hun, door het lot, waren toebedeeld; maer evenwel zy waren, in het uitdelgen der oude bewooneren, zoo yverig en getrouw niet, als zy, volgens Gods bevel, en tot hunne eigene veiligheid, verſchuldigd waren.

1. ENde het geſchiedde na den doot van Veldheer Joſua, toen Jacobs nakomelingen, onder de zegenrijke Godsregeering, de aenvangelyke vruchten van hunne vryheden en voorrechten ſmaekten, dat de kinderen Iſraëls, bewust, dat 'er nog meer landen te overwinnen waren, en de afgodiſche volkeren, nae Gods bevel Joſ. 13: 1, ook verder moesten verdreeven worden, den HEERE, die als Koning onder hen te Silo woonende, de opperbeſtelling had over vrede en oorlog, over hunne tochten en krijgsverrichtingen, door den mond van Pinehas, den toenmaligen Hoogepriester, plechtig raed vraegden,

ſeggende, (*a*) Wie der ſtammen ſal onder ons voor eerſt zijne legerbenden doen optrecken nae de nog overgebleevene ſteden en landſtreken der Canaaniten, om tegens hen te krijgen? om dezelve in te nemen, naedien gy ons dezelve, door het lot, ten erve hebt doen uitdeelen.

Het was zeer voorzichtig, dat men den HEER, in dit geval, raedpleegde. Zy hadden nu, na den dood van Joſua, geenen Opper-Veldheer, en, door onderlinge yverzuchtigheid, hadden de ſtammen ligtelyk kunnen oneens worden, over den voorrang in de Krijgstochten.

2. Ende de HEERE ſeyde, door den mond van Pinchas, welken hy gelast had, dit antwoord aen de hoofden der ſtammen over te brengen: Juda ſal zijne krijgsbenden het eerst doen optrecken: ſiet, ick hebbe dat lant, het welk hem, door het lot ten ervdeele is toegeweezen, voor zoo ver het nog in de macht der ooorſprongelyke inwooneren is, in ſijne hant gegeven, hy zal het zelve, door mijne hulp, bemachtigen.

Juda, die, in Israëls optochten, de eerste banier voerde Num. 2: 3, en de talrijkſte was van alle de ſtammen Num. 2: 4, had de uitbreiding van zijne grenzen het allernoodigst. Ook waren de Canaaniten, die rondsom woonden, de machtigſte van alle de nog onoverheerde volkeren vs. 19. Wat wonder derhalven, dat Juda den ſtrijd het eerst beginnen moest.

3. Doe ſeyde de vergadering der oudſten van Juda tot ſijnen broeder Simeon; te weten tot de hoofden van die ſtam, wiens ervlot, uit de landen van Juda, genomen was Joſ. 19: 9, en die dus het zelve belang had by dezen optocht: Treckt met my op, en vereenigt uwe legerbenden, met de mijne; rukken wy te zamen in mijn land, het welk my door het lot is toebedeeld, ende laet ons tegen de Canaaniten, die 'er nog een aenmerkelyk deel van in bezitting hebben, krijgen. Gelukt de aenval, gelijk wy, uit kracht der Godlyke belovte, vertrouwen mogen, ſo ſal ick

(*a*) Richt. 20: 18.

ick oock, ter vergelding van uwen bijstand, met u optrecken in de steden uw door het lot, in het midden mijner landen, toegeweezen: alſo toogh Simeon met hem.

Over deze vereeniging, vragen zy den HEER niet om raed; trouwens het ſprak ook van zelvs, dat Simeons steden, te gelijk met het ervdeel van Juda, in welks midden zy gelegen waren, moesten overweldigd worden.

4. Ende Juda riep zijne legerbenden te zamen, monsterde zijn volk, en toogh op, met Simeons leger vereenigd; ende de HEERE gaf, door hun krijgsbeleid en moed te ſchenken, en hunne vyanden te verdwazen, de eigelyk gezegde Canaaniten ende de Pheriziten, die, in de hun toebedeelde landstreken woonden, in hare hant: ende ſy ſloegenſe by Bezek, eene vermaerde Stad, waerſchijnlyk in het ervdeel van Juda, niet ver van Jeruſalem gelegen, vergel. vs. 7, daer de beide legers elkander het hoofd boden, en tien duyſent man van den vyand ſneuvelden.

5. Ende ſy trokken voort; naer de nabuurige vesting, en vonden den Vorst Adoni-Bezek, in zijne Stad te Bezek, ende streden tegens hem, zy belegerden en namen deze sterkte in, ende ſy ſloegen, by dezen aenval, alle de Canaaniten ende de Pheriziten met het zwaerd, gelijk God bevolen had Deut. 20: 16, 17.

Adoni-Beſek (deze naem beteekent *de Heer van Beſek*) ſchijnt de gemeene naem geweest te zijn van alle de Vorsten dezer Stad. — Wy moeten ons evenwel geenen Koning verbeelden, die den ſcepter zwaeide, over een wijd uitgestrekt land, maer eenen kleinen Vorst, die het gebied voerde over de Stad Beſek en hare onderhoorige plaetſen.

6. Doch, daer alle de inwooners van Beſek in de handen van Juda en Simeon vielen, vond Adoni-Bezek gelegenheid, dat hy vluchtede, ende ſy jaegden hem na: ende ſy grepen hem, brengende hem daerna in het hoofdleger, ende zy ſchonken hem wel het leven, maer zy hieuwen, om hem, wegens zijne bekende wreedheid

te ſtraffen, de duymen ſijner handen ende ſijner voeten af.

7. Doe ſeyde Adoni-Bezek in de woede van zijne pijnen en gewetens wroegingen: Mijne ſtraf is billijk! Tſeventigh Koningen, Opperhoofden van Vestingen, welke ik van tijd tot tijd overwonnen heb, met afgehouwene duymen harer handen ende harer voeten, waren, als honden, onder mijne tafel [*de kruymen*] opleſende; gelijck als ick zoo trotsch en geweldig gedaen hebbe, alſoo heeft my Godt thans mijne wreedheid te huis gezocht en vergolden.

Deze handelwiſs met Adoni-Beſek zou zekerlyk alleszins te veroordeelen wezen, zoo men niet onderſtelt, dat de Legerhoofden van Juda en Simeon gehoord hadden, van de onmenſchelyke wreedheid, met welke dees Tijran zijne overwinnelingen behandeld had. Welligt hadden zy, by het innemen van Beſek, in het Vorstelyk verblijv, ſommige van deze verminkte Vorsten gevonden, en daeruit aenleiding genomen, om zijne wreedheid, nae de Wet der wedervergelding, te huis te zoeken.

Na het innemen van Beſek, trok men voort naer Jeruſalem, en belegerde die vesting der Jebuſiten. Ende ſy brachten hem, den gemelden Adoni-Beſek, tot Jeruſalem, het welk zy thans omrend hadden. Zy zonden hem, binnen die ſterke vesting, tot een getuige van hunne overwinning en geſtrenge oorlogstucht, om de belegerden voor hunne wapenen te doen beven; ende hy ſterf aldaer, denkelyk niet lang na dien tijd.

8. Want de kinderen van Juda hadden tegen Jeruſalem geſtreden, ende haddenſe ingenomen, ende met de ſcherpte des ſweerts geſlagen: ende ſy hadden de ſtadt in 't vyer geſett.

Joſua had den Koning van Jeruſalem, en de vier andere Vorsten, die zich met hem vereenigd hadden, reeds overwonnen, vergel. Joſ. 10: 5, 23 en Kap. 15: 43. Maer, met dit alles, was de ſterke burcht Sion nog, in de handen der Jebuſiten, gebleeven Joſ. 15: 63. De Israëliten waren,

toen

toen ter tijd, nog niet in ſtaet, om alle de veroverde ſteden te bevolken, en dit zal den Jebuſiten, die de vlucht genomen hadden, aenleiding gegeven hebben, om zich op nieuws in deze Stad te vestigen. Maer nu werden zy, door Juda en Simeon andermael verdreeven. Wy vertalen daerom vs. 8, in den volmaekten tijd, *De kinders van Juda* HEBBEN *tegen Jeruſalem geſtreeden*, en HEBBEN *ze ingenomen* enz. Ondertusſchen is de burcht Sion, tot op den tijd van Koning David, in de handen der Jebuſiten gebleven.

9. (*b*) Ende daer na waren de kinderen van Juda afgetogen, of liever zy *togen af*, van het bergachtig gewest rondsom Jeruſalem, om te krijgen tegen de Canaaniten, woonende in 't gebergte, ende in 't zuyden naer den kant van de woeſtijne Paran, ende in de leegte.

10. (*c*) Ende Juda was henen getogen, liever *toog henen*, tegen de Canaaniten, die te Hebron woonden, (de naem nu van Hebron was te vooren Kiriath Arba,) ende ſy ſloegen den Sefai, ende Ahiman, ende Thalmai.

11. Ende van daer was hy henen getogen of *toog henen* tegen de inwoonderen van (*d*) Debir: de naem nu van Debir was te vooren Kiriath Sepher.

Onze Overzetters nemen dit bericht; als eene herhaling der overwinningen van Joſua, Joſ. 10: 36-39, gelijk ik zulks ook daer ter plaetſe, bl. 118. als de tweede wijze ter wechneming dezer ſchijnſtrijdigheid heb voorgeſteld: de zaek ſchijnt my echter liefst op de daer gemelde eerste wijze te moeten begrepen worden; dat, by de verovering van Hebron, Debir en omliggende plaetſen, ten tijde van Joſua, velen der inwooneren zich, met de vlucht, hebben weten te redden, en zich, na het aftrekken van Joſuas legermacht, weder in den omtrek hunner oude plaetſen hebben nedergezet. Tegen deze nu ondernam Juda eenen nieuwen veldtocht; om hen voor eens en altoos te verdrijven.

(*b*) Joſ. 10: 36 ende 11: 21. ende 15: 13. (*c*) Joſ. 15: 14. (*d*) Joſ. 15: 15, &c.

12. Ende Caleb ſeyde; Wie Kiriath Sepher ſal ſlaen, ende nemenſe in, dien ſal ick oock mijne dochter Achſa tot eene vrouwe geven.

13. Doe namſe Othniël in, de ſoon van Kenaz, broeder van Caleb, die jonger was dan hy: ende [*Caleb*] gaf hem Achſa ſijne dochter tot eene vrouwe.

14. Ende het geſchiedde, als ſy [*tot hem*] quam, dat ſy hem aenporde, om van haren vader een velt te begeeren; ende ſy ſprongh van den eſel af: doe ſeyde Caleb tot haer; Wat is u?

15. Ende ſy ſeyde tot hem; Geeft my eenen ſegen; dewijle gy my een dorre lant gegeven hebt, geeft my oock waterwellingen: doe gaf haer Caleb hooge wellingen, ende leege wellingen.

Dit verhael vs. 12-15. hebben wy reeds gevonden Joſ. 15: 16-19. en aldaer opgehelderd.

16. De kinderen en afſtammelingen des Keniters, Jethro of Hobab genaemd, Moſes ſchoonvader, die, uit Median afkoomstig, door het huwelyk van zijne dochter met Israëls Wetgever, aen dit volk nauw verbonden, en, door Moſes, ter bywooning by de Israëliten, genodigd was Num. 10: 29, togen, by gelegenheid van den gemelden veldtocht, oock uyt de omliggende landſtreeken van Jericho, de verwoeste Palmſtadt, daer zy, ſints hunnen intrek in Canaan, in tenten gewoond hadden, op met de kinderen van Juda, nae de woeſtijne, of uitgeſtrekte grasrijke vlakte des erfdeels van Juda die tegen 't zuyden van Harad is: ende ſy gingen henen, uit hunne voorige verblijvplaets, ende woonden in hunne tenten, met hun talrijk vee, onder het volck, dat tot Juda's ſtam behoorde.

Men moet dit evenwel zoo niet verſtaen, dat alle de Keniten zich in de vlakte van Juda hebben opgehouden; althans wy ontmoeten eenen uit hen, lang na dezen tijd, veel meer Noordwaerds in het erfdeel van Naphtali Kap. 4: 11, en het is ook ligtelyk te begrijpen, dat deze lieden, gelijk ook hunne

hunne nakomelingen, de Rechabiten, Jer. 35: 7, met hunne tenten, dan ginds dan herwaerds zijn opgetrokken, om voeder voor hun vee te zoeken.

17. Juda dan toogh, ten bewijze van wederdienst aen dezen zijnen ſtrijdgenoot, ook met ſijnen broeder Simeon, ende ſy ſloegen de Canaaniten, woonende te Zephath, ende ſy verbandenſe, dezelve geheel en al uitroejende, ende men noemde den name deſer ſtadt Horma, dat is, *uiterſte verwoesting*.

Deze Stad was den Simeoniten ten deele gevallen Joſ. 19: 4, en naest denkelyk gav men haer dien naem, ter herinnering van de plechtige belovte, door Israël, aen gene zijde der Jordaen, den HEERE gedaen Num. 21: 2, daer zy, door hunne handelwijs met deze vesting, betoonden, dat zy aen die belovte getrouw waren. — Hoe wenschlyk ware het voor Israël geweest, langs dezen weg voorttegaen; nimmer was de Canaaniet hun tot eenen ſtrik geworden.

18. Daer toe nam Juda Gaza in, met hare rondſom liggende lantpale, ende Aſkelon met hare lantpale: ende Ekron met hare lantpale.

Evenwel bleeven zy niet lang bezitters van deze Steden der Philiſtijnen. Kap. 3: 3. worden de vijf Vorsten der Philiſtijnen, onder die Heidenen, geteld, welke de HEER liet blijven, om Israël te verzoeken. Naestdenkelyk, omdat zy hunnen plicht verzuimden, en ras bezweeken in hunnen eerſten yver, daer zy, in plaets van de inwooneren te verbannen, te vreede waren met hun cijnsbaer te maken, en deze volkeren dit juk al rasch wisten afteſchudden. — De LXX lezen: *en Juda nam Gaza niet in, noch hare landpale, noch Askelon met hare landpale, noch Ekron met hare landpale.* Kon men deze lezing wettigen, zy zou, in den zamenhang, zeer wel vleien.

19. Ende de HEERE was met Juda, zo dat hy, door die alles verwinnende hulp onderſteund, [*de* oude *inwoonders van*] 't gebergte, daer Juda's voetvolk, in het beklimmen der hoogtens, van ongemeenen dienst was, en daer de ruitery en de wagens der Canaaniten hun geen voordeel van belang deden, gelukkig verdreef: maer hy [*en*

gingh] niet [*voort*] om de inwoonders des dals te verdrijven. Den arm des HEEREN wantrouwende, en meer op hunne ongeschiktheid, om tegen hunne vyanden te strijden, dan op des HEEREN trouw en Alvermogen, ziende, verzuimden zy, dezelve te overwinnen; om dat sy, de bewooners der vlakte namelyk, ysere leger-wagenen hadden.

20. Ende sy gaven inmiddels, toen zy hunne overwinningen, na de verovering van Hebron, Debir en de nabuurige landstreken, lafhartig staekten, de eerstgenoemde Stad, althans de velden rondsom dezelve, want de Stad kwam aen de Priesteren, aen Caleb, tot eene ervelyke bezitting, gelijck als (*e*) Mose gesproken hadde, ende dien man had toegezegd Jos. 14: 9; en zeker hy verdiende dit geschenk, de dappere Grijsaert, verworv 'er, door God gesterkt, een wettig recht op: want hy verdreef van daer de drie sonen Enaks, gelijk boven vs. 10. reeds is aengeteekend.

21. Was Juda nu ontrouw, in het onvermoeid uitroejen der afgodische Canaaniten, de andere stammen hadden dit kwaed met hem gemeen. Dit was de eerste bron van alle de onheilen, welke Israël, in het vervolg, overkwamen. Het leger van Juda had Jerusalems benedenstad ingenomen en verbrand. Het was nu de zaek der Benjaminiten, tot welker ervlot deze Stad behoorde, de overwinning op de Jebusiten te voltoojen, doch de kinderen Benjamins hebben de Jebusiten, te Jerusalem woonende, niet verdreven: maer de Jebusiten woonden met de kinderen Benjamins, aen hun cijnsplechtig wordende, te Jerusalem, tot op desen dagh, dat die zaek geboekt wordt.

22. Evenwel hier en daer deed men den vyand nog afbreuk, Ende het huys Josephs, een verzameld leger, uit de beide stammen Ephraim en Manasse, toogh oock, gelijk sommige anderen, op nae Beth-El, eene der steden hun door het lot toebedeeld Jos. 16: 2. ende de HEERE was met hen, ter hunner hulpe.

23. Ende

(*e*) Num. 14 :24. Jos. 14: 13.

23. Ende het huys Josephs gebruikte eene krijgslist, met een goed gevolg. Zy waegden geenen openbaren aenval, noch belegering, welke hen lang had kunnen ophouden, maer men bestelde eenen kleinen hoop uitgelezene helden, tot verspieders, in eene verborgene hinderlaeg, digt by Beth-El: de naem nu deser stadt (*f*) was te vooren, eer Israël dezelve innam, Luz geweest.

24. Ende de wachters, die in het geheim op kondschap uitgongen, sagen eenen man, die daer woonde, uytgaende uyt de stadt: ende sy namen hem gevangen, spraken vriendelyk met hem, en seyden tot hem; Wijst ons doch den ingangh der stadt, waer wy gemakkelyk, of langs eenen geheimen ingang, binnen de Stad komen kunnen, ende wy sullen weldadigheyt by u doen, door u, in de algemeene verdelging uwer Stadgenoten, te sparen.

25. Ende als hy, bewust van Israël krijgsgeluk, en op eigen veiligheid bedacht, hen den ingangh der stadt gewesen hadde, so overvielen zy onverhoeds de vesting, en sloegen sy alle de burgeren van de stadt met de scherpte des sweerts: maer dien man, ende sijn gantsche huysgesin, met alle zijne bloedverwanten en aenhoorigen, lieten sy, volgens het gesloten verdrag, leeven, en met zijn vee en have onbelemmerd henen gaen, werwaerds hy het goedvond.

26. Doe toogh dese man in 't nabuurig lant der Hethiten: ende hy bouwede eene kleine stadt, niet ver van zijne oude woonplaets, ende noemde haren name, even als wel eer zijne geboorte-stad, Luz; dit is haer naem tot op desen dagh.

Niemand, die de Krijgslist, in zekere gevallen, geoorloovd houd, zal Josephs nakomelingen hier berispen kunnen. — God had hun deze Stad ten ervdeele gegeven. Zy mochten derhalven de beste middelen in het werk stellen, om deze Stad, op eene gemakkelyke wijs, in hunne macht te krijgen, te meer daer zy dus hunne legermacht voor alle slag-

(*f*) Gen. 28: 19.

ting beveiligden. — Het ſtond hun vry, het gemelde voorſtel, aen den burger van Luz, te doen. Wilde hy zijne Vaderſtad verraden, dat was zijne zaek. Ook mogt hy, voor de veiligheid van zijn leven, en dat der zijnen, zorgen. Hy hield zich verzekerd, dat Luz, zoo min als andere Steden, tegen de overwinnende wapenen van Israël, zoude kunnen beſtand zijn. — Mogelijk heeft het ontzag, voor den God van Israël, van wiens wonderen hy gehoord had, hem, op ſoortgelijk eene wijs als Rachab, doen handelen.

27. Na dit eene ſtael van dapperheid, zag men niet weinige proeven van wantrouwen en lafhartigheid, by verſcheidene Stammen, zelvs by het huis van Joſeph. (*g*) Ende Manaſſe en verdreef, uit alle de volgende plaetſen, door Joſua hem toebedeeld Joſ. 17: 11, 12, de afgodiſche bezitters niet, Beth-Sean niet, nochte hare onderhoorige plaetſen, nochte Thaanach met hare onderhoorige plaetſen, nochte de inwoonderen van Dor met hare onderhoorige plaetſen; nochte de inwoonderen van Jibleam met hare onderhoorige plaetſen, nochte de inwoonderen van Megiddo met hare onderhoorige plaetſen: ende de Canaaniten, ſtout op deze laekbare toegevendheid, wilden woonen in den ſelven lande. Zy vorderden dit als hun recht, vastelyk beſloten hebbende dit land niet te verlaten.

28. Alleenlyk beteugelde men eenigermate hunnen hoogmoed, Ende het geſchiedde, als Iſraël ſterck wert, in macht en aenzien toenam, dat hy de Canaaniten in zoo ver aen zich onderwierp, dat hy hen op cijns ſtelde: zoodat zy eene jaerlykſche ſchatting moesten opbrengen, maer evenwel, hy was Gods bevel ongehoorzaem, en verdreefſe niet gantſchelick.

29. Dit misbruik had toch niet ſlechts by eene enkele Stam plaets, maer by zeer veele; (*h*) Oock en verdreef Ephraim de Canaaniten niet, die te Gezer, eene Stad in zijn ervdeel gelegen, woonden: maer de Canaaniten woonden in 't midden van hem, te Gezer.

Verg.

(*g*) Joſ. 17: 11, 12. (*h*) Joſ. 16: 10.

Verg. Jos. 16: 10.

30. Zebulon en verdreef de inwoonderen van Kitron niet, nochte zelvs de inwoonderen van Nahalol: eene Stad, welke den Priesteren was toebedeeld, Jos. 21: 35, maer de Canaaniten woonden in 't midden van hem, ende waren cijnsbaer.

31. Aser en verdreef de inwoonderen van Acco niet, nochte de inwoonderen van Zidon: twee Steden, in hun ervlot, aen de Middellandsche zee gelegen, Jos. 19: 28, nochte Achlab, nochte Achzib, nochte Chelba, nochte Aphik, nochte Rehob: alle Steden hun by loting toebedeeld.

32. Maer de Aseriten woonden in 't midden der afgodische Canaaniten, die in den lande even als van ouds, woonden: want sy en verdrevense niet, uit vadzigheid en lafhartigheid.

33. Naphtali en verdreef de inwoonderen van Beth-Semes niet, nochte de inwoonderen van Beth-Anath, maer woonde in het midden der Canaaniten, die ongemoeid, als waren zy vrienden, in den lande woonden: doch de inwoonders van Beth-Semes ende Beth-Anath, Steden, welke God zelvs aen Naphtali had toebedeeld Jos. 19: 38, en welke zy derhalven billyk hadden kunnen in bezit nemen, werden, zonder uitgeroeid of verdreeven te worden, alleenlijk hen cijnsbaer.

34. Ende de Amoriten, door de Stam Dan al mede niet verdreeven, en welligt voorzien van yzeren wagens, voor Israël zoo vreesselyk, en in de vlaktens van het meeste gebruik, (verg. vs. 19.) drongen de kinderen Dans, uit de lagere landstreeken en vruchtbare dalen, noodzakende hen alleen in 't gebergte te woonen: wantse hen niet toelieten af te komen, en in het dal verblijvplaetsen te nemen.

35. Daer de Daniten, vreesachtig, en alle vertrouwen op Gods hulp hebbende afgelegd, noch weerstand bieden, noch eenen aenval wagen durvden, gongen de gemelde vyanden nog verder. Oock wilden de Amoriten, niet te

vreede met de vlaktens, zelvs woonen op het gebergte Heres, en wel in de Steden van Dan, te Ajalon, ende te Saalbim: Jos. 19: 42, maer de hant des huyses Josephs wert swaer op de Amoriten. Ephraim kwam zijnen nabuuren, tegen deze overweldigers, te hulp, overwon en vernederde hen so, zonder hen evenwel te verdrijven, datse cijnsbaer werden.

26. Ende de lantpale van dit machtig en zoo gevreesd volk der Amoriten, daer zy gerust bleeven woonen, was van den opgangh der hoogte van Akrabbim, van den rotzsteen, ende liep zoo wijder opwaerts, door de bergachtige landstreken henen.

HET II. HAPITTEL.

Hier ontmoet men eene Godlyke bestraffing over Israëls slapheid, in het veroveren van Canaan en het uitroejen van den Afgodsdienst vs. 1-5, als mede een kort bericht van Israëls gedrag en lotgevallen na den dood van Josua, vs. 6-23.

1. HEt kon den HEER niet anders, dan ten uiterften onaengenaem zijn, dat verscheidene van Israëls Stammen, de volkeren van Canaan niet uitdelgden, die nog in hunne ervdeelen waren overgebleeven, het welk hun, op de nadrukkelykste wijs, bevolen was. Zulk een ongehoorzaem gedrag kon de HEER niet ongemerkt voorbygaen, zonder het volk op het ernstigst te bestraffen, Ende aen het zelve zijn ongenoegen openbaer te maken. Tot dit einde werd een Engel des HEEREN afgezonden. — Het is meer dan waerschijnlyk, dat deze afgezant een ongeschapen Engel geweest zy, vermoedelyk dezelvde persoon, in de aenbiddelyke Drie-eenheid, die, eenige jaren te vooren, niet ver van Gilgal, aen Josua verscheenen was, om hem moed in te boezemen en raed te geven, ter inneming van Canaan. Niemand

mand toch, dan God zelvs, kon zeggen: *ik heb u uit Egypten uitgevoerd* enz. — Deze Godlyke persoon, voor eenigen tijd, eene menschelyke gedaente hebbende aengenomen, quam opwaerts, als van den kant van Gilgal tot of omtrent Silo, daer thans de Tabernakel stond, en daer de plaets was, werwaerds de Israëliten, ter viering van de Feesten, of tot het houden van eenen algemeenen Landsdag, moesten vergaderen; denkelyk waren zy nu, tot een van deze beide einden, te zamen gekomen. — De byzondere plaets, alwaer de gemelde Engel verscheen, werd naderhand Bochim genaemd, om redenen, welke vs. 5, worden opgegeven. Ende hy seyde tot de Vergadering van Israël: Ick heb ulieden uyt Egypten opgevoert, ende u gebracht in het lant, dat ick uwen vaderen gesworen hebbe, ende geseyt; (*a*) Ick sal mijn verbont met ulieden niet verbreken in eeuwigheyt.

2. Ende ulieden aengaende, zeide ik, gy en sult geen (*b*) verbont maken met de inwoonderen deses lants: hare (*c*) altaren sult gy afbreken: maer gy zijt mijner stemme niet gehoorsaem geweest. Gy hebt alle de Canaaniten niet verdreeven, gy hebt 'er vele overgelaten, en u met dezelve verzwagerd. Waerom hebt gy dit gedaen? gy kunt geen voorwendsel in het geheel vinden, om uwe ongehoorzaemheid te bemantelen.

3. Daerom, om zulk eene openlyke verwaerloozing mijner heilzaemste bevelen, heb ick oock geseyt; en by my zelve voorgenomen, (*d*) Ick salse voor uw aengesichte niet uytdrijven: maer sy sullen u aen de zijden zijn, gelijk prikkelen, om u allerlei smerten aen te doen, ende hare goden sullen u (*e*) tot een strick zijn, om u te verlokken tot hunnen dienst. Zoo doende zal dat gene, het welk u goed schijnt in uwe oogen, u ten laetsten ten verderve strekken, voor zoo ver ik, door dien weg, gelegenheid zal krijgen, om u, als afgodendienaers, rechtmatig te straffen.

(*a*) Gen. 17: 7. Deut. 29: 14. 15. (*b*) Deut. 7: 2. (*c*) Deut. 12: 3. (*d*) Jos. 23: 13. (*e*) Exod. 23: 33. ende 34: 12. Deut. 7: 16.

4. Ende het geschiedde, als de Engel des HEEREN wechgevaren was, nadat hy dese woorden tot alle kinderen Israëls gesproken hadde, so hief het volck sijne stemme op, ende weende: daer zy, by die Godlyke bedreiging, nu zagen, hoe onbedachtzaem zy gehandeld, en aen welke gevaren zy zich blootgesteld hadden, wegens de macht der Canaaniten, die nu van tijd tot tijd, ten hunnen verderve, meer en meer zoude aengroejen, terwijl God hen verlaten had.

5. Daerom, om dit geween der Israëliten, noemden sy den naem dier plaetse, alwaer die Engel verscheenen was, en hun zulk eene onaengename boodschap gebracht had, Bochim, dat is *weenende*, ende sy offerden aldaer den HEERE.

Gelijk de verschijning van den Engel was voorgevallen, niet zoo zeer binnen den omtrek van den Tabernakel, maer buiten den zelven, hoewel niet verre van dit Heiligdom, zoo is het ook waerschijnlijk, dat de gemelde offeranden der Israëliten buiten den Tabernakel geofferd zijn, op die zelvde plaets, alwaer de Engel verscheenen was. — In ongewoone omstandigheden, werd de Offerdienst ook wel, op ongewoone plaetsen, verricht, verg. Kap. 13: 19, 20, offschoon anders de Tabernakel alleen tot de gewoone offeranden geschikt ware. — Denkelyk werden 'er zoen en brandoffers geofferd, zoo ter afwending van het Godlyk ongenoegen, als om te betuigen, dat zy zich aen den HEER en zijnen dienst onderwerpen wilden. — Dan evenwel deze gebeurtenis had dat gevolg niet, het welk men, van een volk, zou verwacht hebben, dat hunne verkleevdheid aen den HEER, met traenen en Godsdienstige plechtigheden, scheen te betuigen. Het vervolg der Geschiedenis zal het tegendeel leeren.

Dan eer de Heilige Schryver tot de byzonderheden overgaet, geeft hy een beknopt bericht van Israëls volgende gedragingen en lotgevallen, vs. 6-23.

6. (*f*) Als Josua, zoo begint hy dit korte bericht, het volck

(*f*) Jos. 24: 28.

volck hadde laten gaen, en aen elk der Stammen vryheid gegeven, om bezit te nemen van de byzondere ervdeelen, welke hun door het lot waren aengeweezen, so waren de kinderen Israëls henen gegaen, een yeder tot sijn erfdeel, om het lant erflick te besitten.

7. Ende het volck diende den HEERE alle de dagen van Josua: ende alle de dagen der Oudtsten, die lange geleeft hadden na Josua, die van naby gesien hadden, en dus oog-getuigen geweest waren, van al dat groote werck des HEEREN, dat hy aen Israël gedaen hadde, gelijk reeds gezegd is Jos. 24: 31.

8. Maer deze verkleevdheid aen des HEEREN dienst duurde niet langer, dan dat geslacht, het welk alle deze gebeurtenissen had bygewoond: want als Josua, de sone Nuns, de knecht des HEEREN, gestorven was; hondert ende tien jaren oudt zijnde;

9. Ende sy hem begraven hadden in de lantpale sijns erfdeels, tot Timnath-Heres, op eenen bergh Ephraims; tegen 't noorden van den bergh Gaas;

10. Ende al dat selve geslachte oock tot sijne vaderen vergadert en uitgestorven was: behalven eenige weinige, onder welke Othniel, de eerste Rechter der Israëliten, mag gerekend worden, so stont 'er een ander geslachte na hen op, dat den HEERE niet en kende, noch oock het werck, dat hy aen Israël gedaen hadde. Niet dat dit nieuwe geslacht volstrekt onkundig was van de merkwaerdige gebeurtenissen, ten tijde hunner Vaderen voorgevallen: want daervan waren genoeg gedenkteekenen gesticht; maer zy hadden op hetverhael van deze wonderen, niet met den vereischten aendacht, gelet, en zich geheel aen hunne verkeerde neigingen overgegeven.

11. Doe deden de kinderen Israëls dat quaet was in de oogen des HEEREN: niets is toch afschuwelyker in de oogen des HEEREN, dan het vergeten van zijne weldaden, dan het ondankbaer versmaden van zijne heilzaemste inzettingen, en den eerbied, die hem alleen toe-

koomt, aen dingen te bewijzen, welke geen God zijn. Ende hier toe verviel dat geslacht, het welk den overwinnaren van Canaan was opgevolgd, sy dienden den Baalim, dat is de Goden van die volken, welker land zy thans in bezit hadden, en welke Goden genaemd werden, met den gemeenen naem van *Baalim*, het welk *Heeren* betekent.

12. Ende sy verlieten dusdoende, op de allersmadelykste wijs, den HEERE, harer vaderen Godt, diese uyt Egyptenlant hadde uytgevoert, aen wien zy het al het goede, het welk zy genooten, alleen te danken hadden, ende volgden andere goden na, van de goden der volcken, die rontomme hen in Canaan waren overgebleeven, ende buygden sich voor die, zy vereerden deze afgoden, in het openbaer, met Godsdienstige hulde, ende sy verweckten den HEERE daerdoor tot toorn.

13. Want sy verlieten den HEERE, ende dienden den Baal, ende Astaroth: dat is de Zon, de Maen en vervolgens het gansche heir des hemels, welke alle, door de Heidenen, op verschillende wijzen gediend werden.

Het is zekerlijk eene onbegrijpelyke zaek, dat de Israëliten, die niet volstrekt onkundig waren van het gene de HEER aen hunnen Vaderen gedaen had, en ligtelyk zien konden, dat de dienst der afgoden aller onredelijkst zy. — Het is niet wel te begrijpen zeg ik, dat Israël zoo schielyk dermate zinnenloos wierd, om den dienst der afgoden boven dien van Jehovah, of immers in eenen rang met den zelven, te stellen, ten ware men dit aenmerkte, als eene byzondere straf, wegens hunne ongehoorzaemheid aen de bevelen des HEEREN, om alle die afgodische volkeren uitteroejen, welke hunne Vaders hadden overgelaten, en zy zelve ook lieten overblijven, niet tegenstaende de HEER hun zoo nadrukkelyk gewaerschuuwd had, dat de Goden dier volken hun tot eenen strik zouden worden. Door het sluiten van verbonden, en zich te verzwageren, met zulke volkeren, welke de HEER als zijne vyanden wilde verdelgd hebben, betoonden zy zooveel achting niet te hebben voor zijne Heiligheid, als zy hadden moeten hebben, zoo zy op eene en dezelvde wijs, omtrent de afgo-

de-

dery dachten, als de HEER daeromtrent dacht. Zy waerdeerden de onderhouding van de vriendschap met die volkeren, die hen, om hunnen byzonderen Godsdienst, verachtten, meer dan hunne verplichting, om hunnen Godlyken Weldoener getrouw te blijven.

14. So ontstack des HEEREN toorn tegen Israël, ende hy gaffse in de hant der volkeren, die, schoon uiterlyk hunne vrienden, alleen maer naer gelegenheid wachtten, om zich te wreeken over de voorige Oorlogen; de HEER deed hen door deze behandeld worden, als door rooveren, diese beroofden van hun vee en andere goederen: (g) ende hy verkochtse, hy gav hen, als slaven, over, in de hant harer vyanden rontomme: zoo door hunnen vyanden gelegenheid te geven, om tegen hen op te staen, als door hun zijne bescherming te onttrekken: ende dit had de akeligste gevolgen, sy werden onbekwaem, om hunne bezittingen te verdedigen, en konden niet meer bestaen voor 't aengesichte harer vyanden.

15. Overal, waer henen sy uyttogen, was de hant des HEEREN tegen hen ten quade; alle hunne ondernemingen werden verydeld, omdat de HEER hun zijnen bystand onttrok. Dit alles overkwam hun (h) gelijck als de HEERE gesproken, ende gelijck als de HEERE hen gesworen hadde: ende hen was seer bange, hunne omstandigheden werden daerdoor dermate rampspoedig, dat zy, zoo de HEER hun geene bewijzen van genade in het geheel had willen geven, ten eenemael door hunne vyanden zouden zijn te ondergebracht.

16. In dezen nood, riepen zy tot den HEER; Ende de HEERE hoorde ook hunne smeekingen, hy toonde zich geneegen om hen, als zijn volk, te verlossen, op dat de afgodische Heidenen zich niet verhovaerdigden, als hadden zy van Israëls God niets te duchten; ten dien einde verweckte God Richteren, diese verlosten uyt de hant der genen diese beroofden. Door verborgene aanbla-

(g) Ps. 44: 13. Jes. 50: 1. (h) Levit. 26. Deut. 28.

zingen, of door openbare verschijningen . . en een zeker Godvruchtig en heldhaftig persoon onder Israël, wekte de HEER, in tijden van groote benauwdheid, den eenen of anderen op, die dus zich aen het hoofd der krijgsbenden van Israël plaetste, om dezelve, als Opperbevelhebber, tegen den vyand, aen te voeren, nevens den waeren Godsdienst, de burgerlyke Vrijheid van Israël te herstellen, of alles te regelen, het welk dienstig was voor het Gemeenebest.

17. Doch, wanneer zy, door deze buitengewoone, en van God zelven aengestelde, bevelhebbers, verlost, en weder in hunne bezittingen hersteld waren, vergaten zy wel drae den HEER, wanneer die Bevelhebbers hunne bedieningen hadden nedergelegd, of gestorven waren, en, daer men eene standvastige gehoorzaemheid zoude verwacht hebben, zoo hoorden sy oock niet nae de lessen van hare Richteren, die hunne Verlossers geweest waren, maer zy hoereerden andere goden na, ende buygden sich voor die: met Godsdienstige eerbewijzingen: haest weken sy wederom af van den wegh, dien hare vaders gewandelt hadden, hoorende de geboden des HEEREN; alsoo en deden sy niet.

18. Die tijd dan, waerin Israël onder het opzicht der Richteren leevde, was een tijd van voorspoed ende zeegen, het welk aenstonds veranderde, zoo drae die buitengewoone Regeerders hun, door den dood, ontrukt werden, of wanneer deze hun ampt nederleiden: want wanneer de HEERE hen Richteren verweckte, so was de HEERE met den Richter, en maekte alle zijne ondernemingen tegen den vyand voorspoedig, en dikwijls op eene wonderdadige wijs, door eene onmiddelyke tusschenkoomst van zijn Alvermogen, opdat het bleeke, dat de HEER het heil van Israël ware, ende zoo verlostese de HEER uyt de hant harer vyanden, alle de dagen des Richters: en zoo lang deze over hen het bewind voerde: want zoo drae het volk zich, onder het opzicht van die Richteren, bekeerde, zoo berouwede het den HEERE hares suchtens halven van wegen de gene, diese drongen ende diese druckten.

19. (i) Maer

19. (*i*) Maer het geschiedde met het versterven des Richters, datse omkeerden, en zich van den dienst des HEEREN, tot dien der afgoden, afkeerden, ende verdorven 't meer dan hare vaderen, navolgende andere goden, deselve dienende, ende sich voor die buygende: sy en lieten niets vallen van hare wercken, nochte van desen haren harden wegh, maer zy bleeven hardnekkig volharden in de versoeilykste afgodery, welke zy slechts, op het sterk aendrijven der Richteren, voor eenen tijd verlieten, om door hun verlost, en uit de macht van hunne vyanden gered te worden.

20. Daerom ontstack de toorn des HEEREN tegen Israël, zoo dat hy deed, het gene hy te vooren seyde, Jos. 23: 13 en Richt. 2: 1-3. Om dat dit volck mijn verbont heeft overgetreden, dat ick haren vaderen geboden hebbe, ende sy nae mijne stemme niet gehoort en hebben:

21. (*k*) So en sal ick oock niet voortvaren voor haer aengesicht yemant uyt de besittinge te verdrijven, van de Heydenen, die Josua heeft achtergelaten, als hy sterf.

22. Op dat ick Israël door haer versoecke: of sy den wegh des HEEREN sullen houden, om daer in te wandelen, gelijck als hare vaderen dien gehouden hebben, ofte niet.

23. Offchoon de HEER dan, aen den vyanden van Israël, niet toeliet, om zijn volk geheel te overmeesteren, maer hun telkens weder nieuwe verlossingen bezorgde, zoo verloste de HEER hen evenwel niet volkomen: want also liet de HEERE dese Heydenen blijven, in het midden der Israëliten, dat hyse niet zoo haestelick, als anders zoude geschied zijn, uyt de besittinge verdreef: die heidensche volkeren namelyk, welke hy in de hant van Josua niet hadde overgegeven, bleeven in Canaan woo-

(*i*) Richt. 3: 12. (*k*) Jos. 23: 13.

nen, tot ſtraf van Israëls trouwloosheid aen het verbond des HEEREN, *het welk hy met hun en hunnen Vaderen gemaekt had.

HET III. KAPITTEL.

Vs. 1-6. word de korte ſchets van Israëls geſchiedenisſen, welke Kap. 2: 6. begonnen was, ten einde gebracht. Hierop volgt de meer uitvoerige geſchiedenis der Richteren vs. 7-31. het Richterſchap van Othniel vinden wy vs. 7-11, dat van Ehud vs. 12-30, en dat van Samgar vs. 31.

1. DIt nu, deze volkeren, die vervolgens zullen opgenoemd worden, zijn de gemelde Heydenen, die de HEERE in Canaan, liet blijven, om door haer Iſraël te verſoecken; te weten alle die Israëliten, die, na het eindigen van den oorlog tegen de Canaaniten, gebooren waren, en in zoo ver niet by eigen ondervinding en wiſten van alle de krijgen Canaans, die geene ooggetuigen geweest waren van alle die wonderen, welke de HEER, by de inneming van het land, verricht had, en geen behoorlyken acht ſloegen, op de verhalen en de openbare gedenkteekenen, welke daervan voor handen waren.

2. Alleenlick, op dat de geſlachten der kinderen Iſraëls [*die*] wiſten; op dat hyſe den krijgh leerde, ten minſten de gene, die daer te vooren niet van en wiſten.

De zin van dit tweede vers ſchijnt deze te zijn. „ God „ liet eenige Heidenſche volkeren overblijven onder de „ Israëliten, opdat de volgende *geſlachten der kinderen Israëls* „ *die* daden des HEEREN *weten* zouden, welke hy, ten behoeve hunner Vaderen, verricht had. Het ſtond zoo „ ge-

„ gefchapen met de Israëliten, dat de wonderen des HEE-
„ REN al rasch in vergetelheid geraken zouden. Maer om dit
„ voor te komen liet de HEER eenige Canaaniten in het mid-
„ den van Israël, *opdat hy ze den krijg leerde* enz. dat is te
„ zeggen; opdat zy, in de oorlogen, welke zy van tijd tot
„ tijd tegen de Canaaniten ftonden te voeren, by ondervin-
„ ding leeren zouden, dat zy den Godlyken byftand, ter beteu-
„ geling van deze Heidenen, niet minder behoevden, dan
„ hunne Vaders denzelven hadden noodig gehad, om Canaan
„ in te nemen."

Dit was een ander oogmerk, tot het welk de HEER eenige Canaaniten, onder Israël, liet overblijven.

3. Die overgebleevene Heidenen waren: Vijf Vorften der Philiftijnen, die Jof. 13: 2, 3. zijn opgenoemd, ende alle de eigenlyk gezegde Canaaniten, die door het ganfche land verfpreid waren, ende de Zidoniers, ende de Heviten, woonende in 't gebergte des Libanons, in onderfcheiding van die genen, welke te Gibeon gewoond hadden, en met welke Jofua een verbond had gemaekt; van den bergh Baal-Hermon, tot daer men komt te Hamath. vergel. Jof. 13: 5.

4. Defe dan waren, om Ifraël door haer te verfoecken: op dat men wifte en het blijken zoude, of fy de geboden des HEEREN fouden hooren die hy haren vaderen door de hant van Mofe geboden hadde.

5. Als nu de kinderen Ifraëls woonden in 't midden der Canaaniten, der Hethiten, ende der Amoriten, ende der Pheriziten, ende der Heviten, ende der Jebufiten;

6. So namen fy hen derfelver dochteren tot wijven, ende gaven hare dochteren aen derfelver fonen: ende fy dienden haren goden.

Deze 6 eerste versfen had men tot het voorige Kapittel behooren te brengen, als zijnde het flot van de korte fchets der gefchiedenis, welke nu uitvoerig, en in de merkwaerdigfte byzonderheden, zal verhaeld worden.

Alleenlyk moet ik, by deze gelegenheid, doen opmer-

ken, dat de verzwagering der Israëliten, met de overgeblevene Canaaniten, de voornaemste bron van het bederv geweest zy. — Vermids de Heidenen, die in hun midden woonden, allerlei soort van afgoden dienden, werden de Israëliten, door het geduurig gezicht van hunne afgoderyen, en de verleidende gesprekken met de Canaaniten, by aenhoudendheid aengetoggeld, om hun voorbeeld naer te volgen. — Maer het schadelykst van alle was dit, dat Israëlitische jongelingen zich, met Canaanitische jonge dochteren, en Canaanitische jongelingen zich, met Israëlitische jonge dochteren, in het huwelyk begaven. Dit was niet alleen eene volstrekte verbreking van Moses Wet, volgens welke Israël eene afgezonderde natie blijven moest; maer het baende ook den weg, dat de afgodery hand over hand toenam, en niet dan zeer bezwaerlyk konde gestuit worden.

Na deze korte schets begint de Geschiedschrijver een uitvoerig bericht te geven van de daden der RICHTEREN. *De eerste was Othniel vs.* 7-11.

7. Ende nauwlyks waren de kinderen Israëls in Canaan gevestigd, of zy deden dat quaet was in de oogen des HEEREN, ende vergaten den HEERE haren Godt. Binnen korten tijd dachten zy niet meer aen de daden des HEEREN. Zoodrae dat geslacht was uitgestorven, dat 'er ooggetuige van geweest was, verlieten zy den HEER en zijnen dienst. Zy vervielen tot de schandelykste afgodery, ende sy dienden den Baalim, den gewaenden Goden der Heidenen, ende den bosschen, alwaer zy, voor deze afgoden altaren stichten en denzelven offeranden toebrachten.

8. Doe kon het niet anders zijn, of de HEER moest, door zulk een schromelyk wangedrag, grootelyks verbitterd worden, en dus ontstack de toorn des HEEREN tegen Israël, ende hy verkochtse, en gav hen als slaven over, in de hant van Cuschan Rischataim, Koningh van Mesopotamien: ende de kinderen Israëls dienden den Cuschan Rischataim acht jaren.

Deze *Cuschan Rischataim* wordt, door Josephus, Cusarthes

Ko

Koning van Asſyrien genaemd. De text zegt, dat hy *Koning was van Meſopotamien*, en vs. 10. draegt hy den naem *Koning van Syriën*. Zy gebied was over de Euphraet, tusſchen deze Rivier en den Tigris. — Dees was de eerste, die zijne krijgsmacht tegen Israël beproevde. De geſchiedenis bericht ons niet, wat hem tot deze onderneming bewogen hebbe; zy vergenoegt zich, met ons te doen opmerken, dat de HEER zich, in zijne Voorzienigheid, van dezen geweldenaer, als een middel, bediende, om Israël, over de heerſchende afgodery, te tuchtigen. Dit ligt duidelyk in die uitdrukking: *de* HEER *verkochtſe in de hand* enz. Het kan zijn, dat 'er, in de Arabiſche woeſtijne, twist ontſtaen zy, tusſchen zijne herders en die der Israëliten, die over de Jordaen in Gilead woonden. Misſchien bewoog hem 'er de hoogmoed toe, om eens de kracht zijner wapenen tegen de Israëliten te beproeven, of hy die vermaerde Natie niet zou kunnen overheeren, voor welke de volkeren van Canaan hadden moeten zwichten. Mogelyk hebben de overgebleevene ſtammen der Canaaniten dezen vyand wel in het land geroepen, om, langs dezen weg, van het juk der Israëliten ontſlagen te worden. — Althans de aenſlag van den Cuſchan Riſchataim gelukte maer alleenlyk in zoo ver, dat hy de Israëliten noodzaekte, om *hem te dienen*, *acht jaren*. Dit *dienen* beſtond hierin, dat zy tolplechtig waren, en eene jaerlykſche ſchatting moesten opbrengen van vee, vruchten, goud en zilver, volgens de bepaling van den Meſopotamiſchen Vorst. Dit was eene groote ſmaed en eene verachtelyke vernedering voor Israël, ſchatting te moeten opbrengen aen eenen afgodiſchen Koning. — Hieruit zagen hunne nabuuren tevens, dat zy niet meer onverwinbaer waren. — Deze dienstbaerheid duurde niet minder dan acht jaren.

9. Toen zy nu, door eene achtjarige ondervinding, gezien hadden, dat zy, zonder den HEER, niets vermogten, en dat Hy alleen verlosſen konde, So riepen de kinderen Iſraëls tot den HEERE, ende de HEERE verhoorde hen, en verweckte den kinderen Iſraëls eenen verloſſer, dieſe verloſte; te weten Othniël, ſone van Kenaz, broeder van Caleb, die jonger was

dan hy, werdt, op eene buitengewoone wijs, door God zelven, tot Israëls Verlosser, geroepen.

10. Ende, opdat hy in deze zeer gewichtige onderneming, gelukkig slagen zoude, zoo werd hy, op eene buitengewoone wijs, begivtigd, met eene zonderlinge wijsheid en kloekmoedigheid: want de Geest des HEEREN was over hem, ende hy richtede Israël, hy hervormde den jammerlyk vervallen Godsdienst, en bewoog de Israëliten, zoo door zijn loffelyk voorbeeld, als ernstige vermaningen, om den God hunner Vaderen alleen te dienen; ende daerop maekte hy zich, met strijdbare manschap gereed, om Israël, van het juk der dienstbaerheid, te bevrijden, hy toogh met dezelve uyt ten strijde tegen den onderdrukker, ende slaegde daerin, door den Godlyken zegen, by uitnemendheid voorspoedig: want de HEERE gaf Cuschan Rischataim, den Koningh van Syrien, in sijne hant: door Gods almachtigen bystand, versloeg hy het geheele leger van Cuschan Rischataim, ja de HEER begunstigde zijne onderneming dermate, dat sijne hant sterck wert over Cuschan Rischataim, zoodat deze Vorst buiten staet ware, om zijne krachten weder te herstellen, ter verdrukking van Israël.

11. Deze heldhaftige daed van Othniel had de gelukkigste gevolgen: want van doe af was het lant veertigh jaer stil, zonder, door uit of inlandsche onlusten beroerd te worden, ende Othniël, de soon van Kenaz, sterf.

OTHNIEL *was de eerste Rechter van Israël.*

1. Hy was van het oude geslacht nog overgebleeven, het welk ooggetuige geweest was van de daden des HEEREN. Hy was een zeer vermaerd man onder de Israëliten, beroemd, zoo van zijne dapperheid, als van zijne getrouwheid aen den dienst des HEEREN.

Door het een en ander was hy, reeds te vooren, in groot aenzien geweest. Maer evenwel dit alleen zou niet genoeg geweest zijn, om zooveel vertrouwen in hem te stellen, dat de Israëliten zich, onder zijne aenvoering,

tegen den onderdrukker durvden aenkanten, indien hy geene blijken gegeven had, van zijne Godlyke roeping.

II. Othniel vergenoegde zich niet, met Israël van het juk der dienstbaerheid te bevrijden, maer hy beyverde zich ook, om den afgodsdienst uitteroejen. Buiten allen twijffel deed hy het volk opmerken, dat de achtjarige verdrukking eene blijkbare ſtraf ware van hunne ontrouw aen den HEER, en eene vervulling der Godlyke bedreiging, welke Moſe zoo nadrukkelyk had voorgeſteld.

III. Nadat hy de gemelde Verlosſing had te weeg gebracht, bleev hy, geduurende zijn ganſche leven, Richter en Bevelhebber van Israël. — Men hebbe dit evenwel zoo niet te verſtaen, als of alle de ſtammen hem, de waerdigheid van Opperhoofd, eenparig hadden opgedragen. Maer, uit hoofde van den uitnemenden dienst, welken hy het volk bewezen had, en omdat men blijkbaer zag, dat de Geest des HEEREN op hem was, betoonde men hem gehoorzaemheid, welke evenwel meer in eerbied beſtond, dan in onderwerping. Het gene hy, in zware gevallen, aenraedde, of het gene hy beſlischte, wanneer hy werd raedgepleegd, werd altoos waergenomen.

IV. Dan, met allen zijnen yver, was het hem onmogelyk, de bronnen der afgodery geheel en voor altoos toe te ſtoppen. De verzwagering met de Canaaniten was hier de grootſte hinderpael. Dit maekte, dat men de Heidenſche volkeren, die de Israëliten geduurig tot afgodery aenporden, niet konde uitroejen. Of zouden de Israëliten hunne eigene vrouwen en bloedverwanten hebben kunnen verjagen en uitroejen? Nu zag men de nadeelige gevolgen van de Huwelyken met de Canaaniten. — Evenwel wist Othniel, door zijn beleid, de zaken zoo te beſtieren, dat deze huwelyken niet vermeerderden, en dat de aenleidingen tot afgodery, zoo veel immers mogelyk was, uit den weg geruimd wierden.

V. Onder zijn beſtier was *het land veertig jaren ſtil*, en toen beroovde de dood de Israëliten van zulk een waerdig Opperhoofd. — Van waer deze 40 jaren moeten geteld wor-

den, hebben wy, in de INLEIDING, by het algemeene bericht omtrent de TIJDREKENING, nader aengeweezen.

VI. Na den dood van Othniel verviel Israël op nieuws tot de voorige afgodery. De verleiding nam wederom de overhand, zoodrae de waerſchouwingen en vermaningen van den waerdigen man niet meer gehoord werden. Men had nu niemand, op welken de Geest des HEEREN, op eene buitengewoone wijs, rustte. Dit deed den moed van Israël zakken. Zonder aen God te denken, vreesde men zoo voor de in als uitlandſche vyanden. Deze vrees, uit ongeloov voortſpruitende, vervoerde Israël al mede tot afgodery. Men zocht, door offeranden en andere bygeloovige plechtigheden, de gunst der afgoden, en de toegenegenheid der Heidenen te winnen.

VII. Men zal denken: 'er was evenwel een Opperpriester in Israël, en het was de plicht van dezen geheiligden perſoon, het volk, tot den dienst van JEHOVAH, aen te ſpooren, en de afgodery te keer te gaen. — Het is zoo. Pinehas was reeds geſtorven, en zijn zoon Abiſua, die thans de Hoogepriesterlyke waerdigheid bekleedde 1 Chron. 6: 50, was, zoo min als zijne opvolgers, in ſtaet, om den ſtroom van het bederv te ſtuiten. Hoe meer de afgodery toenam, hoe meer het Priesterlyk gezach geſnuikt werd. Daerdoor werd het Heiligdom, en deszelvs bedienaers, ten aenzien der inkomſten, ook grootendeels benadeeld; het gene den Priesteren en Leviten toekwam, werd den dienaren der Baalim toegeweezen. — Door het een en ander, werden de Priesters moedeloos, en kwamen zy by het volk in minachting. Dit zal ook de reden zijn, dat de volgende Hoogepriesters, in de geſchiedenis niet vermaerd zijn.

De tweede Rechter was Ehud vs. 12-30.

12. De loffelyke pogingen van Othniel hadden, na zijnen dood, zeer weinig gevolg. Maer de kinderen Iſraëls voeren voort te doen dat quaet was in de oogen des HEEREN, en vervielen zeer ſpoedig weder tot afgodery.

godery. Doe verweckte de HEER wederom eenen nieuwen vyand, die Israël eenen geruimen tijd onderdrukte: te weten doe sterckte de HEERE, in zijne toelatende Voorzienigheid, Eglon den Koningh der Moabiten, tegen Israël, om dat sy deden dat quaet was in de oogen des HEEREN, en om hen, door dit gestrenge middel, tot zijnen dienst te doen wederkeeren.

13. Ende hy Eglon, vergaderde tot sich de kinderen Ammons, ende de Amalekiten: nabuurige volkeren, van welke de laetsten den Israëliten eenen ouden haet toedroegen. Eglon wist deze allen te bewegen, om, nevens hem, de wapenen tegen Israël op te vatten, ende hy toogh henen, ende sloegh een gedeelte van Israël, het welk naest aen de Jordaen woonde, ende sy namen de landstreeck rondsom die plaets, alwaer de Palmstadt, dat is Jericho, te vooren gestaen had, in besit, en mogelyk bouwde Eglon, by de puinhoopen van Jericho, eene sterkte, om de Israëliten in bedwang te houden.

14. Ende de kinderen Israëls dienden den Eglon, Koningh der Moabiten, achttien jaer, geduurende welken tijd zy hem cijnsbaer waren en schattingen moesten opbrengen.

15. Doe de Israëliten dit juk achttien jaren gedragen hadden, en geene uitkomst zagen, dachten zy eindelyk eens weder aen den HEER, den God hunner Vaderen: *doe* riepen de kinderen Israëls tot den HEERE, ende de HEERE verhoorde hen: want hy verweckte hen, en riep wederom, op eene buitengewoone wijs, eenen verlosser voor zijn volk, met name Ehud, den sone van Gera, een sone van Jemini, uit de stam van Benjamin; een kloekmoedig man, bereid, om zonder hoop op voordeel voor zich en zijn geslacht, zijn leven, ter verlossing van zijn Vaderland, te wagen. Deze Ehud was een man die slincks was, zoodat hy zich, in het strijden, van de slinkehand bediende: ende de kinderen Israëls sonden door sijne hant een geschenck aen Eglon, den Koningh der Moabiten, het zy dat dit een buitengewoon geschenk geweest zy, of liever dat hy afgevaerdigd werd, om den

Moabitischen Koning de jaerlyksche schatting te overhandigen.

16. Ende Ehud, door eene Godlyke Openbaring aengedreeven, maeckte sich een sweert, dat twee scherpten hadde, welckes lengte eene elle of anderhalve voet was: ende hy gordde dat onder sijne kleederen, aen sijne rechter heupe, omdat hy links was.

17. Ende hy bracht aen Eglon, der Moabiten Koningh, dat geschenck: hy werd in de tegenwoordigheid van den Moabitischen Vorst toegelaten, om hem de schattingen, welke door eenige bedienden gedragen werden, aen te bieden. Eglon nu was een seer vet en zwaerlijvig man, en daerdoor ten eenemael ongeschikt om zich tegen eenen aenval te verweeren. Dit werkte zeer mede ter bereiking van Ehuds oogmerk.

18. Ende het geschiedde, als hy ge-eyndigt hadde het geschenck te leveren, so geleydde hy het volck, die het geschenck gedragen hadden. Hy ging, als het hoofd van het gezantschap, met alle zijne bedienden, uit het Koninglyk Paleis, slaende den weg in naer het Joodsche land. In de tegenwoordigheid toch van zooveele omstanders, was het onmogelyk eenen aenslag op het leven van den onderdrukker te wagen: want, by het ontvangen van zulke geschenken, waren de Oostersche Koningen omringd met hunnen ganschen hofstoet.

19. Maer Ehud bediende zich van eene list: toen hy zijn gevolg tot op eene zekere hoogte gebracht had, liet hy hen verder doortrekken, en hy selve keerde wederom van de gesnedene beelden, die by Gilgal waren, zijnde deze afgodsbeelden aldaer, ter oneere van JEHOVAH, door de Moabiten opgericht, mogelyk niet ver van de gedenksteenen, welke Josua aldaer geplaetst had. Ehud keerde van daer alleen te rug naer het paleis van den Moabitischen Koning, en, in de tegenwoordigheid der Hovelingen, tot den Koning toegelaten zijnde, verzoekt hy een heimelyk en afzonderlyk gehoor, ende seyde ten dien einde; Ick hebbe eene heymelicke sake aen u, o Koningh: dewelcke het verzoek van Ehud toestond, en alle omstanders deed uitgaen: want hy seyde; Swijgt, tot dat mijne

Ho-

Hovelingen vertrokken zijn, ende alle die om hem ſtonden, gingen op zijn bevel van hem uyt.

Indedaed het was zoo. Ehud had eene heimelyke zaek tot den Koning. Hy moest, op Godlyk aendrijven, als een uitvoerer van 's HEEREN wraek, den onderdrukker van Israël ſtraffen. — De Moabitiſche Vorst dacht; dat Ehud hem eene zaek van het uiterſte gewicht had mede te deelen, en dat hy, opdat niemand anders 'er iets van weten zoude, een heimelyk gehoor verzocht, en zijn eigen gevolg had laten aftrekken. — Het ſchijnt niet voorzichtig te zijn, dat Eglon zich alleen vertrouwde, by eenen gezant van het volk, het welk hy zoo onrechtvaerdig onderdrukte. Maer Ehud was kort te voren, nevens andere Israëliten, voor den Koning verſcheenen, zonder de minste aenleiding tot argwaen te geven. Ook ſcheen het niet te vermoeden, dat iemand zich verſtouten zoude, om, in het binnenſte van het Paleis, welks toegangen allerwegen met wachten bezet waren, eenig leed te doen. Voor het overige zou men 'er kunnen byvoegen, dat de HEER de onderneming van Ehud begunstigde, en den Moabitiſchen Vorst verdwaesd had.

20. Ende Ehud quam tot hem in, en naderde digt by den Koning, daer hy was ſittende in eene koele opperſale, die hy voor ſich alleen hadde, om zich te verfrisſchen. Doe nu de Vorst van niemand vergezeld was, ſo ſeyde Ehud tot den Koning, ten einde hy zijn log en vadzig lichaem zoude oprichten: Ick hebbe Godts woort aen u, ik heb u iets, uit Gods naem, bekend te maken. — Dit was ook zoo. Maer Eglon verſtond het in eenen anderen zin, denkende, dat Ehud, aen de plaets geweest zijnde alwaer de beelden der gemelde afgoden ſtonden, daer mogelijk eene boodſchap van zijne zoogenaemde Goden ontvangen had. Ehud gebruikte ook den naem van *Elohim* of Goden, welke naem zoo wel van de Heidenſche afgoden, als van den waeren God, gebruikt werd. — Althans, doe Ehud tot den Koning van eene Godlyke boodſchap geſproken had, ſtont hy op van den ſtoel.

21. Ehud dan, den kans ſchoon ziende, reyckte ſijne ſlinckerhant uyt, waervan Eglon geen kwaed vermoeden

hebben kon, omdat men over het algemeen het zwaerd met de rechtehand aengreep, en Ehud zijnen dolk aen de rechte zijde onder zijne kleederen verborgen had, ende daer de Koning geen achterdocht ter waereld had, nam Ehud het sw..rt van sijne rechter heupe, ende stack het in sijnen vetten buyck:

22. Dat oock het hecht achter den lemmer ingingh, ende het vette om den lemmer toesloot, (want hy en trock het sweert niet uyt sijnen buyck) ende de dreck uytgingh.

23. Doe gingh Ehud uyt nae de voorsale, ende sloot de deuren der oppersale voor sich toe, ende deed [*se*] in 't slot, nemende den sleutel met zich, om den schielyken toegang van 's Konings dienaren tot dit vertrek te verhinderen; en zoo ontkwam hy uit het Paleis.

24. Als hy uytgegaen was, so quamen sijne knechten, de Hovelingen van Eglon namelyk, tot aen dit binnenste vertrek, wachtende tot dat de Vorst hen gebieden zoude, van binnen te treden, ende nader komende, sagen zy toe met verwondering, ende siet, de deuren der oppersale waren in 't slot gedaen; so seyden sy; Seker, hy bedeckt sijne voeten, in de verkoelkamer. De Koning zal zich zekerlyk, wegens de hitte des daegs, te slapen gelegd hebben: want dit deed men veel in het Oosten, by de brandende zomerhitte, wanneer men zijne voeten, in het lange opperkleed, inwond en dus bedekte.

25. Als sy nu tot schamens toe gebeydt hadden, en vreesden dat de Vorst reeds zoude ontwaekt zijn, omdat de gewoone tijd, welken hy tot den middagslaep nam, reeds was voorbygegaen, zoo klopten zy aen de deur, maer siet, hoe zy ook klopten, so en opende hy de deuren der oppersale niet; doe namen sy den sleutel, welken zy, als Kamerheeren, by zich hadden, ende deden op, ende siet, haerlieder heere lagh ter aerden doot.

26. Ende Ehud, die, onder al dat wachten der Hovelingen, zijnen weg reeds, met sterke schreden, had voortgezet, ontquam, terwijlen sy vertoefden: want

hy gingh voorby de gesnedene beelden, zonder zich op te houden, naer het bergachtig gedeelte van Ephraim, ende ontquam daer het gevaer van zijne vervolgers, begevende zich nae Sehirath, eene Stad op het gemelde gebergte.

27. Ende het geschiedde, als hy aenquam, so deedt hy, in alleryl, eene genoegzame macht van strijdbare mannen uit Israël byeen komen. Ten dien einde blies hy met de basuyne op het gebergte Ephraims, tot een teeken, dat elk nu, ter herstelling van de vryheid, de wapenen moest opvatten: ende de kinderen Israëls, of immers een groot deel des volks, het welk dit sein zelvs of door anderen vernomen had, verzamelde zich by hem op het gebergte; en togen daerop met hem af van 't gebergte, om den gemeenen vyand aen te tasten; ende hy Ehud selfs trok voor haer aengesichte henen; hy stelde zich, als Bevelhebber, in de spitse van de verzamelde legermacht.

28. Ende hy seyde tot hen, om het volk aen te moedigen, en wegens den gelukkigen uitslag gerust te stellen; Volgt my na, want de HEERE heeft uwe vyanden, de Moabiten, in ulieder hant gegeven. Ehud was, van de overwinning, verzekerd, door eene Godlyke Openbaring, welke bevestigd was, door zijne zonderlinge bewaring, by en na het ombrengen van den Moabitischen Koning. Ende sy, de Israëliten, togen af hem na, hunnen Krijgs-Oversten wel gemoed volgende, ende namen de veyren, of den overtogt der Jordane in, om den Moabiten, die, in den omtrek van Jericho, in bezetting lagen, het vluchten naer hun land te beletten, nae Moab, ende lieten niemant overgaen, om van de eene of andere zijde kondschap te brengen.

29. Ende sy sloegen de Moabiten te dier tijt, die het land rondsom de streek van Jericho in bezit genomen hadden, ontrent tien duysent man, alle vette ende alle strijtbare mannen; dat 'er niet een man ontquam.

30. Also wert Moab te dien dage onder Israëls hant t'ondergebracht, voor zoo ver de Israëliten zich

vry maekten van het juk der ſlaverny, het welk de Koning der Moabiten, achttien jaren lang, op hen gelegd had: ende het lant was ſtil tachtentigh jaer.

Het ongeloov ſtoot zich merkelyk aen deze daed van Ehud.

Men acht deze daed eene grouwzame trouwloosheid te wezen; en evenwel wordt dezelve hier opgegeven, als van God blijkbaer goedgekeurd, door de daerop gevolgde overwinning der Moabiten. — Wy antwoorden kortelyk het volgende.

A. Eglon was een onrechtvaerdig onderdrukker van Israël. — God wilde Israël, op hunne gebeden verloſſen. — De HEER had Eglon onmiddelyk kunnen ſtraffen, maer hy verkoos daertoe den perſoon van Ehud, als den uitvoerer van zijne wraek. — Dit was zoo min ongeoorloovd, als het ongeoorloovd was, dat Othniel, op Godlyk aendrijven, tegen den Koning van Syrien ten ſtrijde trok, en hem of immers zijn leger afmaekte.

B. Het is, uit alle de omſtandigheden, blijkbaer, dat Ehud, in het ombrengen van den Moabitiſchen Koning, niets deed, dan waertoe hy, door eene Godlyke Openbaring, was aengezet. Hoe kon hy anders, na den dood van Eglon, Israël bemoedigen, om de Moabiten te bevechten, en de overwinning, van welke hy zijn volk verzekerde, was een duidelyk bewijs, dat God zijne onderneming had goedgekeurd. Hoe kon hy anders zoo vrymoedig en bedaerd geweest zijn, toen hy terug ging, om Eglon het leven te benemen, wanneer hy niet, door eene Godlyke aenſpraek, van den goeden uitſlag verzekering gehad had?

C. Hy gebruikte eene list. — Maer mag men zich daervan niet bedienen, wanneer men zich anders, van eenen machtigen dwingeland, niet ontſlaen kan? en, gelijk ik reeds tusſchen beide heb aengemerkt; Ehud ſprak de waerheid, hy had Gods woord aen den Koning. Op Godlyken last, was hy tot dezen Vorst gezonden, om Israël, door zijnen dood, van het juk der overheerſching, te bevrijden.

De

De derde Rechter was Samgar, van wien wy alleen een zeer kort bericht hebben.

31. Na hem nu, dat is na het overlijden van Ehud, was Samgar, een ſoon van Anath, de gene, die Israël ten Westen verloste, gelijk Ehud ten Oosten gedaenhad; die zoo dra hy vernomen had, dat de Philiſtijnenaenrukten, om eenen inval te doen, of ſtropery te plegen, in het land van Israël, door eene verborgene werking der Voorzienigheid, werd aengedreven, om de macht der vyanden tegen te gaen, en Israëls grenzen te beſchermen, gelijk hy ook werkelyk gedaen heeft; het zy alleen, en door de Godlyke Almacht, op zulk eene buitengewoone wijs, onderſteund, als Simſon naderhand verſterkt werd; het zy aen het hoofd van een goed getal manſchap, welke hy van achter den ploeg had medegenomen, alle gewapend met osſen-ſtokken, of dat gereedſchap, met het welk men gewoon was de osſen, onder het ploegen, aentedrijven; welke ſtokken doorgaends met ſcherpe prikkels voorzien waren. Hoe het ook zy, hy ſloegh de Philiſtijnen, ten getalle van ſes hondert man, met eenen oſſen-ſtock, zoodat de Philiſtijnen genoodzaekt wierden van hun voornemen af te zien, ende alſo verloſte hy oock Iſraël uit de handen der Philiſtijnen.

Deze Samgar ſchijnt eigenlyk meer onder de Verlosſers van Israël, dan onder de Richters, die eenig gezach over het volk voerden, te moeten geteld worden.

HET IV. KAPITTEL.

De geschiedenis van Israëls Verlossing, uit het geweld van Jabin, door Debora en Barak.

1. MAer de kinderen Israëls voeren voort, en begonden, na den dood van Ehud, op nieuws te doen dat quaet was in de oogen des HEEREN: want als Ehud gestorven was, vervielen zy al rasch wederom tot den verfoeilykften afgodsdienst. Zoo onbuigzaem was deze Natie, en zoo groot was de kracht der verleiding van de overgebleevene Canaaniten.

2. Wanneer zy nu den God hunner Vaderen lang genoeg getergd hadden, So verkochtse de HEERE tot slaven in de hant van Jabin, Koningh der Canaaniten, die tot Hazor regeerde: ende sijn Krijgs-overste was (a) Sisera; die selve nu woonde tot Haroseth der Heydenen.

De naem van dezen Geweldenaer was *Jabin*, zoo veel beteekenende, als *hy zal verstandig zijn*. Dit schijnt de algemeene naem van die Koningen geweest te zijn: want Jos. 11: 1, 10. leezen wy ook van eenen Jabin, die met het zwaerd gedood werd. — Hy was *Koning der Canaaniten*. Door Canaan moet men hier denken, aen een byzonder gedeelte van dit land. 'Er waren twee streeken van Palestina, welkers inwooners in het byzonder, ter onderscheiding van andere inwooners, by uitnemendheid *Canaaniten* genaemd werden. De eerste soort woonde in het Westen van het land, langs de Middellandsche zee, hebbende de Philistijnen ten Zuiden, en de Zidoniers, als mede hooger op den berg Libanon, ten Noorden. De andere soort woonde ook, in het Noorder deel van het land, doch aen de Oostzijde, langs de Jordaen

Num.

(a) 1 Sam. 12: 9.

Num. 13: 29, verg. Jof. 11: 3. Deze tweederlei Canaaniten komen ook in deze gefchiedenis voor. Van de eerfte foort, die in het Westen, langs de Middellandfche zee, woonden, leezen wy Kap. 5: 19. *de Koningen kwamen, zy ftreeden, doe ftreeden de Koningen van Canaan, tot Thaanach, aen de wateren van Megiddo.* Dit Thaanach en Megiddo behoorde tot het erfdeel van Manasfe Jof. 17: 11. Wat nu de andere foort der Canaaniten ten Oosten aen de Jordaen aengaet: van deze wordt hier vs. 2. gefproken: want Jabin, de Koning dezer Canaaniten, *regeerde te Hazor.*

Hazor was eertijds eene Stad geweest, gebouwd op eenen heuvel, daer de Koning zijnen zetel had, zoodat Hazor het hoofd was van alle Koningrijken der Noorder Canaaniten Jof. 11: 1, 10, 13. Naderhand is die Stad aen de Stam Naphtali ten deele gevallen Jof. 19: 36, en moet derhalven van twee andere Hazors in Juda Jof. 15: 23, 25, en van nog een Hazor in Benjamin Neh. 11: 33, wel onderfcheiden worden. — Jofua had dien Jabin, die in zijnen tijd te Hazor regeerde, gedood, en de Stad met vuur verbrand Jof. 11: 10, 13. Maer evenwel deze plaets was door de Israëliten niet bevolkt, en deze Canaaniten hadden, zoo door de flapheid der Israëliten, als vooral geduurende hunne onderdrukking, door den Koning van Mefopotamien en der Moabiten, hunnen kans waergenomen, om hunne zaken te herftellen, Hazor te herbouwen, en hunnen Rijkszetel aldaer van nieuws te vestigen. De thans regeerende Jabin was even zoo machtig als, zoo niet machtiger dan die, welken Jofua had te ondergebracht, zoodat hy niet minder dan 900 yzeren krijgswagenen in het veld had.

Zijn Krijgs Overfte, of Opper Generael, *was* een zekere toen zeer vermaerde *Sifera.* Deze Sifera *woonde tot Harozeth der Heidenen* Onze geleerde Randfchrijvers houden het voor eene Stad, gelegen in de Stam van Naphtali, omtrent het meir Merom, het welk door de Jordaen gevormd wordt Jof. 11: 5, 7. Immers dat het Harozeth, van het welk hier gefproken wordt, in Naphtali gelegen hebbe, kan blijken uit vs. 16, 17, verg. met vs. 11, daer wy lezen, dat Sifera vluchtte naer de

tent van Jael in Naphtali. Men wil, dat het *Harozeth der Heidenen* genaemd wierd, of om dat de verdreevene Canaaniten zich aldaer verzameld hadden, of omdat aldaer veele volkeren, tot het drijven van den koophandel, zamen kwamen.

3. Doe zy aen dezen machtigen Jabin, eenen langen tijd, waren dienstbaer geweest, riepen de kinderen Israëls ten laetsten wederom tot den HEERE. Deze dienstbaerheid viel hun onverdraeglyk, en het was hun onmogelyk, zich uit het geweld van Jabin te verlossen: want hy hadde negen hondert ysere wagenen, ende hy hadde de kinderen Israëls met gewelt onderdruckt, twintigh jaer.

Het schijnt, dat 'er, by de Israëliten, eene zeer groote schaersheid van geweer was. Dit mag men ook besluiten, uit het vreemde wapentuig, van het welk zich Samgar bediende. De Triumphzang van Debora Kap. 5. getuigt 'er ook van. Het kan zijn, dat de Canaaniten den Israëliten allerlei soort van wapenen, zoo veel mogelyk was, hebben afhandig gemaekt, om hen des te beter in bedwang te houden. — Daerenboven had Jabin eene vreesselyke krijgsmacht. Deze krijgsmacht hield hy, onder het bevel van Sifera, zijnen Veldheer, altoos tot den optocht gereed, zoodat de Israëliten niets, tegen zijne overheering, durvden of konden ondernemen.

Merkt hier op eene trapwijze verzwaring der Godlyke straffen. Eerst bezocht de HEER de afgeweekene Israëliten, door de Mesopotamiers, die ver afwoonden, vervolgens door de Moabiten, die aen de Oostzyde van Canaan woonden, maer nu kwam het veel nader. Niet alleen hadden de Philistijnen eenen inval gedaen; maer de Canaaniten, welke zy, door lafhartigheid, niet verdreeven hadden, waren hun tot een doorn in de zijde. Deze onderdrukkers woonden in het midden der Israëliten, zy waren wederom tot een zeer machtig volk aengegroeid, en derhalven hadden zy des te meer gelegenheid, om Israël in banden te houden.

Maer de Vader der barmhartigheid vergeet zijn volk niet,

wan-

wanneer het boetvaerdig tot hem wederkeert, en biddende de toevlucht neemt tot zijne eeuwige ontfermingen. De HEER verloste Israël, door Debora en Burak.

4. Debora nu, eene zeer vermaerde vrouwe, die eene Prophetesse was, en met Godlyke Openbaringen verwaerdigd werd, de huysvrouwe van eenen toen ten tijd wel bekenden Lappidoth, dese richtede te dier tijt Israël: zy werd, in zaken van aengelegenheid, door het volk geraedpleegd; door den roem van hare wijsheid, en verborgen verkeeringen met den HEER, had zy zooveel gezach gekreegen, dat hare woorden en raedgevingen de kracht hadden van gerechtelyke uitspraken. — De Hoogepriester was oorsprongelyk verordend tot den man, door welken men den HEER moest raedpleegen, en, volgens de Mosaische instelling, moest de rechtsgeleerdheid by de Priesteren berusten, voor zoo ver men by deze de waere meening der wetten, en derzelve toepasfing op byzondere gevallen, vernemen moest. Maer het schijnt, dat de Priesterlyke waerdigheid, door de steeds toenemende afgodery, in een deerlyk verval geraekt ware, en dat 'er ook, zelvs by de dienaren van het Heiligdom, een schroomelyk bederv geheerscht hebbe.

5. Hoe het zy, Debora richtte Israël, in den gemelden zin, Ende sy woonde onder den bekenden Palmboom, die nog in veel latere tijden, nae haren naem, de Palmboom van Debora geheeten is, tusschen Rama ende tusschen Beth-El, op het gebergte Ephraims, ende de kinderen Israëls gingen op tot haer, ten gerichte: die twistzaken hadden brachten dezelve tot haer, ter beslisfching, en, van deze gelegenheden, bediende zy zich ook, om het volk van de afgodery aftetrekken, en tot des HEEREN dienst aen te spooren. Uit hoofde van deze hare getrouwe zorg voor het volk, wordt zy Kap. 5: 7. *eene moeder in Israël* genaemd.

Hare woonplaets was zeer geschikt nae het ambt, het welk zy bekleedde. *Het gebergte van Ephraim* lag in het midden van het land. Daer woonde zy *tusschen Rama en tusschen Bethel.* Rama lag in Benjamin, en Bethel in Ephraim. Hare woonplaets was derhalven, omtrent de grensscheiding tusschen

Benjamin en Ephraim, niet ver van Silo, daer de Tabernakel was, zoodat zy ligtelyk door de beminners van den openbaren Godsdienst konde gebruikt, en door de Israëliten van alle kanten bezocht worden, om des HEEREN wil te vernemen.

6. Ende toen Israël twintig jaren het juk van Jabin gedragen; en, uit hunne benauwdheid, tot den HEER geroepen had, werd ſy door eene Godlyke aenſpraek vermaend, omtrent de middelen, door welke Israël zoude verlost worden. Uit kracht van deze Godlyke aenſpraek, ſondt zy boden henen, ende riep (*b*) Barak, den ſone Abinoams, van Kedes Naphtali:

Deze *Barak* ſchijnt een bekend man, onder zijn volk, geweest te zijn. Zonder dit, is het bezwaerlyk te begrijpen, dat de Israëliten zooveel vertrouwen in hem ſtelden. Trouwens Jaël kende hem ook, ſchoon op het land woonende vs. 22. Ook was hy een Godvruchtig man: want hy wordt Heb. 11, onder de Geloovshelden, geteld. — Hy woonde *te Kedes Naphtali*, zijnde eene vryſtad Joſ. 20: 7. Zy werd Kedes Naphtali genaemd, omdat zy in het ervdeel van Naphtali gelegen was, in onderſcheiding van Kedes Barnea. Deut. 1: 2, Kedes in Juda Joſ. 15: 23. en Kedes, een Stad der Leviten in Isſaſchar 1 Chr. 6: 72. Kisjon genoemd Joſ. 21: 28. Ook wordt zy Kedes in Galilea genaemd Joſ. 21: 32. ende toen Barak, op dit ontbod, tot Debora gekomen was, gav ſy hem opening van den Godlyken last, en ſeyde tot hem; Heeft de HEERE, de Godt Iſraëls, niet geboden? immers ja, de HEER heeft my, door eene Godlyke Openbaring, gelast, dat ik u, uit zijnen naem, dit bevel geven zoude: Gaet henen ende treckt op den bergh Thabor, ende neemt met u tien duyſent man, van de kinderen Naphtali, ende van de kinderen Zebulons?

7. Ende ick ſal aen de beke (*c*) Kiſon tot u trecken den Siſera, Jabins Krijgs-overſte met ſijne wagenen, ende ſijne menigte: ende ick ſal hem in uwe hant geven?

Men

(*b*) Hebr. 11: 32. (*c*) Pſ. 83. 10.

Men merke hier het volgende op.

I. Barak moest *op den berg Thabor trekken.* — Deze berg lag in de Stam van Zebulon, op de grenzen van Isſaſchar Joſ. 19: 22. Hy was van eene aenmerkelyke hoogte, zoodat men ¾ uurs noodig had, om denzelven te beklimmen. Aen de Noordzijde was de toegang byna ongenaekbaer, door de ſteilte. Boven op de kruin is eene vlakte van 26 Stadien, dat is bykans ¾ uur, in de rondte. — Dezen berg Thabor moest Barak, met zijne manſchap, bezetten. Trouwens een klein leger, van den noodigen leevtocht voorzien, kon zich aldaer, als in eene bergvesting, tegen eene zeer groote macht, te weer ſtellen. Ook kon men, van deze hoogte, gemakkelyk waernemen, wat 'er, in de omliggende landſtreek, gebeurde; en voor de krijgswagens, in welke de voornaemſte ſterkte van Jabin gelegen was, was de berg ten eenemael ontoegangelyk.

II. Barak moest 10000 *mannen* met zich nemen. Deze waren zekerlyk niet beſtand tegen het machtig heirleger van Jabin. Maer behalven het voordeel van de legerplaets, op Thabor, zou 'er het Godlyk Alvermogen, ter verlosſing van Israël, tusſchen beide komen. vs. 7.

III. Deze 10000 mannen moesten, bepaeldelyk *uit Zebulon en Naphtali* genomen worden, omdat deze het digtst by den vyand lagen, en ook buiten twijffel het meest gedrukt werden.

IV. De HEER zou Siſera *aen de beek van Kiſon* tot Barak *trekken*, en hem geſlagen geven in de handen van Israël. — De *beek Kiſon* was een kleine ſtroom, die by wijlen ook grooter werd, ontſtaende uit de wateren, die, door den regen en geſmolten ſneeuw, van den berg Thabor afvloeiden, en wel aen desſelvs Zuidzijde, ſtroomende Oostwaerds naer het meir Geneſareth of de Galileeſche Zee, en Westwaerds naer de Middellandſche zee, daer dezelve, by den inham van Acco of Ptolomais, in de zee ſtort. — Naer deze plaets zou de HEER den Siſera *trekken*, met zijne krijgsmacht: dat is, de HEER zou, door zijne ver-

borgene bestiering, den Veldoverften Sifera opwekken en aenfpooren, om Barak na te zetten en zich te begeven naer de beek Kifon. — Deze Godlyke fchikking was, voor Barak, ongemeen voordeelig, in driederlei opzichten. (1). Barak zou op den berg gelegerd, en Sifera in de vlakte gelegen zijn, zoodat de eerfte alle de bewegingen van den laetften konde waernemen. (2). Thabor was aen dien kant, die naer Hazor lag, dat is aen de Noordzijde, ten eenemael ongenaekbaer: derhalven moest Sifera den geheelen berg omtrekken, om aen deszelvs Zuidzijde te komen; maer deed hy dit, dan liet hy zich Hazor, den Rijkszetel, affnijden. (3). De omtrek van den berg Thabor was heuvelachtig, en derhalven ongefchikt voor Sifera, wiens voornaemfte macht in de Krijgswagenen gelegen was.

8. Doe de man, tot Israëls Verlosfer gefchikt, deze Godlyke boodfchap gehoord had, was hy aenftonds gereed dezelve te gehoorzamen, mids dat Debora met hem gong: *doe* feyde Barak tot haer; Indien gy met my trecken fult, fo fal ick henen trecken: maer indien gy niet met my fult trecken, fo en fal ick niet trecken.

Misfchien vreesde hy, dat het volk niet naer hem hooren zoude, noch zich laten verzamelen, zonder dat het, door de tegenwoordigheid van Debora, werd opgewekt. Of mogelyk merkte hy deze onderneminge aen, als zulk eene gewichtige zaek, dat hy de raed, hulp en onderrichting der Prophetesfe, die van den HEER Godlyke antwoorden ontvong, telkens noodig had.

9. Debora bewilligde in den eisch van Barak, Ende fy feyde; Ick fal fekerlick met u trecken, behalven dat de eere uwe niet fal zijn, op defen wegh, dien gy wandelt, en in de gewichtige zaek, welke gy thans onderneemt. Gy zult den luister en den roem van uwe overwinning niet wechdragen. Israël zal, door uw beleid en dapperheid, niet verlost worden: want de HEERE fal Sifera verkoopen in, en doen omkomen, door de hant

hant eener anderszins weerlooze vrouwe: alſo maeckte Debora haer volvaerdig op, zy voorzag zich van de noodige toerusting, ende, nadat zy den HEER om zijnen zegen geſmeekt had, toogh zy met Barak nae Kedes, door de halve Stam Manasſe, Isſaſchar en Zebulon: want deze ervdeelen moest zy doortrekken, eer zy in Naphtali komen konde.

Uit Kap. 5: 14, ſchijnt men te mogen beſluiten, dat zy, van het Godlyk bevel, ook aen de hoofden in Manasſe en Zebulon, hebbe kennis gegeven. Door Machir hebben wy daer het ervdeel van Manasſe te verſtaen: *uit Machir zijn de Wetgevers afgetogen*, Machir toch was een zoon van Manasſe Num. 26: 29. 27: 1. — Ook lezen wy Kap. 5: 15, dat de Vorsten van Isſaſchar met Debora geweest zijn.

Ook ſchijnt Debora, van deze onderneming, aen de overige Stammen, behoorlyk kennis gegeven te hebben: want wy vinden Kap. 5. berispingen aen de Overjordaenſche Stammen, wegens hunne werkeloosheid, aen Ruben vs. 15, 16. en Gilead vs. 17, als mede aen de andere Stammen, in het eigenlyk Canaan, aen Dan en Aſer vs. 17. — Maer Benjamin was onder de volken, die met Barak optrokken vs. 14. en het ſchijnt, dat, door de Wetgevers van Israël, die der Stamme Juda bedoeld worden vs. 9. — Die het verſte af was, zijnde Simeon, wordt hier niet gemeld, ten ware hy vs. 23, onder den naem van Meroz, voorkome.

10. Doe riep Barak de mannen van Zebulon ende Naphtali by een tot Kedes, denkelyk heeft hy zich daertoe van boden, in het heimelyke, bediend; want dit opontbod moest bedektelyk geſchieden, opdat Siſera 'er geene kennis van krijgen mogt, en het ganſche werk ſtremmen: ende hy toogh op, op ſijne voeten, [*met*] tien duyſent man: de ganſche macht van Barak beſtond eenvouwig in voetvolk, daer Siſera rijkelyk voorzien was, van wagenen en paerden, verg. vs. 4. Kap. 5: 22. Oock toogh Debora met hem op, na den berg Thabor.

11. Heber nu, de Keniter, hadde ſich afgeſondert van Kain, dat is van de overige Keniters, uyt de

kinderen (*d*) van Hobab, Moses schoonvader: of bloedverwant. (Men vergelijke onze aenteekening by Num. 10: 29 en Richt. 1: 16) ende hy hadde sijne tenten opgeslagen tot aen de eycke in Zaanaim, die by Kedes is.

De Hebreeuwsche woorden, welke de onzen hier hebben overgezet, *tot aen de eike in Zaanaim*, worden Jos. 19: 33, in het aenwijzen van Naphtalis landpalen, onvertaeld gelaten, *van Allon tot Zaanannim*. Uit de nadere bepaling *by Kedes* leeren wy, dat de tenten van dezen Heber waren opgeslagen, in de nabuurschap van Kedes Naphtali, waer uit het volk onder Barak was uitgetogen, en tevens naby Harozeth der Heidenen, de woonplaets van Sisera.

12. Doe boodschapten sy Sisera, die niets van deze onderneming vernomen had, dat Barak, Abinoams sone, op den bergh Thabor getogen was. Maer het oogmerk van Barak was hem onbekend. Hy kon niet denken, dat Barak hem slag wilde leveren; dan, dacht Sisera, zou deze ondernemer in Naphtali gebleeven zijn, en zich niet naer Zebulon, op de grenzen van Issaschar, begeven hebben. 'Er bleev niets anders over, dan te gissen, dat Barak zich, met de zijnen, op Thabor begeven had, om aldaer de onderdrukking van Jabin te ontwijken, of, dat hy zich daer legerde, om gansch Israël, ware het mogelyk, tot zich te trekken, en zoo gelijkerhand het juk van Jabin af te schudden.

13. Hoe het wezen mocht, Sisera oordeelde het noodig, om Barak te beteugelen en van Thabor te verjagen, daerom So riep Sisera alle sijne wagenen by een, negen hondert ysere wagenen, ende al 't volck, dat met hem was, van Haroseth der Heydenen tot de beke Kison.

14. Debora dan seyde tot Barak; zoodrae Sisera, met zijne legermacht, by de beek Kison was aengekomen, alwaer hy zich verbeeldde, dat hy Barak, door hem allen toevoer afteşnijden, spoedig zoude noodzaken, om zich over te ge-

(*d*) Num. 10: 29.

geven; *Debora dan zeide tot Barak:* Maeckt u op, en trekt van den berg nederwaerds naer de vlakte, om op het heir van Sisera onverschrokken aen te vallen, vertrouwt op den buitengewoonen bystand van het Godlyk Alvermogen: want dit is de dagh, in welcken de HEERE Sisera in uwe hant gegeven heeft; is de HEERE niet voor uw aengesichte henen uytgetogen? So trock Barak van den bergh Thabor af, ende tien duysent man achter hem.

15. (*e*) Ende eer het volk van Jabin tijd had, om de krijgswagenen in orde te schikken, werd het reeds verslagen: want de HEERE versloegh Sisera, met alle [*sijne*] wagenen, ende het gantsche heyrleger, door de scherpte des sweerts, voor Baraks aengesichte: dat Sisera van den wagen afklom, ende vluchtede op sijne voeten.

Dit verslaen van Sisera wordt hier aen den HEER zelven toegeschreeven. Wy leeren 'er uit, dat Israël deze overwinning, aen eene buitengewoone tusschenkoomst van het Godlyk Alvermogen, had dank te weten: want wy lezen Kap. 5: 20. *van den Hemel streeden zy, de Starren uit hunne loopplaetsen streeden tegen Sisera; de beek Kison wentelde ze wech, de beek Kedumim, de beek Kison.* In den verhevenen poëtischen stijl, kan men door de *Starren* den Hemel verstaen, gelijk Jes. 14: 13. verg. Ps. 8: 2. Nae alle gedachten bediende de HEER zich van een verbazend onweder, van donder, met hagel en stortregens vergezeld, zoodat de Hemel zelvs tegen Sisera scheen te strijden; en, door het afstroomend water van Thabor, zal de beek Kison dermate gezwollen zijn, dat de Krijgsmacht van Sisera als wech stroomde. Dit wordt door het verhael van Josephus bevestigd, *Joodsche Oudh.* 5 Boek 6 Hoofdst. „ Als nu den strijd aengong, ontstond 'er „ een geweldige slagregen, met zwaren hagel vermengd, „ dien de wind in het aengezicht der Canaaniten dreev, zoo- „ dat hun het gezicht benomen wierd, en hun geschut of „ slingers onnut gemaekt wierden, gelijk zy ook, door de

(*e*) Ps. 83: 10.

„ koude hunner handen, het geweer kwalyk konden be
„ ſtuuren.”

Het ſchijnt evenwel, uit Kap. 5: 19. dat Siſera in den beginnen nog ſtrijden wilde, en dat hy zelvs geholpen wierd door de Westerſche Canaaniten, door de Koningen van Canaan, die kwamen ten ſtrijde te Taanach en aen de wateren van Megiddo, hoewel zy 'er geen gewin van zilver afbragten, maer in tegendeel zeer veel nadeel leeden.

Onze Geſchiedſchrijver zegt ook, dat de HEER het ganſche heirleger van Siſera *verſloeg*, *met de ſcherpte des zwaerds*, *voor Baraks aengezicht*. Deze zaek is deze. Eer Siſera zijne legerwagens in behoorlyke orde geſchikt had, werd hy door Barak en zijne mannen overvallen; naeuwlyks hadden de krijgsknechten van Siſera zich te weer geſteld, of zy werden, door een ontzachlyk onweder, verſchrikt, en door groote hagelſteenen van het gezicht beroovd; toen zochten zy te vluchten, maer zy werden, deels door de wapenen der Israëliten, deels ook door hunne eigene ruitery en wagenen, geheel vernield. Te weten, de yzeren wagens waren in de voorhoede, en het volk achter dezelve. Zoodrae nu de paerden, door het onweder, verſchrikt werden en zich omkeerden, werd de manſchap van Siſera elendig afgemaeid. Die het ontkwamen, werden door de mannen van Barak, nagezet en afgemaekt vs. 16. — Op ſoortgelijk eene wijs wordt het ook, door Joſephus, verhaeld.

Siſera, de Veld Overſte van Jabin, wist alleen de handen der Israëliten te ontvluchten. *Hy klom af van den wagen*, niet van eenen yzeren wagen, maer van een ander voertuig, waermede hy, nae de gewoonte van dien tijd, zich aen het hoofd van het leger geſteld had, om bevelen te geven. Dit afklimmen van den wagen was een teeken, dat hy den toeſtand van zijn leger reddeloos erkende. Daerenboven, ware hy op zijnen Bevelhebbers-wagen gebleeven, dan zou hy des te kenbarer geweest zijn, en grooter gevaer van zijn leven geloopen hebben. — Om zich derhalven, zoo het mogelyk was, te redden, *vluchtte hy op zijne voeten*.

16. Ende Barak jaegdeſe na, achter de wagenen ende achter het heyrleger, van Siſera, terwijl de rennen-

nende wagens, het vluchtend leger, een zeer groot nadeel toebrachten; hierom zong Debora Kap. 5: 22. *toen werden de paerdshoeven verpletterd, van het rennen, het rennen zijner machtigen.* Zoo overylende was de vlucht der Canaaniten; en Barak, met de zijne, jaegdefe na tot aen Harofeth der Heydenen, de woonplaets van Sifera: ende het gantfche heyrleger van Sifera viel door de fcherpte des fweerts, dat 'er niet over en bleef tot eenen toe; het zy dat alle de Canaaniten, tot eenen man toe, verflagen werden, het zy dat 'er zich niemand meer voor de Israëliten opdeed, om te dooden, terwijl de weinige overgebleevenen zich ginds en herwaerds, door de vlucht, geborgen hadden.

17. Maer Sifera vluchtede op fijne voeten nae de tente van Jaël, de huyfvrouwe van Heber, den Keniter: die, volgens vs. 11, zijne tenten had, in Naphtali, naby Kedes, ten Westen van Harozeth, zoo men wil, drie uuren van Thabor afgelegen. Jaël de huisvrouw van dezen Heber, had eene afzonderlyke tent, gelijk de vrouwen van Jacob Gen. 31: 33, naer deze tent zette Sifera, van alles ontzet, op zijne voeten, de vlucht voort, om zich aldaer te verfchuilen: want daer was vrede tuffchen Jabin, den Koningh van Hazor, ende tuffchen het huys Hebers, des Keniters. Trouwens Heber behoorde niet tot de Israëliten, maer tot een afgezonderd volk, door Kain uit Hobab afkoomstig vs. 11. Hy had waerfchijnlyk een verdrag van vriendfchap met Jabin geflooten, zoodat hy, door het volk van dien Vorst, niet benadeeld wierd. Sifera vluchtte naer deze plaets, omdat zy onzijdig was. In Jaëls tent meende hy des te veiliger te zijn, denkende dat men hem minst, in eene vrouwen tent, zoeken zoude. Mogelyk was ook deze tent de eerste en naeste aen den weg, en van eene weerlooze en ongewapende vrouw fcheen hy niets kwaeds te vreezen te hebben.

18. Jaël nu ontvong den vluchtenden Veldheer zeer vriendelyk: want zy gingh uyt, Sifera te gemoete, het zy dat zy, by toeval, aen de deur was, het zy dat zy, van den veldflag gehoord hebbende, zich daer geplaetft had,

om van de voorbygangeren de uitkoomst te vernemen. Althans zy zag Sifera, met verbaesdheid komen aenloopen, als iemand die verberging zocht. Zy gaet hem te gemoet, nodigt hem in hare tente, ende feyde tot hem: Wijckt in, mijn heer, wijckt in tot my, en vreeft niet: In mijne tent, zult gy veilig zijn. Mogelijk maekte Sifera, uit angstvalligheid, zwarigheden, om by haer in te treden, maer, door hare bemoedigende woorden, liet de vluchtende Veldheer zich gerust ftellen, ende hy weeck tot haer in de tente, ende fy bedeckte hem met eenen deken.

Jaël fchijnt zich hier, aen eene fnoode geveinsdheid, te hebben fchuldig gemaekt; daer zy hem veiligheid beloovde, en kort daerna van kant maekte. Maer, toen zy Sifera binnen nodigde, fchijnt zy geenen toeleg gehad te hebben, om hem te vermoorden: want zy wist niet, dat haer daertoe bekwame gelegenheid zoude gegeven worden, en de werktuigen, van welke zy zich naderhand, tot het ombrengen van Sifera, bediende, waren van dien aert, dat niemand, de zaek van vooren befchouwd, zou kunnen denken, dat dezelve gefchikt konden zijn, in de hand van eene vrouw, om eenen dapperen Krijgsman om te brengen. — Toen Sifera in flaep gevallen was, kwam Jaël eerst op het denkbeeld, om hem van kant te maken. Toen werd zy, op eene buitengewoone wijs, door eene Godlyke Ingeving, tot deze onderneming aengefpoord, zoodat zy iets deed, het welk met haer eerfte voornemen, wanneer zy Sifera binnen nodigde, rechtdraeds ftrijdig was. — Immers, dat Jaël, eene zwakke en weerlooze vrouw, zonder hulp van anderen, op Sifera aenviel, was eene verrichting, welke zeer ftoutmoedig, hachlyk, en ver boven de gewoone kloekmoedigheid van hare kunne was. Hier uit, dunkt my, mogen wy wel befluiten, dat God haer, op eene buitengewoone wijs, verkloekt en verfterkt hebbe.

19. (*f*) Daer na, nadat Sifera binnen de tent van Jaël gekomen was, feyde hy tot haer; Geeft my doch een

(*f*) Richt. 5: 25.

een weynigh waters te drincken, om my te verkwikken, want my dorstet: en Jaël gav hem meer, dan hy verzocht had, want doe hy om water gevraegd had, opende sy eene melckflessche, ende gaf hem te drincken, ende deckte hem toe; zoo om hem te verbergen, als om hem gelegenheid te geven, om uit te rusten.

20. Oock seyde hy tot haer; Staet in de deure der tente: ende het zy, so yemant sal komen, ende u vragen, ende seggen; Is hier yemant? dat gy segget; Niemant, opdat mijn verblijv in uwe tente verborgen blijve.

21. Tot dus ver had Jaël het voornemen, om Sisera te beveiligen; maer daer na, nadat de Veldheer in diepen slaep gevallen was, werd zy, door eene Godlyke aendrivt op haer gemoed, aengespoord, om hem van kant te maken; doe nam Jaël Hebers huysvrouwe, eenen nagel der tente, eene houten of liever yzeren pinne, waeraen de koorden vastgemaekt waren, om de tente op te richten, ende greep eenen hamer in hare hant, ende gingh stillekens tot hem in, ende dreef den nagel in den slaep sijns hoofts, dat hy in der aerde vast wert: hy nu was met eenen diepen slaep bevangen, ende vermoeyt, ende sterf. Kap. 5: 26. word gezegd: *zy klopte Sisera, zy streek zijn hoofd af, als zy zijne slaepen doornageld had.* Hier uit zou men besluiten kunnen, dat zy zijn hoofd hebbe afgehouwen; maer de woorden, *zy streek zijn hoofd af*, zou ik liever vertalen, *zy verpletterde zijn hoofd, met veele slagen.*

De HEER nam, door de hand van Jaël, wraek van Sisera. In dezen opzichte, was Gods handeling alleszins rechtvaerdig. Sisera schijnt, daer hy by Jabin in blakende gunst stond, zijn gezach misbruikt te hebben, om Israël, op alle mogelyke wijzen, te onderdrukken. Kap. 5: 2. wordt ook zijn dood, als eene rechtvaerdige vergelding, aengemerkt; *loovt den* HEER *van het wreken der wraken in Israël.*

22. Ende siet, Barak vervolgde Sisera, denkelyk had hy, op de eene of andere wijs, vernomen, dat Sisera langs dezen weg gevlucht was, ende zoo als Jaël den

Sisera gedood had, kwam Barak op het zelvde ogenblik aen. Ware hy 'er eerder geweest, dan had hy zelvs de eer kunnen hebben, van den vyandelyken Veldheer te dooden, maer nu Jaël deze daed verricht had, en Barak zag aenkomen, gingh zy uyt hem te gemoete, ende seyde tot hem; Komt, ende ick sal u den man wijsen, dien gy soeckt, so quam hy tot haer in, ende siet, Sisera lagh doot, ende de nagel was in den slaep sijns hoofts.

23. Alſo heeft Godt te dien dage Jabin, den Koningh van Canaan, t'ondergebracht, dat is van zijne voornaemste macht beroovd, en zijne overheersching over Israël doen eindigen, voor het aengesichte der kinderen Israëls.

24. Ende de hant der kinderen Israëls gingh steets voort, met zich tegen de overheersching van Jabin te verzetten; ende wert hart over Jabin, den Koningh van Canaan, tot dat sy Jabin, den Koningh van Canaan, hadden uytgeroeyt.

Dit verhaelt ook Josephus ter aengehaelde plaetse: „ Barak trok daerop naer Hazor, daer hy den Koning Jabin, „ die hem met macht tegenkwam, geslagen en gedood heeft. „ Daerna verwoeste hy de Stad, tot den grond toe."

HET V. KAPITTEL.

De uitmuntende en verheven lovzang, welken de Prophetes Debora, ter gelegenheid der behaelde overwinning op Sisera, gezongen heeft.

1. VOorts, nadat Sisera gedood; en Jabins heirleger verslagen was, songh Debora, ende Barak, de sone Abinoams; ten selven dage, welke, zoo drae mogelyk, als eene plechtige dankdag gevierd werd, om den

den HEER wegens zijnen byſtand te verheerlyken. Debora had dit lied, op ingeving van den Godlyken Geest, gedicht, opdat de gedachtenis van deze merkwaerdige Verlosſing des te langer, in een dankbaer geheugen, zoude bewaerd blijven. Het werd, op den plechtigen dankdag, openlyk gezongen, door Deborak, Barak, en denkelyk ook de oudſten van het volk; mogelyk leidde Debora een choor van vrouwen, en Barak van mannen. Althans zy zongen, ſeggende:

2. Looft den HEERE; dankt JEHOVAH met gezangen, van wegens het wreken der wraken in Iſraël, omdat hy de verdrukking en mishandelingen van ons volk, zoo zichtbaer, aen deszelvs vyanden, gewroken heeft. Dit heeft de HEER gedaen, byzonderst van dien tijd af, dat hy het volck der ſtammen van Naphtali en Zebulon, door zijne verborgene werking, dermate aenblies, dat het zich gewilligh, onder hunnen Bevelhebber Barak, heeft aengeboden, om tegen Jabin te ſtrijden. Toen heeft de HEER getoond, dat hy de alleen onafhangelyke God zy, by wien de Goden der volkeren enkele ydelheid zijn.

3. Hoort, gy Koningen, neemt ter ooren, gy Vorſten, die rondsom ons zijt! Slaet, met ontzach en eerbied gade, wat Jehovah gedaen heeft, ter verlosſing van Israël! dat dit u afſchrikke, om iets trotſelyks te ondernemen tegen de macht van hem, voor wiens aengezicht de geheele aerde beven moet. — Zingt gylieden uwen afgoden, die enkel ydelheid zijn: Ick veracht uwe dwaesheden, den HEERE ſal ick ſingen, ick ſal den HEERE den Godt Iſraëls pſalmſingen, dien God, van welken ons volk, van de vroegſte tijden af, zoo veel zegen en beſcherming genoten heeft.

4. HEERE, Gy hebt, van Israëls eerste tijden af, getoont, dat gy dit volk byzonder gunstig waert; zelvs toen reeds doe gy voorttoogt van Seïr, doe gy daer henen tradet van den velde Edoms; toen gy, als de Leidsman van Israël, hunne legerbenden voortrokt, in de Vuur en Wolkkolom, wanneer gy, na de overwinning van den Canaanitiſchen Koning Harad, de doortogt door het land der Edomiten ons geweigerd zijnde, uwen volke, door het land

der Amoriten, eenen weg naer Canaan wildet wijzen. Toen deed gy reeds, den vyanden van uwen naem, teekenen zien van uw onwederstaenbaer Alvermogen, by het verslaen van Sihon, den Koning der Amoriten, en Og, den Koning van Basan! toen (*a*) beefde de aerde, door eene vreesselyke schudding, veroorzaekt door een ontzaglyk onweder van donder en blixem, vermengd met verschrikkelyke stormwinden en zwaren hagel. Oock droop de hemel van brandende zwavelstroomen, oock dropen de wolcken van water, van hagel en geweldige plasregens, die, door het geweld der winden aengedreeven, den vyanden het gebruik hunner wapenen benamen, en den grond als los maekten onder hunne voeten.

5. (*b*) De bergen zelfs, door de ysselykste stortingen, met brokken afgescheurd, vervloten als het ware van het aengesichte des HEEREN, en stroomden wech, of vielen door de aerdbeving in; gelijk selfs (*c*) Sinai zoo eens beevde, en als wechvlood van het aengesichte des HEEREN, des Godts Israëls, toen hy, onder een ontzaglyk onweder, op dien berg verscheen, wanneer hy Israël plechtelyk in het verbond opnam.

Vergelijk onze aenteekening by Deut. 33: 2.

6. Zoo hebt gy, Heer! ook dezelvde teekenen van gunst en macht, in deze onze dagen, doen zien, aen allen die ons haten! offchoon Israël zeer dikwijls ondankbaer was, en niet lette op uwe daden, waervan men de beklaeglykste voorbeelden gezien heeft in of van de dagen Samgars, des soons van Anath tot in de dagen Jaëls, wanneer Israël tot zonden en in veelerlei ellenden verviel; in dien tijd hielden de wegen op, men dorst de wegen niet gebruiken, omdat zy, door den inval en de roveryen der omliggende vyanden, onveilig waren, ende die te vooren op de naeste paden naer de eene of andere plaets wandelden, gingen kromme wegen, en moesten zich van omwegen bedienen, om de handen der roveren te ontwijken.

Deeze

(*a*) Psalm 68: 8, 9. (*b*) Psalm 68: 15, 16, 17. ende 97: 5.
(*c*) Exod. 19: 18.

Deze roverijen werden gepleegd, zoo door de onderdanen van Jabin, als byzonder door de ſtroopende Philiſtijnen.

7. De dorpen hielden op in Iſraël, ſy hielden op: wegens de ſchending der openbare wegen, was men niet veilig in de dorpen, niemand durvde op het land woonen; elk nam de wijk naer de verſterkte ſteden. Dit deed den landbouw grootendeels kwijnen, die de voornaemſte bronwel is des beſtaens van ons volk. In dezen elendigen ſtaet bleev Israël; tot dat ik, het gene ik, met blijdſchap, en tot roem des HEEREN vermelden moet; tot dat ick, Debora, door de byzondere beſtiering van Gods gunstige Voorzienigheid, opſtont, dat ick opſtont, om als eene trouwhartige moeder voor de vervallene zaken in Iſraël te zorgen.

8. De verfoeilyke afgodery was de vuile bron van alle deze elenden! Verkoos hy, Israël namelyk, nieuwe goden, zoogenaemde Goden, die onze Vaders nooit eens hadden hooren noemen, dan was 'er krijgh in de poorten, dan werden de ſteden ingenomen, en Overheden van hunne waerdigheid ontzet; niemand durvde de wapenen, tegen den verdrukker, opvatten; alle moed was uitgebluscht. Wert 'er oock een ſchilt geſien, ofte eene ſpieſſe, onder veertigh duyſent in Iſraël? zelvs was 'er groot gebrek aen wapenen, en de Geweldenaer zou zorg dragen, dat de Natie der Israëliten, hoe talrijk ook, ten eenemael buiten ſtaet ware, om hare rechten te handhaven.

Het ſchijnt, dat Jabin den Israëliten de wapenen afhandig gemaekt hebbe, gelijk naderhand de Philiſtijnen gedaen hebben 1 Sam. 13: 19. Of anders kan de uitdrukking, *Werd 'er ook een ſchild gezien?* te kennen geven, dat de Israëliten hunne wapenen niet vertoonden, gaende de ſlaevachtige angstvalligheid zoo ver, dat elk de wapenen, van welke hy voorzien was, zorgvuldig verbergde, om allen argwaen van tegenſtand voor te komen.

9. Mijn herte is tot de Wetgevers van Iſraël, byzonderst tot de opperhoofden van die ſtammen, welke ik in het vervolg zal opnoemen; die acht ik zeer hoog, onder de aenzienlykſten des volks, die ſich gewillig aengebo-

den hebben onder den volcke; die uit eigene beweging, met vertrouwen op den Godlyken byſtand, goed en leven gewaegd hebben, ter verkrijging van deze zoo roemruchtige overwinning, welke God ons, door die werktuigen van zijne macht en gunst, zoo genadig geſchonken heeft! Gy dan, Vorsten van Ephraim en Benjamin! Gy, Vorsten van Iſſaſchar, Naphtali en Zebulon! looft den HEERE!

10. Ja Loovt den HEERE, Gy die op witte eſelinnen rijdet, gy die aen 't gerichte ſittet, gy Hoofden en Rechters van het volk, die een byzonder aendeel hebt, in de voordeelen dezer Verloſſing, maekt den HEER met my groot, ende gy die over wegh wandelt, gy kooplieden, en gy alle, die, wegens de herſtelde vryheid, de openbare wegen, ter verrichting van uwe zaken, thans weder gebruiken kunt; erkent toch de grootheid der Godlyke gunsten, daer nu de vrees voor roov en moord is weggenomen; overdenkt, zoo dikwijls gy heen en weder reist, deze teekenen der Godlyke goedheid, en ſpreeckt 'er van met elkander.

Die op witte Ezelinnen rijden, is eene afteekening van de voornaemſten des lands. In het Joodſche land waren de paerden zoo zeer niet in gebruik, als wel de *ezels*. *Witte ezels* waren zeldzamer, en werden alleen gebruikt, door lieden van het grootſte vermogen, en van den eersten rang.

11. Gy landlieden, die, eenen geruimen tijd, van wegen het gedruys der boogſchutteren, tuſſchen de plaetſen, daer men, uit koele bronnen, voor het dorstig vee water ſchept, het vermaek niet hebt mogen genieten, uwe kudden te weiden! thans moogt gy weder uwe kudden in veiligheid uitdrijven, en zachtkens leiden aen de waterbeken: ſpreeckt nu aldaer, onder het drenken van uw vee, t'ſamen van de gerechtigheden des HEEREN, van de gerechtigheden [*beweſen*] aen ſijne dorpen in Iſraël: daer de rust op het land, door Zijne goedertierenheid, wederom herſteld is. — Gy ſtedelingen vermeld des HEEREN lov, nu krijgt gy weder ruimte in uwe ſteden! doe het land door moord en roveryen beroovd werd,

gingh

gingh des HEEREN volck af tot de poorten, tot de gesterkte steden, om by u veiligheid te zoeken.

12. Waeckt op, waeckt op, Debora, zoo wekt de Dichteres zich zelven op tot 's HEEREN lov; waeckt op, waeckt op, spreeckt een liedt, verhev des HEEREN machtige daden, door verhevene lovzangen: maeckt u op, Barak, door wiens hand de HEER ons de verlossing geschonken heeft, ende leydt uwe gevangene gevangen, gy sone Abinoams.

Kap. 4: 15. word ons verhaeld, dat 'er, van het leger der Canaaniten, niet één overbleev. Derhalven kon Barak, in een eigenlyken zin, geene gevangenen leiden. Men moet deze uitdrukking aenmerken, als eene leenspreuk, van Overwinnaers ontleend, die, by het leiden der gevangenen, alle redenen hebben, om zich, als verlossers van het volk, te verblijden. — Of men zou, door de gevangenen, de wijven en kinderen verstaen kunnen, die, by het verslaen der krijgsbenden van Jabin, genomen waren.

13. Doe Sisera, met al zijn heir, verslagen was, deed' Hy, te weten de HEER, den overgeblevenen heerschen over de heerlicke [*onder*] den volcke: Israël mogt, voor eenen tijd, tot het voorwerp der verachting en verguizing van de Canaaniten, geweest zijn, God heeft den geringen, uit het stof, verhoogd, en ons het vermogen gegeven, om onzen voet te zetten op den trotschen nek van die genen, welke over ons heerschten. Deze eer is ook aen my geschonken! de HEERE, schoon ik eene weerlooze vrouw ben, en niet opgevoed tot den krijg, heeft my heldenmoed ingeblazen, en, door zijnen arm ondersteund, heb ik gestreeden tegen de vyanden van mijn volk, thans doet hy my heerschen over de geweldige, en zegevieren over de machtigste heirbenden.

14. Uyt Ephraim was haer wortel tegen Amalek; achter u was Benjamin onder uwe volcken: uyt Machir zijn de Wetgevers afgetogen, ende uyt Zebulon, treckende door den staf des schrijvers.

Deze uitdrukkingen hebben vry wat duisterheid. Het is

ons voorgekomen, dat Debora hier eene optelling wil doen van de ftammen, die zich, in dezen krijg tegen de Canaaniten, van dien plicht gekweeten hadden, welken zy hun land verfchuldigd waren.

Door de fpreekwijs: *uit Ephraim was hare wortel tegen Amalek*, wil zy waerfchijnlyk te kennen geven, dat de eerste bewegingen, om tegen Amalek, den bondgenoot van Jabin, te ftrijden, haren oorfprong hadden, in de ftam van Ephraim. De Amalekiters hadden zich te vooren by de Moabiters gevoegd, tegen Israël Kap. 3: 13. Wy mogen 'er uit befluiten, dat zy, ook in den ftrijd tegen Sifera, in aentocht waren, om zich, als hulpbenden, by Jabins legermacht te voegen; maer dat eenige ftrijdbare mannen uit Ephraim, den Amalekiten, den doortocht verhinderd hebben.

Achter u was Benjamin onder uwe volkeren, dat is, de ftam Benjamin heeft daerop uw voorbeeld gevolgd. — *Uit Machir* dat is uit de ftam Manasfe, die meermalen Machir genaemd werdt (vergel. Num. 32: 39. Jof. 13: 31.) *zijn de Wetgevers afgetogen*, de voornaemfte van de halve ftam Manasfe in Canaan, zijn gewillig opgekomen, om goed en bloed, voor de algemeene veiligheid, te wagen; — *Ende* dit moet ook ter eere van Zebulon gezegd worden; *uit Zebulon* zijn ook verfcheidene vrywilligers, tegen Jabin, ten oorloge opgetogen, zulken zelvs, die *trekkende* waren *door den ftaf des fchrijvers*, die de fchrijvpen behandelden, en zich anders alleen met letteroeffeningen bezig hielden; of die door de fchrijfpen het volk by een trokken.

15. Isfafchar heeft zich ook zeer wel gekweten: Oock waren de Vorften in Iffafchar met Debora, gewillig tot den ftrijd, ende [*gelijck*] Iffafchar, alfoo was Barak, op fijne voeten wert hy gefonden in het dal: niet tegenftaende Sifera, met yzeren wagenen, tegen Israël aentrok, waren die van Isfafchar voor dezelve zoo min bevreesd, als de heldhaftige Barak; fchoon zy flechts voetvolk waren, trokken zy tegen Siferaes wagenen in, om die te beftrijden, in het dal, zijnde zekerlyk de gevaerlykfte plaets; daer de krijgswagenen, met yzeren feisfens voorzien, de grootfte verwoestingen konden aenrichten.

Maer de ftam Ruben heeft geen deel in de eer der gemel-

de

de ſtammen; in Rubens gedeelten waren de inbeeldingen des herten groot; men was het, in de ſtam van Ruben, niet eens ten aenzien van den oorlog, in welken Debora tegen Jabin wilde optrekken. Sommigen waren 'er voor, anderen en ver weg de meesten waren 'er tegen, oordeelende het best ſtil te zijn, en hunne rijkdommen in gemak te genieten, zonder dezelve aen een onzeker gevecht te wagen, daer deze ſtam, als buiten Canaan gelegen, weinig nadeel van Jabin leed. Door deze verkeerde inbeeldingen, werd Ruben te rug gehouden, om eensgezind, met de andere ſtammen, te velde te trekken.

16. Waerom bleeft gy Ruben ſitten tuſſchen de rijgen uwer ſtallingen, te hooren de bleetingen der kudden? waerom hebt gy mijne onderneming niet begunstigd? gy hebt betoond meer zorg voor uw vee te hebben, dan voor den welvaert van uwe broederen, meer belang te ſtellen in uw eigen gemak, dan in de vryheid van het ganſche volk; ja toch, de gedeelten van Ruben hadden groote onderſoeckingen des herten. Ruben heeft wel veel voorgegeven, dan met dit alles bleev hy op zijn gemak by zijn vee zitten, en bekommerde zich niet over zijne onderdrukte broederen.

17. Zoo ging het ook met Gilead, met de overige anderhalve ſtammen, die hun ervdeel aen de Oostzijde der Jordaen gekregen hebben, in 't land Gilead, Joſ. 13: 25 en 31. gelijk Ruben te huis bleef, zoo bleeven, om dezelfde reden, de overigen ook aen gene zijde der Jordane; ende zoo gedroeg zich Dan ook, die aen de zeekust woont, waerom onthieldt hy ſich in ſchepen? hy wilde liever zijn vermogen, door de ſcheepvaert, uitbreiden, dan zijne broederen helpen, die hunne vryheid en veiligheid zogten te herſtellen. Dan werd door Aſer gevolgd, deze ſtam ſat aen de zeehaven, ende bleef ook daer gerust zitten, onaengezien alle de uitnodigingen der andere ſtammen, om de dwinglandy te doen eindigen, verſchuilende zich in ſijne geſcheurde plaetſen, in de inhammen der zee, en in zijne havens, om op de ſchepen te pasſen.

18. Maer geheel anders handelden de ſtammen Zebulon en Naphtali: Zebulon is een ſtout en edelmoedig volk, 't is een volck, [*dat*] ſijne ziele verſmaedt heeft

ter doot; zy waren gereed, goed en bloed, voor de vryheid; op te zetten, insgelijcks die van Naphtali, die zich op de hoogten des velts, op Thabor, onder het aenvoeren van Barak, in slagorde schaerden, met een heldhaftig voornemen, om te sterven of te overwinnen.

19. De Koningen quamen, sy streden! verscheidene kleine Vorsten, ook uit die Canaaniten die ten Westen van Canaan woonden, (vergelijk de aenteekening op Kap. 4: 2.) die evenwel bondgenooten en afhangelingen van Jabin waren, hadden zich by de krijgsmacht van dien Geweldenaer gevoegd: doe het teeken tot den aenval gegeven was, streden de Koningen van Canaan tot Thaanach, aen de wateren van Megiddo: twee steden, in het ervdeel van Issaschar, toebehoorende aen Manasse, niet ver van den berg Thabor en van de beeke Kison. Zy vonden zich, in hunne verwachting, te leur gesteld, sy en brachten geen gewin des silvers daer van, zy hadden gehoopt zich, met eenen aenmerkelyken buit, te verrijken, dan dit voornemen heeft de HEER verydeld.

20. Van den hemel streden sy: de sterren uyt hare loopplaetsen, streden tegen Sisera.

Vergelijk onze aenteekening by Kap. 4: 15.

21. Het verbazend onweder, het welk de HEER verwekte, ging met zulke vreesselyke stortregens gepaerd, dat de beek Kison, anders een zeer klein riviertje, dermate buiten hare oevers opzwol, dat vele Canaaniten in dezelve verdronken, en door den geweldigen stroom wierden wechgesleept: want de beke Kison wenteldese wech, de beke Kedumim, de Oosterbeek, naer den eenen kant, de wester beke Kison naer de andere zijde: vertreedt, o mijne ziele, de stercke.

In deze cierlyke spraekwending spreekt Debora tot zich zelven, om haer en Israëls geluk te roemen, dat zy, op zulk eene zonderlinge wijs, door 's HEEREN Alvermogen, waren in staet gesteld, om den sterken en trotschen vyand geheel aftemaken.

22. Doe het ontzachlyk onweder schrik en verwarring bracht in het leger van Sisera, toen werden de peertshoeven verplettert: van het rennen, het rennen

sij-

ſijner machtigen. De hoeven der paerden werden, door den ſterken galop, op de ſteenachtige gronden, verpletterd, toen de Ruiters der Canaaniten in alleryl zochten wech te vlieden.

23. Zoo zegepraelde Israël, ſchoon van velen hunner broederen verlaten; daer de HEER zelvs, met en voor hun, ſtreed tegen Siſera. Hoe beſchaemd moeten dan die ſtammen worden, die geweigerd hebben, met ons op te trekken! Ja billijk wierd hy vervloekt, die, door het volk des HEEREN om hulp verzocht, dezelve, op eene verſmadende wijs, geweigerd heeft, gelijk Meroz gedaen heeft! Vloeckt dan Meroz! van dit Meroz ſeyt de Engel des HEEREN, vloeckt hare inwoonders geduеriglick: om dat ſy niet gekomen en zijn tot de hulpe des HEEREN, tot de hulpe van het volk des HEEREN, met de helden: het is geene vloekſpraek, welke alleen haren oorſprong heeft in mijne gramſchap, maer eene rechtvaerdige bedreiging van den HEER zelven.

Onder den naem van *Meroz* verſtaen ſommigen de ſtammen Simeon en Gad, gelijk wy Kap. 4: 9. hebben opgemerkt. Dan wy houden het liever daervoor, dat *Meroz* de benaming zy, van eene toen zeer bekende en aenzienlyke Stad; dat zy gelegen ware, in de nabuurſchap van den berg Thabor; dat zy, door Barak, verzocht zy, om hem te helpen, in den ſtrijd tegen Siſera; dat zy dit verzoek van de hand gewezen hebbe, uit minachting voor den naem des HEEREN; dat Debora uit dien hoofde, op aendrijven van den Godlyken Geest, eenen vloek over haer hebbe uitgeſproken. Misſchien is die vloekſpraek daerin vervuld, dat de gedachtenis van deze Stad daerna geheel is opgehouden. Immers in het vervolg vinden wy nergens weder eenige melding van dit Meroz.

24. Geſegent daerentegen zy boven de wijven, Jaël, Hebers des Keniters huyſvrouwe: geſegent zyſe boven de wijven in de tente; omdat zy, ſchoon ſlechts een bywoonſter in Israël, door het ombrengen van Siſera, in hare tente, zulken treffelyken dienst aen ons volk bewezen heeft.

25. Water eyſchte hy, namelyk Siſera, toen hy, door het vluchten voor Barak afgemat, den wijk naer Jaëls

tent genomen had, maer melck gaf ſy: in eene heeren ſchale bracht ſy hem boter; zy gav hem de beste room, in het beste drinkvat, het welk zy in hare tent had, om hem, overeenkomſtig zijnen rang, te bedienen; op zulk een wijze betoonde zy hem hare vriendelykheid.

26. Gezegend zy de kloekmoedigheid dezer vriendelyke Vrouwe, zoo drae zy door eene Godlyke aenſpraek vermaend was om den vyandelyken Veldheer om te brengen! Hare tedere hant ſloegh ſy toen zonder aerſelen aen den nagel der tente, ende hare vrouwelyke rechterhant aen den hamer der ſterke arbeytslieden, ende ſy klopte Siſera, ſy ſtreeck ſijn hooft af, zy verpletterde 't zelve met den hamer (vergel. Kap. 4: 21.) als ſy ſijnen ſlaep hadde doornagelt ende doorgedrongen.

27. Tuſſchen hare voeten kromde hy ſich, viel henen, lagh daer neder: tuſſchen hare voeten kromde hy ſich, hy viel, alwaer hy ſich kromde, daer lagh hy heel geſchendt.

Welk eene dichtkundige beſchrijving geevt Debora, omtrent het omkomen van Siſera, om daerdoor den ſmadelyken uitgang aftebeelden van dien trotſchen Veldheer, die, niet aen de ſpitſe van het leger, geſneuveld was, maer vluchtende, aen de voeten van eene vrouw, door eene ſchandelyke wonde, zijn leven verloor.

Hierop laet de Dichteres eene keurige teekening volgen, nopens de verydelde verwachting der hooghartige moeder van Siſera, die, in de plaets van haren zoon, in zegeſtatie, en beladen met eenen rijken buit, te ontvangen, verwittigd werd; dat dit zoogenaemd onverwinbaer Legerhoofd, door de hand van eene vrouw, aen den grond was vastgeſpijkerd.

28. De moeder van Siſera keeck uyt door de venſter, om den zegepralenden held op te wachten, dan zy werd bedrogen, ende in hare verwachting te leur geſteld, daerom ſchreeuwde zy door de tralien van haer venſter, en hiev bittere klachten aen, uit vrees, dat hem eenig onheil mogt bejegend zijn, zeggende: Waerom vertreckt en toevt ſijn zegewagen te komen? waerom blijven

de

de gangen ſijner krijgswagenen achter? wat mag de reden zijn van dit ſmertend vertoeven. Ik vrees.

29. Dan de wijſte harer ſtaetvrouwen antwoordden, om haer gerust te ſtellen, oock beantwoordde ſy hare redenen aen haer ſelve: zy loste de bedenkingen van haer angstvallig gemoed, met deze woorden, op:

30. Souden ſy dan den buyt niet vinden? Waer maek ik my angstig over. Siſera is immers niet geſneuveld. Wat zoude hem een hand vol Israëllers kunnen doen? Hy en zijne dappere ſpitsbroeders zullen den tijd beſteden, met den buit na te zoeken [*ende*] denzelven te deylen. Zy zullen zich bezig houden, met, uit de geroovde maegden der Israëliten, een liefken, [*ofte*] twee liefkens, voor yegelicken manne afte zonderen. Mogelyk toeven zy, omdat men voor Siſera eenen buyt uitzoekt van verſcheydene verwen, eenen buyt van verſcheydene verwen, geſtickt: van verſcheyden verwe aen beyde zijden geſtickt, voor de buythalſen? eigelyk *voor de halſen van den buit*, dat is voor het opperhoofd van den buit, of voor de voornaemſte van het leger, aen wien de beste buit toekomt. — Vrolyke verwachting! trotſche Vrouw! in zulk een inbeelding keekt gy uit, toen u de bode naderde met deze ſchandelyke tijding! Hoe werd uw trots vernederd! Zoo worde elk vernederd die Israël verdrukt, die Israëls God veracht.

31. Alſoo moeten omkomen alle uwe vyanden, o HEERE, die uwen heiligen naem ſmaedheid aendoen, die Hem daerentegen lief hebben, [*moeten zijn*] als wanneer de ſonne opgaet in hare kracht; hun geluk en vermogen moet, op zulk eene wijs, van tijd tot tijd, toenemen, dat dezelve ten hoogſten toppunte klimmen.

Ende het lant was ſtil, veertigh jaer, dat is tot op het veertigſte jaer, nadat Israël gered was, uit de verdrukking der Moabiten, door den Richter Ehud. De 20 jaren toch der verdrukking door Jabin, zijn, onder de gemelde 40 jaren, mede begreepen.

HET VI. KAPITTEL.

Het Richterſchap van GIDEON. — *Wy vinden hier zijne roeping vs. 1-24. en het begin van zijne groote daden, het uitroejen van de afgodery vs. 25-32. het verlosſen van Israël uit het geweld der Medianiten vs. 33-40.*

1. ZOolang Debora en Barak leevden, ging het Israël wel, daer zy het volk van de afgodery afhielden, en aenſpoorden, om Jehovah, den God van hunne Vaderen, alleen te dienen: Maer zoodrae waren deze Godvruchtige perſonen niet geſtorven, of de kinderen Iſraëls vervielen al wederom tot hunne voorige dwaesheid, waerover zy reeds een en andermael zoo zwaer geſtraft waren; zy bogen zich al wederom, voor de afgoden der volkeren, welke rondsom hen waren, en deden dat quaet was in de oogen des HEEREN: ſo gaffe de HEERE in de hant der Midianiten, ſeven jaren. Deze Midianiten, nabuuren der Moabiten, en van tijd tot tijd weder tot eene talrijke Natie aengegroeid, uit de overgebleevenen, die de ſlagting ontkomen waren, welke de Israëliten, eenige jaren geleden; onder hen hadden aengericht; deze Midianiten waren een woest volk, het welk van roov en vrybuiten leevde. Aen de roov en ſtroopzucht dezer woeste volkeren gav de HEER Israël over, zeven jaren lang; zoodanig, dat zy wel niet, aen den Midianiten, als hunnen overwinnaren, onderworpen en tolplechtig waren, maer geduurig blootgeſteld aen hunne invallen, waerdoor Israël telkens eene merkelyke ſchade werd toegebracht, en het land allengskens verarmde.

2. Deze invallen namen, van tijd tot tijd, al meer en meer toe: Als nu der Midianiten hant ſterck wert over Iſraël, en zy hunne ſtroperyen niet langer beletten

kon-

konden, maeckten ſich de kinderen Iſraëls, van wegen de Midianiten, de holen, die in de bergen zijn, ende de ſpeloncken, welke men in het veld of in de valleijen vond, tot ſchuilplaetſen, ter verberging van hunne goederen en levensbehoevten, ende werden zelvs op het laetst genoodzaekt, het openveld te verlaten, en den wijk te nemen naer de veſtingen, omdat zy zich op het platte land niet veilig achtten.

3. Want het geſchiedde, als Iſraël gezaeyt hadde, ſo quamen de Midianiten op, ende de Amalekiten, ende die van 't ooſten quamen oock op tegen hem: want de Midianiten hadden de Amalekiten opgemaekt, als mede ſommige Oosterſche volkeren van Arabien, dat deze, nevens hun, den Israëliten alle mogelyk nadeel toebrachten, in het verwoesten en plunderen van hunne zaeilanden.

4. Ende ſy legerden ſich tegens hen, ende verdorven de opkomſte des lants, van het Oosten van waer zy inkwamen, tot zelvs aen de Wester grensſcheiding, daer gy komt te Gaza, eene Stad aen de Westzijde van Canaan gelegen: ende ſy en lieten, door het vernielen en rooven van het gewas, geenen leeftocht overigh in Iſraël, ook roovden zy het vee, zoodat zy niets overlieten, noch kleyn vee, noch oſſe, noch eſel.

5. Want ſy quamen op met haer vee, ende ſloegen hare tenten op den Israëlitiſchen bodem, zonder dat men in ſtaet ware hen te verdrijven: want zy waren zeer talrijk; ſy quamen gelijck de ſprinckhanen in menigte, dat men hen ende hare kemelen niet tellen en konde: ende ſy quamen in 't lant, om dat te verderven.

6. Alſo wert Iſraël ſeer verarmt, van wegen de Midianiten en hunne plunder en roovzucht: Doe dan de nood der Israëliten zoo hoog geklommen was, dat zy nergens uitkomst zagen dan by den HEER, die hen, in geval van oprechte bekeering, zoo menigmael geholpen had, riepen de kinderen Iſraëls tot den HEERE, die zich

ook wel haest genegen toonde, om hen te verlossen, evenwel niet voor dat hy hen scherpelyk deed bestraffen, wegens de afwijking van zijne geboden.

Men merke hier wederom op de onderscheidene trappen der verdrukking, welke de Israëliten ondergaen hebben, nae evenredigheid van hunne ontrouw jegens den HEER, welke van tijd tot tijd al grooter werd. Eerst waren zy cynsbaer aen eenen uitheemschen Vorst, die over de Jordaen woonde. Wijders werden zy verdrukt, door de Moabiten, die hunne nabuuren waren. Vervolgens werden zy, door Jabin overheerscht, eenen Vorst, die nog in Canaan was overgebleeven. Thans werden zy, in hun eigen land, door een vreemd volk, beroovd en mishandeld.

7. Ende het geschiedde, als de kinderen Israëls tot den HEERE riepen ter oorsake van de Midianiten;

8. So sandt de HEERE eenen man die een Propheet was, tot de kinderen Israëls. Hoewel wy niet bepalen kunnen, wie deze Propheet geweest zy, is het evenwel meer dan waerschijnlyk, dat hy een mensch geweest zy, op eene buitengewoone wijs van God gezonden, die van den Engel vs. 11. wel moet onderscheiden worden. Het was toch, in dien tijd, niet ongewoon, dat God dezen of genen, door zijnen Geest, in Israël opwekte; om het volk, uit zijnen naem, tot boete en bekeering aen te manen, waer van Debora onder anderen ten voorbeelde verstrekt. Die Propheet nam mogelyk de gelegenheid van eenen feesttijd waer, om zijne Godlyke boodschap, aen het zaem vergaderd Israël, bekend te maken, of anders heeft hy zich tot de vergadering van Israëls Oudsten vervoegd, en seyde tot hen; Alsoo seyt de HEERE de Godt Israëls: Ick heb u uyt Egypten doen opkomen, ende u uyt den dienst-huyse uytgevoert.

9. Ende ick heb u verlost van de hant der Egyptenaren, ende van de hant aller, die u druckten: ende ick hebse voor uw aengesichte uytgedreven, ende u haer lant gegeven.

10. En-

10. Ende ick feyde tot ulieden; Ick ben de HEERE uwe Godt, En (*a*) vreeft de goden der Amoriten niet, in welcker lant gy woont: zy zijn immers flechts nietige afgoden, die u noch goed noch kwaed kunnen toebrengen, des hebt gy van dezelve niets te vreezen: maer gy en zijt mijner ftemme niet gehoorfaem geweeft.

Dit was de hoofdfom der redenen, welke de Propheet, uit Gods naem en van zijnent wege, tot de vergadering van Israël, gefproken heeft, om hun onder het oog te brengen, wat de oorzaek van hunne rampen ware. Hy liet het voorts aen hunne eigene overdenking over, wat hun te doen ftond, om uit deze verdrukking verlost te worden. — Het fchijnt, dat deze redevoering van den Propheet een goed gevolg gehad hebbe, en dat Israël hunne wegen begonden te verbeteren.

11. Althans Doe, of immers niet lang daerna, quam een Engel des HEEREN, om eenen Verlosfer voor Israël aen te ftellen. Het was een ongefchapen Engel, de tweede perfoon in de aenbiddelyke Drie-eenheid. Dezelve, die aen Jofua, in de nabuurfchap van Jericho, verfcheenen was. Immers hy eigent zich den Godlyken naem van Jehovah toe vs. 14, 16; ende deze Godlyke perfoon fettede fich onder de fchaduw eener aenzienlyke eycke, die te Ophra is, zijnde eene Stad, in de Stamme Manasfe, bewesten de Jordaen Jof. 18: 23, welcke eike aen Joas, den Abi-Ezriter, (verg. Jof. 17: 2.) toequam: ende fijn foon Gideon dorfchede tarwe by de wijn-perffe, om [*die*] te vluchten, dat is te verbergen, voor het aengefichte der Midianiten.

Gideon had de plaets, daer de wijnpers ftond, verkozen, om het koorn te dorfchen, uit vrees, dat de Midianiten hem zouden ontdekt en beroovd hebben, zoo hy dit werk op den gewoonen dorschvloer verricht had. Hier had hy de noodige werktuigen niet by de hand, en hy zal flechts met eenen ftok gedorscht hebben, zonder osfen of dorschwagen, opdat zijn werk des te meer geheim zou blijven.

(*a*) 2 Kon. 17: 35, 38.

12. Doe hy in dit dorsschen yverig bezig was, verscheen hem de Engel des HEEREN, ende seyde tot hem; De HEERE is met u, gy strijtbare helt.

Zoo sprak de Engel tot Gideon, om hem aenleiding te geven tot het volgende gesprek, wanneer de verordende Verlosser van Israël zal ontwaer worden, dat de verheven persoon, die tot hem sprak, de HEER zelvs ware. In den eersten opslag schijnt Gideon den Engel slechts, voor eenen mensch, voor eenen vreemden reiziger, te hebben aengezien, die zich, in het bosch, ter ruste had gezet.

13. Maer Gideon seyde tot hem; Och mijn waerde heer; hoe kunt gy zeggen, dat de HEER, de God van Israël, met my is? het schijnt, dat gy een vreemdeling zijt, en geene kennis hebt van de verdrukking onzes volks. Deze ongewoone dorschvloer, op welken gy my ontmoet, is een zichtbaer teeken, dat wy in eene geduurige vrees leven voor de plonderzucht der roovgierige Midianiten, die onze inkoomsten van het veld allerwegen vernielen. Nergens kunnen wy rust of veiligheid vinden; so de HEERE met ons is, waerom is ons dan dit alles wedervaren? ende het is reeds zeven jaren, dat wy in dezen kommerlyken staet zuchten, zonder dat wy nog eenig het minste teeken gezien hebben, dat de HEER ons wil verlossen. Waer zijn alle sijne wonderen, die onse vaders ons vertelt hebben, seggende; Heeft ons de HEERE niet uyt Egypten opgevoert? wy hebben 'er, in de laetste tijden, geene de minste blijken van mogen zien. De HEER heeft meermalen onze Vaderen gered, doch nu heeft ons de HEERE verlaten, ende heeft ons in der Midianiten hant gegeven, om ons geheel te verderven.

14. Doe Gideon deze wanhoopige woorden gesproken had, keerde sich de HEERE tot hem; de Godlyke persoon, die in eene menschelyke gedaente verscheenen was, stond op, en kwam nader tot Gideon, ende seyde; op eenen toon, die een Godlyk gezach ademde, (*b*) Gaet he-

(*b*) 1 Sam. 12: 11. Hebr. 11: 32.

henen in dese uwe kracht, hoe onbekwaem gy u zelven ook moogt achten, om Israël te verlossen, gae heen, om tegen de Midianiten te strijden, ende gy sult, niet min dan Mose en Josua, ondervinden, dat gy zijt aengesteld, om Israël uyt der Midianiten hant te verlossen: En zoudt gy hier aen twijffelen? heb ick u niet gesonden? zeker ik, die Jehovah zelvs ben, heb u gezonden, en ik ben thans verscheenen, om u tot Israëls uitredder aen te stellen.

15. Doch het gong Gideon, even als het wel eer Mose gong, toen de HEER hem in den brandenden braembosch verscheen. Hy durvde niet gelooven, dat hy verwaerdigd zoude worden, om Israëls zulk eene groote Verlossing te weeg te brengen, wegens mistrouwen van zich zelven, en de middelen, welke hy by de hand zou nemen, om zulk een groot werk uit te voeren; Ende hy seyde daerom tot hem; Och, mijn Heer, van mijne zijde zou ik wel alles willen wagen, om Israël te redden, ik wil den my opgedragen post gaern op my nemen, dan waer mede sal ick Israël verlossen? zo ik zal optrekken in mijne kracht, of met die manschap, over welke ik eenig bewind heb, Siet, zo ik in mijne Stam al een hoofd mogt worden over duizend, deze mijn duysent is dan nog het armste en van het geringste vermogen in Manasse, niets minder dan bestand, om zulken machtigen vyand het hoofd te bieden, ende daerenboven ick ben de kleynste of jongste in mijns vaders huys, en derhalven het minst van alle mijne broeders geschikt, tot zulk eene groote onderneming.

16. Ende de HEERE, altoos langmoedig en meegaende, met zijne zwakke en ongeloovige schepselen, antwoordde Gideon niet op eene strenge wijs, om hem zijn ongeloov en wantrouwen te verwijten, maer seyde tot hem, op eene bemoedigende wijs; Om dat ick, de HEER, voor wien niets te wonderlyk is, met u sal zijn, so sult gy de Midianiten slaen, als eenen eenigen man, als of gy niet meer dan eenen eenigen man tegen u had.

17. Op dit woord begon Gideon eerst op de gedachten te komen, dat hy, die met hem sprak, welligt een Godlyk

persoon wezen mogt, die hem riep, om Israël te verlossen, dan, met dit alles, bleeven 'er by hem nog eenige twijffelingen over, welke hy gaern wechgenomen had, om volkomen verzekerd te zijn, dat zijne aenstelling waerlyk eene Godlyke aenstelling ware; Ende hy, hier van de proev willende nemen, seyde tot hem die met hem sprak: Indien ick nu genade gevonden hebbe in uwe oogen, indien het waer is, dat ik door u, als door de verschijning van God zelven, zoo hooglyk begunstigd wordt, terwijl ik u uiterlyk niet van een bloot mensch kan onderscheiden, so doet my een teecken, opdat ik volkomen verzekerd zy, dat gy 't zijt, Jehovah zelvs, die met my spreeckt.

18. En wijckt doch niet van hier, tot dat ick tot u kome, ende mijn geschenck uytbrenge, ende u voorsette: ende hy seyde; Ick sal blijven, tot dat gy wederkomet.

19. Ende Gideon gingh in, ende bereydde een geytênbockſken, ende ongesuerde [*koecken*] van een Epha meels; het vleesch leyde hy in eenen korf, ende het sop dede hy in eenen pot: ende hy bracht 'et tot hem uyt, tot onder de eycke, ende settede 't naeder.

Hier doet zich eene zeer schijnbare bedenking op, by welke wy een weinig moeten stilstaen.

Men zou kunnen vragen, waerom gong Gideon, eer hy het begeerde teeken ontvong, henen, om spijs gereed te maken? — Het is toch meer dan waerschijnlyk, dat Gideon reeds, uit de aenspraek van dien persoon, het gegrond vermoeden kreeg, dat dezelve een Godlyk persoon ware; waertoe zou dan het bereiden van spijzen dienen? hoe onvoegzaem is het, iemand, dien men voor een Godlyk persoon aenziet, op aerdsche spijs te willen vergasten.

Het komt ons zoo voor, dat Gideon deze spijzen gong bereiden, om dezelve den onbekenden persoon, welken hy vermoedde God zelvs te zijn, als een zeker spijsoffer voor te zetten; in vertrouwen, dat deze, zo hy waerlyk God was, het

het zelve op eene zonderlinge wijs zoude aennemen, of wel door een buitengewoon vuur, verteeren, om, langs dezen weg, des te meer verzekerd te worden, dat hy met den HEER zelven gesproken had. — Gideon, het is waer, was geen Priester; dan dit was Manoach ook niet, en evenwel stelt de persoon, die hem verscheen Kap. 13: 16, het als geoorloovd, dat Manoach, als een byzonder persoon, den HEERE een brandoffer offerde.

Abraham heeft ook aen Engelen, onder welke mede een Godlyk persoon was, spijzen voorgezet Gen. 18. Dan dit was een gansch ander geval. De Aertsvader had in het geheel geen vermoeden van eene Godlyke verschijning.

20. Doch nadat Gideon zijne spijzen onder den gemelden eikenboom had nedergezet, wilde de Engel Godts, dat hy dezelve elders verplaetste, en seyde tot hem; Neemt het vleesch, ende de ongesuerde [*koecken*], ende legtse op dien rotzsteen, ende giet het sop uyt: ende hy dede alsoo.

21. Ende de Engel des HEEREN, terwijl Gideon, met eene eerbiedige houding, het teeken verwachtte, het welk hy begeerd had, stack toen het uyterste van den staf uyt, die in sijne hant was, naedien hy de gedaente van eenen reiziger had aengenomen, ende roerde het vleesch, ende de ongesuerde [*koecken*] aen; doe gingh'er, op eene wonderdadige wijs, vyer op uyt de rotze ende verteerde het vleesch, ende de ongeseurde [*koecken*]; om Gideon in het geloov te versterken, dat de HEER zelvs tot hem sprak, en dat hy, in de mogendheden des HEEREN, de Midianiten verteeren zoude, schoon hy daertoe, uit zich zelven, zoo min geschikt mogt zijn, als een rotssteen, om vleesch aen te steeken en te verteeren; ende de Engel des HEEREN bequam of verdween, opdat zelvde oogenblik, onmiddelyk uyt sijne oogen.

22. Doe sagh Gideon en bemerkte, uit dat wonderdadig teeken, allerduidelykst, dat het een Engel des HEEREN, ja de Heer zelvs was geweest, die tot hem gesproken had. Dit stelde hem, voor eenige oogenblikken,

wel gerust, dan wel haest bekroop hem de vrees der Godvruchtigen van dien tijd, dat iemand in het kort ſterven moest, die, met eene zichtbare verſchijning van God zelven, was verwaerdigd geweest, vermoedelyk door eene verkeerde toepasſing van het gene de HEER eens aen Moſe antwoordde Exod. 33: 20, ende Gideon ſeyde, uit het gemelde beginſel; Ach, Heere HEERE, wat zal my nu het teeken van uwe verſchijning baten kunnen, daer ik eerlang ſterven moet, daerom om dat ick eenen Engel des HEEREN geſien hebbe van aengeſichte tot aengeſichte.

23. Doch de HEERE, die, ſchoon zich niet zichtbaer meer aen Gideon vertoonende, hem evenwel op eene byzondere wijs na by bleev, ſeyde tot hem, met eene hoorbare ſtem; Vrede zy u, zijt wel gemoed, vreeſt niet, gy en ſult niet ſterven.

24. Doe bouwede Gideon aldaer, op den top van den gemelden rotsſteen, den HEERE eenen altaer, tot een gedenkteeken van deze verſchijning, en van de gunstige toezegging, welke hem op die plaets gedaen was, ende noemde hem, *Jehova Schalom*, De HEERE is vrede: hy is nogh tot op deſen dagh, dat dit boek geſchreeven is, in Ophra der Abi-Ezriten.

25. Zoodra de HEER nu dezen Gideon, tot eenen Verlosſer van Israël, had aengeſteld, wilde hy, dat hy eenen aenvang van zijnen post maekte, met de hervorming van het volk. Ende het geſchiedde daerom in die ſelve nacht, dat de HEERE hem verſcheen, waerſchijnlyk in den droom, om hem, aengaende die wichtige zaek, te onderrichten; in dezen droom was het, dat de HEER tot hem ſeyde; Neemt eenen varre van den osſen, die uwes vaders zijn, te weten, den tweeden varre, van ſeven jaren: zondert dien af tot een brand-offer, ende breeckt af den altaer des Baals, die uwes vaders is, die uw Vader Joas, op zijnen eigen grond, ter eere van den Afgod, geſticht heeft, en werwaerds de inwooners van Ophra gewoon zijn ten offer te gaen; ende houwt af den boſch, en werpt het beeld van den Afgod neder, die daer by is. Ontzie in dit geval het gezach van uwen Vader

der niet; naedien ik wil, dat gy, door my te gehoorzamen, een teeken zult geven, dat gy geen deel hebt aen de afgodery van uwen Vader, die, met alle de Israëliten, zullen zy verlost worden, afſtand doen moet van den Baals-dienst.

Joas, de Vader van Gideon, was een aenzienlyk en vermogend man. Maer hy was een afgodendienaer. Hy had een Afgodsbeeld, op zijn eigen erv, opgericht, en een bosch rondſom geplant, en eenen altaer geſticht. Dit alles was eigenlyk geſchikt geweest, tot zijnen eigenen huisdienst. Dan binnen korten was het eene openbare plaets geworden van afgodsdienst, voor alle de inwooneren van Ophra.

Gideon evenwel ſchijnt niet veel belang geſteld te hebben, in dezen afgodsdienst, en meerder overhelling gehad te hebben, tot den dienst van Jehovah, dan zijne huis en Stadgenooten. Dit mag men, uit zijne zamenſpraek met den Engel, beſluiten, byzonder uit vs. 13.

Het ſchijnt, dat Joas thans ſommige varren had opgeſtald, om die, tegen eenen zekeren Feesttijd, wel te mesten, tot een aenzienlyk offer voor zijnen Afgod. Onder alle deze varren was 'er één *van zeven jaren*, die de *tweede* aen Baal zoude geofferd worden. Dezen var moest Gideon *nemen*, en tot een brand-offer voor den HEER afzonderen; daer hy, van weegen zijnen ouderdom, zeer geſchikt was, om te beteekenen, hoe de zevenjarige verdrukking, door de hand der Midianiten, eerlang een einde ſtond te nemen.

26. Ende, zoo vervolgde de HEER, in den droom, tot Gideon te ſpreken, als gy den Altaer van Baal zult afgebroken hebben, bouwt dan den HEERE, uwen Godt, eenen altaer, op de hoogte deſer ſterckte, op den top van den rotsſteen, alwaer ik uwe ſpijzen, door wonderdadig vuur, verteerd heb; ſtel daer dien altaer in eene bequame plaetſe: ende neemt den tweeden varre, ende offert my dezelve tot een brand-offer met het hout der hage, die gy ſult hebben afgehouwen.

Het bouwen dezes altaers is reeds vs. 24. voor uit verhaeld; hier blijkt nader, dat Gideon zulks op Godlyken last deed; en ſchoon hy geen Priester was, werd hy daertoe, in dit buitengewoone geval, door den HEER zelven aengeſteld. — Dit

offer moest dienen, deels om Gods gunst voor Israël te verwerven, deels om aen het zelve een voorbeeld te geven, dat aen Jehovah, en niet aen Baal, moest geofferd worden.

27. Doe Gideon van zijnen slaep was opgestaen, nam of koos Gideon tien mannen uyt sijne knechten, die hy van zijn voornemen te vooren verwittigd had, en die welligt met hem de minste neiging voor Baal getoond hadden; opdat zy hem, in de uitvoering van het zelve, zouden helpen, ende hy dede gelijck als de HEERE tot hem gesproken hadde: doch het dacht hem evenwel het voorzichtigst te zijn, den Godlyken last, niet des daegs, maer des nachts te volbrengen, vreezende, dat zijn Vader zich anders, met de afgodische inwooneren van zijne Stad, tegen zijn ontwerp, met geweld, verzetten zouden, het geschiedde daerom dewijle hy sijns vaders huys, ende de mannen van die stadt vreesde, van het te doen by dage, dat hy 't dede by nachte, zoo als hy dan ook, in den volgenden nacht, het Godlyk bevel ter uitvoer bracht, zonder dat het iemand was gewaer geworden.

28. Als nu de mannen van die stadt des morgens vroegh opstonden, en kwamen, om den Baal aen te bidden; siet so was des Baals altaer omgeworpen, ende de hage, die daer by was, afgehouwen: ende die tweede varre, die tot het byzonder offer voor Baal bewaerd werd, was op den nieuws gebouwden altaer geoffert.

29. So drae zy dit gezien hadden, seyden sy, in de uiterste ontsteltenis over deze gewaende heiligschennis, d'een tot den anderen; Wie heeft dit vermetel en grouwzaem stuck gedaen? ende als sy te huis wedergekeerd, ondersochten ende navraegden, wie daer van de dader wezen mogt, zoo viel het vermoeden aenstonds op Gideon, die altijd had doen blijken, dat hy zeer weinig belang stelde in den dienst van Baal; men werd in dit vermoeden nog meer gesterkt, toen men bemerkte, dat de tweede var uit Joas stal vermist werd, en meer dan waerschijnlyk op den nieuw gebouwden altaer geofferd was. Doe men dit alles bedaerdelyk in overweging nam, so seyde men voor vast;

Gi-

Gideon, de soon van Joas, heeft dit stuck gedaen.

30. Deze daed namen zy zoo hoog op, dat zy den uitvoerer des doods waerdig oordeelden; zy liepen daerom eilings naer het huis van Joas, om zijnen zoon ter doodstraf op te eisschen, en doe zy tot hem gekomen waren, seyden de mannen van die stadt tot Joas; Brengt uwen sone uyt, dat hy sterve: om dat hy den altaer des Baals heeft omgeworpen, ende om dat hy de hage, die daer by was, afgehouwen heeft.

31. Joas evenwel had thans geheel andere gedachten, omtrent den afgodsdienst. Toen het vermoeden tot zijne ooren gekomen was, dat Gideon de dader was van het bewuste stuk, en hy zijnen zoon daerover begon te onderhouden, zal dees hem den geheelen toedracht van zaken hebben opengelegd. Hier uit begreep Joas ten eersten, dat de hand des HEEREN, in deze gansche zaek, zichtbaer ware, en dat deze hervorming, aen Israëls aenstaende verlossing, moest dienstbaer wezen. De gansche burgery van Ophra mogt dan wraek schreeuwen, Joas daerentegen bracht der woeste menigte, met alle bedaerdheid, onder het oog, dat Baal, indien hy hunne aenbidding waerdig was, zich zelven wreeken moest, seyde daerom tot alle, die by hem stonden; Sult gy voor den Baal twisten? zult gylieden de zaek voor den zoogenaemden God opnemen? sult gy hem verlossen? en zijne eer ophouden, door iemand, die hem beleedigd heeft, te straffen? Ik beschouw thans Baal, als eenen nietigen afgod, en het uitkomen voor zijne zaek, als eene daed van afgodery, welke des doods waerdig is; daerom zeg ik ulieden: Die voor hem sal twisten, sal nogh desen morgen gedoodt worden: ten minsten zal ik het daer henen wenden, voor zooveel ik, in de Regeering van deze Stad, te zeggen heb; indien hy Baal, een Godt is, die niet ongestraft mach beleedigd worden, hy twiste voor hemselven, laet hy zich zelven wreeken, zo hy 'er het vermogen toe heeft, om dat men sijnen altaer heeft omgeworpen, en zo hy zich zelven niet wreekt, dan zal het een teeken zijn, dat hy een nietig afgod is.

32. Dus onderwierp Joas zijnen zoon Gideon, aen het

onmiddelyk oordeel van Baal, Daerom noemde hy hem, te weten zijnen zoon Gideon, te dien dage Jerubbaal, feggende: Baal twifte tegen hem, om dat hy fij nen altaer heeft omgeworpen.

Jerubbaal beteekent eenen *tegenparty van Baal.* Gideon werd 2 Sam. 11: 21. genaemd *Jerub-bezeth:* dat is *tegenparty van de fchande:* want Baal heette, uit verachting, om hem des te meer te verfoejen, *Bezeth*, dat is *fchande* of verwarring.

Op deze wijs, werden door Gideon, met een zeer gelukkig gevolg, de gronden gelegd van Israëls hervorming, en de daeraen verknochte verlosfing, welke vervolgens befchreven wordt.

33. Alle Midianiten nu, ende Amalekiten, ende de kinderen van ooften, waren t'famen vergadert: om, volgens hunne jaerlykfche gewoonte, het land der Israëliten afteloopen, ende fy trocken den Jordaen ftroom over, ende legerden hen in het dal Jizreëls, na by de Stad van dien zelvden naem, welke, in de halve Stam van Manasfe, bewesten de gemelde rivier, gelegen was. Eene zeer vermakelyke plaets, in volgende tijden, door fommige Koningen van Israël, om deszelvs aengenaeme ligging, tot eene verblijvplaets gekoozen.

34. Doe toogh de Geeft des HEEREN Gideon aen. De Held werd van God, met den geest der kloekmoedigheid, op eene byzondere wijs, begivtigd, of te gelijk met alle andere hoedanigheden, welke hy, als Richter van Israël, ter hunner verlosfing, noodig had, ende hy blies met de bafuyne, of liet door anderen, van zijnent wege, daerop blazen, door de geheele Stad Ophra henen, tot een teeken, dat men zich ten ftrijde moest aengorden, en dat elk, die daertoe gewillig was, zich ten dien einde tot hem vervoegen moest; ende Gideon zag met genoegen, dat elk zijner medeburgeren thans zoo vaerdig was, om 's Lands vyanden te helpen bevechten, als zy onlangs zijnen dood eischtten, om dat hy den dienst van Baal geftoord had: de Abiëzriters de bewooners van zijne Stad, werden op het geluid der bazuine, achter hem by een geroepen, en voegden zich gewillig onder zijn ftandaert.

35. Oock

35. Oock sondt hy boden in gantsch Manasse, ende die werden oock achter hem by een geroepen: desgelijcks sondt hy boden in Aser, ende in Zebulon, ende in Naphtali, ende sy quamen op hen te gemoet. Gideon ontbood deze drie Stammen, omdat zy het naeste by gelegen waren, en misschien wel het meest geleeden hadden, van de stroperyen der vyanden; het welk evenwel de Ephraïmiten daerna euvel opnamen, om dat zy ook niet op-ontboden waren, om tegen de Midianiten te strijden Kap. 8: 1.

36. Gideon nu, alle de manschappen, uit de gemelde Stammen, tot zich ontboden hebbende, twijffelde, uit kracht der Godlyke toezegging, geenszins, of hy in staet zou zijn, om het vyandelyk leger te vernielen. Dan het zelvde vertrouwen moest ook plaets hebben by zijn volk, welk anders de moed ligtelyk zou hebben kunnen ontzinken, op het gezicht van een vyandelyk leger, het welk zoo talrijk was, als het zand aen de zee. Hy wenschte daerom, dat het den HEER behagen mogt, een teeken te geven, waeraen een ieder, als aen eene wonderdadige gebeurtenis, zou kunnen ontdekken, dat de hand des HEEREN met Gideon was; Ende ten dien einde vervoegde Gideon zich, met ootmoedige smeekbeden, tot den HEER, en seyde tot Godt: Indien gy Israël door mijne hant sult verlossen, gelijck als gy gesproken hebt, zoo behage het u, voor het oog van het gansche volk, een wonderdadig teeken, ter hunner bemoediging, te geven, dat zulks nu geschieden zal.

37. Siet ick sal een wollen vlies, een afgeschooren schapenvacht, op den vloer leggen: Wanneer gy den daeuw zult laten vallen, laet denzelven dan alleen vallen op het vlies, en niet op den rondsom liggenden grond: indiender daeuw op het vlies alleen sal zijn, ende droogte op de gantsche aerde, so sal ick weten, dat gy Israël door mijne hant sult verlossen, gelijck als gy gesproken hebt: want dit zonderlinge verschijnsel zal elk, als eene uitwerking van uw wonderdoend Alvermogen, moeten aenzien.

38. Ende het geschiedde alsoo, gelijk hy verzocht

had: want hy ſtont des anderen daegs vroegh op, ende druckte het vlies uyt: ende hy wrongh den daeuw uyt het vlies, eene ſchale vol waters, terwyl de omliggende grond geheel en al droog was.

39. Dan het ſchijnt, dat de bloohartigſten onder zijn volk, tegen deze wonderdadige gebeurtenis, eene bedenking maekten, dat de daeuw, zoo wel op de aerde, als op het vlies, was gevallen, maer men dezelve minder op de aerde, dan op het vlies, dat de vochtigheid meer naer zich trekt en langer behouden kan, beſpeuren konde. Uit dien hoofde nam Gideon de vryheid, om den HEER andermael te verzoeken, nog een ander teeken te geven, in het welk het wonderdadige onbetwistbaer doorſtraelde: Ende Gideon ſeyde tot Godt; (c) Uwe toorn en ontſteke niet tegen my, dat ick alleenlick noch ditmael ſpreke: laet my doch alleenlick ditmael toe u met den vlieſe te verſoecken; dat gy, door het zelve, nog een wonderdadig teeken wilt geven, ter overtuiging van al mijn volk, dat onze onderneming op den vyand voorſpoedig wezen zal; daer zy doch droogte op het vlies alleen, ende op de gantſche aerde zy daeuw.

40. Ende Godt dede alſoo, gelijk Gideon gebeden had, in de ſelve nacht: want de droogte was op het vlies alleen, ende op de gantſche aerde was daeuw; hier kon niemand iets, met eenigen ſchijn van reden, tegen inbrengen: want, wanneer de ganſche aerde, door den daeuw, overal nat wierd, kon het vlies, zonder een blijkbaer wonderwerk, niet droog blijven.

Wy hebben hier onze uitbreiding zoo ingericht, dat wy, in het voorbygaen, alle zwarigheden van het ongeloov hebben uit den weg geruimd, als of Gideon Hebr. 11: 32. ten onrechte, onder de Geloovshelden, geteld wierde. — Gideon toch deedt dit herhaeld verzoek, om een wonderteeken, zoo zeer niet om zijnent wil, als ten behoeve van het volk, het welk met hem, tegen de Midianiten, zou optrekken.

HET

(c) Gen. 18: 32.

HET VII. KAPITTEL.

Het vervolg der Geschiedenis van Gideon. Hy trok, met zijne manschap, op, tegen de Midianiten vs. 1-8, en versloeg het vyandelyk leger, op eene zeer roemruchtige wijs vs. 9-25.

1. DOe dan het laetste wonderwerk verricht was, en men geen de minste redenen had om te twijfelen, aen eenen goeden uitslag der onderneminge tegen de Midianiten, stont Jerubbaal (dewelcke is Gideon) smorgens vroegh op, ende al 't volck, dat met hem was, ten getalle van 32000, ende sy legerden hen aen de fonteyne, die naderhand, wegens de bloohartigheid en schrik vs. 3. welke de 22000 Israëliten beving, den naem van Harod, of de *fonteine des schriks*, gekreegen heeft: zoo dat hy het heyrleger der Midianiten, meer dan 130000 strijdbare mannen sterk, hadde tegen 't noorden, achter den heuvel More, van welke hy de geheele macht der Midianiten kon overzien, die in het dal gelegerd waren. ——

2. Terwijl Gideon te dezer plaetse zich ten strijde gereed maekte, Ende waerschijnlyk het teeken tot den aenval van den HEERE verwagte, zoo verscheen hem aldaer de HEERE, en seyde tot Gideon; Des volcks is te veel, dat met u is, dan dat ick de Midianiten in hare hant soude geven: Op zich zelven was het leger der Israëliten, gerekend tegen dat der Midianiten, die meer dan 4 mael zoo sterk waren, niet te groot, om tegen het zelve, met goed gevolg, te strijden: neen: maer de HEERE wilde Israël verlossen, op eene wijze, van welke het wonderdadige elk een in het oog moest loopen. De HEER toch kende het huis van Israël; niet alleen wist hy, dat onder het leger van Israël noch veele bloodaerts waren, die, niet tegenstaende zy

twee zichtbare wonderwerken hadden gezien, nog bleeven vreezen voor den vyand, en wantrouwden aen des Heeren toegezegde hulp. Zulken had de Heere dan voor al niet noodig tot zijn oogmerk: maer ook daer boven voorzag God, zo deze, met de overige van het leger, de Midianiten versloegen, dat zy nog trotsch en stout genoeg zouden zijn om de eer der overwinninge aen hun eigen moed en dapperheid toe te schrijven: de Heer dan wilde dat Gideon een gedeelte van zijn leger wechzond; op dat, zegt hy, sich Israël niet tegen my beroeme, seggende; Mijne hant heeft my verlóst.

3. Nu dan, zeide de HEER tot Gideon, roept nu uyt, of laet uitroepen voor de ooren des volcks, seggende; (a) Wie bloode ende vertsaegt is, die keere weder, ende spoede sich nae het gebergte Gileads: aen de Oostzijde der jordaen in de andere helvt der Stamme Manasse, daer zy veiligst zouden weezen; of men zou ook kunnen lezen, *van het gebergte Gilead*, daer zy thans waren. Onder de oorlogswetten, welke Deut. 26: waren voorgeschreeven, vond men ook die vs. 8. dat de Ambtlieden, als men op het punt stond om den vyand slag te leveren, den volke zeggen zouden: *Wie is de man die vreesachtig en week van herten is? die gae henen en keere weder naer zijn huis*; het is dan die zelvde wet, welke de Heer wil dat Gideon in dit geval zal in acht nemen: — Dit was ook eene voorzichtige wet, op dat de bloodaerts, door een laf hartig vluchten, niet maekten, dat het hart hunner broederen smolt, en deze den moed mede niet lieten zakken, die anders, by het volharden hunner dapperheid, op 's Heeren toegezegden zegen, staet konden maken.

Doe nu Gideon des Heeren last uitgevoerd had, en allen vreesachtigen vryheid had gegund, om zich uit het leger te begeven: doe keerde uyt den volcke weder twee en twintigh duysent, welken, op het gezicht van het talrijk leger der Midianiten, de moed ontvallen was, zoo dat 'er slechts omtrent een derde gedeelte des legers, namelyk tien duysent overbleven, die dapperer waren, en meer vertrouwen hadden in Gods beloovden bystand.

Het

(a) Deut. 20: 8.

Het is zeker een verbazend getal, dat als vreesachtig het leger weder verliet, daer dezelve, op het opontbod van Gideon, te vooren zoo gewillig waren opgekomen: dan mogelyk vreesden deze, om dat het getal der genen, die opgekomen waren, zoo groot niet was, als zy wel dachten, dat het geweest zou zijn. — Of om dat het leger der Midianiten hun thans aller ontzachlykst voorkwam, en zoo wel gelegerd was, dat men dacht dat het zelve niet met vrucht zou kunnen aengetast worden; misschien heeft ook wel Gods byzondere voorzienigheid daer de hand in gehad, om hun de vrees niet te ontnemen, als die zelve de eer wilde hebben van Israëls verlossing.

4. Ende even daerom was het ook, dat de HEERE vervolgens nog seyde tot Gideon; Nogh is des volcks te veel, mogelyk dat de overgebleevene 10000, die zich als de dapperste aenzagen, daer op zich al te zeer verhovaerdigden, en zich geneigd toonden om de aenstaende overwinninge aen hun eigen moed toe te schrijven; dus gav de Heere aen Gideon dit bevel: doetse afgaen nae 't water, ende ick salse u aldaer beproeven, of zy allen, die zoo veel roem dragen op hunne dapperheid, wel zoo veel moed hebben als zy voorgeven: ende het sal geschieden, van welcken ick tot u seggen sal; Dese sal met u trecken, die sal met u trecken: maer al de gene, van welcken ick seggen sal; Dese sal niet met u trecken, die en sal niet trecken.

5. Het was thans op het punt dat de aenval op het leger der Midianiten geschieden zou; men zou derhalven niets moeten doen, dat eenigzins geleek naer vertragen en uitstellen van het gene ten spoedigsten in het werk diende gesteld te worden; de minste zweem van vertraging zou een teeken van vreesachtigheid zijn, en dit zou zich schielyk openbaren, in de wijze, op welke men een dronk water zou nemen by de fonteine Harad, werwaerds Gideon hen leidde, om zich nog voor den aenval te verfrisschen. Gideon dan volgde het Godlyk bevel, Ende hy deed' het volck afgaen nae 't water: doe seyde de HEERE tot Gideon; Al wie met sijne tonge uyt het water sal lecken, gelijck als een hont soude lecken, dat is, al wie slechs met

zijn hand een weinig waters zal scheppen en, om allen spoed te maken, het zelve met zijn tong uit zijn hand zal lekken, gelijk een hond doet, om alleen zijn tong te verkoelen, dien sult gy alleen stellen; desgelijcks allen, die op sijne knien sal bucken om te drincken, dat is, die zich op den grond zullen neerleggen, om met hun mond van de oppervlakte des waters eenen goeden teug te nemen, om zich geheel te verzadigen, dezen zult gy ook alleen stellen: en het zal blijken dat deze laetste, als den minsten spoed makende, de yverigste en de dapperste niet zijn.

6. Doe, wanneer nu al het volk gedronken had, was het getal der gener, die met hare hant tot haren mont geleckt hadden, drie hondert man; maer alle overige des volcks hadden op hare knien gebuckt om water te drincken.

Dus waren 'er dan maer 300, die met der haest gedronken hadden.

7. Ende de HEERE seyde tot Gideon; Door dese drie hondert mannen, die geleckt en uit de hand gedronken hebben, sal ick ulieden verlossen, ende de Midianiten in uwe hant geven: daerom laet al dat volck, dat op een andere wijze gedronken heeft, wechgaen, uit het leger een yeder nae sijne plaetse.

Uit alle deze schikkingen blijkt, dat de Heer voorgenomen had Israël wonderdadig te verlossen, op eene wijze, waer by elk van het wonderdadige ten sterkste overtuigd zou moeten zijn; wat toch waren 300 man in sterkte te vergelijken by 't ontzachlyk leger der Midianiten? — Maer ook blijkt uit dit alles het groot geloov van Gideon, die, niet tegenstaende hy zag, dat hy door het wechzenden van verre het grootste gedeelte des legers, zich zeer in uiterlyke sterkte verminderde, nochtans gehoorzaem was aen het Godlyk bevel, en even moedig met 300 man optrok, als hy te vooren met het geheele leger gedaen zou hebben, zoo dat Gideon niet te onrecht genoemd wordt onder de groote Geloovshelden Hebr. 11.

8. Ende het volck, dat, door de byzondere voorzienigheid des Heeren, tot den strijd uitgekoozen was, namen de teerkost in hare hant, ende hare basuynen; waer on-

onder ook die bazuinen waren, die de te rug getrokken manschap in het leger had moeten achter laten; ende hy, te weten Gideon, liet alle die mannen van Israël gaen, welke niet uit de hand gedronken hadden, en zond ze wech, eenen yegelicken nae sijne tente, houdende echter dezelve op eenen zekeren afstand in de nabyheid der tegenwoordige legerplaets, op dat zy te schielyker by een zouden gebragt kunnen worden, wanneer hy ze noodig had tot het najagen der Midianiten. — vs. 23. maer die drie hondert man behieldt hy by zich: dus legerde hy zich met deze weinigen op den heuvel, ende hy hadde het heyrleger der Midianiten beneden denzelven in het dal.

9. Ende het geschiedde in de selve nacht, terwijl de tijd naderde dat de aenval geschieden moest, dat de HEERE aen Gideon een nieuwe versterking wilde geven, ter ondersteuninge van zijnen moed, en tot hem seyde; Staet op, gaet henen af in 't leger der Midianiten met deze geringe manschap: want ick hebbe 't geheele heir uwer vyanden in uwe hant gegeven.

10. Vreest gy dan nogh tot het zelve met die manschap af te gaen, bekruipt u zoms noch eenige angst en verlegenheid, so gaet eerst in stilte af, gy, ende Pura uwe jonge, nae het leger.

11. Ende gy sult daer hooren wat sy sullen spreken, zulke dingen namelyk, welke u bevestigen zullen in het gene ik u, met opzicht op de overwinninge der Midianiten, meermalen gezegd heb; ende daer na sullen uwe handen gesterckt worden, dan zal uw moed en vertrouwen dermate toenemen, dat gy eillings aftrecken sult in het leger, om het zelve aen te tasten.

Doe gingh hy af van den heuvel, met Pura sijnen jongen, tot het uyterste der schiltwachten, die in den leger waren, of zoo als wy zouden zeggen, tot aen de buitenwacht, met alle mogelyke stilte.

12. (b) Ende de Midianiten, ende Amalekiten, ende alle de kinderen van het oosten, lagen in

(b) Richt. :6 3, 5, 33.

den dale, gelijck sprinckhanen in menigte: ende hare kemelen waren ontellick, gelijck het zant, dat aen den oever der zee is, in menigte; zeker een ontzachlyke vertooning voor Gideon, welke het flauwe maenlicht hem aen het oog ontdekte: een vertooning die hem allen moed had kunnen doen ontzakken, zoo de volgende gebeurtenis, door 's Heeren bestelling, dezelve niet opgehouden en versterkt had. — Want wat gebeurt 'er?

13. Doe nu Gideon met zijnen jongen aenquam, en zich niet verre van de buitenwacht verschoolen had, siet so was 'er een man, een der krijgsknechten der Midianiten, die t'zamen met sijnen metgeselle in eene tent lag, achter welke zich Gideon verhield: die daer onderscheiden hoorde hoe die krijgsknecht zijnen makker eenen droom vertelde, ende seyde; Siet ick hebbe eenen droom gedroomt, ende siet, het was merkwaerdig; een geroost gerstenbroot, een brood van het geringste soort, wentelde sich, kwam als een kloot van eene hoogte afrollen, in 't leger der Midianiten, ende het quam tot aen de hoofd-tente, ende sloeghse, datse viel, ende keerdese om 't onderste boven, dat de tente daer lagh, welker touwen en koorden geheel verbrijzeld waren.

Hoe natuurlyk het ook is te droomen, en dikwijls dingen te droomen die geen t'zamenhang als 't ware met elkanderen hebben, is het zeker dat de droom dezes krijgsknechts aen een byzonder bestier des Heeren is toe te schrijven, zoo wel als de uitleggingé van denzelven zijnen medgezel door den Heere werd ingegeven: hoe toch zou hy, by mogelykheid, dezelve anders hebben kunnen toepassen, op de vernieling van 't Midianitische leger, door de geringe macht van Gideon?

14. Ende, zoo drae de krijgsknecht zijn droom had verhaald, die mogelyk eene zekere onrust daer over by zich zelven bespeurde, als die van denzelven wel eenige verklaring wilde hebben, zoo was 't dat sijn metgeselle hem antwoordde, ende seyde; Dit en is niet anders, als het sweert Gideons, des soons van Joas, des Israëlitischen mans, of den man, den Opperbevelhebber van Israël: Godt heeft

heeft de Midianiten ende dit gantsche leger in sijne hant gegeven. Hy wilde zeggen; hoe veracht Gideon en zijn volk ook zijn mogen, in vergelijkinge van de sterkte des legers van de Midianiten, gelijk een gerstenbrood vergeleken by een brood van tarw, en deel meel by de sterkte eener wel vastgemaekte tent, evenwel zoo zeker als dit gerstenbrood de tent omver wierp, zal Gideon, met zijne geringe macht, het leger der Midianiten verslaen, door den Godlyken bystand. — Uit deze verklaringe des drooms is duidelyk te zien, dat God dezelve dien krijgsknecht had ingegeven, ter versterkinge van Gideons vertrouwen; hoe anders zou hy aen God zulk een eer kunnen toeschrijven, die anders de afgoden zijns volks eerde? te meer, daer dit alles geschiede juist ter zelfder tijd, dat Gideon zich begav naer 't leger der Midianiten, om te hooren 't gene zy daer spreken zouden.

15. Ende het geschiedde, als Gideon de vertellinge deses drooms, ende sijne uytlegginge hoorde, so wierd hy daer door ten sterksten verzekerd van de overwinning, welke hy eerlang behalen zou; daerom aenbadt hy den HEERE, welken het behaegde hem zoo vele aenmoediging, tegen de aenstaende onderneminge, te geven: ende hy keerde wel te moede weder tot het leger Israëls, ende seyde, tot die 300 man, die ten strijde uitgekoozen waren; Maeckt u nu op, toevt niet den optocht en aenval te beginnen, want de HEERE heeft het leger der Midianiten in ulieder hant gegeven.

16. Ende hy deylde de drie hondert man in drie hoopen, als bestond de macht van Israël in drie legers, stellende over ieder honderd een hoofdman ter bevelvoerder aen: ende hy gaf eenen yegelicken eene basuyne in sijne hant, ende ledige kruycken, ende fackelen in 't midden der kruycken, dat is fakkelen welke zy in de ledige kruiken verborgen, op dat de Midianiten hun, by het naderen, niet aen het licht ontdekken zouden.

Gideon verrichtte zeker dit alles, volgens onderrichtinge, welke hy, omtrent de wijze om de Midianiten aen te vallen; van God zelven ontvangen had. — Volgens dit ontwerp,

moesten de Midianiten, door verslagenheid, in verwarring gebracht worden, daer zy, uit het geklank van zoo veel bazuinen te gelijk, en by het gezicht van zoo veel brandende fakkelen, die zy niet konden beseffen, dat slechts gedragen wierden door 300 man, zouden moeten besluiten, dat zy door eene ontzaglyke macht omcingeld waren.

17. Ende hy Gideon seyde verder tot hen; Siet nae my, ende doet alsoo: ende siet, ik zal het leger der Midianiten van vooren naderen, terwijl gy het zelve met honderd man aen den eenen, en met honderd man aen den anderen kant, omcingelen zult: gy zult op zekere afstanden eenige wachters zetten, die acht zullen geven op mijne bewegingen, in 't gene ik by den aenval doen zal, op dat gy alle te gelijker hand my navolgt, in 't gene ik met de mijnen doen zal; als ick sal komen aen 't uyterste des legers, so sal 't geschieden, gelijck als ick sal doen, alsoo sult gy doen.

18. Als ick met de basuyne sal blasen, ick ende alle, die met my zijn; dan sult gylieden oock met de basuyne blasen, rontom het gantsche leger, ende gy sult seggen, dat is roepen met een sterk geroep; Voor den HEERE, ende voor Gideon.

De naem van JEHOVAH was by den Midianiten niet onbekend, de vyanden van Israël hadden denzelven meermalen gehoord, en ondervonden wat Jehovah voor Israël wel eens had uitgewerkt. — De naem van *Gideon* was, sinds eenigen tijd, ook gevreesd geworden, daer men buiten twijffel vernomen had, wat *Gideon*, by het herstellen van den dienst van JEHOVAH, had durven uitvoeren, omtrent de altaren van Baäl. — Het uitroepen van die namen, van Jehovah en deszelfs Dienaer, moest dan schrik verwekken, op zulk een tijd, en in zulke omstandigheden, als Gideon wilde dat dezelve zouden uitgeroepen worden. — Meer dan waerschijnlyk was hem dit ook door den Heere zelven gelast.

19. Also, na op alles goede bestelling gemaekt te hebben, quam Gideon, ende hondert mannen, die met hem waren, in het uyterste des legers, in 't begin van de middelste nachtwake, als sy maer

even

even de wachters gestelt hadden; even na middernacht, in 't holste des nachts, wanneer pas te vooren de wachters der eerste nachtwake afgelost, en andere in hunne plaets gekomen waren. Een geschikte tijd, om alles in 't leger der Midianiten, het welke thans geen onraed duchtte, in de uiterste verwarring te brengen; ende zoo drae had Gideon, met zijne onderhoorige manschap, niet het sein tot den aenval gegeven, of sy alle, die tot die onderneming waren afgezonden, bliesen met de basuynen, oock sloegen sy de kruycken, die in hare hant waren, in stucken, en haelden daer de brandende toortsen uit, zoo dat het licht, in den diepen nacht, zich onverwacht in een oogenblik vertoonde, en dus niet missen kon eenen algemeenen schrik te verspreiden.

20. Also bliesen dan de drie hoopen te gelijk, met de basuynen, ende braken de kruycken; ende sy, de fakkelen daer uit gehaeld hebbende, hielden met hare slinckerhant de fackelen, ende met hare rechterhant de basuynen gebruikende om te blasen, als kunnende, terwijl hunne handen met de fakkelen en bazuinen vol waren, geen zwaerden of andere wapenen gebruiken: ende sy riepen; Het sweert des HEEREN, ende Gideons.

21. Ende niemand van hun zette een voetstap voorwaerds, maer sy stonden een yegelick stil in sijne plaetse, van rontom het leger der Midianiten ingesloten houdende. Dit onverwacht krijgs-geluid bracht in allerhaest den door slaep bedwelmden vyand in de uiterste verwarring, die zich niet anders verbeeldde, of zoo veel bazuinen en zoo veel fakkels, behoorden tot zoo vele byzondere gedeeltens eenes zoo ontzaglyken legers als zy meenden dat hen hield ingesloten; doe verliep het gantsche leger, ende sy schreeuwden ende vloden ginds en herwaerds, in de uiterste ontsteltenis, om eene goede uitkomst te zoeken.

22. De manschap van Gideon was stil blijven staen, zeker op bevel des HEEREN, zonder zich, ter neervelling des vyands, in hun leger te begeven, alwaer zy toch, met zulk eene geringe manschap, niet veel zouden hebben kunnen uit-

richten, en zelvs ook gevaer geloopen hebben, om gewond of gedood te worden, door 't zwaerd der Midianiten. Nu zouden ook vele Midianiten door hun eigen zwaerd omkomen, naerdien men veronderstellen zou dat de Israëliten tot binnen hunne legerplaets waren doorgedrongen, terwijl de donkerheid in hun leger hen beletten zou, vriënd van vyand te onderscheiden: gelijk ook gebeurde, want Als de drie hondert met de basuynen bliesen, (c) so settede de HEERE het sweert des eenen tegen den anderen, ende [*dat*] in 't gantsche leger: ende het leger vluchtede tot Beth-Sitta toe nae Tseredath, tot aen de grenze van Abel Mehola, boven Tabbath.

23. *Gideon* dus, den vyand in zulk eene verwarring op de vlucht hebbende, wilde deze roemruchtige overwinning verder voortzetten, Doe werden de mannen van Israël by een geroepen, uyt Naphtali, ende uyt Aser, ende uyt gantsch Manasse. Deze waren by de eerste verzameling des legers opgekomen, doch om redenen te vooren gemeld, voor het grootste gedeelte te rug gezonden: evenwel waerschijnlyk op geenen verren afstand; of men soms dezelve verkiezen mogt, om den vlugtenden vyand te vervolgen, zoo als Gideon dan ook dezelve daer toe gebruikte: ende sy jaegden de Midianiten achter na.

24. Oock sondt' Gideon, in allerhaest, boden in 't gantsche gebergte van Ephraim, seggende; Komt af den Midianiten te gemoete, ende beneemt haerlieden de wateren, tot aen Beth-Bara, te weten, de Jordane. De Ephraimiten bewoonden de meer zuidelyke oevers van de Jordaen, waer over de Midianiten den terugtocht nemen moesten, om in hun land te komen, zoo dat de stam van Ephraim zeer geschikt lag, om hen in dien aftocht aen de Jordaen tegen te houden, en daer hun geheele leger te doen sneuvelen; zoo als ook geschiedde: alsо als Gideon bevolen had, wert alle man van Ephraim by een geroepen, ende sy benamen [*hen*] de wateren tot aen Beth-Bara, ende of te weten de Jordane,

(c) Ps. 83: 10.

ne, zy bezetten alle derzelver oevers, zoo dat de vyand geheel in hunne hand viel, en alle mogelykheid benomen wierd om het te ontkomen.

25. (*d*) Ende ſy vingen twee Vorſten of voorname Bevelhebberen der Midianiten, Oreb namelyk ende Zeëb, ende doodden Oreb op den rotzſteen Oreb, ende Zeëb doodden ſy in de perskuype Zeëb, daer zy zich verborgen hadden. Die rotsſteen en die perskuip hebben na dit voorval, den naem van Oreb en Zeëb gekregen, nae den naem dier twee Vorsten, die daer gedood wierden: ende zy vervolgden de Midianiten: ende ſy brachten de hoofden van Oreb ende Zeëb tot Gideon, toen hy bezig was, de overige Vorsten der Midianiten achter na te jagen, aen de overzijde van de Jordane.

HET VIII. KAPITTEL.

Het ſlot der Geſchiedenis van Gideon. — De voltoojing van de overwinning op de Midianiten vs. 1-21. *De verdere daden van Gideon vs.* 22-32. *Het gedrag der Israëliten na zynen dood vs.* 33-35.

1. Doe, by gelegenheid dat de Ephraimiten, tot Gideon in zijn leger gekomen waren beoosten de Jordaen, om hem daer de hoofden te brengen van de verſlagen Vorsten der Midianiten Oreb en Zeëb, gaven zy hun ongenoegen aen hem te kennen, dat hy, in den beginne des optochts tegen den vyand van Israël, hen niet had opontboden om mede den aenval te doen: en *doe* ſeyden de mannen van (*a*) Ephraim tot hem; Wat ſtuck is dit, dat gy ons gedaen hebt, dat gy ons niet en riept, doe gy

(*d*) Pſ. 83: 12. Jeſ. 10: 26. (*a*) Richt. 12: 1.

henen toogt om te ſtrijden tegen de Midianiten? Wy die met Manasſe niet alleen Broederen zijn, maer ten dage van Debora getoond hebben, niet verzaegd te wezen om tegen Israëls vyanden op te trekken; wy rekenen ons beledigd dat gy ons nevens de overige mede niet hebt opontboden, om van den beginne af deel te nemen in de zege, die thans zoo roemruchtig op de Midianiten bevochten is. De woorden tusſchen hun en Gideon rezen hoog, ende ſy twiſteden ſterckelick met hem; ſchoon Gideon evenwel, door een edele geaertheid en voorbeeldige zachtmoedigheid, den twist ſchielyk dempt, en het opvliegend gemoed van den nijdigen, en hoog van zich zelven denkenden, Ephraimer tot bedaerdheid brengt.

2. Hy daerentegen ſeyde tot hen; Wat heb ick nu gedaen, gelijck gylieden? gylieden neemt kwalyk dat ik u niet heb opontboden, om uwe dapperheid te toonen in het verſlaen der Midianiten, gy meent dat ik zoo veel roems behaeld heb by het optrekken met mijne manſchap tegen deze vyanden: maer wat heb ik gedaen meer dan gy, en wat hebt gy, ſchoon laet aengekomen, minder dan wy gedaen: Wy hebben de Midianiten ſlechts op de vlucht gedreeven; en gy, met uwe macht hun tegentrekkende, hebt eene geheele menigte van dezelve bewesten de Jordaen ter neer gemaekt, hunne Bevelhebbers gedood, en daer van zulke ſprekende teekenen met u gebracht; de roem uwer dapperheid is niet minder dan de onze; zijn niet Ephraims naleſingen beter als de wijn-oogſt van Abiëzer? ſchoon 't gene gy hebt verricht aen den vluchtenden vyand, ſlechts vergeleeken mag worden by de nalezingen in den oogst, en het gene wy als Manasſiten hebben gedaen, by den wijnoogst zelve; mag men vry zeggen, dat uwe nalezingen beter zijn dan onze oogst, gemerkt het getal der genen die gy hebt doen ſneuvelen aen de Jordaen, grooter is dan het getal der genen welk wy hebben vernield.

3. Het is toch een waerheid die gy niet ontkennen kunt; God immers heeft de Vorsten der Midianiten, Oreb ende Zeëb, in uwe hant gegeven; wat heb ick dan konnen doen, gelijck gylieden? Dit antwoord van

Gideon bedaerde de mannen van Ephraim, die, uit zucht tot roem tegen den Midianiten hebbende willen ſtrijden, nu zoo veel roems van Gideon kreegen. Immers doe liet haer toorn van hem af, als hy dit woort ſprack.

De Geſchiedſchrijver heeft het verhael der verrichtingen der Ephraimiters niet willen afbreken, door tusſchen beide te verhalen het gene Gideon na het verſtroojen der Midianiten, beoosten de Jordaen, aen twee van hunne Vorsten deed; dit nu word in de volgende verſen opgegeven: het gene men gevolglyk moet aenmerken als gebeurd, niet *na* maer *voor* dat de Ephraimiten tot hem de hoofden van Oreb en Zeëb brachten.

4. Als dan nu Gideon gekomen was aen de Jordane, om ſommige van 't vyandelyk leger te vervolgen, welke dien ſtroom bereids waren overgetogen, voor dat hun de overtocht betwist kon worden, door die van de ſtamme Ephraim, zoo gingh hy over die rivier, met niet meer dan de drie hondert mannen, die van den beginne by hem waren geweest, zijnde deze wel moede, dan nochtans genegen om den vyand al vervolgende, waer het mogelyk, geheel te vernielen.

5. By hun overtocht over de Jordaen kwamen zy te Succoth, een plaets gelegen in het ervdeel van Gad, werwaerd Gideon vooraf ging om eenige ververſching voor zijn manſchap te vragen, Ende hy ſeyde tot de lieden van Succoth; Geeft doch eenige bollen broots aen 't volck, dat mijne voetſtappen volgt: want ſy zijn moede, ende ick jage Zebah ende Tſalmuna, de Koningen der Midianiten, achter na.

6. Maer dit allerredelykst verzoek wierd alleronverwachtst afgeſlagen, op eene wijze waer by zy zich kennen lieten als vyanden van hun Vaderland en ſtrafbare verachters van God: de Overſten, de regenten, van Succoth, ſeyden op eenen ſchamperen en beſchimpenden toon: Is dan de hantpalme van Zebah ende Tſalmuna alreede in uwe hant, dat wy uwen heyre broot ſouden geven?

Zebah en Tſalmuna waren de twee Vorsten der Midianiten, welke Gideon vervolgde: de Overheid van Succoth dacht, dat het een daed van de uiterſte vermetelheid was, maer Gi

deon meende dat hy in ſtaet was, om, met zijne geringe manſchap, zoo hy die ſlechts ververscht had, dezen twee Vorsten te achterhalen en neer te vellen: zy beſpotten hem met deze zijne gedachten, als zeiden zy; neen, nimmer zal Zebah en Tſalmuna in uwe handen vallen, — daerom ſtaek het najagen van deze Vorsten: ten minſten wy zullen, als gaven wy ander voedſel aen uwe verbeelding, geen ververſching voor uwe manſchap geven. — Dus zult gy genoodzaekt wezen, om af te zien van 't geen gy vermetel voorhebt.

Dit gedrag der Gaditen, of wel van de Overheid te Succoth, was voor Gideon, en zelvs voor JEHOVAH, die Gideon ten Verlosſer van Israël aengeſteld had, ten uiterſten hoonende en beledigende: zy gedroegen zich als openbare verraders en vyanden van hun Vaderland, die, door hunne weigering, aen Gideon de gelegenheid wilden benemen, om de overwinning van Israëls vyanden te voltoojen. Zy gaven tefſens blijken genoeg, dat zy twijffelden aen de macht des HEEREN, om de twee vluchtende Vorsten met zoo weinig manſchap geheel te vernielen. — Dus hadden zy zich ten uiterſten ſtrafbaer gemaekt; en Gideon, zo 't in zijn macht ſtond, kon niet nalaten, zonder zich zelven te bezondigen, Gods geſchonden eer aen deze Overheid op eene voorbeeldige wijze te wreken — gelijk hy dan ook billyk deed. —

7. Doe toch, toen zy de verzochte ververſching weigerden, ſeyde Gideon tot hun: Daerom, als de HEERE Zebah ende Tſalmuna in mijne hant geeft, ſo ſal ick uw vleeſch dorſchen, met doornen der woeſtijne, ende met diſtelen. Als wilde hy zeggen: Wegens de ſmaedheid, welke gy niet alleen my hebt aengedaen, maer ook den Heere, die my deze weinige manſchap alleen gegeven heeft, om Israël van zijne vyanden te redden, gelijk gy zelve hier van niet geheel onkundig kunt zijn, gemerkt gy een veel machtiger vyand, voor zoo een hand vol volks, ziet vluchten; — daerom zal ik u, als ſmaders van 's HEEREN naem, met doornen en distelen doen geesſelen, met geen zachter ſlagen dan men het koorn zou dorſchen, zoo drae ik die vluchtende Vorsten, door 's HEEREN byſtand, zal overweldigd hebben.

8. Ende dit gezegd hebbende, vervolgde hy zijnen weg,

zon-

zonder dat de Overheid van Succoth tot betere gedachten kwam, maer by hare ondankbare weigering volhardde; en toogh van daer op nae Pnuël, een andere Stad in 't zelvde erfdeel van Gad gelegen, niet verre van Succoth, ende ſprack tot hen desgelijcks, hy verzocht dezelvde verversching van hun voor zijn volk, gelijk hy te Succoth verzocht had: ende de lieden van Pnuël antwoordden hem gelijck als de lieden van Succoth geantwoordt hadden; zy weigerden, op dezelvde honende en versmadende wijze, het verzoek van Gideon te voldoen.

9. Daerom ſprack hy oock tot de lieden van Pnuël, ſeggende: Als ick met vrede wederkome, ſal ick deſen toren afwerpen: zijnde die toren waerschijnlyk een ſterke Vesting, waerop deze inwooners vertrouwden, als ware die genoeg in ſtaet om hun te beschermen: in welke bedreiging Gideon teffens veel teekenen geevt van zijn vertrouwen, op den byſtand des HEEREN, wiens geschonden eer hy wreken zou, dat Hy, in de uitvoering van deze ſtraffen, hem zulk eene hulp zou verschaffen, dat de inwooners van Succoth en Pnuël, met hunne vereenigde macht, hem met zijne geringe manschap, in zijne voornemens niet verhinderden.

10. Zebah nu ende Tſalmuna waren te Karkor, mogelyk op de grenzen van 't Ervdeel van Gad, ende hare legers waren daer ter plaetſe met hen, ten getalle van ontrent vijftien duyſent, welke alle de overgeblevene waren van 't gantſche leger der kinderen van het ooſten: ende de gevallene, zoo door hun eigen zwaerd, als die in de vlucht verſlagen waren door Gideon, waren hondert ende twintigh duyſent mannen, die het ſweert uyttrocken, behalven anderen die 't leger gevolgd waren.

11. Ende Gideon toogh opwaerts, den wegh der gener, die in tenten woonen, tegen 't ooſten van Nobah ende Jogbeha: nemende eenen omweg by 't land der Arabieren, die, doorgaends van de eene naer de andere plaets ſtropende, ſlechts in ligt opgeſlagen tenten woonden; en dus overviel hy dit leger van achteren, daer

zy geen aenval vermoedden, ende hy sloegh dat leger, want het leger, zich te dier plaetse veilig rekenende, was sorgeloos geworden, zy hadden zich onbekommerd tot slapen gelegd, zonder wacht te houden.

12. Ende Zebah ende Tsalmuna vloden, doch hy jaegdese na: ende hy (*b*) vingh de beyde Koningen der Midianiten, Zebah ende Tsalmuna, ende verschrickte het gantsche leger.

13. Doe nu Gideon, de sone Joas, van den strijt wederquam, voor der sonnen opgangh;

14. So vingh hy, op zijnen terugtocht niet verre van Succoth, eenen jongen van de lieden te Succoth, ende ondervraegde hem, welke de namen van de voornaemsten te Succoth waren, welken Gideon alleen, en niet al het volk, wilde straffen, daer deze eigenlyk door hunne weigering hem gesmaed hadden. — En die jongen schreef hem op de Oversten van Succoth, ende hare Oudtsten, seven ende tseventigh mannen.

15. Doe quam hy tot de lieden van Succoth, te weten de Overheid van die Stad, welken hy tot zich ontboden had, ende seyde tot hun: Siet daer Zebah ende Tsalmuna, van dewelcke gy my smadelick verweten hebt, seggende; Is de hantpalme van Zebah ende Tsalmuna alreede in uwe hant, dat wy uwen mannen, die moede zijn, broot souden geven?

16. Ende hy nam de Oudtsten dat is de voornaemsten dier stadt, ende liet hun, door zijne krijgsknechten, strenglyk geesselen met doornen der woestijne, ende distelen, die zy in den omtrek der Stad verzameld hadden: ende dede't, den smaed namelyk, hem, en inzonderheid des HEEREN naem aengedaen, den lieden van Succoth door deselve verstaen. Of deze geesseling ter dood zy geweest wordt niet bepaeld: 't schijnt dat dezelve wel ten uitersten streng, maer niet ter dood was, om dat dit 'er niet van gezegd word, als wel van de inwooners van Pnuël, die zwaerder misdaed deden, daer zy zich, door de streng bedreig-

(*b*) Psalm 83: 12.

dreigde ondankbaerheid der Overheid van Succoth, van 't ſmaden van Gideon niet hadden laten affchrikken.

17. Toen Gideon dan ook te Pnuël was gekomen, zoo vervoerde hy ook over die Stad de bedreigde ſtraf; ende den toren van Pnuël wierp hy af, ende doodde de lieden der ſtadt, immers de Oudſten, en die den toren, tegen hem, verdedigd hadden.

Niets is 'er in deze daed van Gideon te veroordeelen: want wat toch was billyker, dan dat deze lieden van Succoth en Pnuël, als Vyanden van hun Vaderland, en als verachters van God, op de geſtrengſte wijze geſtraft wierden.

18. Daer na, na dat dan Gideon deze van plichtontaerte Israëliten rechtmatig geſtraft had, wierd het tijd dat hy aen Zebah en Tſalmuna ook die ſtraf uitvoerde, welke zy zich hadden waerdig gemaekt; daer zy eenigen tijd geleden, op eene gansch onedelmoedige wijze, in koelen moede, eenige Israëliten hadden gedood, welke zich, wegens de vyandelykheden der Midianiten, in de holen by Thabor hadden moeten verſchuilen. *Wat*, ſeyde hy tot Zebah ende Tſalmuna; Wat waren 't voor mannen, die gy te Thabor dootſloegt? Gideon droeg kennis van het geval, en wist ook zeer wel, welke de vermoorde perſonen waren, maer hy wilde zulks vernemen uit hun eigen mond zelve, op dat zy en de omſtanders te meer overtuigd zouden wezen van de rechtmatigheid hunner ſtraffe: ende ſy ſeyden; Gelijck gy, alſoo waren ſy, eenderley, van gedaente als Konings ſonen.

Het blijkt uit deze bekentenis der gevangene Vorsten, dat Gideon een perſoon is geweest, gelijk ook zijne overige Broeders, van eene aenzienlyke ſtatuur en deftige houding, des niet ongeſchikt om de plaets van Vorst of Opperregeerder in Israël te bekleeden, gelijk men des tijds tot zulken ook mannen gewoon was te kiezen, welke door grootheid en ſterkte van Lichaem, boven anderen uitmunteden: En mogelyk is ook de heerlykheid van Gideons voorkomen mede een reden geweest, waerom de HEERE Gideon voor anderen ten Richter over Israël verkoos; gelijk Saul, in vervolg van tijd, om ſoortge-

lijke reden, gekozen schijnt geweest te zijn, om de eerste over Israël te heerschen 1 Sam. 9: 2, 17.

19. Doe seyde hy, te weten Gideon; Het waren mijne broeders, mijner moeder sonen, welke gy op zulk eene onedelmoedige wijze hebt afgemaekt: [*soo waerlick als*] de HEERE leeft, so gyse haddet laten leven, ick en soude ulieden niet dooden.

Gideon zou zeker deze beide Vorsten hebben kunnen laten leven, voor zoo verre zy geen Canaaniters, maer buitenlanders waren, omtrent welke de wet niet gebood, dat men deze, in den krijg gevangen, om moest brengen; dit bevel zag alleen op de oude volkeren van Canaan. — Maer hier veranderde het geval; de omgebragte door deze Vorsten waren broeders en nabestaenden van Gideon en volgens de wet des bloedwrekers kon hy den bloedvergieter niet in 't leven laten, zo dezelve in zijne handen verviel: Gideon, wat hy anders ook zou hebben mogen, willen of kunnen doen, mogt nu niet nalaten het wraek-roepend bloed zijner broederen te wreken, en daerom moesten zy sterven.

20. Ende hy seyde ten dien einde tot Jether, sijnen eerstgeborenen; Staet op, doodtse. Een bevel 't welk ons, aen andere gebruikelykheden gewoon, wel vreemd in de ooren klinkt, dan zoo was zulks des tijds niet: 't was toen niet ongewoon, dat aenzienlyke personen het doodvonnis zelve uitvoerden aen misdadigers, zoo als te zien is in Samuël, die Agag in stukken hieuw, en Benaja, die Joab doodde enz. Gideon wilde waerschijnlyk, dat zijn Zoon Jether het vonnis uitvoerde, om dat hy mede een dier naestbestaenden was, en hem al vroeg wilde opwekken tot daden van stoutmoedigheid: maer de jongelingh en trock sijn sweert niet uyt, want hy vreesde, dewijle hy nog een jongelingh was, en dus nog die krachten niet had, welke hy dacht vereischt te worden, om deze twee Vorsten om te brengen, die groot en rijzende van gestalte en tevens trotsch van houding waren, ten minsten dat hy 't niet kon doen, zonder hen te veel te martelen, 't welke echter de algemeene menschenlievde verbood.

21. Doe

21. Doe feyden Zebah ende Tſalmuna tot Gideon; Staet gy zelve op, ende valt op ons aen, maek ons ſchielyk af, want nae dat de man is, ſoo is ſijne macht, gelijk uwe jaren en uw geſtalte grooter zijn, dan die van uwen Zoon, zoo is uw ſterkte ook grooter; dus zijt gy beter in ſtaet dan hy, om ons, zonder ons te martelen, wel haest het leven te benemen: (*c*) ſo als hy dan ook op hun verzoek deed: toen ſtont Gideon, als wreker van het bloet zijner vermoorde naestbeſtaenden op, ende doodde Zebah ende Tſalmuna, ende nam de maenkens, die aen harer kemelen halſen waren: dit waren gewoone vercierſels dezer Oosterlingen, welke, onder deze afbeeldingen, zich teſſens hunne afgoden voorſtelden, onder welke ook de maen was, die zy aenbaden. —

22. In dezer voegen wierd dan Israël, op eene zonderlinge ja wonderdadige wijze, door den byzonderen byſtand des Heeren, verlost uit de hand der Midianiten. Betamend was het dat Israël, aen Gideon, als aen het middel hunner Verlosſinge, alle achting en dankbaerheid bewees, daer deze Veldheer geen moeite had ontzien, om zich wel te kwijten van dien post, welke hem van God was aenbevolen geworden: maer die achting ging in zeker opzicht te verre, en droeg met zich blijkbare teekenen, dat Israël meer zag op de middel oorzaek, dan op den Heere, de eerste oorzaek der gelukkige afwisſelinge van hunne omſtandigheden: Doe toch, toen Gideon Israëls vervallen zaek op zulk eene heerlyke wijze had herſteld, ſeyde de mannen van Iſraël tot Gideon; Heerſcht over ons, ſoo gy, als uwe ſoon ende uwes ſoons ſoon: dewijle gy ons van der Midianiten hant verloſt hebt.

Die mannen van Israël waren waerſchijnlyk de afgezondene, het zy van alle de ſtammen, het zy voornamelyk dier ſtammen, welke het meeste voordeel trokken van de overwinning der Midianiten, die, zoo drae Gideon met zijne zegeteekenen te Ophra was terug gekeerd, hem waren komen begroeten, over het geluk van zijnen krijgstocht. —

(*c*) Pſalm 83: 12.

Het gene zy aen Gideon opdroegen, als een teeken van achting en erkentenis, was zoo zeer niet, de post van eenen altoosduurenden Richter of befteller van krijgszaken, maer byzonderst het ambt van Koning, om het geheele burgerbeftuur onder hun waer te nemen; het welke zy wilden dat in zijn geflacht ervlyk zou zijn.

Deze aenbieding was onbedachtzaem, en fproot uit geen goede gronden voort; dezelve gefchiedde zonder den Heere raed te plegen, en Gods gevoelen daer over in te nemen, — en verraedde eenigzins hunnen afkeer van de tegenwoordige regeringsvorm, volgens welke de HEER hun Koning was, welken zy fcheenen vergeten te hebben dat die gene was, welke door zijnen byzonderen byftand, de geringe macht van Gideon ten Overwinnaer gefteld had van de duizenden der Midianiten.

23. Maer Gideon, te edelmoedig en te oprecht, dan dat hy iets aen zou nemen dat den HEERE alleen toekwam, feyde tot hen; Ick en fal over u niet heerfchen, oock en fal mijn foon over u niet heerfchen: de HEERE fal over u heerfchen.

Zoo wees hy de aenbieding der Israëliten geheel van de hand; en wilde zich flechts vergenoegen met de eer die hy genoten had, door den Heere aengefteld en gebruikt te zijn geweest, als een middel ter verlosfing van zijne verdrukte landgenoten: hy wilde dat Israël zich te vreden zou houden met de tegenwoordige regeringsvorm, en al het goede dat zy ontvingen dank weten aen JEHOVAH, die hun Oppergebieder was, nae wiens inftellingen zy voorts getrouwlyk leven moesten. —

24. Wilden zy hem een blijk van erkentenis geven, voor 't gene hy aen hun gedaen had, dit moest op eene andere wijze gefchieden. Voorts feyde dan Gideon tot hen; Eene begeerte fal ick flechts van u begeeren; en zo gy wilt, kunt gy my dezelve voldoen, zonder den HEERE in zijn recht te benadeelen: Geeft my maer, een yegelick een voorhooftcierfel, zoo vele een ieder dan dezelve heeft, van fijnen roof: want fy, die mede nevens de Midianiten Israël ontrust hadden, doch nu verflagen waren, had-

hadden goudene voorhooftcierſelen gehadt, dewijle ſy Iſmaëliten waren, by wien deze vercierſels in gebruik waren.

25. Ende ſy, geen zwarigheid makende om dit verzoek toe te ſtaen, ſeyden met de uiterſte vaerdigheid: Wy ſullenſe geerne geven: ende ſy ſpreydden een kleet uyt, ende wierpen daer op een yegelick een voorhooftcierſel van ſijnen roof.

26. Ende het gewichte der goudene voorhooftcierſelen, die hy begeert hadde, en hem dus gegeven waren, was duyſent ende ſeven hondert [*ſikclen*] gouts, ſonder de maenkens, ende ketenen, ende purperen kleederen, die de Koningen der Midianiten aen gehadt hadden, ende ſonder de halſbanden, die aen dehalſen harer kemelen geweeſt waren.

27. Dus bekwam ende ontving Gideon welhaest het gene hy had verzocht, om op eene meer ongewoone wijze een kostbaer teeken te ſtellen, ter eere van God, aen wien hy wilde dat de eer der overwinning alleen zou worden toegeſchreeven: hy maeckte, of liet daer van al dat goud, immers van zoo veel van het zelve, als hy tot zijn oogmerk noodig had, eenen Ephod maken, gebruikende den overſchot tot andere heilige eindens. —

Een *Ephod* was een gedeelte der Hoogepriesterlyke kleedinge en wel onder het kostbaerſte daer van te rekenen, volgens deszelvs beſchrijving Exod. 28: 6-14. Sommigen meenen dat Gideon zulk een Priesterlyk gewaed heeft doen maken, om dat te gebruiken by zulke gelegenheden, als men denkt dat hy den Altaer zou gebruiken, welken hy, volgens Kap. 6: 26. te Ophra had gebouwd. — Dan, door zulk een eigenwillige inſtellinge, zou Gideon zich hebben ſchuldig gemaekt, aen afval van de inzettingen, welke God zelve ten aenzien van zijnen dienst gegeven had. — Veel eer denken anderen, dat Gideon dezen Ephod, welke een namaekſel was der Heilige kleeding, die in den dienst van JEHOVAH gebruikt moest worden, gemaekt heeft, om daer by geduurig te doen gedenken aen de overwinning, welke de HEER Israël had doen behalen op de Midianiten, ſinds zy tot den dienst des HEEREN

waren weergekeerd, om hun zoo altoos te doen beseffen hoe aen den dienst des Heeren 't geluk des volks ten allen tijde verbonden was: ende hy ſtelde, tot zulk een teeken, dien Ephod in ſijne ſtadt, tot Ophra. Maer gelijk de alleronſchuldigſte zaken, tot een goed einde gemaekt, door booze menſchen, tot verkeerde einden misbruikt kunnen worden, zoo ging het ook daerna met dezen Ephod; want het leed niet lange na Gideons dood, die altoos het volk hield by den waeren Godsdienst, of men vergat de eigenlyke inſtelling van dien Ephod, ende gantſch Iſraël hoereerde aldaer te Ophra denſelven na, en bedreev afgodery en bygeloov met denzelven; ende het gene Gideon tot andere einden had ingeſteld wert dus jammerlyk misbruikt; Gideon werd in zijne heilige vooruitzichten te leur geſteld, ende deze Ephod diende dus, in vervolg van tijd, ſijnen huyſe, zijnen nakomelingen, tot een valſtrick, waer door zy zich tot afgodery lieten brengen.

28. Alſo werden de Midianiten t'ondergebracht voor het aengeſichte der kinderen Iſraëls, ende en hieven haren kop niet meer op: ende het lant was ſtil veertigh jaer, na dat begin der verdrukkingen door de Midianiten, in de dagen Gideons.

29. Ende Jerubbael, de ſone Joas, zijnen post als Richter bediend, en, by Israëls verlosſinge, weer afgelegd hebbende, gingh henen, vertrok van Ophra uit het huis zijns Vaders, ende woonde voortaen, als een onbeambtenaer, in ſijnen huyſe.

30. Gideon nu hadde tſeventigh ſonen die uyt ſijne heupe voortgekomen waren: want hy hadde veel wijven.

31. Ende ſijn bywijf, 't welck tot Sichem was, dat baerde hem oock eenen ſone: ende hy noemde ſijnen name Abimelech.

32. Ende Gideon, de ſone van Joas, ſterf in goeden ouderdom: ende hy wert begraven in 't graf ſijns vaders Joas, tot Ophra des Abi-Ezriters.

33. Ende het geſchiedde, als Gideon geſtorven was, dat de kinderen Iſraëls hen onmiddelyk

daer-

daerna op nieuw omkeerden, ende den Baalim nahoereerden: ende sy stelden hen byzonder Baal-Berith tot eenen godt.

34. Ende de ondankbare kinderen Israëls en dachten niet aen den HEERE haren Godt: diese geredt hadde van de hant aller harer vyanden van rontomme.

35. Ende sy en deden ook geene weldadigheyt by den huyse Jerubbaals, [*dat is*] Gideons: nae al het goede, dat hy by Israël gedaen hadde; gelijk ten sterksten blijken zal uit het verhael in 't volgende 9de Kap.

HET IX. KAPITTEL.

Een omstandig verhael van Israëls ontrouw aen Gideons huis, welke door den HEER, *op eene zichtbare wijs, gestraft werd Deze ontrouw van Israël werd veroorzaekt, door de heerschzucht van Abimelech.*

1. ABimelech nu, de bastaerd sone van Jerubbaal, dien hy by een bywijv te Sichem gewonnen had Kap. 8: 31, gingh henen nae Sichem zijne geboorte Stad, tot de broeders, dat is de bloedverwanten sijner moeder: ende hy sprack tot hen, ende tot het gantsche geslachte van den huyse des vaders sijner moeder, misschien was Millo, vs. 6 en 20 genoemd, zijn Grootvader van moeders zijde. Althans Abimelech deed eene plechtige aenspraek aen de broeders en de verdere bloedverwanten van zijne moeder te Sichem, seggende:

2. Spreeckt doch voor de ooren aller burgeren eigenlyk staet 'er tot alle de *Heeren*, dat is de aenzienlykste mannen en eigen-geervden van Sichem, onder welke alle de verdere inwooners begreepen waren: Wat is u beter; dat tseventigh mannen, alle sonen Jerubbaals, over u heerschen, ofte dat één man over u heersche? Gedenckt oock, dat ick uw been ende uw vleesch ben.

Abimelech onderftelt, in deze woorden, dat de Sichemiten bloot lagen, voor de overheerfching. Trouwens gansch Israël had Gideon, na het onderbrengen der Midianiten, de Koninglyke Heerfchappy aengeboden Kap. 8: 22. Gideon had dit aenbod edelmoedig van de hand geweezen. Maer het kan wel zijn, dat Gideons Zoonen, na den dood van dezen Held, als de aenzienlykften van dien tijd, eenig bewind van zaken in handen hadden. Mogelyk lieten de omftandigheden zich zoo aenzien, als of de hoogheid en het gezach van Gideons Zoonen, voor Israël, nadelig worden konde. Althans Abimelech zocht den Sichemiten eene vrees voor de overheerfching van Gideons Zoonen in te boezemen. — Om deze vrees te vermeerderen, herinnert hy hun, dat zy niet minder dan een getal van LXX mannen uitmaekten, zoodat zy, door hunne menigte, het volk konden onderdrukken en uitputten. — Hy fchijnt ook Gideon met opzet *Jerubbaal* te noemen, om den Sichemiten te doen gedenken, hoe zeer Gideon zich tegen den dienst van Baal verzet had. De afgodery was, na den dood van Gideon, wederom ingekropen, en men kon niet anders verwachten, dan dat de LXX Zoonen van dien vermaerden Jerubbaal, den dienst van Baal, met welken de Sichemiten zoo zeer waren ingenomen, met alle hunne macht, verftoren zouden. — Denkelyk was 'er ook van den ouden nijd van Ephraim, tegen Gideon Kap. 8: 1-3, nog wel iets overgebleeven. Zoo listig wist Abimelech de Sichemiten, gelijk men zegt, in hun zwak te vatten. Hy gav hun in bedenking of het niet beter voor hun ware, zo 'er toch overheerfching moest placts hebben, dat zy door éénen man geregeerd wierden, die, op zich zelven ftaende, geen vermogen hebben zoude, om hen te onderdrukken.

En om de toegenegenheid der Sichemiten, voor zijn perfoon te winnen, voegt hy 'er by: *gedenkt ook, dat ik uw been en uw vleesch ben.* „ Ik ben, wil hy zeggen, uw mede-
„ burger, uwe ftamgenoot en bloedverwant, en derhalven
„ het meest gerechtigd tot de heerfchappy. Tot de overige
„ zoonen van Gideon, hebt gy geene betrekking. Daerenboven zal het u, niet alleen aengenamer, maer ook meer tot
„ eer zijn, door eenen medeburger, dan door veele vreem-
„ den,

„ den, geregeerd te worden. Ook is de bloedverwantschap,
„ tusschen u en my, een genoegzame grond, om te ver-
„ wachten, dat ik uwe belangen, als mijne eigene, bevor-
„ deren zal."

3. Doe Abimelech dit voorstel gedaen had, spraken de broeders sijner moeder van hem, voor de ooren aller burgeren van Sichem, alle de selve woorden: ende haer herte neygde sich na Abimelech; om hem alleen, met verlating van Gidions gansche huis, tot Opperheer te kiezen. Zy koozen Abimelech, niet uit dankbaerheid jegens de weldaden van Gideon, en uit aenmerking van hunne verplichting aen het huis van dien Held, ook niet omdat zy Abimelech aenzagen voor eenen man van zonderlinge verdiensten, die iets in zich had, het welk hem, tot die keus, boven anderen aenprees; maer alleen omdat hy hunne medeburger en bloedverwant was: want dit was de eenige reden van voorkeur, sy seyden; Hy is onse broeder.

4. Maer zou Abimelech de Opperheerschappy aenvaerden, dan moesten eerst alle hinderpalen uit den weg geruimd, en de zeventig zoonen van Gideon om hals gebracht worden, die zich zekerlyk tegen hem zouden verzet hebben. De Sichemiten gaven hem daerom geld, om eenige manschap te huuren, en daermede de zoonen van Gideon van kant te maken, Ende sy gaven hem tseventigh silverlingen, uyt den huyse van Baal-Berith: ende Abimelech huerde daer mede ydele ende lichtveerdige mannen, die hem navolgden.

5. Ende hy quam in sijns vaders huys tot Ophra, ende doodde sijne broederen, de sonen Jerubbaals, tseventigh mannen, op éénen steen: doch Jotham, Jerubbaals jongste soon, wert overgelaten, want hy hadde sich versteken.

A. De Sichemiten *gaven* Abimelech *zeventig zilverlingen*, *uit het huis van Baal Berith.*

Baal Berith beteekent *den God des Verbonds*, verg. vs. 46. Men heeft hier te denken aen eenen zekeren afgod, welken de Sichemiten, als hunnen Beschermgod, eerbiedig

den. — Deze afgod had *een huis*, dat is een Tempel en eenen vastgestelden eerdienst, verg. vs. 27, 46. — Wy leren 'er uit, hoe spoedig de afgodsdienst, na den dood van Gideon, wederom onder Israël zy ingekropen. En in de daed Gideon had 'er ook zelvs, schoon buiten zijnen toeleg, vry wat aenleiding toe gegeven, om Israël, van den waeren Godsdienst, by den Tabernakel, aftetrekken, naedien gansch Israël, door zijn voorbeeld, verlokt wierd, om den Ephod na te hoereeren, welken hy gemaekt, en in zijne Stad gesteld had Kap. 8: 27. — Dit afgodshuis had ook een schat. Uit dezen schat van Baal Berith, werden Abimelech *zeventig zilverlingen* ter hand gesteld. Eene gewoone zilverling was een halve Rijksdaeler waerdig, en zoo zou de geheele som niet meer dan *f* 87: 10. — bedragen hebben. Dit was zekerlyk veel te weinig, tot het oogmerk van Abimelech. Wy zouden daerom denken, dat 'er 70 Ponden zilvers bedoeld worden; dit stemt zeer wel overeen met den Hebreeuwschen Tent, die eenvouwig heeft *zeventig van zilver*, het welk zich zeer gevoeglyk, door *ponden*, laet aenvullen. — Het schijnt, dat deze som aen Abimelech gegeven werd, uit het huis van Baal Berith, omdat hy zich, met dit geld, zoude in staet stellen, om, ten voordeele van den Afgod, tegen het geslacht van Jerubbaal te twisten.

B. Met dit geld, huurde Abimelech, *ydele en ligtvaerdige mannen, die hem navolgden.* — *Ydele mannen*, eigenlyk *ledige* mannen, dat is lediggangers, die geen gezet werk aen de hand hadden, of arme en behoevtige mannen, die ledig van geld waren. — *Ligtvaerdige mannen*, eigenlyk *opgeblazene* mannen, trotsche menschen, die, steunende op hunne eigene krachten, ligtvaerdig en onbedachtzaem waren in hunne ondernemingen.

Zulk slag van volk *huurde* Abimelech, om hem, als dienaers en krijgsknechten, in zijne gruwelyke oogmerken, behulpzaem te zijn.

C. Hy begav zich, aen het hoofd van deze manschap, naer *zijns Vaders huis tot Ophra, en doodde zijne broederen, de zoonen Jerubbaals, zeventig mannen.* — Abimelech zelvs behoor-

hoorde niet tot deze 70 zoonen vs. 31. Jotham ontkwam de algemeene flagting, evenwel wordt het volle getal van 70 genoemd, fchoon 'er 69 waren. — Hy doodde zijne broederen *op éénen fteen*. Sommigen hebben gedacht, aen eenen fteenen altaer, als hadde Abimelech zijne broederen, aen Baal Berith, opgeofferd, ter wraekoeffening van Gideons bedrijv, omtrent dezen afgod. Dan voor het naest zouden wy denken, aen eenen rotsfteen, en dat Abimelech, dus doende, de gedaente van eenen Rechter hebbe aengenomen, als die zijne broederen, mogelyk wel onder de befchuldiging, dat zy eenig kwaed tegen Israël gefmeed hadden, in het openbaer, met den dood liet ftraffen.

D. Abimelech handelde hier als een wreed Tiran en Broedermoorder. — Het fchijnt onbegrijpelyk, dat die van Ophra geenen tegenftand boden; maer mogelyk heeft hy de Stad overvallen, of de inwooneren weeten te beduiden, dat deze gewaende Rechtspleging, tot hunne vryheid en veiligheid, diende.

E. Jotham evenwel vond middel, om de wreede handen van Abimelech te ontwijken; en hierin moet men buiten allen twijffel, het beftier der Godlyke Voorzienigheid opmerken en eerbiedigen.

6. Doe deze fchroomelyke broedermoord begaen was, en het gerucht daervan zich verfpreid hed, vergaderden fich alle burgeren van Sichem, of immers de Opperhoofden van die Stad, ende het gantfche huys van Millo, ende gingen henen ende maeckten Abimelech ten Koningh: (*a*) by de hooge eycke, die by Sichem is.

Hier moeten wy weder, met onze aendacht, een weinig ftilftaen.

A. Men is het niet eens, wat door *het ganfche huis van Millo* bedoeld worde. — Sommigen laten het onvertaeld, *Beth Millo*, en denken aen eene zekere plaets, naby Sichem.

(*a*) Jof. 24: 26.

Van zulk eene plaets lezen wy ook 1 Kon. 12: 20. — Dan wy zouden *Millo* lievst voor den eigen naem van eenen man nemen. *Het gansche huis van Millo* zegt dan, het gansche huisgezin, de maegschap en de aenverwanten van Millo. Deze Millo schijnt ons de Vader geweest te zijn van Abimelechs moeder, verg. vs. 1. Het huis van dezen Millo had dus de naeste betrekking tot Abimelech, en het meeste belang by zijne verheffing.

B. De Sichemiten, onder welke de aenverwanten van Millo de eerste waren, *maekten Abimelech ten Koning.* Dit zal zekerlyk geschied zijn, met zulke plechtigheden, als, in dergelijke gelegenheden, by andere volkeren, gebruikelyk was. — Het Koninglyk gezach evenwel, het welk zy Abimelech opdroegen, schijnt zich alleen tot Sichem bepaeld te hebben. Misschien hebben zich naderhand ook andere, vooral de Noorder Stammen, aen zijn gebied onderworpen. Althans de overige Israëliten hebben, in deze handelwijs der Sichemiten, stilzwijgende en laf hartig berust, toonende, dat zy, met het verlaten van den waeren Godsdienst, ook alle gevoelens van vryheid, rechtvaerdigheid en dankbaerheid verlooren hadden.

C. 'Er is geen twijffel aen, of deze handelwijs der Sichemiten was alleszins zeer onbetamelyk. — (1). Door het aenstellen van eenen Koning, verwierpen zy de heerschappy des HEEREN, die, in eene byzondere betrekking, de Koning was van Israël. Gideon had de zaek geheel anders begreepen, toen men hem de heerschappy wilde opdragen Kap. 8: 23. — (2). Hadden zy eenen Koning willen hebben, dan hadden zy hem by den HEER behooren te zoeken, en Hem de keus over te laten Deut. 17: 14-20. Maer, in plaets van dit, vraegden zy den HEER niet, ook raedpleegden zy niet met den Priester, zelvs namen zy het gevoelen niet in van de andere Stammen. Het was, in alle opzichten, eene zeer onbedachtzame en doldrivtige onderneming. — (3). Nimmer konden zy slechter voorwerp kiezen, dan Abimelech. Hy was een onechte zoon van Gideon, en een afschuwelyk broedermoorder. Wat konden zy van eenen man verwachten,

die,

die, om zijne heerschzucht te voldoen, geene zwarigheid maekte, om zijne handen te bezoetelen, met het bloed van zijne eigene broederen?

D. De plaets van Abimelechs krooning verdient ook onze opmerking, *by de hooge eike, die te Sichem is.* Men kan het ook vertalen, *by de opgerichte eike.* Men denke aen eenen eikenboom, by welken een pylaer of opgericht teeken geplaest was. Het kan zijn, dat men, by het opdragen van de Koninglyke waerdigheid aen Abimelech, een gedenkteeken, in het eikenbosch hebbe opgericht.

7. Als ſy dit Jotham aenſeyden, als het gerucht der verheffing van Abimelech gekomen was, tot de ooren van Jotham, den jongſten zoon van Gideon, die de moorddadige handen van zijnen heerschzuchtigen broeder had weten te ontvluchten, ſo gingh hy henen, ende ſtont op de hoogte des bergs Gerizim, zoo als Joſephus zegt, ten tijde van eenen openbaren Feestdag, op welken het volk van alle kanten zamenkwam; ende verhief ſijne ſtemme, ende riep: ende hy ſeyde tot hen; hy deed, met eene verhevene ſtem, deze aenſpraek, aen de burgeren van Sichem; Hoort nae my, gy burgeren van Sichem, neemt toch mijne woorden in acht, ſchoon ik nog maer een jongeling ben, ende Godt ſal nae ulieden hooren, wanneer gy, in de benauwdheid, tot hem roepen zult.

Hier op volgt de redevoering van Jotham, onder een verbloemd voorſtel, vs. 8-15.

Voor af dient men te weten, dat de Oosterlingen meermalen gewoon waren, om verhevene dingen, onder eene verbloemde gedaente, voor te dragen. Men gav een verhael op van zaken, die wel niet gebeurd waren, maer evenwel gebeuren konden; dit noemde men een Parabel of gelijkenis. Of men verhaelde zaken, die nooit gebeurd waren, noch gebeuren konden; dit noemde men een Fabel of verdichtzel. — Zulke voorſtellen gebruikten men, om verhevene zaken voor te dragen, welke men al of niet verklaerde.

Wanneer men dezelve niet verklaerde, gav men, aen verstandigen, gelegenheid, om naer de waere meening te zoeken, en de ongeoeffende menigte kon zich met den uiterlyken schors vermaken; dan had het de gedaente van een raedsel. Verklaerde men dezelve, dan bleev de bedoelde zack langer in het geheugen.

Het voorstel van Jotham behoorde tot dat soort, het welk men doorgaends fabelen of verdichtzelen noemt. Hy wilde 'er de onbetamelykheid van het gedrag der Sichemiten door afteekenen, als mede de schadelyke gevolgen, welke daeruit stonden voort te vloejen. — Hy gav 'er eene proev in van de welgesteldheid van zijn oordeel en van zijn hart, als mede van de edelaertigheid van Gideons zoonen.

8. De boomen, zoo begint zijn voorstel, gingen eens henen, om eenen Koningh over hen te salven: ende sy seyden tot den olijfboom; Weest gy Koningh over ons.

Het zinneprent is zeer vernuftig. Hy spreekt niet van dieren en vogelen, aen welke men, in den Leeuw en den Arend, meermalen eenen Koning toeëigent, maer van *boomen*. De boomen hebben in het geheel geenen Koning noodig, omdat God hen onmiddelyk verzorgt Ps. 104: 16. Even zoo hadden de Israëliten ook geenen Koning nodig, omdat zy, onder Gods onmiddelyk bestuur staende, van Hem, op eene byzondere wijs, boven alle andere volkeren, verzorgd werden. — Het is ook eigenaertig, dat de keus eerst viel op den *Olijvboom*, omdat dezelve een zinneprent is van overwinning, en van vrede, die op de overwinning pleegt te volgen.

9. Maer de olijfboom seyde tot hen; Soude ick mijne vettigheyt verlaten, die Godt ende de menschen in my prijsen? mijn oly wordt toch, zoowel in de plechtigheden van den Godsdienst, vooral in de spijs offeren, gebruikt, als in de toebereiding der spijzen, en tot andere aengenaemheden voor de menschen. Ende soude ick dan, mijne vettigheid verlaten hebbende, henen gaen om te sweven over de boomen? Wanneer ik de Koninglyke heerschappy over de boomen aenvaerdde, dan moest ik *zweeven*, ginds en herwaerds henen gaen, om de openbare rust in het woud

te

te bevorderen. Maer wanneer ik mijne ſtandplaets verliet, dan zou ik tevens de voedende ſappen verliezen, welke ik uit de aerde trek; en hoe zal ik dan oly kunnen voortbrengen?

10. Doe ſeyden de boomen tot den vijgeboom: Komt gy, weeſt Koningh over ons.

By weigering van den Olijvboom, viel de naeſte keus op den Vijgenboom, als zijnde een zinbeeld van rust en gematigde heerſchappy Spr. 27: 18. Het zitten onder den vijgenboom teekent daerom een gerust en vreedzaem leven Mich. 4: 4. enz.

11. Maer de vijgeboom ſeyde tot hen; Soude ick mijne ſoetigheyt ende mijne goede vrucht verlaten? ende ſoude ick henen gaen om te ſweven over de boomen?

12. Doe ſeyden de boomen tot den wijnſtock: Komt gy, weeſt Koningh over ons.

Met recht viel de derde keus op den wijnſtok, als een zinbeeld van vryheid en van blijdſchap. Zach. 3: 13.

13. Maer de wijnſtock ſeyde tot hen; Soude ick mijnen moſt verlaten, die Godt in de drankofferen verkiest, ende menſchen vrolick maeckt? ende ſoude ick henen gaen om te ſweven over de boomen?

Anders zou men door de *Goden*, gelijk in 't Hebr. ſtaet, aenzienlyke, en door de *menſchen* gemeene lieden, verſtaen kunnen.

14. Doe alle deze voorſlagen aen nuttige boomen mislukt waren, ſeyden alle de boomen tot den doornenboſch: Komt gy, weeſt Koningh over ons.

De boomen wilden dan volſtrekt eenen Koning hebben, en de keus viel op den allerſlechſten. Zy konden althans van den doorn geen het minſte voordeel hebben, als zijnde een laeg en onvruchtbaer gewas, maer, by de minſte verwijdering, zouden zy gevoel hebben van zijnen ſtekelachtigen aert. — Dit teekende eigenaertig het onbezonnen gedrag der Sichemiten, in het opdragen der Koninglyke waerdigheid aen Abimelech, den ſlechtſten en ſchadelykſten perſoon, dien zy immermeer vinden konden.

15. Ende de doornenboſch liet zich de keus gretig

welgevallen, hy feyde tot de boomen; Indien gy my in der waerheyt tot eenen Koningh over u falft, fo komt, vertrouwt u onder mijne fchaduwe: maer indien niet, fo gae vyer uyt den doornenbofch, ende verteere de cederen des Libanons.

De doornbosch neemt de aenbieding aen, onder twee voorwaerden. (1). Dat de boomen hem *in der waerheid* zalvden, dat is oprecht, welmeenende en voor altoos. In zulk een geval beloovt hy hun Trouw en Befcherming. De Boomen konden *komen en zich vertrouwen onder zijne fchaduw.* Waerlyk zy konden zich van zijne fchaduw en befcherming weinig belooven; al, wat zy 'er van hebben konden, was dit, dat andere van hen zouden afzien, als bevreesd voor de fteekels. (2). De andere voorwaerde was deze, dat, in geval de boomen trouwloos met hem handelden en hem niet onderdanig bleeven, *een vuur van hem zou uitgaen, en verteren de cederen van Libanon*, dat is te zeggen, dat hy in zich zelven de middelen vinden zou, om hunne ontrouw, als een verteerend vuur, te ftraffen. Zelvs zouden de cederen van den Libanon, die aenzienlyke boomen, die zoo hoog boven den doorn verheven waren, door zijne wraek vernield werden.

Vs. 16-20. *laet Jotham de verklarende overbrenging van de fabel volgen.*

Hy gaet 'er dus in te werk, dat hy alleen het laetfte deel der gelijkenis verklaert, en op Abimelech toepast, maer niet het eerfte; hy gewaegt niets van de mislukte poogingen, om den Olijvboom, den Vijgenboom, en den Wijnftok tot de Koninglyke waerdigheid, te verzoeken, maer de betuigingen van den doornbosch brengt hy op Abimelech eigenaertig over.

Sommige Uitleggers hebben gedacht, dat men, door de boomen, die het aenbod der Koninglyke waerdigheid hadden afgeweezen, voorige Rechteren verftaen moet. — De *Olijvboom* zou Othniel verbeelden, die Israël verloste, uit de hand van Cufchan Rifchataim Kap. 3; omdat dees uit de Stam Juda oorfprongelyk was, die meermalen by eenen Olijvboom werd ver-

vergeleeken Jer. 11: 16. — Door den *Vijgenboom* zou Debora bedoeld worden, die Israël, met hulp van Barak, uit het geweld der Canaaniten, geredt heeft Kap. 4. De zoetigheid van den Vijgenboom zou zeer wel pasfen op Debora, welker naem een honigbye beteekent, die den zoeten honig bewerkt. — Door den *Wijnſtok* zou Gideon worden aengeweezen, die Israël van de Midianiten verloste Kap. 6-8; omdat hy uit de Stam van Joſeph was, die by eenen vruchtbaren Wijnſtok wordt vergeleeken Gen. 49: 22.

Maer nergens vinden wy 'er eenigen ſchijn of ſchaduw van, dat de Koninglyke waerdigheid Othniel of Debora zou aengeboden wezen.

Jotham ſchijnt voor het naest het oog te hebben op Gideon, die de Koninglyke heerſchappy, met het ervrecht van opvolging, hem door de Israëliten aengeboden, grootmoedig had van de hand geweezen. — Gideon kon te recht, by den *Olijvboom*, vergeleeken worden, die een zinneprent was van overwinning en vreede. Hy had de overwinning op de Midianiten behaeld, en Israël eenen aengenamen vreede verſchaft. — De overige gezegdens, omtrent den *Vijgenboom* en den *Wijnſtok*, ſchijnen tot de zoonen van Gideon te behooren. Maer hoe dezelve op Gideons zoonen toepasſelyk zijn, kunnen wy, in de byzonderheden, niet aenwijzen, omdat 'er ons niets naders van aengeteekend is. Ook kunnen wy niet bepalen, of de Koninglyke waerdigheid ooit, aen Gideons zoonen, of eenen van dezelve, zy aengeboden. Dit algemeene mogen wy evenwel, uit deze gelijkenis, beſluiten, dat de omgebrachte zoonen van Gideon voorkomen, als bekwame en nuttige mannen, die den vreede en den welſtand van het volk zochten, en daerom door den *Vijgenboom* en *Wijnſtok* konden worden afgebeeld; immers als mannen, zeer verheven boven Abimelech, die als een kwetſende doornbosch wordt aengemerkt, wiens begin vervloekt was, en zijn einde tot verbranding.

Kortom, Jotham verheft hier de Edelmoedigheid van Gideon en de andere Richteren, die voor hem waren, en mogelyk ook van Gideons zoonen, die nimmer naer de oppermacht geſtaen hadden.

Het laetfte deel der gelijkenis past Jotham toe op Abimelech, en dat wel zoo, dat hy de tweeledige voorwaerde op de Sichemiten toepast, van welke de eene het goede beloovde, en de andere het kwaed bedreigde. Zelvs toont hy aen, dat 'er in de belovte een groot nadeel lag opgefloten. Dit is de reden, dat deze ganfche verklaring van Jotham vs. 57. een vloek genaemd werd.

16. Alfo nu, opdat ik ter zake kome, wil Jotham zeggen, en u aentoone, wat ik met het voorgeftelde verdichtfel bedoele: indien gy 't in waerheyt ende oprechtigheyt gedaen hebt, dat gy Abimelech Koningh gemaeckt hebt, ende indien gy welgedaen hebt by Jerubbaal, ende by fijnen huyfe, ende indien gy hem nae de verdienfte fijner handen gedaen hebt:

Jotham wil kortelyk dit zeggen: „ Indien gylieden, mannen van Sichem, Abimelech, met een goed oogmerk, tot Koning gezalvd hebt, om de groote diensten, welke Gideon u beweezen heeft, aen zijn nageflacht dankbaer te vergelden, zoo hebt gy wel gedaen, en gy moogt u, over deze handelwijs, hartelyk verblijden. Gideon was zulk eene vergelding waerdig."

17. (Want mijn vader heeft voor ulieden met eenen gewenschten uitflag, tegen de Midianiten geftreden: ende hy heeft fijne ziele verre wechgeworpen, hy heeft geene gevaren ontzien, en zijn leven onverfchrokken in de weegfchael gefteld, ende u daer door, onder Gods zegen, uyt der Midianiten hant geredt.

18. Maer dit is immers het geval niet: gy hebt u, aen eene onnatuurlyke wreedheid, en aen de verfoeilykfte ondankbaerheid tegen Gideon, fchuldig gemaekt; gy zijt heden opgeftaen tegen het huys mijns vaders, ende hebt fijne fonen, tfeventigh mannen, op éénen fteen gedoodt: dit hebt gy alle gedaen, burgers van Sichem, voor zoo ver gy deze onmenfchelyke handelwijs goedgekeurd, ende zelvs beloond hebt; immers gy hebt Abimelech, dien verfoeilyken broedermoorder, die alle de zoonen van Gideon, ik alleen uitgezonderd, omdat ik het ontvlucht ben, ge-

gedood heeft, daer by nog eenen ſone ſijner dienſtmaegt, Koningh gemaeckt over de burgeren van Sichem, en dit alles om geene andere reden, dan dat hy uwe broeder is.)

19. Indien gy dan in waerheyt ende in oprechtigheyt by Jerubbaal ende by ſijnen huyſe te deſen dage gehandelt hebt; indien gy dit alles, met een goed oogmerk gedaen hebt, om de groote daden van Gideon aen zijn nageſlacht te vergelden; ſo weeſt vrolick over Abimelech, leevt dan vrolyk en vergenoegd met uwen nieuwen Koning, leevt gerust en veilig onder zijne heerſchappy, ende hy zy oock vrolick over ulieden, hy regeere dan gelukkig, en vergenoegd over uwe gehoorzaemheid en trouw.

De voorwaerde, van welke Jotham ſpreekt vs. 16. had by de Sichemiten geene plaets; en derhalven moet men zijnen wensch, niet als eenen welmeenenden wensch, opvatten, maer als een voorſtel van het goede, het welk zy zouden te verwachten hebben, ingeval zy braev gehandeld hadden. Nu moet deze wensch, als een ſchamperen vloek, worden aengemerkt, dat zy geene blijdſchap en voorſpoed, maer droevheid en elende te wachten hadden: gelijk hy volgen laet.

20. Maer indien niet, indien het tegengeſtelde, van het gene ik gezegd heb, by u plaets heeft, indien gy Gideon mijnen Vader, op de allerondankbaerſte wijs, behandeld hebt, ſo gae 'er een vyer van twist en toorn, uitbarstende in eenen burgerlyken oorlog, uyt van Abimelech, ende verteere de burgeren van Sichem, ende het huys van Millo: ende vyer gae uyt van de burgeren van Sichem, ende van den huyſe Millo, ende verteere Abimelech.

De vloekſpraek geevt te kennen, dat Abimelech en de Sichemiten onderling zouden verdeeld raken, de wapenen tegen elkander opvatten, met dat gevolg, dat beiden zouden vernield worden.

21. Doe hy dit gezegd had, vloodt Jotham, van den berg Gerizim af, om niet te vallen in de handen der Sichemiten, die zekerlyk door zijn voorſtel grootelyks verbitterd werden, ende vluchtede met grooten ſpoed, om buiten

het bereik van Abimelech te komen, ende gingh nae Beër, ende hy woonde aldaer van wegen sijnen broeder Abimelech.

Het is onzeker welke plaets dit *Beër* geweest zy. Beër in Ephraim was te naby. Denkelyk werd hier *Beër Seba* bedoeld, als zijnde in Juda of Simeon, in Zuider Canaan, en dus het verst van de Noordelyke Stammen. Hoe het zy, de inwooners van dit *Beër* waren geene aenhangers van Abimelech, en beschikten daerom Jotham zijne veiligheid.

22. Als nu Abimelech drie jaren over Israël als Koning geheerscht hadde;

De Regeering van Abimelech word bepaeld tot *Israël*. De zaek moet zoo begreepen worden, dat de heerschappy van Abimelech zich oorsprongelyk alleen tot Sichem bepaelde, gelyk ook alleen de vloek over de Sichemiten en het huis van Millo bedreigd werd; dat eenigen der overige Israëliten, vooral uit de Noordelyke Stammen, zich naderhand al mede aen Abimelech onderworpen hebben; maer dat evenwel alle de Israëliten hem geenszins hebben aengekleevd. Jotham althans vond te Beër eene schuilplaets. Zijne Regeering duurde drie jaren. 'Er staet niet, dat hy Israël richtte, of eenigen dienst deed aen de Stad Sichem, maer eenvouwig, dat hy *drie jaren geheerscht* heeft; het geevt te kennen, dat hy zoolang den naem en waerdigheid van Koning bezeten hebbe. Ook kunnen wy niet veel goeds van hem denken; want hy was een man van een allerslechtst karakter, een Tyran en een Broedermoorder, hy was door geweld en bloedstorting aen de Regeering gekomen. JOSEPHUS geevt dit ongunstig getuigenis van Abimelech en zijne Regeering: „ Zich zelven, „ door geweld, meester gemaekt hebbende, deed hy alles „ willekeurig, zonder op eenige wetten acht te slaen. Daer- „ door werd hy zeer gehaet van allen, die billykheid en „ gerechtigheid beminden, dewelke hy ook alleszins vervolg- „ de" Antiq. l. 5. c. 9.

Na deze drie jaren begon de HEER den vloek 't huis te zoeken.

23. So sondt Godt eenen boosen geest, die twist, tweedracht, en de beginselen van eenen burgerlyken oor-

oorlog veroorzaekte, tusschen Abimelech, ende tusschen de burgeren van Sichem: ende de burgeren van Sichem handelden trouwloosslick tegen Abimelech, zy vielen van hem af, en zijne heerschappy moede zijnde, onttrokken zy zich aen zijn gezach.

Men vraegt, wat moet men door den *boozen geest* verstaen, welken de HEER *zond tusschen Abimelech en tusschen de burgeren van Sichem?*

Men kan de gansche uitdrukking oneigenlyk opvatten, en door *den boozen geest*, booze hartstochten verstaen, van haet, nijd, tweedracht en twistgierigheid. De HEER zou dan dezen boozen geest *gezonden* hebben, voor zoo ver hy de zaken, in den weg zijner Voorzienigheid, zoo bestuurde, dat de gemelde kwade gemoeds-beweegingen, tusschen Abimelech en de Sichemiten, veroorzaekt wierden. Trouwens de drivten werden, by de Hebreeuwen, zeer gemeenzaem, onder persoons-verbeeldingen, voorgesteld. Een geest der sterkte, en der wijsheid, worden, voor de sterkte en wijsheid zelve, genomen. — Ik, voor my, zou evenwel lievst by de letter blijven, en aen eenen *boozen geest* denken, die, op eene onzichtbare wijs werkende, wantrouwen, verdeeldheid en verwarring, in het Rijk van Abimelech veroorzaekt hebbe. Wy weten toch, uit veelvuldige en duidelyke plaetsen der Heilige Schrivten, dat 'er soortgelijke werkingen der booze geesten plaets hebben. De HEER *zond dezen boozen geest*, als zijnen afgezant; dit moet zoo verstaen worden, dat de HEER aen den Satan hebbe toegelaten, zijne kwaedaertige poogingen, ten nadeele der menschen, aen te wenden. — Men vergelijke hier mede andere soortgelijke gevallen, dat de HEER aen Saul eenen boozen geest toezond, om hem te verschrikken 1 Sam. 16: 14. 18: 10. 19: 9; dat de HEER eenen leugengeest gav, in den mond van Achabs Propheeten 1 Kon. 22: 23, 24. 2 Chron. 18: 19, enz.

In dit alles bedoelde de HEER een heilig en rechtvaerdig einde.

24. Op dat het gewelt, en de onmenschelyke wreedheid, [*gedaen*] aen de tseventigh sonen Jerubbaals, by wedervergelding quame, en zichtbaer gestraft wierde,

ende op dat haer bloet, dat is de wraek, welke het onschuldig bloed der vermoorde Zoonen van Gideon vorderde, gelegt wierde op Abimelech haren broeder, diese gedoodt hadde, ende op de burgeren van Sichem, die sijne handen gesterckt, en hem gelegenheid gegeven hadden, om zijn bloeddorstig en heerschzuchtig voornemen te volbrengen, in sijne broederen te dooden.

25. Ende de burgeren van Sichem bestelden tegens hem, die op de hoogten der bergen lagen leyden, ende al, wie voorby hen op den wegh doorgingh, beroofden sy. In het begin had Abimelech den zetel zijner regeering te Sichem gevestigd; maer bemerkende, dat de Sichemiten oproerig wierden, en zijn juk zochten aftefchudden, was hy naer Aruma gegaen vs. 41. hebbende alleenlyk eenen Stadhouder in zijne plaets gelaten. Van deze gelegenheid bedienden zich de Sichemiten, om zich, ware het mogelyk, van zijne heerschappy geheel te ontslaen. Denkende, dat hy zich weder naer Sichem begeven zoude, leidden zy hem *lagen op de hoogte der bergen*, om hem van verre te kunnen zien, en alles aen te wenden, om hem in hunne handen te krijgen. Zy, die tot deze hinderlagen gebruikt werden, *beroovden al, wie voor by hen op den weg doorging*, te weten die nog tot den aenhang van Abimelech behoorden. Ende het oproerig gedrag der Sichemiten wert Abimelech aengeseyt, die daerdoor nog des te meer verbitterd werd.

26. Het voornaemste hoofd der gener, die zich tegen Abimelech verzetten, was Gaal, de sone Ebeds, deze quam oock met sijne broederen of nabestaenden, hy voegde zich by de misnoegde Sichemiten, ende sy gingen over in Sichem: ende de burgeren van Sichem stelden zoo veel belang in dezen Gaal, dat zy hun vertrouwen in hem stelden, zy verlieten sich op hem.

27. Ende de burgers van Sichem genooten, onder het opzicht van Gaal, zoo veel vryheid, dat zy hunnen wijnoogst in veiligheid en met blijdschap inzamelden: want sy togen uyt in 't velt, ende lasen hare wijnbergen af, ende

tra-

traden [*de druyven*], ende maeckten lofliedekens, zy zongen van-blijdschap, als ware nu alle vrees voor Abimelech geheel verdweenen. Maer, in plaets van den HEER het loovhutten-feest te vieren, en zich op het zelve, met dankzegging te verblijden, gelijk de wet vorderde Deut. 16: 13-16, hielden zy afgodische offermaeltijden, ende sy gingen in het huys hares godts Baal-Berith, ende aten ende droncken, ende vloeckten Abimelech: zy zwoeren by hunnen afgod, dat zy Abimelech nooit weder hulde en gehoorzaemheid bewijzen, maer alles beproeven zouden, om dien dwingeland te onder te brengen.

Men merke hier op het zonderlinge der wedervergelding. Uit den Tempel van dien afgod, hadden de Sichemiten, Abimelech, tot zijne onmenschelyke oogmerken, geholpen, maer nu vervloekten en zwoeren zy hem af, in dien zelvden Tempel.

28. Ende Gaal, de sone Ebeds zette het volk, met al zijn vermogen, tegen Abimelech op, en seyde; Wie is Abimelech, dat hy u zoude kunnen noodzaken, om zijn juk langer te dragen? ende wat is Sichem, is Sichem dan zulk eene verachtelyke Stad, en zijne hare burgers zoo lafhartig! dat wy hem dienen souden? is hy niet Jerubbaals sone? was zijn Vader niet een Manasiter, een geslagen vyand van onzen god Bael-Berith? ende is Zebul, een persoon van weinig vermaerdheid, niet sijn Bevelhebber en Stadhouder? dient [*liever*] den mannen Hemors, des vaders van Sichem; zijnde de oude bewooners van deze Stad, ontsproten uit de kinderen, welke Simeon en Levi, met de wijven, hebben overgelaten, toen zy de mannen gedood hadden; want waerom souden wy hem, Abimelech, die zoo verachtelyk is, dienen? 'er zijn geene redenen te bedenken, welke ons eenigzins zouden kunnen bewegen, om ons aen zulk een booswicht te onderwerpen.

Mogelyk stamde Gaal nog wel af, uit de oude Hemoriten, en dan heeft hy hier zich zelven, tot Koning, als aengeboden, om de plaets van Abimelech te vervangen. Althans dat het hem niet zoo zeer te doen ware, om de Sichemiten van de dienst

een held gy zijt; is niet dit het volck van mijnen Heer Abimelech, dat gy veracht hebt? treckt doch nu uyt, ende ſtrijdt tegens hem, zoo gy kunt en durvt.

39. Ende Gaal trock uyt voor 't aengeſichte der burgeren van Sichem, die hem, nadat hy een algemeen alarm in de Stad gemaekt had, als hunnen Bevelhebber volgden, ende hy ſtreedt tegens Abimelech.

40. Maer hy kreeg de nederlaeg ende werd genoodzaekt de vlucht te nemen: Abimelech jaegde hem na, want hy vloodt voor ſijn aengeſichte: ende daer vielen vele verſlagene tot aen de deure der [*ſtadt*]poorte, by het terug wijken van Gaal.

41. Abimelech nu bleef tot Aruma, eene plaets, zoo het ſchijnt uit het beloop van het geſchiedverhael, naby Sichem, om aldaer, met zijn vermoeide leger, uitterusten, ende Zebul verdreef inmiddels Gaal ende ſijne broederen, datſe tot Sichem niet mochten woonen, hopende, dat hy, door het verbannen van den eersten aenvoerer, het oproer dempen zoude. Maer dit mislukte.

42. Ende het geſchiedde des anderen daegs, dat het overgebleeven volck der Stad ten anderen male uyttrock in 't velt, om voor hunne vryheid te ſtrijden: ende ſy ſeyden 't Abimelech aen.

43. Doe nam hy het volck dat by hem was, ende deyldeſe in drie hoopen, ende hy leyde lagen in 't velt: ende hy ſagh toe, ende ſiet, het volck trock uyt de ſtadt, ſo maeckte hy ſich tegen hen op, ende ſloeghſe.

44. Want Abimelech, ende de hoopen die by hem waren, overvielenſe, ende bleven ſtaen aen de deure der ſtadtpoorte, om den vluchtenden het wederkeeren te beletten, ende de twee [*andere*] hoopen overvielen alle, die in 't velt waren, ende ſloegenſe.

45. Voort ſtreedt Abimelech tegen de ſtadt dien ſelven gantſchen dagh; de burgers, die in Sichem waren overgebleeven, verdedigden de Stad, met eene wanhopende hardnekkigheid; maer ten laetſten moesten zy zich overgeven, ende Abimelech nam de ſtadt in, ende dood-

doodde het volck, dat daer inne was: ende hy brack ten eersten, in zijne woede, de ſtadt af, ende bezaeydeſe met ſout, om daer door te kennen te geven, dat de Stad voor eeuwig aen de verwoesting was overgegeven, vergel. Zeph. 2: 9.

Naderhand evenwel is Sichem herbouwd door Jerobeam 1 Kon. 12: 25, en de eerste Rijks-zetel van Israël geworden.

46. Als alle burgeren des torens van Sichem dat hoorden, ſo gingen ſy in de ſterckte, in het huys des godts Berith.

Sichem had, even als Pnuël Kap. 8: 9. eenen *toren*, die de ſterkte van de Stad uitmaekte. Het ſchijnt, dat de voornaemſten van de Stad hunne wooning hadden, in dezen toren. Of misſchien waren zy, alleen by gelegenheid van het beleg, herwaerds gevlucht. Maer nu de Stad ingenomen werd, verlieten zy dezen toren, en begaven zich, *in de ſterkte, in het huis van den god Berith.* Het ſchijnt, dat 'er, by den Tempel van dien afgod, eene ſterkte geweest zy, ter bewaring van ſchatten, of tot veiligheid in tijd van nood.

47. Ende het wert Abimelech aengeſeyt, dat alle burgeren des torens van Sichem ſich in de gemelde ſterkte verſamelt hadden.

48. So gingh Abimelech op den bergh Zalmon, gelegen in de nabuurſchap van Sichem, hy, ende al 't volck, dat met hem was; ende Abimelech nam eene bijle in ſijne hant, ende hieuw eenen tack van de boomen, ende nam hem op, ende leyde hem op ſijnen ſchouder: ende hy ſeyde tot het volck, dat by hem was; Wat gy my hebt ſien doen, haeſt u, doet als ick.

49. So hieuwen oock al 't volck, een yegelick ſijnen tack af, ende volgden Abimelech na, ende leydenſe aen de ſterckte, ende verbrandden daer door de ſterckte met vyer: dat oock alle lieden des torens van Sichem ſtorven, ontrent duyſent mannen ende vrouwen.

50. Voorts toogh Abimelech nae Thebez, zekerlyk eene toen wel bekende plaets, niet ver van Sichem,

ende hy legerde ſich tegen Thebez, denkelyk, omdat deze plaets, even als Sichem, van hem was afgevallen, of misſchien omdat het de woonplaets van Gaal was, ende namſe in.

51. Doch daer was een ſtercke toren in 't midden der ſtadt; ſo vloden daer henen alle de mannen ende de vrouwen, ende alle burgeren van de ſtadt, ende ſloten de deuren van den toren voor ſich toe: ende ſy klommen op het platte dack des torens, om zich tegen de belegeraers te verdedigen.

52. Doe quam Abimelech tot aen den toren, ende beſtormde dien met Rammeijen, nae de gewoonte van dien tijd, ende hy genaeckte tot aen de deure des torens, om dezelve met geweld te openen; en toen alle pogingen vruchteloos waren, beſloot hy, om die met vyere te verbranden.

53. Waerſchijnlyk wilde hy dit doen op dezelvde wijs, als hy met de vesting te Sichem gedaen had, maer hy waegde zich te digt by den toren: want ééne (*b*) vrouwe wierp een ſtuck van eenen molenſteen, van welken men zich oudtijds bediende, om het koorn, met de hand, te malen, op Abimelechs kop: ende ſy verpletterde of kneusde ſijne herſſenpanne.

54. Doe hy bemerkte, dat de wond doodelyk was, riep hy haeſtelick den jongen, die ſijne wapenen droegh, ende ſeyde tot hem; Treckt uw ſweert uyt, ende doodt my, op datſe niet van my ſeggen, Eene vrouwe heeft hem gedoodt: ende ſijn jonge doorſtack hem, dat hy ſterf.

Abimelech ſtierv zoo als hy leevde, even trotsch en hoogmoedig. Zijne laetſte woorden toonen geen het minste berouw, maer wel verharding van zijn hart.

55. Als nu de mannen van Iſraël, die dezen dwingeland, in zijne heerschzucht, gevolgd en geholpen hadden, ſagen, dat Abimelech doot was, ſo gingen ſy, een yegelick nae ſijne plaetſe.

56. Alſo,

(*b*) 2 Sam. 11: 21.

56. Alſo, met deze aenmerking, beſluit de Geſchiedſchrijver dit verhael, dede Godt wederkeeren Abimelechs quaet, dat hy aen ſijnen vader gedaen hadde, doodende ſijne tſeventigh broederen.

57. Deſgelijcks al het quaet der lieden van Sichem, dede Godt wederkeeren op haren kop: ende de vloeck Jothams, des ſoons Jerubbaals, quam over hen.

En indedaed Gods vergeldende rechtvaerdigheid verdient hier alle opmerking. — Abimelech had zijnen Vader Gideon ontëerd, en zijn huis uitgeroeid. Dit kwaed bracht de HEER weder, over Abimelech. Hy werd, van de Sichemiten, verachtelyk afgezworen, en op eene zeer lage wijs gedood. Had hy zijne broederen op eenen ſteen gedood, hy werd, door eene weerloze vrouw, met eenen molenſteen, doodelyk gewond. — De Sichemiten hadden trouwloos gehandeld, eerst omtrent Gideons huis, door het ſterken van Abimelechs handen, en daerna aen Abimelech zelven, door hem aftevallen. Hier over zijn de Sichemiten zichtbaer geſtraft, en dat wel zoodanig, dat Abimelechs handen geſterkt wierden, om hem om te brengen. Hierin is ook de vloekſpraek van Jotham duidelyk bewaerheid vs. 8-20.

HET X. KAPITTEL.

Het Richterſchap van Thola vs. 1, 2. Dat van Jair vs. 3-5. De Israëliten worden door de Ammoniten onderdrukt vs. 6-18.

1. NA Abimelech, die geen Richter geweest was, door God zelven aengeſteld, maer een onmenſchelyk dwingeland; na dezen Abimelech nu ſtont, door eene Godlyke aenzetting, op, om Iſraël te behouden, Thola, een ſone van Puva, ſone van Dodo, een man,

uit de ſtam van Iſſaſchar oorſprongelyk, ende hy woonde tot Samir, op het gebergte Ephraims.

2. Ende hy richtede Iſraël drie en twintigh jaer: ende hy ſterf, ende wert begraven tot Samir.

Wy vinden van dezen Thola geene merkwaerdige daden aengeteekend. Er word eenvouwig van hem gezegd, dat hy *Israël behouden* en *gericht* hebbe. Hy was derhalven meer een Richter, dan een Verlosser. Hy heeft Israël *behouden*, niet door het onderbrengen van vyanden, maer door het volk verſtandig en godvruchtig te regeeren, door alle oproer en overheerſching voor te komen. Wy mogen 'er evenwel uit beſluiten, dat hy een voorſtander en handhaver geweest zy van den waeren Godsdienst. — Offchoon hy, uit Isſaſchar, oorſprongelyk was, zoo nam hy nochtans zijne woonplaets te Samir in Ephraim. Het ſchijnt, dat de Richters, wegens de macht en het aenzien van de ſtam Ephraim, lievst in denzelven hunnen zetel oprichtten.

3. Ende na hem Thola ſtont op Jaïr, de Gileaditer. Deze was de eerste Richter, die, uit de Gileaditers, dat is uit de derdehalve ſtammen, welke het Overjordaenſche bewoonden, verwekt werd. Thans werden de ſtammen beoosten de Jordaen het meest van de omliggende volkeren gedrukt. Althans Jaïr was de beſtierer van Israël, na Thola: ende hy richtede Iſraël twee en twintigh jaer.

4. Deze Jaïr was een man van groot vermogen, Ende hy hadde dertigh ſonen, rijdende op dertigh eſelveulens: want het rijden op ezelen vertoonde oudtijds, by de Jooden, die geene paerden gebruikten, eene zeer luisterrijke pracht, ende die dertig Zoonen van Jaïr hadden nog daerenboven dertigh ſteden of vlekken, over welke zy onafhangelyke en eigen-geërvde Heeren waren, die Steden namelyk, welke ſy noemden Havvoth Jaïr, tot op deſen dagh; dewelcke in den lande Gilead zijn aen de overzijde van de Jordaen.

Deze vlekken werden reeds lang te voren *Havvoth Jaïr*, dat is *wooningen van Jaïr*, genaemd Num. 32: 41. Maer het ſchijnt

ſchijnt zoo te moeten begrepen worden, dat de Zoonen van onzen Richter Jaïr, dezen ouden naem wederom vernieuwd hebben, om de gedachtenis te bewaren, niet van den ouden Jaïr, maer van hunnen Vader, den Richter van Israël, die zekerlyk uit denzelven afſtamde.

5. Ende Jaïr ſterf, ende wert begraven tot Kamon, eene Stad van Baſan, ten noorden van het gebergte Gilead. Meer dan waerſchijnlyk had hy in deze Stad gewoond, zoo lang hy Israël richtte.

6. Doe Jaïr geſtorven was, voeren de kinderen Iſraëls voort, te doen dat (*a*) quaet was in de oogen des HEEREN, ende dienden den Baalim, ende Aſtaroth, ende den goden van Syrien, ende den goden van Zidon, ende den goden van Moab, ende den goden der kinderen Ammons, mitſgaders den goden der Philiſtijnen. Zoo ver ging de dwaesheid der Israëliten, dat 'er geene afgodery onder de nabuurige Heidenen plaets had, of zy lieten 'er zich toe vervoeren. Allerwegen zag men altaren en beelden van de gewaende Godheden der omliggende volkeren; ende ſy verlieten den HEERE gansch en gaer, ende en dienden hem in het geheel niet. Voorheen had men JEHOVAH, met de afgoden te gelijk, willen dienen; maer nu verliep men zich zoo in de afgodery, dat de HEER geheel vergeten wierd.

7. So ontſtack de toorn des HEEREN tegen Iſraël, op eene zeer geduchte wijs, ende hy verkochtſe in de hant der Philiſtijnen, ende in de hant der kinderen Ammons, twee van die volkeren, aen welker afgoden zy meest verkleevd waren.

8. Ende ſy onderdruckten ende vertraden de kinderen Iſraëls in dat ſelve jaer. De beide volkeren begonden de Israëliten, in een en het zelvde jaer, geweldig te onderdrukken. De Philiſtijnen vielen van de Westzijde in Canaan, en de Ammoniten van de Oostzijde, om alles te rooven en te plunderen. Achttien jaer [*onderdruckten ſy*] te weten de Ammoniten, alle de kinderen Iſraëls, die

(*a*) Richt. 2: 11. ende 3: 7. ende 4: 1. ende 6: 1.

aen gene zijde der Jordane waren, in den lande der Amoriten, dat in Gilead is. Zoo lang waren de Overjordaenſche Israëliten, in het Oosten, aen het geweld der Ammoniten onderworpen; maer de overheerſching der Philiſtijnen, die aen de Westzijde in het eigenlyk gezegd Canaan gevallen waren, duurde wel 40 jaren.

9. Daer toe togen de kinderen Ammons over de Jordane; zy vergenoegden zich niet, met de Overjordaenſche Israëliten te onderdrukken, maer maekten zelvs geene zwarigheid, om eenen inval te doen in het eigenlyk gezegde Canaan, om te krijgen, ſelfs tegen Juda, ende tegen Benjamin, ende tegen het huys Ephraims, welke ſtammen het naest aen de Jordaen gelegen waren: ſo dat Iſraël, ten oosten van de Ammoniten, en ten westen van de Philiſtijnen overvallen, ſeer bange wert.

10. Doe riepen de kinderen Iſraëls, die nu te laet gevoelden, dat zy te vergeevsch op de afgoden der Heidenen vertrouwd hadden, tot den HEERE, met eene ootmoedige belijdenis van hunne zonden, ſeggende: Wy hebben tegen u geſondigt, ſo om dat wy onſen Godt hebben verlaten, als dat wy den Baalim gedient hebben.

11. Maer de HEERE ſeyde tot de kinderen Iſraëls, denkelyk door den mond van den Hoogepriester, welken men nu wederom had beginnen raed te plegen: Heb ick u niet uit de dienstbaerheid van de Egyptenaren verlost, door verbazende wonderen, onder het beſtier van Moſe mijnen knecht? ende van de Amoriten, bewesten de Jordaen, Joſ. 10: 5. ende van de kinderen Ammons, die u, te zamen met de Moabiten, verdrukt hebben Kap. 3: 13, 14. ende van de Philiſtijnen, Kap. 3: 31.

12. Ende de Zidoniers, die zich by den Koning van Meſopotamien gevoegd hadden Kap. 3: 8, ende Amalekiten, die zich, met de Moabiten en Midianiten, vereenigd hadden Kap. 3: 13, 6: 3. ende Maoniten, zijnde een volk in Arabie, woonende in de nabuurſchap der Moabiten en Ammoniten, [*die*] u van tijd tot tijd onderdruckten,

doe

doe gy tot my riepet, alsdan uyt hare hant verlost? Had gy daeruit niet moeten leeren, dat uwe welvaert onmiddelyk aen mijnen dienst verbonden zy? had gy dan niet alle redenen en aenmoedigingen, om my onverdeeld aen te kleven.

13. Nochtans hebt gy my (*b*) verlaten, ende anderen goden gedient: daerom en sal ick u niet meer verlossen. Immers dit had gy, door uwe trouwloosheid, en versoeilyke afgoderyen, rechtvaerdig verdiend.

14. Gaet henen, ende roept tot de goden, die gy verkoren hebt: laet u die verlossen, ter tijt uwer benaeuwtheyt, neemt 'er nu de proev van, wat uwe gewaende Goden vermogen.

15. Maer de kinderen Israëls seyden tot den HEERE; Wy hebben gesondigt, doet gy ons, nae alles dat goet is in uwe oogen; straf ons door uwe eigene hand, naer alles wat wy verdiend hebben; dit bidden wy alleenlick, dat gy ons, uit de tegenwoordige benauwdheid uitreddet; verlost ons doch te desen dage, door de onmiddelyke tusschenkomst van uw Godlyk Alvermogen, uit het geweld der Ammoniten en Philistijnen.

16. Ende sy deden de vreemde goden uyt haer midden wech, ten blijke van de oprechtheid hunner boetvaerdige schuldbelijdenis, ende dienden den HEERE, volgens de Wet, in zijn Heiligdom. Dit was de merkwaerdigste hervorming, welke er, ten tijde der Richteren, is voorgevallen. Ook schijnt zy van duur geweest te zijn: want, in de geschiedenis van de volgende Richteren, vindt men geene melding van Israëls afgoderyen. Dit bewoog den HEER tot medelijden met Israël; doe zy zich zoo oprechtelyk bekeerden, wert sijne ziele verdrietigh over den arbeyt en de benauwdheden van Israël.

De uitdrukking: *de ziel des* HEEREN *werd verdrietig*, moet zekerlyk oneigenlyk worden opgevat, en geevt te kennen, dat de HEER zich zoo omtrent de Israëliten gedroeg, als of hy zelvs hun verdriet gevoelde, dat hy medelijden met

(*b*) Deut. 32: 15. Jer. 2: 13.

hun had, en hunne vyanden zoo ſtrafte, als of zy Hem zelven verdrukt hadden.

17. Ende de kinderen Ammons werden, door hunnen Koning, by een geroepen, uit de ervdeelen van Juda, Benjamin en Ephraim, alwaer zy, als verſtrooide benden, het land afliepen, om zich by het hoofdleger, beoosten de Jordaen, te voegen, ende zy legerden hen in Gilead: daerentegen werden de kinderen Iſraëls vergadert door Jephta, wiens geſchiedenis in het vervolg uitvoerig zal beſchreeven worden, ende legerden hen te Mizpa, in het ervdeel van Manasſe, uit welke ſtam Jephta oorſprongelyk was.

18. Doe ſeyden het volck, te weten de Overſten van Gilead, de hoofden der Overjordaenſche ſtammen, die het meest door de Ammoniten gedrukt werden; deze zeiden d'een tot den anderen; Wie is de man, die beginnen ſal te ſtrijden tegen de kinderen Ammons? wie zal onze leidsman zijn? (c) Die ſal tot een Hooft, Richter en Veldheer zijn allen inwoonderen van Gilead, over alle de manſchappen, uit de Overjordaenſche ſtammen.

HET XI. KAPITTEL.

De Geſchiedenis van Jephta. — Hy word tot Richter aengeſteld vs. 1-11. *Hy heeft de Ammoniten, met de wapenen, te onder gebracht vs.* 12-40.

1. (*a*) JEphtah nu de Gileaditer, die aen de overzijde van de Jordaen geboren was, was een ſtrijtbaer helt, een man, die zich reeds voor eenigen tijd, door heldhaftige daden, had beroemd gemaekt; maer hy

(*c*) Richt. 11: 6, 9, 10, 11. (*a*) Hebr. 11: 32.

hy was een hoeren kint, een bastaert-zoon, doch Gilead, een der nazaten van Gilead, den zoon van Manasse, hadde Jephtah gegenereert by eene hoere. Van Vaders zijde was hy derhalven een Manasser, gelyk Gideon ook was.

2. Gileads huysvrouwe baerde hem oock sonen: ende de sonen deser echte vrouwe groot geworden zijnde, stieten Jephtah uyt, zoo dra Gilead hun Vader gestorven was, ende seyden tot hem; Gy en sult in 't huys onses vaders niet erven, want gy zijt een soon van eene andere vrouwe, en derhalven hebt gy geen recht op de ervenis van onzen Vader.

3. Doe vloodt Jephtah voor het aengesichte sijner broederen, ende woonde in den lande Tob in Arabie; ende ydele of *ledige* mannen, die geen gezet werk hadden, en van geld ontbloot waren, vergaderden hen tot Jephtah, ende togen met hem uyt, om buit te behalen op de vyanden van Israël. In deze stroperyen had hy zijne dapperheid openbaer gemaekt, en doen blijken, dat hy niets onbeproevd liet, om, den vyanden van zijn Vaderland, alle mogelyke afbreuk te doen.

4. Ende het geschiedde na eenige dagen, dat de kinderen Ammons tegen Israël krijgden: want toen de Israëliten zich tegen de onderdrukkingen der Ammoniten begonden te verzetten, wilden deze Heidenen hen, met geweld van wapenen, onder hunne overheersching houden.

5. So geschiedde 't, als de kinderen Ammons tegen Israël krijgden, dat de Oudtsten van Gilead henen gingen, om Jephtah, van wiens heldhaftige dapperheid zy zoo veel gehoord hadden, te halen uyt den lande Tob.

6. Ende sy seyden tot Jephtah, zekerlyk op ingeving, of immers door eene byzondere bestiering van God, die Jephta tot Israëls Richter en Verlosser geschikt had: Komt, ende weest ons tot een Overste, op dat wy, onder uw bevel, strijden tegen de kinderen Ammons.

7. Maer Jephtah seyde tot de Oudtsten van Gi-

lead; Hoe komt gy 'er toch toe, om my tot Overften van uwe Krijgsmacht te begeeren? hoe is de gedaente der zaken zoo zeer veranderd? En hebt gylieden my niet gehaet, ende my uyt mijns vaders huys verftooten? hebben mijne broeders my niet, uit de ervenis van mijnen Vader, geheel uitgefloten, omdat ik een bastaert was? niemand uwer is opgekomen, om mijn recht te verdedigen, niemand heeft zich aen my, en mijne onderdrukkingen, laten gelegen liggen: waerom zijt gy dan nu tot my gekomen, terwijlen gy in benaeuwtheyt zijt? wat redenen hebt gy, om te verwachten, dat ik aenftonds zal gereed wezen, om u mijnen byftand te bieden?

8. Ende de Oudtften van Gilead feyden tot Jephtah; Daerom zijn wy nu tot u wedergekomen, om u volkomen voldoening te geven, van het onrecht, het welk u is aengedaen. Wy begeeren van u, dat gy met ons trecket, ende tegen de kinderen Ammons ftrijdet: ende wy zullen uwen dienst met die eer beloonen, dat gy fult ons tot een Hooft zijn, over alle inwoonderen van Gilead, over alle de Israëliten, die beoosten de Jordaen wonen.

In het eerst werd Jephta maer, door de Overjordaenfche ftammen, tot Richter aengefteld, dan, toen hy de Ammoniten had te ondergebracht, werd hem de Richterlyke waerdigheid over gansch Israël opgedragen Kap. 12: 7.

9. Doe feyde Jephtah tot de Oudtften van Gilead; So gylieden my wederhaelt om te ftrijden tegen de kinderen Ammons, ende de HEERE haer voor mijn aengefichte geven fal; fal ick u dan tot een Hooft zijn? kan ik daer ftaet op maken? ik heb niet alleen eene natuurlyke neiging, om in mijn Vaderland wedertekeeren, maer ik ben ook gansch niet ongevoelig, over de eer der Richterlyke waerdigheid.

10. Ende de Oudtften van Gilead feyden tot Jephtah; De HEERE zy toehoorder en getuige tusfchen ons, indien wy niet alfoo nae uwen woorde en doen, zoo onderwerpen wy ons aen de Godlyke wraek.

11. Alfo

11. Alſo gingh Jephtah met de Oudtſten van Gilead blymoedig na zijn Vaderland, ende het volck ſtelde hem openlyk en plechtig, aen tot een Hooft ende Overſte over haer: ende Jephtah ſprack alle ſijne woorden, zijne geheele onderhandeling met de Oudſten der Overjordaenſche ſtammen, voor het aengeſichte des HEEREN, als in Gods byzondere tegenwoordigheid, den HEER tot getuige aenroepende te Mizpa, daer de Israëliten zich verzameld hadden, om tegen de Ammoniten te ſtrijden, Kap. 10: 17, en daer Jephta, na het onderbrengen dezer vyanden, zijne woonplaets nam vs. 34.

12. Vooraf evenwel, eer men de wapenen gebruikte, beproevde de nieuwe Veldheer, of hy den Koning der Ammoniten niet, door gezanten, tot reden zoude kunnen brengen, en bewegen, om van zijne vyandelykheden tegen Israël aftezien. Langs dezen weg hoopte hy het ſtorten van menſchenbloed voor te komen. Voorts ſondt Jephtah boden of gezanten, tot den Koningh der kinderen Ammons, ſeggende: Wat hebben ick ende gy met malkanderen te doen, dat gy tot my gekomen zijt, om tegen mijn lant te krijgen? wat redenen hebben u de Israëliten gegeven, om hen zoo geweldig te onderdrukken, als gy nu achtien jaren lang gedaen hebt? ſtaek toch uw voornemen, om ons, met geweld van wapenen, onder uwe overheerſching te houden? wy begeeren niets anders, dan ons land, in vryheid, te bezitten, en niemand van ons zal u of uw volk eenig leed doen.

13. Ende de Koningh der kinderen Ammons ſeyde tot de boden van Jephtah; Ik heb de wapenen tegen uw volk opgenomen, Om dat Iſraël, als hy uyt Egypten optoogh, mijn lant genomen heeft, van Arnon af tot aen Jabbok, ende tot aen de Jordane: ſo geeft my dat nu weder met vrede. Dan zal ik van mijn voornemen afzien, en alle vyandelykheden ſtaken. Maer zo gy daerin niet bewilligt, zal ik my zelven, met de wapenen, recht verſchaffen.

Volgens het zeggen van den Ammonitiſchen Koning, hadden de Israëliten, op hunne reis van Egypte naer Canaan,

zijn land genomen, van Arnon af tot aen Jabbok, en tot aen de Jordaen toe. — Het was waer, dat de Israëliten dit land in bezitting genomen hadden, maer hy gav eene gansch verkeerde gedaente aen de zaek, wanneer hy beweerde, dat dit *zijn* land was, en daerom vorderde, dat het zoude wedergegeven worden: want, toen Israël dit land innam, behoorde het aen Sihon, den Koning der Amoriten, die het den Moabiten, en ook voor een gedeelte den Ammoniten, ontnomen had. Toen Israël dit land, op Sihon, veroverde, werd het, volgens het recht van den oorlog, het land van Israël. Verg. Jos. 13: 25.

Het was 'er daerom ook ver van daen, dat zijn eisch, door den Israëliten, zou ingewilligd worden.

14. Maer, ten bewijze van zijne vreedzame geaertheid, schikte Jephtah noch een tweede gezantschap naer den Koning der Ammoniten, om hem het ongegronde van zijnen eisch onder het oog te brengen, hy voer wijders voort, ende sondt nog eens boden tot den Koningh der kinderen Ammons;

15. Ende hy seyde tot hem; Soo seyt Jephtah: (*b*) Israël en heeft het lant der Moabiten, ende het lant der kinderen Ammons niet genomen.

16. Want als sy uyt Egypten optogen, so wandelde Israël door de woestijne tot aen de schelfzee, ende quam tot Kades.

17. Ende Israël sondt boden tot den Koningh der Edomiten, seggende; (*c*) Laet my doch door uw lant doortrecken: maer de Koningh der Edomiten en gaf geen gehoor; ende hy sondt oock tot den Koningh der Moabiten, die oock niet en wilde: alsso bleef Israël in Kades.

18. Daer na wandelde hy in de woestijne, ende toogh om het lant der Edomiten, ende het lant der Moabiten, ende quam van den opgangh der sonne, van de Oostzijde, aen het lant der Moabiten, ende sy le-

(*b*) Num. 21: 13. Deut. 2: 9, 19. (*c*) Num. 20: 17.

legerden hen op gene zijde van Arnon: maer sy en quamen niet binnen de lantpale der Moabiten: want Arnon is der Moabiten lantpale.

19. (*d*) Maer Israël sondt boden tot Sihon, den Koningh der Amoriten, Koningh van Hesbon: ende Israël seyde tot hem; (*e*) Laet ons doch door uw lant doortrecken tot aen mijne plaetse.

20. Doch Sihon en betrouwde Israël niet door sijne lantpale door te trecken; maer Sihon versamelde al sijn volck, ende sy legerden hen tot Jahza: ende hy streedt tegen Israël.

21. Ende de HEERE, de Godt Israëls, gaf Sihon met al sijn volck in Israëls hant, dat syse sloegen: also nam Israël erflick in het gantsche lant der Amoriten, die in den selven lande woonden.

22. Ende sy namen erflick in de gantsche lantpale der Amoriten, (*f*) van Arnon af tot aen Jabbok, ende van de woestijne tot aen de Jordane.

23. So heeft nu de HEERE, de Godt Israëls, de Amoriten voor het aengesichte sijns volcks Israëls uyt de besittinge verdreven: ende soudt gy haerlieder erfgenaem zijn?

24. Soudt gy niet dén genen erven, dien uwe godt Camos voor u uyt de besittinge verdreve? Alſo sullen wy allen den genen erven dien de HEERE onse Godt voor ons aengesichte uyt de besittinge verdrijft.

De Ammoniten hadden eenen afgod, welken zy *Camos* noemden. *Uwe god Camos*, zegt Jephta, dat is die Camos, welken gy voor uwen God houd, en aen welken gy meent; dat gy uwe overwinningen verschuldigd zijt. Hy schikt zich, in zijne redeneering, naer den denktrant den Ammoniten, om den Koning het ongegronde van zijne eisschen onder het oog te brengen. „ Indien Camos, wil hy zeggen, aen wel-

(*d*) Deut. 2; 26. (*e*) Num. 21: 22. (*f*) Deut. 2: 36.

„ ken gy den voorſpoed uwer wapenen dank weet, u een
„ land gav, gelijk Jehovah, welken wy eerbiedigen, ons
„ het land der Amoriten gegeven heeft; zoud gy dan dulden,
„ dat een ander u het bezit daervan betwiste? en zouden wy
„ dan dulden kunnen, dat gy ons het land der Amoriten wilt
„ doen ontruimen?"

25. (g) Nu voorts, zijt gy veel beter, en hebt gy meerder recht, als Balak, de ſone Zippors, der Moabiten Koningh? gehad heeft? dees wendde wel alle poogingen aen, om Israël te benadeelen; maer nimmer heeft hy het ondernomen, om die landen te rug te vorderen, welke Sihon zijnen voorzaten ontnomen, en Israël weder op Sihon veroverd had; heeft hy oyt met Iſraël getwiſtet, over de bezitting van Sihons landen? heeft hy oock oyt tegen hen gekrijgt? om zich in het bezit van die landen te ſtellen? en zult gy, wiens vroege voorvaders, voor eenige eeuwen, misſchien een gedeelte van deze landen bezeeten hebben, dan met eenigen ſchijn van reden, op zulke ongegronde eisſchen aendringen?

26. En, in alle gevallen, uw recht, zoo gy 'er eenig ophebben mogt, is reeds lang overjaerd. Terwijlen Iſraël ten naesten by drie hondert jaer gewoont heeft in Heſbon, ende in hare ſtedekens, ende in Aroër ende in hare ſtedekens, ende in alle de ſteden, die aen de zijde van Arnon zijn; waerom en hebt gy 't dan in dien tijt niet gereddet, en uwe eisſchen doen gelden, toen het nog tijd was?

27. Oock en heb ick aen u niet geſondigt, noch u het minſte onrecht aengedaen, maer gy doet qualick by my, dat gy, zonder eenige wettige redenen, tegen my krijgt: de HEERE, die Richter is, richte heden tusſchen de kinderen Iſraëls ende tusſchen de kinderen Ammons! indien gy, door alle deze vertoogen, niet tot reden te brengen zijt, zal het geſchil, tot mijn leedwezen, met de wapenen, moeten beſlecht worden, en ik ben wel verzekerd, dat onze Jehovah, de Richter der gan-

(g) Num. 22: 2, &c.

ganſche aerde, my en mijn volk, door eene roemrugtige overwinning, zal recht doen.

28. Maer de Koningh der kinderen Ammons en hoorde niet nae de woorden van Jephtah, die hy tot hem geſonden hadde, en bleev by zijn beſluit, om zijne ongegronde eiſchen, door de wapenen, te doen gelden.

Jephta handelde hier, als een grootmoedig bevelhebber, die geen menſchenbloed, dan in de meest dringende noodzakelykheid, vergieten wilde. Hy poogde daerom, by herhaling, den Koning der Ammoniten te bewegen, om van zijne ongegronde eisſchen af te zien. In deze vreedzame handelwijs, betoonde hy zeer veel bezadigd overleg. — Ook waren de vertoogen, welke hy den Ammonitiſchen Vorst liet doen, van dien aert, dat zy zeer geſchikt waren, om de Overjordaenſche Israëliten, tot een dankbare herdenking, op te leiden, van de wijs, op welke Jehovah hen, in het bezit van hun land, geſteld had. Die herdenking moest ook dienen, om hun moed en vertrouwen in te boezemen. — Ook waren deze maetregels van voorzigtigheid geſchikt, om den tijd te rekken, en zijne onderhebbende manſchap des te beter tot den ſtrijd toe te rusten.

29. Doe nu de zaek beſlecht was, dat 'er moest geſtreeden worden, quam de Geeſt des HEEREN op Jephtah, hy werd, met eene buitengewoone wijsheid en kloekmoedigheid, begivtigd, zoo dat hy Gilead ende Baſan, welke de halve Stam Manaſſe was ten deele gevallen, doortrock: overal zooveel manſchap ligtende, als hem mogelyk was: want hy trock door tot Mizpe in Gilead, op de uiterſte grenzen van het Overjordaenſche land, tegen het Noorden, ende van Mizpe in Gilead trock hy, met zijn onderhebbend leger, door tot in het land van de kinderen Ammons.

30. Ende Jephtah beloofde den HEERE eene zeer onbedachtzame gelofte, ende ſeyde: Indien gy de kinderen Ammons gantſchelick in mijne hant ſult geſlagen geven;

31. So ſal het uytgaende, dat uyt de deure

mijnes huyses my het eerst te gemoete sal uytgaen, als ick met vrede en in zegeprael van de kinderen Ammons wederkome, dat sal des HEEREN zijn, wat het ook wezen moge, ende, dat is *of*, ick sal 't offeren ten brand-offer, zo het daertoe geschikt is, en anders ten dienste des HEEREN heiligen en afzonderen.

32. Also trock Jephtah door, nae de kinderen Ammons, om tegen hen te strijden: ende de HEERE gaffse in sijne hant.

33. Ende hy sloeghse van Aroër af, eene Stad, welke midden in de rivier Arnon gelegen was, tot daer gy komt te Minnith, eene Stad, niet ver van Rabba, de hoofdstad der Ammoniten, twintigh steden, ende tot aen Abel Keramim, eene zeer sterke Stad van dien naem, met eenen seer grooten en bloedigen slagh: also werden de kinderen Ammons t'ondergebracht voor het aengesichte der kinderen Israëls, zoodat zy buiten staet waren, om Israël meer te benadeelen.

34. Doe nu Jephtah tot Mizpa, van waer hy tot dezen veldtocht was uitgetrokken vs. 29, by sijn huys quam, siet so gingh sijne dochter uyt hem te gemoete, met trommelen ende reyen: dansende, met hare jongvrouwen, van blijdschap, over den roemrugtigen zegeprael van haren heldhaftigen Vader: sy nu was alleen een eenigh [*kint*], hy en hadde uyt sich [*anders*] geenen sone ofte dochter.

35. Ende het geschiedde, als hy haer sagh, so verscheurde hy sijne kleederen, van droevheid en ontroering, ende seyde; Ach mijne dochter, gy hebt my gantschelick nedergebogen, my, in het midden van mijne vreugde, bitterlyk bedroevd, ende gy, mijn waerde dochter! zijt, zonder dat gy het weet, onder de gene die my beroeren: want ick hebbe mijnen mont opgedaen tot den HEERE, ende ick en sal niet konnen te rugge gaen. Ik heb eene gelovte gedaen, welke ik niet herroepen kan.

36. Ende sy seyde tot hem; Mijn vader, hebt gy uwen mont opgedaen tot den HEERE, en eene

ge-

gelovte gedaen, welke mijn perſoon betreft; doet my, gelijck als uyt uwen monde gegaen is: Volbreng toch uwe gelovte, als is dezelve noch zoo merkelyk tot mijn nadeel. Hier toe zijt gy nog des te meer verplicht, nadien u de HEERE volkomene wrake gegeven heeft van uwe vyanden, van de kinderen Ammons.

37. Voorts ſeyde ſy tot haren vader; toen hy haer, met groote ontroering, den inhoud van zijne gelovte had bekend gemaekt: Laet deſe ſake aen my geſchieden: meer vorder ik niet, dan alleenlyk dit: Laet twee maenden van my af, dat ick henen gae, ende gae af, naer de eenzaemſte plaetſen tot de bergen, ende beweene mijnen maegdom, ick ende mijne geſellinnen. Ik zal eenige andere van mijne gezellinnen medenemen, om rouw te bedrijven, dat ik zonder kinderen ſterven moet.

38. Ende hy, Jephta, bewilligde in dezen eisch, en ſeyde, tot zijne dochter: Gaet henen; ende hy lietſe twee maenden gaen: doe gingh ſy henen met hare geſellinnen, ende beweende haren maegdom op de bergen.

39. Ende het geſchiedde ten eynde van twee maenden, dat ſy tot haren vader wederquam, die aen haer volbrachte ſijne gelofte, die hy belooft hadde: ende ſy en heeft geenen man bekent; Voorts wert het eene gewoonheyt in Iſraël; eene gewoone plechtigheid, welke, in volgende tijden, nog lang naderhand ſtand greep, te weten.

40. [*Dat*] de dochteren Iſraëls van jaer tot jaer henen gingen, om de dochter van Jephtah, den Gileaditer, aen te ſpreken: en haer, in heuren eenzamen ſtaet, te vertroosten: vier dagen in 't jaer.

Over deze gelovte van Jephta moeten wy ons een weinig breeder uit laten.

Men vraegt, of Jephta zijne dochter in de daed, tot een brand-offer, hebbe opgeofferd? ſommigen zijn van deze

gedachten, en beroepen zich, op de volgende bewijsredenen.

A. Op dien inhoud der gelovte van Jephta zelve vs. 30, 31. *Indien gy* HEER *de kinderen Ammons ganschelyk in mijne hand zult geven, zoo zal het uitgaende, dat uit de deur van mijn huis my te gemoet zal uitgaen, als ik met vrede van de kinderen Ammons wederkome, dat zal des* HEEREN *zijn, en ik zal het offeren ten brandoffer.* Dan, de Hebreeuwsche letter ו, welke de onzen door *en* hebben overgezet, *dat zal des* HEEREN *zijn,* EN *ik zal het opofferen ten brandoffer;* deze letter kan zeer gevoeglyk door *of* vertaeld worden. Jephta wilde dan te kennen geven, dat hy het eerste, het welk hem uit zijn huis te gemoet kwam, aen den HEER en zijnen dienst zoude toewijden, of het ten brandoffer opofferen, *zo het daertoe geschikt was,* gelijk wy 'er daerom deze woorden, in de uitbreiding, hebben bygevoegd.

B. Men redeneert wijders uit de droevheid en ontroering van Jephta vs. 35. Dit kan niet wel anders begreepen worden, zegt men, dan wanneer men onderstelt, dat hy zich verbonden hadde, om zijne dochter in de daed op te offeren. Haer tot den dienst des HEEREN, en tot eenen ongehuwden staet te veroordeelen, was geene zaek, om 'er zoo zeer over te treuren. — Dan men herinnere zich, dat zy een eenige Dochter ware. — Men denke zich in, in het eigen geval van Jephta. Hy was een Israëliet, voor welken het uitsterven van zijn geslacht zeer gevoelig wezen moest. Hy was nu een zegepraelend overwinnaer, en zijne rechtmatige blijdschap werd, op het aller-onverwachtst, en op de onaengenaemste wijs, verstoord.

Wy voor ons voegen ons by die genen, die meenen, dat de gelovte van Jephta hier in bestaen hebbe, dat hy het eerste, het welk hem, in zegeprael wederkeerende, uit zijn huis te gemoet kwam, den HEERE zoude toe wijden; zo het een rein dier was, ten brandoffer opofferen, zo het een onrein dier was, op de behoorlyke wijs losfen, en, zo het een mensch was, tot den dienst des HEEREN afzonderen. — Hy zag te laet zijne onbedachtzaemheid. Toen het zijne dochter was, werd hy geweldig ontroerd, en wist aen zijne gelovte niet beter te voldoen,

doen, dan door haer, uit welke zijn huis en geslacht moest gebouwd worden, tot den ongehuwden staet te verwijzen, om haer gansche leven, buiten den Echt, als eene geheiligde maegd, door te brengen. Niet, dat God heilige maegden, in zijnen dienst, verordend had; maer Jephta wist, in dit geval, aen zijne onbedachtzame gelovte, niet beter te voldoen.

Onze voornaemste bewijsredenen zijn de volgende.

A. Alle mensch-offers zijn, door de reden niet minder, dan door de Openbaring, verboden. Jephta wist zeer wel, dat hy zich daermede, by God, niet veraengenamen konde. Zoo het derhalven 's mans meening geweest ware, om alles, het welk hem uit zijn huis te gemoet kwam, ten brand-offer op te offeren, zou hy geenszins verplicht geweest zijn, om zijne gelovte, in het geval van zijne dochter, te volbrengen. Eene daed toch, welke in haren aert grouwzaem is, kan niet gewettigd worden, door 'er zich, met eene gelovte, toe te verbinden. — Indien dit de meening van Jephta geweest ware, zou hy zich reeds, in zijne verbintenis, geweldig bezondigd, en de overtreding nog oneindige malen verzwaerd hebben, door dezelve met de daed te volbrengen.

B. Had Jephta zich verbeeld, dat hy, uit kracht zijner gelovte, verplicht ware, zijne dochter ten brand-offer op te offeren, kan men zich dan verbeelden, dat deze onschuldige maegd, toen zy de gelovte van haren Vader hoorde, zich zoo gelaten zoude gedragen, en zelvs op het volbrengen der verbintenis aengedrongen hebben? verg.vs. 36.

C. Jephta was een Israëliet, en, by dit volk, was het menschenofferen, als een der grootste gruwelen, verboden. Zou PAULUS nu, Hebr. 11. dezen man in den rang der geloovshelden gesteld hebben, die, door hunne godsvrucht, by uitstek beroemd waren, indien hy zich aen een dergelijk gruwelstuk had schuldig gemaekt?

D. Zou Jephta, door zulk eene grouwzame gelovte, niet den HEER schroomelyk vertoornd hebben? en zou de God van Israëls legerscharen hem als dan, met zulk eene roemruchtige overwinning, verwaerdigd hebben?

E. Ook worden wy, door het beloop der geschiedenis zelve, in onze gedachten bevestigd. — De geschied schrijver verhaelt het volbrengen der verbintenis, vs. 39. op deze wijs: Jephta *volbracht*, aen zijne dochter, *de gelovte, welke hy beloovd had, en*, zoo wordt het volbrengen dezer belovte nader verklaerd, ZY HEEFT GEENEN MAN BEKEND. 'Er wordt geen woord van offeren gesproken; het *volbrengen der gelovte* bestond gevolgelyk hier in, dat zy, *zonder eenen man te bekennen*, in eenen ongehuwden staet, leven en sterven moest. — Volgens vs. 37, 38. liet Jephta zijne dochter, twee maenden, na het gebergte henen gaen, *om haer maegdom te beweenen*, niet om haer tot den dood te bereiden, en zich over haer ontijdig en geweldig uiteinde te beweenen, maer daerom, dat zy al haer leven maegd moest blijven. — Had Jephta zijne dochter willen opofferen, dan zoude hy haer geen twee maenden uitstel, en daerdoor aenleiding gegeven hebben, om te ontvluchten. — Vs. 39, 40. werd ons bericht, dat het, na dien tijd, de gewoonte wierd onder Israël, dat de jonge dochters jaerlyks henen gingen, om de dochter van Jephta *aen te spreken*. Dit had niet kunnen geschieden, wanneer zy werkelyk ten brand-offer ware opgeofferd.

HET XII. KAPITTEL.

Het eerste deel van dit Kapittel vervat het slot der geschiedenis van Jephta vs. 1-7. en het ander de geschiedenis van drie volgende Richteren, Ebzan vs. 8-10, Elon 11, 12, Abdon vs. 13-15.

1. DOe Jephta zulk eene roemruchtige overwinning op de Ammoniten behaeld had, werden de mannen Ephraims, door den eenen of anderen uitroeper, met eene openbare afkondiging, by een geroepen, ende troc-

trocken over de Jordaen nae 't noorden van Gilead, daer Jephta in de Stad Mizpa woonde, ende ſy ſeyden, door nijd en hoogmoed aengeſpoord, tot Jephtah; (*a*) Waerom zijt gy doorgetogen om te ſtrijden tegen de kinderen Ammons, ende en hebt ons niet geroepen om met u te gaen? wy zouden ter uwer hulpe vaerdig geweest zijn, en ook in de eer der overwinning gaern hebben willen deelen. Dit had ons ook toegekomen, daer wy tot die ſtam behooren, die thans de machtigſte is in Israël; ook hadt gy u behooren te herinneren, hoe wy ſoortgelijk een gedrag, in Gideon, zeer euvel hebben opgenomen Kap. 8: 1. Wy ſullen u de gevoeligſte blijken van ons ongenoegen doen ondervinden, en uw huys, met u, met vyer verbranden.

De trotſche handelwijs der Ephraimiten ademde niet anders dan nijd en boosaertigheid. Zy konden niet dulden, dat zy van de eer der overwinning, welke Jephta behaeld had, ten eenemael waren uitgeſloten. De heldhaftige Veldheer, gaven zy voor, had vooral niet moeten verzuimen, om hen, tot den ſtrijd tegen de Ammoniten, te nodigen. — Maer op welke gronden hebben zy dit voorgeven gevestigd? zo Jephta geoordeeld had, dat hy hulp noodig had van de ſtammen, in het eigenlyk gezegd Canaan, waerom moest hy dan nog juist die van Ephraim, eer dan die van Juda of eene andere ſtam, geroepen hebben? Om een glimp aen hun voorgeven by te zetten, ſtelden zy zich voor als de Moederſtam, waervan de Manasſiten, aen de overzijde der Jordaen, ſlechts een zijlingſchen tak uitmaekten. Ephraim en Manasſe, die in het eigenlyk gezegde Canaan woonden, ſchijnen zich veel edeler gerekend te hebben, dan dat gedeelte van Manasſe, het welk zich in Gilead had nedergezet. Uit dit beginſel ſchijnen de Ephraimiten beweerd te hebben, dat de Manasſiten, in het Overjordaenſche, zich met Ruben en Gad niet hadden behooren te vereenigen, om tegen de Ammoniten te ſtrijden, zonder dat Jephta, hun aenvoerer, den raed en den bijſtand van de Ephraimiten verzocht had.

2. Ende Jephtah ſeyde tot hen, met de uiterſte

(*a*) Richt. 8: 1.

bedaerdheid; Ick ende mijn volck, het welk aen de Oostzijde van de Jordaen woont, waren seer twistigh met, en werden, op eene onverdraeglyke wijs, mishandeld, door de kinderen Ammons: ende ick heb ulieden geroepen; wy hebben lang en bitter geklaegd over het geweld der Ammoniten; en deze klachten hadt gy, als een roepstem, kunnen en moeten aenmerken: maer gy en hebt 'er u niet aen gestoord, en nog veel minder my en mijn volk uyt hare hant niet verlost: geen het minste blijk hebt gy ons gegeven, dat gy eenige genegenheid hebben zoudt, om ons hulp te bieden.

3. Als ick nu sagh, dat gy niet en verlostet, en zelvs, dat gy onzen geheelen ondergang, met onverschillige oogen, zoudt hebben aengezien, so stelde ick mijne ziele in mijne hant, ik vond my, op eene zeer byzondere wijs, opgewekt; om mijn leven voor mijn Vaderland te wagen, ende ik toogh door, met de manschappen, welke ik alleen aen de oostzijde van de Jordaen verzameld had, tot de kinderen Ammons, om ons, uit hun geweld, vry te vechten; ende de HEERE, aen welken de eer dezer roemruchtige overwinning alleen toekomt, gaffse geslagen in mijne hant: waerom zijt gy dan te desen dage tot my opgekomen, om tegen my te strijden? waer in heb ik ulieden misdaen? of rekent gy u verplicht, om de diensten, welke ik aen mijn Vaderland beweezen heb, op zulk eene ongehoorde wijs te vergelden?

4. Ende Jephtah, met leedwezen ziende, dat de trotsche en nijdige Ephraimiten zich niet, door kracht van redenen, wilden laten nederzetten, vond zich, hoe ongaern ook, verplicht, om zich, met de wapenen, te beveiligen; daerom vergaderde hy alle mannen van Gilead, ende streedt met Ephraim: ende de mannen van Gilead sloegen Ephraim, onder het heldhaftig bestier van Jephta: want de Gileaditen, zijnde tusschen Ephraim [*ende*] tusschen Manasse, seyden; Gylieden zijt vluchtige van Ephraim (in het Hebreeuwsch staet letterlyk: *want zy zeiden: gylieden zijt vluchtigen van Ephraim*, namelyk) *de Gileaditers, in het midden van Ephraim, in het midden van Manasse.*

De

De zin der laetste woorden schijnt deze te wezen: „ de
„ Ephraimiten hadden de Gileaditers, byzonder die tot de
„ halve stam van Manasse behoorden, uit verachting, *vluch-
„ telingen* genaemd, als waren zy het uitschot uit de stam van
„ Joseph geweest, die zich, aen de oostzijde der Jordaen,
„ hadden neergeslagen. Maer deze spotnaem van *vluchtelin-
„ gen* werd nu, met het hoogste recht, aen den trotschen
„ Ephraimiten gegeven, daer zy genoodzaekt werden, om
„ voor de Gileaditers, welke zy zoo zeer veracht hadden,
„ wanhoopig te gaen vluchten."

5. De nederlaeg der Ephraimiten was zoo volkomen, dat Jephta gelegenheid vond hun den pas aftesnijden, om, over de Jordaen, in het eigenlyk Canaan weder te keeren: Want de Gileaditen namen den Ephraimiten de veyren der Jordane af: zy namen die plaetsen in; alwaer de overtochten over de rivier waren; ende het geschiedde, als de vluchtige van Ephraim, aen een der overtochten komende, tot de posten der Gileaditen seyden, Laet my overgaen, so seyden de mannen van Gilead tot hem; Zijt gy een Ephrathiter? deze vraeg werd aen elk gedaen, die overvaren wilde, om allen den Ephraimiten het wederkeeren in hun Vaderland te beletten. Wanneer hy het ontkende en seyde, Neen, ik behoor niet tot de stam Ephraim:

6. So seyden sy, die de wacht hadden, tot hem, om niet misleid te worden: Segt nu Schibboleth, maer wanneer hy een gebooren Ephraiter was, seyde hy Sibboleth, ende konde 't alsoo niet recht spreken. Dit was de proev. Wanneer de wachten nu, aen deze proev, eenen Ephraiter ontdekten, so grepen sy hem, ende versloegen hem aen de veyren der Jordane. Dit maekte dat te dier tijt van Ephraim vielen, twee ende veertigh duysent, zoo in het gevecht zelve, als in het vluchten, en by de overtochten van de Jordaen.

Het Hebreeuwsche woord, aen het welk de gemelde proev genomen werd, beteekent eene *rivier*. Dit woord was derhalven, in het gemelde geval, zeer gepast. Nu had men, onder de Israëliten, ter wederzijde van de Jordaen, een

kenbaer onderscheid, in den tongval. De Ephraimiters spraken dit woord uit *Sibboleth*, daer de Overjordaansche Israëliten gewoon waren *Schibboleth* te zeggen. Het onderscheid was, alleen in den tongval en in de uitspraek. Op soortgelyk eene wijs, kunnen wy ook, onder onze landgenooten, aen de uitspraek hooren, dat iemand in eene andere Provincie te huis behoort.

7. Jephtah nu richtede Israël ses jaren. Het schijnt, dat alle de stammen van Israël, ook die in het eigenlyk gezegde Canaan, zich, na de vernedering der Ephraimiten, aen het bestier van Jephta onderworpen hebben: ende Jephtah de Gileaditer sterf, ende wert begraven in zijn Vaderland, in eene van de steden Gileads.

8. Ende na hem richtede Israël, Ebzan van Bethlehem. Deze Rechter was derhalven oorsprongelyk uit de stam van Juda.

9. Ende, offchoon 'er geene merkwaerdige daden van dezen Ebzan zijn aengeteekend, zoo was hy evenwel een persoon, die van God zonderling begunstigd was: want hy genoot den zegen van een zeer talrijk nageslacht, hy hadde dertigh sonen; ende hy sondt dertigh dochteren nae buyten, door haer ten huwelyk uit te geven, ende bracht dertigh dochteren van buyten in, tot vrouwen voor sijne sonen: ende hy richtede Israël seven jaren.

10. Doe sterf Ebzan, ende wert begraven te Bethlehem in zijne Vaderstad.

11. Ende na hem richtede Israël, Elon, de Zebuloniter. Nu leverde de stam Zebulon voor de eerste mael eenen Richter, ende hy richtede Israël tien jaren.

12. Ende Elon de Zebuloniter sterf, ende wert begraven te Ajalon, niet in de stamme Dan, vergel. Kap. I: 35, maer in den lande van Zebulon.

13. Ende na hem richtede Israël een zekere Abdon, een sone van Hillel, de Pirhathoniter. Hy was geboren te Pirhathon, en derhalven een Ephraiter: want Pirhaton lag in de stam van Ephraim vs. 15.

14. Ende deze Abdon was wederom een man van een

zeer

zeer groot vermogen, en van God met een talrijk nageflacht gezegend: hy hadde veertigh fonen, ende dertigh foons fonen, rijdende op tfeventigh (*b*) efelveulens: ende hy richtede Ifraël acht jaren.

15. Doe fterf Abdon, een fone van Hillel, de Pirhathoniter: ende hy wert begraven te Pirhathon, in den lande Ephraims, op den bergh des Amalekiters; een berg, die misfchien dezen naem droeg, ter gedachtenis van de eene of andere overwinning, door de Ephraiters, op de Amalekkers behaeld.

Omtrent de drie laetst genoemde Richteren, Ebzan, Elon en Abdon, heeft men op te merken.

Dat 'er van hun geene merkwaerdige daden zijn aengeteekend. — Wy lezen ook niet, dat zy, door God zelven, tot het Richterambt geroepen zijn. — Alleenlyk worden zy befchreven van hun talrijk nageflacht en groote rijkdommen. — Wy fchijnen 'er uit te moeten befluiten; dat zy Regenten en Hoofden waren elk van zijne ftam, en dat zy tevens ook, by de andere ftammen, een groot aenzien verkreegen hebben, zoodat men hen allerwegen raedpleegde en hunne vermaningen gehoorzaemde. —

(*b*) Richt. 10: 4.

HET XIII. KAPITTEL.

De geschiedenis van den Richter Simson. Zijne geboorte wordt uitvoerig verhaeld vs. 1-24. daerop de aenvaerding van zijne Richterlyke bediening vs. 25.

1. ENde de kinderen Israëls voeren by herhaling en aenhoudenheid voort, (*a*) te doen, dat quaet was in de oogen des HEEREN, door het dienen van vreemde Goden, so gaffe de HEERE in de hant der Philistijnen veertigh jaer.

Kap. 10: 6-8. heeft ons de Geschiedschrijver verhaeld, dat de Philistijnen en de Ammoniten, beide te gelijk in een en het zelvde jaer, de Israëliten begonden te onderdrukken. — Het geweld der Ammoniten bepaelde zich voornamelyk tot de Overjordaensche stammen; maer, na verloop van 18 jaren, werden deze vyanden, door Jephta, te onder gebracht. — De Philistijnen oeffenden hun geweld tegen de Westelyke stammen, in het eigenlyk gezegd Canaan. In het begin schijnen zy de Israëliten, door roovzüchtige invallen, ontrust en benadeeld te hebben, maer naderhand, van tijd tot tijd in macht toenemende, hadden zy de Israëliten geheel beginnen te overheerschen. — Dit liet de HEER toe, als eene rechtmatige straf van Israëls afgoderyen, welke wederom op nieuws begonnen waren. — De overheersching der Philistijnen duurde in alles, niet minder dan 40 jaren. — Men merke hier weder op, de vermeerende opklimming van Israëls straffen; voorheen hadden de langste verdrukkingen slechts halv zoo lang geduurd.

(*a*) Richt. 2: 11. ende 3: 7. ende 4: 1. ende 6: 1. ende 10: 6.

De geboorte van den Richter Simson wordt zeer uitvoerig verhaeld vs. 2-24.

De reden van die uitvoerigheid is deze, dat zijne geboorte zelve een gevolg was van buitengewoone gebeurtenisſen, in welke gebeurtenisſen, de eerste voorteekens van zijne roeping en verordening reeds lagen opgeſloten.

2. Ende daer was een man van Zora, eene Stad in het ervdeel der ſtamme van Dan Joſ. 19: 40, 41; deze man was uyt het geſlachte eens Daniters, wiens naem was Manoah: ende ſijne huyſvrouwe was zedert langen tijd onvruchtbaer, ende en baerde niet.

3. Ende een Engel des HEEREN, zijnde de Zoon van God zelvs, in eene menſchelyke gedaente, vergel. vs. 18. verſcheen aen deſe vrouwe buiten op het veld; ende hy ſeyde tot haer; Siet nu, gy zijt onvruchtbaer, ende en hebt niet gebaert, maer gy ſult ſwanger worden, ende eenen ſone baren.

4. So wacht u doch nu, ende en drinckt geenen (*b*) wijn, nochte ſtercken dranck: ende en eet niet onreyns; van nu af, geduurende uwe zwangerheid, en ook den ganſchen tijd, dat gy uwen zoon zogen zult, moet gy leven, als aen den Nazireeren is voorgeſchreeven Num. 6: 1, 2: want die zoon moet een Nazireer zijn, van zijne ontvangenis tot aen zijnen dood toe, vergel. vs. 7.

5. Want ſiet, gy ſult ſwanger worden, ende eenen ſone baren, (*c*) op wiens hooft geen ſcheermes ſal komen; want dat knechtken ſal een Nazireer Godes zijn, van [*moeders*] buyck af: ende hy ſal beginnen Iſraël te verloſſen uyt der Philiſtijnen hant.

6. Doe quam deſe vrouwe van het veld te rug in haer huis, ende ſprack tot haren man, ſeggende; Daer quam een man Godts, die, met eene Godlyke boodſchap aen my, belast was, tot my, wiens aenſicht

(*b*) Num. 6: 2, 3, 4. (*c*) Num. 6: 5. 1 Sam. 1: 11.

was als het aensicht van een Engel Godes, seer
vreeslick, zeer achtbaer en ontzach verwekkende: ende
ick en vraegde hem daerom niet, van waer hy was,
ende sijnen name en gaf hy my niet te kennen, ook
durvde ik 'er geen onderzoek na doen.

7. Maer hy seyde tot my; Siet, gy sult swanger worden, ende eenen sone baren: so en drinckt nu geenen wijn, noch stercken dranck, ende en eet niet onreyns; want dat knechtken sal een Nazireer Godes zijn, van [*moeders*] buyck af, tot op den dagh sijnes doots.

8. Doe aenbadt Manoah den HEERE vyeriglick, hartelyk verblijd zijnde, over deze onverwachte en aengename boodschap; ende seyde: Och Heere, dat doch de man Godts, dien gy gesonden hebt, weder tot ons kome, ende ons leere, wat wy dat knechtken doen sullen, dat geboren sal worden; dat hy ons een nader onderricht geve, omtrent de wijs, op welke wy dezen zoon moeten opvoeden.

9. Ende Godt verhoorde de stemme van Manoah: ende de Engel Godes quam wederom tot de vrouwe; sy nu sat in 't velt, doch haer man Manoah en was niet by haer.

10. So haestede de vrouwe, ende liep, ende gaf 't haren man te kennen: ende sy seyde tot hem; Siet die achtbare man, die gezant des HEEREN, is my wederom verschenen, dewelcke op dien dagh tot my quam, toen ik u zijne boodschap heb medegedeeld.

11. Doe stont Manoah op, ende gingh sijne huysvrouwe na: ende hy quam tot dien man, ende seyde tot hem; Zijt gy die man, dewelcke tot dese vrouwe gesproken hebt? ende hy seyde; Ick ben 't.

12. Doe seyde Manoah; Nu, dat uwe woorden komen: ik verblijde my zeer over uwe boodschap, en ik zie de bevestiging, met verlangen te gemoet! [*maer*] wat sal des knechtkens wijse zijn? hoe moet hy opgevoed worden? ende wat zal sijn werck zijn? hoe moet hy zich gedragen?

13. Ende

13. Ende de Engel des HEEREN seyde tot Manoah: Van alles, dat ick tot de vrouwe geseyt hebbe, salse haer wachten, geduurende den ganschen tijd van hare zwangerheid, en zoolang zy het zoonken zogen zal.

14. Sy en sal niet eten van yets, dat van den wijnstock des wijns voortkomt; ende wijn nochte stercken dranck en sal sy niet drincken, nochte yet onreyns eten: al wat ick haer geboden hebbe, sal sy nauwkeurig onderhouden.

15. Doe seyde Manoah tot den Engel des HEEREN, dien hy zekerlyk voor eenen onbekenden Propheet heeft aengezien: Laet ons u doch ophouden, ende een geytenbocksken voor uw aengesichte bereyden.

16. Maer de Engel des HEEREN seyde tot Manoah; Indien, dat is *hoewel*, gy my sult ophouden, hoewel ik hier, op uw verzoek, nog eenigen tijd, vertoeven zal, ick en sal evenwel van uw broot niet eten; Ende indien gy een brand-offer sult doen, dat sult gy den HEERE offeren: indien gy iets wilt toebereiden, om 'er uwe blijdschap en dankbaerheid door aen te toonen, offer dan een brand-offer aen Jehovah, die alleen de eenige en waere God is. De Vader van Simson had den onbekenden boodschapper met spijzen willen vergasten, niets anders vermoedende, dan dat hy eenen mensch voor had, die onmiddelyk van God tot hem gezonden was: want Manoah wiste niet dat het een Engel des HEEREN was.

17. Ende Manoah seyde tot den Engel des HEEREN; Wat is uwe naem? en waer is uwe woonplaets, op dat wy u vereeren, wanneer uw woort sal komen, wy wilden u een geschenk zenden, om u onze dankbaerheid, voor het brengen van deze aengename tijding, te betoonen, wanneer zy met de daed zal bevestigd zijn.

18. Ende de Engel des HEEREN seyde tot hem; Waerom vraegt gy dus nae mijnen name? gy moet 'er niet verder nae vragen, wie ik ben. Die naem, welken ik draeg, is doch Wonderlick.

Deze Engel was Gods gezegende Zoon zelvs, in eene menſchelyke gedaente verſcheenen. Zijn *naem* was daerom *Wonderlyk.* Zijn naem toch, van Gods Zoon, welke zijn perſoneel beſtaen uitdrukt, is zoo zeer voor ons menſchen wonderlyk, als de Verborgenheid, welke daerdoor wordt uitgedrukt, onze eindige bevattingen te boven gaet.

19. Doe nam Manoah een geytenbockſken, ende het ſpijs-offer, ende offerde 't op den rotzſteen, den HEERE: ende hy, de Engel, Gods Zoon zelvs, handelde wonderlick in [*ſijn*] doen; Ende Manoah ende ſijne huyſvrouwe ſagen toe.

Manoah was geen Priester; derhalven mogt hy niet offeren. — Het *offeren*, van het welk de Engel ſpreekt vs. 16, moet daerom alleenlyk van het aenbrengen eener offerande verſtaen worden. — Manoach heeft ook niet geofferd: want *hy en zijne huisvrouw zagen toe.* — De Engel zelvs handelde hier als Priester, en in zijn offeren *handelde hy wonderlyk.* Waer in dit *wonderlyke* beſtaen hebbe, wordt ons niet aengeteekend. Misſchien heeft hy vuur doen voortkomen, uit den *rotsſteen*, op welke Manoah zijne gaven gelegd had, gelijk Joſephus verhaelt.

20. Ende het geſchiedde, als de vlamme van den rotsſteen, die hier tot eenen altaer diende, opvoer nae den hemel, ſo voer de Engel des HEEREN op in de vlamme des altaers, ten blijke dat zijne natuur ten eenemael geestelyk was, en door het vuur niet konde beſchadigd worden: als Manoah ende ſijne huyſvrouwe [*dat*] ſagen, ſo vielen ſy op hare aengeſichten, ter aerden; deels om dien Godlyken perſoon aentebidden; die hun nu nader kenbaer geworden was, deels ook uit vrees en ontſteltenis.

21. Ende de Engel des HEEREN en verſcheen, na deze tweede openbaering, niet meer aen Manoah ende aen ſijne huyſvrouwe: doe bekende Manoah, en was uit alle de omſtandigheden verzekerd, dat het een Engel des HEEREN was.

22. Ende Manoah ſeyde tot ſijne huyſvrouwe;

Wy

Wy sullen sekerlick (*d*) sterven: om dat wy Godt gesien hebben, verg. Kap. 6: 22.

23. Maer sijne huysvrouwe seyde tot hem; So de HEERE lust hadde ons te dooden, hy en hadde het brand-offer ende spijs-offer van onse hant niet aengenomen, nochte ons dit alles getoont, nochte ons om desen tijt van diepe elende onzes volks, en in welken de Godlyke verschijningen zoo zeldzaem geworden zijn, laten hooren [*sulks*] als dit is. Wy mogen in tegendeel, uit deze buitengewoone ontmoetingen, veilig besluiten, dat God ons, met zijne byzondere gunsten, vereeren wil.

24. Eenigen tijd Daer na, werd de boodschap van den Engel met de daed bewaerheid, en baerde dese vrouwe eenen sone, ende sy noemde sijnen name (*e*) Simson: ende dat knechtken wert groot, ende de HEERE segende het; hem, met alle die gaven en hoedanigheden, begivtigende, welke hy, naer lichaem en geest noodig had, tot het wichtig werk, tot het welk hy geschikt was.

25. Ende de Geest des HEEREN begost hem by wijlen te drijven, in het leger Dan: by zekere gelegenheid werd hy van God aengedreeven, om voorbereidende blijken te geven van zijnen moed en sterkte, in de plaets van zijne wooning *Machana Dan*, gelegen tusschen Zora ende tusschen Esthaol.

De woorden *Machana Dan* hebben de onzen overgezet, *het leger van Dan*. Maer vermids Dan ter dezer tijd geen leger in het veld had, laten wy de Hebreeuwsche woorden liever onvertaeld, als den naem van eene zekere plaets zie Kap. 18: 12.

Laten wy by de geboorte en het Nazireerschap van Simson een weinig stilstaen.

Simson werd gebooren, uit ouderen, welke geen kroost meer verwachtten. — Zijne geboorte werd, door den Engel

(*d*) Exod. 33: 20. Deut. 5: 26. Richt. 6: 22, 23. (*e*) Hebr. 11: 32.

des HEEREN, aengekondigd. — Zijne moeder kreeg eene Godlyke onderrichting, hoe zy zich, geduurende hare zwangerheid, en het zogen van het kind, gedragen moest, als mede hoe deze zoon, in het vervolg, moest worden opgevoed. — Alle deze zeer merkwaerdige byzonderheden, waren zeer geschikt, om aen te duiden, dat Simson een meer dan gemeen persoon zoude zijn, en verwekt ware tot zeer gewichtige eindens. — Trouwens Israël, uit eene veertigjarige verdrukking der Philistijnen, te verlossen, en dat alleen, zonder manschap en oorlogswapenen, was eene zeer gewichtige en gansch buitengewoone zaek.

Simson was een Nazireer. — Niet slechts in den gewoonen zin, volgens welken iemand zich, voor eenigen tijd, afzonderde, door zijn hoofdhair te laten groejen, en zich van wijn en sterken drank te onthouden, en, na verloop van dien tijd, zekere offerande aenbracht, zijn hair afsneed, op den altaer wierp, en wederom wijn gebruikte. Verg. Num. 6. — Maer dit Nazireerschap van Simson was van een byzonder en buitengewoon soort. De Moeder moest 'er, reeds voor de geboorte van het kind, deel in nemen, en Simson moest zich, geduurende zijn gansche leven, immers wat het niet afsnijden van zijn hair aengong, aen de regelen van zijn Nazireerschap houden.

Het oogmerk van dit buitengewoon Nazireerschap, bestond hierin, dat men de zonderlinge daden, door welke Simson zich zoude vermaerd maken, niet aen zijne menschelyke sterkte mogt toeschrijven, maer aen den byzonderen bystand van den HEER, aen wiens dienst hy geheiligd was.

Zijne buitengewoone sterkte was, aen het wel onderhouden van dit Nazireerschap, verbonden. Wanneer zijn hair werd afgesneeden, was hy niet sterker dan andere menschen. — Dit zal ons, in het vervolg, nader blijken.

HET XIV. KAPITTEL.

Het Huwelyk van Simſon met eene dochter der Philiſtijnen, en eenige byzonderheden, welke by de bruiloft zijn voorgevallen, en den weg baenden, dat Simſon alle gelegenheden opzogt, om den vyanden van zijn Vaderland alle mogelyke afbreuk te doen.

1. ENde toen Simſon tot mannelyke jaren gekomen was, gingh hy af nae Timnath, of Timnatha, eene Stad in het ervdeel van Dan. Deze Stad was door Philiſtijnen bewoond, het zy dat de Daniten dezelve nimmer ingenomen, het zy dat de Philiſtijnen dezelve weder bemachtigd hadden. Ende geſien hebbende eene jong-vrouwe te Timnath, van de dochteren der Philiſtijnen, welke hem zoodanig geviel, dat hy op haer verlievde:

2. So gingh hy opwaerts, te rug, naer de Stad van zijne wooning, ende gaf het ſijnen vader ende ſijner moeder te kennen, ende ſeyde; Ick heb eene jong vrouwe geſien te Timnath, van de dochteren der Philiſtijnen, met welke ik my gaern in het huwelyk begeven zoude. Ik verzoek, dat gy u deze mijne keus laet welgevallen, en my, in dit oogmerk, behulpzaem zijt. Nu dan, neemt my die tot eene vrouwe, help my toch, om haer en heure ouderen te bewegen, dat zy zich met my, in eenen wettigen echt, begeve.

3. Maer ſijn vader ſeyde tot hem, mitſgaders ſijne moeder, die mede van dezelvde gedachten was, en het zelvde belang ſtelde, in het Huwelyk van haren zoon: Uw voorſtel, Simſon, koomt ons gansch verwerpelyk voor. Wy kunnen onze toeſtemming niet geven, tot het Huwelyk, het welk gy ontworpen hebt, en nog veel minder daer toe medewerken. Gy weet immers zoo wel als wy, dat de HEER de

huwelyken met de vreemde volkeren, onder Israël, uitdrukkelyk verboden hebbe. Daerenboven zijt gy een Nazireer van God, en dat nog op eene buitengewoone wijs. Ook heeft de HEER, reeds voor uwe geboorte verklaerd, dat gy verwekt zijt, om Israël van de Philistijnen te verlossen. Zoudt gy u dan gaen verzwageren, met deze vyanden van ons volk? — 'Er zijn immers vrouwen in overvloed, onder de dochteren van Israël, die voor u geschikt zijn; of Is 'er geene vrouwe onder de dochteren uwer broederen, ende onder al mijn volck, en bloedverwanten, welke u zou kunnen behagen, dat gy henen gaet, om eene vrouwe te nemen van de Philistijnen, die onbesnedene? die by ons volk altoos in verachting geweest, en nu onze vyanden zijn?

Dan alle deze redenen waren niet in staet, om den jongman van zijn voornemen aftetrekken, ende Simson seyde tot sijnen vader; Neemt my die Philistijnsche Dochter, van welke ik gesproken heb, ten huwelyk: want sy is bevalligh in mijne oogen. Zy is juist nae mijnen zin en nae mijne keus.

De reden, welke Simson gav, was op zich zelve zeer onvoldoende. Het schijnt evenwel, dat hy eenen innerlyken drang, en eene buitengewoone opwekking, tot dit Huwelyk, gevoelde. Ook was zijn oogmerk, om, langs dezen weg, gelegenheid te vinden, om den Philistijnen afbreuk te doen, gelyk uit vs. 5. blijken zal.

4. Sijn vader nu, ende sijne moeder en wisten niet, dat dit voornemen en het aenhouden van Simson, door eene inwendige aendrivt van den HEERE veroorzaekt was; en dat hy daer door gelegenheyt sochte van de Philistijnen te benadeelen: want de Philistijnen heerscheden te dier tijt, van zedert veele jaren, over Israël.

5. De Ouders van Simson, zijn aenhouden niet langer kunnende wederstaen, bewilligden in zijne begeerte, en Also gingh Simson met sijnen vader ende sijne moeder henen af, nae Timnath, om de gemelde jongedochter, op eene wettige wijs, ten huwelyk te verzoeken;

als

als sy nu quamen tot aen de wijngaerden, dewelke, in den omtrek en de nabyheid waren van Timnath; siet daer, een jonge leeuw, brullende van honger en woede, hem te gemoete.

Simson was van zijne Ouderen, wat ter zijde, van den gemeenen weg, afgeweeken: want zijne Ouders wisten niets van deze ontmoeting, ook verhaelde hy het niet vs. 6, en, toen hy naderhand het doode aes van den Leeuw ging bezien, week hy ook van den gewoonen weg, ter zijde af, vs. 1. — Hier was Simson in een oogenschijnlyk gevaer van zijn leven.

6. Maer Doe Simson den woedenden leeuw op hem zag afkomen, wert de Geest des HEEREN veerdigh over hem, en deelde hem het vermogen mede, om dingen te verrichten, welke anderzins de menschelyke krachten ver te boven gaen, zoo dat hy hem van een scheurde, hy vatte den gapenden muil van den leeuw, met de eene hand van onder, en met de ander van boven, en scheurde hem dus doende den ganschen kop van één. Dit deed hy met het zelvde gemak, gelijck men een bockſken van een ſcheurt, ende daer en was niets in sijne hant: Hy was in het geheel van geene wapenen voorzien, met welke men anders gewoon is, verscheurende dieren te keer te gaen. Doch hy en gaf sijnen vader ende sijner moeder niet te kennen, wat hy gedaen hadde, toen hy tot hen, op den gewoonen weg, was wedergekeerd.

Merkt hier op, dat *de geest des* HEEREN over Simson eerst moest *vaerdig* worden, eer hy den Leeuw verscheuren konde. Wy leeren 'er uit, dat hy, op zich zelven beschouwd, niet sterker was, dan andere menschen. Tot elk eene heldendaed, had hy eene Godlyke aenvoering noodig.

7. Ende hy quam af, te Thimnath met zijne ouderen, ende sprack tot de jongvrouwe om haer ten huwelyk te verzoeken, terwijl zijn Vader en Moeder het zelvde verzoek deden, aen de ouderen van de jonge dochter, ende sy beviel in Simsons oogen, zy bewilligde in zijn voorstel, en verbond zich, om, ten geschikten tijd, met hem, in den echt te treden.

8. Ende na sommige dagen quam hy weder om haer te nemen, en het gesloten Huwelyk te voltrekken. Doe weeck hy af, ter zijde van den gemeenen weg, om het doode aes des leeuwen te besien: ende siet, een byenswerm was in het uitgedroogde lichaem des leeuwen, met honich.

9. Ende hy nam dien honig in sijne handen, ende gingh voort, al gaende ende etende; ende hy gingh tot sijnen vader ende tot sijne moeder, die den gewoonen weg gehouden hadden, ende gaf hen [*daer van*], ende sy aten: doch zy wisten niet, hoe Simson aen dien honig gekomen was. Zekerlyk dachten zy, dat hy denzelven, uit eene klove in een steenrots, of uit een hollen boom, genomen had: want hy en gaf hen niet te kennen, dat hy den honich uyt het lichaem des leeuwen genomen hadde, omdat hy voornemens was, uit dit geval, een raedsel te ontwerpen, het welk hy aen zijnen Bruilofts-gasten wilde opgeven.

10. Als nu sijn vader, met zijne moeder, afgekomen was tot die vrouwe, welke Simson ten huwelyk zoude gegeven worden, om de plechtigheden van de trouw by te woonen; so maeckte Simson aldaer eene bruyloft, die, nae 's lands gebruik, zeven dagen duurde: want alsoo plachten de jongelingen te doen.

11. Ende het geschiedde, als sy hem sagen, te weten de Ouders en de bloedverwanten van de bruid, en hem verwelkoomd hadden; so namen sy, om hem grootelyks te vereeren, niet minder dan dertigh metgesellen, of speelgenooten, die by hem souden zijn, geduurende de dagen van het bruilofts-feest, om hem te dienen.

12. De raedselen waren zeer gewoon by de Oosterlingen. Simson ontwierp dus, uit zijne ontmoeting, met den gemelden leeuw, ook een raedsel, het welk hy den speelnooten, op den eersten dag van de bruiloft, over de maeltijd opgav. Hy dan seyde tot hen; Ick sal nu ulieden een raetsel te raden geven; indien gy my dat in, dat is voor het eindigen, van de seven dagen deser bruyloft wel sult verklaren ende uytvinden, so sal ick ulie-

ulieden geven dertigh fijne lijnwaets- onder-kleederen, ende dertigh wiſſelkleederen, van de kostbaerſte ſtoffen en onderſcheidene verwen, om dezelve, by wisſeling, tot bovenkleederen te kunnen dragen. Wanneer iemand uwer het raedſel kan oplosſen, zal ik elk van u een onderkleed geven van het allerfijnste linnen, en een overrok van de kostbaerſte ſtoffagien.

13. Ende indien gy 't my niet ſult konnen verklare, ſo ſult gylieden my geven dertigh fijne lijnwaetskleederen, ende dertigh wiſſelkleederen: elk een; zoodat ik alleen zooveel beloov, als ik van u allen te zamen vorder. De ſpeelnooten namen de aenbieding aen, ende ſy ſeyden tot hem; Geeft uw raetſel te raden, ende laet het ons hooren.

14. Ende hy ſeyde tot hen; Spijſe gingh uyt van den eter, ende ſoetigheyt gingh uyt van den ſtercken: of, in tegenſtelling van het zoete, gelyk men het ook vertaelen kan, van den *zuuren*, van den wrangen, aen welken anders geene aengenaemheid of lieffelykheid in het geheel is: ende ſy en konden dat raetſel in de drie eerſte dagen van de bruiloft niet verklaren, zoo ingeſpannen zy 'er op dachten, konden zy de ontknooping niet ontdekken.

15. Van doe af begonden zy verlegen te worden, en wisten geen beter weg, dan zich by Simſons huisvrouw te vervoegen, gedienstig verzoekende, dat deze hun eenig licht geven wilde. Maer Simſons huisvrouw bleev 'er by, dat zy 'er zelvs onkundig van was. Toen hunne verzoeken by Simſons huisvrouw niets vermochten, begonden zy kwaedaertig te worden, zettende het op ſchelden en dreigen, althans Daer na geſchiedde 't op den ſevenden dagh, die de laetſte was van den geſtelden tijd, dat ſy tot Simſons huyſvrouwe de ſchroomelykſte bedreigingen deden, en ſeyden, Zoo gy het raedſel niet kunt ontknoopen, Overreedt dan uwen man, dat hy ons dat raetſel verklare, op dat wy niet miſſchien u, ende uwes vaders huys met vyer verbernen: hebt gylieden ons genoodigt om het onſe te beſitten? en u te verrijken?

nu bemerken wy, dat uwe gewaende beleevdheid in de daed in koeligheid zy. En is 't soo niet? toon dan het tegendeel, door uwen man te overreeden, dat hy ons nadere opening geve.

16. Om nu de gramschap van haer volk niet op haren hals te halen, en hare gansche maegschap aen het grootste gevaer bloot te stellen, oordeelde zy het raedzaemst, alle pogingen by haren man aen te wenden, dat hy haer het raedsel verklaerde, om den speelnooten te wille te zijn: Ende Simsons huysvrouwe weende voor hem ende seyde: Gy haet my maer, ende en hebt my niet lief; Dit blijkt duidelyk uit het opgeven van dat raedsel, dat my zooveel moeite doet; gy hebt den kinderen mijns volcks een raetsel te raden gegeven, ende en hebt het my niet verklaert: die u de naeste ben, en voor welke gy niets behoordet te verbergen, ende hy seyde tot haer; Uwe eisch is zeer onbillyk, Siet, ick en hebbe 't mijnen vader ende mijner moeder, welke ik tederlyk, liev heb niet verklaert, soud' ick het u dan verklaren moeten? en anderszins beschuldigd moeten worden, dat ik u de behoorlyke lievde niet toedraeg? Had ik het aen mijnen ouderen verklaerd, dan zoudt gy redenen hebben, om u te beklagen; maer ik heb aenstonds vastelyk voorgenomen, om 'er niemand, wie hy ook zy, iets van te zeggen.

17. Ende sy weende voor hem, den eenen dag voor en den anderen na, maer vooral drong zy hem op den sevenden der dagen, in dewelcke sy dese bruyloft hadden: So geschiedde 't op den sevenden dagh, zoo sterk, met tranen, verzoeken en vleieryen, dat Simson het niet langer wederstaen konde, zoo dat hy 't haer ten laetsten verklaerde, want sy perste hem. Maer, uit vrees voor de bedreigingen der speelnooten, handelde zy trouwloos met haren man; ende sy verklaerde dat raetsel den kinderen hares volcks.

18. Doe seyden de mannen der stadt Timnath, die Simson tot speelnooten gegeven waren, tot hem, op den sevenden dagh, den laetsten van het bruilofts feest, eer

de sonne ondergingh; Wat is soeter dan honich? ende wat is stercker dan een leeuw? zy stelden de oplossing vraegswijs voor, zoodat Simson, dezelve door stilzwijgen moest goedkeuren, of anders aentoonen, dat zy het kwalyk hadden. Zy berusten by het algemeene, zonder zich in eene verdere uitbreiding der byzonderheden uittelaten; om daerdoor des te meer schijn te geven, dat zy de oplossing, door hunne eigene schranderheid hadden uitgevonden, zonder iets te weten, van het voorval, het welk Simson tot dit raedsel aenleiding gegeven had. — Simson evenwel bemerkte aenstonds, dat zijne vrouw hem trouwloos verraeden had; Ende hy seyde tot hen; So gy met mijn kalf niet haddet geploegt, gy en soudet mijn raetsel niet hebben uytgevonden.

De uitdrukking is verbloemd en zeer eigenaertig. *Ploegende* doorsnijdt men de aerde, en dusdoende ziet men, wat 'er onder de oppervlakte verborgen is. Dit deed men oudtijds met *kalveren* of jonge runderen. Simsons speelnoten hadden *met zijn kalv geploegd*, zy hadden zijne jonge vrouw gebruikt, om, met tranen en vleieryen, als het ware, by aenhoudendneid, op zijn gemoed te ploegen, en daerdoor was hun het verborgene van zijn hart openbaer geworden.

19. Doe wert de Geest des HEEREN veerdigh over hem, hy gevoelde, dat hy, op eene buitengewoone wijs, aengezet, en met byzondere sterkte begivtigd werd, ende hy gingh af nae de Askeloniten, de bewooners van Askelon, eene Stad oorsprongelyk behoorende tot het ervdeel van Juda Kap. 1: 18, maer welke de Philistijnen naderhand weder bemachtigd hadden, ende sloegh van hen dertigh man; zonder zich van wapenen te bedienen, vermoedelyk op het veld, den eenen na den anderen, ende hy nam haer gewaet, ende gaf de wisselkleederen den genen, die dat raetsel verklaert hadden: denkelyk heeft hy het gewaed en den verderen buit verkocht, en daervoor 30 zeer kostbare wisselkleederen gekocht; doch sijn toorn ontstack, tegen zijne vrouw, om dat zy hem verraeden had, kreeg hy eenen afkeer van haer, ende

zijne vrouw liet hy by haer volk blijven, maer hy zelvs gingh op in sijns vaders huys, om aldaer te woonen.

20. Ende Simsons huysvrouwe wert sijnes metgesellen, zy trouwde kort daer na aen eenen van de speelnooten, die hem Simson, op de gemelde bruiloft, vergeselschapt en gediend hadde.

HET XV. KAPITTEL.

Vervolg der geschiedenis van Simson, en zijne zonderlinge daden, om zich aen de Philistijnen te wreeken.

1. ENde het geschiedde na [*sommige*] dagen, wanneer de gramschap van den held, tegen zijne trouwlooze vrouw, gestild was, en wel bepaeldelyk in de dagen des tarwen-oogsts, omtrent het Pinxterfeest, wanneer het koorn in Canaan rijp was, zoo dat het voor een gedeelte nog overeind stond, en voor een gedeelte reeds gemaeid was; op dien tijd geschiedde het, dat Simson sijne huysvrouwe besochte met een geytenbocksken, om zich met haer te bevredigen, en te verklaren, dat hy haer het ongelijk, hem aengedaen, vergeven had. Hy vervoegde zich tot het huis van zijnen schoonvader, alwaer zy in woonde, ende hy, haren Vader aentreffende, seyde; Laet my tot mijne huysvrouwe ingaen in de kamer: maer haer vader weigerde hem zulks, en liet hem niet toe in te gaen.

2. Want haer vader seyde tot Simson; Ick sprack en dacht by my zelven seker, toen gy haer, na het eindigen van de bruiloft, en het ontdekken van uw raedsel, verlaten had, dat gy haer gantschelick hatedet, en nimmer tot haer zoudt wederkeeren, so heb ickse uwen metgeselle ter vrouwe gegeven: maer evenwel ik wil

u

u alle mogelyk genoegen geven, is niet haer kleynſte of jongſte ſuſter, ſchoonder als ſy? Laetſe u doch zijn in plaetſe van haer.

Zulke bloedſchandige Huwelijken, welke de HEER onder Israël uitdrukkelyk verboden had, Lev. 18: 24, 27, 30, waren zeer gewoon by de Philiſtijnen en andere Heidenſche volkeren. — Wy zien, in dit voorſtel van den Philiſtijn, dat hy voor Simſon vreesde, en alles doen wilde, om voor te komen, dat hy met dien held in twist raekte.

3. Doe ſeyde Simſon van haerlieden; Ick ben ditmael onſchuldigh van de Philiſtijnen, wanneer ick aen hen qua'et doe.

Simſon nam de behandeling, hem te Timnath aengedaen, niet alleen als een hoon op, voor zijn eigen perſoon, maer ook als eene beleediging van Israëls God, die de bloedſchande zoo uitdrukkelyk verboden had. — Welligt hebben de overige inwooners van Timnath onzen Simſon openlyk beſpot, dat hy in zijn voornemen werd te leur geſteld. — Althans van toen af aen beſloot hy, den Philiſtijnen op alle mogelyke wijzen te benadeelen. Denkelyk heeft hy de woorden van vs. 3. geſprooken tot die genen, die hem het eerst ontmoetten. — Wy lezen niet, dat hy verdere woorden-wisſeling met zijnen ſchoonvader gehouden hebbe; hy zal zijn huis, met verontwaerdiging, zijn uitgeloopen, zonder hem, op zijne aenbieding, eenig antwoord te geven.

4. Ende Simſon gingh henen, uit de Stad Timnath, vastelyk beſlooten hebbende, de eerſte gelegenheid waertenemen, om zich zelven en de verdrukking van zijn volk, aen de trotſche Philiſtijnen, te wreken. Hy wist thans niets beters, dan den oogst der Philiſtijnen te vernielen, ende dat wel op zulk eene wijs, waerdoor hy te gelijk ſchande by hunne ſchade voegde. Hy vingh, of liet, eenige dagen na den anderen, door behulp van zijne vrienden en dienaren, eene menigte van vosſen vangen, die in Canaan zeer overvloedig waren, tot dat hy een getal had van drie hondert vosſen: ende hy, zich genoegzaem gewapend hebbende, tegen de beeten van dit gedierte, nam fackelen, ende keerde of bond ſteert aen ſteert, zoodat de vosſen,

paer en paer, met de ſtaerten aen een gebonden waren, ende hy deed' eenen fackel tuſſchen twee ſteerten, van elk een paer vosſen in 't midden.

5. Ende hy ſtack de fackelen aen met vyer, nadat hy de vosſen op eenigen afſtand geplaetst had, voor de koornakkers der Philiſtijnen, ende lietſe daerop los loopen in het ſtaende koorn der Philiſtijnen: ende hy ſtack in brant ſoo wel de koornhoopen die reeds gemaeid waren, als het ſtaende koorn, want de vosſen liepen, door benauwdheid overal, om zich te verbergen, ſelfs tot de wijngaerden [*ende*] olijfboomen toe, daer zy zich zochten te verſchuilen, die daerdoor al mede aengeſtooken en vernield werden.

In deze gebeurtenis is niets ongeloovbaers of onbegrijpelyks, zoo als het ongeloov voorgeevt. — Het is niet onbegrijpelyk, dat Simſon, binnen zulken korten tijd, zooveele vosſen vangen konde. Hy bediende zich van de noodige hulp, en Philestina was rijkelyk van vosſen voorzien, zoo als blijkt, uit de namen van zulke plaetſen, die dezelve van de vosſen ontleenden, Kap. 1: 35 en Joſ. 15: 28.

Deze handelwijs van Simſon was zeer geſchikt tot zijn oogmerk, en vernuftig aengelegd. — Niemand der Philiſtijnen kon vermoeden, dat dit vangen der vosſen, tot hun nadeel, ſtrekken zoude; veel eer moesten zy op de gedachten komen, dat Simſon het land, van dit ſchadelyk gedierte, zuiveren wilde. — Tot hunne ſchande moeſten zy zien, dat hunne oogst, door redenlooze dieren, vernield wierd, zonder dat iemand het ondernemen durvde, de vosſen, in hunne benauwde woede, te grijpen, en daerdoor den voortgang van het kwaed te ſtuiten.

6. Doe ſeyden de Philiſtijnen; Wie heeft dit gedaen? ende men ſeyde; de zaek heeft geen onderzoek noodig! zekerlyk niemand dan Simſon des Timniters ſchoonſoon, om dat hy ſijne huyſvrouwe heeft genomen, ende heeftſe ſijnen metgeſelle gegeven; doe quamen de Philiſtijnen op, ende verbrandden haer ende haren vader met vyer.

Nae alle gedachten, ſtaken zy, uit weerwraek, het huis

van Simsons schoonvader, des nachts in brand, zoodat alle, die 'er in waren, elendig omkwamen. — Zoo deden de Philistijnen, over Simsons vrouw, dat kwaed komen, het welk zy, door haren man te verraden, had zoeken te ontwijken Kap. 14: 15. De bestuuring der Godlyke Voorzienigheid is hier zeer opmerkelyk.

7. Dit verbranden van het huis zijnes Schoonvaders nam Simson niet op, als eene daed, door welke de Philistijnen de onrechtvaerdigheden hadden willen wreken, die hem door zijnen Schoonvader waren aengedaen; maer als eene verregaende wreedheid, waerdoor zy hunnen boozen moed wilden koelen, daer zy geenen kans zagen, om zich aen Simson zelven te wreken, het welk zy evenwel niet zouden nalaten, zoo dra zy 'er gelegenheid toe kregen. — Om dit nu, zoo voor zich zelven, als voor zijn volk voortekomen, Doe seyde Simson tot hen; Soudet gy alsoo doen? aen my, wanneer het in u vermogen was, gelyk gy aen het huis van mijnen Schoonvader gedaen hebt? Seker, ik zal my, met alle mijne macht, aen u wreken, ende als ick my aen u gewroken hebbe, so sal ick daer na ophouden, en u in rust laten, zoo gy my en mijn volk niet verder moejen zult.

8. Ende hy sloeghse den schenckel ende de heupe, [*met*] eenen grooten slagh: hy verminkte elken inwooner van Timnath, dien hy ontmoette, om hen buiten staet te stellen, van zich aen hem te wreken. Daerop verliet hy het land der Philistijnen, ende hy gingh af, naer het Zuiden van Juda, ende woonde daer op de hoogte van de rotze Etams, daer hy zich veilig rekende tegen de aenvallen zijner vyanden.

9. Doe nu de Philistijnen, na verloop van eenigen tijd, gelegenheid meenden te hebben om zich te wreken, wegens het gene Simson hun te Timnath gedaen had, zoo togen de Philistijnen, met eenige manschappen op, om Simson, met geweld, van de Stam Juda, op te eisschen, ende zy legerden hen tegen Juda, ende breydden hen uyt in Lechi, zoo groot was hun leger, dat deszelvs uiterste zich uitstrekte tot eene plaets, welke naderhand *Lechi*,

dat is *kinnebakken* genaemd is, nae het kinnebakken, waermede Simfon de Philiftijnen geflagen heeft vs. 17.

10. Ende de mannen van Juda, verwonderd over dezen optogt der Philiftijnen, daer zy niet wisten iets misdreeven te hebben, zouden eenige afgevaerdigden af, naer het leger der Philiftijnen, om redenen van hunnen vyandelyken optocht te vernemen. Deze feyden; tot de Opperhoofden der Philiftijnen, Waerom zijt gylieden tegen ons opgetogen? ende fy, de Philiftijnen namelyk, feyden; Wy zijn opgetogen om Simfon te binden, om hem te doen, gelijck als hy ons gedaen heeft.

11. Doe quamen drie duyfent mannen af uyt Juda tot het hol der rotze Etams, alwaer Simfon zich onthield, om hem te vatten, ten einde zy hem, in de handen der Philiftijnen, overgeven, en zich bevrijden mogten van het verderv, waermede zy gedreigd werden, ende feyden tot Simfon; En wiftet gy niet, dat de Philiftijnen over ons heerfchen? dat wy aen hun cijnsbaer zijn, en niemand hunner beleedigen mogen? waerom hebt gy ons dan dit gedaen? en den Philiftijnen, door zware beleedigingen, aenleiding gegeven, dat zy tegen ons optrekken, om ons land te verwoesten? Immers zijn wy niet beftand tegen hunne macht, en wat kan één eenig man tegen hen uitrechten? Ende hy feyde tot hen: Gelijck als fy my gedaen hebben, alfoo heb ick haerlieden gedaen, ik heb niets anders gedaen, dan het kwaed, my aengedaen, rechtmatig te wreeken.

12. Ende fy, de mannen van Juda namelyk, namen in het geheel geen genoegen, in deze verantwoording van Simfon, en meenden, dat hy, om zijn eigen belang, zijn ganfche volk te veel gewaegd had; zy feyden daerom tot hem; Wy zijn afgekomen om u te binden, om u over te geven in de hant der Philiftijnen: doe feyde Simfon tot hen; Sweert my, dat gylieden op my niet en fult aenvallen.

Het is merkwaerdig, dat die van Juda, met een getal van 3000, opkwamen, om Simfon, eenen enkelen man, op

te ligten, en in de handen der Philistijnen over te leveren. Zy hadden zekerlyk van Simsons sterkte gehoord, en dachten, dat hy zijne kracht zoude gebruiken, om hunne handen te ontkomen, wanneer zy minder in getal waren.

Althans het gedrag dezer mannen van Juda draegt de kennelykste blijken van trouwloosheid en ondankbaerheid, welke te grooter was, naer mate zy, door het getal, waermede zy tot Simson kwamen, duidelyk te kennen gaven, dat zy niet onkundig waren van zijne buitengewoone sterkte. Deze sterkte hadden zy moeten toeschrijven, aen Gods byzondere schikking, die dezen held ten Rechter verwekt had, om Israël, wonderdadig, van zijne vyanden, te verlossen. —

Ook verdient het nog onze opmerking, dat Simson hun geene verwijtingen deed, over hunne lafhartigheid en ontrouw. Hy betoonde eene voorbeeldige zachtmoedigheid en mannelyke bedaerdheid, gepaerd met moed en vertrouwen op den Godlyken bystand. Alleenlyk verzogt hy, dat zy hem niet dooden zouden. — Hy was wel bewust, dat hy zich, uit de handen der Philistijnen, redden zoude. — Hy had zich ook ligtelyk, aen het geweld der mannen van Juda, onttrekken kunnen; dan hy was niet geroepen, om zich, aen zijne ondankbare landgenoten, maer, aen de vyanden van zijn volk, te wreken.

13. Ende sy spraken tot hem, seggende; Neen, maer wy sullen u wel binden, ende u in haerlieder hant overgeven, doch wy en sullen u geensins dooden: ende sy bonden hem met twee nieuwe touwen, ende voerden hem op van de rotze, naer het leger der Philistijnen.

14. Als hy quam tot Lechi, so juychten de Philistijnen, ziende dat hy sterk gebonden ware, hem te gemoete, als hadden zy Simson reeds volkomen in hunne macht: maer op het onverwachtst verkeerde hun gejuich in droevheid, de Geest des HEEREN wert veerdigh over hem, hy ontving, door eene Godlyke bewerking, het vermogen, om zich op eenmael van zijne banden te ontslaen, ende de touwen, die aen sijne armen waren, werden door hem verbroken, als of het linnen dra-

den, waren, die van den vyere gebrandt zijn, en de sijne banden versmolten van sijne handen.

15. Ende hy vondt een vochtigh esels kinnebacken: een ezels kinnebakken, het welk nog versch en niet uitgedroogd was, recht geschikt, om 'er kracht mede te doen, ende hy streckte sijne hant uyt, ende nam het, ende sloegh daer mede duysent man.

Dit bedrijv van Simson was zekerlyk wonderdadig. Het gene hy hier verrichtte, deed hy, door Gods krachtdadige ondersteuning, die ook zijne banden, als wasch, had doen versmelten. — Men stelle zich daerenboven ook de zaek zoo voor, dat de Philistijnen, die hem, als eenen overwonnen vyand, te gemoet juichten, zeer verbaesd wierden, toen zy hem zijne banden zagen verscheuren; dat zy zich aenstonds het voorige herinnerd hebben; dat zy begonden te vreezen, voor de 3000 mannen van Juda, als ware het een krijgslist, dat zy Simson gebonden brachten; dat 'er onder de Philistijnen eene algemeene verwarring hebbe plaets gehad; en dat zy zich in wanorde op de vlucht begeven hebben. — Dit alles kan zeer veel toegebracht hebben, tot de nederlaeg der Philistijnen, en om de verrichting van Simson gemakkelyker te maken.

16. Na deze wonderbare overwinning, juichte Simson, op zijne beurt, ter eere van God, die hem zoo blijkbaer ondersteund had, en ter eeuwige schande van de afgodische Philistijnen: want doe seyde Simson; Met een esels kinnebacken, eenen hoop, twee hoopen, met een esels kinnebacken heb ick duysent man geslagen.

Deze woorden schijnen een gedeelte te zijn van een triumphlied, het welk Simson, by deze gelegenheid, gedicht en gezongen heeft.

17. Ende het geschiedde, als hy ge-eyndigt hadde te spreken, so wierp hy het kinnebacken uyt sijne hant, ende hy noemde de selve plaetse Ramath Lechi, dat is *wechwerping van het kinnebakken.*

18. Nadat Simson alleen zo vele vluchtende Philistijnen, den eenen na den anderen, had afgemaekt; was het zeer natuurlyk, dat hy, daerdoor ten uitersten vermoeid, dorstig wierd.

wierd. Maer hy bevond zich, op zulk eene plaets, alwaer geen water in het geheel te bekomen was, zoo dat hy van dorst zou hebben moeten ſterven, indien God hem niet wonderdadig gered had. — In dezen nood wendde Simſon het ook tot God: want als hem nu ſeer dorſtede, ſo riep hy tot den HEERE, ende ſeyde; Gy hebt door de hant uwes knechts dit groote heyl gegeven: ſoude ick dan nu van dorſt ſterven, ende vallen in de hant deſer (a) onbeſnedenen?

19. De HEER verhoorde het gebed van Simſon: want doe hy Gode, al biddende en vertrouwende, zijnen nood klaegde, zoo kloofde Godt de holle plaetſe die in Lechi is, God deed, door zijn wonderdoend Alvermogen, de rots zodanig ſplijten, dat 'er een fontein uit voortkwam, ende daer gingh water uyt van deſelve, ende hy dronck; doe quam ſijn haest bezweken geeſt weder, ende hy, die anders verſmacht zou hebben, wert, door dien dronk, als het ware, weder levendigh; daerom volgde hy ook hier het gebruik van die tijden, volgens het welk het de gewoonte was, om de gedachtenis van merkwaerdige gebeurtenisſen te bewaren, in de benamingen van die plaetſen, alwaer dezelve waren voorgevallen; *daerom* noemde hy haren name, De fonteyne des aenroepers, die in Lechi is, en onder dezen naem is die zelve plaets nog bekend tot op deſen dagh, op welken dit verhael geboekt wordt.

Uit deze wonderdadige dorstlesſching, moest Simſon opmerken, dat hy de eer van alle zijne zeldzame daden, zoo wel als deze wonderdadige verloſſing, alleen aen den HEER verſchuldigd ware.

20. Ende hy richtede Iſraël, door wraek te nemen van hunne vyanden, ſchoon Israël, in al de dagen van Simſons Richterſchap, onder de macht der Philiſtijnen bleev, van welke hy hen niet volkomen verloste al die twintigh jaer, dat hy, onder hen, den post van Richter en uitredder bekleedde.

(a) 1 Sam. 17: 26, 36. 2 Sam. 1: 20.

De uitdrukking, hy richtede Israël, verdient wat nader opheldering.

Wy mogen 'er uit besluiten, dat deze laetste nederlaeg der Philistijnen, en de schrik, die hun daer door werd aengejaegd, de stam van Juda, en ook andere stammen van Israël, deden opmerken, dat zy, om van de overheersching dezer onbesneedenen verlost te worden, niet beter doen konden, dan Simson tot hun opperhoofd te verkiezen. — De aen hem opgedragene waerdigheid bekleedde hy twintig jaren, geduurende welken tijd de Philistijnen het niet durvden ondernemen, om Israël te ontrusten, schoon Simson niet in staet was, om de overheersching der Philistijnen geheel te doen eindigen.

Ondertusschen word ons niet aengeteekend, dat Simson zich tegen de afgodery van Israël verzet, of andere goede inrichtingen gemaekt hebbe. — Evenwel moesten de daden van Simson eenen diepen indruk maken, op de gemoederen der Israëliten, en hen doen opmerken, dat JEHOVAH alleen God ware. — Simsons buitengewoone sterkte bewees, dat Jehovah, die voorheen zoo menigmael en zichtbaer hulp verschaft had, het thans ook konde en wilde doen, zoo wel door éénen ongewapenden man, als door geheele legers, zoo wel tegen de geduchte Philistijnen, die hun onverwinbaer scheenen, als tegen andere afgodische volkeren.

HET XVI. KAPITTEL.

Het ſlot der geſchiedenis van Simſon.

Vooraf hebben wy het volgende op te merken.

NErgens leest men, van Simſon, dat hy een geregeld leger in Israël by een verzameld hebbe, gelijk andere Richters, om daer mede, tegen de Philiſtijnen, op te trekken en te ſtrijden. — Hy ſchijnt alleen geroepen te zijn geweest; om deze vyanden van zijn volk in ontzach te houden, ten einde zy de Israëliten niet, met al te groote wreedheid, behandelen zouden. — Hier toe had de HEER hem, met eene buitengewoone ſterkte begivtigd, waerdoor hy zich, meer dan eens, by de Philiſtijnen, ontzachlyk gemaekt heeft.

Simſon heeft derhalven den grondſlag gelegd van die verlosſing der Israëliten, uit het geweld der Philiſtijnen, welke naderhand meer voltooid is, ten tijde van Samuel. — Om den Philiſtijnen zoo veel afbreuk te doen, als mogelyk was, kwam Simſon nu en dan in hun land, om te zien, wat 'er omging, om hunnen toeſtand te beſpieden, of hy ook eenig voordeel, op deze vyanden van zijn volk, behalen konde.

De gewijde Geſchiedſchrijver ſchijnt alle de daden van Simſon niet te hebben aengeteekend, welke hy, geduurende zijn twintig jarig Richterſchap, verricht heeft, maer alleenlyk de voornaemſte, in welke de tusſchenkomst van Gods wonderdoend Alvermogen, op eene byzondere wijs, doorſtraelde, en uit welke Israël leeren moest, dat zy hunne aenvangelyke verlosſing, alleen aen den Godlyken byſtand, hadden dank te weten, en niet aen de waerdigheden of de hoedanigheden van den perſoon, die onder hen het Richterambt bekleedde.

Ook verdient het zeer onze opmerking, dat de ontzettende daden, welke van Simſon worden aengeteekend, meest

al gevolgd zijn op zulke gedragingen, welke den Held geenszins tot eer verstrekken; zoo als zijn eerste Huwelyk, met eene Philistijnsche vrouw, het welk hem in die ongelegenheid bragt, welke Kap. 15. beschreeven is, en waerop die wonderbare verrichtingen volgden, welke zoo zeer tot beveiliging van Israël verstrekten. — Van dien aert is ook geweest zijn gedrag te Gaza, en aen de beek Sorek, met het gene daerop gevolgd is Kap. 16. — Wy zien 'er duidelyk in, dat alles, het welk, door Simson, ten nutte van Israël, geschiedde, aen Gods macht en genade moet worden toegeschreeven, en dat Simson geene redenen altoos had, om zich, op zijne zonderlinge daden, te verhovaerdigen.

Het een en ander zal ons, in de byzonderheden, by de beschouwing van dit Kapittel, nader blijken.

1. Simson nu gingh, op eenen zekeren tijd, eens henen nae Gaza, eene voorname Stad der Philistijnen, zekerlyk om hunnen toestand te bespieden, en gelegenheid te zoeken, om iets tegen hen te ondernemen: ende aldaer zijnde verviel hy in eenen strik, uit welken hy evenwel gunstig gered werd; hy sagh aldaer eene vrouwe, die eene hoere was, hy liet zich, door hare verlokselen, bekooren, ende hy gingh tot haer in, vergetende wie hy was, en waertoe hy zich naer Gaza begeven had.

2. Doe wert den Gaziten, dat is de Overheden van Gaza geseyt, Simson is hier in de Stad ingekomen. Men had zijne komst ontdekt; en dacht nu eenen schoonen kans te hebben, om hem in handen te krijgen, en zich van dien veelvermogenden vyand te ontlasten, die zich het meest tegen hen verzette, daer anderzins de overige Israëliten gewillig scheenen, om hun juk te dragen. So dra zijn komst by de oudsten van de Stad bekend was geworden, gingen sy henen, en lieten rontom door de Stad, en om hare muuren, nauwkeurig wacht houden, om Simson het vluchten te beletten, ende zy leyden hem den gantschen nacht lagen, byzonder in de stadtpoorte, uit welke men ging naer het land der Israëliten, en uit welke men dacht, dat hy

ook

ook zoude uitgaen: doch sy hielden sich den gantschen nacht stille, seggende; laet ons by den nacht geene opschudding in de Stad maken, op dat hy het, by de duisternis, niet somtijds ontkome, laet ons wachten tot aen het morgenlicht; dan zal hy zich zekerlyk willen op weg begeven, en dan sullen wy het best gelegenheid hebben, om hem te dooden.

3. Maer Simson ontwaekt nog vroegtijdig, door 's HEEREN gunstige bestiering over hem, die hem zijne zondige misdaed aen het geweten openbaerde. Althans ontwaekt zijnde, bemerkte hy het gevaer, in het welk hy verkeerde, en lagh niet langer, dan tot middernacht toe. Doe stont hy op ter middernacht, verliet ylings de plaets van zonde en gevaer, om zich uit de lagen te redden, welke hy ligtelyk begrijpen kon, dat men bezig was, om voor hem te leggen. Aen de Stadspoort komende, vond hy de wacht slapende, als die hem eerst tegen den morgenstond verwachtte; ende hy, door eene Godlyke aendrivt, gaende gemaekt en versterkt zijnde, greep hy de deuren der stadtpoorte met de beyde posten, welke hy uit den grond rukte of afbrak, ende namse wech met den grendelboom, ende leydense op sijne schouderen, ende zich dus doende eenen weg gebaend hebbende, droeghse opwaerts op de hoogte des bergs, die, buiten Gaza, in 't gesichte van Hebron is.

In den eersten opslag, schijnt deze merkwaerdige verlossing, met Gods rechtvaerdigheid, niet te strooken.

Simson, zou men kunnen denken, had, door de zonde van hoerery, Gods geduchte straffen verdiend, vooral wanneer men zijn Nazireerschap in aenmerking neemt; maer, in plaets van dit, werd hy, met eene buitengewoone sterkte, begivtigd, om zich, uit een onvermijdelyk levensgevaer, te redden. — Laten wy deze bedenking kortelyk beantwoorden.

A. Wy willen de zonden van Simson in het geheel niet verkleinen noch verbloemen. Hy verliep zich, in eene

ſchandelyke hoerery, met eene dochter der onbeſneedene Philiſtijnen. — De gewijde Geſchiedſchrijver heeft ook deze vlek, in den grooten held, niet willen verbergen.

B. Maer wy moeten Simſon hier, als een openbaer perſoon, aenmerken, geſchikt om Israël te verloſſen. God, die Israël, met teekenen van Almacht en Genade, redden wilde, ſtrafte thans Simſon niet, ten nadeele van Israëls zaek, welke hy tegen de Philiſtijnen zoude handhaven. — Zo Simſon nu, door de handen der Philiſtijnen, ware omgekomen, kon zulks niet anders, dan de ſchadelykſte gevolgen, voor Israëls Gemeenebest, gehad hebben. Daerom behaegde het den HEER Simſon, als den Richter en verloſſer van Israël, te redden.

C. Denkelyk heeft Simſon, ontwaekt zijnde, zich, met berouw, voor den HEER verootmoedigd, en God wilde niet nalaten te toonen, dat hy genadig zy.

D. Ook heeft Simſon naderhand vele folteringen, van de Philiſtijnen, moeten lijden, in welke men genoegzame ſtraffen van zijne misdrijven kan opmerken, waer mede hy zijnen grooten naem te jammerlyk bezoeteld heeft.

Vervolgens gaet de Geſchiedſchrijver, nu over, om de onheilen aen te teekenen, welke Simſon, in het laetst van zijn leven, zijn overgekomen. In deze onheilen lag wel eene zekere ſtraf, over den onbetamelyken lievdehandel, welken Simſon, met meer dan een ſlecht vrouwsperſoon, onderhouden heeft. Dan de HEER beſtierde de zaek zodanig, dat alle deze onheilen, met den dood van Simſon, uitliepen, in den ondergang van alle de Vorsten der Philiſtijnen, die zich, tot hoon van 's HEEREN naem, over den val van Simſon, te onbedachtzaem verheugden.

4. Ende het geſchiedde daer na, korter of langer na het voorheen gemelde geval te Gaza, dat hy Simſon eene vrouwe lief kreegh, aen de beke Sorek in de ſtam van Juda, welcker naem was Delila. Er word niet aengeteekend, of deze Delila eene dochter der Philiſtijnen, dan der Israëliten, ware; of dezelve Simſons huisvrouw, dan

dan eene hoer geweest zy. — Het laetſte ſchijnt ons evenwel hoogst waerſchijnlyk te wezen, deels omdat de gemeenſchap van Simſon met deze vrouw, van zoo veel onheil, achtervolgd wierd, deels ook omdat wy nergens lezen, dat Simſon, nae de gewoonte van dien tijd, een wettig huwelyk, met haer, hebbe aengegaen.

5. Doe men dan vernomen had, waer Simſon zich onthield, en welk een gebruik men, van Delilaes bedrieglyke veinzery, zoude kunnen maken, om Simſon te verderven, ſpaerde men noch moeite, noch kosten, om haer in het belang der Philiſtijnen over te halen: want toen quamen de vijf Vorſten der Philiſtijnen, voor zoo ver zy, uit hunnen naem, ſommigen als gezanten zonden, tot haer op, tot Delila namelyk, ende deze, by haer gekomen zijnde, ſeyden tot haer; Overreedt hem, ende ſiet waer in ſijne groote kracht zy. Zy veronderſtelden, dat Simſons ſterkte, in een byzonder geheim, gelegen ware, het welk niemand anders bekend was. Ook vertrouwden zy, dat hy dit geheim, aen zijne minnares, wel ontdekken zoude, zo zy niet afliet, om daerop, met allerlei middelen van vleijery, aen te houden. Zy herinnerden zich nog, wat zijne huisvrouw te Timnath, met betrekking tot zijn raedſel, op hem vermoogd hadde. Zy begeerden van Delila, dat zy toch dit geheim zoude uitvorſchen, waerin zijne buitengewoone ſterkte beſtond; ende waer mede, zeggen zy, wy ſijner ſouden machtigh worden, ende hem binden, om hem te plagen en tot een voorwerp van onze beſpotting te ſtellen. So gy dit doet; zeiden zy tot Delila, dan ſullen wy u geven, een yegelick, duyſent ende hondert ſilverlingen, dat is 5500 zilverlingen in alles, als eenen loon van den dienst, welken gy daer door, aen den Philiſtijnen, bewijzen zult.

6. De geldgierigheid werkte dermate op het trouwloos hart van de bedrieglyke Delila, dat zy aennam, om zoo lang by Simſon aen te houden, tot dat hy haer het geheim ontdekte. Zy verzocht dan aen Simſon, zich van alle de betoveringen der lievkozeryen bedienende, dat hy haer dit zonderling blijk van zijne lievde geven wilde, dat hy haer verklaerde, hoe

het toch bykwam, dat hy zoo veel ſterker was dan andere menſchen. Zy ſeyde tot Simſon; Verklaert my doch, waer in uwe groote kracht zy, ende waer mede gy ſoudt konnen gebonden worden, dat men u plage.

7. Ende Simſon, de houding aennemende, als of hy haer vergenoegen wilde, ſeyde tot haer; Indien ſy my bonden met ſeven verſche zeelen, friſche groene tienen van wilgen of dergelijke boomen, die niet verdroogt zijn, ſo ſoude ick ſwack worden, ende weſen als een ander menſche. Van dit antwoord gav Delila kennis aen den Vorsten der Philiſtijnen;

8. Doe deze dit antwoord gehoord hadden, zoo kwamen zy weder tot haer, en brachten de gewaende middelen mede, om Simſons ſterkte te beteugelen, de Vorſten der Philiſtijnen tot haer op, ſeven verſche zeelen, die niet verdroogt en waren, en zy verſcholen zich, in haer huis, om de uitkomst aftewachten, ende ſy bondt hem daer mede.

9. De achterlage nu, door de Philiſtijnſche Vorsten gezonden, ſat by haer in eene kamer; willende, dat Delila alleen de proev nemen zoude, opdat zy ſoms, wanneer de proev mislukte, niet in gevaer kwamen, van door Simſons handen verſcheurd te worden. Zo dra Delila dan Simſon op de gezegde wijs gebonden had, ſo ſeyde ſy tot hem, als of zy hem wilde verlegen maken, met een geſchreeuw, het welk, in de naestgelegene kamer, ligtelyk konde gehoord worden: De Philiſtijnen over u, Simſon, ik hoor uwe vyanden in huis dringen: doe verbrack hy de zeelen, gelijck als een ſnoerken van grof vlas verbroken wort, als het vyer rieckt; alſo wert Delila, zoo wel als de afgevaerdigden der Philiſtijnen, te leur geſteld, en ſijne kracht werd niet bekent.

10. Doe deze eerste proev mislukt was, ſeyde Delila tot Simſon, om nog eens te zien, of zy het gewaende geheim niet ontdekken konde; Siet, gy hebt met my geſpott, ende leugenen tot my geſproken: verklaert my doch nu, waer mede gy ſoudt konnen ge-

gebonden worden. Delila bediende zich, in deze klachten en verzoeken, wederom van alle kunstgrepen der vleijery, welke haer de list en de geldgierigheid inboezemde.

11. Ende hy, alles voor ſpel opnemende, ſeyde tot haer; Indien ſy my vaſt bonden met nieuwe touwen, met dewelcke geen werck gedaen en is, ſo ſoude ick ſwack worden, ende weſen als een ander menſche.

12. Doe nam Delila nieuwe touwen, waervan zy zich, met voorkennis der Philiſtijnen, voorzien had, even als by de eerste proevneming, ende bondt hem daer mede, ende ſeyde tot hem; De Philiſtijnen over u, Simſon; (de achterlage nu was weder, gelijk voorheen, ſittende in eene kamer) doe verbrack hyſe van ſijne armen, als eenen draet, en Delila zag zich, met de Philiſtijnen, andermael bedrogen.

13. Evenwel gav zy den moed niet op, zy wilde het nogmaels beproeven, Ende Delila ſeyde tot Simſon; Tot hier toe hebt gy met my geſpott, ende leugenen tot my geſproken; verklaert my [*doch nu*] waer mede gy ſoudt konnen gebonden worden: ende hy ſeyde tot haer; Indien gy de ſeven hayrlocken mijns hoofts vlochtet aen eenen weversboom.

Zijn lang hair beſtond uit zeven onderſcheidene *lokken.* — De *weversboom* was in het vertrek van Delila voor handen als een werktuig, waerop de vrouwen van dien tijd gewoon waren te werken.

14. Delila nam eenen tijd waer, dat Simſon was in ſlaep gevallen, ende ſy maecktese, zijne hairlokken namelyk, vaſt met een pinne aen den gemelden weversboom, ende ſeyde wederom, met een groot geſchreeuw, als of zy geweldig verſchrikte, tot hem; De Philiſtijnen over u, Simſon: doe waeckte hy op uyt ſijnen ſlaep, ende nam wech de pinne der gevlochtene [*hayrlocken*] ende den weversboom.

15. Doe ſeyde ſy tot hem, alle de krachten van hare vleijery voor het laetst te zamen roepende, Hoe ſult gy ſeggen, Ick heb u lief, daer uw herte niet

met my en is? Gy hebt nu driemael met my gespott, ende my niet verklaert, waer in uwe groote kracht zy, deze en dergelijke woorden herhaelde zy geduurig, dan met klachten over het gebrek van zijne lievde, dan met tranen, dan met lievkozingen.

16. Ende het geschiedde, als sy hem alle dagen met hare woorden en vleijeryen perste, ende hem moeyelick viel; dat hy het ten laetsten niet langer wederstaen konde, en sijne ziele verdrietigh wert tot sterven toe:

17. So verklaerde hy haer ten laetsten sijn gantsche herte, ende seyde tot haer oprechtelyk, door welk middel zijne buitengewoone sterkte zoude kunnen beteugeld worden: Daer en is noyt scheermes op mijn hooft gekomen, want ick ben een Nazireer Godes van mijns moeders buyck af: Indien ick geschoren wierde, so soude mijne kracht van my wijcken, ende ick soude swack worden, ende wesen als alle de menschen niet sterker dan een ander.

Om deze gebeurtenis wel te verstaen, moet men het volgende in het oog houden.

I. Dat Simson den trouwlozen aenslag niet bemerkte. — Door de betoveringen der lievde verblind, vermoedde hy althans niets minder, dan dat de vleijende Delila hem verraden wilde. — Hy dacht, dat het eene enkele nieuwsgierigheid ware, en dat het geschreeuw, het welk Delila by elk eene proevneming maekte, om de afgezondenen der Philistijnen te waerschouwen, een loos alarm ware, om hem eenen schrik aen te jagen. — Kortom hy zag het alles voor spel aen.

II. Dat de groote held hier zijne zwakheid vry duidelyk openbaer maekte. — Hy betoonde, dat hy vry hoogmoedig ware, op zijne buitengewoone sterkte. De proevnemingen, welke hy Delila aen de hand gav, waren van dien aert, dat zy hoe langs hoe verhevener denkbeelden van zijne sterkte maken moest. — By het mislukken van

de

de tweede proevneming, vertoonde hy grooter krachten, dan by de eerste, en de derde overtrof beide de voorgaende. — Zijn oogmerk was, om Delila al meer en meer verwonderd te doen ſtaen, over zijne verbazende krachten.

III. Ten laetſten *perst* zy hem zoo lang, *dat zijne ziel verdrietig wierd tot ſtervens toe* vs. 16. — Simſon was zeer achterhoudende van aert. Dit is ook gebleeken, in zijne ontmoeting met den Leeuw, welke hy ook voor zijnen ouderen zelven verborgen hield; en, had zijne trouwlooze huisvrouw hem niet gedrongen, denkelyk zou hy deze zaek aen niemand geopenbaerd hebben. — Hy had in het geheel geen kwaed vermoeden op Delila, het was derhalven, niet uit een beginſel van vrees, dat hy de zaek van zijn Nazireerſchap aen Delila niet verklaren wilde. Maer het was, aen de eene zijde, de natuurlyke achterhoudendheid, eene onverzettelykheid in het ſtilzwijgen, welke hem drong. — Aen den anderen kant werd hy, door de vleijeryen van eene Delila, welke hem geheel betoverd had, geweldig geperst. — Deze twee tegenſtrijdige drijfveeren brachten hem in zulk eene verwarring, en maekten hem zoo veel moeite, dat *zijne ziele verdrietig wierd tot ſtervens toe.*

IV. Ten laetſten evenwel zegenpraelde de verleidende Delila. — Zy liet hem geene rust, voor dat hy haer het geheim van zijne ſterkte geopenbaerd had. — Hy deed het evenwel niet, dan met kennelyke blijken van weerzin.

V. Wat nu de zaek zelve betreft. Simſon verklaert zijne buitengewoone ſterkte, uit zijn Nazireerſchap, volgens het welk zijn hoofdhair nimmer was afgeſneeden. „ Indien „ dit Nazireerſchap veronachtzaemd, en mijn hair afge- „ ſneeden werd, zoo wil hy zeggen, dan zou ik niet ſter- „ ker zijn, dan andere menſchen."

Dit geevt niet te kennen, dat zijne buitengewoone ſterkte, in zijn hair, gelegen ware, of dat de langheid van zijn hairlokken de natuurlyke oorzaek ware van zijne verbazende krachten; maer dat 'er een zeker verband ware, tusſchen het gezettelyk onderhouden der regelen van

zijn Nazireerschap en tusschen zijne buitengewoone sterkte. — Hy hield derhalven zijne meer dan gemeene sterkte voor een byzondere gave van den HEER, welke hem, uit kracht van zijn Nazireerschap, verleend was, en zoo lang zou onderhouden worden, als hy de regelen van dit Nazireerschap waernam. — Het niet affnijden van zijne hairlokken was op zich zelve eene onverschillige plechtigheid; maer, wegens het nauw verband, het welk God, tusschen deze plechtigheid, en de buitengewoone sterkte van Simson, gelegd had, kreeg deze plechtigheid een ongemeen gewicht, zodat zy niet kon verwaerloosd worden, zonder dat Simson, van zijne buitengewoone sterkte, ontzet wierd. — Het gene op zich zelve niets anders was, dan eene onverschillige plechtigheid, eene bykomende omstandigheid, werd, uit hoofde van de Godlyke instelling, en van de belovte, welke de HEER daer aen verbonden had, eene zaek van het alleruiterste aenbelang.

VI. Wanneer Simson derhalven duldde of aenleiding gav, dat zijn hairlokken werden afgesneeden, zou hy de regelen van zijn Nazireerschap overtreden, en zich, tegen den HEER grotelyks bezondigen; en het was alleszins rechtvaerdig, dat de HEER hem zijne hulp onttrok, toen hy zich, door de lievkozeryen van een slecht vrouwspersoon, zoo ver vervoeren liet, dat zy gelegenheid had, om hem de wetten van zijn Nazireerschap te doen overtreden.

Dit leert ons het vervolg der geschiedenis. Zoo dra had Simson deze zaek aen de verleidende Delila niet geopenbaerd, of zy verraedde hem, op de allertrouwlooste wijs. — Hoe gevaerlyk is eene verboden minnenhandel!

18. Als nu Delila sagh en duidelyk bemerkte, dat hy haer sijn gantsche herte verklaert, en ongeveinsd gezegd hadde, waerin zijne sterkte gelegen was, so sondt sy henen, ende riep de Vorsten der Philistijnen, seggende; Komt ditmael op, nu zult gy dien sterken held voorzeker bedwingen en in uwe macht krijgen. Laten de voorige mislukte pogingen ulieden niet afschrikken en te

rug

rug houden: want hy heeft my ſijn gantſche herte verklaert: ende de Vorſten der Philiſtijnen quamen tot haer op, ende brachten dat gelt in hare hant, en plaetſten zich weder in de gemelde kamer, om de uitkomst af te wachten.

19. Doe dede ſy hem ſlapen op hare knien; misſchien had zy hem, op de eene of andere listige wijs, eenen ſlaepdrank weten in te geven, ende doe zy bemerkte, dat hy vast genoeg in ſlaep was, riep zy eenen man, ende liet hem de ſeven hayrlocken ſijns hoofts afſcheeren, ende, nadat ſy dit had laten doen, wilde zy nog eens vooraf de proev nemen, of hy haer ook nogmaels mogt bedrogen hebben, en daerom begoſt zy hem te plagen, te knijpen, te ſtooten, of op eene andere wijs pijn aen te doen, ende ſijne buitengewoone kracht weeck van hem.

20. Ende ſy ſeyde, met een ſterk geſchreeuw, als by de voorige proevnemingen, De Philiſtijnen over u, Simſon: ende hy ontwaeckte uyt ſijnen ſlaep, ende ſeyde; Ick ſal ditmael uytgaen, als op andere malen, ende my uytſchudden. Nog bedwelmd door den ſlaep, bemerkte hy niet wat aen hem gedaen was, zoo dat hy zich verbeeldde, zijne voorige krachten noch te bezitten: want hy en wiſte niet, dat de HEERE van hem geweken was, en hem, tot ſtraf van zijne ontrouw aen de gelovte van zijn Nazireerſchap, verlaten had — Het gene hy te vooren, voor ſpel, had aengezien, werd nu volkomen ernst.

21. Doe het dan bleek, dat hy zijne buitengewoone ſterkte verlooren had, grepen hem de Philiſtijnen ende groeven hem ſijne oogen uyt, om hem buiten ſtaet te ſtellen, van hun meerder nadeel toe te brengen, zoo hy al eens zijne buitengewoone krachten mogt weder krijgen: ende ſy brachten hem niet om het leven, voornemens zijnde hem ſmerten aen te doen, die hem bitterer wezen zouden, dan de dood zelvs; maer zy voerden hem af nae Gaza, ende bonden hem met twee kopere ketenen, ende hy was malende in 't gevangenhuys: want men had

hem verweezen, om koorn, met een handmolen, te malen, gelijk men toen gewoon was, om de gevangenen en de slaven koorn te laten malen.

Dit was voor Simson eene onverdraeglyke vernedering. Dan hoe zeer die vernedering eene wel verdiende straf was van zijne ontuchtigheid, deed de HEER evenwel dit alles dienen, tot het verderv der Philistijnen zelve.

22. Schoon dan de Philistijnen zich verheugden ende nu vertrouwden, dat zy van Simson geen kwaed meer te vrezen hadden, de HEER evenwel bestierde de zaek anders; het hayr sijns hoofts begon [*weder*] te wassen tot die lengte, gelijck het was, doe hy geschoren wert.

Nae alle waerschijnlykheid, heeft zich Simson, in de gevangenis, met berouw, voor den HEER vernederd, van welken hy, door vleeschelyke lusten, en de betoveringen van eene ontuchtige vrouw, zoo schandelyk was afgeweeken. Dit berouw ging zekerlyk gepaerd, met vuurige gebeden, om eene genadige vergeving, en dat hy nog eens mogt in staet gesteld worden, om zich, ten voordeele van Israël, aen de Philistijnen te wreken. — Ook zal hy zijn Nazireerschap, met het wasfen van zijne hairen, wederom vernieuwd hebben. — Voeg 'er by, dat het schielyk aengroejen van zijne hairen, een teeken was, dat de HEER, met zijne gunst, tot hem wederkeerde.

De Philistijnen evenwel schijnen het aenwasfen van zijn hair niet opgemerkt, of immers 'er geen verdere gevolgen van verwacht te hebben. Uit het Feest, het welk de Philistijnen eerlang maekten, en waerop zy Simson, tot het voorwerp van hunne beschimping, brachten, is aftenemen, dat Simsons hairen, binnen korten tijd, op eene buitengewoone wijs, zijn aengegroeid, omdat het niet te denken is, dat zy lang zullen gedraeld hebben, om dit Feest voor Dagon in te stellen.

23. Doe dan Simsons hairen, in de gevangenis, tot de voorige lengte, waren aengegroeid, versamelden hen de Vorsten der Philistijnen, om haren godt Dagon een groot offer te offeren, ende tot vrolickheyt, ter dankbare erkentenis van hunne overwinning, welke zy,

hunnes erachtens, door toedoen van Dagon, op Simson behaeld hadden, ende sy seyden; Onse godt heeft onsen vyant Simson in onse hant gegeven.

24. Desgelijcks deed ook al het volk, ten tijde van dit Feest: want als de Vorsten en de voornaemste Opperhoofden der Philistijnen, op dien dag, Simson uit de gevangenis hadden laten halen, om hem, langs straet, te leiden ter plaetse daer het Feest zoude gevierd worden, zag hem de zamengevloeide menigte, met eene blijdschap, welke, uit aller oogen, te lezen was. Als hem dan het volck sagh, als eenen overwonnenen, beladen met zijne ketenen, zoo loofden sy haren godt: want sy seyden; Onse godt heeft in onse hant gegeven onsen vyant, ende die ons lant verwoestede, ende die onser verslagenen vele maeckte.

25. Wanneer nu de Vorsten der Philistijnen te zamen gekomen waren, om zich te verlustigen, ende zich op het gezette Feest, te vermaken, zoo geschiedde het, als haer herte vrolick was, dat sy seyden; Roept Simson, brengt hem uit de gevangenis hier, op dat hy voor ons spele, opdat wy ons, met hem en zijne blindheid, vermaken, wanneer wy hem, tot een voorwerp van onze schimp en spotterny, stellen zullen: ende sy riepen en haelden Simson uyt het gevangenhuys, ende hy speelde voor hare aengesichten, ende sy deden hem staen tusschen de pilaren van een zeker gebouw, opdat een ieder hem zoude kunnen zien, en zich met hem vermaken.

Eene behandeling, welke Simson niet alleen ten sterksten grieven moest, maer ook zeer tot hoon strekte van Israëls God, als ware Die niet machtig geweest, om den beschermer van Israëls vryheid te behoeden voor deze vernedering, waervan zy hunnen Dagon de eer toeschreeven. — Dit was ook de reden, dat de HEER Simson gunstig verhoorde, toen hy bad, dat hy mogt in staet gesteld worden, om zich, benevens de geschonden eer van Israël en deszelvs Opperheer, aen deze Philistijnen te wreken, schoon het geschiedde, ten koste van zijn leven.

26. Doe seyde Simson tot den jongen, die hem

by de hant hieldt; Laet my gaen, dat ick de pilaren van dit gebouw betaste, op dewelcke het dak van het huys gevestigt is, dat ick daer aen lene.

Simson hield zich, als of hy, door alle de bespottingen en mishandelingen, welke men hem aendeed, vermoeid ware, en daerom noodig had, eenige oogenblikken te rusten. —— Niets van zijne herstelde buitengewoone krachten vermoedende, maekt men ook geene zwarigheid, om zijn verzoek toe te staen.

27. Het huys nu was vol mannen ende wijven, welke mede opgekomen waren, om zich, op dit Feest, ter eere van Dagon, over de vernedering van Simson, te verblijden, oock waren daer alle Vorsten en aenzienlykste persoonen der Philistijnen: ende op het dack waren ontrent drie duysent mannen ende vrouwen, die toesagen als Simson speelde.

28. Doe (*a*) riep Simson tot den HEERE, ende seyde: Heere, HEERE, gedenckt doch mijner, ende sterckt my doch alleenlick ditmael, o Godt; dat ick my met eene wrake voor mijne twee oogen aen de Philistijnen wreke.

Simson begreep, dat, zoo die beide pylaren, aen welke hy leunde, om ver gerukt wierden, het geheele gebouw instorten zoude, zoo dat alle, die in dit huis waren, moesten verplettaid worden. Hy had dit gebouw, en deszelvs gelegenheid, meermalen gezien. — Hy badt zoo veel sterkte te mogen ontvangen, als 'er noodig was, om de gemelde pylaren om ver te rukken. — Hy badt, in vertrouwen van verhooring; ook gevoelde hy, op het zelvde oogenblik, eene buitengewoone vermeerdering van zijne sterkte, welke hem, van den goeden uitslag zijner onderneming, verzekerde.

29. Ende Simson vattede daerop de twee middelste pilaren, op dewelcke het huys was gevestigt, ende waer op het steunde; den eenen met sijne rechterhant, ende den anderen met sijne slinckerhant.

30. Ende

(*a*) Hebr. 11: 32, &c.

30. Ende Simson seyde; Mijne ziele sterve met de Philistijnen, naedien ik my, van het gezicht beroovd zijnde, op geene andere wijs, wreken kan; ende hy boogh sich met kracht, ende hy rukte, door Gods wonderdadig Alvermogen ondersteund, de beide pylaren om, zoo dat het geheele huys inviel, en op de Vorsten, ende op al het volck, dat daer in was nederstorte;, waerdoor deze alle te gelijk, en als in een oogenblik, elendig omkwamen, ende der dooden, die hy in sijn sterven gedoodt heeft, waren meer, als die hy in sijn leven gedoodt hadde.

Het ongeloov maekt eenige bedenkingen, tegen deze gebeurtenis.

I. Men vraegt, hoe kon zulk een gebouw, op welks dak byna 3000 menschen vergaderd waren, instorten, door het omrukken van slechts twee pylaren. — Wy antwoorden.

A. Dat men, van dit gebouw der Philistijnen, niet moet oordeelen, nae het denkbeeld, het welk wy van onze hedendaegsche gebouwen hebben.

B. Dit gebouw der Philistijnen was van een maeksel, het welk voor ons zoo vreemd is, als het gebouw van het welk PLINIUS spreekt Hist. Nat. l. 36: 15. Volgens zijn verhael had CURIO, ten tijde van Julius Cesar, een gebouw vervaerdigd, het welk uit twee schouwburgen bestond, welke van hout zamengesteld, en naest elkander geplaest waren. Elk een schouwburg hong aen eenen pylaer, op welke zy, als op een spil, ronddraeiden, op soortgelijk eene wijs, als onze windmolens.

C. Dit gebouw der Philistijnen schijnt, tot een schouwburg, of eene plaets van vermaek, te zijn aengelegd. Dit kan men daeruit afleiden, dat men Simson derwaerds bracht, opdat de aenschouwers zich, met hem en zijne blindheid, vermaken zouden. — Ook is het niet waerschijnlyk, dat dit gebouw de Tempel van Dagon zelve geweest zy, daer de Tempels, van de vroegste tijden af, van steenen gebouwd werden.

D. Van welk een maekſel nu deze ſchouwburg der Philiſtijnen moge geweest zijn, het welk wy niet bepalen kunnen, de ſchouwburg van Curio is een genoegzaem bewijs, dat het niet onmogelyk, en ook oudtijds niet ongewoon was, om een gebouw te ſtichten, het welk ſlechts op een of twee pylaren rustte, by welker wechneming, het geheele gevaerte moest inſtorten.

II. Ook beſchuldigt men Simſon te onrecht, als of hy, door wanhoop en onverduldigheid, zelvs door eene ongeoorloovde wraekzucht vervoerd wierd, om zich zelven, te gelijk met de Philiſtijnen, van kant te maeken.

A. Simſon ging hier te werk, niet zoo zeer als een byzonder perſoon, maer als iemand, die tot eenen Richter van Israël geroepen was, om den Philiſtijnen, hunnen bitteren vyanden, alle mogelyke afbreuk te doen, ter beveiliging of verlosſing van zijn volk.

B. Hy mogt derhalven alle gelegenheden waernemen, om de Philiſtijnen te benadeelen, en hunne Vorsten, zoo het mogelyk was, te verdelgen, die, door zijne gevangenneming, hunne heerſchappy over Israël verder konden uitbreiden.

C. Zoo hy zich zelven wreekte, dan wreekte hy zich, ten voordeele van Israël, als hun Verlosſer. — Hy kon geen grooter bewijs geven van zijne zucht, voor de zaek van Israël, dan wanneer hy zijn eigen leven niet te liev had, om het zelve, aen het belang der gemeene zaek, op te offeren, wanneer hy, ten koste van het zelve, den vyanden van zijn volk eenen aller gevoeligſten ſlag konde toebrengen. — Hy ſtierv derhalven als een held, voor zijn Vaderland.

D. Voeg 'er by, dat hy den HEER vooraf, om zijnen byſtand, geſmeekt hebbe, en dat Dees hem, met eene buitengewoone kracht, verſterkte. — Hy was derhalven een middel in 's HEEREN hand, om de Vorsten der Philiſtijnen te verdelgen.

31. Doe het gerucht van Simſons dood en heldendaed zich, onder de Israëliten, verſpreid had, quamen ſijne broe-

broeders, of bloedverwanten af, ende sijns vaders gantsche huys, alle die tot zijne maegschap behoorden, om zijn lijk onder de puinhoopen op te zoeken: ende dit werd, door de Philistijnen, niet verhinderd, die, door deze gebeurtenis, uitermaten verbaesd geworden waren, en vreesden, dat de God van Israël hen mede zoude doen omkomen, zoo zy zich tegen Simsons bloedverwanten wilden verzetten. Deze dan, het lijk gevonden hebbende, namen hem op, ende brachten [*hem*] opwaerts, naer zijne Vaderlyke Stad, ende begroeven hem buiten dezelve, tusschen Zora ende tusschen Esthaol, in het ervdeel van Dan gelegen, in 't graf sijns vaders Manoah: hy nu hadde Israël gerichtt twintigh jaer.

Offschoon Simson het volk van Israël niet geheel verloste van het geweld der Philistijnen, heeft hy hun echter zooveel nadeel toegebracht, dat zy merkelyk verzwakt waren geworden. *Hy begon Israël te verlossen*, gelyk de Engel des HEEREN Kap. 13: 5. beloovd had. Hy leidde den grondslag van die verlossing der Israëliten, uit de hand der Philistijnen, welke onder de regeering van Samuel voltooid is.

HET XVII. KAPITTEL.

De invoering van eene afschuwelyke afgodery, in de Stam van Ephraim.

Vooraf dienen wy het volgende mede te deelen.

Uit de volgörde der hoofdstukken, zou men welligt opmaken, dat de gebeurtenis, welke in dit en de volgende Hoofdstukken verhaeld werd, na den tijd van Simson zy voorgevallen. — Maer het is een verhael van eene zaek, welke gebeurd is, in dien tijd, toen Israël nog niet, door Richteren, bestierd wierd. Verg. Kap. 18: 1. — Wy kunnen den juisten tijd niet bepalen, maer evenwel is het eene zeer

waerschijnlyke gissing, dat al het gene vervolgens verhaeld wordt, gebeurd zy, tusschen den dood der Oudsten, die na Josua geleevd hebben, en tusschen de aenstelling van Othniel, den eersten Richter der Israëliten; alwaer het ook door *Josephus* geschikt wordt.

De gewijde Geschiedschrijver wilde den draed der geschiedenissen van de Richteren niet afbreken, door eenige stalen op te geven van het slecht gedrag der Israëliten, het welk aenleiding gav tot die zware verdrukkingen, uit welke God hen, door den dienst van onmiddelyk aengestelde Richteren, van tijd tot tijd heeft willen verlossen. — De geschiedenis der Richteren, tot op den dood van Simson, gebracht hebbende, vind hy goed, als een *aenhangsel* van zijn boek, daeraen een verhael te hechten van sommige merkwaerdige gevallen, welke in Israël plaets hadden gehad, als een begin van dat *verlaten des* HEEREN, en van dat *kwaed doen in zijne oogen*, waerdoor de Stammen allengskens tot afgodery vervielen, om welke redenen zy daerna zoo dikwijls gesteld zijn, in de handen van die Heidensche volkeren, welker goden zy dienden.

In dit *aenhangsel* houd de Geschiedschrijver deze orde:

I. In dit XVII Kapittel geevt hy de aenleiding op, by welke de afgodery in de Stam van Ephraim gekomen zy.

II. Kap. XVIII wijst hy aen, hoe dezelve in de Stam van Dan zy overgeslagen.

III. Kap. XIX-XXI word de Benjaminitische Oorlog beschreeven.

1. Ende daer was een man van 't gebergte Ephraims, wiens naem was Micha, deze had zijne moeder, welke by hem inwoonde, eene som van 1100 zilverlingen ontstoolen, en dezelve heimelyk verborgen. De Moeder, haren zoon, of iemand anders der huisgenooten, verdacht houdende, bezwoer Micha, dat hy haer het gestoolene zou wedergeven, of van het zelve aenwijzing doen, zoo hy 'er iets van wist.

2. Micha kreeg naberouw over zijne daed, en vreesde voor den vloek, welke over den diev was uitgesprooken. Hy durvde daerom het gestoolen geld niet langer onder zich houden. Die trouwlooze zoon seyde toen tot sijne moeder;

der; De duysent ende hondert silverlingen, die u ontnomen zijn, om dewelcke gy gevloeckt hebt, ende oock voor mijne ooren gesproken hebt, siet dat gelt is by my, ick heb dat genomen: De Moeder, verblijd, over het wedervinden van het gestoolen geld, en over de vaerdige schuldbekentenis van haren zoon, vergav hem terstond de misdaed, doe toch seyde sijne moeder; Gesegent zy mijn sone den HEERE, ik herroep mijnen uitgesproken vloek, en wensch, dat de HEER mijnen vloek, ten opzichte van u, mijnen waerden zoon, nu in eenen zegen verandere.

3. Also gaf hy sijner moeder de duysent ende hondert silverlingen weder: doch sijne moeder wilde nu het geld vervolgens niet voor zich behouden; zy had eene gelovte gedaen, om het den HEER te heiligen, wanneer zy het weder mogt gekreegen hebben; die gelovte, hoe zeer dezelve, zoo als zy die gedaen had, alleszins ongeoorloovd ware, wilde zy werkelyk volbrengen, en seyde daerom tot Micha; Ick heb dat gelt den HEERE gantschelick geheyligt van mijner hant, derhalven kan ik het niet behouden. Ik heb het geschikt voor u mijnen sone, om van dit zilver een gesneden beelt ende een gegoten beelt te laten maken; door middel van welke beelden, gy den HEER, in uw eigen huis, gemakkelyker zult kunnen dienen, zonder genoodzaekt te zijn, om telkens naer Silo te gaen, tot den Tabernakel· so sal ick het u nu wedergeven.

Deze vrouw wilde wel den dienst van JEHOVAH niet geheel verlaten hebben, maer zy bezondigde zich evenwel blijkbaer tegen de letter van het tweede gebod. — Daerenboven gav zy aenleiding tot afval van den ingestelden Gods dienst. — Ter verontschuldiging van dit wanbedrijv, kon zelvs niet voorgewend worden, dat de reis naer Silo te moeilyk ware. Silo toch lag binnen het gebied van die Stam, tot welke Micha behoorde. — Maer het bygeloov deed hem denken, dat deze beeldendienst zeer wel bestaen kon, met den plechtigen dienst van JEHOVAH, aen welken hy ook te Silo,

van tijd tot tijd, wanneer het hem best gelegen kwam, een offer brengen zoude.

4. Maer hy gaf dat gelt ſijner moeder weder, willende liever, dat zy de beſteeding der gemelde penningen, tot het einde, het welk zy zich had voorgeſteld, zelvs op haer nam, ende ſijne moeder nam dezelve weder te rug, en, van de geheele ſom, zonderde zy af twee hondert ſilverlingen, ende gaffe den goutſmit, die maekte daer van een geſneden beelt, ende een gegoten beelt; dat nu verder van de penningen overſchoot, is waerſchijnlyk aengelegd, tot andere dingen, welke tot dezen afgezonderden Godsdienst vereischt werden, het welk alles was in den huyſe van Micha.

5. Zoo richte deze vrouw, Ende de man Micha haer zoon, eene nieuwe wijs van Godsdienst op; hy hadde zelvs een byzonder godtshuys: in of nevens zijne wooning, geſticht, ende hy maeckte eenen Ephod, en alle zulke priesterlyke kleederen en andere gereedſchappen, als hy tot dezen Beeldendienst noodig oordeelde, ende zelvs Teraphim, in naevolging van andere Oosterſche volkeren, door welke hy God wilde raed vraegen, ende vulde wijders de hant van eenen uyt ſijne ſonen, dat hy hem tot eenen Prieſter ware, verg. Exod. 29: 24.

6. Dusdoende werd 'er een begin gemaekt, na den dood der Oudſten, die noch eenigen tijd na Joſua leevden, van die bezwalking van den waeren Godsdienst, welke daerna algemeener werd in Israël, wanneer 'er geen Richter was: want (*a*) In die ſelve dagen, toen dit geval van Micha gebeurde, en was 'er geen Koningh of Richter in Iſraël, die de misſlagen in den Godsdienst verbeterde, of voor de bewaring van de ingeſtelde orde waekte; een yegelick dede, wat recht was in ſijne oogen, tot dat de HEER nu en dan Richteren verwekte, om de vervallene zaken te herſtellen.

Onder den naem van *Koning*, denke men niet aen zulken per-

(*a*) Richt. 18: 1. ende 21: 25.

persoon, die het volstrekte oppergebied in handen had, gelijk Saul, David en hunne opvolgers, op den throon van Israël; maer, in eenen ruimeren zin, aen zulke Opperhoofden, die, als Rechters en Bestuurers, het gezach over Israël hadden. — Zoo wordt Abimelech ook een *Koning* genaemd, daer hy niets was dan een Dwingeland Kap. 9: 6. — Toen de Israëliten eenen *Koning*, in den eigenlyken zin, begeerden, zeiden zy tot Samuel, *zet nu over ons eenen Koning, gelijk alle de volkeren hebben* 1 Sam. 8. 5.

In dezen tijd was de Godsdienst zoodanig in verval, dat men ook geen behoorlyke zorg droeg voor de Leviten, die onder alle de Stammen van Israël verdeeld waren. Dit blijkt uit het vervolg dezer geschiedenis.

7. Want Nu was 'er ook een jongelingh van Bethlehem Juda, van den geslachte Juda, voor zoo ver hy, van moeders zijde, uit de Stam van Juda, afkomstig was: dese was van Vaders zijde een Levijt, ende verkeerde aldaer als vreemdelingh, zonder dat hy daer een bestendig verblijv, of een vast inkomen had.

8. Ende dese man was, omdat hy aldaer geen levens onderhoud vinden konde, uyt die stadt, uyt Bethlehem Juda getogen, om elders te verkeeren. By het verval van den Godsdienst, kon hy geen onderhoud trekken uit de tienden, welke thans niet werden opgebracht. Hy gong daerom elders zoeken, waer hy [*gelegenheyt*] soude vinden, om een behoorlyk bestaen te verkrijgen: als hy nu, van plaets tot plaets omzwervende, eindelyk quam aen 't gebergte Ephraims tot aen 't huys van Micha, eenigen onderstand verzoekende, om verder sijnen wegh te kunnen gaen;

9. So seyde Micha tot hem; Van waer komt gy, ende hy seyde tot hem; Ick ben een Levijt van Bethlehem Juda, ende ick wandele, van de eene plaets, naer de andere, om elders te blijven verkeeren, waer ick [*gelegenheyt*] sal vinden, om een eerlyk bestaen te verkrijgen.

10. Doe seyde Micha tot hem; Blijft by my, ende zijt my en den mijnen tot eenen vader, tot een

Leeraer, ende tot eenen Priester; ende ick sal u jaerlicks geven tien silverlingen, ende order of een stel van kleederen, zoo veel onderscheidene kleederen, als gy, tot uw dagelyksch en priesterlyk gewaed, zult noodig hebben, ende ik zal u ook, zoo als behoorlyk is, uwen leeftocht bezorgen, gy zult aen mijne tafel eten: also gingh de Levijt [*met hem*], met Micha namelyk, in zijn huis, om aldaer de zaek nader te overwegen.

11. Ende de Levijt nam de voorwaerden aen, en verwilligde by dien man te blijven: ende de jongelingh was hem als een van sijne sonen, vermids hy van Micha, als een eigen kind, behandeld werd.

12. Ende Micha vulde de hant des Levijts, dat hy hem tot eenen Priester wert: also was hy in 't huys van Micha, nemende aldaer den dienst waer, zoo als Micha denzelven, op eene zeer vermeetele wijs, had ingesteld.

13. Doe seyde Micha, die nu alles ten zijnen huize, tot den Godsdienst, wel meende ingericht te hebben: Nu weet ick, dat de HEERE my weldoen sal: om dat ick desen Levijt tot eenen Priester hebbe.

Zoo ver was deze Micha verblind, dat hy zich inbeeldde, Gode daermede eenen byzonderen dienst te doen, dat hy zijn huis, tot eene plaets van plechtigen eerdienst, geschikt had. In deze dwaze verbeelding, verwachtte hy, dat God hem nu nog meer zou zegenen, daer hy eenen behoevtigen Leviet zoo wel deed, en denzelven tot Priester had aengesteld, in plaets van zijnen eigenen zoon; omdat hy, in dit opzicht, de Godlyke Instelling nader kwam, die bepaeld had, dat niemand, dan alleen de nakomelingen van Levi, de priesterlyke waerdigheid bekleeden zoude. Ondertusschen bedacht hy niet, dat elk een Leviet geen Priester wezen konde, en dat deze waerdigheid alleen was vastgemaekt, aen het geslacht van Aaron.

Daerenboven was deze gansche Huis-godsdienst eene blijkbare overtreding van de Godlyke Wet: Micha openbaerde hier in, eene schandelyke onkunde omtrent Gods gebod, de meest verwarde begrippen omtrent den Godsdienst, en

zijne

zijne handelwijs baende den weg tot de verfoeilykste afgodery. — Dit zal ons, uit het volgende Kapittel, nader blijken.

HET XVIII. KAPITTEL.

De afgodery van Micha slaet over tot de geheele Stam van Dan.

1. IN die vroege dagen, van welke, in het voorige Kapittel, gesproken is, en was 'er, gelijk reeds te vooren Kap. 17: 6. is aengemerkt, (*a*) geen Koningh in Israël: 'er was geen Rechter, die, met openbaer gezach bekleed, de ongeregeldheden beteugelde, zoodat elk deed het gene hem goed dacht. Gelijk nu de afgodery, onder den dekmantel van den waeren Godsdienst, in het huis van Micha, in de Stam van Ephraim, begonnen was, sloeg zy ook, binnen korten tijd, over tot de geheele Stam van Dan. De Daniten volgden welhaest het slechte voorbeeld van Micha, ende gaven anderen gelegenheid, om dit verderv in den Godsdienst verder uittebreiden. In de selve dagen doch, toen Micha eenen Leviet tot Priester van zijnen beeldendienst had aengesteld, socht de stamme der Daniten voor haer eene erffenisse om te woonen; want haer tot op dien dagh onder de stammen Israëls niet [*genoegsaem*] ter erffenisse was toegevallen.

De Stam Dan had het ervdeel, hun door Josua toegeweezen, nog nimmer geheel in bezit genomen. De Amoriten woonden nog in de dalen, zoodat de Daniten zich, met het gebergte, moesten vergenoegen. Maer de Daniten maekten een groot volk uit, het welk, na de deeling van het land, nog aenmerkelyk vermeerderd was, zoodat dit gebergte voor hun te klein was. Men werd derhalven bedacht, op het uitzenden van volkplantingen, naer zulke oorden, welke nog,

(*a*) Richt. 17: 6. ende 21: 25.

door de Canaaniten, bewoond waren. vergel. Jos. 19: 47, Richt. 1: 34.

2. Om dit oogmerk te bereiken, So sonden de kinderen Dan uyt haer geslachte vijf mannen, denkelyk nae het getal van hunne hoofdgeslachten, om, in het Noorder deel van Canaan, eene geschikte plaets, tot het oprichten van eene volkplanting, uittezoeken; uyt hare eynden, dat is uit de uiterste deelen van hun ervlot, aen de grenzen van Ephraim, zonden zy die vijf gemelde mannen, die strijtbaer, en derhalven geschikt waren, tot den post, waertoe zy gezonden werden. Deze gingen, als verspieders, uit van Zora ende van Esthaol, om het lant, het welk zy op het oog hadden, te verspieden, ende dat te doorsoecken; ende sy, de hoofden der Daniten, die deze mannen afzonden, seyden tot hen; Gaet, doorsoeckt het lant: ende sy, de reis hebbende aengenomen, quamen aen 't gebergte Ephraims tot aen het huys van Micha, ende vernachteden aldaer.

3. Zijnde by het huys van Micha, so ontmoetten zy den Leviet, die aldaer het Priesterambt bekleedde, ende terstond kenden sy de stemme des jongelings, des Levijts, als dien zy meermalen in hunne Stam gezien hadden, daer hy overal omzworv, om levens onderhoud te zoeken; ende sy, nieuwsgierig nae zijn wedervaren, weecken daer henen, om den Leviet aen te spreken, ende seyden tot hem; Wie heeft u hier gebracht, ende wat doet gy alhier, ende wat hebt gy hier?

4. Ende hy seyde tot hen; Soo ende soo heeft Micha my gedaen: ende hy heeft my gehuert, ende ick ben hem tot eenen Priester.

5. Wel verre, dat deze gezanten der Daniten hunne verwondering en verontwaerdiging betoonden, over dit bedrijv van Micha, en het voorgeven van dezen Leviet, als werd hy, met Godlyke antwoorden, verwaerdigd, daer hy geen aenspraek in het geheel had op de Priesterlyke waerdigheid, en een dienaer was van nietige beelden, zoo toonden zy zich genegen, om God, door hem, raed te vragen. Zoo ver was ook reeds by de Daniten het verval, in de kennis en in

den

den dienst des HEEREN. Zoo drae Doe zy van zijne Teraphim hoorden, seyden sy, die nagelaten hadden den mond van JEHOVAH, in het Heiligdom te Silo, raed te vragen, tot hem; Vraegt doch Godt: dat wy mogen weten, of onse wegh, op welcken wy wandelen, voorspoedigh sal zijn.

6. Ende de gewaende Priester, de houding aennemende, als of hy uit Gods naem sprak, seyde tot hen; Gaet in vrede: uwe wegh, welcken gy sult henen trecken, is voor den HEERE, uwe reis en onderneming zal onder Gods byzonder opzicht wezen, en wel gelukken.

Het wijst zich van zelve, dat dit antwoord van Micha geen wezenlyke Godspraek was. Het werd, door den Leviet, slechts verdicht; en de afgevaerdigden der Danieten, zeer onkundig en onverschillig omtrent den Godsdienst zijnde, verbeeldden zich, dat het wel het zelvde wezen zou, of zy een antwoord van Gods wege, op deze plaets, dan wel te Silo ontvongen. — De uitkomst beantwoordde evenwel aen de voorgewende Godsspraek. De weg dezer mannen was in de daed voorspoedig. Trouwens dit kon hy ligtelyk voorzien, uit de zorgloze gesteldheid der inwooneren van Lais, werwaerds de Daniten wilden optrekken.

7. Doe zy dan, door zulk eene gunstige voorzegging, aengemoedigd waren, gingen die vijf mannen gerust henen, op hunnen weg, ende quamen tot Laïs, ende sy sagen het volck, het welcke was in 't midden derselver, zijnde gelegen in zorgelooze sekerneyt, nae de wijse der Zidoniers, een volk, het welk aen de zee woonende, door den koophandel en deszelvs rijke winsten, dermaten weelderig geworden was, dat zy voor alle gevaren onbekommerd leevden; even zoo waren ook die van Lais, onbekommerd, stil ende seker zijnde, zonder vrees voor eenig gevaer, zich aen allerlei weelde en buitenspoorigheden overgevende. Ende dit konden zy te vryer doen: want daer en was geen erfheere, geen Vorst of Opperheer, die [*yemant*] om eenige sake of misdaed, tot straf van dezelve, eenige schande aende-

de in dat lant; elk leevde daer, als ware hy zijn eigen meester, in de grootste ongebondenheid. Oock waren sy verre af gelegen van de Zidoniers, die hun, in den nood, geen bystand, zouden bieden, ende daerenboven hadden niets te doen met eenigen mensche, met niemand hunner nabuuren stonden zy in een verbond van vriendschap.

8. Ende sy, die ter verspieding van Laïs waren afgezonden, na alles wel opgenomen te hebben, quamen eindelyk weder tot hare broederen te Zora ende te Esthaol, ende hare broederen seyden tot hen; Wat [*segt*] gylieden? welk eene tijding brengt gy van uwen tocht? welk bericht brengt gy van Laïs, hare gelegenheid en sterkte?

9. Ende sy seyden, Maeckt u op ende laet ons tot hen optrecken, want wy hebben dat lant besien, ende siet het is seer goet: soudet gy dan stille zijn? en weest niet luy om te trecken, dat gy henen inkomet, om dat lant in erflicke besittinge te nemen.

10. (Als gy daer henen komt, so sult gy komen tot een sorgeloos volck, ende dat lant is wijt van ruymte) want Godt heeft het in uwe hant gegeven: eene plaetse, alwaer geen gebreck en is van eenigh dingh, dat op der aerden is.

Zy waren dan van gedachten, dat de inneming van Laïs een geschenk van God zou wezen. Trouwens het antwoord van Michaes Priester hadden zy, als eene Godspraek van JEHOVAH beschouwd, en, in dit begrip, waren zy, hunnes erachtens, noch des te meer bevestigd, omdat hunne reis in de daed voorspoedig was geweest.

Op dit bericht besloten de Daniten, om Laïs te gaen bemachtigen. Zes honderd gewapende mannen zouden den veldtocht ondernemen. Deze gingen, met alle mogelyke stilte, op marsch, buiten voorkennis van de andere stammen. — Het zou veel beter, aen de oogmerken der Godsregeering, beantwoord hebben, wanneer zy de Amoriten, uit hun land, verdreeven hadden; maer zy waren bevreesd

voor

voor de Krijgswagenen. Ook konden zy het weerloze Laïs gemakkelyker bemachtigen. — Deze onderneming was gevolgelyk niets minder, dan een blijk van heldenmoed.

11. Doe reyſden van daer, uyt den geſlachte der Daniten, van Zora ende van Eſthaol, ſes hondert man, aengegordet met krijgswapenen.

12. Ende ſy togen op naer Laïs, met hunne wijven, kinderen, en hunne overige bagagie, zie vs. 21, nemende den weg, door het ervdeel van Juda, en zoo vervolgens noordwaerds op, door de ſtamme Ephraim, ende legerden hen, na eenigen tijd gerust te hebben, by Kiriath Jearim, in Juda: daerom noemden ſy deſe plaetſe, (*b*) Machane-Dan, dat is de *legerplaets van Dan*, welken naem die plaets noch draegt tot op deſen dagh, dat dit boek geſchreven wordt; Siet, het is achter Kiriath Jearim.

13. Ende van daer togen ſy door nae 't gebergte Ephraims, ende ſy quamen tot aen het huys van Micha, daer de verſpieders de gewaende Godſpraek, uit den mond van den zoogenaemden Priester, ontvangen hadden.

14. Doe de gewapende mannen aen het huis van Micha iets zagen, het welk hun gelegenheid gav, om te denken, dat aldaer een Heiligdom was, vraegden zy den verſpiederen, wat 'er van de zaek ware, en daerop antwoordden de vijf mannen, die gegaen waren om het lant van Laïs te verſpieden, ende ſeyden tot hare broederen; Weet gylieden oock, dat in die huyſen een Ephod is, ende Teraphim, ende een geſneden, ende een gegoten beelt? Voor zeker alle deze dingen worden aldaer gevonden, wy hebben ook daer, door den Priester, de Godſpraek geraedpleegd; en een allergunſtigst antwoord ontvangen. Niets zou voor ons wenſchelyker wezen, dan dat wy deze Heiligdommen, in onze volkplanting, te Lais hadden, daer wy zoo ver van Silo zullen afwoonen; en het is ons, op de proev, gebleeken, dat men God, door den Priester van Micha, zoo wel als door den

(*b*) Richt. 13: 25.

Hoogepriester te Silo, kan raedplegen. So weet dan nu, wat u te doen zy, zou het niet goed zijn, dat wy den Priester, en die heilige zaken, met ons voerden, naer onze aenſtaende woonplaets?

15. Dit voorſtel werd algemeen goedgekeurd. Doe weecken ſy, te weten eenigen van hen, daer henen, naer het huis van Micha, ende quamen aen dat gedeelte van het huys daer het vertrek was des jongelings, des Leviten, ten huyſe van Micha: ende ſy vraegden hem nae vrede, naer zijnen welſtand: waerop hy tot de gewapende mannen uitkwam, om te zien wie zy waren, en met hun te ſpreken.

16. Ende de ſes hondert mannen, die van de kinderen Dan waren, met hare krijgswapenen aengegordet, bleven ſtaen aen de deure van de poorte des huizes, daer zy met den Leviet, terwijl die vijf mannen, die tot verſpieders gediend hadden, den aenſlag op het Heiligdom zouden uitvoeren, in geſprek bleeven.

17. Maer de vijf mannen, die gegaen waren om het lant te verſpieden, gingen op, naer het zoogenaemde Heiligdom van Micha, quamen daer henen in, namen wech het geſneden beelt, ende den Ephod, ende de Teraphim, ende het gegoten beelt: de Prieſter nu, gelijk gezegd is, die bleef ſtaen aen de deure van de poorte, met de ſes hondert mannen, die met krijgswapenen aengegordet waren, zonder eenigen argwaen te hebben, of te vermoeden, dat die vijf mannen binnen gegaen waren, om het zoogenaemde Godshuis te beſtelen.

18. Als die mannen nu, die ten huyſe van Micha waren ingegaen, daer weder uitkwamen, ende het geſneden beelt, den Ephod, ende de Teraphim, ende het gegoten beelt wechgenomen hadden, ſo ſeyde de Prieſter, die deze heilige dingen nu eerst in hunne handen zag, tot hen; Wat doet gylieden? ontziet gy u niet, om u aen heiligſchennis ſchuldig te maken?

Het ſtelen van Heiligdommen was, reeds ten tijde van Rachel, eene daed, door welke het bygeloov meende, de God-

Godheid in zijne belangen over te halen. Men verbeeldde zich, dat de zegen verbonden ware, aen het bezit van het Heiligdom, hoe ook verkreegen. Dit bedrog hield men voor geoorloovd, en een vroom bedrog.

19. Ende ſy ſeyden tot hem, den Priester namelyk, om hem te bedaren, dat hy geen verder gerucht maken, noch zich tegen hunne onderneming verzetten zoude, Swijgt, legt uwe hant op uwen mont, ende gaet met ons, ende zijt ons tot eenen vader, ende tot eenen Prieſter. Wy nemen alle deze dingen mede, niet om ons te verrijken, of om dezelve te vernielen. Wy willen zelve in dat land, werwaerds wy heen trekken, ook een Heiligdom ſtichten, en u tot Priester van onze nieuwe volkplanting aenſtellen. Of zoudt gy liever hier willen blijven, ten huize van Micha? is 't dan beter, dat gy een Prieſter zijt voor éénes mans huys, ofte is het beter, dat gy Prieſter zijt voor eenen ſtam, ende een geſlachte in Iſraël?

20. Door deze voorſtellen haelden de Daniten den Priester van Micha in hunne belangen over: want doe hy deze aenbiedingen hoorde, welke zeer ſterk op zijne eerzucht werkten, wert het herte des Prieſters vrolick, dat hy, door zich by de Daniten te voegen, zijnen ſtaet zoo merkelyk verbeteren zoude. Hy verliet terſtond het huis van Micha, ende hy nam den Ephod, ende de Teraphim, ende het geſneden beelt, uit de handen der vijf verſpiederen, onder zijn opzicht en bewaring, ende hy quam in 't midden des volcks, daer hy zich het veiligst rekende tegen de vervolgingen van Micha, jegens welken hy zich, aen ondankbaerheid en eene allerſnoodſte trouwloosheid, had ſchuldig gemaekt.

21. Alſo, doe de Daniten in hun afgodisch voornemen wel geſlaegd waren, keerden ſy hen van het huis van Micha af, ende togen voort: ende ſy ſtelden de kinderkens, ende het vee, ende de bagagie voor hen; om zich het best te kunnen ſchikken, nae den gang van de zwakken, en deze te beter tegen de vervolging te kunnen dekken.

22. Micha ontdekte wel dra, wat 'er gebeurd was. Hy zou wel en verstandig gedaen hebben, wanneer hy, uit de berooving zijner goden, had opgemerkt, dat deze ydelheid waren, daer zy zich zelve niet beschermen konden, en derhalven nog veel minder in staet waren, om hem en zijn huis te beveiligen. Hy had 'er uit moeten leeren, God alleen te Silo te dienen, op zulk eene wijs, als de HEER zelvs had ingesteld. — Dan de trek tot eigenwilligen Godsdienst, die allengskens de afgodery in zijn hart aenkweekte, was te sterk geworden. In zijne bygeloovige verbeelding, rekende hy zich zelven verlooren, zo hy die goden van eigen maeksel niet by zich had. Hy besloot daerom de Daniten achter na te zetten, om hun den roov weder te ontnemen. Ten dien einde verzocht hy de hulp van zijne nabuuren: want als sy nu verre van Michas huys gekomen waren, so werden de mannen, zijnde in de huysen, die by 't huys van Micha waren, by een geroepen; met dezen ging hy op weg, ende sy achterhaelden de kinderen Dan, die, om de gemelde redenen, niet dan zeer langzaem konden voorttrekken.

23. Ende sy riepen de kinderen Dan na, dat zy hen, over zaken van aenbelang, te onderhouden hadden; dewelcke ook hare aengesichten omkeerden, ende seyden tot Micha; Wat is u, dat gy by een geroepen zijt? dat gy ons, met deze manschappen, achter na zet? wat begeert gy toch van ons?

24. Doe seyde hy; Gylieden hebt mijne goden, die ick gemaeckt hadde, wechgenomen, mitsgaders den Priester, ende zijt wechgegaen; wat heb ick nu meer? nu deze goden my ontroovd zijn, heb ik niets meer, het welk my gelukkig maken kan. Wat is 't dan, dat gy u zoo vreemd houdt, dat gy tot my segt; Wat is u? als of my, aen de wechvoering mijner goden, niets gelegen lag.

Wy moeten ons de afgodische denkwijs van Micha, om zijne woorden wel te verstaen, zoo voorstellen: dat hy JEHOVAH, den God van Israël, door deze beelden, meende te dienen; uit dit beginsel verbeeldde hy zich, dat hy JE-

HO-

HOVAH en zijne gunst veel nader by zich had, wanneer deze beelden in zijn huis waren. Met het berooven van deze beelden, verbeeldde hy zich tevens, van JEHOVAH's gunst, beroovd te zijn. — Welke onbeſtaenbare begrippen van den onzienlyken en alomtegenwoordigen God!

25. Maer de kinderen Dan ſeyden tot hem; Laet uwe ſtemme by ons niet hooren; maek geen gerucht, doe geene bedreigingen; gy zult 'er niets mede vorderen; het gene wy medegenomen hebben, zal u niet terug gegeven worden; laet ons onzen weg ongemoeid vervolgen, op dat niet miſſchien mannen van bitteren gemoede, gelijk 'er drivtige mannen onder ons zijn, die niet veel terging verdragen kunnen, op u aenvallen, ende gy uw leven verlieſet, ende het leven uwes huyſes.

26. Alſo gingen de kinderen Dan hares weegs: ende Micha, ſiende dat ſy ſtercker waren dan hy, ſo keerde hy om, ende quam weder tot ſijn huys.

Met alle zijne zucht voor den beeldendienst; deed Micha hier evenwel blijken, dat de lievde tot zijn leven by hem ſterker was, dan de yver voor den dienst zijner zoogenaemde Goden.

27. Sy dan, te weten de Daniten, hunnen weg langzaem vervolgende, namen al het gene, dat Micha gemaeckt hadde, ende den Prieſter, dien hy gehadt hadde, zonder te beſeffen, hoe dwaes het was, op deze beelden te willen vertrouwen, die zoo gemakkelyk aen Micha, te gelijk met alle de gronden van zijne hope, ontnomen werden, ende quamen tot Laïs, tot een ſtil ende ſeker volck, het welk, door weelde en zorgloosheid, vergat te waken, tegen zulken, die hun ſoms zouden kunnen overvallen, ende ſloegenſe met de ſcherpte des ſweerts: ende de ſtadt verbrandden ſy met vyer.

28. Ende daer en was niemant dieſe verloſte, want ſy was verre van Zidon, ende ſy en hadden niets met eenigen menſche te doen; ende ſy [*lagh*] in het dal, dat by Beth-Rehob is: daer na

herbouwden sy de stadt, ende woonden daer in, in het Noorder deel van Canaan, niet ver van den berg Libanon, vergel. Jos. 19: 28. 21: 31.

29. (c) Ende sy noemden den name der stadt Dan, nae den naem haers vaders Dan, die den Israël geboren was: hoewel de naem deser stadt te vooren Laïs was.

De Daniten mogten de inwooners van Laïs verdelgen, zelvs hadden zy dit lang te vooren moeten doen, omdat ook dit gewest aen Israël, ten erfdeele, was toegeweezen. — Om deze reden, werden hunne wapenen, door den HEER, gezegend, tot eene straf der verdartelde inwooneren van het zorgeloos en afgodisch Laïs. — Maer de Daniten moesten daeruit geleerd hebben, dat het hunne plicht ware, den HEERE altoos en getrouw aen te kleven, en zich van allerlei afgodery te wachten, opdat zy over zich het zelvde lot niet haelden, het welk thans rechtvaerdig kwam, over deze afgodendienaers. — Dan zulke nagedachten kwamen in het geheel niet op, in hun gemoed, het welk reeds door afgodery vergivtigd was.

30. Zy toonden al zeer spoedig, dat zy meer toeschreeven, aen de nabyheid der geroovde afgoden, dan aen den Almachtigen bystand van JEHOVAH, die zijn Heiligdom te Silo had laten stichten; Ende de kinderen Dan richteden voor hen dat gesneden beelt op, ter plaetse, daer zy eene nieuwe Stad gebouwd hadden, makende daerin een Godshuis, in naevolging van het gene Micha gedaen had; ende Jonathan, zoo was de naem van dien Leviet, welken zy als Priester hadden medegevoerd, bediende by hen, en dat op eigen gezach, het gestichte Heiligdom. Deze Jonathan was de sone Gersoms, des soons Manasses, welke Manasse een nakomeling van Mose was, uit Gerzom; hy althans, ende sijne sonen waren, sedert dien tijd, zonder dat hunne volgorde, door de bekeering der Daniten, werd afgebroken, Priesters voor dat gedeelte van den stam der Daniten, die Laïs veroverd hadden, tot den

(c) Jos. 19: 47.

den dagh toe, dat het lant gevanckelick is wech-gevoert.

Door deze gevangenis, heeft men niet te denken, aen de wechvoering der X ſtammen naer Asſyrien. Het is immers niet te denken, dat David de afgodery, ter dier plaets, zoude hebben toegelaten, toen hy, door het geheele land, den waeren Godsdienst herſtelde, van Dan af tot Berſeba toe. — Men denke aen de gevangelyke wechvoering der Arke, welke, ten tijde van Eli, in den Tempel van Dagon gebracht werd; zinds welken tijd dezelve nooit weer te Silo gekomen is.

31. Alſo duurde deze afgodery zeer lang, by deze nieuwe volkplanting der Daniten, ook ſtelden ſy onder hen het geſneden beelt van Micha, dat hy gemaeckt hadde, daer het alle de dagen bleev, doch echter niet langer, dan dat het huys Godts, de Tabernakel namelyk, te Silo was, wanneer het door de Philiſtijnen vernield is.

Hier uit is afteleiden, dat geene der Richters, tot op Samuel toe, in ſtaet geweest zijn, om de afgodery, onder alle de ſtammen van Israël, te doen ophouden. — De afgodery werd, te Dan, altoos levendig gehouden, en heeft buiten allen twijffel telkens gediend, tot nieuwe verleiding der overige Israëliten, wanneer hunne Rechters geſtorven waren.

HET XIX. KAPITTEL.

De aenleiding tot eenen binnenlandſchen oorlog tegen de ſtam van Benjamin.

Dit Kapittel, met de twee volgende, behelst het verhael van eene gebeurtenis, welke allerſchromelykst was, en een droevig bewijs oplevert, hoe het bederv der zeden, onder de ſtammen van Israël, van tijd tot tijd zy toegeno-

men, na den dood van Josua, en der Oudsten, die nog eenigen tijd, na dien vermaerden Veldheer, geleevd hebben. ——

De eerste en voornaemste oorzaek van dit bederv der zeden is te zoeken, in de ongehoorzaemheid der Israëliten, aen het bevel des HEEREN, om alle volkeren van Canaan uit te roejen, en hunne altaren om ver te werpen. — De overgebleevene volkeren, die alle afgodendienaers waren, werden den Israëliten, volgens de Godlyke bedreiging, tot eenen strik, door hen, tot afgodery en alle losbandigheden, te verleiden. — Dit gav den HEER aenleiding, om Israël te toonen, dat hy rechtvaerdig en geen onrecht ware, wanneer hy zijn aengezicht voor hun verborg, en den voorspoed der stammen, door buiten of binnenlandschen krijg, merkelyk deed afnemen.

De Schrijver van dit boek heeft ons daer door een overtuigend bewijs gegeven van zijne oprechtheid, en dat hy aen de waerheid altoos hulde wilde doen, schoon zijn verhael zijn eigen volk tot schande verstrekte. — Mogen wy hierin ook niet eene byzondere Voorzienigheid opmerken, dat alle de schandelyke gebeurtenissen der Israëliten, in hunne boeken, altoos zijn bewaerd gebleeven, zonder dat men 'er ooit iets van heeft zoeken te verdonkeren? — Het verhael van deze gebeurtenissen kon, ten allen tijde, tegen Israël, getuigen, dat alle des HEEREN wegen, met hun gehouden, rechtvaerdig waren. Er kan althans niets afschuwelyker gedacht of genaemd worden, dan het gene, in dit Kap. van Israël verhaeld wordt.

1. Het geschiedde oock, zóo begint de gewijde Schrijver dit schromelyk verhael, al weder in die zelvde dagen, (a) als 'er geen Koningh en was in Israël, dat 'er een Levitisch man was, verkeerende als vreemdelingh aen de zijden van 't gebergte Ephraims, die sich eene vrouwe, een bywijf, nam van Bethlehem Juda.

Sommigen meenen, dat de Leviet, reeds getrouwd zijnde, deze

(a) Richt. 17: 6. ende 18: 1. ende 21: 25.

deze jonge dochter nam, tot eene vrouw van den tweeden rang; anderen denken, dat hy, met dezelve, als met zijne echte vrouw, getrouwd ware, zonder dat hy haer evenwel eenen bruidschat gegeven had, waertoe het hem, als een Leviet, die geene vaste bezitting had, in dezen tijd van verval, aen het vermogen kan ontbroken hebben.

2. Maer hoe het zy, sijn bywijf hoereerde, by hem zijnde; zy was ontrouw aen zijn bedde, of, wars zijnde van zijne bywooning, verliet zy hem, op eene trouwlooze wijs, ende toogh van hem wech nae haers vaders huys, tot Bethlehem Juda: ende sy was aldaer eenige dagen, [*te weten*] vier maenden.

3. Ende haer man, het schandelyk misdrijv vergeven hebbende, en zich weder met haer willende verzoenen, maeckte sich op, ende toogh haer na, om nae haer herte te spreken, om haer, op eene vriendelyke wijs, bekend te maken, dat hy haer wederom wilde aennemen, zoo zy met hem wilde terug keeren. Hy kwam om haer weder te halen, ende sijn jonge was by hem ende een paer eselen, om haer daermede weder naer zijn huis te voeren, ende sy, berouw hebbende over haer wangedrag, en ingenomen door de bescheidenheid van den Leviet, brachte hem in het huys hares vaders, alwaer zy zich onthield; ende als de vader van de jonge vrouwe hem sagh, wert hy vrolick, de oude man was byzonder vergenoegd over sijne ontmoetinge, onbewust van de rampen, welke hem boven het hoofd hangen, en de onderlinge vergenoeging rasch verstooren zouden.

4. Ende sijn schoonvader, de vader van de jonge vrouwe, behieldt hem, dat hy drie dagen by hem bleef: ende sy aten ende droncken, ende vernachteden aldaer.

5. Op den vierden dagh nu geschiedde t, dat sy des morgens vroegh op waren, ende hy opstont om wech te trecken: doe seyde de vader van de jonge vrouwe tot sijnen schoonsone; Sterckt uw herte met eene bete broots, ende

daer na ſult gylieden wechtrecken; blijv noch dezen middag hier eten.

6. So ſaten ſy neder, ende ſy beyde aten te ſamen, ende droncken: doe ſeyde de vader van de jonge vrouwe tot den man; Verwilligt doch ende vernacht, ende laet uw herte vrolick zijn.

7. Maer de man ſtont op om wech te trecken: doe drongh hem ſijn ſchoonvader, dat hy aldaer wederom vernachtede.

8. Als hy op den vijfden dagh des morgens vroegh op was om wech te trecken, ſo ſeyde de vader van de jonge vrouwe; Sterckt doch uw herte; ende ſy vertoefden tot dat de dagh ſich neygde: ende ſy beyde aten [*te ſamen*].

9. Doe maeckte ſich de man op om wech te trecken, hy, ende ſijn bywijf, ende ſijn jonge: ende ſijn ſchoonvader, de vader van de jonge vrouwe, ſeyde; Siet doch, de dagh heeft afgenomen, dat het avont ſal worden, vernachtet doch, ſiet de dagh legert ſich, de zon bereidt zich, om onder, en als het ware ter rust te gaen, vernacht hier, ende laet uw herte vrolick zijn, ende maeckt u morgen vroegh op uwes weegs, ende gaet nae uwe tente.

Door deze vriendelyke en herhaelde uitnodigingen, wilde de oude man zijn zonderling genoegen te kennen geven, over de vernieuwde echtverbintenis van zijne Dochter. Hy gav, als het ware, een nieuwe bruiloft, van vijf dagen, daer de plechtigſte huwelyks-feesten zeven dagen plegen te duuren.

10. Doch de man en wilde niet vernachten, maer ſtont op, ende trock wech, ende quam tot tegen over Jebus, (dewelcke is Jeruſalem), daer de Jebuſiten nog de ſterkte Sion in bezit hadden, ende met hem het paer geſadelde en beladene eſelen; oock was ſijn bywijf met hem.

11. Als ſy nu by Jebus waren, ſo was de dagh

ſeer

ſeer gedaelt: ende de jonge ſeyde tot ſijnen heere; Treckt doch voort, ende laet ons in deſe ſtadt der Jebuſiten wijcken, ende daer in vernachten.

12. Maer ſijn heer ſeyde tot hem; Wy en ſullen herwaerts niet wijcken tot een vreemde ſtadt, die niet en is van de kinderen Iſraëls: maer wy ſullen voorttrecken tot Gibea toe, eene Stad, welke de Benjaminiten in bezit hadden. — Het ſchijnt, dat de Leviet niet te Jebus blijven wilde, om geene al te groote gemeenſchap te hebben, met derzelver afgodiſche inwooneren.

13. Voorts ſeyde hy tot ſijnen jongen; Gaet voort, dat wy tot eene van die plaetſen naederen, ende te Gibea, ofte te Rama vernachten.

14. Alſo togen ſy voort ende wandelden: ende de ſonne gingh hen onder by Gibea, dewelcke Benjamins is, in onderſcheiding van een ander Gibea, in het ervdeel van Juda, vergel. Joſ. 15: 57.

15. Ende ſy weecken daer henen, dat ſy inquamen om in Gibea te vernachten: doe hy nu inquam, ſat hy neder in eene ſtrate der ſtadt onder den blauwen hemel: want dermate waren de zeden van die Stad verbasterd, dat men, gelijk oudtijds, geene gastvryheid meer oeffende, aen den vreemdelingen; daer en was niemant, dieſe in huys nam om te vernachten, en openbare herbergen, tot gemak der reizigers, waren 'er des tijds niet in gebruik.

De gastvryheid, welke, in dien tijd, by beſchaevde volkeren, plaets had, vorderde, dat gegoede ingezetenen altoos bereid waren, om vreemdelingen, die tegen den avond aenkwamen, ten hunnen huize te ontvangen. — Maer deze gastvryheid vond geene plaets meer, by de diep bedorvene inwooneren van Gibea. Niemand bood den Leviet huisvesting aen, hoewel men, aen zijn gevolg, ligtelyk bemerken konde, dat hy een perſoon van eenig aenzien was. Ook was hy rijkelyk voorzien van het gene hy, voor zich en zijn vee noodig had vs. 19.

16. Ende ſiet, terwijl hy dus doende genoodzaekt was, om, onder den blooten hemel, te vernachten, wegens de onbeſcheidenheid der inwooneren van Gibea, zoo was 'er evenwel nog iemand, die betere beginſelen had; een oudt man quam van ſijn werck van 't velt in den avont; welcke man oock was van 't gebergte Ephraims, zijnde derhalven een landgenoot van den Leviet, doch, even als hy onder de Ephraimmers, als vreemdelingh verkeerende te Gibea: maer de lieden deſer plaetſe, ſchoon anders Gibea eene Stad der Levieten was, waren kinderen van Jemini of Benjamin, die thans de voornaemſte inwooners aldaer waren, zoo dat de Levieten, die noch onder hen wezen mogten, zeer weinig te zeggen hadden, en zich, naer den wil der woeste menigte, ſchikken moesten.

Benjamin, de jongſte zoon van Jacob, word meermalen *Jemini* genaemd. Wanneer men het woord *Ben*, dat is zoon, van *Benjamin*, zoon der rechtehand, afneemt, heeft men *Jamin* en van daer *Jemini*.

17. Als hy nu ſijne oogen ophief, ſo ſagh hy dien reyſenden man op der ſtadtſtrate: ende de oude man ſeyde; Waer treckt gy henen, ende van waer komt gy?

18. Ende hy ſeyde tot hem; Wy trecken door van Bethlehem Juda tot aen de zijden van 't gebergte Ephraims, van waer ick ben: ende ick was nae Bethlehem Juda getogen, maer ick trecke [*nu*] nae het huys des HEEREN, het welk te Silo is, in de ſtam van Ephraim; ende daer is niemant hier ter plaetſe, die my in huys neemt, daerom moet ik, op ſtraet, vernachten.

Mogelyk was de Leviet voornemens, om den HEER te Silo te danken, dat hy zoo wel geſlaegd was, in het wederkrijgen van zijne vrouw, en voor haer, ter verzoening van hare zonden, eene offerande te brengen.

19. Voorts gedroeg zich de Leviet, ten aenzien der onheuſche bejegening te Gibea, zeer gelaten, zonder bittere verwijtingen, zoodat hy geene de minste aenleiding gav, tot het

het gene hem, in het vervolg, overkwam. Alleenlyk betuigde hy, dat hy niemand tot overlast zijn wilde, Daer doch, zegt hy, onſe eſelen, ſoo wel ſtroo als voeder hebben, ende oock broot ende wijn is voor my, ende voor uwe dienſtmaegt mijne huisvrouwe; ende voor den jongen, [*die*] by uwe knechten is: daer en is geens dings gebreck; alleenlyk had ik wel gewenscht, onder een dak te mogen vernachten.

20. Doe ſeyde de oude man; Vrede zy u; koom in mijn huis, en gy zult hartelyk welkom wezen. Gy zijt van alles wel voorzien, maer anders al wat u ontbreeckt heb ik gaern voor u over, het zelve is doch by my tot uwen dienst: alleenlick, dit verzoek ik ernſtig, en vernachtet niet op de ſtrate.

De oude man wist, dat het thans, op de ſtraten van Gibea, zeer onveilig ware, en dat vele reizigers, door ruwe en onbeſchofte lieden, waren aengedaen.

21. Ende hy, die brave Grijsaert namelyk, bracht hem terſtond in ſijn huys, ende gaf den eſelen voeder: ende hare voeten, volgens het oude gebruik der Oosterlingen, gewaſſchen hebbende, ſo aten ende droncken ſy, zonder te vermoeden, dat de boosheid hen, zelvs in dit huis, vervolgen zoude.

22. Doe ſy nu haer herte vrolick maeckten, ſiet (*b*) ſo omringden de mannen van die ſtadt, (mannen, die Belials kinderen, dat is allerſnoodſte menſchen, overgegevene booswichten waren) vergel. Deut. 23: 13. het huys, even als de mannen van Sodom eens het huis van Loth omcingelden Gen. 19: 4, kloppende op de deure: ende ſy ſpraken tot den ouden man, den heere des huyſes, ſeggende; Brengt den man, die in uw huys gekomen is, uyt, op dat wy hem bekennen en onzen beestachtigen lust boeten.

23. Ende de man, de heere des huyſes, gingh tot hen uyt, om hen, van dit allerſchandelykst voornemen, aftemanen, ende ſeyde tot hen; Niet, mijne

(*b*) Geneſ. 19: 4. &c. Hoſ. 9: 9. ende 10: 9.

broeders, en doet doch [*soo*] qualick niet: nadien dese man in mijn huys gekomen is, so en doet sulcke dwaesheyt niet.

24. Siet, mijne dochter, die maegt is, ende sijn bywijf, die sal ick nu uytbrengen, dat gy die schendet, ende haer doet, dat goet is in uwe oogen: maer aen desen man en doet sulcken dwasen dingh niet.

Dit aenbod was, even als dat van Loth, in een soortgelijk geval, alleszins te misprijzen. Maer de man wilde, langs dezen weg, eene grootere en onnatuurlyke misdaed voorkomen.

25. Maer de mannen en wilden nae hem niet hooren, en doe de Leviet zag, dat het geweld, op zijn persoon, zou toenemen, vooral omdat hy, met den ouden man, niet terstond bewilligd had, dat zijn bywijv aen hun wierd overgegeven, wist ten laetsten geen anderen raed, dan hun zijn bywijv aen te bieden; zoo greep dan de man sijn bywijf, ende brachtse uyt tot hen daer buyten: ende sy bekenden haer, ende waren met haer besigh den gantschen nacht tot aen den morgen, ende lietense gaen als de dageraet opgees:

26. Ende dese vrouwe, allergeweldigst mishandeld zijnde, quam tegen het aenbreken des morgenstonts, met zeer veel moeite, aen de vernachtplaets van haren man; ende, daer gekomen zijnde, viel zy neder voor de deure van des mans huys, daer haer heer in was en zich ophield, tot dat het licht wert, voornemens zijnde, als dan met haer te vertrekken. Dan, in dat nedervallen, bezweek zy ten eenemael, en gav den geest.

Men zou mogen zeggen, dat God haer, langs dezen weg, strafte, om haer voorgaend overspelig leven; echter was deze daed van Gods Rechtvaerdigheid geenzins, ter verschooning der ysselyke godloosheid van de Gibeaniten, die daerna ook het loon hunner ongerechtigheid ontvangen hebben.

27. Als nu haer heer des morgens opstont, ende de deuren des huyses opdede, ende uytgingh om

om ſijns weegs te gaen, ſiet ſo lagh de vrouwe, ſijn bywijf, aen de deure des huyſes, ende hare handen voorover onder het hoofd, op den dorpel, gelijk iemand, die te ſlapen ligt.

28. Ende in deze verbeelding was hy ook: want haer op deze wijze vindende liggen, ſeyde hy tot haer; Staet op, ende laet ons trecken, maer niemant en antwoordde. Hy bemerkte nu aen alle teekenen, dat zy dood was; dan echter geen gerucht willende maken, dacht hy best, hoe eer hoe beter te vertrekken, daer hy toch, in zulk eene godlooze Stad, te vergeevsch naer recht zoude gezocht hebben. Doe nam hy haer op den eſel; ende de man maeckte ſich op, ende toogh nae ſijne plaetſe, zonder eerst naer Silo te reizen, gelijk hy anders had voorgenomen.

29. Als hy nu in ſijn huys quam, vervuld met verontwaerdiging, over de Gibeaniten, die zulk een gruwelſtuk aen zijne vrouw gepleegd hadden, en overleggende, op welk eene wijs hy die boosheid, waerin zoo vele byzondere misdaden te zamen liepen, het best zoude kunnen wreken, dacht het hem goed, om dit ſtuk aen alle de ſtammen bekend te maken, op zulk eene wijs, welke zijner erachtens de wraekzucht het best zoude opwekken. — Hy begreep daerenboven, dat hy zich, als Leviet, by alle de ſtammen, vry beklagen mogt; naedien de Levieten, in zekeren zin, onder de beſcherming ſtonden van alle de ſtammen, onder welke hun wooning moest gegeven worden. — Ook was het geval van zulk eenen ſnooden aert, dat het geen weerga kende; alle de ſtammen waren verplicht, om den voortgang van dit kwaed te ſtuiten, opdat gansch Israël, door de gevolgen, niet bedorven wierde. Het paste elk den afſchrik te betoonen, welken hy had van zulk eene gruweldaed. — Wanneer nu de Leviet dit alles by zich zelven overlegd had, ſo nam hy een mes, ende greep het doode lichaem van ſijn bywijf, ende deyldeſe met hare beenderen in twaelf ſtucken: ende hy ſondtſe in alle lantpalen Iſraëls, aen de vergadering der Oudſten van elk een ſtam, gelastende tevens aen de boden, die hy, met de afzonder-

lyke ſtukken, rondzond, om uitvoerig te verhalen, welk een onmenſchelyk wanbedrijv aenleiding tot deze zijne vreemde handelwijs gegeven hadde, om, langs dezen weg, by alle de ſtammen, het medelijden en de wraekzucht, over dit ongehoorde voorval, op te wekken.

Het bedrijv van den Leviet moge, in den eersten opſlag, wreedaertig voorkomen, maer de heftigheid zijner aendoening, over de mishandeling, hem zelven en zijn bywijv aengedaen, deed hem hiertoe beſluiten, als het beste middel, om de geheele natie, in zijn ongeval, te doen deel nemen.

30. Ende hy bereikte ook zijn oogmerk: want het geſchiedde, dat al, wie 't ſagh, en hoorde het gene de afgezondenen van den Leviet verhaelden, dat elk een ſeyde- Sulcks, dergelijk een grouwzaem bedrijv, en is niet geſchiet, nochte geſien, van dien dage af, dat de kinderen Iſraëls uyt Egyptenlant zijn opgetogen, tot op deſen dagh. Hier is eene vermenging van het alleronbeſchaemdſte overſpel en doodſlag, te gelijk met een openbaren toeleg, tot het plegen der gruwelen van Sodom, en dat wel aen eenen Leviet, die aen den dienst van het Heiligdom is toegewijd. Elk een nam zoo veel deel in dit geval, dat hy niet alleen daervan zijn uiterst afgrijzen betoonde, maer men beraedſlaegde ook te zamen, hoe men zulk een gruwelſtuk, op eene voorbeeldige wijs, ſtraffen zoude: legget, zeide de een tot den anderen, uw [*herte*] daer op, gevet raet ende ſpreket, hoe het u voorkomt, en wat 'er, in dit geval, moet gedaen worden

HET XX. KAPITTEL.

De binnenlandſche oorlog, tegen de ganſche ſtam der Benjaminiten, omdat zy de overtreders van Gibea, in hunne beſcherming namen.

1. DOe dan alle de ſtammen de gruweldaed der Gibeaniten gehoord, en hun afgrijzen te kennen gegegeven hadden, was men eenparig van gevoelen, eene algemeene Volksvergadering aen te leggen, beſtaende, uit gevolmachtigden der onderſcheidene ſtammen, om het geval nader te onderzoeken, en te raedplegen, wat, in deze zaek, het best diende gedaen te worden. Zoo togen de aenzienlykſten uit alle de ſtammen der kinderen Iſraëls uyt, om de gemelde groote Vergadering by te woonen, ende te overleggen, hoe men dit wanbedrijv, nae verdiensten, ſtraffen zoude. De vergaderinge verſamelde haer, als een eenigh man; niet alleen kwamen de hoofden der ſtammen op, die bewesten de Jordaen woonden, van Dan af, tot aen Berſeba toe, dat is, van de uiterſte grenzen ten Noorden, tot de uiterſte grenzen ten Zuiden, van het land Canaan, maer oock kwamen die uit het lant Gileads beoosten de Jordaen, daer Ruben, Gad, en de halve ſtam van Manasſe woonden. — Deze alle vergaderden tot den HEERE te Mizpa, eene Stad, op de grenzen van Juda en Benjamin, niet ver van Silo, daer de Tabernakel ſtond. Deze plaets keurden zy het best, om daer eene algemeene Volksvergadering te houden, als kunnende men van daer het gemakkelykst naer Silo henen gaen, om den HEER raed te plegen.

2. Ende dus doende zag men thans de voornaemſte perſoonen [*uyt*] alle de hoecken des gantſchen volcks, zaem vergaderd, om met elkander te overleggen, wat men, in deze zoo netelige zaek, doen zoude. Voor dezen ſtel-

den ſich alle de opgekomenen uit de ſtammen Iſraëls als in de vergaderinge van Godts volck, om te vernemen, wat hun, in de zaek van Gibea, zoude in last gegeven worden. Alle de opgekomenen, uit de ſtammen van Israël, bedroegen te zamen een getal van vier hondert duyſent man te voete, die het ſweert uyttrocken.

3. (De kinderen Benjamins nu, ſchoon zy hoorden, dat de kinderen Iſraëls opgetogen waren nae Mizpa), werwaerds zy ook, nae alle waerſchijnlykheid, zijn opontboden geweest, kwamen evenwel derwaerds niet op, mogelyk omdat zy zelve alleen, in het bewuste geval, rechters wezen wilden, en het kwalyk namen, dat alle de ſtammen zich het oordeel, over het gepleegde gruwelſtuk, en deszelvs ſtrafoeffening, hadden aengematigd, waer tegen zy zich, op alle mogelyke wijzen, verzetten wilden.

De overige ſtammen, te Mizpa vergaderd zijnde, wilden evenwel, in de bewuste zaek, niets doen, voor dat zy dezelve nogmaels behoorlyk onderzocht hadden. Men deed dan den Leviet, in de Vergadering, als aenklager verſchijnen, en denkelyk ook zijnen knecht, benevens den ouden man van Gibea, als getuigen. Ende de kinderen Iſraëls, of de oudſten van derzelver ſtammen, ſeyden tot de gedagvaerden; Spreeckt, hoe is dit quaet geſchiet?

4. Doe antwoordde de Levitiſche man, de man van de vrouwe, die gedoodt was, ende ſeyde: Ick quam met mijn bywijf tot Gibea, dewelcke Benjamins is, om te vernachten.

5. Ende de burgers van Gibea, immers een aenmerkelyk getal van dezelve, die, door de overigen, niet wederhouden werden, maeckten ſich tegen my op, ende omringden tegen my het huys by nachte: ſy dachten eerst hunnen beestachtigen lust met my te boeten, en toen hun dat door mijnen huiswaerd belet was, my te dooden, ende mijn bywijf hebben ſy geſchendt, dat ſy geſtorven is.

6. Doe ik, in de uiterſte ontroering, te huis gekomen was, greep ick het doode lichaem van mijn bywijf, ende deyldeſe in twaelv ſtukken, ende ſondtſe in 't

gant-

gantſche lant der erffeniſſe Iſraëls; om dat ſy, die van Gibea, een ſchendelicke daet ende dwaeſheyt in Iſraël gedaen hadden, welke de ganſche natie, zich, mijnes erachtens, moest aentrekken en ſtraffen.

7. Siet, dus beſloot de Leviet zijne aenſpraek, gy alle zijt kinderen Iſraëls, nazaten van dien godvrezenden man, nae wiens voorbeeld, gy zult eene grouwzame ſchendaed, niet ongeſtraft, kunt door de vingeren zien; geeft dan, daer gy hier zoo plechtig zijt opgekomen, voor ulieden woort ende raet, overweegt het ſtuk rijpelyk, en beſluit dan, op de beste wijs, om het gemelde gruwelſtuk behoorlyk te ſtraffen.

8. Doe de Vergadering dan vastgeſteld had, wat men doen zoude, en daervan kennis gegeven had, aen al het volk, *doe* maeckte ſich al 't volck op, gereed, om het beſluit van den Raed uit te voeren, en niet van elkander te ſcheiden, voor dat de geheele zaek haer volkomen beſlag bekomen had; men beſloot als een eenigh man, ſeggende: Wy en ſullen niet gaen, een yeder nae ſijne tente, nochte wijcken, een yeder nae ſijn huys, voor dat wy wraek genomen hebben, over de ſchendaed te Gibea gepleegd, welke de ganſche natie tot ſchande verſtrekt.

9. Maer nu, dit is de ſake, die wy aen Gibea ſullen doen: wy zullen tegen haer optrekken en Gibea belegeren, echter zal de manſchap, die voor de overigen teerkost bezorgen zal, by 't lot worden uitgekozen.

10. Ende wel op deze wijs: wy ſullen by het lot tien mannen nemen van hondert, van alle de herwaerds opgekomenen uit de ſtammen Iſraëls, ende hondert van duyſent, ende duyſent van tien duyſent, dus 40000 man in het geheel, als een tiende gedeelte van het geheele leger; deze zullen uitgaen, om teerkoſt te nemen voor het volck, en het leger van ſpijzen te voorzien, op dat men, door gebrek aen voorraed, niet genoodzaekt worde, van het voornemen aftezien, wanneer men, in den beginne, niet gelukkig tegen de Benjaminiten ſlagen mogt; maer opdat ſy geduurig onderſtand hebben, die ko-

mende te Geba Benjamins, [*haer*] doen zullen, nae alle de dwaesheyt, die sy in Israël gedaen heeft.

11. Also werden alle mannen Israëls versamelt tot dese stadt, verbonden als een eenigh man, om alle gezamenlyk, en met vereënde krachten, de eer van God en van Israël te wreken.

12. Alle de stammen Israëls waren eenparig opgekomen, tot de Vergadering te Mizpa, uitgenomen de stam van Benjamin, welke zich, buiten het geschil met die van Gibea, scheen te willen houden. Dit gaf den overigen stammen argwaen, of zy het bedreeven gruwelstuk wel zoo hoog en strafbaer opnamen, als geschieden moest, zo zy zich waerlyk aen de eer van God en van de natie lieten gelegen liggen. — Men wilde evenwel niets tegen de geheele stam van Benjamin ondernemen, voor dat men derwaerds eene bezending gedaen had, om te vernemen, hoe zy over het geval dachten; om, in geval zy weigerden, die van Gibea ter straffe uittegeven, als dan zoo, met de stam van Benjamin, en de Stad Gibea, te handelen, als de eer van God ende Israël vorderen zoude. De stammen Israëls daerom sonden mannen door den gantschen stam van Benjamin, seggende: Wat voor een quaet is dit, dat onder ulieden geschiet is?

13. Indien gylieden, gelijk wy billyk verwachten, met ons van oordeel zijt, dat zulk een gruwelstuk niet, zonder voorbeeldige straf, kan geboet worden, om elk daervan af teschrikken, Soo geeft nu die mannen over, die (*a*) kinderen Belials, die te Gibea zijn, dat wyse dooden, ende het quaet uyt Israël wechdoen: (*b*) doch de [*kinderen*] Benjamins en wilden niet hooren nae de stemme harer broederen, der kinderen Israëls, en weigerden volstrektelyk, de schuldige Gibeaniten tot die straf over te geven, welke zy zoo rechtmatig verdiend hadden.

14. En niet alleen wilden zy het rechtmatig verzoek der ove-

(*a*) Richt. 19: 22. (*b*) Hos. 9: 9. ende 10: 9.

overige Stammen niet inwilligen, Maer zy waren zelvs dermaten halsſtarrig en trotsch, dat zy zich, op allerlei wijzen, verzetten, tegen het gene men, omtrent die van Gibea, ondernemen wilde: want de kinderen Benjamins verſamelden ſich uyt de ſteden nae Gibea: om uyt te trecken ten ſtrijde tegen de kinderen Iſraëls, en het ſtraffen van Gibea, met geweld, te verhinderen.

Dit gedrag der Benjaminiten kan, in geenerlei opzichten, verſchoond worden, zoo min als men reden kan geven, waerom zy zich zoo gedroegen. Voor het naest ſchijnen zy het euvel opgenomen te hebben, dat alle de Stammen zich, met eene zaek bemoeiden, welke zy meenden, dat alleen ter hunner beoordeeling en beſchikking ſtond.

15. Ende de kinderen Benjamins werden te dien dage getelt, zoo veelen als 'er uyt de ſteden, optrokken, om de onderneming der overige Israëliten te keer te gaen, ſes ende twintigh duyſent mannen, die het ſweert uyttrocken, behalven dat de inwoonders van Gibea getelt werden, ſeven hondert uytgeleſene mannen.

16. Onder al dit volck waren ſeven hondert uytgeleſene mannen, welcke (*c*) ſlincks waren: deſe alle echter waren zoo bedreeven, in het behandelen der wapenen van dien tijd, dat zy ſlingerden met eenen ſteen op een hayr, zoo nauwkeurig dat het hen niet en miſte.

Misſchien vertrouwden de Benjaminieten op deze zonderlinge bekwaemheid, en dit was welligt de oorzaek, dat zy zich, door de zeer groote overmacht der andere Stammen, niet lieten afſchrikken.

17. Ende de mannen Iſraëls werden getelt, behalven Benjamin, vier hondert duyſent mannen, die het ſweert uyttrocken: deſe alle waren mannen van oorloge, aen de wapenen gewoon, en vermaerd door hunne dapperheid.

18. Men wilde evenwel vooraf weten, niet zoo zeer, of

(*c*) Richt. 3: 15.

het met Gods goedkeuring was, deze ganſche Stam te beoorloogen, maer wie der Stammen den optogt tegen Benjamin het eerst beginnen zoude. Ende de kinderen Iſraëls, of immers ſommigen van hen, maeckten ſich op; ende togen opwaerts naer Silo, ten huyſe Godes, ende vraegden Godt, ende ſeyden; Wie ſal onder ons voor eerſt optrecken ten ſtrijde tegen de kinderen Benjamins? Ende de HEERE ſeyde; Juda voor eerſt.

19. Alſo maeckten ſich de kinderen Iſraëls in den morgenſtont op, ende legerden ſich tegen Gibea.

20. Ende de mannen Iſraëls togen uyt ten ſtrijde tegen Benjamin. Zoo trokken dan de Stammen Israëls, die ééne zaek hadden moeten handhaven, tegen elkander op, ter onderlinge vernieling. Benjamin, het is waer, had hiertoe de voorname aenleiding gegeven, maer de HEER bediende zich tevens van deze gelegenheid, om de gehechtheid der andere Stammen aen de afgodery, en hunne zedenloosheid, welke in andere opzichten toenam, tevens te ſtraffen, en dat door de handen van zulken, die zich, als broeders, met hun altoos moesten vereenigd hebben, om alles uit hun midden te weeren, het welk tot oneer van 's Heeren naem, en ontluistering der geheele Natie ſtrekken konde. — Men verliet dan de legerplaets Mizpa, en voorts ſchickten de mannen Iſraëls zich, om den ſtrijt tegen hen, die tot Benjamin behoorden, by Gibea te beginnen.

21. Doe dan het leger het beleg van Gibea begonnen had, togen de kinderen Benjamins uyt van Gibea: om eenen uitval te doen op de belegeraers, ende de Benjaminieten hadden de overhand: want ſy vernielden ter aerden op dien dagh van Iſraël twee ende twintigh duyſent man, zoodat 'er niemand van alle deze levendig afkwam.

22. Deze nederlaeg was voor Israël aller verbazendst en ten eenemael onverwacht, maer dit onheil benam evenwel het volk den moed niet, om den kans andermael te wagen,

Doch

Doch het volck versterckte sich, [*te weten*] de mannen Israëls, ende sy wekten elkander op, om het gevecht andermael te hervatten. Ten dien einde beschikten zy alles, het welk tot den strijt noodig was, om denzelven wederom te hervatten, ter zelvder plaetse, daer sy [*dien*] des voorigen daegs geschickt hadden.

23. Dan evenwel wilden zy niets ondernemen, voor dat zy den HEERE hunne bittere droevheid, over de gemelde nederlaeg, geklaegd, ende Hem raedgepleegd hadden. Ten dien einde gongen 'er veelen van de kinderen Israëls henen, uit naem van allen, en togen op, ende weenden voor het aengesichte des HEEREN tot op den avont, ende vraegden den HEERE, seggende: Sal ick weder genaken ten strijde tegen de kinderen Benjamins, mijns broeders? ende de HEERE seyde, zonder hun echter eenen goeden uitslag toe te zeggen: Treckt tegens hem op.

24. So naederden de kinderen Israëls tot de kinderen Benjamins, des anderen daegs, om hun, ter zelvder plaets by Gibea, slag te leveren, vertrouwende op hunne overmacht, welke zy zich inbeeldden, dat de overwinning zeker stelde.

25. Ende die van Benjamin, niet minder trotsch op de behaelde zege, trocken uyt hen te gemoete, uyt Gibea, op den tweeden dagh, ende velden van de kinderen Israëls nogh achttien duysent man neder ter aerden: alle die, trocken het sweert uyt, en zoo was het verlies, het welk de Israëliten, in deze beide veldslagen, leden, te zamen 40000 strijdbare helden.

By deze dubbele nederlaeg der Israëliten moeten wy een weinig stilstaen.

Het kan, in den eersten opslag, vreemd voorkomen, dat Israël, twee malen na den anderen, door Benjamin, geslagen wierd, daer zy immers, voor eene rechtvaerdige zaek, streden; om de eer van JEHOVAH en van de geheele Natie,

welke zoo zeer, door die van Gibea, geschonden was, op eene voorbeeldige wijs, te wreken. — De zwarigheid wordt grooter, wanneer men in aenmerking neemt, dat de Israëliten den HEER gevraegd hadden, wie het eerst zoude optrekken, en of zy wel tegen de Benjaminiten zouden slaen, offchoon zy hunne broeders waren.

Wy zouden, in het algemeen, kunnen antwoorden: Rondsom den HEER zijn wolken en donkerheid, evenwel blijven gerechtigheid en gerichten de vastigheden van zijnen throon. Maer meer in het byzonder, hebben wy twee zaken op te merken.

A. Schoon de Israëliten, voor eene goede zaek, streeden, konden zy evenwel nooit gelukkig slagen, zonder den Godlyken bystand. — Dezen bystand hadden zy plechtig moeten inroepen. Dan dit hadden zy niet gedaen. Zy scheenen genoegzaem te vertrouwen, op de sterkte van hun leger, en vroegen slechts, of zy wel, tegen hunne broederen, strijden mogten, en welke Stam het eerst zoude optrekken. — Op deze vragen had de HEER hun, in het algemeen geantwoord, zonder hun den zegen der overwinning toe te zeggen.

De twee mael geleden nederlaeg was hun een teeken, dat hun gedrag, in deze zaek, ten aenzien van de wijs, op welke zy dezelve aenleiden, niet nae den eisch van het Heiligdom ware. Zy hadden hunne anderszins goede zaek kwaed gemaekt, door dezelve verkeerd te beginnen. Toen zy den HEER raed vraegden, hadden zy hem ook tevens, om zijnen bystand, moeten smeeken, onder het offeren van brand- en dank-offeren, zoo als zy vervolgens deden; om daerdoor te kennen te geven, niet alleen dat zy, zonder des HEEREN gunst, niets vermochten, maer ook dat zy zelve, hoe zeer hunne broeders zich hadden vervloekt gemaekt, aen veele zonden schuldig stonden, welke des HEEREN naem onteerden. — Uit deze overweging, hadden zy zich voor God moeten vernederen, zouden zy geschikte werktuigen zijn, om anderen, over het onteeren van 's HEEREN naem, te straffen.

B. 'Er waren, des tijds, geene Stammen onder Israël, die

vry

vry waren van zedenloosheid, welke, vooral na den dood der Oudsten, die opvolgers van Josua waren, zeer was toegenomen. De Stam van Ephraim, en in naevolging van dezelve ook de Daniten, hadden zich schuldig gemaekt, aen die verfoeilyke afgodery, van welke Kap. 18. een uitvoerig verhael gegeven is. Niemand der overige Stammen schijnt het zich te hebben aengetrokken, en evenwel was dit, niet minder dan het gedrag der Gibeaniten, ter onteering van 's HEEREN naem.

De HEER, de rechtvaerdige Richter, nam daerom deze gelegenheid waer, om eerst, aen de andere Stammen, te vergelden, nae hunne zonden, eer hy, door dezelve, zijne geschonden eer, tegen de Benjaminieten, liet wreeken.

26. Door alle deze tegenspoeden, leerde Israël, op welk eene wijs zy des HEEREN aengezicht zoeken moesten, om gelukkig te wezen in hunne onderneming. Doe zy dan ten tweeden male geslagen waren, gelijk Israël eens, om den ban, die in het huis van Achan was, door de bezetting van Ai, geslagen werd Jos. 5, zoo togen, iet slechts deze of gene, uit naem van het gansche volk, maer alle kinderen Israëls, ende al 't volck op, naer Silo, ende quamen ten huyse Godes, ende weenden, ende bleven aldaer voor het aengesichte des HEEREN, ende vasteden dien dagh tot op den avont: ende sy offerden brand-offeren ende danck-offeren voor het aengesichte des HEEREN, om zich dus doende voor God te verootmoedigen, om verzoening te doen, over hunne eigene zonden, en den HEER, op eene plechtige wijs, om zijnen bystand te smeken.

27. Ende de kinderen Israëls vraegden, op eene veel behoorlyker wijs dan te vooren, den HEERE, die geheiligd wil worden van alle de genen, die tot hem naderen. Dit geschiedde te Silo: want aldaer was de Arke des verbonts Godts in die dagen,

28. Ende Pinehas, de soon Eleazars, des soons Aarons, stont voor sijn aengesichte als Hoogepriester

in die dagen. De gebeurtenis toch, welke hier verhaeld wordt, is niet lang na den tijd van Josua, en nog by het leven van den braven Pinehas, voorgevallen. Alle de Israëliten vraegden den HEER raed, door den mond van den Hoogepriester, seggende; Sal ick nogh meer uyttrecken ten strijde tegen de kinderen Benjamins, mijns broeders, of sal ick ophouden? Zy zouden het zich volkomen laten welgevallen, zoo zy bevel kreegen, om wederom af te trekken, zonder zich te wreeken. Ende de HEERE gav niet alleen bevel, om den strijd te hervatten, maer hy voegde 'er ook de belovte by van eene zeer roemruchtige overwinning. Hy seyde; Treckt op, want morgen sal ick hem in uwe hant geven.

29. Doe bestelde Israël (*d*) achterlagen op Gibea rontom, en het schijnt, dat men thans, door 's HEEREN toezegging bemoedigd, ook voorzichtiger te werk ging, dan te vooren, toen men op de overmagt vertrouwde.

30. Ende de kinderen Israëls togen op, aen den derden dagh, nadat zy de laetste nederlaeg bekomen hadden, tegen de kinderen Benjamins: ende sy schickten [*den strijt*] op Gibea, als op de andere malen.

31. Doe togen de kinderen Benjamins uyt, den volcke te gemoete, Israël scheen als voor hun te vluchten, [*ende*] daerdoor werden de Benjaminiten van de stadt afgetrocken: ende sy begonnen te slaen van het volck [*ende*] te doorsteken, gelijck d' andere malen, op de straten, dat is op de buitenwegen van hunne Stad, waer van d' eene opgaet nae het huys Godts, dat te Silo was, ende d' andere nae Gibea, in 't velt, zijnde eene Stad van denzelven naem, in de Stamme Juda gelegen. In deze gewaende vlucht der Israëliten, werden 'er ontrent dertigh man van Israël, gedood.

32. Doe seyden de kinderen Benjamins; Sy zijn voor ons aengesichte geslagen, als te vooren: maer de kinderen Israëls seyden; Laet ons

al

al verder vlieden, ende hem dus doende, hoe langer hoe meer van de ſtadt aftrecken nae de ſtraten, of landwegen, om hem, op de vlakte, te krijgen.

33. Doe maeckten ſich alle mannen Iſraëls op uyt hare plaetſen, daer zich ſommigen gelegd hadden, in hoop, om de Benjaminiten derwaerds te lokken, ende zy ſchickten [*den ſtrijt*] te Baal-Thamar, werwaerds de Benjaminiten de andere benden vervolgden, om hen daer, met vereende macht, op het lijv te vallen. Oock brack ter gelijker tijd Iſraëls achterlage op uyt hare plaetſe, van achter de Stad, na de ontblootinge van Geba. Nadat men genoeg verzekerd was, dat men die Stad verlaten had, en vergenoeg van dezelve was afgetrokken.

34. Ende tien duyſent uytgeleſene mannen van gantſch Iſraël, afgezonden uit het leger by Baal-Thamar, quamen van tegen over Gibea, om tegen die Stad aen te rukken, van de eene zijde, terwijl de achterlaeg dezelve, van den anderen kant, zou aentasten, ende de ſtrijt wert ſwaer, toen men de voorgewende vlucht ſtaekte, en zich keerde tegen de Benjaminiten: doch ſy en wiſten niet, toen zy de Israëliten vluchtende zagen, dat het quaet eindelyk hen treffen ſoude.

35. Doe ſloegh de HEERE, door zijnen blijkbaren byſtand, Benjamin voor Iſraëls aengeſichte, dat de kinderen Iſraëls op dien dagh van Benjamin vernielden, vijf ende twintigh duyſent ende hondert mannen: alle die, trocken het ſweert uyt, zoodat de Israëliten eene volkomene overwinning behaelden.

36. Ende de kinderen Benjamins ſagen dat ſy geſlagen waren, door misleiding van de Israëliten: want de mannen Iſraëls gaven den Benjaminiten, in den beginne, plaetſe, zy namen de houding aen als of zy vluchtten, om de Benjaminiten van de Stad aftetrekken, waervan zy ook een goed gevolg zagen, om dat ſy vertrouwden op de achterlage, die ſy tegen Gibea geſtelt hadden.

37. Ende zy, die in de achterlage geplaetſt waren, kweeten zich zeer wel van hunnen plicht; men haeſtede

zich, toen het tijd was, ende brack op voorwaerts nae Gibea toe, terwijl de anderen veinsden te vluchten: ja de achterlage trock, zonder zich op den weg op te houden, regelrecht door, op Gibea, ende, die Stad hebbende in genomen, sloegh de gantsche stadt met de scherpte des sweerts, en daerop werd zy in brand gestooken.

38. Ende dit alles geschiedde, volgens een ontwerp, het welk men onderling beraemd had, de mannen Israëls hadden eenen bestemden tijt met de achterlage afgesproken: wanneer sy namelyk eene groote verheffinge van roock van de stadt souden doen opgaen, dat zy zich als dan, tegen hunne vervolgers, zouden omkeeren, dezelve insluiten en op het lijv vallen;

39. So geschiedde ook: want zoo dra zy dien brand vernamen, keerden sich de mannen Israëls om in den strijt, ende stelden dus de verwachting van Benjamin geheel te leur. Deze toch, toen hy hadde begost te slaen [*ende*] te doorsteken eenigen van de mannen Israëls, die voor hun scheenen te vluchten, te weten ontrent dertigh man, meende den slag reeds gewonnen te hebben: want sy seyden; Immers is hy sekerlick voor ons aengesichte geslagen, als in den voorigen strijt.

40. Doe op denzelvden tijd, begost de verheffinge van den brand op te gaen van de stadt, [*als*] een pilaer van roock: Als nu Benjamin achter sich omsagh, siet, so gingh de brant der stadt op nae den hemel.

41. Ende hiermede begon de geheele nederlaeg der Benjaminiten: want de mannen Israëls, dit teeken ziende, keerden sich om, ende de mannen Benjamins werden verbaest: want sy sagen, dat het quaet hen nu treffen soude.

42. So dra de Benjaminiten zagen, dat zy verstrikt waren, dachten zy zich met de vlucht te redden, daerom wendden sy sich voor het aengesichte der mannen van Israël nae den wegh der woestijne; maer te vergeevsch; de strijt kleefdese aen, men zat hun zoo digt

op

op de hielen, dat 'er geen kans was, om het zwaerd van hunne vervolgers te ontkomen, ende dit zelvde lot trof ook die genen, die uyt de overige ſteden van Benjamin, hunnen Stamgenooten, waren te hulp gekomen. De Israëliten vernieldenſe alle in 't midden van haer.

43. Sy omringden en flooten Benjamin van alle kanten in, ſy vervolgden hem, ſy vertraden hem gemackelick; tot voor Gibea, tegen der ſonnen opgangh.

44. Ende daer vielen, in den eerſten aenval, van Benjamin achttien duyſent mannen: deſe alle waren ſtrijtbare mannen.

45. Doe keerden ſy hen, ende vloden nae de woeſtijne, tot den rotzſteen van Rimmon; maer ſy deden eene naleſinge onder hen op de ſtraten, van vijf duyſent man: voorts kleefden ſyſe achter aen tot aen Gideom, ende ſloegen van hen twee duyſent man.

46. Alſo waren alle, die op dien dagh van Benjamin vielen, vijf ende twintigh duyſent mannen, die het ſweert uyttrocken: alle die waren ſtrijtbare mannen.

47. Doch ſes hondert mannen keerden ſich, ende vloden nae de woeſtijne, tot den (*e*) rotzſteen van Rimmon, daer zy gelegenheid gevonden hadden, om zich te verbergen, ende zy bleven daer in den rotzſteen van Rimmon, vier maenden, tot dat de woede der Israëliten geheel bedaerd was.

Zo alle die genen, die van de Stamme Benjamin waren uitgetogen, tegen de overige Stammen, door de laetſten vernield zijn, dan komen de getalen vs. 15, 35 en 46 niet wel overeen. By de telling der Benjaminiten vs. 15, was hun getal 26700. Maer het getal van hunne verſlagenen was ſlechts 25100, behalven 600 mannen, die het ontkwamen. — Onzes erachtens, wordt dit best dus vereffend, dat de overige 1000 Benjaminiten, die hier minder geteld worden, op

(*e*) ond. 21: 13.

die dagen, gesneuveld zijn, toen zy Israël, met schande en schade, te rug dreeven. Het is immers niet te denken, dat zy, in die beide veldslagen, in het geheel geene dooden bekomen hadden.

48. Ende nadat de mannen Israëls, eene volkomene overwinning over de Benjaminiten behaeld hadden, keerden zy weder tot de kinderen Benjamins, die nog in de Stad gebleeven waren, ende sloegense met de scherpte des sweerts, die van de geheele stadt tot de beesten toe, ja al wat in dezelve gevonden wert: oock setteden sy alle steden, die gevonden werden, in 't vyer.

HET XXI. KAPITTEL.

Een verhael der pogingen, welke aengewend werden, om de Stam van Benjamin, welke byna geheel vernield was, wederom te herstellen.

1. DE mannen Israëls nu hadden te Mizpa, by gelegenheid van die groote vergadering, welke aldaer gehouden was, door den mond der hoofden van de onderscheidene Stammen gesworen, seggende: Niemant van ons sal sijne dochter den Benjaminiten ter vrouwe geven.

Over dezen eed hebben wy het een en ander op te merken.

I. Toen de Israëliten dezen eed deden, waren zy niet voornemens de Stam van Benjamin geheel uit te roejen. Alleenlyk wilden zy hen, op eene gevoelige wijs straffen, en daerna den overgebleevenen alle gemeenschap ontzeggen, en niemand zoude zich met hun verzwageren. — Zy schijnen gedacht te hebben, dat zy de Benjaminiten, als eene Stam,

Stam, die den HEER verlaten had, en tegen Israël gewapend was opgetrokken, in het zelvde daglicht beschouwen moesten, als de Canaaniten, met welke zy zich niet verzwageren mogten. — Ook achtten zy de Benjaminiten hunne dochteren onwaerdig, als die, met de tedere kunne, zoo wreedaertig gehandeld hadden. Ook zal het gezicht der Stukken van het wijv des Leviets hun eenen sterken afkeer van de Gibeaniten hebben ingeboezemd, en daerna van allen, die tot Benjamin behoorden, omdat zy deze schendaed niet straffen wilden.

II. Evenwel was deze eed zeer onbedachtzaem. — Dit zagen zy ook van achteren, toen 'er nauwlyks 600 Benjaminiten waren overgebleeven. — Langs dezen weg, zoude 'er eene geheele Stam van Israël worden afgescheurd.

Ook was die eed zeer ongeoorloovd. — De HEER had geen bevel gegeven, om de geheele Stam van Benjamin uitterojen. — Dit was blijkbaer strijdig, met de Godlyke belovten, omtrent die Stam gedaen Gen. 49: 27. Deut. 33: 12.

III. Men was daerom ook op middelen bedacht, hoe men, zonder het schenden van dezen eed, de Stam van Benjamin zoude kunnen behouden en herstellen.

2. In deze verlegenheid nam men wederom de toevlucht tot Jehovah, door openbare rouwbedrijven, vasten en menigvuldige offeranden: want So dra men de nadeelige gevolgen van dezen onbedachtzamen eed bemerkt had, quam het volck tot het huys Godes, te Silo, ende sy bleven daer tot op den avont, voor Godts aengesichte, aldaer in eene ootmoedige gestelte nederzittende, ende sy hieven hare stemme op, ende weenden met groot geween,

3. Ende seyden; O HEERE, Godt van Israël, waerom is dit geschiet in Israël, dat 'er heden één stam van Israël gemist wort? daer Benjamin, op 600 mannen na, geheel is uitgeroeid, en wy ons met eede verbonden hebben, hun onze dochteren niet te geven.

Nu zagen zy, dat zy te ver gegaen waren, in hunne woede

tegen Benjamin. Alleenlyk hadden zy die genen moeten dooden, die zy in de wapenen vonden, maer die op het veld en in huis gebleeven waren, en althans de wijven en kinderkens, hadden zy moeten ſparen.

Of de Israëliten, op deze klagende vraeg, antwoord van den HEER ontvangen hebben, wordt ons niet aengetekend. Waerſchijnlyk heeft de HEER hun niet geantwoord, gelijk Kap. 20: 23 en 28, en dit zal aenleiding gegeven hebben, tot de verdere overleggingen, hoe men de Stam van Benjamin herſtellen zoude.

4. Ende het geſchiedde des anderen daegs, na die plechtige verootmoediging voor het aengezicht des HEEREN, dat ſich het volck vroegh opmaeckte, ende bouwde aldaer, het zy van aerde, het zy van ruuwe ſteenen, eenen grooten altaer, die geſchikt was, om daerop de offeranden, voor het ganſche volk, aen te ſteken, ende ſy offerden brand-offeren, ende danck-offeren.

De plaets, op welke deze altaer gebouwd werd, is niet nauwkeurig bepaeld. De text heeft eenvouwig *aldaer*. — Sommigen denken, dat dezelve, op eene ongewoone plaets, werd opgericht; anderen meenen, dat het geweest zy, by den Tabernakel, die vs. 2 *het huis Gods* genaemd is.

De Israëliten hadden te vooren ook wel geofferd Kap. 20: 26, maer dat waren gewoone offeren, op den gewoonen altaer. Maer nu was alles buitengewoon. — De HEER had belast, wanneer men Altaren voor hem bouwen wilde, dat dit geſchieden moest van aerde of van ruuwe ſteenen, ter onderſcheiding van den Altaer in den Tabernakel, die van hout was met koper beſlagen. Exod. 27: 1. Derhalven had de HEER het bouwen van andere altaren, by buitengewoone gelegenheden, toegeſtaen. Salomo deed dit ook, by de inwijding van den Tempel 1 Kon. 8: 64. — Nu zou 'er, voor het ganſche volk, geofferd worden, maer hier toe was de gewoone altaer, in den Tabernakel, te klein; deze buitengewoone, welke thans gemaekt werd, diende om het gebrek van plaets te vervullen.

Op dezen altaer offerde men eene zeer groote meenigte van runderen en klein vee, tot *brand-offeren en dank offeren.* De

eerſte

eerste soort dienden, tot vergeving van zonden, byzonder ten aenzien van hunne onbedachtzame woede, in het zoo hittig verdelgen van Benjamin hunnen broeder; en de laetste soort, deels ter dankbare erkentenis van des HEEREN bystand, in den veldslag tegen Benjamin, deels om des HEEREN verderen zegen af te smeeken.

Hier op verhaelt de Geschiedschrijver de eerste pooging, om Benjamin te herstellen vs. 5-14.

5. Ende de kinderen Israëls seyden; de een tot den anderen, Wie is 'er die niet en is opgekomen in de vergaderinge uyt alle de stammen Israëls tot den HEERE? men deed een zeer nauwkeurig onderzoek, of 'er ook eenige mannen, die tot de Stammen van Israël behoorden, van deze groote vergadering waren te rug gebleeven: want daer was een groote eedt geschiet, 'er was eene plechtige vervloeking uitgesproken, aengaende den genen, die niet opquam tot den HEERE te Mizpa, seggende; Hy sal sekerlick gedoodt worden.

6. Ende het berouwde den kinderen Israëls over Benjamin haren broeder: zy beklaegden het ongeluk der Benjaminiten, met aendoening, onder oprechte zuchten en tranen, ende sy seyden, by wijs van klachte; Heden is één stam van Israël afgesneden. En in de daed zy mogten Benjamin, hoewel 'er eenige waren overgebleeven, wel aenmerken als afgesneeden, zoo van wegen de schroomelyke slagting, welke onder hen geschied was, als van wege den eed vs. 1 gemeld; door het een en ander scheen alle hoop, op herstelling, ten eenemael afgesneeden. Daerom vroegen zy de een den ander:

7. Wat sullen wy, belangende de wijven, doen aen de gene die overgebleven zijn? zoo wy onze dochteren konden geven, aen die 600 mannen van Benjamin, die de algemeene verwoesting ontvlooden zijn, dan kon deze Stam langzamerhand wederom aengroejen; maer hoe zullen zy nu aen wijven komen, en hun geslacht voortplanten?

want wy alle hebben by den HEERE gesworen, dat wy hen van onse dochteren geene tot wijven sullen geven.

8. Ende sy seyden; Is 'er yemant van de stammen Israëls, die niet opgekomen is tot den HEERE te Mizpa? dan kon de zaek gevonden worden; dan moesten alle de mansperfoonen, volgens den eed vs. 5, gedood worden, en dan konden wy hunne wijven en dochteren, aen den Benjaminiten geven, vermids de achtergebleevene niet zijn, onder het verband van dien eed, door welke wy het verzworen hebben, om onze dochteren aen de Benjaminiten uit te trouwen. Ende siet, by nader onderzoek van zaken, bevond men, dat de inwooners van eene geheele Overjordaensche Stad waren achtergebleeven, van Jabes in Gilead en was niemant opgekomen in 't leger, tot de gemeynte.

9. Want het volck wert getelt, ende siet, daer en was niemant van de inwoonderen van Jabes in Gilead.

Nae alle gedachten, zal men eene monstering gedaen hebben. Waerschijnlyk was elk een stam afzonderlyk gelegerd, elk een geslacht wederom onderscheiden, zoo ook de steden en vlekken van elk een geslacht, ieder byzonder; zoo dat men, by de monstering, rasch ontdekken konde, dat alle de inwooners van Jabes, in het overjordaensche, behoorende tot Manasse, waren te huis gebleeven. — Wat hen hier toe bewogen hebbe, word ons niet bepaeld, misschien was het traegheid. misschien eene verkeerde lievde tot Benjamin, misschien ongevoeligheid over de schendaed der Gibeaniten, misschien lafheid, of iets dergelijks.

10. Doe sondt de vergaderinge daer henen, naer Jabes namelyk in Gilead, twaelf duysent mannen, van de strijtbaerste: ende sy geboden hen, seggende; Treckt henen, ende slaet met de scherpte des sweerts de inwoonderen van Jabes in Gilead, met de wijven ende de kinderkens.

De inwooners van Jabes waren onderworpen aen den vloek, die, by het opontbod, tot de algemeene Volksvergadering, ge-

gedaen was vs. 5. De Israëliten hadden zoo rasch niet ontdekt, dat deze waren achtergebleeven, of men maekte zich aenstonds gereed, om de bedreiging, welke men bezworen had, ter uitvoer te brengen. — Merkt 'er in op, dat de Israëliten yveriger waren, om hunne broederen te dooden, welke zy zelvs vervloekt hadden, dan om de Canaaniten uitteroejen, die van den HEER verbannen waren. — Uit deze strafoeffening wilden zy tevens aenleiding nemen, om de Benjaminiten, van vrouwen te voorzien.

11. Doch dit is de sake, zoo gelastten de hoofden der Vergadering verder aen den bevelhebberen, van de gemelde 12000 mannen, *dit is de zake* die gy doen sult: (*a*) Al wat manlick is, ende alle vrouwen, die de byligginge eens mans bekent hebben, sult gy verbannen en, zonder verschooning, dooden; maer de jonge dochters zult gy hier in het leger brengen, opdat wy dezelve, aen den overgebleevenen van Benjamin, tot vrouwen geven.

12. Ende sy vonden onder de inwoonderen van Jabes in Gilead over de Jordaen vier hondert jonge dochteren, die maegden waren, die geenen man bekent en hadden in byligginge des mans: ende sy brachten die in 't leger te Silo, dewelcke is in den eigenlyk gezegden lande Canaan, nadat zy de mannen, vrouwen, en kinderen gedood hadden.

Langs dezen weg werd Jabes geheel van inwooneren beroovd. Naderhand evenwel is deze Stad wederom bevolkt, door de Manassiten, en misschien hebben 'er ook wel eenige Benjaminiten gaen woonen; althans Saul, die te Gibea woonde, en een Benjaminiter was, trok zich naderhand de zaek van Jabes aen 1 Sam. 11: 4, 7.

13. Doe men deze jonge dochters van Jabes, in het leger had, sondt de gantsche vergaderinge boden henen, ende sprack tot de kinderen Benjamins, die in den (*b*) rotzsteen van Rimmon waren: ende sy riepen hen vrede toe. De geheele vergadering van

(*a*) Num. 31: 17. (*b*) Richt. 20: 47:

Israël liet, den Benjaminiten, door den mond van de gemelde gezanten, vergeving aenbieden van de begane wanbedrijven, met verzekering, dat zy hen voortaen, niet langer als vyanden, maer als vrienden en broeders, behandelen zouden.

14. Alſo quamen de Benjaminiten ter ſelver tijt weder te voorſchijn, uit hunne ſchuilplaets; ende ſy, de Opperhoofden van de groote vergadering der Israëliten te Mispa, gaven hen de wijven, die ſy in 't leven behouden hadden van de wijven van Jabes in Gilead: maer alſoo en warender nogh niet genoegh voor hen, want 'er waren ſlechts 400, en de Benjaminiten waren 600 ſterk.

Dit gebrek, aen een genoegzaem getal van jonge dochteren, gav aenleiding tot eene tweede poging, om de ſtam van Benjamin te herſtellen vs. 15-22.

15. Doe berouwde 't den volcke over Benjamin, hunne ſmerten werden vernieuwd en herlevendigd, de bewegingen van medelijden, met Benjamin, raeckten wederom gaende, daer zy thans het elendig overſchot van deze ſtam voor zich zagen, om dat de HEERE eene ſcheure gemaeckt hadde in de ſtammen Iſraëls.

Deze *ſcheuring* of vermindering in de ſtammen van Israël word hier gezegd, door den HEER zelven *gemaekt* te zijn, voor zoo ver het, onder zijne heilige toelating, en de beſtuuring van zijne machtige Voorzienigheid, geſchied was.

16. Ende de Oudtſten der vergaderinge ſeyden de een tot den anderen, by wijs van overleg en raedpleging; Wat ſullen wy, belangende de wijven, doen aen de gene, die overgebleven zijn? want de vrouwen zijn uyt Benjamin verdelgt, 'er zijn nog twee honderd wijven te kort, waer zullen zy deze van daen krijgen? zoo veel moeite veroorzaekte hun die onbedachtzame eed.

17. Wijders ſeyden ſy, en dit was het beſluit, het welk zy namen, en aen den Benjaminiten bekend maekten,

nadat

nadat zy alles rijpelyk overwogen hadden; De erffenisse der gener, die ontkomen zijn, is Benjamins, of gelijk 'er letterlyk staet; *de ervenis der ontkoming is voor Benjamin.* Zy willen 'er dit mede zeggen: „ Het ervdeel van „ Benjamins stam zal geenszins voor verbeurd verklaerd wor„ den, die 600 mannen, die overgebleeven zijn, zullen bezit„ ters wezen van alle de goederen hunner verslagene broe„ deren" ende, voegden de hoofden der Vergadering 'er by, daer en moet geen stam uytgedelgt worden uyt Israël, het twaelvtal der stammen van Israël moet blijven, en derhalven moet Benjamin hersteld worden. Het kan zeer wel zijn, dat dit besluit genomen is, by gelegenheid, dat sommigen zich begeerig toonden naer het ervdeel van Benjamin.

18. De groote zwarigheid evenwel, uit den onbedachtzamen eed voortvloejende, bleev overig; daerom voegden de Oudsten 'er by: Maer wy en sullen hen geene wijven van onse dochteren konnen geven: want de kinderen Israëls hebben gesworen, seggende; Vervloeckt zy, die den Benjaminiten eene vrouwe geeft. Eindelyk evenwel werd 'er een ontwerp beraemd en ter uitvoer gebracht; om de vrouwen, welke nog te kort kwamen, aen den Benjaminiten, te bezorgen.

19. Doe seyden sy; Siet, daer is een feest des HEEREN te Silo, van jaer tot jaer, dat [*gehouden wort*] tegen het noorden van het huys Godes, tegen der sonnen opgangh, aen den hoogen wegh, die opgaet van het huys Godts nae Sichem; ende tegen 't zuyden van Lebona.

Men vraegt hier,

I. Wat was het voor het Feest, van het welk Israëls Oudsten spreken? — Het wordt een *Feest des* HEEREN genaemd, en het werd gevierd te Silo, de plaets van den openbaren Godsdienst, alwaer thans de Tabernakel geplaetst was.

Sommigen denken aen een van de drie hooge Feesten,

en wel byzonder, aen het Feest der Loovhutten, het welk, met groote vreugde, moest gevierd worden Lev. 23: 40 en Deut. 16: 10. — Wy zouden evenwel lievst denken aen een buitengewoon feest, het welk, volgens een jaerlyksch gebruik, op eenen bepaelden dag, te Silo gevierd werd, en van eene vrywillige inftelling was. De dans, die by dit jaerfeest plaets had, was niet gemengd van jongelingen en jongedochters, maer alleen van maegden vs. 21. Evenwel heet het een *Feest des* HEEREN, omdat het, ter eere van JEHOVAH, en ter dankbare erkentenis van zijne weldaden, gevierd werd.

II. Op welk eene plaets, werd dit Feest gevierd? in het algemeen te Silo; maer in het byzonder, *tegen het Noorden van het huis Godes, tegen der zonnen opgang, aen den hoogen weg, die opgaet, van het huis Gods na Sichem, en tegen het zuiden van Lebona.* Deze plaets werd zoo nauwkeurig bepaeld, opdat de Benjaminiten net weten zouden, waer zy zich, tot den beraemden maegdenroov, verfchuilen moesten.

Ondertusfchen is deze plaets-befchrijving zeer moeilyk te verftaen, omdat wy geene volledige kennis hebben, nopens de oude gefteldheid van Canaan. — Van *Lebona* althans vindt men nergens anders melding gemaekt. Alleenlyk fpreekt de Heer *Maundrel*, die, in het jaer 1698, door Palestina reisde, van *Caan Leban*, en een dorp *Liban*, omtrent vier uuren gaens, ten zuiden van Sichem. — Ook is de vraeg weder, of men het Hebreeuwfche woord *Bethel*, met de onzen, door *het huis Gods* vertalen moet, en nemen voor den Tabernakel, dan of men het houden moet voor de eigene benaming van eene zekere plaets, volgens den gemelden *Maundrel* twee uuren zuidwaerds gelegen van Liban, op de grenzen van Ephraim en Benjamin. — Wijders is nog de vraeg, of de Gefchiedfchrijver hier de ligging van Silo bepale, dan wel de plaets der feestviering. Het eerste was niet noodig: want de ligging van Silo was den Benjaminiten, zoo wel als gansch Israël, zeer wel bekend. Wy denken daerom dat 'er gefproken wordt, van een zeker ftuk lands, in de nabuurfchap van Silo,

Silo, alwaer de jongedochters gewoon waren zich, by ge legenheid van het jaerlyksche feest, met dansen en reijen te vermaken.

Indien men nu *Bethel* neemt voor eenen eigenen naem, en *Lebona* het zelvde is als Caan Leban, waervan Maundrel spreekt, dan zegt het, dat dit feest gehouden werd tusschen Lebona en Bethel in, ten zuiden van Silo.

Laten wy ons, met dit algemeene, vergenoegen, dat 'er een zeker stuk velds bedoeld worde, zuidwaerts buiten Silo.

III. Wie heeft hier gesproken? de Text heeft eenvouwig, *doe zeiden zy.* — *Josephus* eigent het aen een byzonder persoon toe, die dit ontwerp had uitgedacht, en aen den raed der Oudsten voorstelde, toen deze bezig waren middelen uittedenken, om de Benjaminiten, behoudens hunnen eed, van vrouwen te voorzien.

Althans dit ontwerp werd, door de Oudsten van Israël, goedgekeurd, en den Benjaminiten, ter uitvoering, aengepreezen.

20. Ende sy geboden den kinderen Benjamins, seggende: Gaet op den aenstaenden feestdag henen, naer het aengeweezen veld, ende loert in de wijngaerden: verbergt u daer heimelyk, zoodat niemand u ontdekken kunne, om aldaer een genoegzaem getal van maegden te rooven.

21. Ende lett 'er op, neemt den meest geschikten tijd waer, ende siet, als de dochters van Silo sullen uytgegaen en op het aengeweezen veld gekomen zijn om met reyen te danssen, so komt gy voort uyt de wijngaerden, ende schaeckt u, een yeder sijne huysvrouwe, uyt de dochteren van Silo: ende gaet henen in 't lant Benjamins om uwe stam voortteplanten.

22. Ende het sal geschieden, wanneer hare vaders, ofte hare broeders sullen komen, om voor ons te rechten, en u aen te klagen als geweldige maegdenroovers, dat wy tot hen sullen seggen; Zijt hen om

onſent wille genadigh, laet u, in dit geval van nood, deze handelwijs welgevallen, vordert geene ſtrafoeffening over de Benjaminiten. Van wege onze onbedachtzaemheid, dat wy, in den oorlog tegen Jabes in Gilead, geen genoegzaem getal van vrouwen geſpaerd hebben, kon het nu niet anders zijn, om dat wy geene huyſvrouwe voor eenen yederen van hen in deſen krijgh genomen hebben: want gylieden en hebtſe hen niet gegeven, dat gy te deſer tijt ſchuldigh ſoudet zijn, aen het verbreken van dien plechtigen eed, door welken wy ons alle verzwooren hebben, dat niemand onzer zijne dochteren aen den overgebleevenen Benjaminiten geven zoude. Gy hebt hun de maegden niet gegeven, maer zy hebben dezelve genomen; langs dezen weg is de eed onderhouden, en zijn de Benjaminiten tevens geholpen.

Dezen raed hebben Israëls Oudſten zekerlyk, in ſtilte, aen den Benjaminiten, gegeven. — Was dit ontwerp ruchtbaer geworden, dat zouden de inwooners van Silo hunne dochteren wel hebben te huis gehouden.

Men vraegt met reden, of deze handelwijs van Israëls Oudſten niet onbillyk was? — Op zich zelve was het buiten allen twijffel eene kwade daed. Het was maegdenroov en menſchendievery. Het was openbaer geweld, ſchending van de goede trouw, en zelvs van het recht der volken. — Ook kon deze kwaede daed niet eens dienen, om de verbreking van den onbedachtzamen eed voor te komen: want offchoon de vloek niet kwam, op de Vaders en Broeders der geroovde maegden, haelden evenwel de Oudſten der Vergadering denzelven over zich, en verbraken den eed zelven, ſchoon zy zich van een kleed bedienden, om hun geweten te dekken. Om de meineedigheid te ontgaen, begingen zy verſcheidene andere zonden.

23. Ende de kinderen Benjamins brachten het ontwerp dadelyk ter uitvoer, zy deden alſoo, gelijk de Oudſten van Israël hun in het heimelyke gezegd hadden, ende voerden nae haer getal zoo veel wijven wech, van de reyende dochteren, die ſy roofden, als zy boven de 400 dochteren van Jabes nog noodig hadden, ende ſy

to-

togen henen, ende keerden weder tot haer erffenisse, ende herbouwden de steden, ende woonden daer in.

De vrouwen der Benjaminiten waren dus doende, alle uit Joseph oorsprongelyk: want Jabes behoorde tot Manasse, en Silo tot Ephraim. Doch het waren huwelyken der droefheid, zijnde alle dochters van ouders, die in den oorlog gedood waren, of die, door den maegdenroov, bitterlyk bedroevd waren.

24. Oock togen de kinderen Israëls, die uit alle deelen des lands waren zaemgetrokken, vergel. Kap. 20. te dier tijt van daer, van Silo; een yegelick nae het ervdeel van sijnen stam, ende nae dat van sijn geslachte: Also togen sy uyt van daer, een yegelick nae sijne erffenisse.

25. (c) In die dagen en was 'er geen Koningh in Israël: een yegelick dede wat recht was in sijne oogen. Vergel. Kap. 17: 6. 18: 1. 19: 1.

Deze byzonderheid werd 'er bygevoegd, omdat daer aen alles was toe te schrijven, het welk thans gebeurde.

A. Het gedrag der Gibeaniten vertrad alle wetten, en toonde dat zy, zonder vrees voor straffen, losbandig leevden.

B. De Leviet had zich moeten vervoegen, by de Overheid van Gibea, om recht te krijgen, maer het was 'er niet te vinden. Ware 'er nu een Richter geweest, dan had hy dezen zijne zaek kunnen en behooren aen te geven. Maer, omdat 'er geen Richter was, sloeg de Leviet eenen weg in, om recht te krijgen, die allerzeldzaemst was, en alleen geregeld werd, door zijne drivt en wraekzucht.

C. Was 'er een Richter geweest, het gansche volk had niet noodig gehad te zamen te komen, en die onbedachtzame eeden zouden geene plaets gehad hebben.

D. Benjamin handelde onbezonnen, met zich te wapenen tegen gansch Israël.

(c) Richt. 17: 6. ende 18: 1. ende 19: 1.

E. Israël kende noch maet noch perk, in het ombrengen der Benjaminiten, vooral van de vrouwen en kinderen.

F. Israëls eed, om Benjamin geene vrouwen te geven, was zeer ligtvaerdig, en werd hun tot eenen ſtrik, en een bron van veel andere zonden.

G. Ook was het gedrag, omtrent Jabes in Gilead, zeer onbedachtzaem. Men had behooren te vernemen, welke redenen 'er waren van hun achterblijven; Of het aen de hoofden, dan aen het volk haperde, om de ſchuldigen te ſtraffen.

H. Het gedrag van Israëls Oudſten, omtrent de dochters van Silo, was, gelijk wy reeds gezegd hebben, eene zamenknooping van ongerechtigheid.

Met dit alles evenwel zijn hier blijkbare voetſtappen van Gods aenbiddelyke Voorzienigheid. Benjamin werd weder opgebouwd, en, met eene byzondere vruchtbaerheid, gezegend. Ten tijde van Koning Aſa, kon Benjamin al weder 280000 ſtrijdbare mannen opleveren, 2 Chron. 14: 7. — Trouwens uit Benjamin zou Israëls eerste Koning voortkomen, en PAULUS, dat groote werktuig van Gods Raed, moest, in de laetſte tijden, tot heil van zoo vele zielen, uit Benjamin verwekt worden. Rom. 11: 1, 2.

EINDE VAN RICHTEREN.

R U T H.

HET BOEK
VAN
RUTH.

HET I. KAPITTEL.

Een verhael, hoe eene Moabitische vrouw, aen eenen Joodschen man trouwde, die, ter gelegenheid van eenen hongersnood, zijn Vaderland verlaten had, en, na den dood van dezen man, in het Joodsche land overkwam.

1. IN de dagen, als de Richters richteden, so geschiedde 't, dat 'er, tot eene rechtvaerdige straf van Israëls afgoderyen en boosheden, een nijpende hongernood in den lande Canaan was, aen het welk de HEER eene ongemeene vruchtbaerheid beloovd had, onder andere zegeningen, zoo lang de Israëliten Hem getrouw bleeven. Daerom, ter gelegenheid van dezen hongersnood, toogh een man van Bethlehem Juda, om als vreemdelingh te verkeeren in de velden Moabs, hy, ende sijne huysvrouwe, ende sijne twee sonen, om aldaer een bestaen voor zich en zijn huisgezin te zoeken.

De tijd, wanneer de gebeurtenis, welke in dit boek verhaeld wordt, is voorgevallen, wordt maer in het algemeen opgegeven: *in de dagen, als de Richters richteden*, zonder nadere bepaling. — Men vraegt, wie der Richteren in het byzonder, ter dier tijd, het bewind van zaken in handen had. — Dit kan met geene zekerheid bepaeld worden. De Jooden denken aen Ebzan, den eenigen Richter, die te Bethlehem

gebooren is Richt. 12: 8, meenende dat die Ebzan, in dit boek, den naem van Boaz drage. Maer voor deze gisfing is geen fchijnbare grond in het geheel. — Anderen ftellen, dat de gefchiedenis van Ruth vroeger, anderen dat zy later zy voorgevallen. — De geflachtlijst van Koning David, welke wy in het flot van dit boek vinden Kap. 4: 18-22. zal ons aenleiding geven, om dit ftuk wat nader te onderzoeken.

De Joodfche man, uit Bethlehem, van welken hier gefproken wordt, was door den hongersnood gedrongen, zijn Vaderland te verlaten, het welk anderzins zoo beroemd was van wege de zonderlinge vruchtbaerheid. — Hy was anderszins een man van vermogen, die een ftuk lands in eigendom bezat; het welk naderhand, door Boaz, gelost werd. — Hy begav zich naer de *velden van Moab*, een gewest, het welk meer uit wei dan koornland beftond. Men kan hier uit oordeelen, hoe nijpende de hongersnood was, daer men uit Canaan, zoo rijk in koornakkers, den wijk moest nemen, naer de velden van Moab, om leevtocht te zoeken.

2. De naem nu defes mans was Elimelech, ende de naem fijner hnyfvrouwe Naomi, ende de naem fijner twee fonen, Machlon ende Chiljon, Ephrathers, zijnde oorfprongelyk van Bethlehem Juda, het welk, van wege deszelvs ongemeene vruchtbaerheid, *Ephrata* of *vruchtbaer* genaemd werd: ende fy quamen, na eenigen tijd gereisd te hebben, in de velden Moabs, ende bleven aldaer woonen, tot dat de hongersnood in Canaan zoude geeindigd zijn.

3. Ende Elimelech, de man van Naomi, fterf, aldaer in het land der Moabiten: maer fy, Naomi zijne weduw, wert overgelaten, met hare twee fonen.

4. Die namen fich Moabitifche wijven; de naem der eene was, Orpa, ende de naem der andere, Ruth: ende fy bleven aldaer ontrent tien jaren, want zoo lang duurde de hongersnood in Canaan.

De zoonen van Naomi *namen zich Moabitifche wijven.* — Het was den Jooden ongeoorloovd de dochteren der Heidenen te trouwen Deut. 7: 3. 23: 3. Sommigen meenen, dat

dat deze vrouwen den Joodſchen Godsdienst hadden aengenomen, eer de echt voltrokken werd; en, in zulk een geval, waren dergelijke Huwelyken geoorloovd. Men beſluit dit uit vs. 16, *Orpa keerde weder tot haer volk en tot hare goden*, maer deze woorden bewijzen, mijns bedunkens, het tegendeel allerduidelykst. — De zoonen van Naomi hebben derhalven, in deze Huwelyken, blijkbaer gezondigd tegen de wet des HEEREN. — Maer evenwel 'er is 't een en ander tot hunne verſchooning. Het kan zijn, dat 'er vry wat hoop was, dat deze Moabitinnen zich tot den God van Israël bekeeren zouden. Dit heeft althans plaets gehad, ten aenzien van Ruth, vergel. vs. 16 en Kap. 2: 12. Daerenboven vonden de zoonen van Naomi geene dochteren van hun volk in het land der Moabiten, en zy wisten niet, wanneer zy gelegenheid hebben zouden, om naer hun Vaderland weder te keeren. — Voorts moet men ook hier het aenbiddelyk beſtier van Gods Voorzienigheid opmerken, die wilde dat Ruth, eene Heidenſche vrouw van oorſprong, onder de grootmoeders van den Mesſias wezen zoude, ten vertooge, dat hy de Zaligmaker zijn zoude, zoo wel van Heidenen als van Jooden.

5. Ende die twee zoonen van *Naomi*, Machlon ende Chiljon, die de gemelde Moabitiſche vrouwen getrouwd hadden, ſtorven oock beide, in dit vreemde land: alſo wert deſe vrouwe aldaer alleen overgelaten, na hare twee ſonen, ende na haren man.

6. Doe maeckte ſy haer op met hare ſchoondochteren, die haer, nae de gewoonte van dien tijd, tot een teeken van achting en toegenegenheid, een ſtuk wegs zouden uitleiden, ende zy keerde weder uyt de velden Moabs naer Bethlehem, hare Vaderſtad: want ſy hadde gehoort in den lande Moabs, dat de HEERE ſijn volck met zegeningen beſocht hadde, gevende hen broot en overvloed van ſpijzen.

7. Daerom gingh ſy uyt van de plaetſe, daer ſy, ter oorzake van den gemelden hongersnood, geweeſt was, ende hare twee ſchoondochters met haer: als ſy nu gingen op den wegh, om weder te kee-

ren nae het lant Juda; en tot aen de grenzen van Canaan gekomen waren:

8. So seyde Naomi tot hare twee schoondochteren, die haer tot dus ver uitgeleide gedaen hadden; Gaet henen, keert weder, eene yegelicke tot haers moeders huys; dewijl toch mijne zoonen gestorven zijn, heeft alle uwe betrekking tot my een einde genomen. Zy nam, van hare schoondochteren, een zegenend afscheid, en zeide: de HEERE, de God der Israëliten, wiens ik ben en wien ik diene, doe by u weldadigheyt, gelijck als gy gedaen hebt by de doode, ende by my: mijn God en de God mijner Vaderen, vergelde u rijkelyk de lievde, welke gylieden, niet alleen aen mijnen zoonen, zoo lang zy leevden, maer ook zelvs aen my, na hunnen dood, beweezen hebt!

9. De HEERE geve u, dat gy ruste vindet, eene yegelicke in haers mans huys, dat gy een gerust en voorspoedig leven moogt leiden, bevrijd van alle moeite en verdriet, met de mannen, welke gy in het vervolg trouwen zult! ende als syse ter afscheid kuste, hieven sy hare stemme op, ende weenden van droevheid.

10. Ende sy, de beide schoondochters, zoo groot was heure verkleevdheid aen Noami, seyden tot haer: Wy sullen sekerlick met u wederkeeren tot uw volck, de Jooden in Canaan, en wy kunnen niet besluiten, om u te verlaten, zo zeer hebt gy onze toegenegenheid gewonnen.

11. Maer Naomi seyde; Keert weder, mijne dochters, tot uw volk en maegschap in het land der Moabiten. Wat kan u bewegen, om my naer Canaan te vergezellen? waerom soudet gy met my gaen? heb ick nogh sonen in mijnen lijve, dat sy u tot mannen souden zijn? ik ben reeds op mijne dagen, nimmer zal ik andere zoonen ter waereld brengen, die u tot mannen zouden kunnen worden, in de plaets van hunne verstorvene broederen.

12. Keert weder, mijne dochters, gaet henen; want ick ben te oudt om eenen man te hebben en kinderen voort te brengen; en zoo het al mogelyk ware, dat

'er

er nog zoonen uit my voortkwamen, zoudt gylieden 'er immers niet naer wachten kunnen, tot dat zy volwasſen waren: want, wanneer ick al ſeyde; Ick heb hope, of ick oock in deſen nacht eenen man hadde, ja oock ſonen baerde,

13. Soudet gy daer nae wachten, tot dat ſy ſouden groot geworden zijn; ſoudet gy daer nae opgehouden worden, om geenen man te nemen? Niet, mijne dochters, want het is my veel bitterer als u; het valt my ruim zoo ſmertelyk, als ulieden, dat gy zonder mannen en kinderen zijt overgelaten, dat ik van u ſcheiden moet, en in zulke omſtandigheden verkeere, dat ik het u volſtrektelyk moet afraden, om my te vergezellen naer Canaan; maer de hant des HEEREN is tegen my uytgegaen, door my, in deze ongelukkige omſtandigheden, te plaetſen. Laet ik mijn leed alleen dragen, en my onderwerpen aen de ſchikkingen der wijze Voorzienigheid.

Wy vinden hier een zeer zonderling voorbeeld van verkleevdheid dezer Moabitiſche vrouwen, aen hare ſchoonmoeder. — Er was niets, het welk haer kon bewegen, om Noami te volgen, dan enkele toegenegenheid. — Hare mannen waren geſtorven, zonder kinderen na te laten, en derhalven was alle betrekking tot Naomi geeindigd. Het was geheel afgeſtorven, zouden wy zeggen. — Ook had Naomi geene zoonen meer, noch te wachten, die, nae de wet, de plaets van hunne afgeſtorvene broederen zouden kunnen vervullen. — Daerenboven waren de tijdelyke omſtandigheden van Naomi gansch niet voordeelig, en hare ſchoondochters hadden geene ſchijnbare aenleiding, om, op een gemakkelyk en aengenaem leven in Canaan, te hoopen. Zy had, te Bethlehem, wel een erv van haren overleedenen man, maer zy was nu te arm, om dezen akker, die, geduurende eenige jaren, braek gelegen had, en misſchien met ſchulden bezwaerd was, op hare eigene kosten, te laten bebouwen. Indien zy dit erv verkocht, of iemand van hare naestbeſtaenden het loste; dan was zy in de noodzakelykheid, om zich aen alle voorwaerden te onderwerpen, welke haer werden voorgeſchreeven: want

dat Boaz, op zulk eene edelmoedige wijs, het werk van Losser verrichten zoude, kon noch durvde zy hoopen.

Orpa liet zich, door deze drangredenen van Naomi, bewegen, naer haer Vaderland te rug te keeren, maer Ruth wilde haer niet verlaten.

14. Doe Naomi de laetst gemelde woorden sprak, en de gedachtenis van hare afgestorvene zoonen verlevendigde, werden de beide schoondochters, op de gevoeligste wijs, aengedaen, *doe* hieven sy hare stemme op, ende weenden wederom: ende Orpa liet zich bewegen naer haer Vaderland weder te keeren, zy nam van Naomi een teder affcheid met een kus, zy kuste hare schoonmoeder, en ging al weenende hares wegs naer het land van Moab; maer Ruth kleefde haer aen, zy wilde Naomi niet verlaten, vastelyk besloten hebbende, met haer te gaen en by haer te blijven.

15. Naomi wilde dit in het eerst niet toestaen, daerom seyde sy; Siet uwe swagerinne is wedergekeert tot haer volck, ende tot hare goden: keert gy oock weder uwe swagerinne na: wat zult gy 'er aen hebben, om alleen, afgescheiden van uw volk en goden, met my naer Canaan te gaen?

Orpa *was wedergekeerd tot haer volk en hare goden.* Camos was de voornaemste van de zoogenaemde goden der Moabiten Num. 21: 29. Wy leeren 'er uit, dat Orpa deze afgoden was blijven aenkleeven, en den Joodschen Godsdienst niet omhelsd had. — Hier uit nam Naomi aenleiding, om tot Ruth te zeggen: *keer gy ook weder uwe zwagerinne na.* Men moet dit zoo niet opvatten; dat Naomi hare schoondochter Ruth hebbe aengeraden, om tot den Moabitischen afgodsdienst weder te keeren. Door deze woorden, wilde zy de oprechtheid en standvastigheid van Ruth beproeven, en haer onder het oog brengen, dat zy, wanneer zy mede ging naer Canaan, den afgodsdienst verlaten, en den waeren Godsdienst van JEHOVAH omhelzen moest; en dat zy, in het veranderen van Godsdienst, niet onbedachtzaem, maer met een rijp overleg, moest te werk gaen.

16. Maer Ruth seyde; En valt my niet tegen,

ſpaer uwe verdere drangredenen, om my te bewegen, dat ick u ſoude verlaten, om van achter u weder te keeren, tot mijn volk de Moabiten, en den dienst van hunne goden: want waer gy ſult henen gaen, ſal ick oock henen gaen, ende waer gy ſult vernachten, ſal ick vernachten. Ik heb vastelyk beſlooten, by u te blijven, en met u, in alle liev en leed, te deelen. Ook uw volck is mijn volck, ik zal de Israëliten, als mijne eigene maegſchap, beſchouwen en behandelen, ende uwe Godt zal mijn Godt zijn, ik heb voorgenomen den dienst der afgoden, welker ydelheid ik reeds overlang heb beginnen op te merken, te verlaten, en den Joodſchen Godsdienst te omhelzen.

17. Niets dan de dood zal ons beide kunnen ſcheiden: waer gy ſult ſterven, ſal ick ſterven, ende aldaer ſal ick begraven worden: alſoo doe my de HEERE, ende alſoo doe hyder toe, ik onderwerp my aen de geduchte wraek van uwen God JEHOVAH, welken ik ook, van nu af aen, als mijnen God, eerbiedig, wanneer ik u ooit verlaten zal, en ſo niet de doot [*alleen*] ſal ſcheydinge maken tuſſchen my ende tuſſchen u.

18. Als ſy, Naomi namelyk, nu ſagh, dat ſy, te weten Ruth, hare ſchoondochter, vaſtelick voorgenomen hadde met haer te gaen, ſo hieldt ſy op tot haer te ſpreken om haer dit voornemen afteraden.

Deze Ruth dan, offſchoon zy eene jonge weduw was, beſloot zich naer een vreemd land te begeven, alwaer zy minder hoop had, om door een huwelyk in voordeelige omſtandigheden te komen, dan zy zoude gehad hebben, wanneer zy met Orpa ware wedergekeerd. — Men merke 'er wederom in op, hoe groot hare verkleevdheid was aen Naomi.

19. Alſo gingen die beyde, Naomi, met Ruth hare ſchoonmoeder, door Canaan, tot dat ſy te Bethlehem quamen: ende het geſchiedde, als ſy te Bethlehem inquamen, dat de gantſche ſtadt over haer beroert wert van medelijden en droevheid, ende ſy de inwooners van Bethlehem, ſeyden, met ontroering, de een

tot den anderen; Is dit die Naomi, die bekende vrouw van Elimelech, die, in voorige tijden, onder ons zoo voorspoedig geleevd heeft? hoe deerniswaerdig is hare tegenwoordige toestand? hoe armelyk is hare kleeding? hoe vervallen is haer gelaet? zy is van haren man, van hare zoonen, van alle bezittingen beroovd!

20. Maer sy seyde tot haerlieden; En noemt my niet: Naomi; deze naem, die eene *gelukkige* beteekent, past in het geheel niet, op my en mijnen elendigen toestand; maer noemt my liever Mara, dat is *bitter*; want ik ben bitterlyk bedroevd, de Almachtige heeft, in zijne voorzienigheid, smertelyke wegen met my gehouden; hy heeft my groote bitterheyt aengedaen, ik heb zeer vele smerten en verdrietelykheden ondergaen. Wijders gav zy een uitvoerig bericht van hare treurige lotgevallen, het welk het medelijden der Bethlehemiten nog meer gaende maekte.

21. Vol toogh ick wech; toen ik, om den hongersnood, deze mijne Vaderstad verliet, om naer de velden van Moab te reizen, was ik vergezeld van mijnen waerdigen man, van twee veel beloovende Zoonen, en van eenen aenmerkelyken rijkdom; maer ledigh, van dit alles beroovd, heeft my de HEERE doen wederkeeren: waerom soudt gy my, Naomi, noemen, daer ik niets minder dan *gelukkig* en *vrolyk* ben, daer de HEERE tegen my getuygt, en, door zijne oordeelen, toont, dat deze naem op my in het geheel niet passe, ende daer de Almachtige, in zijn heilig bestel, my quaet aengedaen heeft?

22. Alsso quam Naomi weder, ende Ruth, de Moabitische, hare schoondochter, met haer, die uyt de velden Moabs wederquam: ende sy quamen te Bethlehem in 't begin des gerstenoogsts.

Het was juist, ten tijde van hare aenkomst te Bethlehem, *het begin van den gersten-oogst.* Dit was voor deze deerniswaerdige vrouwen eene zeer gunstige omstandigheid: want, in dezen tijd, waren weldenkende Israëliten gewoon, zich van die gelegenheid te bedienen, om zich, volgens de God-

lyke wet, milddadig te betoonen aen den nooddruvtigen. — Het ſchijnt evenwel, dat ook die deugd, met het toenemen der afgodery, merkelyk verminderd was. Ook verwachtte Naomi niet, dat de gegoede bloedverwanten van haren verſtorvenen man haer merkelyk onderſteunen zouden. — Anderszins had Ruth niet noodig gehad, om afgevallene koornairen, tot haer onderhoud, te gaen op lezen. — Dan dit moest, in den weg der Godlyke Voorzienigheid, aenleiding geven, dat Ruth aen den rijken Boas trouwde, en de grootmoeder wierd van David, uit welken Christus is, zooveel het vleesch aengaet.

Het een en ander wordt ons, in de drie volgende Hoofdſtukken, uitvoerig verhaeld.

HET II. KAPITTEL.

Een merkwaerdig verhael van de zonderlinge of onverwachte wijs, op welke Ruth, aen eenen rijken bloedverwant van haren verſtorvenen man, is bekend geworden.

1\. NAomi nu hadde eenen bloetvrient hares verſtorvenen mans, Elimelech, onder de inwooneren van Bethlehem, eenen zeer rijken man, geweldigh van vermogen, van Elimelechs geſlachte: ende ſijn naem was (*a*) Boaz.

Het ſchijnt, of dat deze Boaz zich, in den beginne, aen Noami en hare ſchoondochter niet hebbe laten gelegen liggen, hoewel hare armelyke toeſtand, met welken de ganſche Stad bewoogen was, hem niet onbekend wezen konde; of liever mag men denken dat hy zich ſlechts zoo geliet.

2\. Ende Ruth, de Moabitiſche, ſeyde tot

(*a*) Matth. 1: 5.

Naomi; Laet my doch in 't velt gaen, ende van de aren oplesen, achter dien, in wiens oogen ick genade sal vinden: en my toelaten, dat ik achter hun de nalezing doe, ende sy seyde tot haer; Gaet henen, mijne dochter.

Noami en Ruth verkeerden in zeer armelyke omstandigheden. — Dit bewoog de deugdzame Ruth, naer middelen om te zien, om, op eene eerlyke wijs, leevtocht te zoeken. Hiertoe gav haer de inzameling van den gersten oogst eene zeer gunstige gelegenheid. — Zy was eene arme vreemdeling, en de Godlyke wet gav aen armen en vreemdelingen het recht, om de koornairen, die by de opzameling afvielen en bleeven liggen, na te lezen en voor zich te nemen, Lev. 19: 9, 13 en 23: 22. — Maer het schijnt, dat Ruth, met hare schoonmoeder Naomi, reeds ondervonden had, dat de lievde en milddadigheid der Bethlehemiters grootelyks verkoeld ware. Zy vreesde, dat dees en die inhalige en onmededoogende landman haer de nalezing niet zoude toestaen: want anders zou zy 'er niet bygevoegd hebben, *ik zal achter dien oplezen, in wiens oogen ik genade zal vinden.*

3. So gingh sy henen, ende quam, ende las op in 't velt, achter de maeyers: ende haer viel by geval voor, zonder opzet en zonder dat zy het eens wist, kwam zy juist op een deel des velts van den gemelden rijken Boaz, die van den geslachte Elimelechs was.

Men merke hier de arbeidzaemheid van Ruth, die, uit lievde, hare schoonmoeder de moeite wilde uitwinnen, om mede koornairen op te zoeken, en zich daermede onvermoeid bezig hield, tot dat zy, door de hitte en den aenhoudenden arbeid, geheel was afgemat.

4. Ende siet, Boaz, de eigenaer van dezen akker, quam in den nademiddag, toen de hitte van den vollen dag was voorbygegaen, van Bethlehem, op het veld, om den arbeid zijner knechten optenemen, ende hy seyde tot de maeyers; de HEERE zy met ulieden in uw werk: ende sy seyden tot hem; De HEERE segene u in uwe inkomsten.

Zoo

Zoo Godvruchtig beezigden zoo Boaz als zijne knechten, de in dien tijd gewoone manier van groeten, waerdoor men elkander eenen goeden en gezegenden dag toewenschte.

5. Daer na feyde Boaz tot fijnen jongen, die over de maeyers gefett was, tot zijnen meesterknecht, den baes der arbeideren: Wiens is defe jonge vrouwe? ik zie aen hare kleeding, dat zy eenen man heeft, of immers gehad heeft, maer ik ken haer niet. Zy fchijnt eene vreemdeling te zijn.

6. Ende de jonge, die over de maeyers gefett was, antwoordde, ende feyde: Defe is de Moabitifche jonge vrouwe, die met Naomi wedergekomen is uyt de velden Moabs: heeft mijn heer, van deze vrouw, en hare ongelukkige omftandigheden, niets gehoord? de zaek is anderszins, in Bethlehem, algemeen bekend.

7. Ende fy heeft gefeyt; Laet my doch oplefen, ende [*aren*] by de garven verfamelen, achter de maeyers. Dit verzoek heb ik, aen die arme weduw, noch kunnen noch mogen affaen, en ik vertrouw, van de bekende milddadigheid van mijnen heer, dat hy, in dezen opzichte, mijne handelwijs zal goedkeuren: fo is fy gekomen ende heeft den ganfchen dag geftaen, en het afval opgelezen, van 's morgens af, tot nu toe, maer nu is haer t'huys blijven weynigh, met de onverdragelyke hitte van de middagzon, is zy een weinig in de Veldtent gaen zitten, om te rusten.

De laetfte woorden: *nu is haer te huis blijven weinig*, vertaelen wy: *nu vertoeft zy een weinig in het huis*, dat is in de Veldtent, welke men, ten tijde van den oogst, pleeg op te richten, om een weinig uit te rusten, en vooral om te eten en te drinken.

8. Doe feyde Boaz tot Ruth; Hoort gy niet mijne dochter? hoor mijn voorftel en maek vrijelyk gebruik van mijne aenbieding: gaet niet, om in een ander velt op te lefen, oock en fult gy van hier niet wechgaen: maer hier fult gy u houden by mijne

maegden, die hier zijn, om de spijzen voor de maejers gereed te maken.

9. Uwe oogen sullen zijn op dit velt, dat sy maeyen sullen, ende gy sult achter haerlieden gaen. Ik geev u de vryheid de nalezing te doen, op dezen mijnen akker. Gy hebt nergens voor te vreezen. Niemand zal u stooren, of eenig leed aendoen; heb ick de jongens, dat is mijne bedienden, niet geboden, dat men u niet aenroere? zo gy iets noodig hebt, bedien u vrijelyk van den voorraed, die voor handen is; als u dorstet, so gaet tot de vaten, ende drinckt van 't gene de jongens sullen geschept hebben.

De edelmoedige Boaz bediende zich van deze gelegenheid, om weldadigheid te bewijzen aen eene arme vrouw, welke zich in een vreemd land bevond. Evenwel maekte hy zich aenstonds niet bekend, als den bloedverwant van Noami. — 's Mans edelmoedigheid trof onze Ruth. Zulk eene vriendelyke en weldadige ontmoeting had zy niet verwacht.

10. Doe viel sy op haer aengesichte, ende boogh haer ter aerden: ende sy seyde, met den eerbied van eene dienstmaegd, en tevens met eene welvoeglyke vrymoedigheid, tot hem; Waerom heb ick genade gevonden in uwe oogen, waermede heb ik uwe weldadigheid verdiend, dat gy my kennet, en gunsten bewijst, daer ick eene vreemde ben? Ik ben, Heer Boaz, over uwe edelmoedigheid, gevoelig getroffen, en erken dezelve met eerbied en dankzegging. Daer ik eene vreemdeling ben, had ik niet durven hopen, dat zulk een vermogend man, als gy zijt, zich aen my zoude hebben laten gelegen liggen.

11. Ende Boaz antwoordde, ende seyde tot haer; Ik ken u en uwe omstandigheden nu zeer wel. Schoon ik u te vooren nooit gezien had, heb ik evenwel bericht gekreegen van de trouw en lievde, welke gy, na het overlijden van uwen echtgenoot, aen Naomi uwe schoonmoeder, beweezen hebt. Het is my wel aengeseyt, alles wat gy by uwe schoonmoeder gedaen hebt, na den doot

uwes

uwes mans, ende hebt uwen vader, ende uwe moeder, ende het lant uwer geboorte verlaten, ende zijt henen gegaen tot een volck, dat gy van te vooren niet en kendet. Uit hoofde van deze zonderlinge lievdedaed, heb ik hoogachting en toegenegenheid voor uw perfoon opgevat. Neem daerom mijne welmeenende aenbiedingen vrijelyk aen. Voor het overige beveel ik u aen den zegen van dien God, die alles regeert, en uwe lievdedaed geenszins zal onvergolden laten.

12. De HEERE vergelde u uwe daet: ende uw loon zy volkomen, van den HEERE, den Godt Israëls, onder wiens vleugelen, dat is onder wiens machtige voorzorg en gunstige befcherming, gy gekomen zijt toevlucht te nemen.

13. Ende fy feyde; Laet my genade vinden in uwe oogen, mijn heere, laet my ook, in het vervolg uwe gunst ondervinden, en hier op heb ik eene gegronde hoop, dewijle gy my getrooft hebt, ende dewijle gy nae 't herte van uwe dienftmaegt gefproken hebt: hoewel ick niet en ben, gelijck eene uwer dienftmaegden; ik ben een vreemdeling, en zou, zonder uwe byzondere gunst, niet eens in gelijken rang kunnen gefteld worden, met de minste van uwe dienstmaegden.

14. Als het nu etens tijt was, feyde Boaz tot haer; neem den maeltijd met mijne dienaren, Komt hier by, ende eet van den broode, ende dopt uwe bete in den azijn: fo fat fy neder aen de zijde van de maeyers ende hy, Boaz zelvs, die 'er byftond, om te zien of Ruth wel verzorgd wierd, langde haer gerooft [*koorn*], ende fy at, ende wert verfadigt ende hieldt over, en kreeg verlof dit overfchot mede te nemen.

Doop uwe *bete in den azijn.* Men kan hier denken, aen zuure fauzen, of liever aen eigenlyk gezegden azijn, die in de hitte der Oosterfche landen, vooral in den zomer, zeer goed was ter verkoeling. — *Geroost koorn* was een foort van brei, uit gezengde gerstenkorrels toebereid.

15. Als fy nu, na den maeltijd, opftont, om verder afgevallen koornairen op te lefen, fo geboodt Boaz

ſijne jongens, ſeggende; Laetſe niet alleen opzamelen, daer de ſchoven reeds zijn opgenomen, maer laetzo oock tuſſchen de garven, welke nog op het veld ſtaen, opleſen, ende en beſchaemtſe niet, door het haer te verbieden, of haer eenig onvriendelyk woord toe te voegen.

16. Ja laet oock allengſkens van de hantvollen voor haer met voordacht wat vallen, ende laet het liggen, of gy het niet bemerkt had, dat ſy 't opleſe, ende en beſtraftſe niet.

Maer waerom gav Boaz haer niet zooveel koorn, als zy dragen konde, dan had hy haer de moeite der opzameling uit gewonnen? Langs dezen weg werd de edelmoedigheid van Boaz des te grooter: want nu ſcheen zy den aenmerkelyken voorraed, welken zy ingezameld had, aen hare eigene vlijt verſchuldigd te zijn.

17. Alſo las ſy op in dat velt, tot aen den avont: ende ſy ſloegh uyt, dat ſy opgeleſen hadde, zy ſloeg de opgezamelde airen, op den dorschvloer, met eenen ſtok, uit, opdat zy het zuivere koorn des te gemakkelyker naer huis zou kunnen dragen, ende het was ontrent een Epha gerſten.

Een *Epha* is, volgens de Amſterdamſche maet, een Schepel en ruim derdehalve kop. Zie de Inleiding van het II Deel p. 44.

18. Ende ſy nam het op, ende quam in de ſtadt; ende hare ſchoonmoeder ſagh, met verwondering, wat ſy opgeleſen hadde, niet kunnende begrijpen, dat de nalezing van eenen dag zooveel koorn had aengebracht; oock bracht ſy de ſpijzen voort, ende gaf haer, dat ſy van den maeltijd met de dienaren van Boaz, na hare verſadinge overgehouden hadde.

19. Doe ſeyde haer ſchoonmoeder tot haer; Waer hebt gy heden opgeleſen, ende waer hebt gy gewrocht? gy moet zekerlyk op den akker van eenen edelmoedigen weldoener geweest zijn. Geſegent zy die edelmoedige man, die u gekent en weldadigheid beweezen heeft. Ruth deed hier op een omſtandig verſlag van 's mans geſprek en milddadigheid, zy beſchreev zijn uiterlyk voorkomen,

men, ende noemde zijnen naem: want ſy verhaelde hare ſchoonmoeder, by wien ſy gewrocht hadde, ende ſeyde; De naem des mans, by welcken ick heden gewrocht hebbe, is Boaz.

20. Doe ſeyde Naomi tot hare ſchoondochter; Geſegent zy hy den HEERE, die ſijne weldadigheyt niet heeft nagelaten, aen de levendige, ende aen de doode: God vergelde hem de weldadigheid, welke hy ons, uit toegenegenheid voor mijnen verſtorvenen man en zoonen, beweezen heeft. — Voort ſeyde Noami tot haer; Die man is ons naebeſtaende, hy is onze bloedverwant en wel een van de naeste, hy is een van onſe loſſers.

Boaz was *hare losſer*: hy was, uit kracht van de Godlyke wet, verplicht, het ſtuk lands, het welk Elimelech bezeten had, te losſen en vry te koopen, als mede den naem van zijnen verſtorvenen bloedverwant levendig te houden, door het trouwen van zijne weduwe, Lev. 25: 25. Deut. 25: 5. — Maer hy was de eenigſte losſer niet, daerom zegt Naomi: *hy is een van onze losſers:* want 'er was nog een ander man nader; dan, zo deze weigerde het werk van Losſer te verrichten, lag het aen Boaz, om dezen plicht waertenemen, gelijk uit het vervolg nader blijken zal.

21. Ende Ruth, de Moabitiſche, ſeyde: Oock heb ik reden van te verwachten, dat hy ons nog grooter diensten bewijzen wil, om dat hy tot my geſeyt heeft; Gy ſult u houden by de jongens, die ick hebbe, tot dat ſy den gantſchen oogſt, dien ick hebbe, ſullen hebben voleyndt, heeft hy my vryheid gegeven, om de nalezing te doen, zoo lang de oogst zal duuren.

22. Ende Naomi ſeyde tot hare ſchoondochter Ruth: 't Is goet, mijne dochter, dat gy met ſijne maegden uytgaet, op dat ſy u niet tegen en vallen in een ander velt; nu hebt gy geen hoon of bitterheden te vreezen, welke u welligt, door anderen, zouden worden aengedaen.

23. Alſo hieldt ſy haer, van dag tot dag, by de maegden van Boaz, op zijnen akker, om op te leſen;

tot dat de gersten-oogst ende tarwen-oogst voleyndt waren: en telkens vond zy het zelvde vriendelyk onthael, ende sy bleef voor 't overige by hare schoonmoeder na dien tijd stil in huis, om de oude vrouw gezelschap te houden, zoodat zy, over haer zedig en ingetoogen gedrag, van elk gepreezen wierd.

HET III. KAPITTEL.

De voorbereidselen van Ruths Huwelyk, met den gemelden Boaz.

1. ENde Naomi, hare schoonmoeder, seyde, na verloop van eenige dagen, tot haer: Mijne dochter, en soud' ick u geene ruste soecken, en geene pogingen aenwenden, om u eenen goeden man te bezorgen, dat het u wel gae? en gy, onder zijne voorzorg en bescherming, een aengenaem en vergenoegd leven moogt leiden.

2. Nu dan, en is niet Boaz, met wiens maegden gy geweest zijt, [*van*] onse bloetvrientschap? Siet, hy sal desen nacht gerste op den dorschvloer wannen.

Na dat het koorn ingezameld en gedorscht was, werd het gewand, om het van het kaf te zuiveren. By dit wannen, was men oulings gewoon, eenen maeltijd te houden. —— Naomi wist, dat dit dezen avond geschieden zoude; en, na dat de maeltijd geeindigd was, bleev de Landheer op den dorschvloer overnachten. — Van deze gelegenheid wilde Naomi zich bedienen, om den weg te banen tot een huwelyk tusschen Boaz en Ruth.

3. So zeide zy tot Ruth hare schoondochter: baedt u, ende salft u, ende doet uwe beste kleederen aen, ende gaet af nae den dorschvloer: [*maer*] en maeckt u den man niet bekent, houd u zoo lang schuil, tot

tot dat hy ge-eyndigt sal hebben te eten ende te drincken, en zich te slapen zal gelegd hebben.

4. Ende het sal geschieden, als hy nederleyt, dat gy de plaetse sult mercken, daer hy sal neder-gelegen zijn; gaet dan in, binnen de tent, alwaer hy nederligt, ende slaet sijn voetdecksel op, ende legt u aen zijne voeten, in de gestalte van eene nedrige verzoekster: so sal hy terstond bemerken, wat gy bedoelt, dat hy namelyk den plicht van losser aen u volbrenge; en hy zal u te kennen geven wat gy doen sult, van welke wettige middelen gy u bedienen moet, om dit oogmerk te bereiken.

5. Ende Ruth liet zich dezen raed van hare schoonmoeder welgevallen, sy seyde tot haer: Al wat gy [*tot my*] segt, sal ick doen.

6. Also gingh sy af, nadat zy zich gebaedt, gezalvd en zindelyk gekleed had, nae den dorschvloer, ende dede nae alles, dat hare schoonmoeder haer geboden hadde.

7. Als nu Boaz gegeten ende gedroncken hadde, ende sijn herte vrolick was, so quam hy om neder te liggen op den dorschvloer, aen het uyterste eens [*koorn*] hoops: daer na quam sy stillekens in, (want de dorschvloer was een overdekte plaets, welke van alle kanten open was) ende sloegh sijn voetdecksel op, ende leyde haer.

8. Ende het geschiedde ter middernacht, dat die man ontwackte, en iemand aen zijne voeten ontdekkende verschrickte hy geweldig, zoodat hy opsprong, ende om sich greep, vermoedende, dat hy door boosdoenders overvallen werd; ende siet, eene vrouwe lagh aen sijn voetdecksel; dit bemerkte hy, omdat hy haer eenigermate, by het starrenlicht, zien konde, of immers aen hare stem.

9. Ende hy seyde; Wie zijt gy? ende sy seyde; Ick ben Ruth, uwe dienstmaegt: breydt dan uwen vleugel uyt over uwe dienstmaegt; neem my onder uwe zorg en bescherming, voltrek met my een wettig huwe-

lyk, verg. Deut. 22: 30 en 27: 20. want gy zijt de losser.

By dit gedrag van Ruth, op den raed van hare schoonmoeder, moeten wy een weinig stilstaen.

Dat eene jonge weduw, des nachts, op den dorschvloer, aen de voeten van eenen man gaet nederliggen, schijnt een onkuisch hart, en ontuchtige oogmerken te verraden. — Is dit eene gebeurtenis (vraegt het ongeloov) geschikt om, in een Godlyk boek, verhaeld te worden? — Laten wy deze bedenking, welke, in den eersten opslag, zekerlyk al vry wat schijn heeft, kortelyk beantwoorden. Hiertoe zullen de volgende aenmerkingen dienen.

A. Het is zeer onverstandig, de handelingen der ouden, naer onze hedendaegsche gebruiken, te beoordeelen. Het gene in onze dagen, als vreemd en onbetamelyk, wordt aengezien, was in oude tijden, uit hoofde van de toenmaels heerschende gewoonten, van dien aert, dat 'er niets onbetamelyks in te vinden was. — En in de daed, wanneer men het gedrag van Ruth, nae de gewoonten van haren tijd, beoordeelt, zal men 'er niets in vinden, het welk aenstootelyk is.

B. Deze handelwijs was gegrond op de wet der losfing, volgens welke iemand gehouden was, om niet alleen de akker en velden te losfen van zijnen bloedverwant, maer ook zijne nagelatene weduw te trouwen, wanneer zy kinderloos was Deut. 25: 5.

C. Uit het antwoord van Boaz vs. 10, 11, blijkt het, dat zy, in deze gansche handeling, niets onbetamelyks gedaen hebbe, daer hy haer gedrag prees en goedkeurde.

D. Het verzoek, het welk Ruth deed vs. 9, leert ons, dat zy niets onbetamelyks bedoelde, maer alleen de volbrenging van de wet der losfing begeerde.

E. Uit de bemoediging van Naomi vs. 4, *zoo zal hy u te kennen geven, wat gy doen zult*, mogen wy besluiten, dat het, in dien tijd, de heerschende gewoonte was, dat kinderlooze weduwen, in zulk een geval, op deze wijs handel-

delden. Hoe kon Naomi haer anderszins deze verzekering geven?

F. Had Ruth iets oneerbaers gezocht, zy zoude zich, niet tot den ouden Boaz, maer tot de jonge gezellen gewend hebben, verg. vs. 10.

G. Zo 'er, in deze onderneming van Ruth, en in den raed van Naomi, al iets onvoegzaems wezen mogt, werd het evenwel, door de omstandigheden, grootelyks verschoond. Het oogmerk van Naomi, om Ruth met Boaz uittetrouwen, was niet alleen geoorloovd, maer zelvs op de Godlyke Wet gegrond. Wanneer een mensch zich nu een oogmerk voorstelt, van het welk hy overtuigd is, dat het wettig zy, dan is het zeer gewoon, dat hy zich, ten aenzien der middelen, somtijds wat veel veroorlove. — Gesteld zijnde, dat 'er in de middelen, van welke Ruth zich, op den raed van Naomi, bediende, iets onvoegzaems was, kan ons dit zoo vreemd voorkomen, en wettigen om, op deze handelwijs, zoo laeg te vallen? — Men denke de omstandigheden eens in, in welke Naomi verkeerde. Voorheen was zy eene zeer gegoede vrouw geweest, maer nu verkeerde zy in eene nijpende armoede. Hoe hard zal haer dit gevallen zijn? Wat bedenkt en onderneemt men niet, in zulk een geval, om zijnen staet te verbeteren? Zy had Ruth, hare schoondochter, hartelyk liev. Zy wenschte niets meer, dan haer gelukkig te maken. Is het dan zoo vreemd, dat zy niets onbeproevd liet, om dit oogmerk te bereiken, al lag 'er iets onvoegzaems in opgeslooten?

H. Eene bedenking is 'er nog overig: Waerom raedde Naomi hare schoondochter niet, om Boaz, rond uit en ter behoorlyker tijd, te verzoeken, dat hy den plicht van Losser, omtrent haer, volbrengen wilde? — Hier voor was eene zeer voldoende reden. Naomi wist, dat 'er nog een ander bloedverwant van haren afgestorvenen man was, nader dan Boaz, verg. Kap. 2: 20. Maer het Huwelyk, met dien allernaesten bloedverwant, kwam haer zoo voordeelig niet voor. Zy wilde daerom eerst het gevoelen van Boaz ondertasten, te meer, omdat zy zijne edelmoedige denkwijs,

in de behandeling van Ruth, duidelyk had opgemerkt. Maer dit moest zeer bedekt gefchieden, opdat 'er de nadere bloedverwant niets van weten mogt: want indien Boaz haer had afgeweezen, zou de ander zich grootelyks beledigd geacht en haer insgelyks verftooten hebben. — Om derhalven deze onderneming geheim te houden, was 'er geen beter middel, dan dit nachtbezoek. De onderneming gelukte ook. Zy werd, door Boaz, goedgekeurd, en hy liet zich het verzoek welgevallen, mids men eerst de zaek, aen den naderen bloedverwant, voorftelde, en dees 'er niet in bewilligde.

10. Ende hy feyde; Gefegent zijt gy den HEERE, mijne dochter. Ik ben ongemeen zeer voldaen, over uw gedrag, ik heb medelijden met uwe ongelukkige omftandigheden, en ik zal my uwe zaek, met al mijn vermogen, aentrekken. Daertoe gebiede de goede God zijnen zegen, en vergelde uwe braevheid. Gy hebt defe uwe laetfte weldadigheyt beter gemaeckt als d' eerfte, Ik heb reeds voorheen veele blijken gezien, van uwe lievde tot uwe fchoonmoeder, en tot de gedachtenis van uwen overleedenen man; maer in het verzoek, het welk gy my thans voorftelt, zie ik 'er nog meer overtuigende proeven van. Ook ben ik zeer voldaen, over uwe ingetoogen levenswijs, over uw kuisch en eerbaer gedrag, dewijle gy geene jonge gefellen zijt nagegaen, 't zy arm, ofte rijck Hier uit is het my gebleeken, dat gy geenen man gezocht hebt, enkel ter voldoening van uwen lust, maer om de gedachtenis van uwen geftorvenen man levendig te houden.

11. Ende nu, mijne dochter, en vreeft niet; zijt goeds moeds, al wat gy gefeyt, en, volgens de Godlyke wet, betreffende de losfers, begeerd hebt, fal ick u doen: ik reken 'er my toe verplicht; ook is 'er niets, het welk my wederhouden kan; want de gantfche ftadt mijns volcks weet, en niemand der Bethlehemiten kan u dit loffelyk getuigenis weigeren, dat gy een deugdelick wijf zijt.

12. Nu dan, zijt wel gemoed. Maer evenwel 'er is

ééne

éêne zwarigheid, te weten, dat ik uwe naeste bloedverwant niet ben, van de zijde van uwen verstorvenen man; wel is waer, dat ick een losser ben: maer daer is nogh een losser, naeder dan ick.

13. Blijft dese nacht over, op dezen dorschvloer, tot dat het daglicht aenbreke. Het is voor u niet veilig, midden in den nacht, naer de Stad weder te keeren; voorts zal ik 'er ten eersten mijn werk van maken, om aen uwen billyken eisch te voldoen, en daerin de Godlyke Wet te gehoorzamen; in den morgen sal 't geschieden. Ik zal, uwen naesten bloedverwant, de zaek voorstellen, en hem zijne verplichting onder het oog brengen; indien hy u lost, goet, laet hem lossen; maer indien 't hem niet lustet u te lossen, so sal ick u lossen, [*soo waerachtigh als*] de HEERE leeft: verlaet u, op deze mijne beëedigde verklaring, en legt u gerust neder tot den morgen toe.

14. Also lagh sy neder aen sijn voetdecksel tot den morgen toe, ende stont zeer vroeg op, eer het zoo licht geworden was, dat een den anderen kennen konde; want hy seyde; Het en worde niet bekent, dat eene vrouwe op den dorschvloer gekomen zy. Men zou anders kwade vermoedens, van dit nachtbezoek, opvatten en verspreiden, naedien men uwe betamelyke oogmerken niet weten zoude.

15. Voorts seyde hy; Langt den sluyer die op u is, om uw aengezicht te bedekken, ende houdt dien, op, ende sy hieldt hem op, ende hy mat ses [*maten*] gersten, dat is twee Schepels, ende leyde se op haer; op dat zy, tot hare schoonmoeder, niet ledig zoude wederkeeren, en kunnen aentoonen, dat Boaz haer voorstel, met gunstige ooren, had aengehoord. Daer na, eenigen tijd nadat Ruth vertrokken was, gingh hy in de stadt.

16. Sy nu quam tot hare schoonmoeder, dewelcke seyde; Wie zijt gy, mijne dochter? hoe is de zaek uitgevallen? hoe was uw wedervaren by Boaz? ende sy verhaelde haer alles, wat die man haer geantwoord, beloovd, en gedaen hadde.

17. Oock seyde sy; Dese ses [*maten*] gersten heeft hy my gegeven: want hy seyde [*tot my*]; En komt niet ledigh tot uwe schoonmoeder.

18. Doe seyde sy; Sit [*stille*] mijne dochter, doe nu verder geene moeite meer, tot dat gy wetet, hoe de sake sal vallen; wat de uitslag van Boaz handeling, met den naderen bloedverwant, wezen zal: want die Boaz is een man, op wiens woorden gy staet kunt maken, het gene hy begint, zet hy met alle macht door; zijt 'er van verzekerd, hy en sal niet rusten, ten zy dat hy heden dese sake voleyndt hebbe.

HET IV. KAPITTEL.

De voltrekking van het Huwelyk tusschen Boaz en Ruth vs. 1-17. — Ten slotte werdt 'er de geslachtlijst van Koning David bygevoegd, van Peres af vs. 18 22.

1. ENde Boaz gingh op in de poorte, alwaer de gerichts-zaken, nae 's Lands gewoonte, plegen behandeld te worden, ende settede sich aldaer: ende siet, de losser, van welcken Boaz tot Ruth gesproken en gezegd hadde dat hy nader was, Kap. 3: 12, gingh voorby: so seyde hy; Wijckt herwaerts, set u hier, gy sulck een, zoo als hy heten mogt, ende hy weeck derwaerts, ende settede sich.

Zekerlyk riep Boaz dezen man by zijnen naem. Maer de text noemt hem niet uitdrukkelyk, denkelyk, opdat hy en zijn nageslacht, om het verwaerloozen van dezen zijnen plicht, niet voor altoos zoude gebrandmerkt worden. — 'Er ligt ons niet aengelegen, en by zijne Stadgenoten was hy genoeg bekend.

2. Ende hy nam tien mannen van de Oudtsten of Overheden der stadt, ende seyde; Settet u hier, ende sy setteden hen.

Denkelyk behoorde Boaz, een man van zulk een groot vermogen, zelvs tot den Magistraet van Bethlehem, zoodat

dat hy in de poorte opging met gezach, verg. Job. 29: 7. Daerenboven was hy een kleinzoon van Nahesson. — Hy zal eene buitengewoone vergadering van den Stads raed belegd hebben, voor welke hy als eisscher verschijnen wilde. — Waerom waren 'er juist tien Magistraets-personen? dit kunnen wy niet bepalen; de Jooden zeggen, dat 'er zulk een getal vereischt werd, tot het beoordeelen van Huwelyks-zaken.

3. Doe nu deze Raed van tienen behoorlyk vergaderd was, seyde hy, Boaz, tot dien losser, die nader aen Naomi en Ruth in het bloed bestond dan hy zelvs: Het stuck lants, dat onses broeders, onzes bloedverwants Elimelechs was, heeft Naomi, die uyt der Moabiten lant wedergekomen is, verkocht.

Toen Elimelech naer het land van Moab vertrok, had hy een eigen erv, onder de akkeren rondom Bethlehem, maer, nae alle gedachten, was het met schulden bezwaerd. Naomi had het *verkocht*. — Wanneer had zy het verkocht? zekerlyk na den dood van haren man; dit leert de text duidelyk ge noeg. Maer had zy het verkocht, voor of na haer wederkeeren te Bethlehem? — Sommigen denken, dat Naomi dit erv verkocht hebbe, zoo drae zy te Bethlehem was wedergekeerd, en dat zy, na het aflossen der schulden, van het overschot der penningen, met Ruth, zoo lang geleevd hebbe, als het zelve strekken konde. Maer dit schijnt, met het beloop van zaken, niet wel over een te komen. Elk was aengedaen, over de armelyke omstandigheden, in welke Naomi te Bethlehem wederkeerde; maer indien zy nog een eigen erv had te verkoopen gehad, zou zy zoo algemeen niet in het beklag geweest zijn. Voeg 'er by, dat zy, met het begin van den gersten-oogst, te Bethlehem, wederkwam Kap. 1: 22, en dat Ruth aenstonds uitging, om, met de nooddruftigste menschen, koornairen op te lezen Kap. 2: 1; maer dit zou niet geschied zijn, indien 'er, van het Vaderlyk erv, nog iets was te goed geweest. — Wy oordeelen daerom, dat Naomi, toen haer man in het land van Moab gestorven was, zich in de noodzakelykheid bevonden hebbe, om dit vaderlyk erv te laten verkoopen, zoodat zy, by hare wederkoomst te Bethlehem, geen eigendom ter waereld hadde.

4. Ende ik, zoo vervolgde Boaz, tot den naderen bloedverwant van Naomi, te spreken, hebbe geseyt, Ick sal 't [*voor*] uwe oore openbaren, ik heb by my zelven gedacht, dat ik u, als den naesten bloedverwant, deze omstandigheden van Naomi moest onder het oog brengen, om u te beweegen, dat gy aen dat deernis-waerdig huishouden doet, zoo als de Godlyke wet van u vordert. Boaz drong 'er nader op aen, seggende; Aenvaert en los het gemelde erv, ten behoeve van de arme Naomi. Dit vorder ik van u, omdat gy haer de naeste zijt, en dat in tegenwoordigheyt der inwoonderen van Bethlehem, die hier vergaderd zijn, om deze rechtspleging aentehooren, ende vooral in tegenwoordigheyt der Oudtsten mijns volcks, so gy 't sult lossen, lost het; de Godlyke wet vordert het van u, dat gy Naomi, in de bezitting van dit Vaderlyk erv hares mans, herstellen zult; ende so men 't oock niet soude lossen, verklaert het my; zo gy, om welke redenen ook, niet mogt kunnen goedvinden, dezen plicht te volbrengen, dat ick het wete: en dan zal ik Naomi helpen; want daer niemant is, behalven gy, die 't losse, ende ick na u, in geval van uwe weigering, de naeste ben. Doe seyde hy, de man namelyk die nader was dan Boaz; Ick sal 't erv van Elimelech, ten behoeve van Naomi, zijne arme weduw, lossen.

5. Maer Boaz seyde; wy moeten elkander wel verstaen, het is met het enkel losfen van den gemelden akker niet genoeg. Er is nog eene weduw van eenen der zoonen van onzen bloedverwant Elimelech, welke, van de gansche stad, over haer zedig en ingetogen gedrag, grootelyks gepreezen wordt. De wet omtrent de losfers vordert, dat gy, met deze weduw, een wettig Huwelyk aengaet. Ten dage, als gy het lant aenveerdt, dat van of uit de hant Naomi, door verkoop, vervreemd is, so sult gy het, of de zaek, oock aenveerden van Ruth, de Moabitische, de huysvrouwe des verstorvenen, om den naem des verstorvenen te verwecken over sijn erfdeel.

6. Het

6. Het laetste voorstel wees die naeste bloedverwant geheel van de hand. Doe Boaz van het Huwelyk met Ruth gesproken hadde, seyde die losser; Ick sal 't voor my op die wijs, als gy zegt, niet konnen lossen. Ik ben gereed, om den gemelden akker te koopen, en weder in het bezit van Naomi te stellen; maer Ruth te trouwen is my niet mogelyk, op dat ick mijn erfdeel niet misschien en verderve. Ik zie van de zaek af; nu zijt gy de naeste, ik laet het volbrengen van den plicht eenes losfers aen u over: lost gy mijne lossinge voor u, want ick en sal niet konnen lossen.

De reden waerom de naeste bloedverwant het werk der losfing, ingeval 'er het trouwen van Ruth toe gevorderd wierd, van de hand wees, was deze: *opdat hy zijn ervdeel niet misschien verdorve.* — Josephus verhaelt, dat hy reeds gehuuwd ware; zoo begrijpt het ook de Chaldeeuwsche Uitbreider: en dan vreesde hy, dat zijn ervdeel zoude verdorven worden, of door huisselyke twisten, tusschen twee vrouwen, of door eene al te groote menigte van kinderen, waer tegen zijne middelen niet bestand waren, of door de zorg over de vrouw en de kinderen, welke hy, ten behoeve van zijnen broeder, trouwen en verwekken zoude, waer door hy zijn eigen belang zou moeten verwaerloozen. — Maer misschien haperde het ergens anders, en was het eigenbelang zijn drijfveer. Misschien vreesde hy, dat het trouwen van zulk eene arme weduw, die van aelmoesfen leven moest, een blaem op zijne familie brengen, en zijne nazaten verachtelyk maken zoude.

7. Maer, by den afstand of weigering van den eersten Losfer, moest 'er, nae de gewoonte van dien tijd, eene zekere plechtigheid worden waergenomen, (*a*) Nu was dit van oudts [*eene gewoonheyt*], de, by die gelegenheid, gebruikelyke plechtigheid, in Israël, by de lossinge, ende by de verwisselinge, dat is by de losfing, die door verwisfeling geschiedde, om de gantsche sake te bevestigen, en haer vol beslag te geven, zoodat

(*a*) Deut. 25: 7.

zy voor eens en altoos was afgedaen, so trock de man, die het werk der lossing affloeg, sijne schoe uyt, ende gaffse sijnen naesten: ende dit was tot eene getuygenisse in Israël.

8. So seyde dese losser tot Boaz; Aenveerdt gy 't voor u: ende hy trock sijne schoe uyt.

Men vergelijke de Godlyke Wet Deut. 25: 7-10. en het gene wy daerby hebben aengeteekend. Alleenlyk is hier eenig verschil, in de omstandigheden, te weten, dat Ruth hier zelvs niet opkwam, maer Boaz in hare plaets, en dat niet Ruth, maer de man zelvs, zijne schoe uittrok. Dan men merke hier by op, dat de Wet het geval van eenen onwilligen bepaeld had; maer hier koomt deze man voor, als die, tot het werk der lossing ten deele, wel gewillig was, maer, door zijne omstandigheden, belet werd het geheel te volbrengen. — Hy gav zijne schoe vrywillig, tot een openbaer bewijs, dat hy van zijn recht geheel en voor altoos afzag. Hy gav de schoe aen Boaz, tot een teeken, dat hy aen dezen zijn recht overdroeg, en dat Boaz, in dit geval recht had, om in dat werk te treden, het welk het eerst aen hem moest werden aengeboden.

9. Doe deze plechtigheid verricht was, seyde Boaz tot de Oudtsten, ende al 't volck; Gylieden zijt heden getuygen, dat ick aenveerdt hebbe alles wat Elimelechs geweest is, ende alles wat Chiljons ende Machlons geweest is, en in zoo ver van de hant, dat is uit den boedel van Naomi, oorspronkelyk is.

10. Daer toe aenveerde ick my oock Ruth, de Moabitische, Machlons huysvrouwe, tot eene vrouwe, om den naem des verstorvenen over sijn erfdeel te verwecken, op dat de naem des verstorvenen niet worde uytgeroeyt van sijne broederen, ende van de poorte sijner plaetse, dat is uit deze zijne geboorte-stad Bethlehem: gylieden, Richters en aenschouwers, zijt heden alle getuygen.

11. Ende al 't volck, dat in de poorte was, mitsgaders de Oudtsten, seyden; Wy zijn getuygen

gen van deze ganſche zaek, en wy wenſchen u van ganſcher harte geluk met het Huwelyk, het welk gy met de brave Ruth voltrekken zult. Wy prijzen uw edelmoedig gedrag, en God, hopen wy, zal het, door zijnen milden zegen, blijkbaer goedkeuren. De HEERE make deſe Ruth, die waerdige vrouwe, die thans, als uwe wettige Echtgenoot, in uw huys komt, zoo vruchtbaer als (*b*) Rachel, ende als (*b*) Lea geweest zijn, die beyde het huys Iſraëls gebouwt hebben; ende handelt kloeckelick of neem toe in rijkdom en vermogen, (gelijk het ook kan vertaeld worden) in Ephratha, ende maeckt [*uwen*] naem, door Godsvrucht en grootmoedige daden, vermaert in Bethlehem.

12. Ende uw huys, huisgezin en nageſlacht, zy, als het huys, huisgezin en nageſlacht, van uwen ſtamvader (*c*) Perez, (dien Thamar den Juda baerde) van den zade, dat is ten aenzien van de vruchtbaerheid en een talrijk nageſlacht, dat de HEERE u geven ſal, gaet het nae onzen wensch, uyt deſe jonge vrouwe.

Perez was de zoon van Juda, by Thamar geteeld Gen. 38: 29. Uit dezen Perez was Boaz oorſprongelyk. De Bethlehemiters wenſchen hem, by gelegenheid van zijn Huwelyk met Ruth, dat *zijn huis mogt zijn, als het huis van Perez.*

Het *huis*, dat is het nageſlacht van Perez, was ongemeen zeer talrijk. Toen Jacob in Egypte kwam, had deze Perez, zijn kleinzoon, reeds twee zoonen, Hezron en Hamul, Gen. 46: 12. Hy had de eer, die niemand anders had, dan Manasſe en Ephraim, dat zijn nageſlacht verdeeld was, in twee huizen van Hezron en Hamul Num. 26: 21. Deze beide huizen waren zeer talrijk. Toen Israël, in de velden van Moab, kort voor den overtogt over de Jordaen, gemonſterd werd, maekten de nakomelingen van Perez, met die van zijne broeders Sela en Zerah, een getal uit van 76500 menſchen.

Behalven de talrijkheid, genoot het huis van Perez het

(*b*) Geneſ. 30: 24, 25. ende 35: 17, 18. (*b*) Geneſ. 29: 32. &c.
(*c*) Gen. 38: 29. 1 Chr. 2: 4. Matth. 1: 3.

voorrecht van zeer aenzienlyke perfonen te hebben opgeleverd. — Hezron zijn zoon had twee vrouwen, uit welke hy vijf zoonen gewan 1 Chron. 2: 9, 22, 25. Uit zijne eerste vrouw, werd Ram gebooren, en daeruit Amminadab. Dees Amminadab had eenen zoon en eene dochter. De zoon was Nahesfon, een man van zeer veel aenzien; hy ftond, als een der hoofden des volks, wegens de ftam van Juda, met Mofe en Aaron, by de eerste monftering van het volk, Num. 1: 7. De HEER ftelde hem, tot eenen Overften over de zoonen van Juda, zoo in de legering, als in den optogt van Israëls heir Num. 2: 3 en 10: 14; en vermids Juda den voortogt had, moest hy het eerst trekken, in de fpitfe van het heir Num. 10: 14, en, toen de Overften van het volk offerden, moest hy het eerst van allen offeren Num. 7: 12. Om deze redenen wordt hy ook een Vorst van Juda genaemd 1 Chron. 2: 10. — De Dochter van Amminadab, de zuster van Nahesfon, met name Elifeba, werd aen Aaron, den Opper-Priester, ten huwelyk gegeven Exod. 6: 22, zoodat uit haer het ganfche Priesterlyk geflacht is voortgefprooten.

Wanneer derhalven de Overheden en de inwooners van Bethlehem zeggen: *uw huis zy, als het huis van Perez*, wenfchen zy Boaz toe, dat uit zijn Huwelyk met Ruth een geflacht mogt voortkomen, het welk dat van Perez evenaerde, niet alleen in talrijkheid, maer ook in luister en aenzien.

Misfchien lag, in dezen wensch, ook die groote byzonderheid opgeflooten, dat de belovte van den Mesfias, dewelke van Juda op Perez was overgegaen, in het nageflacht van Boaz mogt vervuld worden.

13. Alfo nam Boaz Ruth, met de gewoone Huwelyksplechtigheden, welke toen ter tijd gebruikelyk waren, in zijn huis, ende fy wert hem ter vrouwe, ende hy gingh tot haer in: Ende de HEERE gaf haer, dat fy fwanger wert, ende eenen fone baerde. Waerfchijnlyk heeft Boaz ook de brave Naomi in zijn huis genomen, ten ware zy nu haer onderhoud, uit de geloste landgoederen, vinden konde.

Welk eene aenmerkelyke verandering, in de omftandigheden van Ruth! van eene arme en deerniswaerdige weduw,

werd

werd zy de gezegende huisvrouw van den rijken en godvruchtigen Boaz. Nu had zy gezach, over die zelvde knechten en maegden, by welke zy zich voorheen gehouden had; nu trad zy in het bezit van die velden, in welke zy airen gelezen had. Hoe blijkbaer is hier het gunstig bestier van den Opperheer der waereld, die de geringen uit het stof opricht, om te doen zitten by de prinsen, by de prinsen van zijn volk Ps. 113: 7, 8.! — Boaz had Kap. 2: 12. gebeden, dat de deugdzame Ruth, van wegens hare weldadigheid aen Naomi, eene volle belooning mogt erlangen van Israëls God, *onder wiens vleugelen zy gekomen was, toevlucht nemen*; en nu werd hy zelvs een werktuig in Gods hand, tot die vergelding, welke hy haer had toegebeden.

Zekerlyk is Orpa, die tot haer volk en hare goden was wedergekeerd, nooit zoo gelukkig geweest. Nu mogt zy wel wenschen, dat zy, even als Ruth, hare schoonmoeder had blijven aenkleven.

Na het voltrekken van het Huwelyk, werdt Ruth *zwanger en baerde eenen zoon*, De Geschiedschrijver bepaelt den tijd niet van die heuchlyke gebeurtenis; dan, dewijl dit zoo onmiddelyk aen het voltrekken van het Huwelyk wordt vastgehecht, mogen wy besluiten, dat Ruth al zeer spoedig, met dezen zegen begunstigd zy. Josephus zegt, dat deze zoon, nog dat zelvde jaer, gewonnen zy. Een zegen, die des te merkwaerdiger was, omdat zy, by Machlon, haren eersten man, geene kinderen had ter waereld gebracht.

14. Doe seyden de wijven van Bethlehem, byzonder de nabuurinnen, die Ruth, in den nood, hadden bygestaen vs. 17. tot Naomi, die zoo veel belang had, by deze aengename gebeurtenis, vermids daer door hare hoop verlevendigd was, dat, aen haren man en aen hare zoonen, die zy door den dood verlooren had, een naem over hun ervdeel zoude overblijven onder de broederen, en in de plaets hunner poorte; Gelooft sy de HEERE, die niet heeft nagelaten u heden eenen losser te geven: ende sijn naem worde vermaert in Israël. Hier ademt alles Godsvrucht, zoo by het voltrekken van het Huwelyk, als by de geboorte van dezen zoon.

Door dezen *Losser* zou men Boaz verstaen kunnen, die thans het werk der lossing, in alles en volkomen voltooid had. Ik zou evenwel liever denken, aen den jonggeboornen zoon, van welken de nabuurinnen wenschen, dat *zijn naem*, even als die van Boaz vs. 11. mogt *vermaerd worden*. Dit jonggebooren kind werd een *losser* genaemd, voor zoo ver hy, in het recht van Machlon, den overleedenen zoon van Naomi, zoude intreden, als ware hy de lijvlyke zoon geweest van Elimelech haren man. Dit kind moest, ten aenzien der erv-opvolging, worden aengemerkt, als of hy, niet door Boaz, maer door Machlon zelven, verwekt ware.

15. Die jonggebooren zoon, zoo vervolgden de nabuurinnen, sal u zijn tot eenen verquicker der ziele, of, gelijk 'er in het Hebreeuwsch staet, *tot eenen wederbrenger der ziele*, dat is, hy zal het voorwerp zijn van uwe blijdschap en vertroosting, zoodat gy, in zekeren zin, wederom jong zult worden; ende hy zal dienen om uwen ouderdom te onderhouden, om u van het al het noodige te verzorgen, en u, op uwen ouden dag, een aengenaem leven te verschaffen: want uwe schoondochter, die zulke zonderlinge en ongewoone blijken gegeven heeft, dat zy u hartelyk lief heeft, heeft hem gebaert, dewelcke schoondochter u beter is als seven sonen: want, indien gy zelve zeven zoonen in leven had, zoudt gy 'er geen meer nut en genoegen van hebben kunnen, dan gy van Ruth ontvangt.

16. Ende Naomi nam dat kint, zoo dra het gebooren was, uit de handen der vroedvrouw, ende settede 't op haren schoot, tot een teeken, dat zy het aenmerkte, als haer eigen kind, het welk zy zelvs gebaerd had, ende zy wert sijne voester, om het zelve op te voeden en te verzorgen, vermids haer dit kind al te dierbaer was, dan dat zy de zorg daervan aen eene vreemde zoude overlaten.

17. Ende de naebuerinnen gaven hem eenen naem. Volgens Josephus gav hem Naomi, op raed van Ruth, eenen naem; maer het kan wel zijn, dat de nabuurinnen, by wijs van raedgeving, aenleiding gegeven hebben tot deze naems bepaling. Althans, by de besnijdenis van dit kind, werd zijn naem bepaeld, seggende; Naomi is

een soon geboren: want dit kind moest, volgens de wet der lossing Deut. 25: 6. aengemerkt worden als de eigen zoon van Naomi, en de ervgenaem van haren man Elimelech. Ende sy noemden sijnen name Obed, dat is een *knecht* of *dienaer*; een naem, die onder de Joden zeer gewoon, en ook recht geschikt was, om dezen zoon, by het opwassen, telkens te herinneren, hoe het zijn plicht ware, de oude Naomi, met raed en daed, te dienen. Dese Obed, van welken hier gesproken word, is, in onderscheiding van veele anderen, die dezen naem gedragen hebben, de vader van Isai, Davids vader.

Deze laetste aenmerking geevt den Geschiedschrijver aenleiding, om 'er, by wijs van aenhangsel, de geslachtlijst van David, van Perez af, by te voegen vs. 18 - 22.

Vooraf dient men het volgende wel in het oog te houden.

A. Dat dit geslachtregister waerschijnlyk ontleend zy, uit de openbare geslachtlijsten onder Israël bekend.

B. Dat het zelve met Perez begint en met David eindigt; trouwens het oogmerk van deze geslachtlijst, was om aentetoonen, hoe David, op eene wonderdadige wijs, door zeldzame wegen der Voorzienigheid, zy voortgekomen.

C. Dat hier alleen de stamvaders voorkomen, offschoon de vermelde personen meer kinderen gehad hebben; omdat alleen de nakomelingen worden opgegeven die van Perez, in eene rechte linie, tot David nederdaelden.

D. Deze geslachtlijst zet zeer veel licht by, aen de tijdrekening, zoo in het bepalen van den tijd, wanneer deze geschiedenis gebeurd, als wanneer zy beschreeven is.

18. Dit nu zijn de geboorten, dit is de geslachtlijst der afkomelingen, van Perez tot David toe, in eene rechte lijn. (*d*) Perez, die door Juda by Thamar gebooren was Gen. 38: 29. gewan Hezron.

(*d*) 1. Chron. 2: 5. Matth. 1: 3.

19. Ende Hezron gewan Ram, die Matth. 1: 8.
Aram genaemd wordt, ende Ram gewan Amminadab.
20. Ende Amminadab gewan Naheſſon, dien
aenzienlyken man, die een Vorst was in Juda, vergel. vs. 12.
ende Naheſſon gewan Salma, die, in de woeſtijne,
of even voor den uittocht uit Egypte, gebooren werd.
21. Ende deze Salma, die ook Salmon genaemd wordt,
gewan Boaz by Rachab Matth. 1: 5. ende Boaz ge-
wan Obed by Ruth, vs. 13, 17.
22. Ende Obed gewan Iſai, ende Iſai gewan
David, in wiens tijd dit boek geſchreeven is.

Dit geſchiedkundig verhael, omtrent de lotgevallen van Ruth, was derhalven van een zonderling gewicht voor Israël, naedien hunne vermaerde Koning David, uit haer huwelyk met Boaz, was voortgeſprooten.

Omtrent deze geſlachtlijst moeten wy nog ééne bedenking beantwoorden.

Volgens deze geſlachtlijst, zouden 'er, van Salmon tot David, niet meer dan vier geſlachten geweest zijn. Boaz, de Overgrootvader van David, zou een eigen zoon geweest zijn van Salmon, die, na de komst van Israël in Canaan, met Rachab getrouwd was. Maer tusſchen de komst van Israël in Canaan, en de geboorte van David, zijn bykans vier eeuwen verloopen. Men vraegt, hoe is het een, met het ander, over één te brengen?

Dat hier een of meer geſlachten zouden overgeſlagen zijn, is niet te denken. Deze geſlachtlijst komt, behalven hier ter plaetſe, nog driemalen in den Bijbel voor, 1 Chron. 2: 10-15 Matth. 1: 4-6. Luc. 3: 31 33. maer alle deze plaetſen ſtemmen volmaekt overëen.

De ganſche zaek laet zich zeer ligtelyk begrijpen, wanneer men in aenmerking neemt, dat de menſchen, in dien tijd, nog eenen zeer hoogen ouderdom bereikten, en, op ver gevorderde jaren, nog veel kracht en ſterkte hadden, vergel. Jos. 14: 10, 11. — Trouwens, uit het antwoord van Boaz aan Ruth Kap. 3: 10, blijkt het ook, dat hy toen reeds een

een zeer bejaerd man was. David althans was ook een zoon des ouderdoms; want, toen zijn Vader Isai reeds hooge jaren bereikt had, was hy nog zeer jong 1 Sam. 17: 12.

Op dezen gelegden grond, laet zich de rekening gemakkelyk opmaken. — Tusschen Israëls uittocht uit Egypte, en het vierde jaer van Salomons regeering, zijn 479 jaren verloopen, 1 Kon. 6: 1. Wanneer men nu, van deze 479 jaren, aftrekt 40 jaren voor de reis door de woestijne, 70 jaren voor Davids leven, en 4 van Salomons regeering, in alles 114, blijven 'er 365 overig, tusschen de komst in Canaan en Davids geboorte.

Om deze nu te verdeelen onder vier geslachten, kan men de rekening op tweeërlei wijze maken; nae mate men denkt, dat Rachab de Moeder van Boaz, dezelve zy geweest die te Jericho woonde by Israëls komst in Canaan, of eene andere die later leevde.

Die het eerste denken, gronden zich voornamelyk daerop: dat zy genoemd word in de geslachtlijst van Jesus, by Mattheus Kap. 1: 5, en dat op dezelve geene andere vrouwen voorkomen, dan die in de H. Schrivt bekend zijn. Kiest men dit, dan dient de rekening op deze wijze gemaekt te worden:

Men kan Rachab, by de komst in Canaan, niet wel jonger dan 20 jaren, en toen zy haren Zoon Boaz kreeg, niet veel ouder dan 50 jaren stellen; doch men rekene 55, dan zou Boaz geboren zijn 35 jaren na de komst in Canaan, en dan moeten de overige 330 jaren verdeeld worden in de drie andere voortteelingen, die dan uitkomen elk op 110 jaren. — Dit is wel zeer buitengewoon, doch mag, in die tijden, nog niet onmogelyk gekeurd worden.

Die het tweede kiezen, beroepen zich op eenig verschil der namen in den grondtext, en ook, dat ze dan de voortteelingen op wat minder jaren stellen kunuen, op deze wijze:

Nahesson, Boaz Grootvader, is, als behoorende tot het geslacht dat uit Egypte trok, niet in Canaan gekomen; dewijl hy, als Overste der stamme Juda en Zwager van Aaron, ontwijfelbaer veel ouder dan 20 jaren was, by den uitgang uit Egypte: dus kan zijn zoon Salmon, ten allerlaetsten, geboren zijn, in 't laetste jaer der Woestijn-reize: dan hebben we

366 jaren te verdeelen in vier voortteelingen, elk van 91½ jaren dooreen; of, gelijk de Wel Eerw. Heer SCHUTTE doet, *Bybelsche Historie* I Deel. bl. 59, die de eerste tot Boaz op 99, de drie andere tot David elk op 89 jaren rekent.

Het blijft nog buitengewoon: echter, behalven het reeds gezegde, kan men nog aenmerken, dat elk dezer Zoonen de jongste kan geweest zijn, gelijk we althans van David met zekerheid weten. — Het is waer, Obed was Boaz eerstgeboren by Ruth; maer Boaz was waerschijnlyk Weduwnaer, en had, of te vooren geene Kinderen gehad, of ze waren reeds gestorven.

Uit deze voorbeelden, gevoegd by dat van Abraham, het gebeurde met Koning Joas; de krankheid van Hiskia eer hy een zoon had, en meer anderen, is te zien, dat God van tijd tot tijd, dien tak van Adams nageslacht waer uit Messias moest voortkomen, door buitengewoone en het geloov beproevende wegen zijner Voorzienigheid, heeft in stand gehouden.

EINDE VAN RUTH.